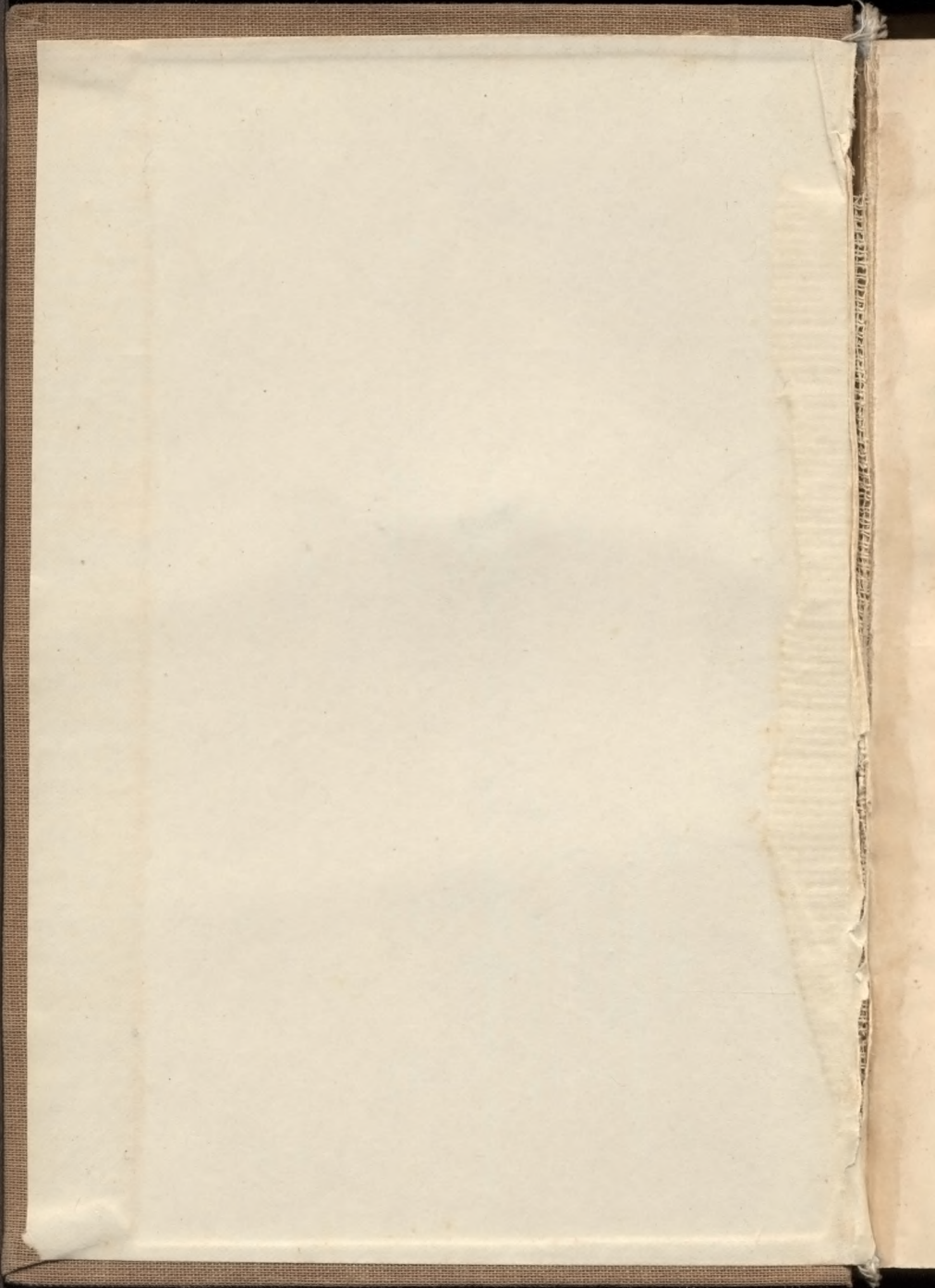
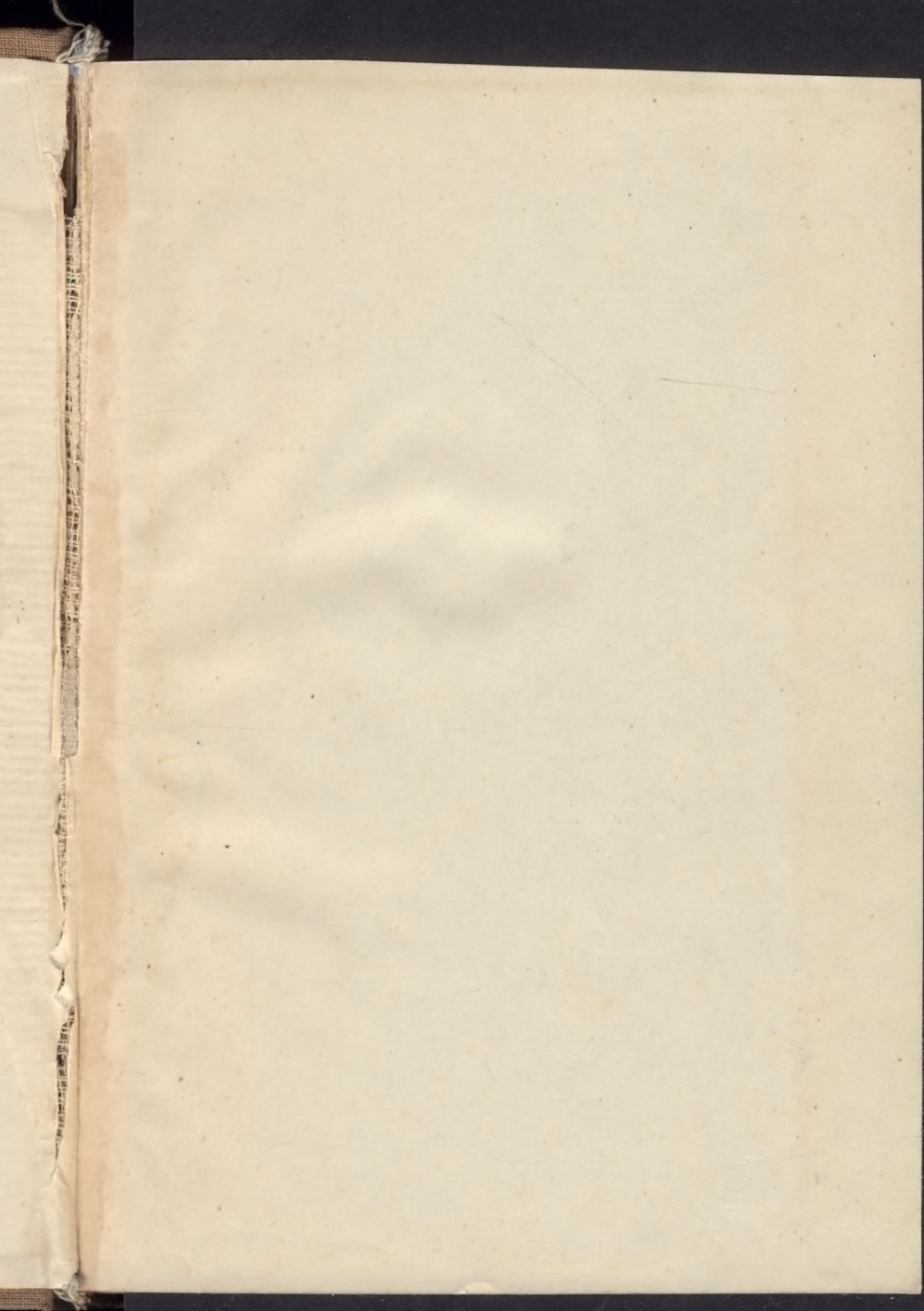

FABER
POLGAR
DERRENDIARTÁS

1022K

A
TÖ

19

ÖS
JEC

MAGYAR TÖRVÉNYEK
GRILL-FÉLE KIADÁSA.

A POLGÁRI PERRENDTARTÁS TÖRVÉNYE ÉS JOGGYAKORLATA

1911 : I. t.-c., 1912 : LIV. t.-c., 1925 : VIII. t.-c. és
1930 : XXXIV. t.-c.

II. KÖTET.

ÖSSZEALLITOTTA, A TÖRVÉNYEK INDOKOLÁSÁNAK FELDOLGOZÁSÁVAL,
JEGYZETEKKEL, UTALÁSOKKAL, RENDELETEKKEL ÉS A JOGGYAKORLAT
KÖZLÉSÉVEL ELLÁTTA

DR. FABINYI TIHAMÉR

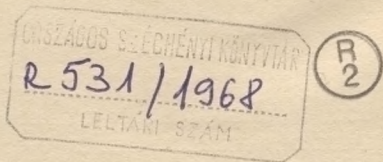
EGYETEMI M. TANÁR, ÜGYVÉD.

1931.

GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 78—80.

M 12, 281/18/2.

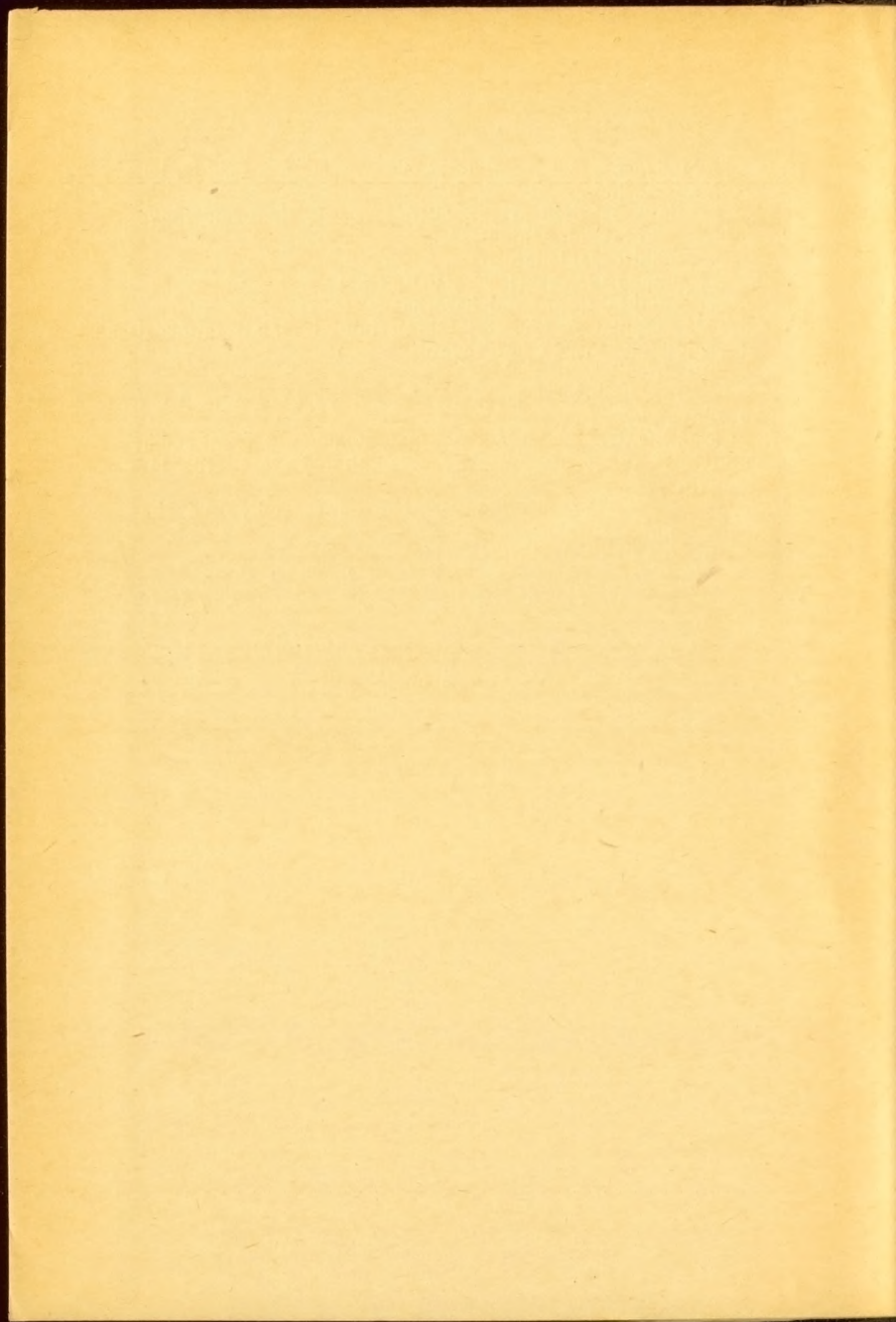

Rövidítések magyarázata.

- B.** = budapesti kir. ítélőtáblai határozat.
Bp. K. = Budapesti Közlöny.
Bp. Tábla = Budapesti kir. Itélőtábla.
Bp. tszék = budapesti törvényszék határozata.
Bp. k. és vtszék = Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék.
Bsz. = Békeszerződés.
Btk. = Büntetőtörvénykönyv (1878: V. t.-c.)
C. vagy K. = Kúriai határozat.
D. = debreceni kir. ítélőtáblai határozat.
D. = a fellebbezések lajstroma a törvényszéknél a sommás eljárásban.
Dt. = Döntvénytár: a Jogtudományi Közlöny melléklete.
dtv. = döntvény.
E. = a felfolyamodások és a felülvizsgálatok lajstroma a törvényszéknél volt sommás eljárásban.
E. H. = a kir. Kúriának a Polgári jogi határozatok tárában közzétett elvi határozata.
Ét. vagy Ppé. = Életbeléptetési törvény (1912: LIV. t.-c.).
F. = Fabiny Ferenc. A m. kir. Kúria felülvizsgálati tanácsa által a sommás eljárásról szóló törvény (1893: XVIII. t.-c.) alapján hozott határozatoknak gyűjteménye.
fi. v. ut. = a felfolyamodás visszautasított.
F. M. = dr. Fodor Armin és dr. Márkus Dezső. A magyar törvénykezési rendtartás kézikönyve.
Fűsz. = Felsőbírósági ügyviteli szabályok (42400/914. I. M. sz. r.)
G. = a felülvizsgálati lajstrom a kir. Kúrián és a kir. ítélőtáblákon a sommás eljárásban.
Gr. vagy Grill Dt. = Grill-féle Döntvénytár.
Gy. = győri kir. ítélőtáblai határozat.
H. = a felfolyamodások lajstroma a kir. Kúria és a kir. ítélőtáblákon a volt sommás eljárásban.
Hb. = a hatásköri bíróság határozata.
hb. = helybenhagyó határozat.
Hj. Dt. = Hiteljogi Döntvénytár. Kiadja a Jogtudományi Közlöny 1907-től kezdve.

- I. M.** = igazságügyminiszteri rendelet.
I. M. E. = igazságügyminiszteri elnöki rendelet.
Ib. = a képviselőház igazságügyi bizottsága.
I. K. vagy Ig. K. = Igazságügyi Közlöny. Kiadja a m. kir. igazságügyminiszterium. A római szám az évfolyamot, a következő szám a kötet lapszámát jelzi.
J. = Jog. Szerk. dr. Révai Lajos és dr. Stiller Mór. Az első szám az évfolyamot, a második a lapszámot jelzi.
J. D. = A m. kir. Kúria jogegységi tanácsának határozata.
J. H. = Jogi Hírlap. Szerkeszti dr. Boda Gyula. A római szám az évfolyamot, a másik szám a lap számát jelenti.
Jogt. K. vagy J. K. = Jogtudományi Közlöny. Az első szám az évfolyamot, a második a lapszámot jelzi.
J. Sz. = Jogi Szemle. Szerk. Márkus Dezső. A római szám a kötet számát, az utána levő szám a kötet lapszámát jelzi.
Jüsz. = Járásbírói ügyviteli szabályok. 42100/914. I. M. sz. r.)
K. v. C. = a m. kir. Kúria határozata.
k. v. köt. = kötet.
K. M. = kereskedelemügyi miniszteri rendelet.
L. vagy l. = lásd; **l.** = lap.
Lfi. = legfőbb ítélőszéki határozat.
M. = dr. Márkus Dezső. Felsőbíróágaink elvi határozatai. Budapest, Grill Károly I—XV. kötet. II. kiadás.
Mars. = dr. Marschalkó János. A hatályban lévő igazságügyminiszteri rendeletek rendszeres gyűjteménye. Budapest. Grill Károly. A római szám a kötet számát, a másik szám a lapszámot jelzi; **Kieg. k.** = kiegészítő (VIII. és IX. kötet).
Mi. = a Pp. kormányjavaslatának miniszteri indokolása.
Mj. Dt. = Magánjogi Döntvénytár. Kiadja a Jogtudományi Közlöny.
Mjog tára = Magánjog tára, a Magyar Jogi Szemle melléklete.
Mt. = minisztertanácsi határozat.
P. = pécsi kir. ítélőtáblai határozat.
Pdt. = Perjogi Döntvénytár. Kiadja a Jogtudományi Közlöny.
PHT. = Polgárijogi Határozatok Tára, a m. kir. Kúria hivatalos kiadványa.
P. M. = pénzügyminiszteri rendelet.
Pp. = polgári perrendtartás.
Ppé. v. Ét. = a polgári perrendtartást életbeléptető törvény (1912: LIV. t.-c.).
Ppn. v. Pn. = a polgári perrendtartás novellája. (1915: VIII. t.-c.)
Ptt. = Polgári Törvénykezési Jog Tára. Kiadja a Magyar Jogi Szemle.
P. T. = Polgári Törvénykezés, a Büntető Jog Tára melléklapja. A római szám a kötetet, a másik a lapot jelzi.
rend. = rendelet.
Rp. = a régi (rendes) perek megjelölése.

- R. T.** = Magyarországi Rendeleték Tára. Kiadja a m. kir. belügyminisztérium.
- Schw.** = Babarczy-Schwartzter Ottó; Az elmebetegek jogvédelme I. kötet. Magánjogi rész.
- Smsz.** = semmitőszéki határozat.
- S. E.** = sommás eljárás (1893: XVIII. t.-c.)
- Sz.** = szegedi kir. ítélőtáblai határozat.
- T.** = Térfy Gyula. A kir. ítélőtáblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségű határozatai.
- t.-c.** = törvéycikk.
- Te.** = a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. törvéycikk.
- Ter.** = a m. kir. igazságügyminiszternek 49000/1930. I. M. számú rendelete az 1930: XXXIV. t.-c. életbeléptetése stb. tárgyában.
- Térfy Hk.** = dr. Térfy Gyula. Hatásköri jogszabályok és hatásköri határozatok tára.
- Tkvi. rdt.** = Telekkönyvi rendtartás.
- t. ü. h. vagy T. Ü. H.** = a kir. Kúria teljes ülési határozata.
- Tűsz.** = Törvényszéki ügyviteli szabályok (42200/914. I. M. sz. r.).
- Ü. L.** = Ügyvédek Lapja. Az első szám az évfolyamot, a második szám a lap egyes számát jelzi.
- V. K. M.** = vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet.
- V. ö.** = vesd össze.

Tartalom.

A Polgári Perrendtartás.

	Oldal
Ötödik cím. <i>Perújítás.</i>	1
Hatodik cím. <i>Eljárás a sommás visszahelyezési és a sommás határperekben.</i>	32
Hetedik cím. <i>A bányaugyekben való bírászkodás.</i>	37
Nyolcadik cím. <i>Fizetési meghagyásos eljárás.</i>	45
Kilencedik cím. <i>Meghagyás váltó, kereskedelmi utalvány, kötelezőjegy és csekk alapján.</i>	60
Tizedik cím. <i>Eljárás a bérleti viszonyok megszüntetése tárgyában.</i>	71
Tizenegyedik cím. <i>Eljárás a házassági ügyekben.</i>	87
I. fejezet. <i>Eljárás a házassági perekben.</i>	90
II. „ <i>Eljárás a házassági perben érvényesíthető vagyonjogi keresetekre nézve.</i>	158
Tizenkettedik cím. <i>Eljárás a gyermek törvényességének megtámadása iránti perekben.</i>	164
Tizenharmadik cím. <i>Kiskorúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés iránti és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás.</i>	170
I. fejezet. <i>A kiskorúság meghosszabbítása és a meghosszabbítás megszüntetése iránti eljárás.</i>	170

	Oldal
II. „ Gondnokság alá helyezés és gondnokság megszüntetése iránti eljárás.	181
III. „ Az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megítáradó eljárás.	195
Tizennegyedik cím. <i>Holtnaknyilvánítási eljárás.</i>	197
Tizenötödik cím. <i>Okirat megsemmisítése iránti eljárás.</i>	212
Tizenhatodik cím. <i>Községi bíráskodás.</i>	219
Tizenhetedik cím. <i>Választott bíróság.</i>	230
Tizennyolcadik cím. <i>Záró határozatok.</i>	287
1912: LIV. törvénycikk a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. életbeléptetéséről.	290
Első cím. <i>Életbeléptető rendelkezések.</i>	290
Második cím. <i>Végrehajtási eljárási rendelkezések.</i>	337
Harmadik cím. <i>Átmeneti rendelkezések.</i>	337
Negyedik cím. <i>A kir. Kúria döntvényei.</i>	337
Ötödik cím. <i>A bírói és ügyészi szervezetet módosító és kiegészítő rendelkezések.</i>	343
Hatodik cím. <i>Vegyes rendelkezések.</i>	346
1925: VIII. t.-cikk. <i>A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról.</i>	
I. <i>Peres eljárási rendelkezések.</i>	353
II. <i>Végrehajtási eljárási rendelkezések.</i>	358
III. <i>Igazságügyi szervezeti rendelkezések.</i>	358
IV. <i>Vegyes rendelkezések.</i>	364
1928: XXII. t.-c. a polgári ügyekben a törvényszéki egyesbíráskodás hatályának meghosszabbításáról.	367
1930: XXXIV. t.-c. a törvénykezés egyszerűsítéséről.	368
I. fejezet. <i>A bírói hatalom gyakorlása.</i>	368
II. „ <i>A polgári eljárás egyszerűsítése.</i>	369
III. „ <i>A büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítése.</i>	386
IV. „ <i>Vegyes rendelkezések.</i>	386
A m. kir. igazságügyminiszternek 49000/930. sz. rendelete a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. életbeléptetése, valamint az arra vo-	

natkozó átmeneti és végrehajtási szabályok tárgyában. (Ter.)

Oldal

392

Pengőértékkel kapcsolatos rendeletek.

A polgári eljárásban irányadó értékhatároknak pengőértékben megállapítása. (62600/926. I. M.)	397
A külön eljárási költség címén fizetendő összegeknek pengőértékben megállapítása. (62996/926. I. M.)	400
A munkaügyi bíráskodás körében meghatározott értékhatároknak pengőértékben megállapítása. (62999/926., 49100/930. I. M.)	402
A gazdasági munkaviszonyból származó kártérítési ügyekben irányadó értékhatárnak pengőértékben megállapítása. (62998/926. I. M.)	403

Külön bíróságok és külön eljárások.

Főudvarnagyi bíróság.	403
A munkásbiztosítási bíráskodás.	404
A kereskedelmi és iparkamarai választott bíróság.	405
A szabadalmi bíróság.	405
Az Országos Földbirtokrendező Bíróság.	405
A munkaügyi bíróság.	406
A tőzsdebíróság.	406
A közigazgatási bíróság.	407
Vegyes bíróságok.	408
A munkaügyi bíráskodás.	409
Az iparhatóságtól vagy az ipartestület békéltető bizottságától a járásbíróság elé vitt ügyekben követendő eljárás.	417
Háboruban eltűntek holtnaknyilvánítása.	419
1921: XXXI. t.-c. a munkásbiztosítási bíráskodásról.	429
A munkásbiztosítási bíráskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárás.	436
A bányanyugbér-biztosítási bíráskodás.	446
A kereskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárás.	450

	Oldal
A kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárás.	460
A szerzői jogról szóló 1921: LIV. t.-c. értelmében bíróság elé tartozó ügyekben követendő eljárás.	470
Törvénytelen gyermek atyai elismerésének megállapítására irányuló bírói nem peres eljárás.	474
Eltartásra jogosult családtagok és a házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelme.	476
Tisztességtelen verseny ügyében bírói eljárás.	479
A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. alapján megalakítandó választott bíróságok szervezete és eljárása.	480
A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. alapján folyamatba tehető polgári nem peres eljárás.	484
Tőzsdebiráskodás. A tőzsdei választott bíróság előtti eljárás.	490
Bírósági eljárás bérmegállapítási és felmondási ügyekben.	495
Ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslés és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány.	497
Önkéntes bírói becslés.	506
Hitbizományi ügyekben követendő eljárás.	510
1907: LXI. t.-c. a hatásköri bíróságról.	517
I. fejezet. Szervezet.	518
II. „ Eljárás.	525
III. „ Átmeneti és életbeléptető rendelkezések.	552
1928: XLIII. t.-c. a hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról.	552
A m. kir. miinstitériumnak 1120/929. M. E. sz. rendelete a Hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. t.-c. végrehajtása tárgyában.	557
A békeszerződéssel kapcsolatos, polgári eljárást érintő rendelkezések.	
A trianoni békeszerződés életbelépése.	562
A kisebbségek védelme.	563
Allampolgárságról szóló rendelkezések.	565

<i>Iratanyag és levéltárak kicserélése.</i>	567
A m. kir. bíróságok és ügyészségek hatáskörének és illetékességének a trianoni békeszerződéssel összefüggő szabályai.	567
Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján elszakított területen működött bíróságoknak személyi állapotot tárgyazó ügyekben hozott határozatai.	575
<i>Pénztartozások rendezése.</i>	577
A trianoni békeszerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése.	584
Az átcsatolt területek lakosaival szemben fennálló korona-értékű pénzkövetelésekről szóló rendeletek hatályon kívül helyezése és az ezzel kapcsolatos rendelkezések.	587
A trianoni békeszerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése tárgyában 9590/1922. M. E. sz. alatt kibocsátott rendeletnek részben való hatályonkívül helyezéséről Romániával szemben.	588
A m. kir. minisztériumnak 1112/930. M. E. sz. rendelete a régi koronára szóló pénzkövetelések bírói érvényesítését korlátozó rendelkezések részleges hatályon kívül helyezéséről a Jugoszláv királysággal szemben.	589
A m. kir. minisztériumnak 2350/930. M. E. sz. rendelete a régi koronára szóló tartozások tekintetében a csehszlovák viszonylatban fennálló egyes korlátozások megszűnéséről.	590
1923: XXVIII. t.-c. a trianoni békeszerződés egyes gazdasági rendelkezéseivel kapcsolatos belső elszámolásról.	592
A trianoni békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos rendelkezések. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal.	596
Az átcsatolt területekre vonatkozó különleges rendelkezések.	597
A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal hatáskörének, szervezetének és eljárásának szabályozása.	598

<i>Javak, jogok és érdekek.</i>	Oldal
Ingóságok, javak, jogok és érdekek kisajátítása.	605
Szerződések, elévülések, ítéletek.	606
Vegyes döntőbírótság.	607

Jogsegély.

Külföld általában.

1909: XIV. törvénycikk a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.	612
I. Peres és nem peres ügyiratok közlése.	612
II. Megkeresések.	614
III. Perbeli biztosíték.	616
IV. Szegénységi jog.	617
V. Személyfogság.	618
VI. Záró rendelkezések.	618
1926: XIX. t.-c. a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt és az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 27. cikkének módosítása céljából az 1924. évi július hó 4-én Hágában kelt Jegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.	620
A m. kir. igazságügyminiszternek 1909. április 26. 9000/1909. I. M. számú rendelete a polgári eljárásra vonatkozólag, az 1905. évi július 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1909: XIV. t.-c. végrehajtása tárgyában.	622
I. Általános határozatok.	622
II. Peres és nem peres ügyiratok közlése (Kézbesítések).	623
A) Magyarországi ügyiratok kézbesítése külföldön.	623
B) Külföldi ügyiratok kézbesítése Magyarországon.	628
C) Kézbesítési díj és költség.	631
III. Megkeresések.	631
A) Bevezető rendelkezés.	631
B) Magyarországból külföldre intézett megkeresések.	631

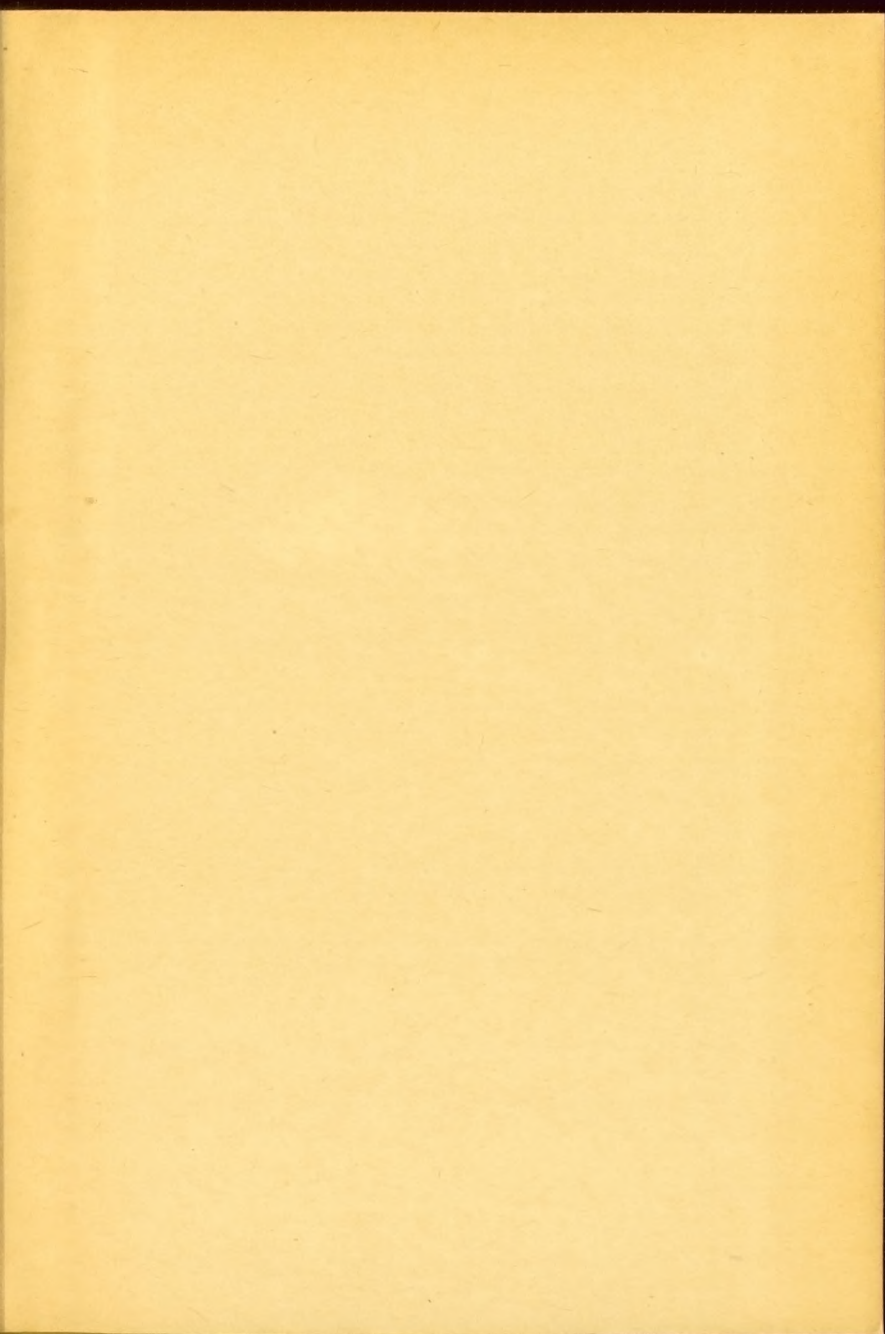
C) Külföldről Magyarországra intézett megkeresések.	633
D) A megkeresések teljesítésének alakja; díj és költség. Válasziratok.	635
IV. Perbeli biztosíték.	637
V. Szegénységi jog.	640
VI. Személyfogság.	642
VII. Vegyes rendelkezések.	642
1911: XXII. t.-c. a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíraskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett az 1902. évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.	643
1926: XX. t.-c. a házasság érvényességéről, a házasság felbontásáról stb. nemzetközi egyezményhez az 1923. évi november hó 28. napján Hágában letett négy Jegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.	646
Erintkezés a külföldön székelő magyar és a Magyarországon székelő idegen külképviseleti hatóságokkal.	647
Külföldön használandó iratok és okiratok hitelesítésének szabályai.	649

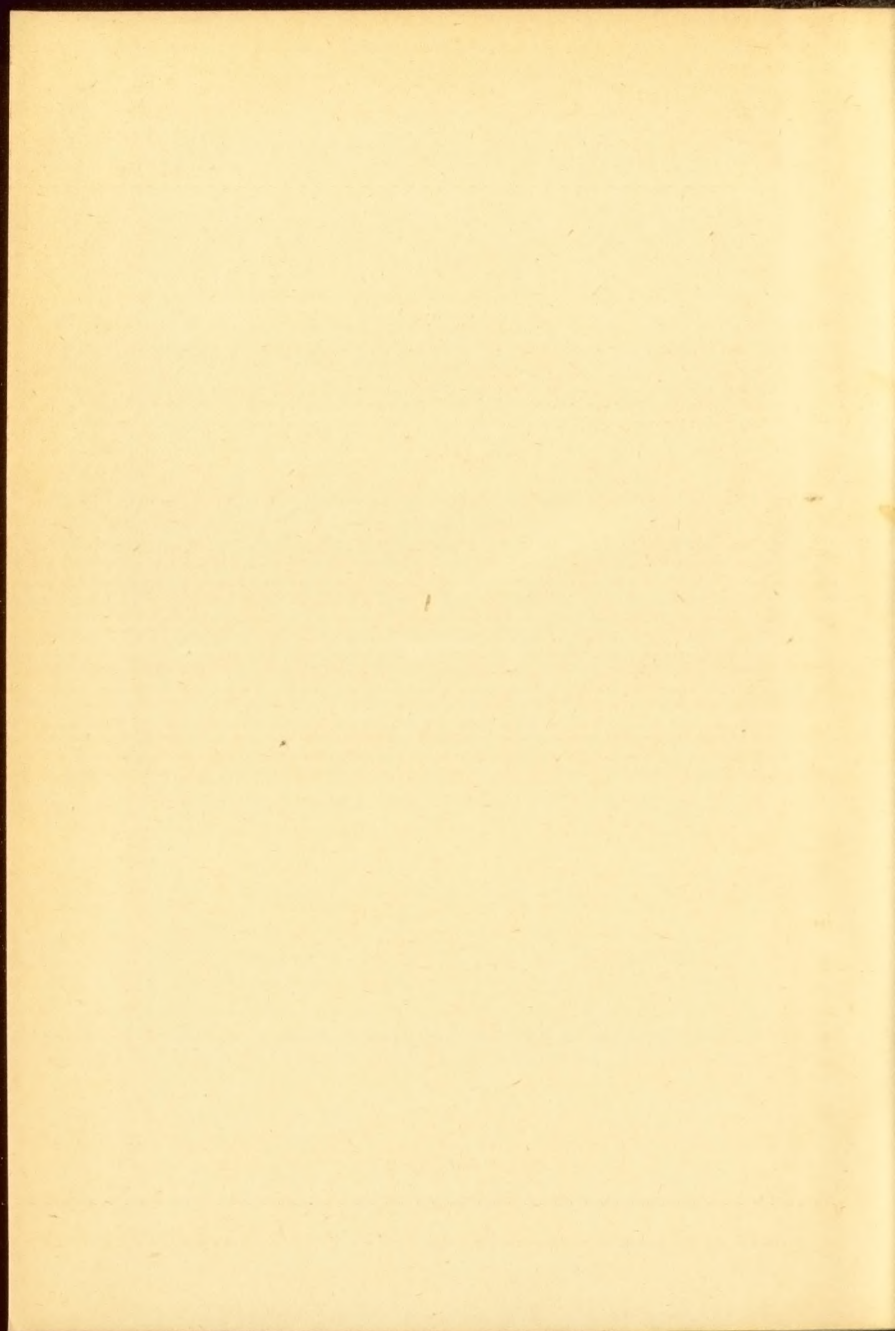
Egyes külföldi államok.

Amerikai Egyesült Államok.	654
Argentína.	667
Belgium.	667
Brazília.	669
Bulgária.	669
Chile.	676
Cseh-Szlovákia.	676
Dánia.	677
Egyiptom.	677
Eszt Köztársaság.	677
Finnország.	678
Franciaország.	679
Görögország.	679

XIV

	Oldal
Guatemala.	679
Jugoszláv királyság.	680
Lengyel Köztársaság.	696
Lett Köztársaság.	697
Mexikó.	698
Nagybritannia és Irhon.	698
Németalföld.	702
Német birodalom.	702
Norvég Királyság.	707
Olaszország.	708
Oroszország.	712
Oszták Köztársaság.	712
Perzsia.	719
Peru.	719
Portugál Köztársaság.	719
Románia.	719
Sziám.	722
Spanyol Királyság.	722
Svájc.	722
Törökország.	723
Zanzibár	725

ÖTÖDIK CIM.

Perújítás.

I. *Mi.* Az egyedüli ügynevezett rendkívüli perorvoslat, amelyet a Pp. jogerős ítélettel befejezett perekben ad: a perújítás, amelyben a jelenlegi jognak semmisségi keresete és perújítása egyesítve van.

II. A *Te.* (46—48. §§.) a perújítás tekintetében a következő újításokat tartalmazza: 1. A Pp. 563. §. 12. pontjára alapított perújítás körét a *Te.* 32. §-a értelmében a fellebbezési bíróság által mellőzött tényekre és bizonyítékokra is kiterjeszti (*Te.* 46. §. Pp. 563. §. 12.); — 2. kimondja, hogy a perújítást mindig az elsőbíróságnál kell megindítani, mely azt csak bizonyos esetekben terjeszti fel elintézés végett a fellebbezési, illetve felülvizsgálati bírósághoz. (*Te.* 47. §. Pp. 566. §.) Ez a rendelkezés éppen úgy a fellebbviteli bíróságok tehermentesítését célozza, mint az a 3. újítás is, hogy bizonyos esetekben a fellebbezési, illetve felülvizsgálati bíróság a saját hatáskörébe tartozó perújítási ok eldöntése után az ügy tárgyalását és elintézését az elsőbírósághoz utasítja (*Te.* 48. §. Pp. 573. §.) — Ezen újításnak indokolását a Pp. most idézett §-ainál közöljük.

A perújítás esetei.

563. §. A jogerős végítélet, ideértve a részítéletet is, perújítási keresettel megtámadható;

1. ha az ítéelő bíróság nem volt szabályszerűen alakítva;

2. ha az ítélet hozatalában törvéynél fogva kizárt bíró vett részt, feltéve, hogy ez az akadály kizárási kérelemmel vagy fellebbvitellel sikertelenül nem volt érvényesítve;

3. ha az ítélet hozatalában oly bíró vett részt, akit a fél kifogása következtében kizártak;

4. ha olyan fél, akinek perbeli cselekvőképessége nem volt, az eljárásban nem törvényes képviselő által vett részt;;

5. ha valamelyik fél nevében harmadik személy meghatalmazás nélkül járt el;

6. ha valamelyik fél ellenfelét előtte tudvalevő tartózkodó helyének elhallgatásával, mint ismeretlen tartózkodásút, vagy az előtte ismeretes örökösöket, mint ismeretleneket idézte perbe;

7. ha az ítélet hozatalában oly bíró vett részt, aki az perben hivatali kötelességét valamelyik féllel szemben büntető törvénybe ütköző módon megszegte;

8. ha a fél az ellenfélnek vagy másoknak büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt lett pervesztessé;

9. ha az ítélet alapjául szolgált büntető bírósági ítélet hatályát megszüntette a büntető bíróságnak jogerőre emelkedett más ítélete;

10. ha a fél az ügyben korábban hozott jogerős ítéletet mutat fel, amelyet az alapperben nem használt;

11. ha a fél az alapperben előadott vagy elő nem adott tényre vonatkozó oly bizonyítékot, úgyszintén, ha olyan jogerős bírói vagy közigazgatási határozatot vagy egyességet hoz fel, amelyet az alapperben nem használt és amely részére az ügy érdemében kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna;

12. ha a fél oly tényeket vagy bizonyítékokat hoz fel, amelyeket a bíróság a 222. §. értelmében, vagy a bizonyításfelvételre engedett idő sikertelen letelte miatt (275., 283. és 293. §§.) mellőzött, amennyiben azok részére az ügy érdemében kedvezőbb határozatot eredményezhettek volna.

Az elismerés, vagy a lemondás alapján hozott ítélet (390. §.) perújítási keresettel csak az 1—11. pont alapján támadható meg és pedig a 11. pont alapján csak akkor, ha a fél a határozatot, az egyességet vagy a bizonyítékot az alapperben nem használhatta.

A bírói egyesség az előbbi bekezdés megfelelő alkalmazásával perújítási keresettel szintén megtámadható.

Te. 46. §. A Pp. 563. §-a 12. pontjának megfelelő per-
 újítási keresettel a fél akkor is élhet, ha a fellebbezési
 bíróság a 32. §. értelmében mellőzött olyan tényeket vagy
 bizonyítékokat, amelyek részére az ügy érdemében kedvező
 határozatot eredményezhettek volna.

564. §. Az 563. §. 1. és 3. pontjai alatt felsorolt okok-
 ból perújításnak csak akkor van helye, ha a fél a per-
 újítási okot fellebbezettel hibáján kívül nem érvényesít-
 hette.

Az 563. §. 4., 5. és 6. pontja alatt felsorolt esetekben
 az a fél, aki az eljárást jóváhagyta, perújítást nem kérhet.

Az 563. §. 7. és 8. pontja alapján perújításnak csak
 akkor van helye, ha a büntetendő cselekményt a büntető
 bíróság jogerős ítélete megállapította, vagy ha a büntető
 eljárás más okból nem indítható meg, vagy nem eredmé-
 nyezett elítélést, mint a bizonyítékok hiánya okából.

Az 563. §. 11. pontja alapján nincs perújításnak helye,
 ha a bizonyítandó ténykörülmeny a 377., 378., 380. §-ok
 értelmében letett esküvel vagy fogadással volt eldöntve.

Ha valamelyik fél az 563. §. 11. vagy 12. pontja alap-
 ján perújítást kért, a 11. pont alapján a felek bármelyike
 részéről csak akkor van perújításnak helye, ha a fél a
 bizonyítékot sem az alapperben, sem az újított perben
 nem használhatta.

Mi. Az 563. §-ban felsorolt perújítási okok négy csoportra
 oszlanak:

a) Az első csoport abból indul ki, hogy a pernek nem volt
 törvényes bírója. Ez akkor forog fenn, ha 1. a bíróság nem
 volt szabályszerűen alakítva; 2. az ítélet hozatalában törvény-
 nél fogva kizárt bíró járt el, feltéve, hogy ez az akadály ki-
 zárási kérelemmel vagy fellebbezettel sikertelenül nem volt
 érvényesítve, és 3. ha az ítélet hozatalában oly bíró vett részt,
 aki a fél kifogása következtében kizáratott. Ezek az esetek az
 1881: LIX. t.-c. 39. §-ának l) és e) pontja alapján csakis fellebb-
 vitel útján érvényesíthető semmisségi okul szolgálnak; ha azon-
 ban ez a hiány az utolsó fokban ítélő bíróságoknál fordult elő
 és fellebbezettel nincs helye, akkor a jelenlegi jog szerint a
 fél védtelen, ami egyáltalában nem indokolt.

b) A második csoportba tartoznak azok a perújítási okok,
 amelyek a félnek hiányos képviselőtéből erednek; ilyen három

van: 1. ha a cselekvőképeséssel nem bíró félnek törvényes képviselője mellőztetett; 2. ha valamelyik fél nevében egy harmadik meghatalmazás nélkül járt el; 3. ha valamelyik fél ellenfelét rosszhiszeműleg hirdetmény útján idéztette. Ez a három körülmény az 1881: LIX. t.-cikk 39. §-ának *i*), *k*) és *g*) pontjai szerint semmisségi ok és vagy fellebbvitel vagy semmisségi kereset útján orvosolható. A Pp. ezeket a már előadott okoknál fogva a perújítással helyettesíti.

c) A harmadik csoport a büntetendő cselekmények következtében beálló perújítási okokat foglalja magában. Ilyen kettő van: a büntetendő cselekményt elkövetheti a bíró, továbbá az ellenfél, vagy mások, például tanúk, szakértők, tolmácsok stb.; az 563. §. 7. és 8. pontja mind a két esetét világosan magában foglalja és ennyiben különbözik az 1868: LIV. t.-c. 321. §-ától, melyben csak az „ellenfélnek vagy másoknak” büntetendő cselekményeiről van szó, és amely kétséget hagy fenn aziránt, hogy a hivatali kötelességét megsértő bíróra is kiterjed-e vagy nem.

d) A perújítási okok negyedik csoportjába azok az okok tartoznak, amelyek alapján a fél az alapper tényállását megdönti. Ez a szorosabb értelemben vett restitutio in integrum propter nova. A Pp. négy ily perújítási okot hoz fel. Ezek közül kettő új: az ítélet alapjául szolgáló büntető bírósági ítéletnek hatályon kívül helyezése és az exceptio rei iudicatae az alapperben nem használt ítélet alapján (9., 10. pont). A harmadik ok (11. p.) az alapperben nem használt új bizonyíték. Habár a Pp. módot nyújt arra, hogy a felek az alapperben az ügyet kimerítően tárgyalhassák és a fellebbezési szakban is megengedi az új tények és bizonyítékok felhozását, a felek tapasztalatlan-sága, és az ügyvéd esetleges hibái egyes kivételes esetekben szükségessé tehetik, hogy új tények és bizonyítékok még perújítással is érvényesíthetők legyenek. Az anyagi igazság e következményének teljesítése nem ütközik akadályba. A tapasztalat mutatta, hogy a felek perújítással, amelynek a végrehajtásra halasztó hatálya nincs, ma sem élnek vissza. Ezért a Pp., eltérőleg az újabb szóbeli perrendtartásoktól, a perújítást tág körben engedi meg és nevezetesen nem korlátozza azt sem egyes bizonyítási eszközökre, különösen az okiratokra (code de procédure civile 480. §., német perrendtartás 500. §. 7. pont), sem pedig az újabb feltalált, azaz az alapperben nem használható bizonyítékokra, hanem helyt ad a perújításnak a mai joggal megegyezően (1881: LIX. t.-cikk 69. §. 2. pontja) az alapperben nem használt minden bizonyíték alapján. Eltérően az osztrák perrendtartás 530. §. 7. pontjától, a Pp. nem elégszik meg az új ténykörülménnyel, hanem mindenestire új bizonyítékot kíván meg, az ezzel bizonyítandó tény azonban természetesen lehet új, az alapperben még fel nem hozott, vagy már felhozott tény. A pusztá új tényállítást azonban megfelelő bizo-

nyitás nélkül, a javaslat nem tekinti elegendőnek arra, hogy ezen az alapon az ítélet jogereje megtámadható legyen. *További perújítási okra (12. pont)* ad alkalmat a Pp.-nak az a rendelkezése, hogy a bíróság elkésvé előadott tényeket, vagy bizonyítékokat figyelmen kívül hagyhat. (222., 275., 283. és 293. §§.) Ily esetben a perújításnak helye van, ámbár a fél a tényt vagy bizonyítékot az alapperben használta. A késleltetési szándékot eléggé meghiúsítja az, hogy a bíróság az alapperben ezeknek a tényeknek vagy bizonyítékoknak mellőzésével végrehajtható ítéletet hoz. Nem volna célja annak, hogy a felet ezenfelül az anyagi igazság ellenére a perújítás kizárásával büntessük.

Az 1881: LIX. t.-c. 71. §-a kizárja a perújítást a *bírói egyességgel befejezett perekben*, azonban az 50. §. értelmében egyes semmisségi okok alapján, amelyeknek az 563. §. 4., 5. és 6. pontja alatt foglalt okok felelnek meg, az egyesség is megtámadható semmisségi kereset útján. Ebben a három esetben a Pp.-nak már azért is meg kell engednie a perújítást, mert amint fentebb kifejtettem, a Pp. perújítása a mai jog semmisségi keresetét is helyettesíti.

A Pp. azonban tovább megy. A gyakorlatban általánosan érzett szükség az, hogy a bírói egyesség ellen sem szabad a perújítást kizárni. Mivel pedig a mai törvény (1881: LIX. t.-c. 71. §.) a bírói egyesség ellen perújítást nem enged, a bírói gyakorlat azzal elégti ki a szükségletet, hogy a bírói egyességnek — a törvény és a perjog elvei ellenére — új keresettel megtámadását engedi meg.

A Pp. abból indul ki, hogy a peregyesség az ítéletet kívánja helyettesíteni, annak hatályával bír és ennél fogva nem vonható a magánjogi egyesség szabályai alá. Erre mutat az is, hogy a peregyességben nem mindig egyezkednek a felek, nem minden esetben engednek kölcsönösen egymásnak, ami a magánjogi egyesség fogalmához tartozik, hanem sok esetben az alperes elismervén a felperes jogát, teljesítésre kötelezi magát. A peregyesség sok tekintetben hasonló az elismerésen vagy joglemondáson alapuló ítélethez.

A Pp. erre figyelemmel egyformán szabályozza az elismerés vagy lemondás és a bírói egyesség elleni perújítást, és pedig akképen, hogy perújításnak — a bizonyíték helytelen mellőzésének itt közömbös esetét (563. §. 12. pont) kivéve — minden oly ok alapján helyt ad, amely ok alapján különben perújítással lehet élni, az új bizonyítékokra (563. §. 11. pont) vonatkozó azzal a megszorítással mégis, hogy az új bizonyítékok olyannak kell lennie, amelyet a fél az alapperben nem használhatott.

Az ügyvéd mulasztása alapján a Pp. nem ad helyt a perújításnak. Az ügyvéd, mint a fél képviselője, a féllel egyenlő szempontok alá esik. A mai eljárás is csak ügyvédeknek és nem más meghatalmazottaknak mulasztása miatt ad perújítást, ami

mindenesetre következtelenség. A perújítás ily alapon visszaélésekre vezethet és a javaslat rendszere mellett nem volna indokolt. A Pp. 99. §-a szerint a meghatalmazott által képviselt fél még oly ügyekben is, melyekben az ügyvédi képviselő kötelező, személyesen megjelenhet képviselőjével és személyesen tehet szóbeli előterjesztéseket. A félnek tehát meg van adva a lehetőség, hogy ügyvédjét ellenőrizze és hibáját nyomban helyrehozza. Sőt az ügyvéd hibájának helyrehozását a fellebbezés útján is kieszközölheti, miután korlátlanul hozhat fel novumokat. Veszedelemes volna, ha ezen az alapon ezenfelül még a perújítás is nyitva volna, mert a jogerőben rejlő biztonság szenvedne ez alatt. Ezt a perújítási okot különben az újabb külföldi perrendtartások sem ismerik. A gyakorlati szükségletnek egyébiránt a javaslat eleget tesz azzal, hogy új bizonyíték alapján tág körben enged perújítást.

Nem zárja ki a Pp. általában azt, hogy különböző okok alapján a fél többször is éljen perújítással. Csak azokban a perekben korlátozza a Pp. a perújítást, amelyekben azt az 563. §. 11. vagy 12. pontja értelmében általában kevésbé szigorú feltételekhez köti. Minthogy ezekben a perekben a fél az alapperben fel nem hozott új tény vagy bizonyíték alapján korlátlanul élhet perújítással, célszerűnek mutatkozik a perújítást új bizonyítékok alapján akként korlátozni, hogy annak korlátlanul csak egyszer lehessen helye, azontúl pedig csak akkor, ha a fél olyan tanú, okirat vagy szemletárgy alapján kér perújítást, amelyet sem az alapperben, sem az újított perben nem használhatott. Minthogy az első perújítás alkalmával nemcsak az újító félnek, hanem az ellenfélnek is módjában van novumokat szabadon felhozni, másodszer már az első ízben perújító fél ellenfele is csak akkor élhet perújítással, ha az új bizonyítékot sem az alap-, sem az újított perben nem használhatta. Mindezekben a Pp. megegyezik a mai joggal, csupán az újonnan felfedezett bizonyíték alapján indítható perújítás számát nem látja (eltérőleg az 1881. évi LIX. t.-c. 72. §-ától), sem szükségesnek, sem méltányosnak korlátozni.

Ha a perújítás a bírónak, az ellenfélnek vagy másnak büntetendő cselekménye alapján indíttatik meg, a büntetendő cselekményt előzetesen jogerős bírósági ítélettel kell megállapítani és a polgári bíró a cselekményt csak akkor állapítja meg, ha a büntető eljárás — azonban nem bizonyítékok hiánya okából — meg nem indítható vagy nem vezetett elítélésre. A Pp.-nak ez a §-a általánosságban megegyezik az 1881: LIX. t.-c. 3. §-ával, azonban világosabban fejezi ki ezt a rendelkezést.

Mi a Te. 46. §-ához. A Te. 32. §-ának indokolása (l. a Pp. 498. §-ánál) kifejti, hogy a felek új tényeket és bizonyítékokat a szóbeli tárgyaláson csak kivételesen terjeszhetnek elő, a fellebbezési bíróság az e §. ellenére előterjesztett tényállításokat

és bizonyítékokat mellőzi. Ennek következtében az ilykép mellőzött tények vagy bizonyítékok érvényesítésére a perújítást lehetővé tenni és a Pp. 563. §-ának 12. pontját ilyen értelemben kiegészíteni kellett.

Jegyzet. Perújítás kizárása: sommás visszahelyezési perben: 581. §., a bérleti viszony megszüntetése iránti eljárásban: 635. §., a házassági eljárásban: 682. §., a kiskorúság meghoszszabítása iránti eljárásban: 715., 717. §§., a gondnoksági eljárásban: 720., 729. §§., igényperben: Ppé. 46. §. — a 11. p. alapján nincs helye perújításnak gör. kel. ügyében: Ppé. 10. §.; az 1874: XXXIV. t.-c. 66. §-a alapján ügyvéd ellen indított eljárásban; zárgondnoki számadás iránti perben: 1881: LX. t.-c. 249. §. kisajátítási kártalanítási eljárásban: 1881: XLI. t.-c. 5. §., úrbéri birtokrendezési perben: 1871: LII. t.-c. 53. §.; 1892: XXXIV. t.-c. 13., 36. §§. stb.

Perújítást külön ad a tv.: 598., 614., 731., 746. §§. E §. esetében keresettel lehet megtámadni a községi bíróság ítéletét vagy az egyességet: 765. §., a választott bírósági eljárásban: 784. §. 8. p. ut. bek.

A perújítás alanyi kellékei.

Az örökhatárral szemben hozott marasztaló határozat ellen az örökösök bármelyike perújítással élhet. (Bp. IV. 10959/1915. Pdt. II. 397.)

A perújítás akkor is az alapperbeli ellenfél ellen teendő folyamatba, ha ez a per tárgya felett már nem rendelkezik. (5680/1914. I. pt. Pdt. II. 400.)

A peres feleknek az alapperben volt perbeli állása az újított perben meg nem változik. Nem szükséges, hogy az alapperben vesztes fél egyik örököse által megújított perben a többi örökösök is részt vegyenek; mert a hagyatéki érdekekben bármelyik örökös felléphet. (P. III. 3913/1922. Pdt. VIII. 84.)

I. Az újított pernek azok között a felek között kell lefolynia, akik között az alapper lefolytatott, illetve azok között, kik az alapperben szerepelt felekkel törvényről fogva egy személynek tekintendők és az a körülmény, hogy a felperes az alapperbeli ítélet folytán reá visszahárult ingatlanrész fölött, annak az alapper befejezése után történt elidegenítése folytán már nem rendelkezhetik, következőleg az újított perben hozott ítélet vele szemben nem lesz végrehajtható, a felperesnek a perújítási eljárásban való részvételét nem teszi feleslegessé, mert alperes a felperes jogutódjaitól a reájuk átruházott ingatlanrész a perújítás keretén kívül sikerrel csak akkor követelheti, ha az újított per útján az alapperben hozott ítéletnek jogelődükre vonatkozó részét is előzőleg hatálytalanítja. — II. Aki az elhalt alapperbeli felperes utáni öröklési igényeiről lemondott,

annak a perújításban való részvétele felesleges. (P. III. 333/1928. Pdt. XV. 64.)

Bírói egység ellen az egyik *pertárs* által használt perújítás a másik *pertársra* ki nem hat. (P. VI. 5269/1922. Pdt. VIII. 142.)

Az az alperes, aki *pertársával szemben* teljesítésre vagy tülésre nem köteleztetett, *pertársával szemben* a *pert* meg nem újíthatja. (P. V. 2177/1923. Pdt. IX. 19.)

Meg nem támadható határozatok.

A 20.326/1890. I. M. sz. rendelet 44. §-a értelmében a közös legelők felosztása iránt lefolytatott ügyekben sem perújításnak, sem semmiségi keresetnek helye nincs és a 36. §. csakis a felosztott területen belül megállapított — de egyesek között vitássá vált — jutalékokra vonatkozó magánjogi igényeket utasítja a törvény rendes útjára, nem pedig annak az elbírálását, hogy a felosztásnál használt kulcs helyes volt-e vagy nem. A jogerősen befejezett felosztási eljárás után tehát nem indítható oly kereset, amely nyilván a részesedés alapjául elfogadott kulcs helyességét támadja és lényegileg a legelőnek egészen új felosztását célozza; és ennél fogva nem lehet jogi hatálya a legelőfelosztási eljárást befejező határozatban foglalt annak a nyilván téves kijelentésnek, hogy ezek az igények külön per útján érvényesíthetők. (P. III. 8400/1926. Pdt. XIII. II.)

A házasság felbontását kimondó ítélet ellen kizárt perújítás folytán a vétkesség és az ehhez fűződő nőtartás kérdésében sincs perújításnak helye. (P. III. 6251/1926. Pdt. XIII. 63.)

Ha a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál a bíróság az alap fennállását közbenszóló ítélettel állapította meg és valamelyik fél a jogalap kérdésére vonatkozó perújítási ok alapján kívánja a *pert* megújítani, perújítási kérésével a közbenszóló ítéletet önállóan nem támadhatja meg, hanem a Pp. 565. §-a szerint a végítélet (részítélet) ellen érvényesített perújítás keretében kell a közbenszóló ítéletet megtámadnia. Ehhez képest a perújításnak a Pp. 567. §-ában megállapított határidőt az alappert befejező végítélet (részítélet) jogerőre emelkedésétől kell a törvény (Pp. 410. §.) értelmében számítani. (A Kúria jogegységi tanácsának 37. sz. polgári döntvénye, Pdt. XIV. 69.)

A perújítás egyéb előfeltételei.

Perújításnak a törvénytelen származás megállapítása iránti perben is helye van. (Rp. III. 107/1925. Pdt. I. 283.)

A perújításnak előfeltétele az, hogy az alapperbeli ítélet még hatályában fennálljon; és ez mint perelőfeltétel, oly jogkérdés, mely a felek kérelme nélkül is hivatalból vizsgálendő. (P. V. 1613/1924. Pdt. IX. 184.)

Azon a címen, hogy az alapperben a bíróságok hatáskörüket túllépve jártak el, perújításnak helye nincsen. (P. VI. 5482/1924. Pdt. XI. 40.)

Törvényes képviselet hiánya. (563. §. 4.)

Az, hogy az alapper a kiskorúnak és gyámjának egyetemleges marasztalására irányult, egymagában még nem szolgálhat a Pp. 563. §. 4. pontjában szabályozott perújítás alapjául. (Bnesti tábla 1915. márc. 12. G. 1468. Pdt. II. 399.)

Habár a kiskorú nevében a törvényes képviselő által kiállított perviteli meghatalmazás a fél nagykorúvá váltá folytán nem szűnik meg (106. §.), az utóbbtól újabb meghatalmazást nem nyert ügyvéd által kötött bírói egység ellen, mégis hely adandó a perújításnak azon az alapon, hogy a fél nagykorúvá váltáról (férjhezmeneteléről) az ellenfél tudomással bírt és így az egység nem érvényes. (P. I. 5441/1921. Pdt. VII. 136.)

Az, hogy az alperes gyámhatóságát az alapper folyamatbátételéről nem értesítették, a Pp. 563. §-ának 4. pontjában szabályozott perújítási okot nem állapítja meg. (P. I. 8960/1927. Pdt. XV. 109. sub. II.)

Meghatalmazás nélküli eljárás. (563. §. 5.)

Ha az árvaszéki ügyészt a gyámhatóság rendelte ki az akkor még kiskorú felperes részére ügygondnokul és őt a per vitelére utasította: az árvaszéki ügyész nem megbízás nélkül jár el és így a Pp. 563. §. 5. pontjának az esete nem forog fenn: az a körülmény pedig, hogy a kirendelt árvaszéki ügyész a megbízás ellenére járt el, a Pp.-ban perújítási okul felsorolva nincs. (P. I. 2484/1922. Pdt. VIII. 83.)

A Pp. 563. §. 5. pontja, illetve a 784. §. 8. pontja alapján csak az a fél léphet fel keresettel, akinek nevében valaki meghatalmazás nélkül eljár. Ellenben az ellenfél ily alapon fel nem léphet. (P. VI. 7574/1922. Pdt. VIII. 123.)

Új bizonyíték; a tényállás lerontása vagy kiegészítése.

Perújításnak azon az alapon is van helye, hogy felperes az előző perben a kereshetőségi jog meg nem állapíthatása miatt, az ügy érdemének megbirálása nélkül vált pervesztessé, az újított perben pedig kereshetőségi jogát új okirattal bizonyítja. (K. 1905. jan. 25. I. G. 484/1901. F. X. 203.)

Perújításnak helye van a követelés megszűnésére nézve felhozott új bizonyíték alapján. (K. 1905. febr. 15. G. 763/1904. Dt. IV. f. II. 226. sz. 328. l.)

Az ítéletben nem nyert ugyan megállapítást, hogy a keresetben felsorolt ingatlanok közül egyik vagy másik alperes mely

ingatlan tekintetében köteleztetett annak tülésére, hogy felperes annak vételárából követelését kielégítési végrehajtás útján behajthassa; az alapítélet szabatos szövegezésének ez a hiánya azonban az 1881: LIX. t.-c. 69. §-a értelmében perújítási okul és így az alapítélet hatályon kívül helyezésére törvényes indokul nem szolgálhat. (1914. dec. 1. 1914. G. 168. sz. Pdt. I. 85.)

Az ellenfél bíróságon kívüli beismerését tanusító okirat, mint új bizonyíték alapján, perújításnak van helye. (3370/1914. sz. VI. p. t. Pdt. I. 240.)

A kereseti jog elévülése, mint pusztán jogszüntető kifogás, a per tárgyára vonatkozó új bizonyíték nélkül, perújítás alapjául egymagában véne nem szolgálhat. (785/1914. V. Pdt. II. 413.)

A törvény által írásbeli alakhoz nem kötött, de a kereset szerint írásban létrejött ajándékozási szerződésre alapított perben nem a szerződésnek írásban létrejött, hanem csak a szerződés létrejötté képezi a kereset jogalapját: a pervesztes felperes tehát a pert, szóbeli ajándékozás létrejöttére vonatkozó új bizonyíték alapján is megújíthatja. (P. VII. 10486/1915. Pdt. II. 416.)

Az ajándékozási szerződés eredeti érvénytelenségére alapított keresettel elutasított felperes az újított perben keresetét — másodsorban — az alperes vastag hálátlanságára alapíthatja. (Rp. III. 597/1916. Pdt. II. 417.)

Allandó bírói joggyakorlat alapján jogszabály, hogy a perújító és az újított perben pernyertessé vált fél az alapperbeli *költségek viselése* alól csak abban az esetben mentesül, ha oly új bizonyíték alapján válik nyertessé, amely bizonyítékot az alapperben nem használhatott. (1915. jan. 21. G. 303/1915. Pdt. II. 425.)

Az új bizonyítékra fektetett perújítás alapja az, hogy a perújító fél olyan új bizonyítékot tartozik előterjeszteni, amely az alapperbeli tényállást olyképp változtathatja meg, hogy a megváltozott tényállás alapján az alapperbeli jogi döntés fenn nem tartható és a perújítás kérdésében a jogkérdésre szorítóköző felülvizsgálat körét az a szempont korlátozza, hogy az a kérdés, mint az érdemre vonatkozó és a mérlegelés körébe tartozó, ugyan nem vonható a felülvizsgálat körébe, hogy az új bizonyíték tényleg megváltoztatja-e az alapperbeli tényállást, ellenben a felülvizsgálat tárgya e részben az, hogyha az új bizonyíték megváltoztatja az alapperbeli tényállást, akkor meg kell-e változnia az alapperbeli jogi döntésnek is, vagy nem? Ha az új bizonyíték oly tény megállapítását célozza, amelytől az alapper bírósága a per adataiból tudomással bírt és amely az ítéletben nyilvánvalóan azért nem lett kifejezetten megállapítva, mivel az alapper bírósága arra súlyt nem helyezett, az ily bizonyíték lényegileg a per tárgyára vonatkozóan nem tekinthető és így nem alkalmas az alapperbeli jogi döntés megváltoztatására. Az a miniszteri rendelet, mely az alapperbeli ítélet hozatala

előtt a „Magyarországi Rendeletek Tárában” már közzé volt téve, a közzététel folytán a jogszolgáltató közegek előtt ismertnek tartandó és így nem szolgálhat perújítás alapjául. (P. VI. 5461/1916. Pdt. III. 74.)

Perújításnak a mulasztásos ítélet ellen is helye van. A perújító fél perújítási keresetének megalapítása végett még a fellebbezési tárgyaláson is hozhat fel olyan perújítási okot, amelyet a perújítási keresetlevélben, illetve az elsőbíróság előtti eljárás során elő nem adott. (P. V. 6100/1917. Pdt. IV. 102.)

I. Az alperben kért, de feleslegesként mellőzött eskü alatti kihallgatás nem új bizonyíték. — II. Annak elbírálása, hogy a perújítási keresetben felhozott új tanúk vallomása által bizonyítani kívánt tények még valóságuk esetén sem eredményezhettek volna az újító részére az ügy érdemében kedvezőbb határozatot, a ténybeli következtetés körébe esik. — III. Az a panasz, hogy a perújítást ugyanaz a tanács intézte el, amely az alapperbeli ítéletet hozta, nem vehető figyelembe, ha a felülvizsgálattal élő fél ezt a kifogását a fellebbezési bíróságnál nem érvényesítette és ha a perújítási ügyben eljáró tanácsban az iratok szerint olyan bíró is részt vett, aki az alapperbeli ítélet hozatalában nem vet részt. (P. V. 4548/1921. Pdt. VII. 53.)

Ha az alapperbeli bíróság a kihallgatott tanúk vallomását egyáltalában figyelemre nem méltatta, az ítéleti tényállás megállapításánál nem mérlegelte és ezt semmivel nem indokolta, ez a bizonyíték olyannak tekintendő, mint amelyet újító alperes az alperben nem használt. (P. V. 5414/1922. Pdt. IX. 49. sub. I.)

Ingók kiadásában marasztalt alperes perújítással élhet arra az új tényállásra vonatkozó bizonyíték alapján, amely szerint az ingókat még az alapperbeli fellebbezési tárgyalás befejezése előtt eladta és azok megszerzése, az időközben beállott nagymérvű áremelkedés folytán, az ő vagyoni romlását okozná. (P. IV. 744/1925. Pdt. X. 67.)

Az új bizonyítéokra fektetett perújítás alapja az, hogy a perújító fél olyan bizonyítékot hozzon fel, amely az alapperbeli tényállást olyképpen változtathatja meg, hogy a megváltozott tényállás alapján az alapperbeli jogi döntés fenn nem tartható; a bíróság viszont — a Pp. 270. §-a alapján — azt, hogy a megajánlott új bizonyíték, az alapperben kivett bizonyítékok mellett, alkalmas-e az alapperbeli tényállás megdöntésére s a perújítóra kedvezőbb jogi döntést eredményező más tényállás megállapítására, szabadon mérlegelheti; és a bizonyítékok szabad mérlegelésén nyugvó bírói elhatározás eredménye csak az alapon felülvizsgálható, ha és amennyiben az az okszerűséggel elleneznek. Aláírás valódisága kérdésében újabb szakértőnek megajánlása, újabb összehasonlítási alap megjelölése mellett sem tekinthető az aláírás valódiságának megdöntésére a Pp. 563. §. 11. pontja értelmében alkalmas bizonyítéknak. A fellebbezési

bíróságnál megindított perújítás esetén az alapper tárgyalására vonatkozólag a fellebbezési eljárás szabályai (Pp. 573. §.) következképp a Pp. 494. §-ának az a rendelkezése az irányadó, mely szerint a fellebbezési eljárásban a keresetet megváltoztatni nem lehet, a perújítás keretében tehát a szerződés érvénytelenítése iránt az aláírás hamissága alapján indított kereset a szerződési képtelenségre s az ellenszolgáltatás nem teljesítésére nem alapítható. (P. VI. 3560/1925. Pdt. XII. 58.)

Perújítás alapjául szolgálhat az új tényállítás, hogy az okirat az abban foglalt megállapodásra vonatkozó tárgyalással egyidejű, a nyilatkozat szövegével ellentétben nem álló és annak kiegészítéseként tekinthető szóbeli megállapodásban foglalt feltevéssel jött létre. (P. IV. 8556/1927. Pdt. XIII. 91. sub. II.)

Nem új bizonyíték az alapperben az iratok között már megvolt letéti kérvény, habár az alapperbeli ítélet arra ki nem terjeszkedett. (P. V. 2864/1927. Pdt. XIV. 12. sub. II.)

A perújítás megengedése szempontjából nem új tényállítások azok, amelyek az alapperbeli első- és másodbírói ítéletek tartalma szerint a tárgyalás anyagát képezték és amelyek tekintetében ezek az ítéletek ténymegállapítást tartalmaztak. (P. II. 6292/1926. Pdt. XIV. 25. sub. I.)

Annak a panasznak figyelembevételét, amelyben a perújítók azt vitatják, hogy az alapperbeli fellebbezési bírósági ítéletben foglalt ténymegállapítás megjelölt részében az ott felvett bizonyító adatok jogszabályellenes mérlegelésének eredménye, kizárja a perújítási eljárásnak az a korlátja, amely az alapperbeli ténymegállapítást csak a perújítás során szolgáltatott ugyanazon tényre vonatkozó új bizonyítékok mérlegelése kapcsán engedi meg vizsgálat alá venni. (P. VI. 6074/1927. Pdt. XV. 62.)

Változatlan tényállás mellett az alapperbeli jogi döntés perújítással sikeresen meg nem támadható. (P. I. 8960/1927. Pdt. XV. 109. sub. III.)

A bíróság a felajánlott bizonyítást elrendelni és foganatosítani, a felhívott tanúkat kihallgatni és a felet eskü alatt meghallgatni nem köteles, hanem ennek mellőzésével visszautasíthatja a perújítási keresetet, ha kellőképpen indokolt meggyőződése szerint az új bizonyíték, valamint az azzal igazolni kívánt új tényállás nyilvánvalóan alkalmatlan az alapperbeli döntéstől eltérő határozat megalapozására. (P. VI. 272/1930. szept. 2.)

Alapperben rendelkezésre állott tanú.

Csak olyan tanúknak vallomása nem szolgálhat új bizonyíték gyanánt a perújítás alapjául, akik az alapperben már kihallgattak, vagy akiknek kihallgatása bíróság mellőztetett. (B. 97. jún. 21. I. G. 259/96. T. I. 342.)

A perújítás megengedhetősége szempontjából az a tanú is,

aki az alapperben már ki volt hallgatva, új bizonyítéknak tekintendő akkor, ha az újított perben más ténykörülményekre hívták fel. (K. 98. május 10. I. G. 77. F. III. 363.)

Ha az alapperben az elsőbírói ítéletnek a viszontkeresetet elutasító része ellen az alperes nem fellebbezett és az egyedül a kereseti követelés felett lefolytatott fellebbezési eljárásban tanúk hallgattatnak ki, ezen tanúk vallomásai, mint új bizonyítékok alapján a viszontkereseti pert meg lehet újítani. (Bpesti tábla 1919. G. 403. Pdt. I. 42. sub. II.)

A fél kihallgatása.

A fél eskü alatti kihallgatása csak akkor új bizonyíték, ha az eskü alatti kihallgatás az alapperben szóba sem került, vagy ha az alapperbeli kihallgatáskor nem érintett körülményekre kérték. (Gy. 96. nov. 19. G. II. 48. T. II. 421.)

Ha a felperes az alapperben nem kérte mindkét fél eskü alatti kihallgatását, hanem csak a kiskorú felperes törvényes képviselőjének a bizonyíték kiegészítése végett leendő kihallgatását és ezt a bíróság mellőzte; ellenben perújítási keresetében felperes az ő törvényes képviselőjét tanúként és mindkét felet eskü alatt kéri kihallgatni: a perújításnak — az alapperben nem használt bizonyíték alapján — helyt kell adni. (Temesvári tábla Fs. 26/1914. Pdt. I. 9.)

Perújításnak a perújító fél eskü alatti kihallgatása mint új bizonyíték alapján akkor is helye van, ha az már az alapperben el volt rendelve, de az újító fél az alapperben nem jelent meg és az ellenfél bocsáttatott esküre. (Bpesti tábla P. IV. 954/1916. Pdt. II. 407.)

Szakértő.

Perújítás megengedése az alapper eldöntése után tartott előleges szakértői szemle alapján oly esetben, midőn az alapperben ugyanarra a körülményre már alkalmaztatott a szakértői bizonyítás. (B. 97. május 24. G. 23. T. II. 780.)

Az alapperben kivett szakértői vélemény revíziójának célzata kívül esik a perújítás keretén. — A bírói szemlének más, mint a már eljárta szakértők közbenjöttével való ismétlése, midőn a szemle tárgya nem változik, új bizonyítékot nem képezhet, mert a szakértői lelet nem a közreműködő személyek egyéni tekintélyéből, hanem szakképzettségükön és a tárgy tüzetes megvizsgálásán alapuló objektív tudásukból meríti meggyőző erejét.

Az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményét pedig a bíróság, ha szükségesnek látja, hivatalból kéri ki; a peres félnek ily irányú indítványa tehát nem tekinthető valamely bizonyíték előterjesztésének és annak hiánya nem képez mulasztást, mely perújítással orvosolható volna. (K. 1901. márc. 28. 837/1900. M. XIII. 460.)

Az alapperben döntő bizonyítéku elfogadott szakértői véleménnyel szemben rendszerint ugyan a perújítás alapjául szolgálható új bizonyítéknak a más szakértők véleményére való hivatkozás nem tekinthető, de amikor az újított perben új bizonyítékként alkalmazni kívánt szakértői bizonyítás arra van irányozva, hogy az alapperben meghallgatott szakértő a véleménye megalkotásánál alapul vett tényre nézve tévedésben volt, a szakértői bizonyíték új bizonyítékként a perújítás alapjául szolgálhat. (K. 1901. ápr. 23. I. G. 140. F. VI. 484. és 1901. márc. 28. 837/1900. M. XIII. 460.)

A szakértői becű, ha az mint bizonyíték már az alapperben is használtatott s azt a bíróság már az alapperben mérlegelte, oly új bizonyítéknak, amelynek alapján a perújítási kérelemnek hely adható lenne, el nem fogadható. (Rp. VII. 4759/1925. Pdt. II. 408.)

A döntő tényállításra vonatkozó új bizonyíték általában, tehát a szakértői szemle is perújítási okul szolgálhat. (P. V. 6100/1917. Pdt. IV. 102. sub. III.)

Perújítás későbbi tények alapján.

Az alapper befejezése után felmerült tények is — más tényekkel együtt — perújítás alapjául szolgálhatnak. (3763/1914. VII. pt. Pdt. II. 404.)

Alapperben nem tárgyalt kérdések és kifogások.

Az alperes által az alapperben nem érvényesített új követelés az újított perben kifogás útján csak úgy érvényesíthető, ha az a felperes követelésével azonos jogalpból származik és ha az az alperes előadása szerint már le is járt. (1082/1915. Pdt. II. 411.)

I. Többrendbeli váltómeghagyással szemben közös perújítási keresetnek van helye, ha a felek ugyanazok és az új bizonyíték is ugyanazonos. — II. A szenvedő váltóképesség hiánya akkor is (első) perújítás alapjául szolgálhat, ha az alperes azt az alapperben már felhozhatta volna. — III. Az a körülmény, hogy alperes a váltóképesség hiányára vonatkozó kifogás érvényesítéséről az alapperben lemondott, nem zárja ki az erre alapított perújítást, ha az alperes erről a jogról is le nem mondott. (Rp. 4483/1916. Pdt. II. 412.)

Elévülési kifogás perújítási alapul nem szolgál. (K. M. X. 393. K. 1900. aug. 20. M. XI. 238.)

Beszámítási kifogás perújítás alapjául nem szolgálhat, ha alperes a beszámítási kifogást védelemképen az alapperben nemcsak érvényesítette, de sőt utóbb kifejezetten el is ejtette. (Bpesti tábla P. IV. 13584/1915. Pdt. II. 410.)

Perújításnak új keresetként elbírálása.

A kereset ténybeli és jogi alapjának megváltoztatása a perújítás fogalmával ellenkezik, miután ítélt dolog esete csak ugyanazon kereseti tény és jogalap mellett keletkezik, az alapkeresettől eltérő más alapon nem perújításnak, hanem új keresetnek lévén helye. (P. II. 4888/1921. Pdt. VII. 142.)

Ha az alapperbeli fellebbezési bírósági ítélet hozatala után, de annak jogerőre emelkedése előtt kötött perenkívüli egyesség ezt az ítéletet hatályon kívül helyezte s így ez jogerőre nem emelkedhetett, ellene perújításnak helye nincs. (P. II. 5421/1921. Pdt. VIII. 53.)

Ha a perújítási keresetet olyan fél adja be, aki az alapperben félként nem szerepelt, sem valamely alapperbeli félnek nem jogutódja, ez nem perújításnak, hanem új keresetnek tekintendő s mint ilyen, elbírálandó. (P. V. 5414/1922. Pdt. IX. 49. sub. I—II.)

Ha nincs szükség perújításra, azt önálló keresetnek kell tekinteni. (5917/1914. I. pt. Pdt. II. 178. sub. II.)

Az alapperben nyertes fél perújítással nem élhet. Perújítási keresete azonban mint új kereset, elbírálandó; és ily módon orvosolható az a körülmény, hogy az alapperben a kereseti kérelmet tévedésből kisebb mérvben terjesztette elő, mint aminőhöz joga volt. (Rp. VII. 5117/1915. Pdt. II. 402.)

A perújító kereset, amennyiben az az alapperbeli ítélet meghozatala után felmerült új tényekre is van alapítva, mint önálló új kereset is, elbírálás tárgyává tehető. (3474/1914. VII. pt. Pdt. II. 403.)

Jogkérdés és új jogszabály.

Ha a bíróság egyszer már döntött a felett a kérdés felett, hogy a szerződés valamely pontjának mi a valódi értelme, úgy annak újabb értelmezésére az újított perben visszatérni csak akkor lehet, ha oly tények állapíttatnak meg, amelyek alkalmassak arra, hogy a feleknek a szerződése tartalmától eltérő meg egyezésére volna jogi következtetés vonható. (K. 1904. szept. 29. I. G. 440. F. X. 44.)

Az a körülmény, hogy a bíróság az alapperbeli jogi állásponttól eltérően, utóbb más perekben más jogi álláspontra helyezkedett, perújítás alapjául nem szolgálhat. (P. I. 1079/1915. Pdt. II. 415.)

A perújítás az alapperben irányadónak kimondott jogszabály helytelen voltára sikeresen nem alapítható ugyan, de ez a korlátozás nem zárhatja el az újított per rendjén annak kimutathatóságát, hogy az alapperben érvényesített jogszabály alkalmazásának nincs helye azért, mert az alapperben bíróilag meg nem állapított, de a perújítás folyamán megállapítandó körülmé-

nyek akként változtatnak az alapperbeli ítélet alapjául szolgáló tényálláson, hogy a megváltozott tényállás szerint az alapperbeli ítélet jogilag meg nem állhat. Ily alapon kimondhatja az újított per bírása — az alapperbeli ítélettel ellentétben —, hogy az eladó élethossziglani lakhatási jogának kikötése az adásvételi szerződés lényeges alkateleme volt és az erre vonatkozó akaratmegegyezés hiányában a szerződés joghatályosan létre nem jött. (P. V. 1034/1919. Pdt. VI. 1. sub. I—III.)

I. Az alapper jogérvényes elintézése után felmerült új tényés illetőleg azzal összefüggő új bizonyíték csakis annyiban nem szolgálhat a Pp. 563. §. 11. pontja alapján a perújításra alapul, amennyiben az új tény a felek jogalkotó, megváltoztató vagy megszüntető ténye; ellenben perújítás alapjául szolgálhat az alapper befejezése után keletkezett olyan tény (hatósági rendelet), amely az alapperben már felhozott tényállításnak bizonyítékul szolgál. — II. Határozhat-e a felülvizsgálati bíróság az ügy érdemében, ha a fellebbezési bíróság a perújítást meg nem engedte? (P. III. 7704/1922. Pdt. VIII. 73.)

Az, hogy az alapperbeli ítélet meghozatala után a törvényhozás a korona értékcsökkenéséből eredő kárnak lehetőség szerinti elhárítása, a kár megosztása, illetve annak melyik fél által leendő viselése tárgyában egyes esetekre nézve tételen intézkedett, továbbá az a körülmény, hogy a bíróságok az eset körülményei szerint az adóst a korona értékcsökkenéséből származó kárnak megszüntetése okából a hitelezővel szemben a pénzérték különbözetének megfizetésére kötelezik, perújítás alapjául nem szolgálhat. (P. V. 5303/1924. Pdt. XI. 73.)

Jogforrás különösen az alapperbeli eljárás befejezése után hozott felsőbb bírósági döntvény, avagy későbbi törvény (1926: XVI. t.-c.) nem lehet a Pp. 563. §. 11. pontjában meghatározott perújítási ok. (P. II. 5292/1926. Pdt. XIV. 25. sub. II.)

Az alapperbeli jogi álláspont helytelen, az anyagi jogszabályoknak meg nem felelő volta címén perújítás nem kérhető. (P. V. 1121/1928. Pdt. XV. 96.)

Pusztá tényállítás.

Akkor is, ha a perújítás meg nem jelenés miatt hozott ítélet ellen használtatik, a perújítással élő alapperbeli alperes köteles az alapperben nem használt olyan bizonyítékot felhozni, amely alkalmas az alapperben megállapított tényállásnak megdöntésére, következőleg a perújító alperes pusztá tagadásával nem szoríthatja a felperest követelése jogosságának kimutatására. (K. 99. nov. 20. I. G. 424. F. V. 171.)

Elkészett tények és bizonyítékok.

Az alapper fellebbezési tárgyalás befejezése után felmerült tények és azokra felhozott bizonyítékok perújításra alapul nem szolgálhatnak. (P. IV. 1578/1922. Pdt. VII. 138.)

Pusztán avégből, hogy az alapperben csak a fölülvizsgálati eljárásban előterjesztett, ott elkészttség miatt figyelembe nem vett és ennél fogva az alapper tárgyául nem szolgált valorizációs kérelem megítéltség: perújításnak helye nincs. (P. IV. 6861/1924. Pdt. X. 66.)

Minthogy az alapperben az alperesnek mind ama védekezése, melyet a jogerős közbenszóló ítélet hozatala után a követeles alapján a kérdésében felhozott, a közbenszóló ítélet anyagi jogerejénél fogva, figyelmen kívül volt hagyandó: az alapperben ekként elkésztetten felhozott és ezért ott figyelmen kívül hagyott tények és bizonyítékok a Pp. 563. §-ának 11. és 12. pontja értelmében a végítélet elleni perújítás alapjául szolgálhatnak. (P. IV. 6512/1924. Pdt. XI. 3.)

Egyezség, elismerés, lemondás.

A Pp. életbeléptetése előtt fennállott szabályok szerint befejezett perben tett elismerés hatálya az újított perben csak oly tényállással dönthető meg, amely mellett az az általános magánjogi elvek szerint válik hatálytalanná. (Rp. VIII. 5556/915. Pdt. II. 414.)

Az a bírói egyezség, mely szerint felperes a kereseti követeléstől eláll, nemcsak a keresettől, hanem a jogtól való elállást is jelenti és csak perújítással orvosolható. (P. V. 6852/1926. Pdt. XIV. 38.)

Annak kimutatása, hogy a perújító fél a perújítás alapjául felhozott új bizonyítékokat az alapperben nem használhatta, csak akkor szükséges, ha a perújítási keresettel elismerés, vagy lemondás alapján hozott ítélet, vagy bírói egyezség támadtatik meg, valamint oly perben, amelyben perújítás már volt használva. (P. V. 1034/1919. Pdt. VI. 1. sub. I—III.)

565. §. *A jogerőre emelkedett végítélet azon az alapon is megtámadható, hogy a perújítási okok vaalmelyike az ügyben előbb hozott határozat ellen forog fenn, feltéve, hogy a végítélet ezen a határozaton alapszik.*

Mi. Az az okozati összefüggés, amely az ítélet és a megelőző határozatok közt fenforog, szolgál indokul arra, hogy előbbi határozat ellen fenforgó perújítási ok alapján is megtámadható az ítélet, ha ezen a határozaton alapszik. Megegyezik ez a Pp.-nak azzal a rendelkezésével is, mely szerint az ítélet elleni fellebbezés vagy felülvizsgálat következtében az ítélet előtti határozatok szintén felülvizsgálat alá kerülnek.

Jegyzet. Ez alapon keresettel megtámadása a községi bírói ítéletnek v. egyezségnek 765. §.

Mint hogy az alapperben az alperesnek mindama védekezése, melyet a jogerős közbenszóló ítélet hozatala után, a követelés alapjának a kérdésében felhozott, a közbenszóló ítélet anyagi jogerejénél fogva, figyelmen kívül volt hagyandó; az alapperben ekként elkésetten felhozott és ezért ott figyelmen kívül hagyott tények és bizonyítékok a Pp. 563. §-ának 11. és 12. pontja értelmében a végítélet elleni perújítás alapjául szolgálhatnak. (K. 1925. jún. 3. P. IV. 6512/1924. sz.)

L. a 37. sz. polg. jogegységi döntvényt is a Pp. 563. §-a után.

A perújítás bírósága.

Pp. 566. §. 1. és 2. bek. helyébe Te. 47. §-a: *A perújítási keresetet az ügyben eljáró elsőbíróság előtt kell megindítani. Ha azonban a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság végítéletét vagy határozatát a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjainak valamelyike alapján támadják meg vagy e pontok alapján is megtámadják, a perújítási keresetet az ügyben eljáró elsőbíróságnál kell beadni, amely azt az iratokkal felszerelve a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati bírósághoz terjeszti fel elintézés végett.*

Pp. 566. §. 3. bek. *Az ebben a §-ban megállapított illetékesség kizárólagos.*

Pp. 566. §. 4. bek. *Ez a §. a bírói egyezség elleni perújításra megfelelően alkalmazandó.*

Mi. a Te. 47. §-ához. A Pp. 566. §-a szerint a perújítási keresetet az elsőbíróság jogerős végítélete ellen rendszerint az ügyben eljáró elsőbíróság előtt, a fellebbezési bíróság jogerős végítélete ellen pedig a fellebbezési bíróság előtt kell megindítani; ha azonban a perújítási ok az elsőbírósági végítélet alapjául szolgáló fellebbezési bírósági határozat ellen vagy az ellen is érvényesítetik, a perújítási keresetet a fellebbezési bíróság előtt kell megindítani. A fellebbezési bíróság előtt kell ma megindítani a perújítási keresetet akkor is, ha a perújítási okot a felülvizsgálati bíróság végítélete vagy a végítélet alapjául szolgáló határozata ellen érvényesítik; ha azonban a felülvizsgálati bíróság végítéletét vagy határozatát a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjai alapján támadják meg vagy e pontok alapján is megtámadták, a perújítási keresetet a felülvizsgálati bíróság előtt kell megindítani.

A perújítási illetékességnek ez a szabályozása rendkívül bonyolult és a gyakorlatban egyes esetekben nehezzé tette a perújításra illetékes bíróság meghatározását. Hozzájárul ehhez, hogy a Te.-ban szabályozott fellebbezési eljárás, amely szerint a fellebbezési eljárás súlypontja az iratokon van, kevésbé alkalmas az új tényekre és bizonyítékokra alapított perújítás elintézésére. A fellebbezési bíróságok munkaterhének könnyítése is indokoltá teszi, hogy a perújítási keresetet, különösen ha abban új tények és bizonyítékok érvényesítéséről van szó, lehetőleg az elsőbíróság tárgyalja és intézze el. A Te. ennél fogva a Pp.-nek fentidézett rendelkezéseit olyképp módosítja, hogy a perújítási keresetet az ügyben eljáró elsőbíróság előtt kell megindítani. Csakis abban az esetben, ha a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság végítéletét a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjaiban meghatározott valamelyik perújítási ok alapján támadják meg, kell a perújítási keresetet a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati bíróság előtt megindítani. Visszas volna például, hogy abban a kérdésben, vajjon a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság szabályszerűen volt-e alakítva, vagy hogy az ítélet hozatalában kizárt bíró vett-e részt, vagy hogy a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság előtt a fél nevében harmadik személy meghatalmazás nélkül járt-e el vagy nem, nem maga a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság, hanem az ilyen körülmények eldöntésére nem hivatott elsőbíróság járna el.

Az értékhatárfelemelésről szóló rendelet alkalmazásánál a korábbi hatásköri szabályok uralma alatt keletkezett ítélet elleni perújítási keresetet az új hatásköri szabályok életbelépése után az előtt az elsőbíróság előtt kell megindítani, amelynek hatáskörébe az ügy az új hatásköri szabályok szerint tartozik. (Bpesti tábla P. II. 7476. Pdt. IV. 88/1917.).

Az illetéktelen bírósághoz kellő időben beadott és visszatartott perújítási kereset nem tekinthető elkészettnek, ha a Pp. 184. §-ában megszabott 30 napon belül az illetékes bírósághoz újból beadatik.

Ha a perújítási kereset a Pp. 566. §-a 2. bekezdése ellenére nem a fellebbezési bíróságnál, hanem az elsőbíróságnál adatott be, amely azt a hatáskör hiánya dacára érdemlegesen elbírált, a fellebbezési bíróság az eljárást a Pp. 180. §. 3. pontja és utolsó bekezdése, valamint az 566. §. 3. bekezdése alapján hivatalból megszüntetni köteles. (P. III. 1399/1921. Pdt. VI. 77.)

Ha az alapperben az elsőbíróságnak az egyik kérdésben hozott elkülönített végítélete jogerőre emelkedett és a felelőviteli bíróságok már csak egy másik kérdésben ítélkeztek, az elsőbírói elkülönített végítélet elleni perújítási keresetet az elsőbíróságnál kell beadni. (P. VI. 2040/1925. Pdt. XI. 39.)

A bírói egyezség, amely ítélet hatályával bír (Pp. 423. §.), csakis perújítási keresettel támadható meg és nem vonható a

magánjogi egyezség szabályai alá. (P. V. 6065/1926. Pdt. XIII. 10. sub II.).

A Pp. 141. §. ut. bek. és 184. §-a alkalmazást nyer, ha a perújítási kereset illetéktelen bírósághoz — a fellebbezési bíróság helyett az elsőbírósághoz — adatott be; mégpedig akkor is, ha az elsőbíróság a kereset visszautasítása helyett azt — a perújítási határidő eltelte után — a fellebbezési bírósághoz tette át. (P. IV. 4404/1929. Pdt. XIV. 104.)

A perújítás határideje.

567. §. *A perújítás határideje hat hónap. Ez a határidő záros és az alapperben, illetőleg az újított perben hozott végítélet jogerőre emelkedésének, illetőleg az egyezség megkötésének napjától számítandó, ha pedig a fél a perújítási okról csak később nyert tudomást vagy pedig csak később jutott abba a helyzetbe, hogy azt érvényesíthesse, attól a naptól, amelyen tudomást nyert róla vagy pedig érvényesíthette volna.*

Az 563. §. 4., 5. és 6. pontjában foglalt eseteket kivéve, perújításnak öt évvel az alapperben, illetőleg az újított perben hozott végítélet jogerőre emelkedése vagy az egyezség megkötése után nincs helye.

Mi. Az 1881: LIX. t.-c. 50. §-a értelmében a semmiségi kereset indításának határideje az ítélet jogerőre emelkedésétől 10 év; ha azonban a végrehajtás az alapperben hozott ítélet alapján 10 év után foganatosított, a semmiségi kereset a végrehajtásról való értesítéstől számított 30 nap alatt még megindítható. A perújítás határideje ügyvédi mulasztás esetében fél év, egyéb esetekben tíz év az ítélet jogerőre emelkedésétől számítva.

A tíz évi határidő általános megállapítása a jogerőben rejlő biztonságot rendkívül veszélyeztetné, a perújítási határidőt tehát jóval rövidebbre kell szabni. Rövid határidő megállapítása esetében azonban nem lehet az ítélet jogerőre emelkedését kezdő időpontul felvenni, mert az anyagi igazság kárt szenvedne, ha a fél csak hosszabb idő elmúltával szerez tudomást a perújítási okról.

A Pp. ennél fogva hat hónapban (l. Ib.) (90 napban) állapítja meg a perújítás határidejét.

(E tekintetben eltér a német birodalmi perrendt. 586. §-ától és az osztrák perrendt. 539. §-ától, melyek ezt a határidőt egy óra szorítják. Miután a perújítás nincs hatással az ítélet jogerejére, a 90 napi határidő egyrészt nem okozhat bajt, másrészt

pedig indokolva van azzal, hogy a per előkészítése az újító fél részéről hosszabb időt igényelhet. Ez a 90 napi határidő abban az esetben, midőn a fél nem azonnal nyer tudomást a perújítási okról vagy azt azonnal nem érvényesítheti, attól a naptól számítandó, midőn a fél arról értesült, vagy azt érvényesíthette. Oly esetekben, midőn a perújítás a képviselőt vagy az idézés hiányán alapszik, további korlátozásnak az idő tekintetében nincs helye. Bármily későn jut is tudomására a félnek a perújítási ok, ettől számított 90 nap alatt beadhatja perújítási keresetét.)

Egyéb esetekben azonban, tekintettel a jogbiztonság követelményeire, a javaslat öt évben állapítja meg a perújítási határidő maximumát. Míg a hat hónapi határidő záros és elmulasztása miatt igazolásnak van helye, ez az öt évi határidő nem záros és elmulasztása esetében nincs további orvoslás.

Ib. A bizottság a javaslatban a perújításra engedett kilencven napos határidőt túlságosan rövidnek tartja, amely sok esetben lehetetlenné teszi az újítani kívánó félnek a perújítás adatainak, különösen új bizonyítékainak összegyűjtését és keresetének elkészítését. Ezért az első bekezdésben előforduló „kilencven nap” helyébe „hat hónap”-ot tett.

Jegyzet. Záros határidő jelentősége: 451. §., 450. §. ind. — Visszautasítás: 571. §. — Határidő házassági perben 682. §.

A Pp. életbelépése előtt keletkezett ítélet elleni perújítás hat havi határideje 1915. január hó 1-én kezdődött és június 30-án végződött. A moratoriumi rendeletek a perújítási határidőt ki nem terjesztik. (P. II. 885/1916. Pdt. II. 444. sub. I.)

Egyedül az a körülmény, hogy a perújító fél a tanúk lakását nem tudta felfedezni, nem szolgálhat a perújítási határidő kitolásának alapjául. (P. VIII. 535/1917. Pdt. IV. 14. sub. I.)

Ha a perújítási kereset kellő időben beadatott, ennek a hatályát nem szünteti meg az a körülmény, hogy az újított per 6 hónapnál tovább szünetel. (Bpesti tábla 4/P. 7122/1917. Pdt. IV. 99. sub. I.)

A Pp. 567. §. 1. bek. szerinti 6 havi perújítási határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye. Ily esetben az igazolási véghatáridő a felebbezési bíróság jogerős alapperbeli ítéletének kézbesítésétől számított 1 év és 15 nap eltelte előtt le nem jár. (P. V. 1034/1919. Pdt. VI. 1.)

A perújítási keresetnek záros határidőhöz kötött voltából szükségképpen következik, hogy az alapperbeli ítélet abban a részében, amelyben perújítással a megengedett határidő alatt nem támadták meg, véglegesen megdönthetelenné válik, és a perújítási keresetnek záros határidőhöz kötése kizárja azt is, hogy a perújítási keresetnek a perújítási határidőn túl történt kiterjesztése mint a Pp. 189. §-a szerint a szóbeli tárgyalás be-

rekesztéséig bármikor emelhető perújítási viszontkereset vétesék figyelembe. (P. V. 4664/1925. Pdt. XI. 95.)

A perújítási határidőt nem tolja ki az a körülmény, hogy a perújító fél törvényes képviselője a per megújításához a gyámhatóságtól felhatalmazást kért; mert ily felhatalmazás szükségességét a törvény nem írja elő és mert a törvényes képviselő mulasztása a képviselőre is kihat. (P. I. 5320/1926. Pdt. XII. 90.)

Az ügyvédtől kapott jogi felvilágosítás nem azonos a perújítási okról való azzal a tudomásszerzéssel, amelynek napjától a Pp. 567. §-ának első bekezdése értelmében a hathavi határidő számítandó. (P. V. 2155/1927. Pdt. XIV. 65. sub. II.)

Ha a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál a bíróság az alap fennállását közbenszóló ítélettel állapította meg és valamelyik fél a jogalap kérdésére vonatkozó perújítási ok alapján kívánja a pert megújítani: perújítási keresetével a közbenszóló ítéletet önállóan nem támadhatja meg, hanem a Pp. 565. §-a szerint a végítélet (résztítele) ellen érvényesített perújítás keretében kell a közbenszóló ítéletet megtámadnia. Ehhez képest a perújításnak a Pp. 567. §-ában megállapított határidőit az allappert befejező végítélet (résztítele) jogerőre emelkedésétől kell a törvény (Pp. 410. §-a) értelmében számítani. (A kir. Kúria jogegységi tanácsának 37. sz. p. döntvénye Pdt. XIV. 69.)

Nyugdíjper megújításának határideje nem az arányszám megváltoztatása iránti eljárás befejezésétől, hanem az arányszám közzétetele napjától számítandó. (P. II. 7016/1928. Pdt. XIV. 114.)

Ha az elsőbíróság ítélete ellen csak a felperes és csak a perköltség kérdésében fellebbezett, az ítéletnek az alperest marasztaló része a kézbesítést követő 15 nap elteltével jogerőre emelkedvén, az alperesre nézve a perújítási határidő is innen számítandó. A perújítási kereset elkészés indokából hivatalból visszautasítatván, az a további kérdés, hogy a kereset valamely perújítási okból az újított eljárásban érdemben, mint új kereset volna elbíráható? felülvizsgálat és jogi döntés tárgyává nem tehető. (P. I. 2557/1921. Pdt. VII. 111. sub. I—II.)

Nem időelőtti a perújítási kereset, amely az alapperbeli felülvizsgálati bíróság ítéletének kihirdetése után, de kézbesítése előtt adatott be. (Bpesti tábla P. XV. 4610/1929. Pdt. XV. 2.)

Ha az alperes korábbi gyámja a gyámi tiszt viselésére alkalmatlan volt, az alperest tehát úgy kell tekinteni, mint akinek az alapperbeli ítélet jogerőre emelkedésétől újabb gyámjának kinevezéséig nem volt törvényes képviselője: a perújítási határidő kezdőpontja kérdésében az alperes csak újabb gyám-

jának kinevezésével jutott abba a helyzetbe, hogy perújítási okait érvényesíthesse. (P. I. 8960/1927. Pdt. XV. 109. sub. I.)

A perújítás szabályai.

568. §. *Amennyiben ebből a címből más nem következik, a perújításra azok a szabályok alkalmazandók, amelyek a per megindítására és a további eljárásra irányadók.*

Mi. Minthogy a Pp. a perújítási keresetet önálló keresetnek tekinti, a per megindítására és a további eljárásra vonatkozó általános határozatok egyes, az 569—573. §-okban foglalt eltérésekkel itt is alkalmazást nyernek.

A perújítási keresetlevél.

569. §. *A perújítási keresetlevélnek magában kell foglalnia a megtámadott ítélet megjelölését és a perújítás kijelentését.*

Ezenfelül a keresetlevélben a szóbeli tárgyalás előkészítése céljából előadandók azok a tények, amelyek a perújítás záros határidejének megtartását igazolják, valószínűvé tételük eszközeivel, továbbá közlendő a perújítási ok, a határozott kérelem, mind a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése, mind pedig a hozandó új ítélet tekintetében, a kereset megalapítására szolgáló tényekkel és bizonyítékokkal együtt.

Mi. A perújítási keresetlevélnek a keresetlevél kellékein kívül tartalmaznia kell még mindazt, ami a perújítás kérdésének tárgyalását előkészíti. Ezek: 1. a perújítási határidő megtartását igazoló tények, 2. maga a perújítási kereset, amely egyrészt a perújítási oknak, másrészt a perújítási kérelemnek előadásából áll, kiegészítve a kereset megalapítására szolgáló tényekkel és bizonyítékokkal.

Abban a kérdésben, hogy a perújítási keresetlevelet miképpen kell elintézni, az általános szabályok irányadók. Különleges szabályt tartalmaz azonban az 571. §., amely a tárgyalás kitűzésével járó felesleges munka- s idővesztés elkerülése céljából a keresetlevélnek hivatalból visszautasítását rendeli abban az esetben, ha már a keresetlevélből kitűnik, hogy az öt évi véghatáridő már eltelt vagy ha — ami különben már az általános szabályok szerint is ok a visszautasításra — nem az illetékes bírósághoz adták be a keresetet.

Meghalt ügyvéd irodájában kézbesített és ekként jogerőre nem emelkedett ítélet ellen beadott perújítási keresetet, mint fellebbezést kell elbírálni. (K. 4673/923.)

A perújítási eljárás.

570. §. *Az idézés perfelvételre és egyúttal a perújítási kereset érdemleges tárgyalására történik. A kir. törvényszékek és a felsőbbbíróóságok előtt a határnapot akként kell kitűzni, hogy az idéző végzés kézbesítése és a határnap között mintegy harminc nap maradjon. Sürgős esetben ez az időköz megrövidíthető.*

A szóbeli tárgyalás előkészítése, melyre egyebekben a 194—205. §-ok megfelelően alkalmazandók, ebben az idézési időközben történik.

A felek képviselőit azok a szabályok alkalmazzandók, amelyek az alapperben az illető bíróság előtti eljárásban irányadóak.

Ha a perújítási keresetet a felülvizsgálati bíróság előtt indítják meg, az 537. §. alkalmazandó.

Mi. *A perújítás esetében az idézés a perfelvételre és az érdemleges tárgyalásra történik. A perújítási keresetnél kevésbé lehet számítani egyezségekre vagy makacssági ítéletre, pergátló kifogások is alig fordulnak elő, a kettős határnapon való tárgyalás tehát itt felesleges és időtrabló volna. Ennek megfelelőleg az idézési időköz sem lehet olyan, mint a perindításhoz általában, hanem harmint napban volt megállapítandó.*

Minthogy abban az esetben, ha a perújítási keresetet a felülvizsgálati bíróság előtt indítják meg, a perújítás kérdésében esetleg bizonyításvételnek lehet helye, szükséges kimondani, hogy ez a bizonyításvétel azok szerint a szabályok szerint történik, amelyek a felülvizsgálati eljárásban megengedett bizonyításvételre általában alkalmazandók. Az 570. §. utolsó bekezdése ezt kimondja.

Jegyzet. A perújító fél mulasztása: 439. §.; az ellenfél mulasztása: 440., 460., 477. §§.

A perújítási kereset visszautasítása.

571. §. *A bíróság azt a perújítási keresetet, amelyet az 567. §-ban megállapított öt évi határidőn túl vagy nem az illetékes bíróság előtt indítanak, a 455. §. megfelelő al-*

halmazásával tárgyalás kitűzése nélkül végzéssel hivatalból visszautasítja.

Ha pedig a szóbeli tárgyaláson tűnik ki, hogy a perújítási kereset nem volt törvényes időben megindítva, vagy hogy törvényes feltételei hiányoztak, a perújítási keresetet hivatalból ítélettel kell visszautasítani.

Azokat a tényeket, amelyek a perújítás záros határidejének megtartását igazolják, elég valószínűvé tenni.

Mi. A szóbeli tárgyaláson is mindenekelőtt azt kell megvizsgálni, hogy a perújítás törvényes időben lett-e megindítva és hogy annak törvényes kellékei fenforognak-e. Ha igen, akkor a bíróság ebben a kérdésben rendszerint nem hoz külön közbenszóló ítéletet, hanem csak akkor, ha a perújítás kérdésének előzetes tárgyalása lett elrendelve; ha nem, akkor a bíróság a perújítási keresetet hivatalból ítéletileg visszautasítja.

Az a szabály, amely szerint a törvényes kellékeket nélkülöző perújítási keresetet hivatalból kell visszautasítani, egyuttal azt is kifejezi, hogy az ellenfél beleegyezése a törvényes kellékek hiányát, valamint az igazolásnál, úgy itt sem pótolhatja.

Mint kiskorú gyermekei gyámja nem élhet perújítással az a fél, aki az alapperet csak saját személyében folytatta. (Bpesti tábla P. IV. 3713/1915. Pdt. II. 398.)

Perújítás esetében a felek elnevezése nem szükségképpen ugyanaz, mint az alapperben. Felperesnek az újító fél tekintendő. A perújítási kereset a Pp. 571. §. 2. bek. szerint hivatalból visszautasítandó, ha a felhozott új tény merőben és eleve alkalmatlan a kedvezőbb döntés alapjául szolgáló tényállás megalkotására. A fellebbezési bíróság ítéletét hatályon kívül kell helyezni, ha a perújítási kereset visszautasítása helyett annak helyt adott. Ha a perújítás törvényes előfeltétele hiányzott és az alperes védekezése e feltétel hiányának kimutatása helyett elejétől fogva az ügy érdemére volt irányítva, sikertelen védő cselekményeinek költségét a Pp. 430. §-a értelmében a felperestől nem követelheti. (Marosvásárhelyi tábla P. 1352/1915. Pdt. II. 419.)

A Pp. életbeléptetése előtt hozott ítélet ellen 1915. június 30. napja után beadott perújítási keresetet a tárgyaláson hivatalból vissza kell utasítani, ha a perújító nem mutatja ki, hogy a perújítási okról csak később nyert tudomást, vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy azt érvényesíthesse. Ha az elsőbíróság ennek ellenére a perújítási kereset érdeme tekintetében intézkedik, ítéletét hatályon kívül kell helyezni. (Bpesti tábla P. IV. 15.038/1915. Pdt. II. 421.)

Rendes perben a Pp. életbelépése előtt beadott perújítási keresetet elkésés okából nem lehet hivatalból visszautasítani. (Rp. I. 4432/1915. Pdt. II. 422.)

Bár a perújítási keresetnek beadása egymagában véve közvetlenül semmiféle magánjogi hatást sem gyakorolt, mégis — siker esetében — az alapperbeli jogerős ítéletnek egészben vagy részben való hatálytalanítására és így az ítélet anyagi jogerejének egészben vagy részben való megszüntetésére vezethet, tehát magánjogi következménnyel járhat. Ha tehát a perújítási kereset, illetékesség hiánya miatt, hivatalból visszautasítatik, a Pp. 141. §. utolsó bekezdése és 148. §-a itt is alkalmazást nyer. (P. III. 1457/1921. Pdt. VII. 32. sub. I., II.)

A Pp. 571. §. második bekezdése értelmében hivatalból visszautasítandó a perújítási kereset, ha a bizonyítani kívánt tények valóságuk esetén sem alkalmasak az ügy érdemében kedvezőbb határozat eredményezésére. (P. V. 378/1920. Pdt. VII. sub. 66. sub. II.)

Ha a gyámhatóság a kiskoru nevében kötött bírói egyezséget nem hagyta jóvá, azt nem kell perújítással megtámadni; a perújítási keresetet vissza kell utasítani, az egyezséget nem létezőnek tekinteni s az alappert tovább folytatni. (P. I. 544/921. Pdt. VII. 136. sub. I—II.)

A peres ügy újból tárgyalása.

572. §. *A peres ügy, amennyiben ez a perújítás oka következtében szükséges, újból és a perújítás kérdésével rendszerint együtt tárgyalandó.*

A bíróság azonban elrendelheti a perújítás kérdésének előzetes tárgyalását és eldöntését. Ha a bíróság ilyenkor a perújításnak helyt ad, közbenszóló ítélettel határoz és a peres ügy tárgyalását csak a perújításnak helytadó ítélet jogerőre emelkedése után folytathatja. (506. §.)

A perújító fél kérelmére a bíróság az újított perben hozandó végítéletben az alapper költségének és az alapperben hozott ítéletből származott esetleges kárnak megterítése felől is határoz.

Ha a perújítás sikere az előterjesztett adatokból valószínűnek mutatkozik, a bíróság az alapperbeli ítélet vagy egyezség végrehajtását az ellenfél meghallgatása nélkül is felfüggesztheti. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja. A végrehajtás

felfüggesztése vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbevitelnek nincs helye.

Mi. A perújítási keresetre hozott határozat:

a) vagy a perújítási kérelmet visszautasítja, amely esetben az alapperben hozott határozat érintetlenül marad;

b) vagy az alapperben hozott határozat hatályon kívül helyezésével az eljárást megszünteti, illetőleg az alapkeresetet visszautasítja;

c) vagy az alapperben hozott határozat hatályon kívül helyezésével az alappernek újból való tárgyalását rendeli.

Az a) pont esete forog fenn, ha a perújítás nem lett törvényes időben megindítva, vagy annak törvényes feltételei nem forognak fenn.

A b) pont esete akkor forog fenn, ha az alapperben hozott határozat a perújítás következtével megdől, a nélkül, hogy az eljárás folytatására ok volna, pl. ha a felperes már az alapkereset indításakor nem birt perképességgel és mellőzött törvényes képviselője nem kívánja az eljárást, vagy ha a felperes nevében harmadik személy meghatalmazás nélkül járt el. Mivel ez esetben nincs kereset, nincs a pernek tárgya sem.

c) Azokban az esetekben, amelyekben az alappernek újból való tárgyalása szükséges, a Pp. értelmében ez rendszerint a perújítás kérdésének tárgyalásával együtt történik. Hasonlóképp rendelkezik az 1868: LIV. t.-c. 320. §-a is. Ennek oka az, hogy a két tárgyalás sokszor ugyanazzal a tartalommal bír: pl. midőn a perújítás új bizonyítékokra van alapítva. Sok esetben azonban a perújítás kérdésének előzetes és elkülönített tárgyalása és eldöntése célszerű és ezért a bíróság a javaslat szerint — eltérőleg jelenlegi eljárásunktól — jogosítva van azt elrendelni. A szabadabb szóbeli eljárásban mi sem állja ennek útját. Minthogy a perújítás megengedése esetében az érdemben való eljárás tulajdonképen az alapperbeli eljárás folytatása, az alapperbeli kérelemen ebben az eljárásban sem lehet túlterjeszkedni. Ez alól a szabály alól azonban kivételt állapít meg az 572. §. utolsó bekezdése az alapperbeli ítéletből származott kárnak — ideértve az alapper költségeit is — megtérítése tekintetében. Ha a perújítás az alapperbeli kérelemen nem terjeszkedik túl, akkor annak keretéből az alapperbeli ítélet alapján lefizetett marasztalási összegnek visszatérítése iránti kérelem is ki lenne zárva. Ugyanilyen szempont alá esik az alapperbeli költség kérdése is, az eset körülményeitől függően annak eldöntése, hogy az alapperbeli költséget az újított perben nyertes fél pernyertessége ellenére is viselni köteles vagy nem.

A perújítás az ítélet végrehajtását rendszerint nem akadályozza; ha azonban a perújítás bírósága annak a sikerét az előterjesztett adatokból valószínűnek látja, méltányosnak mu-

tatkozik, hogy nagyobb károk megelőzése céljából a végrehajtást felfüggeszthesse. Ezért a Pp. azt a rendelkezést, amelyet a 459. §. hasonló esetben az igazolásra felállít, a perújításra is kiterjeszti.

Jegyzet. A perújítási kereset visszautasítása a tárgyaláson: 471. §. A végrehajtás felfüggesztésének hatálya: Ppé. 41. §.

Az alperes által az alapperben nem érvényesített új követelés az újított perben kifogás útján csak úgy érvényesíthető, ha az a felperes követelésével azonos jogalapról származik és ha az az alperes előadása szerint már le is járt. (K. 1082/1915. Pdt. II. 278. l.)

A perújítással kapcsolatosan előterjesztett viszontkereset a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából az alapperbeli kereset összegéhez hozzá nem adható, hanem a kettő közül a nagyobb értékű irányadó. — Az alapperbeli ítélet folytán kifizetett összeg iránt a perújítással kapcsolatosan előterjesztett kérelem (Pp. 572. §. 3. bekezdése) viszontkereseti kérelemnek nem minősíthető és nem eredményezi az alapper tárgyának megváltozását; az tehát a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából nem jön számításba. (B. 8877/915. Pdt. I. 268. l.)

Az újított perben az a bizonyító fél, aki a pert megújította. (D. 97. jún. 28. G. 74. T. II. 377.)

A bíróság az egyik félnek az alapperben eskü alatt való kimondásához az újított perben sincs kötve és az újított perben az ellenfelet hit alatt kihallgathatja. (P. 1900. okt. 30. G. 60. T. V. 533.)

Az újított perben nem vizsgálható az a kérdés, hogy az alapperbeli ítélet helyes jogi alapra lett-e fektetve, hanem csak az, hogy a felhozott új bizonyítékokkal sikerült-e a perújítással élő bizonyító félnek az alapperben nem bizonyított perdöntő tényállítás valóságát kimutatni. (B. 98. máj. 5. G. 68. T. II. 183.)

Az újított perben az alapperbelitől eltérő tényállás megállapítása az alapperben alkalmazott jogszabálytól eltérő más jogszabály alkalmazását vonhatja maga után. (K. 98. I. G. 77. F. III. 363.)

Az alapperbeli ítélet folytán kifizetett összeg iránt a perújítással kapcsolatosan előterjesztett kérelem (Pp. 572. §. 3. bek.) viszontkereseti kérelemnek nem minősíthető és nem eredményezi az alapper tárgyának megváltoztatását; az tehát a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából nem jön számításba. (Bpesti tábla P. IV./88. 77/1915. Pdt. I. 378. sub. II.)

A bíróság abban a közbenszóló ítéletben, amelyben a perújításnak helyt ad és a per újbóli tárgyalását rendeli el, ennek az újbóli tárgyalásnak a kereteit abból a szempontból, hogy a felek ennek rendjén minő támadó vagy védekező eszközöket használhatnak, nem szorítja meg, mert annak elbírálása, hogy a fél által előadott körülmények a maguk összességében az

alapperben elfogadott tényállást mennyiben módosítják, az ügy érdemére tartozik. (P. II. 340/1916. Pdt. II. 418.)

Az a kérdés, hogy az újító által felhozott, az alapperben nem használt, a per lényegét érintő új bizonyítékok bírnak-e bizonyító erővel, az újított per érdemére tartozik és így az a perújítás megengedhetése szempontjából vizsgálat alá nem vehető. (Rp. VIII. 10.896/915. Pdt. II. 420.)

Peres feleknek az alapperben volt perbeli állása az újított perben meg nem változik. Ha a felülvizsgálati bíróság — az alsóbíróságokkal ellentétben — a perújítást megengedi, a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatja, ennek a per- és fellebbezési költségek viseléséről rendelkező részét hatályon kívül helyezi és az elsőbíróságot arra utasítja, hogy a perújítási keresetnek az érdemben, valamint az összes perbeli költségek viselésének a kérdésében is határozzon. (P. II. 7894/1913. P. Pdt. II. 424.)

Elhalt ügyvéd irodájában kézbesített és ekként jogerőre nem emelkedett ítélet ellen beadott perújítási keresetet, mint fellebbezést kell elbírálni. (P. VII. 4673/1923. Pdt. IX. 126.)

A perújításnak a per főtárgyára nézve való megengedése maga után vonja azt, hogy az újított perben a járulékos követelés jogossága és mennyisége is tárgyalassék: mert az újított perben a perújítási kérelem keretében s annak korlátai között az ügy érdemében mindazok a kifogások felhozhatók, amelyek az alapperben érvényesíthetők lettek volna és e tekintetben csak az az eltérés van, hogy az alapperbeli tényállással szemben a bizonyítás a perújító felet terheli. (P. VII. 8581/1925. Pdt. XI. 56.)

A peresfelek az alapperbeli állásukat a perújítás során is megtartják. Perújító alperes az újított perben új viszontkeresetet támaszthat, ha az a Pp. 189. §-ában megszabott előfeltételeknek megfelel. (P. V. 1664/1925. Pdt. XI. 87. sub. I—II.)

Ha bár az alapperben megítélt kölcsönös pénzköveteléseknek a gazdasági viszonyok eltolódása folytán való átértékelésére a peresfeleknek alapperbeli keresete, illetve ellenkérelme nem terjedt ki, ebben a kérdésben tehát az alapperbeli ítéletek ítélt dolgot nem tartalmazzak, minél fogva ebben a tárgyban perújításnak nincs ugyan helye, de mert ezek a követelések szorosan összefüggnek azzal, hogy az örökösödési kereset mennyiben vezet sikerre, nevezetesen, hogy a peres vagyona mely terjedelemben érvényesül a felperesek utóöröklési joga s mely terjedelemben az alperesek öröklési joga, a dolog természetéből folyik, hogy e pénzkövetelések mennyisége is a perújítási keresetek érdemi elbírálásra utalt részével együtt újból döntés tárgyává teendő s e döntés folyamán helye lehet annak is, hogy ezek a pénzkövetelések mint öröklési jogviszonyból származó követelések a gazdasági viszonyok eltolódása folytán a peres-

feleknek a perújítás során előterjesztett kérelméhez képest ártékeltessenek. (P. I. 4597/1925. Pdt. XI. 97. sub. II—III.)

Nincs helye a költségviselés iránti intézkedésnek, ha a felülvizsgálati bíróság a perújítást megengedi s az ügy érdemében nem határoz. Az újító fél nincs teljesen kötve az írásbeli kereset tartalmához, azt a kereset szóbeli előadásakor kiegészítheti és módosíthatja s ugyanakkor újabb tényeket és bizonyítékokat is felhozhat. Nem a perújítás megengedésének, hanem az érdemi döntésnek keretébe tartozik, hogy az új bizonyítékok az alapperbeli bizonyítékok és egyéb adatok egybevetésével valóban alkalmasak-e a kedvezőbb eredmény előidézésére. (P. VI. 1133/1928. Pdt. XIII. 105. sub. I—II—III.)

Az alapperben megállapított tényállás megdöntése az újító felet terheli. (Bpesti tábla P. III. 3710/1915. Pdt. II. 406.)

A perújítás megengedése esetében az újított per bizonyítási anyaga az alapperbeli bizonyítékokkal együttesen mérlegelendő. (Rp. VIII. 7679/1915. Pdt. II. 409.)

Újított perben az alapper bíróságának illetékesége sohasem vizsgálható. (K. 94. szept. 14. 4366. M. VII. 382.)

Allandó bírói joggyakorlat alapján jogszabály, hogy a perújító és az újított perben pernyertessé vált fél az alapperbeli költségek viselése alól csak abban az esetben mentesül, ha oly új bizonyíték alapján válik nyertessé, amely bizonyítékot az alapperben nem használhatott. (K. 303/915. G. Pdt. 292. l.)

573. §. *A fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság előtt az alapper új tárgyalására illetőleg előadására, valamint az alapperben hozandó határozatra a fellebbezési illetőleg a felülvizsgálati eljárás szabályai irányadók.*

(Ha a felülvizsgálati bíróság előtt megindított perújítási keresetben oly perújítási okot is érvényesítenek, amelyet önállóan a fellebbezési bíróság előtt kellett volna érvényesíteni, a felülvizsgálati bíróság ennek tárgyalását és eldöntését a saját hatáskörébe tartozó perújítási ok (566. §.) eldöntése után a fellebbezési bírósághoz utasítja.)

Te. 48. §. A Pp. 573. §-ának második bekezdése helyébe helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság elintézése alá tartozó perújítási keresetben a Pp. 563. §-ának 8—12. pontjában megjelölt valamely perújítási okot is érvényesítenek, a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati bíróság a saját hatáskörébe tartozó perújítási ok (47. §.) eldöntése után az ügy tárgyalását és elintézését az elsőbíróshoz utasítja.

Mi. Az alapper újabb tárgyalására, illetőleg nyilvános előadására majd az elsőbíróság előtti, majd a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati eljárásnak szabályai irányadók, a szerint, amint az egyik vagy a másik bíróság jár el. A fellebbezési és felülvizsgálati bíróság előtt külön perújítási eljárás létesítésére nincs semmi ok, mert a fellebbezési és a felülvizsgálati eljárás teljesen alkalmas a perújítás tárgyalására is. Nevezetesen ami a felülvizsgálati eljárást illeti, az 563. §. 1., 2., 3. és 7. pontban foglalt okok ennek az eljárásnak alapján is tisztába hozhatók, amint az alapperben is tisztába hozandók, más esetekben pedig, amennyiben az 566. §. szerint a felülvizsgálati bíróság előtt indított perújítás kapcsán oly perújítási ok is felmerült, amely a felülvizsgálati eljárás szabályai szerint nem volna jól elintézhető, a felülvizsgálati bíróság ennek a tárgyalását és eldöntését az elsőbírósághoz utasítja.

Mi. a Te. 48. §-ához. Ha a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjai alapján indított perújítási keresetben más perújítási okokat, különösen új tényeket és bizonyítékokat is érvényesítenek, a Te. 47. §-ában foglalt új szabályozás következménye az is, hogy a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság csak a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjaiban meghatározott perújítási okot dönti el, a többi perújítási ok eldöntése végett pedig az ügyet az elsőbírósághoz utasítja.

574. §. *A perújítás kérdésében és a peres ügyben hozott határozatok ellen fellebbvitelnek annyiban van helye, amennyiben az illető bíróság határozata az alapperben fellebbvitellel megtámadható volt.*

Mi. Az 574. §. a gyakorlatban sok vitára alkalmat adott azt a kérdést oldja meg, hogy mennyiben van a perújítás kérdésében és az újított perben fellebbvitelnek helye.

Ha a felek az alapperben nem a szolgáló telek értékére, hanem a kút értékére vagy minden közelebbi meghatározás nélkül „a pertárgy értékére” nézve nyilatkoztak, az újított perben a felülvizsgálattal élő fél nincs attól elzárva, hogy a szolgáló teleknek 400 koronát meghaladó értékét a felülvizsgálati eljárás során is igazolhassa. Fellebbvitel megengedhetősége az újított perben. (Bpesti tábla 1914. dec. 15. 1914. G. 774. Pdt. I. 51.)

A perújítással kapcsolatosan előterjesztett viszontkereset a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából az alapperbeli kereset összegéhez hozzá nem adható, hanem a kettő közül a nagyobb értékű irányadó.

Az alapperben eljáró bíróság úgy találta, hogy az alapperben valókul elfogadott tények szükségessé teszik felperesek részéről a megállapítási kereset indítását; ugyanazokból a té-

nyekből nem vonhatja le egy újított per bírósága az ellenkező jogi következtetést. (P. V. 1057/1918. Pdt. IV. 200. sub. I.)

Ha az alapperben a bíróság az ítéletet felülvizsgálati kérelem folytán érdemlegesen elbírált, akkor a felülvizsgálat, tekintet nélkül a pertárgy értékére, az újított perben is elfogadandó. (P. III. 4835/1923. Pdt. IX. sub. II.)

Ha az ingatlan birtoka iránt indított alapperben a felülvizsgálati kérelem a pertárgy értékére tekintettel visszautasított, az újított perben sincs helye felülvizsgálatnak. (P. V. 5303/1924. Pdt. XI. 73.)

Ha az alapper tárgya nem haladja meg a fellebbviteli értékhatárt, az újított perben történt keresetfölemelés nem teszi a fellebbvitelt megengedhetővé. (P. VI. 2909/1925. Pdt. XI. 114.)

A Pp. 574. §-a nem jelenti azt, hogy a közbeeső jogorvoslat elmulasztása miatt az alapperben ugyan kizárt, de a teljes perérték szerint megengedett jogorvoslatnak a teljes értékre vonatkozó újított perben helye nem volna. A fellebbezéshez történt csatlakozásnak az alapperben történt visszautasítása, mint jogi döntés, perújítással meg nem támadható. (Bpesti tábla P. VII. 2372/1929. Pdt. XIV. 95.)

A Pp. 574. §-a értelmében a perújítás kérdésében és a peres ügyben hozott határozatok ellen fellebbvitelnek annyiban van helye, amennyiben az illető bíróság határozata az alapperben fellebbvitellel megtámadható volt. E szerint nem az a döntő, vajjon a pertárgy értékére való tekintettel volna-e jelenleg jogorvoslatnak helye, hanem az az irányadó, hogy az alapperbeli határozatot, annak meghozatala idejében meg lehetett-e fellebbvitellel támadni. Ha az alapperben a fellebbezési bíróság ítélete a pertárgy értékére tekintettel felülvizsgálattal meg volt támadható, e jogorvoslat megengedhetőségét az újított perben sem zárja ki az a körülmény, hogy az újított perbeli ítélet meghozatala idejében ilyen értékű perekben felülvizsgálatnak már nem volt helye. (K. 1924. dec. 10. P. II. 2130/1924. 39.)

A fellebbezési bíróságnak újított perbeli végzése ellen nincs helye további felfolyamodásnak, ha az alapperben végleg határozó bíróság volt, kivéve, ha a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged. (B. 14569/1925.)

HATODIK CIM.

Eljárás a sommás visszahelyezési és a sommás hártárperekben.

575. §. *A sommás visszahelyezési perekben a járás-bírósági eljárás szabályai az 576—581. §-okban meghatározott eltérésekkel alkalmazandók.*

Mi. A Pp. a mai nyelvszokás fentartásával a sommás birtokpereket sommás visszahelyezési pereknek nevezi, tekintet nélkül arra, hogy csak a birtokháborítás megszüntetésére vagy ezen kívül visszahelyezésére is irányulnak. Hogy a Pp. a visszahelyezési kereset alatt a birtokháborítás megszüntetését célzó keresetet is érti, ennek a címnek rendelkezéseiből, különösen az 579—581. §-okból kétségtelen.

576. §. *A sommás visszahelyezési keresettel építmény lerontása — ide nem értve a kerítések eltávolítását — nem követelhető.*

Mi. Az 576. §-ban kimondott és az 1893: XVIII. t.-c. 1. §-ának 5. m) pontjában is befoglalt korlátozás magától érthető, mert az építmény lerontásának kérdése a sommás visszahelyezési perben megállapítandó ideiglenes birtokállapotot megsze túlhaladja, mely nem is dönthető el az utolsó tényleges birtok alapján, hanem egyéb körülményektől is függ.

Az 1893: XVIII. t.-c. 1. §. 5. m) pontjának azt a további korlátozását azonban, amely szerint ezekkel a perekkel a tulajdoni kereset össze nem köthető, nem tartja fenn a javaslat és a tulajdoni vagy más dologjogi keresetnek a sommás visszahelyezési perben érvényesítését — természetesen a 2500 koronás értékhatáron belül — megengedi. A kizárásnak már csak azért sem lenne értelme, mert a jog iránti per is (2500 korona értékhatáron alul) a járásbírósnál lévén megindítandó, ezt a sommás visszahelyezési perrel akár a felperes, akár az alperes részéről indított kereset esetében a bíró úgy is egyesítheti; nincs tehát ok annak eltiltására, hogy a kereseteket már a felperes egyesíthesse. A visszahelyezési kérdés sürgős eldöntését és a legsürgősebb intézkedések ideiglenes megtehetését eléggé biztosítják az 579. és az 580. §. szabályai.

Ervényesíthető ebben az eljárásban a kártérítési követelés is és ebben a javaslat a mai joggyakorlattal is megegyezik. A birtokháborítás ténye és az ebből eredő kár kérdése között szoros az összefüggés.

Az 1893: XVIII. t.-c. 1. §-ának 5. m) pontjába az ig. biz. „épület” helyett „építmény” szót tett, mert ez utóbbi kifejezés tágabb s ez alatt úgy épület, mint vízmű, hid, műépítmény stb. értendő.

577. §. *A bíróság a körülményekhez képest a hely színe tűzheti ki a tárgyalási határnapot.*

Jegyzet. L. a 143. §-t.

578. §. *Az eljárás a büntető eljárásra tartozó kérdés eldöntéséig (234. §.) fel nem függeszthető.*

579. §. *Ha a felperes keresetével a birtokháborításból származó kártérítési követelését is érvényesítette, vagy a felek bármelyike a jog iránt indított keresetet és e kérdések eldöntése miatt a tárgyalást el kell halasztani, a bíróság a visszahelyezésnek, illetőleg a háborítás megszüntetésének kérdésében a felperes kérelmére részítéletet köteles hozni. A visszahelyezés és a háborítás megszüntetése, valamint esetleg a kártérítés iránt hozott részítélet a jog iránt hozott ítéletben fenntartható, korlátozható vagy hatályon kívül helyezhető.*

Az alperes a részítélet teljesítéséből vagy végrehajtásából származott kárának megtérítését a folyamatban levő perben még a fellebbezési bíróság előtt is kérheti.

Mi. Az 577. és az 578. §. rendelkezései az eljárás gyorsítását célozzák; az 579. §. pedig annak akarja útját állni, hogy a jog vagy kártérítés kérdésével való kapcsolat késedelmet okozzon. A birtokháborítás és a sommás visszahelyezés kérdését gyorsan kell és lehet tisztázni, mert a döntés ebben a tekintetben nem végleges. Ellenben a jog vagy a kártérítés kérdésében hozott határozat ezt a kérdést végleg eldönti és természeténél fogva hosszabb eljárást igényel és az utóbbi rendszerint szakértők meghallgatását is szükségessé teszi. A Pp. tehát ebben az esetben a birtokháborítás és a visszahelyezés kérdésének — akkor, ha e miatt halasztás válik szükségessé — a kártérítés kérdésétől elkülönítését és az előbbinek részítélettel eldöntését kötelezően írja elő. Ez az eltérés a 38. §-tól azzal is indokolva van a kártérítésre nézve, hogy a birtokháborítás és a visszahelyezés kérdése mindig független a kártérítés kérdésétől; az előbbi kihat az utóbbira, de nem az utóbbi az előbbire. Az előbbi kérdés önálló eldöntése tehát semmi bajt nem idézhet elő, ha a bíróság azt az együttes elintézés kedvéért kényelemből elhalaszthatná, akkor a feleknek kárt okozhatna.

Birtokháborítás és a sommás visszahelyezés kérdésében hozott s ideiglenes rendezést tartalmazó ítélet, úgyszintén ennek folyamánakép a kártérítési ítélet hatálya is természetesen csak addig tart, míg a jog kérdésében nincs ítélet; ezért mondja ki az 579. §. erre a részítéletre is azt, amit a 389. §. a beszámítás esetében hozott részítéletre megállapított, hogy t. i. a részítélet a jog iránti ítéletben fenntartható, korlátozható vagy hatályon kívül helyezhető. Az 579. §. utolsó bekezdése ennek következtében a 389. §-nak hasonló rendelkezését a sommás visszahelyezési perekre is kiterjeszti.

Jegyzet. Bányaperben a jog iránti kereset összekapcsolására nézve: v. ö. 587. §. 2. bek.

Kártérítés: 1802: XXII. t.-c. 3. §.; 1807: XIII. t.-c. 1. §.

A sommás visszahelyezési pert nem zárja ki az a körülmény, hogy a cselekmény büntető (mezőrendőri) úton is megtorolható. (P. II. 668/1919. Pdt. VII. 39.)

Azon az alapon, hogy a sommás visszahelyezési perben nyertes felperes birtoklási joga megszűnt, nincs helye végrehajtás megszüntetési keresetnek, hanem csak önálló új pernek, mert a jogkérdés a sommás visszahelyezési perből ki van zárva. (1914. G. 170. Pdt. I. 86.)

Az a kifogás, hogy az alperes az ingatlant csupán tetszésétől függő visszavonásig adta a felperes használatába, a sommás visszahelyezési keresettel szemben sikerrel felhozható. (P. II. 10037/1915. Pdt. II. 447.)

Ha az alperes a sommás visszahelyezési perben a jog iránt keresetet nem támaszt, hanem a birtokláshoz való jogát csak kifogásként hozza fel, ez a visszahelyezés felett döntő ítéletben figyelembe nem jöhet. (Kolozsvári tábla: P. II. 443/1916. Pdt. II. 446.)

Sommás visszahelyezési perrel szemben a lakásügyi rendelet és eljárás sem a hatáskör hiányát, sem a perfüggőséget nem eredményezheti. (Bpesti tábla P. 2720/1921. Pdt. VII. 42.)

A sommás visszahelyezési perben hozott ítélet az ezután elkövetett birtokháborítás folytán indított perben nem res iudicata. (P. III. 1285/1921. Pdt. VII. 71.)

Felülvizsgálati érték a kártérítés kérdésében. (P. III. 934/1922. Pdt. VII. 106.)

A sommás visszahelyezési per az ugyanazon ingatlan birtoka iránt indított jogperrel a Pp. 233. §-a alapján egyesíthető és közös ítéletben eldönthető. (P. III. 788/1922. Pdt. VII. 106.)

A sommás visszahelyezési perben a jog iránti per viszontkeresetileg érvényesíthető ugyan, de csak abban az esetben, amennyiben a pertárgy értéke a kir. járásbíróságok hatáskörét meg nem haladja. (P. IX. 961/1922. Pdt. VIII. 24.)

A sommás visszahelyezési perben az alperes egyedül a birtoklása alapjául szolgáló jogot, vagyis oly jogot érvényesíthet viszontkeresetével, amellyel kimutathatja, hogy az általa önhatalmúlág létesített birtokállapot az őt megillető jogon alapszik s így alkalmas a birtokháborításra alapított kereseti igény megdöntésére; ellenben a közte és felperes között fennálló tulajdonközösség megszüntetését itt nem kérheti. (P. III. 3535/1922. Pdt. VIII. 51.)

Ha a sommás visszahelyezési perben a jog iránt kereset, illetve viszontkereset nem emeltetett, a jogkérdésre alapított kifogás nem vehető figyelembe. (P. III. 4147/1922. Pdt. VIII. 52.)

Az a körülmény, hogy a közigazgatósági hatóságok az útnak, mint magánjellegűnek használatát megtiltották és ezt követően az út megnyitása és a közforgalomnak átadása iránt utóbb előterjesztett kérelmet elutasították, nem gátolja azt, hogy a háborított fél az út használatába leendő visszahelyeztetése iránt az út tulajdonosa és egyszersmind az út használatának betiltását szorgalmazó és kieszköző fél ellen keresettel felléphessen. (P. III. 1228/1923. Pdt. VIII. 148.)

Sommás visszahelyezési perben az alperes a precarium kifogásával sikeresen védekezhetik. Es azzal a vélelemmel szemben, amely szerint a családjogi viszony alapján az ingatlanhasználat átengedése csak ideiglenesen, visszavonásig történt, az ellenkezőt a felperesnek kell bizonyítania. (P. III. 5358/1924. Pdt. XI. 6.)

A birtokháborítástól való eltiltás iránti igény nemcsak a sommás visszahelyezési perben, hanem az átjárás eltiltása iránti jogperben is érvényesíthető. (P.V. 1033/1927. Pdt. XIII. 86.)

580. §. *Ha a bíróság a visszahelyezésnek vagy a háborítás megszüntetésének kérdésében a tárgyalást elhalasztja, bármelyik fél kérelmére azonnal foganatosítható ideiglenes intézkedéseket tehet a birtokállapot oltalmára.*

A bíróság a birtokállapot megháborítását már ideiglenes intézkedésében is végrehajtás terhe alatt eltilthatja.

Mi. Az 580. §. a birtokállapot védelmére hathatós intézkedéseket tartalmaz és midőn ezek megtételére a sommás visszahelyezési perben eljáró bírót felhatalmazza, ezzel annak a hatásköri vitának is elejét veszi, amely e tekintetben a bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerülhet. A végrehajtási eljárás szabályozásának körébe tartozik az, hogy a háborítástól eltíltó ítélet végrehajtása pénzbüntetés kiszabásával is történhessék.

Jegyzet. Végrehajtás pénzbírsággal: Ppé. 49. §.

581. §. *Az ítéletben az alperesnek a birtokba való visszahelyezésre és a birtokháborítás megszüntetésére vonatkozó intézkedések haladéktalan teljesítését kell meghagyni. A bíróság az ítéletet ebben a részben a jogerőre tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánítja, sőt a körülmények szerint azonnal végrehajtja.*

Az ítéletnek a kártérítésben és a perköltségben marasztaló részére nézve mind a teljesítési határidő, mind az ítélet végrehajthatósága tekintetében az általános szabályok alkalmazandók.

Az ítélet ellen a visszahelyezés és a birtokháborítás megszüntetése kérdésében perújításnak nincsen helye.

582. §. Az 575—581. §-okat a sommás határperekben azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a bíróság az ítélet meghozatala alkalmával a szükséges határkitűzést azonnal foganatosítja.

Mi. Az 581. és az 582. §-nak a rendszerinti eljárástól eltérő rendelkezéseit részint ezeknek a pereknek a sürgőssége, részint az azokban megállapított rendezés ideiglenes jellege indokolja.

A végrehajtás elrendelésének teljesen egyezőnek kell lenni az elrendelés alapjául szolgáló ítélet rendelkezésének tartalmával, az ingatlan birtokának háborításától eltöltő ítélet alapján tehát a végrehajtás az épület kiürítésére el nem rendelhető. (P. V. 1402/1928. Pdt. XIV. 46.)

A határper célja a szomszédos birtokosok, illetve tulajdonosok közti határ bizonytalanságának megszüntetésére és ennek eredményében a végleges helyes határ megállapítására irányult és így az azt befejező ítélet vagy egyezség nem ideiglenes állapotot teremt. (P. I. 2336/1923. Pdt. X. 11. sub. I.)

HETEDIK CIM.

A bányaugyekben való bíraskodás.

Mi. A bányaugyekben való bíraskodásnak e helyütt szabályozása régóta érzett hiányt pótol.

A bányaugyekben követendő eljárásnak ezidőszerinti főforrásai, nevezetesen: az 1854. évi május 23-án kiadott általános bányatörvény egyes rendelkezései, az ideiglenes törvénykezési szabályok II. fejezetének 2. §-a és V. fejezetének 31—72. §-ai, az 1868: LIV. t.-c. 27. és 29. §-a; az 1868: LIV. t.-c. életbeléptetését tárgyazó 1896. évi március 30-án kelt igazságügyminiszteri rendelet XIX. cikke, az 1871: XXXI. t.-c. 8., 21., 22., 23. §-ai és az 1871: XXXII. t.-c. 2. §-a, tüzetesen kiemelve az eljárási különserűségeket, egyebekben az általános eljárási szabályokra utalnak.

Azoknak a kivételeknek és eltéréseknek, amelyeket a bányaugyek tekintetében a mai jog az általános eljárással szemben megállapít, jelenleg már nincs belső jogosultságuk, emellett az általános eljárási szabályok, melyeket a megállapított kivételekkel és eltérésekkel a bányaugyekben alkalmazni kell, nem esnek össze a más peres ügyekben követendő eljárással.

A bírói gyakorlat ugyanis az 1868: LIV. t.-c. 29. §-a nyomán, mely szerint a bányabíróságok az 1868. évben fennállott

törvények és gyakorlat szerint járnak el, azt tartja, hogy az általános eljárási szabályok alatt az ideiglenes törvénykezési szabályok I. B. részében szabályozott eljárást, nem pedig az 1868: LIV. t.-cikkben foglalt polgári törvénykezési rendtartás és az azt módosító vagy kiegészítő későbbi törvényeket kell érteni. E szerint a felfogás szerint az országnak azokban a részeiben, amelyekre az országbírói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok hatálya ki nem terjed, a bányaugyekben az 1868: LIV. t.-cikket megelőzően hatályban volt eljárás, nevezetesen az 1852. évi ideiglenes perrend volna alkalmazandó. Ily módon a bányabíráskodás körében az eljárás rendjének még csak oly mérvű javulása sem állott be, mint egyéb peres ügyekben.

A gyakorlati szükség kényszere alatt a bíróságok még sem zárkózhattak el attól, hogy az ideiglenes törvénykezési szabályokban, illetőleg az 1868: LIV. törvénycikket megelőző más törvényekben foglalt, felette hézagos eljárás mellett vagy helyett olykor az újabb eljárási szabályokat alkalmazzák, úgy, hogy a bányabíróságok eljárásában most már a különféle rendszerű eljárási formák tarka vegyülékével találkozunk, ami bizonyára nem válik az ítélkezés előnyére.

Erre való tekintettel az érdekelt körök már évek óta szakadatlanul sürgetik, hogy ez az állapot véget érjen, hogy a bányaugyek ellátása elvben a többi ügyekre nézve fennálló eljárási jog uralma alá helyeztessék és hogy az általános eljárással szemben csak annyiban legyen kivételnek helye, amennyiben azt az ügy különös természete megkívánja.

Most, amidőn a peres eljárásnak az egész vonalon újjászabályozása van célba véve, ennek a kérdésnek megoldása is elodázhatatlanná vált. E részben a Pp. akként oldja meg feladatát, hogy a bányaugyekben való bíráskodás szabályozását a peres eljárás általános rendjéhez kapcsolja és az eltéréseket és kiegészítéseket külön cimbe foglalja össze.

583. §. *Bányaugyekben az elsőfokú bíráskodást a bányaugyekben bírói hatósággal felruházott törvényszékek és a székhelyükön levő, kerületükbe tartozó járásbíróóságok gyakorolják. Több ilyen járásbíróóság közül az igazságügyminiszter által kijelölt járásbíróóság gyakorolja a bányabírói hatóságot.*

Jegyzet. A járásbíróóság bányabírói hatóságát 1910. nov. 24-én tartott 43. ülésében a képviselőház vette fel a javaslatba, szükségesnek tartván ezt a sommás visszahelyezési perek szakzerű elintézésének biztosítására.

A törvényszék bányabírói hatáskörét az 584. §. első be-

kezdése, a járásbíróóság bányabírói hatáskörét az 584. §. második bekezdése határozza meg.

A járásbíróáságnál bányauügyekben a törvényszék által e célra oda kirendelt bíró jár el. (584. §. második bekezd.)

A bányabírói hatóságot ezidőszert Magyarországn egész területére a pestvidéki kir. törvényszék és a pestvidéki kir. j. bíróság gyakorolja. (11719/1922. I. M. sz. r. I. K. XXXI. 143.)

584. §. *A bányabírói törvényszéki hatáskör — tekintet nélkül a per tárgyának értékére — kiterjed:*

1. a bányajogosítványok szerzése vagy fennállása tekintetében felmerülő s a bányatörvény alapján eldönthető magánjogi vitás kérdések tárgyában indított perekre;

2. a bányatulajdon tárgyaira vonatkozó tulajdon és más dologi jog vagy dologi teher érvényesítését vagy az említett tárgyakkal ezek alól mentességét, valamint a tulajdonostársak közötti osztályt és a telekkönyvi kitörlést tárgyazó perekre;

3. a bányatulajdon tárgyainak használása iránt keletkezett perekre, ide nem értve azokat, amelyek egyedül a künnfekvő alkotórészeknek a bányászati üzemmel össze nem függő használatát tárgyazzák;

4. a bányatulajdon tárgyaira vonatkozó birtok- és határpererekre, ide nem értve a sommás (rövid útu) visszahelyezési és ugyanilyen határpereket;

5. a bányavizek használása iránt indított perekre;

6. a bányavállalkozóknak egymás között, úgyszintén a bányavállalkozók és más ingatlanok tulajdonosai vagy birtokosai között a bányatörvényben szabályozott viszonyaik alapján keletkezett perekre;

7. a közös bányamivelés iránt létrejött társasági szerződésekből az üzem, a használás vagy az értékesítés tárgyában keletkezett perekre;

8. a bányatársulatok és tagjaik közt a bányatörvényben szabályozott viszonyaik alapján keletkezett perekre;

9. a bányavállalkozók és tisztjeik vagy meghatalmazottjaik közt a bányatulajdon tárgyai üzemének kezelése és az erre vonatkozó számvitel tekintetében keletkezett perekre.

A bányabírói hatóságot gyakorló járásbíróóságok (583. §.) hatáskörébe tartoznak a sommás (rövid útu) vizsgálhelyezési és határpererek. Ezeknek a pereknek ellátására a törvényszék egyik bírói tagját rendeli ki a járásbíró-sághoz. Az ilyen kirendelt bíró egyebekben a törvényszék kötelékében marad.

Mi. A bányabírói hatáskör nagyban és egészében a mai jognak (1871: XXXI. t.-c. 21. §.) megfelelően van megállapítva. A Pp. azonban tartózkodik a bányauügyek felsorolásától és ehelyett szabatos és a bányajog terminológiájának jobban megfelelő elvi rendelkezésekkel határozza meg a bányabírói hatóság körét, ami lehetővé teszi az e részben felmerülő kérdéseknek egységesebb alapon megoldását és ily módon hozzájárul az eddigelő gyakrabban előfordult kétségek elosztatásához.

Az 1. ponthoz: Az 1871: XXXI. t.-c. 21. §-a nem különböztette meg elég határozottan a bányajogositvány és a bányatulajdon fogalmait, holott az anyagi bányajog szerint ez a két fogalom különböző szempont alá esik. A bányajogositványok alatt, amelyek az ált. bányatörvény 5. §-ában vannak meghatározva, a fentartott ásványok felkeresésének és művelésének jogát az államhoz való vonatkozásában kell érteni, míg a bányatulajdon, melynek tárgyi körét az ált. bányatörvény 109. §-a határozza meg, az ásványok művelése tárgyában az államtól szerzett bányajogositványnak a jogi forgalomban a közönséges polgárjogi tulajdon módjára jelentkező szerepét jelzi. Az 584. §. 1. pontja a bányajogositványok szerzése és fennállása tekintetében felmerülhető vitás kérdéseket foglalja össze. Természetesen csak azokról a vitás kérdésekről lehet itt szó, melyek a magánosok között támadnak (magánjogi vitás kérdések), nem pedig a közjogi természetű, azaz azokról a kérdésekről, amelyek a bányajogositványok adására hivatott hatósággal szemben merülnek fel. Csakis az oly vitás kérdéseket lehet a bányabírói hatáskörbe utalni, melyek a bányatörvény különyszerű szabályai alá esnek; a közönséges magánjogi alapon elbírálandó jogviták a rendes bírói hatáskörbe tartoznak. Az 1. pont alá esik különösen az 1871. évi XXXI. t.-c. 2. c) pontjának esete is.

A 2. pontban kifejezésre jut az ú. n. bányabirtokbírói hatáskör (1871: XXXI. t.-c. 21. §. 1. pont és 2. a) pont) a Pp. 39. §-ának megfelelő szövegezésben. A birtok- és határpereket a 4. pont említi.

A 3. pont megfelel az 1871: XXXI. t.-c. 2. b) pontjának. Ez a pont kizárja a bányabírói hatáskörből azokat a pereket, amelyek a bányatulajdon tárgyai künnfekvő alkotó részeinek a bányauzemmél össze nem függő használására vonatkoz-

nak; semmi elfogadható értelme sem lenne pl. annak, hogy ha egy bérleti szerződés a bányához tartozó házra nézve nyári lakás céljából köttetik, az ebből származó per bányabírói hatáskörbe tartozzék.

A 4. pont a birtok- és határperекről intézkedik, felölve az 1871: XXXI. t.-c. 21. §-ának 2. d) pontját; (a sommás visszahelyezési és sommás határperек azonban nem bányabírói hatáskörbe, hanem a könnyebben hozzáférhető járásbíróóságok hatáskörébe tartoznak. (L. alább Jegyzetet és az 583. §-t.)

Az 5. pont megfelel az 1871: XXXI. törvénycikk 21. §. 8. pontjának.

A 6. ponthoz. A bányavállalkozóknak egymás közt a bányatörvényben szabályozott viszonyaik alapján felmerülő perek sorában helyet találnak az 1871: XXXI. t.-c. 21. §-ának 4., 5., 6., 7. pontjai alatt említett esetek. A bányavállalkozó és más ingatlanok tulajdonosai és birtokosai közt keletkezett bányajogi perek szakszerű elbírálásához életbevágó bányászati érdekek fűződnek; ezek a perek tehát a bányabírói hatáskörbe voltak utalandók.

A 7. pont szabatosabban kifejezi az 1871: XXXI. t.-c. 21. §-ának 11. pontjában foglaltakat.

A 8. pont megfelel az 1871: XXXI. t.-cikk 21. §. 10. pontjának. E mellett az idézett §. 3. pontjában említett eset külön kiemelése felesleges.

A 9. pont megfelel az 1871: XXXI. törvénycikk 21. §. 12. pontjának.

Jegyzet. A képviselőház 1910. nov. 24-én tartott 43. ülésében a sommás visszahelyezési és sommás határpereket nem a rendes járásbíróóságoknak, hanem a bányabírói hatósággal felruházott törvényszékek székhelyén lévő s kerületükbe tartozó járásbíróóságoknak hatáskörébe utalta. A járásbíróósághoz e célra a törvényszék rendeli ki a bírót saját kebeléből.

Nem tartoznak a bányabíróóságok elé: a határszéli közsén tulajdonjogának kizárólagossága iránti per. (K. 903. márc. 31. 240. M. XV. 438.); bányavételből a vételár megfizetése iránt indított kereset; bányaeladási szerződés alapján a bányával együtt eladott bányatermés előállítására iránt indított kereset; a bányarészjegy-igazolványok kiadására irányzott keresetek, mint olyanok, melyek valamely bányászati jogviszony szabályozását vagy másként megoldását nem célozzák. (Smsz. 79. dec. 10. 20.042. Dt. r. f. XIV. 30.);

a bányászrészvények, vagyis a bányatársulati vagyonban részesedés iránt az ált. bányatörv. 149. §-a szerint ingó dolgok tulajdona iránti keresetek. (K. 90. ápr. 15. 257. J. 90. 117.)

Bányavégrehajtási ügyekben még jelenleg is az ideigl. törv. szabályok mérvadók. (K. 85. dec. 17. 857. P. T. XI. 19.)

Az, hogy a telekkönyvi tulajdonosnak telekkönyvre alapí-

tott keresete ellenében alperes bányakutatási engedéllyel védi magát, nem elegendő arra, hogy az ügy a bányabíróság hatáskörébe utasíttassék. (K. nov. 25. 2755. Dt. XXVIII. 113.)

A bányamű bérlője ellen a birtokos által a bérletre vonatkozó számadás előterjesztése iránt indított kereset a bányabíróság hatáskörébe tartozik. (K. 1905. júl. 10. 5702. Dt. IV. f. III. K. 113. sz. 152. l.)

Annak eldöntése, hogy a zártkutatási engedély jogszerűen adatott-e ki, hogy az joghatályosan volt-e megszüntethető, vagy elvonható, a bányabíróság hatásköréhez nem tartozik. (K. 908. szept. 16. 2403/908. V. p. t. Mj. Dt. II. 184.)

Köszénkutatás, köszénbányanyitás, köszénkiaknázás és jövedelemszedhetés szolgálma kitörlése iránt indított kereset nem tartozik a bányabíróság hatáskörébe. (K. 7946/922.)

A jelen perrel hatálytalanítani kívánt szerződés földtulajdonos felperesek által az alperesre köszénkutatási, bányanyitási és köszénkiaknázási jogot ruházó szerződés, vagyis az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok VII. Része 1. §-ának b) pontja alá eső szerződés.

Ez a köszénkutatási, bányanyitási és köszénkiaknázási jog nem esik az 1911:1. t.-c. 584. §-ának 2. pontjában említett, a bányatulajdon tárgyaira vonatkozó tulajdon vagy más dologi jog fogalma alá és nem is része a bányatulajdonnak, hanem előfeltétele annak, hogy az alperes az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok hivatkozott §-ának a) pontja értelmében bányajog-sítványokat szerezhessen, másfelől ez a hamisítás, megfélembesítés, jó erkölcsökbe ütközés és gazdasági lehetetlenülés következtében beállott jogviszonyokból, tehát a magánjog által szabályozott jogviszonyokból keletkezett per nem az ugyanazon §. 6-ik pontjában említett s bányatörvényben szabályozott viszony alapján keletkezett per, nem tartozik tehát a bányabíróság hatáskörébe. (K. V. 4737/1924. J. H. I. 6. sz.)

Kutatási engedélyekre és zártkutatmányokra nézve kötött szerződés nemteljesítése következtében indítható perek nem tartoznak a bányabírósági hatáskörbe. (Rp. V. 2039/1914. Pdt. II. 16.)

Bányatelek végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránti perben nem a Pp., hanem — mindaddig, míg a bányatügyekben követendő végrehajtási eljárás a Ppé. 104. §-a szerint külön nem szabályoztatik — az OBE. szabályai (VII. Rész, V. Fej., 31. §-a és I. B. Rész, XI. Fej., 129., 131. §-ai) alkalmazandók. Ily per az 1871: XXXI. t.-c. 21. §. 1. pontja alapján a bányabírósági hatáskörrel felruházott törvényszéknek mint bányatelek-könyvi hatóságnak a hatásköréhez tartozik. (Rp. V. 1226/1917. Pdt. IV. 141.)

A bányatárspénztári tag által a társpénztár ellen nyugdíjárulék iránt indított kereset nem tartozik a bányabíróság

hatáskörébe. (Budapesti tábla P. II. 5673/1917. Pdt. III. 193. sub. I.)

Az a szerződés, melynélfogva az egyik fél a bánya kezelését oly kötelezettséggel adja át a másik félnek, hogy utóbbi a kezelés eredményéről elszámolni köteles, nem társasági, hanem meghatalmazási szerződés, amelyből folyó kötelezettségre alapított kereset a bányabíróság hatáskörébe nem tartozik. (Bpesti tábla 5684/1918. Pdt. VI. 62.)

Zárt kutatmány vételárának megfizetése iránt az eladó által a vevő ellen indított kereset nem tartozik a bányabíróság hatáskörébe. (P. V. 5179/1918. Pdt. VI. 65.)

Azon az alapon, hogy az ügy nem a bányabíróság, hanem a kir. járásbíróság hatásköréhez tartozik, a fellebbezési bíróság permegszüntető ítélete ellen helye van a felülvizsgálati kérelemnek. Szénbányákra és szénjogosítványokra engedélyezett határozott időtartamú elővételi, bányahasználati és szénkiaknázási jog lejártá alapján, a bánya- és a szénkiaknázási jog visszabocsátása iránt indított kereset nem a bányabíróság, hanem (P. 1. §. b) vagy d) pontja) a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. V. 4866/1921. Pdt. VII. 107. sub. I—II.)

Adásvevési szerződés alapján bekebelezett kőszénkutatási, kőszénbányanyitási, kőszénkiaknázási és jövedelemzedhességi szolgálmi jognak kitörlése iránti per nem tartozik a bányabíróság hatáskörébe. (P. V. 7946/1922. Pdt. VIII. 128.)

Bányabírói hatáskörbe tartozik a szénjogi szerződés és bányatelekkengedélyezés érvénytelenítése iránti kereset, amely a bányatelekkönyvben eszközölt tulajdonjogi bekebelezés törlése céljából indíttatik. (P. V. 258/1925. Pdt. XI. 34.)

Az ingatlan tulajdonosának kártérítési keresete, amely arra van alapítva, hogy felperes ingatlanán az alperes az általa végzett bányeműveléssel süppedéseket és repedéseket okozott, a bányabíróság hatáskörébe nem tartozik és a bányahatóság előtti eljárásnak nem kell a pert megelőznie. (P. V. 8581/1927. Pdt. XIV. 58.)

585. §. *A bíróság azt a körülményt, hogy az ügy a bányabírói hatáskörbe tartozik, azon szabályok szerint veszi figyelembe, amelyeket ez a törvény a kizárólagos illetékesség figyelembe vételére nézve megállapít.*

Mi. Az 585. §. a bányabírói hatáskör figyelembevételének kérdését szabályozza arra az esetre, amikor oly ügyben, amely bányabírói hatáskörbe tartozik, bányabírói hatósággal fel nem ruházott bíróság jár el.

A hatáskör hiányának figyelembevételére vonatkozó általános szabályok szerint a hatáskör hiányát az elsőbíróság és:

a fellebbezési bíróság, valamint a felülvizsgálati bíróság is — a 10. §. második és harmadik bekezdésében, a 499. §. második bekezdésében, illetőleg az 552. §. második bekezdésében az értéktől függő hatáskörre nézve megállapított kivételekkel — az eljárás egész folyamán hivatalból veszi figyelembe. Ehhez képest a pert a hatáskör hiánya miatt mind a három fokú bíróság megszünteti.

A bányabírói hatáskörre azonban nem helyez ily nagy súlyt a Pp. és nevezetesen nem tartja indokoltnak azt, hogy ennek a hatáskörnek a hiányát a felülvizsgálati bíróság hivatalból vegye figyelembe; visszas lenne, ha a már két bíróság által tárgyalt ügyben hozott ítéletet hatályon kívül helyezné s a pert megszüntetné a harmadfokú bíróság akkor is, amikor az ítélet esetleg egyébként jó és a felek a hatáskör hiánya miatt nem panaszkodnak. Mivel ilyen szigort a közérdek nem követel, bátran lehet ennek a sérelemnek érvényesítését a felekre bízni s a bányabírói hatáskör hiányának a harmadfokon figyelembevételét csak akkor engedi meg, ha emiatt a felek valamelyike felülvizsgálati panasszal él.

Minthogy pedig a hatáskörnek ez a szabályozása teljesen megegyezik azzal a szabályozással, amelyet a Pp. a kizárólagos illetékesség figyelembevételére nézve felállít, ezért az 585. §. külön szabályok felállítása helyett csak azokra a szabályokra utal, amelyeket a kizárólagos illetékesség figyelembevételére nézve megállapít. A Pp.-nek ez a szövege azt is kifejezi, hogy azt a körülményt, mikép az ügy bányabírói hatáskörbe tartozik, nem lehet figyelembe venni akkor, ha a bíróság, amely az 583. §. értelmében bányabírói hatóságot gyakorol, az ügyet nem mint bányaugyvet intézte el.

Arra az esetre, amikor a bányabírói hatósággal felruházott bíróság bányaugyként intézett el olyan ügyet, amely bányabírói hatáskörbe nem tartozik, tehát annak a körülménynek figyelembevételére nézve, hogy az ügy a bányabírói hatáskörbe nem tartozik, nem állít fel a javaslat külön szabályt, mert ha a bíróság egyébként hatáskörrel és illetékességgel bírt, eljárása csakis ezen az alapon nem támadható meg, ha pedig a bíróság egyébként nem bírt hatáskörrel vagy illetékességgel, ezt a körülményt az általános hatásköri vagy illetékességi szabályok szerint kell megbírálni.

Jegyzet. A kizárólagos illetékesség figyelembevételére vonatkozó szabályok: 51. §., 180. §. ut. bek., 449. §.

586. §. *Az 584. §. 1. pontjában említett perek kizárólag annak a helynek a bírósága előtt indítandók meg, ahol az az ingatlan fekszik, amelyre a jogosítvány vonatkozik, a 3. és az 5. pont alatt említett perek pedig kizárólag*

annak a bíróságnak illetékességéhez tartoznak, amelynek területén az ingatlan fekszik.

Ha az ingatlan több bíróság területén fekszik, a per e bíróságok bármelyike előtt megindítható.

Mi. Minthogy az 584. §. 1., 3. és 5. pontjában említett perek szoros összefüggésben vannak az ingatlannal, amelyre vonatkoznak és legcélszerűbben az ingatlan fekvésének helye szerint illetékes bíróság előtt folytathatók le, a Pp. a 39. §-nak a lex rei sitae elvén alapuló szabályát ezekre a perekre is kiterjeszti.

Jegyzet. A 2. és a 4. p.-ban felsorolt perekre az ingatlan fekvésének illetékességét a 39. és a 40. §. határozza meg; a többi, a 6—9. p.-ban felsorolt perek a rendes illetékességi szabályok alá esnek.

587. §. Amennyiben az 583—586. §-okból más nem következik, ez a törvény a bányaugyekben való bíraskodásra is alkalmazandó.

A sommás (rövid útú) visszahelyezési és határperrel a jog iránti kereset össze nem köthető.

Mi. A Pp. csak a bányaugyek különyszerű természetének megfelelő mértékben állapítja meg ezekben az ügyekben való bíraskodás szempontjából a szükséges eltéréseket és kiegészítéseket és szem előtt tartva azt, hogy a per rendje minden ügyre nézve lehetőleg egységes legyen, az 583—587. §-okban megvont kereten túl a bányaugyekben a perrendtartás közönséges szabályainak alkalmazását rendeli.

A 2. bek.-t — 1910. nov. 24-én tartott 43. ülésében — a képviselőház plénuma vette fel.

Jegyzet. A sommás visszahelyezési perekben a járásbíró-ság az 535—581. §-ok szerint fog eljárni az 587. §. második bekezdésében meghatározott eltéréssel; a fellebbezési bíróság a törvénytől.

NYOLCADIK CIM.

Fizetési meghagyásos eljárás.

I. *Mi.* Midőn törvényhozásunk az 1893: XIX. törvényikkal a fizetési meghagyásos eljárást nálunk meghonosította, ezzel azt akarta elérni, hogy a nem vitás követelések behajtása körüli eljárást egyszerűbbé, olcsóbbá tegye.

Az 1893: XIX. törvényikknek azonban ezt a célt nem sikerült teljesen elérnie. Az ezzel a törvénnyel létesített fizetési

meghagyás intézménye nem valósította meg egészen a hozzá fűzött várakozásokat. A felek azt aránylag csekély mértékben veszik igénybe, aminek az 1893: XIX. t.-c. egyéb fogyatkozásain kívül főoka az, hogy az ellentmondást a törvény szövege megkönnyítette és így az a helytelen következmény állott be, hogy a fizetési meghagyások nagy részét ellentmondással támadják meg.

A Pp. ebből az okból — habár az adósnak védelmét teljes mértékben biztosítja — az 1893: XIX. t.-c. több részletét, amelyek az ellentmondásnak túlságosan kedveztek, módosítja s az eljárást egyszerűsíti azzal, hogy az adós ellentmondása következtében a bíróság hivatalból tűz határnapot a tárgyalásra.

II. Még tovább megy és a járásbírók tehermentesítése érdekében különösen kedvezményezi a *fizetési meghagyást* a Te., amelynek ezt az eljárást lényegesen módosító rendelkezéseit (Te. 49—53. §§.) indokolásukkal együtt a Pp. 588., 590., 591., 595—601., 603—604. és 612. §-ainál közöljük. A leglényegesebb újítás az, hogy 400 pengőig terjedő követelésnek a járásbíró elotti érvényesítésénél a fizetési meghagyás kötelező (Te. 49. §.) és hogy a végrehajtást elrendelő végzés kézbesítésétől számított 15 napon belüli ellentmondás lehetőségét, amelyet a Pp. 598. §-a megengedett, a Te. 52. §-a eltörli.

III. A Te. 49—52. §-ára vonatkozó életbeléptető és átmeneti rendelkezéseket l. a Ter. 12. §-ában a Pp. 605. §-a után.

A fizetési meghagyás esetei.

588. §. *Fizetési meghagyás útján érvényesíthetők azok a követelések, amelyek készpénzfizetésre vagy helyettesíthető dolgok, avagy értékpapirosok szolgáltatására irányulnak, ha per esetére a járásbíró hatáskörébe tartoznak.*

Te. 49. §. A Pp. 588. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a követelés négyszáz pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányul és fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a követelést csak fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni. Ilyen esetben a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kell tekinteni.

Az előbbi bekezdés nem nyer alkalmazást, ha az adós, és ha többen vannak, valamennyi adós nem lakik vagy nem tartózkodik a követelésre per esetében illetékes járásbíró területén vagy székhelyén; ilyen esetben tehát, ha a hitelező keresetlevelet adott be, a keresetlevél elintéző-

sére vonatkozó általános szabályok szerint kell eljárni és a perre vonatkozó illetékesség érintetlenül marad.

Az 1. bekezdés nem nyer továbbá alkalmazást, ha a felperes váltón, csekken, kereskedelmi utalványon vagy kötelező jegyen alapuló követelését a Pp. 606. és 610. §-a értelmében meghagyásos eljárás útján érvényesíti.

Mi. a Pp. 588. §-ához. A Pp. a fizetési meghagyást azokra az ügyekre is kiterjeszti, amelyek értékhatárra tekintet nélkül vannak a járásbíróság hatáskörébe utalva, mert ezekben az ügyekben a fizetési meghagyásos eljárás korlátozására nincs eleve megadott ok, sőt azok az ügyek, amelyek kikötés alapján tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, fizetési meghagyás útján való érvényesítésére már az okirati bizonyítás miatt is kiválóan alkalmasnak mutatkoznak.

Mi. a Te. 49. §-ához. A járásbíróság tehermentesítését kívánja előmozdítani az a rendelkezés, hogy ha a követelés 400 pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányul és egyébként is fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a hitelező keresetlevél helyett fizetési meghagyás útján köteles követelését érvényesíteni. A bíróság így mentesül a tárgyalás kifizetésének, az idézés kézbesítésének és a felesleges mulasztási tárgyalásnak terhétől, a bíróság pedig mentesül az utóbbi tárgyalás felesleges költségétől. Ez megszünteti a ma oly sok panasza okot adó új n. tömegnapok visszasságait is.

A helyettesíthető dolgok és értékpapírok szolgáltatására irányuló követelések érvényesítésénél a törvényjavaslat nem kívánja kötelezővé tenni a fizetési meghagyás igénybevételét, egyrészt, mert ez bonyolítaná a szabályozást, másrészt, mert nem készpénzbeli követelés esetében az alperes rendszerint védekezik és így rendszerint ellentmondással támadná meg a fizetési meghagyást.

Főlősleges formaságok elkerülése végett e §. szerint a bíróság fizetési meghagyást bocsát ki akkor is, ha a fél tévedésből meghagyás iránti kérelem helyett keresetlevelet adott be. Ha azonban nem lehetne fizetési meghagyást kibocsátani azért, mert az adós nem lakik vagy tartózkodik a fizetési meghagyást kibocsátó járásbíróság területén vagy székhelyén (Pp. 589. és 594. §.), akkor a hitelezőt megilleti a jog, hogy közvetlenül keresettel érvényesíthesse követelését, és ebben az esetben a beadott keresetlevelet is nem lehet fizetési meghagyás iránti kérelemnek tekinteni, hanem a keresetlevél elintézésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Magától értetődik, hogy ez a szabályozás nem érinti az illetékességi okokat. Ha tehát a hitelezőnek joga van, hogy követelését nem a fizetési meghagyás kibocsátására illetékes, hanem más járásbírósnál érvé-

nyesítse és ő e jogával él, nem lehet kötelezni őt arra, hogy fizetési meghagyás iránti kérelmet adjon be.

Ily módon ez a rendelkezés nem érinti pl. a könyvkivonati illetékességet (Pp. 32. §.), valamint a többi különös illetékességi okokat. Ha pl. könyvkivonati illetékesség alapján a budapesti bejegyzett kereskedő. Szegeden lakó kereskedő elleni követelését a budapesti bíróságnál érvényesítheti, ebben az esetben ő nem esik el a könyvkivonati illetékességtől, mert nem köteles követelését fizetési meghagyás útján érvényesíteni, hanem közvetlenül keresetlevelet adhat be.

Ez a §. nem érinti a Pp. 758. §-ának azt a rendelkezését, hogy a községi bíróság hatáskörébe tartozó követelést a hitelező a járásbíróság előtt fizetési meghagyás útján érvényesíthet. E rendelkezésnek esetleg szükségessé váló módosításáról a 2. §-nak indokolása emlékezik meg.

Ha a hitelező a fizetési meghagyás kötelező igénybevételeire vonatkozó törvényes rendelkezést olyképp kívánná megkerülni, hogy a járásbíróság területén vagy székhelyén kívül lakó adóstársat kohol vagy a követelés összegét a valódinál magasabbra teszi, az ily eljárás ellen védelmet nyújt egyrészlől a Pp. 430. §-a, amely szerint a bíróság még a pernyertes felperest is marasztalhatja a perköltségben, ha ő törvény ellenére csalárdul fizetési meghagyás helyett tárgyalást eszközölt ki, másrészlől pedig a Pp. 222. §-a, amely szerint pénzbírsággal kell büntetni azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére nyilvánvalólag alaptalan tényt állít. Ha e téren gyakoribb visszaélések volnának tapasztalhatók, az igazságügyi kormányzat felügyeleti úton is oda fog hatni, hogy a bíróságok azok ellen a megfelelő intézkedéseket alkalmazzák.

Jegyzet. Járásbírósági hatáskör: 1. §.; visszautasítás: 591. §. — V. ö. 758. §. ut. bek.

A fizetési meghagyás illetékes bírósága.

589. §. *Fizetési meghagyás kibocsátására az a járásbíróság illetékes, amely a követelésre nézve per esetében illetékes lenne, feltéve, hogy a fizetési meghagyás az adósnak a bíróság területén vagy székhelyén kézbesíthető.*

Mi. A Pp. eltérően az 1893: XIX. t.-c. 2. §-ától, csak akkor állapítja meg a perre illetékes járásbíróságnak illetékességét a fizetési meghagyás kibocsátására, ha a fizetési meghagyás az adósnak a bíróság területén vagy ha a székhely nem tartoznék területéhez, székhelyén kézbesíthető. A Pp. ezzel meg akarja könnyíteni az ellentmondást, anélkül, hogy ahhoz a bizonyított szabályozáshoz folyamodnék, amelyet az 1893: XIX.

t.-c. 9. §-a a más járásbíróóság területén kézbesített fizetési meghagyás elleni ellentmondásra megállapít.

Jegyzet. Illetékesség: 19—29., 31., 32., 34—37., 40., 41., 43—47., 760. §§. — Visszautasítás: 591. §.

A fizetési meghagyási kérelem.

590. §. *Fizetési meghagyás kibocsátása szóval vagy írásban kérhető.*

A kérelemnek magában kell foglalnia:

1. *a felek megjelölését nevük, állásuk vagy foglalkozásuk, lakásuk és esetleg tartózkodási helyük szerint;*

2. *azoknak a tényeknek a megjelölését, amelyekből a hitelező követelését származtatja; ha a követelésről okirat van kiállítva, erre hivatkozni kell; ha a törvény a hatáskört vagy az illetékességet okiratra alapítja, az okiratot eredetiben vagy hiteles másolatban (kivonatban) be kell mutatni;*

3. *a követelés tárgyának és mennyiségének, valamint járulékainak határozott előadását; ha a követelés több tételből áll, mindegyik tételt alapja, tárgya és mennyisége szerint elő kell adni;*

4. *a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet.*

Az írásban előterjesztett kérelemben meg kell jelölni a bíróságot is.

Ha a követelés nem készpénzre irányul, a hitelezőnek meg kell határoznia azt a pénzüsszeget, amelyet a teljesítés helyett elfogadni kész.

A kérelem ugyanazon adós ellen több követelés tekintetében és több adós ellen ugyanazon követelés tekintetében együtt terjeszthető elő. Az utóbbi esetben elő kell adni, hogy a tartozás az adóstársakat minő arányban vagy minő összegben terheli. Ha az adóstársak egyetemleges kötelezettek, ezt külön ki kell fejezni.

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztése a kereset beadásának hatályával bir.

A fizetési meghagyás kibocsátása iránt írásban beadott kérelemhez csatolni kell az 592. §-ban meghatározott

szöveggel kiállított fizetési meghagyásnak annyi példányát, ahány példányban a meghagyás kézbesítendő. Ha a fél a szükséges példányokat nem csatolja, azokat hivatalból kell elkészíteni.

Te. 50. §. A Pp. 590. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet három példányban és ha több adós van, annyi további példányban kell beadni, hogy mindegyik adósnak és a hitelezőnek egy-egy példány jusson. A kérvény minden egyes példányához mellékelni kell a fizetési meghagyás kiadmánytervezetének egy-egy példányát; a kiadmány tervezetét erre a célra szolgáló hivatalos úrlapon kell kiállítani.

Mi. a Te. 50. §-ához. A Pp. 590. §-a szerint a fizetési meghagyás kibocsátása iránt írásban beadott kérelemhez csatolni kell a fizetési meghagyásnak annyi példányát, ahány példányban a meghagyás kézbesítendő. Célszerűnek mutatkozik, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet éppúgy, mint a keresetlevelet, két példányban, és ha több adós részére kell kézbesíteni, a szükséges további példányokban adja be, különösen tekintettel arra, hogy a Te. következő §-a szerint, de egyébként is — ellentmondás következtében a fizetési meghagyásos eljárás perré alakul át.

A kérelem elintézése.

591. §. *A bíróság a kérelmet az ellentél meghallgatása nélkül intézi el.*

A kérelmet vissza kell utasítani: ha a fizetési meghagyás kibocsátásának az 588. §-ban előadott esete fenn nem forog, ha a kérelemből kitűnik, hogy a bíróság nem illetékes, vagy hivatalból figyelembe veendő más pergátló körülmény vagy hiány forog fenn (141. §.), ha a kérelem az 590. §. kellékeinek meg nem felel, vagy ha a kérelem tartalmából az tűnik ki, hogy a követelés alaptalan, bírói úton nem érvényesíthető, még le nem járt, vagy érvényesítése még nem teljesített vizontszolgáltatástól függ.

(Visszautasítandó a kérelem abban az esetben is, ha a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékainak csak egy ré-

szére vagy egy adóstársra nézve forog fenn. Egy kérelemben összefoglalt több követelést azonban az elintézésnél elkülönítve kell megbírálni.)

A szóval előadott kérelmet visszautasító végzés nyomban kihirdetendő és írásban csak kérelemre adandó ki.

A visszautasító végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

(A kérelmet hiánypótlás végett nem lehet visszaadni.)

Te. 51. §. A Pp. 591. §. 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékaiknak csak egy részére vagy egy adóstársra nézve forog fenn, a kérelmet keresetlevélnek kell tekinteni és a Pp. 140—142. §-ai szerint kell elintézni. Ha a fél a szükséges példányt be nem nyújtotta (50. §.), azt a félnek vissza kell adni a hiányzó példányoknak és az idéző végzés példányainak (Pp. 134. §. 2. bek.) csatolása végett.

A Pp. 591. §-ának utolsó bekezdése hatályát veszti.

Mi. a Te. 51. §-ához. A Pp. 591. §-ának harmadik bekezdése értelmében a fizetési meghagyás iránti kérelmet vissza kell utasítani, ha a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékaiknak csak egy részére vagy egy adóstársra nézve áll fenn. Célszerűbbnek mutatkozik és a félre nézve előnyös, hogy a bíróság ilyen esetben a kérelem visszautasítása mellett a kérelmet keresetlevélnek tekintse és mint ilyet intézze el.

A Pp. 591. §-ának utolsó bekezdése szerint a fizetési meghagyás iránti kérelmet hiánypótlás végett nem lehet visszaadni. E szabálynak az a következménye, hogy a kérelmet akkor is vissza kell utasítani, ha a fél elnézésből valamely olyan adatnak felvételét a kérelemben elfelejtette, amelyet a Pp. 590. §-a szerint a kérelemnek magában kell foglalnia. E rendelkezésnek az volt az oka, hogy az eljárás lehetőleg egyszerű legyen. Azonban e helyett ez a szabály odavezet, hogy a fél kénytelen ugyanazt a kérelmet egész terjedelmében némi kis pótlással újból beadni és emiatt esetleg elveszti elévülés következtében jogát, vagy megszünnek a keresetlevél beadásának és a perindításnak egyéb magánjogi hatályai, amelyek a Pp. 184. és 186. §-a értelmében a harminc napon belül benyújtott fizetési meghagyásos kérelemmel együtt járnak. A törvényjavaslat ennél fogva a Pp. 591. §-ának utolsó bekezdését hatályon kívül helyezi.

A meghagyás kibocsátása.

592. §. Ha a kérelem teljesítése akadályba nem ütközik, a bíróság fizetési meghagyást bocsát ki, amely feliratában ilyennek nevezendő és magában foglalja:

1. a név, állás vagy foglalkozás és lakhely szerint megjelölendő adóshoz intézett azt a meghagyást, hogy a hasonló módon megjelölt hitelező követelését — mely utóbbinak alapja is megjelölendő — járulékaival, ideértve a szám szerint megállapított költséget is, a meghagyás kézbesítésétől számítandó tizenöt nap alatt végrehajtás terhével elégítse ki;

2. az adóshoz intézett azt a figyelmeztetést, hogy a fizetési meghagyást, ha a követelést alaptalannak tartja, fellebbvitel kizárásával, csak a fizetési meghagyást kibocsátó járásbírósnál szóval vagy írásban előterjeszhető ellentmondással támadhatja meg, amelyet azonban indokolnia nem kell;

3. azt a figyelmeztetést, hogy ha az adós az ellentmondást a fizetési meghagyás kézbesítésétől számítandó tizenöt nap alatt elő nem terjeszti, ez a határidő után beadott ellentmondás a végrehajtás elrendelését és fogantatását meg nem akadályozza.

Ha a követelés nem készpénzre irányul: a fizetési meghagyásban különösen megemlítendő, hogy az adós kötelezettségét annak a pénzüsszegnek a fizetésével is teljesítheti, melyet a hitelező a követelt dolog vagy értékpapiros helyett elfogadni késznek nyilatkozott.

593. §. A hitelezőnek ugyanazon adós elleni több követelése iránt egy fizetési meghagyás bocsátható ki, de abban minden egyes követelés járulékaival tételenként külön sorolandó fel. Ha a hitelező a követeléseket az 590. §. utolsóelőtti bekezdése szerint egy kérelembe foglalta: a költség az egyes követelések összege után külön állapítandó meg.

Több adós ellen egy fizetési meghagyás csak abban az esetben bocsátható ki, ha a követelés az adósokat közösen terheli. Ebben az esetben a fizetési meghagyásban ki kell

fenni, hogy a követelés és járuléka az adóstársakat egyetemlegesen, illetőleg minő arányban vagy egyenkint minő összegben terhelik.

A meghagyás kézbesítése.

594. §. A fizetési meghagyás az adósnak, illetőleg az adósoknak hatályosan csak a meghagyást kibocsátó járásbíróság területén vagy székhelyén kézbesíthető.

A kézbesítés az adós részére azon szabályok szerint történik, amelyek szerint az idézéssel ellátott keresetlevél az alperesnek kézbesítendő, hirdetmény útján azonban nem teljesíthető.

A fizetési meghagyásnak az adós kezéhez szabály szerint történt kézbesítése az idézéssel ellátott keresetlevél kézbesítésének hatályával bír.

Ter. 12. §. A fizetési meghagyás tartamát, különösen az abban foglalt figyelmeztetést a kézbesítés alkalmával szóval magyarázza meg a kézbesítő az irat átvevőjének minden esetben, tehát akkor is, ha az irat átvevője olvasni tud. A megmagyarázás megtörténtét a kézbesítési bevédnyen tanúsítani kell.

A Pp. általában az idézéssel ellátott keresetlevél kézbesítésére vonatkozó szabályokat terjeszti ki a fizetési meghagyás kézbesítésére. De több tekintetben még inkább megvédi az adós érdekeit. Így — eltérően a keresetlevél kézbesítésére vonatkozó szabályoktól — a fizetési meghagyást csak az azt kibocsátó járásbíróság területén vagy székhelyén lehet kézbesíteni, vagyis a közönséges fizetési meghagyás intézménye csak lokális jogérvényesítési eszköz. További eltérés, hogy a kézbesítés hirdetmény útján nem történhetik. Az ismeretlen helyen tartózkodó adós részére kinevezett gondnok a fizetési meghagyás ellen ugysis ellentmondással élne és a fizetési meghagyás már ebből az okból is előreláthatólag célját tévesztené.

A Pp. nem zárja ki a fizetési meghagyásnak posta útján való kézbesítését.

Az 594. §. 3. bekezdése a fizetési meghagyásnak az adós részére szabályosan történt kézbesítését a keresetlevél kézbesítésének hatályával (147. §.) ruházta fel.

A Ter. 12. §-a ismét megsabja a kézbesítőnek megmagyarázási köteleességét, amelyet már az 1893: XIX. t.-c. 7. §-a tartalmazott.

Az ellentmondás.

595. §. *A fizetési meghagyásnak az adós ellentmondhat. Az ellentmondást indokolni nem szükséges. Az ellentmondást élőszóval, vagy írásban annál a bíróságnál kell előterjeszteni, mely a fizetési meghagyást kibocsátotta.*

A fizetési meghagyásnak az adós részéről bármely elnevezés alatt előterjesztett megtámadása ellentmondásnak tekintendő.

Te. 52. §. A Pp. 595. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Az ellentmondást a fizetési meghagyásnak kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt a fizetési meghagyást kibocsátó járásbíróságnál szóval vagy írásban kell előterjeszteni. Ez a tizenöt napos határidő záros, a lejárta után előterjesztett ellentmondást vissza kell utasítani. Az ellentmondási határidő lejártával az ellentmondással meg nem támadott fizetési meghagyásnak olyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek, ellene az általános szabályok szerint perújításnak van helye.

Ha a követelésre tekintettel a járásbíróági eljárásban az ügyvédi képviselet kötelező, az ellentmondásnak is ügyvéd ellenjegyzésével kell ellátva lennie. Erre az adóst a fizetési meghagyásban figyelmeztetni kell.

Ha az ellentmondást ügyvéd ellenjegyzzi, abban az ellentmondó fél minden olyan tényállítást, bizonyítékot és kérelmet köteles közölni, amelyet a szóbeli tárgyaláson előterjeszteni fog. Az ellentmondásnak előkészítő tartalmára és az előkészítési köteletség elmulasztására a Pp. 203. §-a nyer alkalmazást.

A Pp. 597. és 598. §-a, 600. §-ának 1. bekezdése, 603. §-ának 3. bekezdése és 604. §-a hatályát veszti. Több adóstárs ellen kibocsátott fizetési meghagyás esetében a Pp. 596. §-ának 2. bekezdése és 599. §-ának utolsó bekezdése csak a Pp. 80. §-ának esetében nyer alkalmazást; a Pp. 601. §-a első bekezdésének 2. pontja pedig csak abban az esetben nyer alkalmazást, ha az ügyvédi képviselet nem kötelező.

Mi. a Te. 52. §-ához. A Pp. 595. §-a szerint a fizetési meghagyás ellen ellentmondásnak van helye; ha az adós a fizetési meghagyásnak a kézbesítéstől számított 15 nap alatt ellent nem mondott, a Pp. 596. §-a szerint a hitelező kérelmére a fizetési meghagyás alapján kielégítési végrehajtásnak van helye, a Pp. 598. §-a szerint azonban, ha az előbb említett 15 napos ellentmondási idő el is telt, a végrehajtást rendelő végzésnek kézbesítésétől számított további 15 nap alatt még mindig lehet ellentmondást előterjeszteni, és csak ez utóbbi határidő lejártával lesz a fizetési meghagyás, ha ellentmondással meg nem támadták, a jogerős ítélettel egyenlő hatályú olyan értelemben, hogy most már ellene csak perújításnak van helye.

Az ellentmondási határidőnek ez a kitolása egyik oka annak, hogy a hitelezők csak a legritkább esetekben élnek ezzel az intézménnyel. A fizetési meghagyás intézménye, amely nagy mértékben alkalmas az eljárás gyorsítására, a bíróság tehermentesítésére és a perköltségek csökkentésére, mai jogunkban rendszerint csak arra szolgál, hogy a hitelező annak segítségével a különben községi bíróság hatáskörébe tartozó pert közvetlenül a járásbíróság elé vihesse.

A Te. ennél fogva, hogy a fizetési meghagyás intézményét a behajtás alkalmas eszközévé tegye, megszünteti azt a lehetőséget, hogy az adós — semmibe véve az első ellentmondási határidőt — bevárhassa a végrehajtás foganatosítását, illetőleg a végrehajtást elrendelő végzésnek abból az alkalomból történt kézbesítését, és még ezután is élhessen ellentmondással. A Te. szerint már az első ellentmondási határidő komoly záros határidő, ami annyit jelent, hogy elmulasztása miatt a Pp. 451. §-a szerint igazolásnak van helye, az igazolás hiányában azonban a fizetési meghagyás jogerőre emelkedik és ellene az adós csak perújítással élhet.

Ez a szabályozás már azért is szükséges, mert ha fizetési meghagyásos kérelem a járásbírósági eljárásban bizonyos értékhatáron aluli ügyekben a követelés érvényesítésének kötelező formája, gondoskodni kell arról is, hogy ez az intézmény a követelések behajtására alkalmas legyen.

Igaz ugyan, hogy a fizetési meghagyásos eljárásnak ez a szigorítása azzal az aggodalommal találkozik, hogy az írni nem tudó járatlan adósok az ellentmondást esetleg el fogják mulasztani és ilykép ebből nehezen helyrehozható kár keletkezhetik. E veszély kikerülésére ügyviteli úton gondoskodás fog történni, hogy az ilyen felek a fizetési meghagyás különös alakja útján is figyelmessé tétessenek arra, hogy szigorú bírói parancsokkal állnak szemben, amely tétlenségük esetében feltétlenül érvényes lesz.

Az ellentmondás folytán keletkező pert a törvényjavaslat azzal akarja meg rövidíteni, hogy az ügyvéd ellenjegyzésével el-

látott ellentmondásnak a tárgyalást elő kell készítenie. Természetesen ilyen esetben is az ellentmondást el kell fogadni és a tárgyalást ki kell tűzni, még ha az nem is tartalmazza a tárgyalás előkészítésére szükséges tényeket és bizonyítékokat. Ennek a mulasztásnak csak az a következménye, hogy ha e miatt a tárgyalást el kell halasztani, az okozott költségben a felet el kell marasztalni. (Pp. 203. §.)

A fizetési meghagyásos eljárásnak e módosítása következtében a Pp.-nek idevonatkozó több rendelkezését hatályon kívül helyezni és módosítani kellett. Így például módosítani kellett az adóstársak elleni fizetési meghagyásra vonatkozó szabályokat, valamint az ellentmondás előterjesztésére jogosított személyre vonatkozó rendelkezést. A Pp. 601. §. 2. pontja értelmében ugyanis ellentmondásra feljogosítottnak kell tekinteni minden önjogú személyt, aki a fizetési meghagyást felmutatja vagy az írásban benyújtott ellentmondáshoz csatolja. Abból az okból, hogy az ellentmondás, ha az ügyvéd készíti, a tárgyalás előkészítésére is szolgáljon, ki kellett mondani, hogy abban az esetben, ha a követelésre tekintettel a járásbíróági eljárásban az ügyvédi képviselőt kötelező, az ellentmondásnak is ügyvéd ellenjegyzésével kell ellátva lennie és illykép a Pp. 601. §-ának idézett 2-ik pontja csak abban az esetben nyer alkalmazást, ha az ügyvédi képviselőt nem kötelező.

A meghagyás végrehajtása.

596. §. *Ha az adós a fizetési meghagyásnak a kézbesítéstől számított tizenöt nap alatt ellent nem mondott: a hitelező kérelmére a fizetési meghagyás alapján kielégítési végrehajtásnak van helye.*

Több adóstárs ellen kibocsátott fizetési meghagyás alapján a végrehajtás csak akkor rendelhető el, ha a fizetési meghagyás valamennyi adós részére kézbesített és a tizenöt napi határidő alatt egyik adós sem mondott ellent.

Helyettesíthető dolgok vagy értékpapirosok iránti ügyekben az adós a végrehajtási eljárás folyamán is jogosítva van kötelezettségét azzal teljesíteni, hogy a fizetési meghagyásban egyenértékül megjelölt készpénzösszeget és a felmerült költséget megfizeti.

Te. 52. §. utolsó bek.: Több adóstárs ellen kibocsátott fizetési meghagyás esetében a Pp. 596. §-ának 2. bekezdése és 599. §-ának utolsó bekezdése csak a Pp. 80. §-ának esetében nyer alkalmazást.

597. §. Hatályon kívül helyezte a Te. 52. §-ának utolsó bekezdése.

598. §. Hatályon kívül helyezte a Te. 52. §-ának utolsó bekezdése.

Részleges ellentmondás.

599. §. *A követelés vagy járulékaik vagy egy részük ellen előterjesztett ellentmondással az egész fizetési meghagyás van megtámadva.*

Ha azonban a fizetési meghagyás több önálló követelés iránt volt kibocsátva és az adós kifejezetten csak a követelések egynémelyikének mondott ellent: az ellentmondás a fizetési meghagyást a többi követelés tekintetében nem érinti.

Több adóstárs közül az egyik adóstárs ellentmondása a többi adóstárs javára is szolgál.

Te. 52. §. utolsó bek.: Több adóstárs ellen kibocsátott fizetési meghagyás esetében a Pp. 596. §-ának 2. bekezdése és 599. §-ának utolsó bekezdése csak a Pp. 80. §-ának esetében nyer alkalmazást.

A fizetési meghagyási kérelem magánjogi hatálya.

600. §. 1. bek. Hatályon kívül helyezte a Te. 52. §-ának utolsó bekezdése.

600. §. 2. bek. *A fizetési meghagyás iránt előterjesztett kérelem visszautasítása esetében (591. §.) a magánjogi hatály fennmarad, ha a hitelező a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a követelés iránt keresetet ad be vagy fizetési meghagyás kibocsátása iránt szabályszerű új kérelmet terjeszt elő.*

Képviselő.

601. §. *A fizetési meghagyásos eljárásban a felek képviselőit a járásbírói eljárásban érvényes szabályok a következő eltérésekkel alkalmazandók:*

1. az ügyvéd a fizetési meghagyás iránti kérelem elő-

terjesztésénél és az ellentmondásnál meghatalmazást igazolni nem köteles;

2. ellentmondásra feljogosítottak tekintendő minden önjogú személy, aki a fizetési meghagyást felmutatja vagy az írásban benyújtott ellentmondáshoz csatolja.

A 2. pont esetében az idéző végzést (603. §.) magának az adóssnak kell kézbesíteni.

Az, aki fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet vagy ellentmondást meghatalmazás nélkül terjesztett elő s cselekményéhez a fél utólag sem járul hozzá, a telmerült költséért és kárért felelős.

Te. 52. §. utolsó bek.: A Pp. 601. §-a első bekezdésének 2. pontja csak abban az esetben nyer alkalmazást, ha az ügyvédi képviselő nem kötelező.

Mi. A Te. 52. §-hoz: l. a Pp. 595. §-ánál.

A meghagyás iránti kérelem és ellentmondás alakja.

602. §. (A fizetési meghagyás iránti kérelmet és) az ellentmondást csak egy példányban felzet nélkül kell beadni és az ellenféllel nem kell közölni; a kérelem vagy az ellentmondás szóbeli előterjesztése esetében pedig jegyzőkönyvet nem kell felvenni.

Ha (a hitelező a kérelmet vagy) az adós az ellentmondást a megfelelő számú példányban adja be, azt az ellenféllel közölni kell.

Jegyzet. A zárójelbe tett szöveg tárgyatalanná vált a Te. 50. §-a folytán, melyet a Pp. 590. §-ánál közlünk, továbbá a Te. 52. §-a következtében, melyet a Pp. 595. §-ánál közlünk. Helyesebb lett volna ezt a Te.-ben világosan megmondani és illetve ezzel kapcsolatban a Pp. 602. §-át hatályon kívül helyezni.

Az ellentmondásra keletkezett per.

603. §. Ha az adós a fizetési meghagyást kellő időben ellentmondással támadta meg, a fizetési meghagyást kibocsátó bíróság a fizetési meghagyás kézbesítésével megindítottak tekintendő pernek a járásbíróági eljárás sze-

rinti felvételére és érdemleges tárgyalására határnapot tűz.

Az ellentmondásra keletkezett perben a tárgyalás elmulasztása miatt ellentmondásnak (460. §.) nincs helye.

(Mielőtt a fizetési meghagyást az adósnak és ha a fizetési meghagyás több adóstárs ellen bocsáttatott ki, valamennyi adóstársnak kézbesítették, a felperes is kérheti, hogy a bíróság a perfelvételre és tárgyalásra határnapot tűzzön ki.)

Ha a per fizetési meghagyás esetén kívül a községi bíróság hatáskörébe tartoznék és tárgyának értéke két-száz pengőt nem halad meg, az ítéletnek csak a rendelkező részét és rövid indokolását kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe feljegyezni.

Te. 52. §. utolsó bek.: A Pp. 603. §-ának 3. bekezdése hatályát veszti. (L. fentebb zárójelben).

Jegyzet. A Pp. 603. §-ának utolsó bekezdésében szereplő értékhatárt 50 koronáról 100 pengőre emelték fel (62600/1926. sz. rend.), most pedig 200 pengőben állapította meg a Ter. 2. §. 7. pontja.

604. §. Hatályon kívül helyezte a Te. 52. §-ának utolsó bekezdése.

A perköltség.

605. §. *Az ellentmondásra keletkezett perben a bíróság a fizetési meghagyás kéréséből és az ellentmondásból fölmerült költség megtérítése felől is határoz.*

Ha a fizetési meghagyás hatályát veszti: ellenfelétől költségének megtérítését egyik fél sem követelheti.

Költség: Ppé. 93. §.

Az 50 K összeget vagy értéket meg nem haladó fizetési meghagyásos ügyekben, ügyvédi képviselő esetében, a kérelmekért és ellentmondásokért, a bélyegköltségen és pótdíjon felül a követelés összegével arányban álló munkadíj is az ellenfél terhére megállapítandó. (Pestvidéki törvényszék 1915. június 14-én hozott 1. sz. t. ü. megállapodása.)

A Pp. 758. §-a szerint a községi bíróság (békebíró) hatáskörébe tartozó, de az idézett §. utolsó bekezdése alapján fizetési meghagyásos eljárás szerint a kir. járásbíróság előtt folyamatba tett ügyekben és az ily ügyektől a Pp. 603. §-a szerint keletkezett perekben — valamint a Pp. 758. §-a alapján a köz-

ségi bíróság előtt megindított, de a Pp. 759., 761., 763. és 765. §-ai értelmében a kir. járásbíróság elé került perekben — úgyszintén a Pp. 758. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint a járásbíróság előtt indított perekben a költséget viselő ellenfél terhére ügyvédi munkadíj megállapításának van helye. A kir. Kúria jogegységi tanácsának 12. sz. polgári döntvénye. (Grill Dt. XVII. 1055. sz.)

Ter. 11. §. A Te. 49—52. §-ait nem kell alkalmazni, ha a keresetlevelet, illetőleg a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a Te. életbelépése előtt adták be. Ha azonban a bíróság a fizetési meghagyást a Te. életbelépte után bocsátja ki olyan követelés tekintetében, amelyre nézve a Te. 52. §-a értelmében az ellentmondást ügyvéd ellenjegyzésével ellátva kell beadni, ebben az esetben az ellentmondásnak ügyvéd ellenjegyzésével kell ellátva lennie és az adóst erre a fizetési meghagyásban figyelmeztetni kell akkor is, ha a fizetési meghagyás iránti kérelmet a Te. életbelépése előtt adták be.

KILENCEDIK CIM.

Meghagyás váltó, kereskedelmi utalvány, kötelező-jegy és csekk alapján.

Váltókereset vagy visszkereset érvényesítése meghagyás útján.

606. §. *A felperes fizetési vagy biztosítási váltókeresetét vagy visszkeresetét meghagyásos eljárás útján érvényesítheti, ha a kereset megalapításához a váltótörvény szerint szükséges okiratokat eredetiben becsatolja.*

A kereset megalapításához netalán szükséges egyéb ténykörülményeket eredetiben vagy hitelesített másolatban (kivonatban) csatolandó közokirattal vagy a 317. §. szerint kiállított magánokirattal kell igazolni.

V. ö. Te. 49. §. ut. bek. (I. a Pp. 588. §-ánál). A kereset megalapításához szükséges okiratok: a váltó, esetleg óvás, ár-folyamjegyzék stb.

A hatáskört az 1. és a 2. §., a különös illetékességet a

30. §. szabályozza. — Képviselő: 94., 96., 619. §§. — Keresked. utalvány, kötelezőjegy, csekk: 620. §.

Biztosítási végrehajtás Ppé. 50., 51. §§. Nem peres váltó-eljárás: Ppé. 104. §.; 68300/914. I. M. sz. r. (I. e kötet végén).

Váltófizetési meghagyás kibocsátására irányuló kereset javára a könyvkivonati illetékesség (Pp. 32. §.) nem vehető igénybe. (Bpesti tábla P. II. 4842/1915. Pdt. I. 295.)

Váltóperre nézve a tőzsdebíróság hatásköre ki nem köthető. (Bpesti tábla P. I. 3799/1916. Pdt. II. 492.)

A váltókra vonatkozóan a Pp. 9. címében foglalt meghagyásos eljárásnak a tőzsde választott bíróságánál helye nincs. (P. VII. 5737/1928. Pdt. XV. 45.)

A keresetlevél kellékei.

607. §. *A keresetlevélben az alperes ellen a számszerűleg kiteendő követelés és járulékai erejéig fizetési illetőleg biztosítási meghagyás kibocsátását kell kérni.*

A keresetlevélhez csatolni kell a 609. §-ban meghatározott szöveggel kiállított meghagyásnak annyi példányát, ahány példányban a meghagyás kézbesítendő.

Mi. Minthogy a felperes a váltókeresetet vagy visszkeresetet akár meghagyásos eljárás útján, akár rendes perrel érvényesítheti, keresetében világosan ki kell jelentenie, hogy a meghagyásos eljárást kívánja igénybe venni. Ennek a kijelentésnek hiányában a kereset az általános szabályok szerint idézéssel intéztetik el a váltóeljárás 17. §-a értelmében is.

A 607. §. utolsó bekezdésének indokai a 134. §. hasonló rendelkezésének indokaival azonosak.

A keresetlevél elintézése.

608. §. *A meghagyást az elnök bocsátja ki.*

Ha az elnök azt találja, hogy a meghagyás a kereseti kérelem értelmében nem bocsátható ki, az ügyet a tanács elé terjeszti.

A meghagyás kibocsátását meg kell tagadni, ha a keresetlevél a 606. és a 607. §. kellékeinek meg nem felel, ha a követelést bizonyító okiratok aggályosak, vagy ha a kereset elévültnek mutatkozik, kivéve, ha a felperes az elévülés megszakítását vagy nyugvását közokirattal igazolja.

A meghagyás kibocsátását akkor is meg kell tagadni, ha a megtagadás oka a követelésnek vagy járulékeinak csak egy részére nézve forog fenn. Egy keresetlevélbe összefoglalt több önálló követelést azonban az elintézésnél elkülönítve kell megítélni.

Több külön váltókötelezett közül a meghagyás egyesek ellen kibocsátható, mások ellen pedig megtagadható.

Ha a tanács a meghagyás kibocsátásának helyét nem látja, a keresetlevelet idéző végzéssel kell elintézni. Egyebekben a keresetlevél elintézésére a 140. és a 141. §. alkalmazandó.

Ha a felperes a meghagyás kibocsátásához szükséges példányokat nem csatolta (607. §.), azokat hivatalból kell elkészíteni.

Mi. A 607. §. a keresetlevél elintézését szabályozza.

A keresetlevél elintézendő: 1. a meghagyás kibocsátása, 2. idéző végzés kibocsátása, 3. a keresetlevélnek kijavítás végett visszaadása, 4. a keresetlevél visszautasítása által. A keresetlevélnek kijavítás végett visszaadására s annak visszautasítására nézve a 140. és a 141. §. szabályai lévén alkalmazandók, ezek e helyütt külön indokolást nem igényelnek. A fizetési meghagyás kibocsáthatása szempontjából az elnök, illetőleg az eljáró bíró azt vizsgálja, hogy megfelel-e a kereset a 606. §. kellékeinek. E mellett még különösen vizsgálja a bíróság azt is, hogy nem mutatkozik-e a követelés elévültnek. Igaz ugyan, hogy az elévülés kifogásának érvényesítése az alperes dolga, azonban a Pp. egyáltalában nem tartja célszerűnek, hogy a bíróság olyan esetben bocsásson ki fizetési meghagyást, amidőn a követelés fennállásához már a keresetből kitetszőleg kétség fér. A különös eljárás menete arra van alapítva, hogy rendszerint kifogás nem fog beadatni.

A 608. §. negyedik bekezdése megegyezik a fizetési meghagyásos eljárás 591. §-ának hasonló rendelkezésével.

Több külön váltókötelezett közül a meghagyás egyesek ellen kibocsátható, mások ellen pedig megtagadható. Ebben eltér a váltó alapján és az 588., illetőleg az 592. §. szerint kibocsátandó meghagyás egymástól, mert az utóbbiakra nézve a fizetési meghagyás kibocsátását akkor is meg kell tagadni (591. §.), ha több közösen kötelezett alperes közül egyesek ellen nem volna kibocsátható. Ezzel összefügg az a rendelkezés is (616. §.), hogy több adóstárs közül egynek kifogása rendszerint nem szolgál a többi adóstárs javára, hanem csak akkor, ha a kereset ellenük ugyanazon váltónyilatkozat alapján mint örökösársak

vagy társasági tagok ellen irányul. Ez a két rendelkezés ugyanazon az alapon nyugszik.

Az elintézés gyorsasága indokolja azt a szabályt, hogy a meghagyást az elnök bocsátja ki, ami a mai joggal lényegileg egyezik meg. (1898: X. t.-c. 1. §.)

Ib. A harmadik bekezdésben előforduló „megakadását” szót a megszokott szóhasználatnak megfelelően „nyugvását” szóval helyettesítette a bizottság.

Jegyzet. Elnök helyett törvényszéknél is egyes bíró: 57. §. Hatáskör, illetékesség vizsgálata: 140., 141. §§.

Váltófizetési meghagyást nem a bírósági jegyző, hanem csak az elnök (járásbíró) bocsáthat ki; de a szabálytalanságot a felszólalás elmulasztása orvosolja.

A meghagyás tartalma és alakja.

609. §. *A fizetési meghagyásban a bíróság az alperesnek meghagyja, hogy a szám szerint kiteendő váltóösszeget illetőleg visszereseti összeget és járulékait, valamint a bíróság által megállapított perköltséget a fizetési meghagyás kézbesítésétől számítandó három nap alatt végrehajtás terhével fizesse meg a felperesnek vagy pedig kifogásait ugyanez idő alatt a bíróságnál adja elő.*

A biztosítási meghagyásban a bíróság hasonló módon meghagyja az alperesnek, hogy a váltótörvény értelmében nyújtandó biztosításnak a meghagyásban szám szerint kiteendő összegét a bíróságnál készpénzben tegye le, a megállapított perköltséget pedig a felperesnek fizesse meg.

A fizetési és a biztosítási meghagyást csak kifogással lehet megtámadni. Erre az alperest a meghagyásban figyelmeztetni kell.

A fizetési illetőleg biztosítási meghagyást feliratában ilyennek kell nevezni és ki kell tüntetni, hogy váltó alapján bocsátották ki.

Jegyzet. Kifogás: 611. §. — Kereskedelmi utalvány, kötelezőjegy, csekk alapján kibocsátott meghagyás tartalma: 620. §.

A meghagyás kézbesítése.

610. §. *A meghagyást az alperesnek ugyanazon szabályok szerint kell kézbesíteni, mint a keresetlevélre hozott idéző végzést.*

A meghagyás az alperesnek hirdetmény útján nem kézbesíthető. Ha már a keresetlevél elintézésekor kitűnik, hogy a kézbesítés csak ilyképen történhetnék, a meghagyás kibocsátását meg kell tagadni (608. §.); ha pedig a meghagyás kibocsátása után tűnik ki, hogy az másként nem kézbesíthető, a meghagyás hatálytalanná válik és a keresetlevelet a felperes kérelmére az általános szabályok szerint idézéssel kell elintézni.

A felperesnek a meghagyást a keresetlevél első példányán az eredeti okiratok visszaadásával kell kézbesíteni.

Mi. A meghagyás fontossága indokolja a 610. §-nak azt a szabályát, amely szerint azt a keresetlevélre hozott idéző végzésre nézve fennálló szabályok szerint kell kézbesíteni. A hirdetmény útján kézbesítés kizárását ugyanazok a tekintetek indokolják, amelyek az 594. §. hasonló rendelkezését. A mai eljárás 14. §-a második bekezdésében foglalt azt a korlátozást, mely szerint a meghagyás (sommás végzés) csak Magyarország és Ausztria területén kézbesíthető, nem tartja fenn a Pp. Nem tartalmaz ily korlátozást az osztrák perrendtartás sem és azt felvenni nekünk sem lehet érdekünk. — V. ö. Te. 49. §. ut. bek.

Felperes a váltófizetési meghagyás ellen a perköltség kérdésében felfolyamodással élhet. (Bpesti tábla P. I. 13805/1915. Pdt. II. 146.)

A kifogás.

611. §. Az alperesnek a meghagyás ellen kifogását a meghagyásban kitett háromnapos záros határidő alatt kell előadnia. Ha azonban a meghagyást az alperesnek a bíróság székhelyén kívül kézbesítették és az alperes kifogását postán küldi be, a postai szállításra szükséges idő a háromnapos határidőbe nem számítandó be.

A csőd alatt álló váltóadós saját személyében perelhető, ha felperes nem a csődtömegből kéri a kielégítést. Ily esetben a sommás végzés a csődtömeghez tartozó vagyon tekintetében nem joghatályos és a tömeggondnok a közadósnak nem törvényszerinti képviselője, őt tehát a sommás végzés elleni kifogások beadásának joga meg nem illeti. (1344/1915. Pdt. I. 338.)

A Pp. 611. §-a értelmében előterjesztett kifogásból keletkezett perben csak a meghagyás fenn vagy fenn nem állása

képezheti az eldöntés tárgyát. (Bpesti Törvényszék 11. P. 31061/1915. Pdt. I. 296.)

612. §. *A kifogásnak magában kell foglalnia:*

1. *a meghagyás megjelölését;*

2. *annak a kifejezését, hogy az alperes a meghagyást megtámadja.*

A kifogás ezenfelül a törvényszéki eljárásban a tárgyalás előkészítésére is szolgáljon.

Az adós részéről a meghagyásnak bármely elnevezés alatt előterjesztett megtámadását kifogásnak kell tekinteni.

Te. 53. §. *A Pp. 612. §-ának 2. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:*

A kifogásnak a járásbíróági eljárásban is a tárgyalás előkészítésére kell szolgálnia abban az esetben, ha a kifogást ügyvéd ellenjegyzí.

Mi. a Te. 53. §-ához. *A Pp. 612. §-ának 2-ik bekezdése szerint a váltómeghagyás elleni kifogásnak a törvényszéki eljárásban a tárgyalás előkészítésére is kell szolgálnia. A polgári perrendtartás ezt a rendelkezést nem terjesztette ki a járásbíróági eljárásra, mert a Pp. 613. §-a szerint a kifogás ügyvédi képviselet nélkül lévén benyújtható, járásbíróáságnál az alperes szóval is előadhatja kifogását. Kétségtelenül helyes, hogy abban az esetben, ha a fél e jogával élve, járásbíróáságnál személyesen szóval adja elő kifogását, az ilyen felet ne kötelezzük a tárgyalás előkészítésére, mert a jogban nem jártas fél e kötelességének nem is tudna eleget tenni; de nem helyes ez a szabály akkor, ha a fél nem él e jogával, hanem ügyvéd útján terjeszti elő kifogását. Az ügyvéd képes arra, hogy a kifogást olyképen szerkessze, hogy az a tárgyalás előkészítésére is szolgáljon. Ha ezzel szemben felhozzák azt, hogy a fél a rövid háromnapos kifogásolási határidőben nem tájékoztatja az ügyvédet a kifogás alapjául szolgáló tényekről, ezzel szemben áll az, hogy ez a mulasztás úgysem von egyéb következményt maga után, mint azt, hogy az ebből származó halasztás költsége a mulasztó felet terheli. (Pp. 203.) Erre a költségre a mulasztó félnek ellenfele semmiképp sem adott okot. Minthogy a törvényjavaslat előbbi §-a ezt a szabályt a közönséges fizetési meghagyásos eljárásra is megállapítja, visszasz volna, ha ugyanazt nem tenné a szigorúbb és gyorsabb eljárást igénylő váltómeghagyásos eljárásra.*

613. §. *A kifogást a meghagyást kibocsátó bíróságnál két példányban egy felzettel, és ha a felperesek értesítése*

végezt több példány volna szükséges, a további példányokkal kell benyújtani.

Járásbíróságnál az alperes szóval is előadhatja kifogását.

A kifogás ügyvédi képviselet nélkül nyújtható be. (94. §.).

Ha az alperes kifogását nem a bíróság székhelyén lakó ügyvéd által adja elő és maga sem lakik a bíróság székhelyén, kifogásában a 155. §-ban megállapított következmények terhe alatt a bíróság székhelyén lakó kézbesítési megbízottat köteles megnevezni.

Jegyzet. Záros határidő jelentősége: 451. §., 450. §. indok.; igazolás esetében az igazolási kérelmet a kifogással össze kell kapcsolni: 453. §. — A tárgyalás előkészítése: 195—198. §§.; az előkészítés elmulasztása: 203., 431. §§. — Az ügyvédi képviseltől mentesség csak a kifogásra áll; az eljárás további folyamatában a 94., 96—99. §. irányadók. — A kézbesítési megbízott nem nevezésének következménye a postára feladással történő kézbesítés: 155. §. A kifogás visszautasítása: 615. §.

614. §. A 611. §-ban megszabott határidő lejártával kifogással meg nem támadott meghagyásnak olyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek és ellene az általános szabályok szerint perújításnak van helye.

Mi. A 614. §. kijelentése az 598. §. hasonló intézkedésének felel meg és külön indokolást nem igényel.

Ib. Annak a félreértésnek elkerülése végett, mintha a kifogás határidejének elmulasztása miatt az igazolás ki lenne zárva, a §-t így szövegezte a bizottság: (l. a tv. szövegét).

Jegyzet. Jogerős ítélet hatálya: 411. §. — Igazolás: 451., 611. §§.

A kifogásra keletkezett per.

615. §. Az elkésve benyújtott vagy előadott kifogást, valamint az oly kifogást, mely a 612. §. 1. és 2. pontjában megállapított kellékeknek meg nem felel, a bíróság hivatalból visszautasítja.

Ha visszautasítás esete nem forog fenn, az elnök a per felvételére és az ügy tárgyalására határnapot tűz és arra a felperest a kifogás másod-, illetőleg további példá-

nyán, szóbeli előadás esetében a jegyzőkönyv másolatán, az alperest pedig felzetten megidézi.

A határnapot akként kell kitűzni, hogy az alperesnek a megjelenésre, ha a bíróság székhelyén lakik vagy tartózkodik, az idéző végzés kézbesítésétől legalább huszonnégy órai, ha pedig a bíróság székhelyén kívül lakik vagy tartózkodik, elegendő idő maradjon.

A váltói úton marasztalt alperes köztörvényi keresetet a visszafizetés iránt csak oly ügydöntő kifogás vagy tényállás alapján indíthat, melyet a váltóperben nem érvényesíthetett volna. (3852/1914. IX. p. Pdt. I. 239.)

A váltóper folyamatban léte nem állapíthatja meg a perfüggőségi kifogást a váltó kiadása iránti perben. (Bpesti tábla P. IV. 7212/1915. Pdt. I. 402.)

Alperes az idézés, illetve váltómeghagyás kézhezvétele nélkül is perbe bocsátkozhatik. Váltóperben a Pp. 615. §-a alapján kitűzött első határnapon alperes a mulasztó felperessel szemben nem a 445., hanem csak a 439. §. alkalmazását kérheti. (Bpesti tábla P. I/a. 9829/1915. Pdt. I. 418.)

A Pp. 509. §-a (előzetes végrehajthatóság) a Pp. IX. címében szabályozott váltóperben is alkalmazandó. (Bpesti tábla P. I. 5411/1915. Pdt. II. 323.)

A váltómeghagyás elleni kifogás folytán keletkezett perben is helye van a kereset felemelésének. (Bpesti tábla P. I. 11520/1915. Pdt. II. 448.)

1616. §. *Ha az alperes a követelés vagy járulékai vagy egy részük ellen tesz kifogást, az egész meghagyás meg van támadva.*

Ha azonban a meghagyás több önálló követelésre nézve volt kibocsátva és az alperes kifejezetten csak a követelések egynémelyike ellen tesz kifogást, a kifogás a meghagyást a többi követelés tekintetében nem érinti.

Több alperes közül ugyanazon meghagyás ellen egy alperes részéről tett kifogás a többi javára csak akkor szolgál, ha a kereset ellenük ugyanannak a váltónyilatkozatnak az alapján mint örökösársak, vagy társasági tagok ellen irányul.

A váltókövetelés egy részlete iránt indított perben az aláírás hamisságára alapított elutasító ítélet a még nem érvényesített részletekre nézve res judicatát nem teremt. Ily perben

tehát helye van az egész követelés fenn nem állásának megállapítása iránti vizontkeresetnek. (Bpesti tábla P. IV. 16/1915. Pdt. I. 400.)

617. §. *Pergátló kifogás alapján a perbebocsátkozást és az érdemben tárgyalást nem lehet megtagadni. A bíróság azonban a pergátló kifogás elkülönített tárgyalását hivatalból is elrendelheti.*

Az alperes perbebocsátkozása után az érdemleges tárgyalást a törvényszéki eljárásban is folytatólag meg kell tartani.

618. §. *A bíróság a meghagyást, amennyiben azt az alperes ellenkérelmében (185. §.) meg nem támadta, a felperes kérelmére részítélettel, ily kérelem hiányában pedig a végítéletben fennállónak nyilvánítja.*

A marasztaló ítéletben a kötelezettség teljesítésére három napi határidőt kell tűzni.

A meg nem jelenés alapján hozott ítéletet ellentmondással nem lehet megtámadni.

Mi. A háromnapos teljesítési határidő összhangban van a Pp. 609. §-ának rendelkezésével és megegyezik mai váltóeljárásunk 30. §-ának utolsó bekezdésével.

Hogy a meg nem jelenés alapján hozott ítélet ellentmondással meg nem támadható, abban találja indokát, hogy a tárgyalás itt az alperes kifogására lett kitzúve, neki a per folyamatban létéről okvetlenül tudomása van, mulasztása tehát szigorúbb elbánás alá eshetik, mint a keresetre kitzúzott perfelvétel esetében.

619. §. *Amennyiben ebből a címből más nem következik, a meghagyásos eljárásban a törvényszék előtt a törvényszéki, a járásbírótság előtt pedig a járásbírótsági eljárás szabályai irányadók.*

Mi. A 619. §. az általános szabályok alkalmazását a váltóeljárásban is kimondja. Ehhez képest a Pp. nem tartalmaz a bizonyításra nézve korlátozó intézkedéseket, amiben a mai váltóeljárástól eltér. A bizonyítás korlátozása, melyet az ú. n. anyagi váltószigor egyáltalában nem követel, mindenesetre ellenkezik az anyagi igazsággal és annak kiderítését gyakran a véletlentől teszi függővé. A Pp. általános eljárása is eléggé gondoskodik arról, hogy a pereket rosszhiszeműen ne lehessen elhuzni. Az eljárásnak az anyagi igazság rovására is rendkívül gyorsaságot

és szigorot biztosítani legfeljebb csak a tulajdonképeni kereskedelmi váltók tekintetében lehetne megfontolás tárgya. Azonban éppen ezekre a váltókra nézve az a körülmény, hogy a kifogással megtámadott fizetési meghagyás alapján biztosítási végrehajtásnak van helye, már oly szigorítás és a kereskedő alperest olyannyira ösztönzi az eljárás mielőbbi befejezésére, hogy minden további szigorítás gyakorlatilag feleslegesnek mutatkozik.

Nem tartalmaz a Pp. különös szabályokat a fellebbvitelre és a perújításra sem. A fellebbviteli határidők megrövidítése nem eredményezné az eljárás lényegesebb gyorsítását és az eljárás egyöntetűségét zavarná. Sürgős esetekben a fellebbviteli bíróság általában jogosítva van a tárgyalási időközt megrövidíteni. A perújítási határidőt a Pp. már az általános eljárásban tetemesen megrövidíti (6 hónap és 5 év), úgy, hogy e részben a mai váltóeljárással szemben sem mutatkozik számbavehető különbség. Annak a szabálynak a felvételét pedig, hogy az alapperben jóhiszeműleg eljáró nyertes fél ellen, ha időközben harmadik személyek elleni igényei elévülés folytán elenyésznek, vagy idő rövidsége miatt többé nem érvényesíthetők, perújításnak nincs helye, (váltóeljárás 44. §.), azért mellőzi, a Pp., mert ha hasonló szabálynak jogosultsága van, azt nemcsak a váltóeljárásban, hanem általánosságban kellene kimondani, ilyen szabály felállítása ellen azonban egyrészt az szól, hogy sok esetben, így például, ha a perújítási ok a bíróság szabálytalan alakulásában, érdekeltségében, vagy harmadik személynek büntetendő cselekményében rejlik, méltánytalan, másrészt pedig ellene szól az, hogy lényegileg magánjogi kérdések vannak vele szoros kapcsolatban és így a szóban lévő szabályozás is tulajdonképpen a magánjogba tartozik.

Az alpereseket külön-külön terhelő és egyenként 50 K-t, összesen pedig 2500 K-t meg nem haladó áruváltók alapján indított közös kereset folytán a valamennyi alperesre illetékes járásbíróság az idézés kibocsátását meg nem tagadhatja. (Zilahi törvényszék Pf. 1947/1915. Pdt. I. 294.)

Meghagyás csekk, kereskedelmi utalvány, kötelezőjegy alapján.

620. §. *A hitelező az e cím szerinti meghagyásos eljárás útján érvényesítheti követelését csekk alapján, továbbá — ha az adós bejegyzett kereskedő — az 1875: XXXVII. t.-c. 291. és 294. §-ában meghatározott kereskedelmi utalvány vagy kötelezőjegy alapján is, valamennyi esetben feltéve, hogy a hitelező eredetiben becsatolja a követelését megalapító csekket, kereskedelmi utalványt*

vagy kötelezőjegyet, valamint a szükséges óvást és egyéb okiratokat.

A fizetési meghagyás feliratában ki kell tüntetni, hogy csekk, kereskedelmi utalvány vagy kötelezőjegy alapján bocsátott ki. Egyebekben az eljárásra az 606—619. §-ok azzal a kiegészítéssel alkalmazandók, hogy ha a követelés nem készpénzre irányul, a felperesnek meg kell határoznia azt a pénzüsszeget, amelyet teljesítésül elfogadni kész és hogy ebben az esetben a fizetési meghagyásban különösen megemlítendő, hogy az alperes kötelezettségét annak a pénzüsszegnek a fizetésével is teljesítheti, melyet a felperes a követelt dolog vagy értékpapír helyett elfogadni késznek nyilatkozott.

Az 596. §. utolsó bekezdése ebben az eljárásban is alkalmazandó.

Mi. A váltókon kívül egyes kereskedelmi papirosokra is indokolt a gyorsabb és egyszerűbb eljárás; mihez képest a Pp. a kilencedik cím rendelkezéseit a kereskedelmi utalványra, kötelezőjegyre és a csekkre is kiterjeszti.

Ib. Az első bekezdésben előforduló „felmutatja” szót „becsatolja” szóval helyettesítette a bizottság és a §-ba utolsó bekezdést vett, mert az e §-ban említett okiraok alapján kibocsátott fizetési meghagyás esetében is indokolt, hogy az adós a végrehajtási eljárás folyamán is teljesíthesse készpénzfizetéssel kötelezettségét.

Jegyzet. Biztosítási végrehajtás: Pp. 50., 51. §§.

Csekkből kifolyólag egyedül az 1908: LVIII. t.-c. 16., 17. §-ai alapján a kibocsátó vagy forgató ellen indított visszkereset tartozik a Pp. 620. §-ában szabályozott meghagyásos eljárásra. A Pp. 620. §-a szerinti meghagyásos eljárásra a bejegyzett közkereseti társaság tagja általa saját nevében kiállított kötelezőjegy is alkalmas. Ily meghagyás kibocsátásához óvásfelvétel kimutatása nem szükséges. Es ha a kötelezőjegy idegen pénznemről (cseh koronáról) szól, a keresetlevélben nem szükséges annak a pénzüsszegnek megjelölése, melyet a felperes teljesítésül elfogadni kész. (P. VII. 3682/922. Pdt. VIII. 69.)

TIZEDIK CIM.

Eljárás a bérleti viszonyok megszüntetése tárgyában.

Jegyzet. Míg a lakásrendelet hatályban van, az eljárásra ennek a szabályai irányadók (l. e kötet végén).

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. nem szabályozza a bérleti viszonyok megszüntetése esetében követendő eljárást. Az 1881: LIX. t.-c. 93. §. szerint e tekintetben a szabályrendeletekkel megállapított lakbérleti szabályok voltak irányadók. Minthogy azonban e tekintetben az egyöntetűség kívánatos és mivel a bírói felmondás körüli eljárás szabályozása a bíróságok mostani szervezete mellett különben sem hagyható fenn a városok által alkotandó szabályrendeleteknek: ennélfogva már az 1893: XVIII. t.-c. 233. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert arra, hogy a lakbérfelmondás és lakáskiürítés iránti ügyekben követendő eljárást az általános polgári peres eljárás hatályba léptéig szabályozza. Ezt a rendeletet az igazságügyminiszter 1894. évi december hó 23-án 4873/94. I. M. E. sz. a. ki is bocsátotta s így most már a Pp. ezért sem mellőzhette ennek az eljárásnak szabályozását.

A Pp.-ban szabályozott eljárás igen közel áll ahhoz, melyet Pest városának régebbi 1868. évi lakbérleti szabályai tartalmaztak és amely a gyakorlatban igen üdvösnek bizonyult.

A Pp. rendelkezései legnagyobbbrészt megegyeznek a 4873/94. sz. rendelet szabályaival.

A Pp., megegyezően a mai eljárással, ezt az eljárást csakis a bérleti viszonyokra alkalmazza és nem terjeszti ki, amint azt az osztrák perrendtartás 560. §-a teszi, a haszonbérleti viszonyokra. Ezeknél az utóbbiaknál a felmondás érvényességének kimondása csak szabályszerű megállapítási kereset útján kérhető. A haszonbérletekhez rendszerint nagyobb vagyoni érdekek fűződnek és ennélfogva oly rövid és szigorú eljárás, aminőt a cím magában foglal, ezekre kevésbé alkalmas. A sürgősség itt kisebb is, mint a bérleteknél és eléggé biztosítva van azzal, hogy ezek az ügyek az 1. §. értelmében járásbírói eljárás alá tartoznak.

A bérlet bírói felmondása.

621. §. *Lakás, más helyiség vagy terület bérletét mind a bérbeadó, mind a bérlő a bérlet tárgyának fekvése szerint illetékes járásbíróóság útján felmondhatja.*

A felmondást írásban (134. §.) vagy szóval (135. §.) lehet előterjeszteni, csatolni kell hozzá a felmondásnak,

valamint a közlő végzésnek a 624. §. szerinti szöveggel kiállított annyi példányát, ahány félnek az kézbesítendő.

Ha a felmondó fél a szükséges példányokat nem csatolja, azokat hivatalból kell elkészíteni.

Képviselő: 94., 636. §§. — Visszautasítás: 623. §. — Felhívás: 627. §. V. ö. 637., 638. §§.

A felmondás tartalma.

622. §. A felmondásnak magában kell foglalnia:

1. a felek megjelölését nevük, állásuk vagy foglalkozásuk és lakásuk szerint;

2. a bérlet tárgyának a megjelölését;

3. a felmondás kijelentését annak az időpontnak tüzetes megjelölésével, amelyben a bérleti viszonyoknak a felmondás következtében meg kell szünnie;

4. ha a bérlet tárgyának kiüritésére nézve a szerződésben külön megállapodás van, a szerződés ebbeli rendelkezésének az előadását;

5. ha a fél, akinek a felmondás kézbesítendő, nem tartózkodik a járásbíróóság területén vagy székhelyén, annak a személynek a nevét, lakását, állását vagy foglalkozását, akinek a kezébe a kézbesítés történjék, illetőleg azt a kérelmet, hogy részére ügygondnok neveztesse (625. §.);

6. ha a felmondó fél nem tartózkodik a járásbíróóság területén vagy székhelyén, a járásbíróóság területén vagy székhelyén tartózkodó kézbesítési megbízott megjelölését neve, lakása és foglalkozása szerint.

Ha a felmondás többek részéről történik, ezeknek közös meghatalmazott által kell magukat képviseltetniük.

Mi. A felmondás kellékei tüzetesen meghatározandók, mert a bíróság a felek meghallgatása nélkül bocsátja ki meghagyását, mely abban az esetben, ha kifogás nem adatik be, végrehajtható határozat erejére emelkedik. A felmondónak tehát elő kell adnia, hogy törvény, rendelet vagy szerződés alapján mondja-e fel a bérletet, — ha szerződés alapján mondja azt fel, elő kell adnia a szerződés e részbeni határozatát — és meg kell jelölni azt az időpontot is, amelyben a bérlet átadása és átvétele eszközöndő. Minthogy továbbá a felmondás csak az illetékes járásbíróóság székhelyén vagy kerületében kézbesíthető, a felek bár-

melyikének másutt tartózkodása esetében elő kell adni azokat az adatokat és kérelmeket, amelyek alapján a kézbesítés az illetékes járásbíróóság székhelyén vagy területén teljesíthető legyen.

Jegyzet. Visszautasítás: 623. §. — V. ö. 624. §. — Felhívás: 627. §. — V. ö. 637. §.

A felmondás elintézése.

623. §. *A felmondást hivatalból vissza kell utasítani:*

1. ha a bíróság a 621. §. értelmében az eljárásra nem illetékes;

2. ha az írásbeli felmondást nem a 134. §-ban megszabott alakban adták be;

3. ha a felmondás a 622. §-ban megszabott kellékeknek meg nem felel;

4. ha a felmondásban felhozottakból kitűnik, hogy a felmondást nyilván a felmondási határidő lejártá után terjesztették elő.

A felmondást hiánypótlás végett nem lehet visszaadni.

Mi. Épp úgy, mint a fizetési meghagyás iránti kérelemnek, a felmondásnak a kellékeit is hivatalból vizsgálja a bíróság és ha azok valamelyike hiányzik, a felmondást nem adja hiánypótlásra vissza, hanem visszautasítja. A hiánypótlás végett visszaadás ellenkeznék a felmondási idő természetével és a javaslat 626. §-ával sem volna összeegyeztethető.

Jegyzet. Felhívás: 627. §. V. ö. 637. §.

624. §. *Ha visszautasítás esete nem forog fenn, a bíróság a felmondás egyik példányát, vagy a szóval előterjesztett felmondásról készített jegyzőkönyv másolatát oly figyelmeztetéssel közli az ellenféllel, hogy ha a felmondás ellen kifogása van, azt a felmondás kézbesítésétől számítandó nyolc nap alatt a felmondást közlő bíróságnál terjessze elő, mert ellenkező esetben a felmondás alapján végrehajtásnak lesz helye. (628. §.)*

A felmondást közlő végzésben a kiköltözés napjául megjelölendő az a nap, amelyen a kiköltözést meg kell kezdeni. A közlésben a kiköltözés teljesítésének határidejét szabatosan meg kell határozni a felmondásban előadott szerződéses megállapodás (622. §. 4. pont), ily előadás

hiányában az e részben fennálló szabályrendelet, helyi szokás vagy törvény alapján; ha pedig a teljesítési határidő ezen az alapon meg nem állapítható, a közlésbe azt kell felvenni, hogy a kiköltözésnek a bérleti idő utolsó napját követő napon délelőtt tizenkét óráig meg kell történnie.

Felhívás: 627. §. — Végrehajtást rendelő végzésre a második bek. alkalmazandó: 628. §. — A kifogási határidő nem záros (451. §.), igazolásnak nincs helye: 630. §. — V. ö. 632., 637. §§.

A felmondás kézbesítése.

625. §. A felmondás csak az illetékes járásbíróság területén vagy székhelyén kézbesítendő.

A kézbesítés a felmondást szenvedő fél részére annak a személynek a kezéhez is történhetik, aki a bérlet tárgyának kezelésével vagy őrzésével meg van bízva. Ha a kézbesítés ily módon sem történhetik meg, a felmondás a hirdetményi kézbesítés mellőzésével a bíróság részéről kinevezett ügygondnok kezéhez kézbesítendő és erről az a fél, aki ellen a felmondás intézve van, lakhelyére címzett ajánlott levélben posta útján értesítendő.

A felmondást szenvedő részére teljesítendő kézbesítésre egyebekben azokat a szabályokat kell alkalmazni, amelyek szerint az idézéssel ellátott keresetlevél az alperesnek kézbesítendő.

Mi. A 625. §. a mai eljárás 5. §-ával egyezik meg.

A felmondási eljárás kivételessége annak sürgösségén alapszik. Mihelyt a kézbesítés hosszabb időt vesz igénybe és a kívánt rövidség ennek következtében el nem érhető: a kivételes eljárás jogosultsága megszűnik. Ennélfogva a felmondást csak az illetékes járásbíróság székhelyén vagy területén lehet kézbesíteni. Hogy azonban az lehetséges legyen, meg kell könnyíteni a kézbesítést akkor, ha a felmondást szenvedő fél másutt lakik. Erre a célra megengedi a Pp., hogy a kézbesítések általános szabályától eltérően, a bérleti tárgy kezelőjének vagy őrzőjének kezéhez is lehessen kézbesíteni. Végző esetben a hirdetményi kézbesítés mellőzésével gondnoki kirendelésnek van helye.

Az idézéssel ellátott keresetlevél kézbesítésére fennálló

szabályoknak (163. §.) a felmondás kézbesítésére kiterjesztését a felmondás fontos következményei indokolják.

Jegyzet. Felhívás: 627., 638. §.

626. §. *Ha a felmondás kézbesítése a felmondást szenvedő részére csak a szerződésben megállapított, ilyennek hiányában pedig az e részben irányadó szabályrendelet, helyi szokás vagy törvény által megállapított felmondási határidő lejárta után történt: a felmondásnak csak akkor van hatálya, ha emiatt az a fél, aki ellen a felmondás intézve van, a megszabott határidőben (624. §. első bekezdése) kifogást nem terjeszt elő.*

Mi. Az, hogy a felmondást a bíróság közli az ellenféllel, nem változtatja meg azt a magánjogi szabályt, amely a felmondásnak kellő időben való közlését követeli. A felmondás nem a kérvény beadásával, hanem annak a felmondást szenvedő féllel való közlésével áll be. A felmondó félnek kötelessége tehát bírói felmondás esetében is gondoskodni arról, hogy a felmondás közlése, illetőleg a felmondás kézbesítése kellő időben a felmondási határidő letelte előtt történjék. Ha a kézbesítés e határidő letelte után történik, a felmondás nem tekinthető kellő időben történtnek és a felmondó fél nem hivatkozhatik arra, hogy ő kellő időben adta be a kérvényt. A 626. §. egyéb-iránt megegyezik a mai eljárás 6. §-ával.

Ennek a §-nak azt a rendelkezését, mely szerint a felmondás haladéktalan kézbesítéséről köteles a bíróság gondoskodni, mint az ügyviteli szabályokba tartozó rendelkezést, a Pp. mellőzi.

V. ö. 637. §.

A felhívás.

627. §. *Ha a bérleti viszony a 621. §-ban említett tárgyakra nézve a szerződés értelmében a kikötött idő lejárta után felmondás nélkül megszűnik, vagy ha a felmondás nem a bíróság, vagy pedig a 637. §. értelmében a közjegyző útján történt, mind a bérbeadó, mind a bérlő a 621. §-ban megjelölt bíróság útján felhívhatja ellenfelét, hogy a kitűzött idő lejártával a bérlet tárgyát adja át, illetőleg vegye át.*

Ha a bérleti idő hat hónapnál hosszabb időre terjed, a felhívás csak a bérleti idő utolsó hat hónapján belül adható elő.

Az ilyen felhivásra a 621—625. §-okban foglalt szabályok megfelelően alkalmazandók.

Mi. A 627. §. lényegileg megegyezik a mai eljárás 8. §-ával. Az itt célbavett rövidebb eljárás nemcsak akkor van helyén, ha bírói felmondásról van szó, hanem akkor is indokolt lehet, amikor a szerződés vagy felmondás nélkül t. i. a kikötött idő elteltével vagy pedig magánúton (t. i. vagy nem a bíróság közbenjöttével vagy közjegyző útján, de nem a 627. §. értelmében) történt felmondás következtében szűnik meg. Az ilyen esetekben bekövetkező bonyodalmak elkerülésére állapítja meg a 627. §. — a mai eljárás 8. §-ával egyezően — azt az eljárást, amely szerint bármelyik fél felhívhatja az ellenfelét még a bérlet lejáratára előtt arra, hogy a bérletet annak lejártával adja át, illetőleg vegye át és így már eleve végrehajtható határozatot kaphasson és ne legyen kényszerülve akkor, amikor már a kiköltözésnek kellene megtörténnie, hosszadalmasabb pert indítani.

A felhívási kérelem előterjesztése csak annyiban van időbeli korláthoz kötve, hogy csak a bérleti idő utolsó hat hónapján belül adható elő, mert hosszabb idő alatt a körülmények változhatnak.

V. ö. 631. §., 637. §.

Végrehajtás a felmondás vagy a felhívás alapján.

628. §. *Ha a felmondás (621. §.) vagy a felhívás (627. §.) ellen kellő határidő alatt kifogást nem terjesztettek elő, és ha a kiköltözést a közlésben megszabott határidő alatt (624. §. második bekezdés) nem teljesítik, a 621. §-ban megjelölt járásbíróság a fél kérelmére a bérlet tárgyának visszabocsátása, illetőleg átvétele iránt a végrehajtást rendeli el. Az egyik fél részéről történt felmondás (621. §.) vagy felhívás (627. §.) alapján a végrehajtás elrendelését a másik fél is kérheti.*

A végrehajtást elrendelő végzésben a bérlettárgy kiürítésének határidejét a 624. §. második bekezdésének alkalmazásával kell megállapítani, amennyiben pedig a végrehajtást elrendelő végzés meghozatalakor a bérlettárgy kiürítésének határideje egészen lejárt, a bérlettárgy azonnali kiürítését kell elrendelni.

Mi. A 628. §. a meghagyás, illetőleg a felhívás végrehajtását szabályozza. Ez a §. abban tér el a mai eljárás 9. §-ától, hogy a végrehajtás elrendelésének nem már a költözési idő be-

álltával, hanem csak akkor ad helyet, ha a kiköltözést a közlésben megszabott idő alatt nem teljesítik. A Pp. ezzel a módosítással annak akarja elejét venni, hogy a végrehajtás akkor is elrendeltesék, amikor a fél önként is eleget tesz a meghagyásnak; a fél részéről olyan magatartást kíván tehát a végrehajtás elrendeléséhez, amelyből nyilvánvaló, hogy ő a kiköltözést a megszabott időben nem teljesíti. Erre nézve azonban nem szükséges, hogy a költözködéstre megszabott egész idő leteljék, hanem elég, ha a kötelezett fél nem kezdi meg a megszabott időpontban a költözést, vagy azt utóbb abbanhagyja. A költözés biztosítását célozza az a szabály, hogy az egyik fél részéről történt felmondás vagy felhívás alapján a másik fél is kérheti a végrehajtást.

Mivel a végrehajtás a teljesítési határidő elején is kérhető, netáni kétség elkerülése végett a végrehajtást elrendelő végzésben ismételve meg kell a költözési határidőt állapítani.

V. ö. 632. §., 637. §.

Kifogás a felmondás vagy a felhívás ellen.

629. §. *A felmondás (621. §.) vagy a felhívás (627. §.) ellen csak kifogásnak van helye.*

Az ellenfél részéről bármely elnevezés alatt előterjesztett oly nyilatkozat, amely szerint a felmondást vagy felhívást el nem fogadja, kifogásnak tekintendő.

A kifogást a bíróságnál írásban (134. §.) vagy szóval (135. §.) lehet előterjeszteni.

A kifogás egyúttal a szóbeli tárgyalás előkészítéséül is szolgáljon.

Több ellentél közül az egyik részéről előterjesztett kifogás a többi javára is szolgál.

630. §. *Az elkésett kifogás hivatalból visszautasítandó.*

A kifogás elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

Mi. A felmondási eljárás hasonló alapokon nyugszik, mint a kilencedik címben foglalt meghagyásos eljárás. A kifogásra vonatkozó szabályok tehát hasonlóak a fizetési vagy biztosítási meghagyás elleni kifogásra vonatkozó szabályokhoz. A nyolcnapos határidő és az igazolás kizárása a sürgősség követelménye. Ezek a §-ok különben lényegileg megegyeznek a mai eljárás 10. és 11. §-ával.

Habár önként értetődik az, hogy ha a felmondás ugyanabból a bérleti viszonyból kifolyólag több ellenfél irányában

történik, a több közös ellenfél egyike részéről előterjesztett kifogás a kérdés egységességénél fogva (80. §.) a többi ellenfél javára is kell, hogy szolgáljon, a Pp. még sem tartja feleslegesnek ezt határozottan kifejezni. (629. §. ut. bek.)

Jegyzet. Szóbeli tárgyalás előkészítése: 129. §. második bek. — A kifogás határideje 8 nap: 624. §. V. ö. 451., 637. §.

A kifogásra keletkezett per.

631. §. *Ha ki nem tűnik, hogy a kifogás elkészett, a bíróság a per felvételére és érdemleges tárgyalására határnapot tűz ki.*

A perben a felmondó, illetőleg a felhívó fél felperesnek tekintendő.

Az érdemleges tárgyalás és az ítélet csak a felmondás, illetőleg a felhívás érvényességének vagy érvénytelenségének kérdésére, valamint az alperesnek a felmondásból vagy a bérlet idejének lejártából folyó arra a kötelezettségére terjedhet ki, hogy a bérlet tárgyát átadni, illetőleg átvenni köteles-e.

A 627. §. esetében a tárgyalás és az ítélet a felmondás érvényességére is kiterjedhet, kivéve, ha a felhívást a lakbérleti szabályokban a felmondás érvényességének megállapítását célzó kereset megindítására megszabott határidő letelte után terjesztették elő.

Az a bizonyítás, amelynek felvétele miatt az ítéletet előreláthatólag nem lehetne kellő időben meghozni, az ellenfél kérelmére mellőzhető.

Mi. A kifogás alapján a felmondási, illetőleg felhívási eljárás perre alakul át. Ebben a perben a felmondó, illetőleg a felhívó fél a felperes. Ezt azért szükséges kimondani, nehogy a kifogások a megállapítási kereset szempontja alá essenek. Az a körülmény, hogy a felmondási eljárást a bérleti viszony leteltéig lehetőleg be kell fejezni, indokolja a bizonyításnak a §. utolsó bekezdésében foglalt megszorítását. Ennek a szigornak következtében nem lehet megengedni azt, hogy ebben a perben más is legyen az eldöntés tárgya, mint a bérlet átadására és átvételére való köteletség. Enélkül a szabály nélkül bármelyik fél másnemű, például kártérítési igényeket is belevihetne ebbe a perbe, amelynek ily korlátolt eljárás útján való eldöntése az anyagi jog sérelmével járhatna. A 623. §-nak abban az esetében azonban, amikor a magánúton történt felmondás alapján él vala-

melyik fél felhívással, nem célszerű kizárni azt, hogy a tárgyalás és az ítélet nemcsak a felhívás érvényességére, hanem a felmondás érvényességére is kiterjedjen. Az átadási, illetőleg átvételi kötelelességnek és az erre irányuló felhívásnak ugyanis ebben az esetben a felmondás az alapja. Mivel azonban a lakbérleti szabályok (pl. az 1909. évi budapesti lakbérleti szabályrendelet 35. §-a) a felmondás érvényességének kérdésében a kereset beadására külön praeclusív határidőt is állapítanak meg, amelynek leteltével külön perrel sem lehetne a felmondás érvényességének kérdését vitássá tenni, természetes, hogy a lakbérleti szabályok e magánjogi szabályának a felhívás alapján megindított perben is érvényesülnie kell.

V. ö. 637., 638. §§. L. a Pp. 635. §-ánál közölt bírói határozatokat.

632. §. *A marasztaló ítéletben a bérlet lejártával való teljesítésre a határidőt a 624. §. értelmében szabatosan meg kell állapítani. Ha azonban az ítélet meghozatalának idejében ez a teljesítési határidő annak lejárta miatt már nem alkalmazható, az alperesnek az azonnali teljesítést kell meghagyni.*

A marasztaló ítélet a jogerőre emelkedésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánítandó.

A felmondás vagy a felhívás és kifogás költségét a per költségéhez kell számítani.

Az ítélet alapján bármelyik fél kérheti a végrehajtás elrendelését (628. §. első bekezdés).

Mi. Az ítéletre vonatkozó általános szabályok a felmondási eljárásban annyiban változnak, hogy a teljesítési határidőt szabatosan a 624. §. értelmében kell megállapítani, illetőleg ha ez a határidő az ítélet hozatalának idejében már lejárt volna, az azonnali teljesítést kell meghagyni.

A 632. §. különben a mai eljárás 13. §-ával lényegileg megegyezik.

V. ö. 637., 638. §§.

A Pp. 632. és 638. §-ai értelmében a felmondás érvényességét kimondó ítélet alapján is bármelyik fél kérheti a bérlet-tárgy kiürítése iránt a végrehajtás elrendelését, az a körülmény tehát, hogy a bíróság a kiürítésre vonatkozó módozatokat az ítéletben a 632. §. ellenére meg nem állapította és az ítélet a kiürítésre vonatkozó kifejezett kötelezést nem tartalmaz, a végrehajtási kérvény elutasításának alapjául nem szolgálhat. (Bpesti tábla 14500/1915. Pdt. II. 451.)

633. §. *Ha a felmondó fél a tárgyaláson meg nem jelenik, a bíróság kérelemre a felmondást végzéssel hatálytalannak nyilvánítja.*

Az ellenfél a megjelenésének elmulasztása alapján hozott ítéletet ellentmondással nem támadhatja meg.

Az igazolási kérelmet csak az elmulasztott határnap-tól vagy határidőtől számítandó nyolc nap alatt lehet előterjeszteni.

634. §. *A fellebbezés határideje nyolc nap.*

A fellebbezést szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül az 513. §. eseteire megállapított szabályok szerint kell elintézni.

A fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Mi. Az ellentmondás kizárását, az igazolási és a fellebbviteli határidők megrövidítését (633., 634. §§.) a rendkívüli sürgősség, az ellentmondás kizárását ezenfelül a 603. §-nál említett ok is indokolja. Ezeket a korlátozásokat lényegileg a mai eljárás 14. és 15. §-a is tartalmazza.

A mai eljárás 14. §-a az elsőbíróság ítélete ellen csak felülvizsgálatot ad. A Pp. e helyett nyilvános előadás útján elintézendő fellebbezést enged, amely amellet, hogy nem vesz több időt igénybe, mint a felülvizsgálat, az anyagi igazságot mégis jobban kielégítheti és megfelel a Pp. azon álláspontjának, amelyet a száz korona értéket meg nem haladó perekben elfoglal.

Jegyzet. A fellebbezési határidő nem záros, következésképp elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak: 451. §. V. ö. 637., 638. §§.

A Pp. tizedik címe alá eső lakfelmondási perben hozott fellebbezési bírósági végzés az 551. és 634. §. értelmében felfolyamodással meg nem támadható. (P. II. 539/1915. sz. Pdt. I. 308.)

Lakfelmondás érvényessége iránti perben a másodbíróság ítélete ellen, a Pp. 634. §-a értelmében akkor sincs helye felülvizsgálatnak, ha a fellebbezési bíróság az ügyet — szabályellenesen — nem a Pp. X. fejezetében körülírt eljárás szerint tárgyalta le. (P. VI. 7250/1922. Pdt. VIII. 127.)

Ugy a 2222/1923. sz. rendelet 80. §-a, mint a 3333/1924. sz. rendelet 74. §-a szerint a bíróság a bérletfelmondási ügyekben a polgári perrendtartásnak a bérleti viszonyok megszüntetésére vonatkozó rendelkezései értelmében jár el; a Pp. 634. §-ának harmadik bekezdése szerint pedig az ilyen ügyekben a fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak helye nincs.

amiből a Pp. 551. §-ának első bekezdése értelmében az is következik, hogy az ilyen ügyekben a kir. törvényszék, mint felfolyamodási bíróság végzését sem lehet további felfolyamodással megfutamítani. (Pksz. 3424/1924. Pdt. IX. 134.)

Ha a bíró abban a végzésben, amellyel a bérlő részére kijelölt lakást a 3333/1924. M. E. sz. rendelet 56. §-a értelmében kielégítőnek mondotta ki, egyúttal el is rendelte a végrehajtást, ez már a végrehajtási eljáráshoz tartozó végzés, amelyet megváltoztató másodbírói végzés ellen a Ppé. 40. §-a értelmében további felfolyamodásnak van helye. (Pksz. 3597/1929. Pdt. IX. 137.)

635. §. *Az e címben szabályozott eljárás alá tartozó ügyekben perújításnak helye nincs.*

Az a fél, aki az e címben megállapított eljárásban jogsérelmet szenvedett, követelését — amennyiben az nem a bérlet tárgyának átadására vagy átvételére irányul — a törvény rendes útján érvényesítheti.

Mi. A 635. §-nak a perújítást kizáró szabályai a mai eljárás 18. §-ával megegyeznek és mint ennek a különleges eljárásnak természetéből következő szabály, bővebb indokolásra nem szorul. Nem lehet megengedni, hogy a perújítás következtében olyan állapot létesülhessen, amely a bérlettárgy átadásának vagy átvételének kérdésében meghozott és végre is hajtott ítélettel teljesen lebonyolított helyzetben változtasson.

A 635. §. második bekezdése azonban a mai eljárás 18. §-ának idevágó rendelkezésétől eltér. A mai eljárás 18. §-ának második bekezdése szerint ugyanis az a fél, aki a rendelettel megállapított eljárásban jogsérelmet szenvedett, igényét a törvény rendes útján érvényesítheti. Mivel a rendelet csak általában jogsérelemlről szól, nem hiányzik a gyakorlatban ennek a szabálynak olyan értelmezése sem, amely szerint az ebben az eljárásban vesztes fél a felmondás érvényességének, illetőleg a bérlet tárgya átadásának vagy átvételének kérdését is érvényesítheti a törvény rendes útján. Ezt a Pp. a 635. §. második bekezdésében határozottan kizárja. Ennek az egész eljárásnak az a célja, hogy a bérleti viszonyoknak vitássá vált fennmaradását sürögösen, lehetőleg még olyan időben rendezze, hogy a határidő lejártával a vita már el legyen döntve és hogy a bíróság ebben a kérdésben végleges állapotot teremtsen. Ezt a kérdést tehát a törvény rendes útján nem lehet érinteni; az ellenkező álláspont állandó bizonytalanságban tartaná a feleket és sok visszasságra adna okot, pl. abban az esetben, amikor a bérbeadó bizva abban a jogerős ítéletben, hogy a bérlet a legközelebbi határidőben megszűnik, más bérlővel kötne szerződést esetleg hosszabb tartamra is, de az előbbi bérlő a törvény rendes útján időközben

nyert ellentétes ítélet alapján benne maradna a bérletben és megakadályozná az új bérlő beköltözését. Az ilyen, az általános lakási és más bérleti viszonyokat megzavaró bonyodalmaknak nem szabad tért nyitni. Ugyanaz az indok, amelynél fogva ebben a perújítást ki kell zárni, indokolja ennek a kérdésnek az újabb vitatás alól elvonását is. Mivel azonban a szóban forgó eljárás a 631. §. szerint csak a bérlet tárgyának átadására vagy átvételére szorítkozik, a törvény rendes útján indított perre nézve az ebben az eljárásban hozott ítélet egyébként nem res iudicata, hanem a rendes utu perben minden más kérdés, pl. a kárterítésnek, valamint a tulajdoni vagy a hasznélvezeti jognak a kérdése, az előbbi döntéstől függetlenül, szabadon érvényesíthető és megbírálható.

V. ö. 637—638. §§.

Bérleti szerződés felbontása vagy megszüntetése iránti kereset megállapítási keresetnek nem tekinthető. — A lakfelmondási eljárás szabályai nem zárják ki ennek az eljárásnak mellőzését és a bérleti szerződés megszüntetése iránti igénynek a törvény rendes útján való érvényesítését. (1914. szept. 15. 9238/914. Pdt. I. 102.)

A törvény rendes útjának a Pp. 635. §-a (4873/1894. sz. im. r. 18. §.) értelmében való igénybe vehetősége nem függ attól, hogy a lakfelmondási perben a bizonyítás a Pp. 631. §-a (rend. 12. §.) alapján mellőztetett. (Bpesti tábla P. IV. 4671/1910. Pdt. II. 437.)

A fővárosi lakbérleti szabályok 38. §-a értelmében a házkezelő jogosítva van a házbért saját neve alatt is per útján behajtani; és az alperes a háztulajdonossal szemben fennálló követelése tekintetében viszontkeresetet nem támaszthat ugyan, azonban az anyagi jog szerint beszámítási kifogást érvényesíthet. (Bpesti tábla P. IV. 9695/1915. Pdt. II. 450.)

Bár a bérleti szerződés a házgardnokkal jött létre, a lakás átadása iránti kereset nem a házgardnok, hanem a háztulajdonos ellen indítandó. (Bpesti tábla P. IV. 14338/1915. Pdt. II. 452.)

Felperessége nemcsak a keresetbe vett jog alanyának, hanem annak is van, akit a jog alanya a követelésnek saját nevében leendő behajtására felhatalmaz. A házkezelőnek a bérkövetelés behajtása iránti kereshetőségi jogát a fővárosi lakbérzszabályzat 38. §-a is megállapítja. (Bpesti tábla P. IV. 3443/1915. Pdt. II. 453.)

Habár a fővárosi lakbérleti szabályok 38. §-a szerint a bérlet a házkezelőnek felmondható és habár a bírói felmondás neki a Pp. 625. §-a értelmében kézbesíthető: a felmondás érvényesége iránti per azonban nem ellene, hanem csak a bérbeadó ellen indítható. (Bpesti törvényszék P. 4227/1915. Pdt. II. 486.)

Érvényes jogcím nélkül birtokolt házrész birtokba bocsátása

iránti kereset nem tartozik sem a lakásrendeletben, sem a Pp. X. címében szabályozott külön eljárásra. (P. VI. 2490/1927. Pdt. XIV. 18.)

A lakfelmondási peres eljárásban már felhozott és ott elbírált tények a rendes utu perben a kárkövetelés szempontjából újból elbírálnak. A felmondási perben ugyanis az eljárás csak a bérlet tárgyának átadására szorítkozik (Pp. 631. §-a), tehát az ítélet is csak annyiban jogerős, amennyiben az átadási kötelezettségről döntött (Pp. 411. §-a). A Pp. 635. §-án alapuló rendes útu perben csak az átadás és átvétel kérdése van elvonva az újabb vitatás alól, egyébként azonban az említett (Pp. X. címe szerinti) eljárásban hozott ítélet éppen nem ítélt dolog és így a rendes útu perben minden más kérdés, például a kártérítés kérdése is, az előbbi döntéstől függetlenül, szabadon érvényesíthető és elbírálnak. (P. VI. 596/1928. Pdt. XV. 32.)

A lakfelmondási eljárásból származott perben sérelmet szenvedő fél által indított kártérítési perben a szerződésszegés kérdése az előző pertől függetlenül bírálendő el. (1914. nov. 25. G. 150/1914. Pdt. I. 87.)

Lakfelmondás érvényessége és járulékai iránt indított perben hozott ítélet hatálytalanítása és a kárként érvényesített előző eljárási költség megítélése iránt indított perben a per tárgya értékének az egyévi bérösszegét kell venni. (1915. márc. 2. 1914. G. 378. Pdt. I. 276. sub I.)

A Pp. 635. §-a 2. bekezdése alapján indított kártérítési kereset sikerességének előfeltétele az, hogy a bérbeadó gótalanul szüntette meg időelőtt a bérleti viszonyt. Ez a kérdés itt újból és önállóan elbírálnak. (Bpesti tábla P. 417/1918. Pdt. VI. 61.)

A Pp. X. fejezete szerint lefolytatott felmondási perben hozott ítélet a bérleti szerződés joghatályosságának kérdésében nem res judicata. — II. A bérlő által a bérleti szerződés átruházásának megállapítása iránt indított keresettel szemben a bérbeadó a felek közötti bérleti viszony nem létezésének megállapítása iránt viszontkeresetet támaszthat. (P. VI. 3927/1922. Pdt. VIII. 50.)

636. §. Amennyiben a 621—635. §-ok eltérően nem rendelkeznek, az e címben szabályozott eljárás alá tartozó ügyekben a járásbírósi eljárásra vonatkozó szabályok alkalmazandók.

V. ö. 637—638. §§.

A közjegyzői felmondás vagy felhívás.

637. §. A felmondásnak és a felhívásnak ugyanaz a hatálya van, mint a bíróság útján történt felmondásnak, vagy felhívásnak, ha:

1. az annak a kir. közjegyzőnek az útján történik, akinek közjegyzői területén a bérlet tárgya fekszik;

2. a felmondás és az értesítvény (1874: XXXV. t.-c. 98., 99., 101. és 103. §§.) a 622. §. kellékeinek megfelelő, valamint azt a figyelmeztetést is magában foglalja, hogy a fél, akinek az értesítés szól, a felmondás vagy a felhívás ellen netáni kifogását az értesítvény közlésétől számított nyolc nap alatt a 621. §. értelmében megnevezett járásbírósnál terjessze elő, mert ellenesetben a felmondás, illetőleg a felhívás alapján végrehajtásnak lesz helye (628. §.);

3. az értesítvényben a költözködési idő a 624. §-ban megállapított módon szabatosan meg van jelölve.

Az értesítvény közlésére (1874: XXXV. t.-c. 99. §.) a 625. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó. Az 1874: XXXV. t.-c. 101. §-a esetében a kir. közjegyző az értesítvényt a 621. §. szerint illetékes járásbírósnak mutatja be, mely azt a 625. §. szabályai szerint kézbesíti.

Egyebekben az eljárásra a 622—624. és a 626—636. §-ok alkalmazandók.

Mi. A 637. §. fenntartja a mai eljárás 7. §-ának azt a rendelkezését, amely a közjegyző útján történt fölmondásnak, illetőleg felhívásnak a bíróság útján történt fölmondással, illetőleg felhívással azonos hatályt tulajdonít abban az esetben, ha ez a felmondás, illetőleg felhívás, valamint a közjegyző eljárása a tüzetesen megszabott kellékeknek megfelel. A közjegyző útján való fölmondás a fél részére esetleg kényelmesebb és különösen sürgős esetekben biztosabban célravezető lehet, emellett pedig a bíróság munkáját csökkenti. A 637. §. a mai eljárás 7. §-ának rendelkezéseivel — szabatosabb és világosabb szövegezés mellett — megégyezik.

Jegyzet. 1874: XXXV. t.-c. 98. §. Ertesítvényről (intés, felmondás és óvásról stb.), melyet egyik fél a másikkal közölni akar, a közjegyző csak úgy adhat tanúsítványt, ha annak az a célja, hogy valamely jogi következményt vonjon maga után.

Ilyen esetben a közjegyző a felveendő jegyzőkönyvbe az értesítvényt beiktatja.

A fél a közjegyzőt az értesítvény megtételére levélben vagy táviratilag is megkeresheti. Ez esetben a levél vagy távirat a jegyzőkönyvet pótolja. A megkeresés ezen módja azonban a tanúsítványban megemlítendő.

99. §. A közjegyző a jegyzőkönyvvel, illetőleg értesítvény-

nyel (98. §.) annak lakására vagy üzlethelyiségébe megy, akivel az értesítvény közlendő, s ott azt neki szóval előadja.

Erről a megkeresőnek, s ha kívántatik, a másik félnek is tanúsítványt ad, melyben az értesítvény szószerinti tartalma, a felek nevei, polgári állása és lakhelye, a közlés helye, éve, hónapja és napja, s ha a megkereső fél kívánná, azon óra is, amelyben a közlés történt, kitételnek, a közjegyző aláírása és hivatalos pecsétje mellett.

Az ellenfél által adott nyilatkozat felvételének e tanúsítványban csak akkor van helye, ha azt ezen fél kívánja vagy megengedi s beleegyezését a jegyzőkönyv aláírásával bizonyítja.

101. §. Ha azon fél, akivel az értesítvény közlendő, lakásán vagy üzletében nem található, úgyszintén, ha távol van, vagy ha a közjegyzőnek a belépést megtagadja, valamint az esetben is, ha a fél tartózkodási helye nem tudatik, a közjegyző az ezen félnek szóló értesítvényt a bírósághoz nyújtja be, mely annak kézbesítése iránt a törvényszéki szabályok szerint fog intézkedni.

A megkereső fél azt is kívánhatja, hogy a közjegyző az említett értesítvényt egyszersmind postán ajánlva küldje meg az ellenfélnek.

103. §. A tanúsítványokról a 92—100. §§. eseteiben jegyzőkönyv vétetik fel. A jegyzőkönyvben azonfelül, ami a jelen fejezetben minden egyes esetenél rendeltetik, a következők foglaltatnak:

a) a tanúsítványt kérő fél s a netán jelen volt tanúk, illetőleg a másik közjegyző és tolmács megnevezése a 79. §. a) és b) szabályai szerint;

b) a kérelem, amelynek teljesítésével a közjegyző megbízott;

c) az a) pont alatt említett személyeknek, valamint a közjegyzőnek aláírása s hivatalos pecsétje.

Ha a fél ismeretlen, a 70. §., és ha valamelyik a jelenlévők közül nem tud írni, a 80. §. szabályai alkalmazandók.

Az eljárás szabályainak kiterjesztése.

638. §. A 621., a 625. és a 631—636. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók azokban a perekben, amelyekben a fél a magánúton, illetőleg az előbbi §. esetén kívül közjegyző útján történt felmondás vagy felhívás érvényességének vagy érvénytelenségének kimondása iránt keresetet indít.

Megfelelően alkalmazandók a 625. és a 631—636. §-ok rendelkezései azokban a perekben is, amelyekben a fél a

keresetet a 621. §-ban megjelölt bíróság előtt a kikötött bérleti idő letelte alapján, vagy magánúton, avagy az előbbi §. esetén kívül közjegyző útján történt felmondás alapján közvetlenül a bérlet tárgyának visszabocsátása, illetőleg átvétele iránt indítja és kifejezetten kéri, hogy az ügy e cím szabályai szerint intéztessék el.

Ez a §. nem érinti a lakbérleti szabályoknak azt a rendelkezését, amely az ily kereset beadására határidőt szab.

Mi. A 638. §. — szabatosabb és világosabb szövegezéssel — fentartja a mai eljárás 17. §-ának azt a rendelkezését, amely ennek a különleges peres eljárásnak szabályait a perek két másik nemére kiterjeszti, ha ezeket a pereket a bérlet tárgyának fekvése szerint illetékes bíróság előtt indítják. Ezek: 1. a magánúton vagy a közjegyző útján, de nem a 637. §. értelmében történt felmondás vagy felhívás érvényességének vagy érvénytelenségének kimondása iránt indított perek. 2. Az ilyen felmondás vagy a kikötött idő letelte alapján közvetlenül a bérlet tárgyának visszabocsátása vagy átvétele iránt indított perek. A két eset között azt a különbséget teszi a Pp., hogy míg az 1. a. perekben feltétlenül ennek a címnek a szabályai szerint kell eljárni, addig a 2. a. perekben csak akkor, ha a felperes ezt az eljárást kifejezetten kéri.

A különbségnek az indoka az, hogy a felmondás érvényességének kérdése, mely rendszerint a bérleti időtartam lejárta előtt kerül eldöntés alá, nemcsak a felpresnek, hanem az alperesnek szempontjából és érdekében is gyors megoldást igényel, abban az esetben azonban, amikor a bérleti időtartamnak lejárta után a bérlet tárgyának visszabocsátása vagy átvétele iránt indítanak pert, az alperesnek, aki a bérlet tárgyát nem akarja visszabocsátani vagy átvenni, a gyors elintézés nem áll érdekében; ez csak a felperesnek az érdeke, tehát reá lehet bízni annak a megválasztását, hogy az itt szabályozott különleges eljárás útján vagy a törvény rendes útján kíván-e célt érni. — Ez a cím nem alkalmazható oly esetben, amidőn peres felek között bérleti szerződési viszony nem létesült, hanem felperes a lakás használatát alperesnek állandóan teljesítendő szolgálatok fejében engedte át, a szolgálati szerződést pedig megszüntetvén, egyúttal a lakást is felmondotta. (K. 1907. ápr. 22. I. G. 133/1907. F. XI. 2674. sz.)

Az olyan kereset, mely csak a bérleti szerződésben kikötött szerződési idő letelte után indított meg, felhívásnak nem tekinthető, hanem olyan keresetnek, mely a kikötött bérleti idő letelte alapján közvetlenül a bérlet tárgyának visszabocsátására indított. (K. 1908. jún. 2. 65/1908. I. F. XIII. 2810.)

TIZENEGYEDIK CIM.

Eljárás a házassági ügyekben.

I. *Jegyzet.* A Pp. 789. §. a szerint a házassági eljárás szabályai nem nyernek alkalmazást, amennyiben nemzetközi megállapodás másként rendelkezik. Ily nemzetközi megállapodás a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó ügyek és az ily tárgyú bíraskodás során támasztható összeütközések kiegyenlítése végett az 1902. évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi egyezmény, amelyet az 1911: XXI. t.-c. becikkelyezett. Kapcsolatos ezzel a házasság érvényességének előfeltételeire vonatkozó törvények összeütközésének kiegyenlítése végett az 1902. évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi egyezmény, amelyet az 1911: XXII. t.-c. cikkelyezett be.

II. *Mi.* Az eljárás a házassági ügyekben két részre oszlik. Az első rész a tulajdonképeni, vagyis a házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-cikkben alapuló házassági perek, nevezetesen a házasság megsemmisítését, megtámadását, a felbontást és az ágytól és asztaltól való elválást tárgyozó pereket szabályozza, melyekhez még a házasság létezése vagy nem létezése, valamint érvényessége iránt a házasság fennállása alatt támasztható és a semmisségi perhez egészen hasonló természetű perek járulnak. Ezekről szól a Pp. I. fejezet „Eljárás a házassági perekben” cím alatt a 639—686. §-okban. A második rész (687—695. §.) a házassági perben érvényesíthető vagyoni jogi keresetekről szól, minthogy célszerűnek mutatkozott azokat ennek az eljárásnak keretében szabályozni.

III. Az I. bizottságban *Issekutz Győző* indítványozza, hogy a XI. cím első fejezete a következő irányelvek szem előtt tartásával átdolgoztassék:

1. A kir. ügyész részvétele a hjt. 41., 44., 45. és 47. §-ainak eseteire szoríttassék;
2. a házasságvédői intézmény fentartassék;
3. a békéltetés a hjt. 80. §. a), b), c), d) pontjaira alapított bontó perben kötelező legyen, ellenben a 76., 77., 78., 79. §. eseteiben mellőztessék;
4. a házasság érvénytelenségét vagy felbontását kimondó ítélet a felső bíróságokhoz hivatalból terjesztessék fel és ezek az alsó bírósági ítéleteket hivatalból is megsemmisíthessék;
5. a nem fellebbezett ügyek és a fellebbezett ügyek akkor, ha a felek szóbeli tárgyalást nem kérnek, nyilvános előadás útján intéztessenek el.

Plósz Sándor igazságügyminiszter utal arra, hogy *Issekutz*-nak az ügyész részvételére vonatkozó érvelését megcáfolja már a házassági jogi törvény, mely az ügyész közreműködését épen

a legfontosabb t. i. a semmiségi perekben behoza. Már pedig ha az ügyészség házassági perben való közreműködésre nem lenne kvalifikálva, akkor ezekben a perekben legkevésbé lenne indokolt eljárnia. De ha a házassági törvény a perek egy részére azt már kimondotta, akkor a végleges perrendtartás megalkotásakor a többi házassági perben való közreműködését sem lehet mellőzni, mely közreműködés egyébként a német és a francia eljárásban jól bevált. Az ügyészi közreműködés nélkül és a házasságvédő intézmény fentartásával lehetetlen lenne a házassági pereknek hivatalból felülbírlását elejteni, már pedig igen nagy súlyt helyez arra, hogy ez ne maradjon fenn. Évenként 4880 házassági per van folyamatban; az összes pereknek hivatalból felülbírlata a kir. táblákat és kúriát óriási és igen nagy részben felesleges munkával terheli meg, mert a házassági perek túlnyomó részét tevő bontó perek rendkívül egyszerűek, amelyekben a fellebbezést bátran rá lehet a felekre és a kir. ügyészre bízni. Ha a 8—10 évi fegyházbüntetést kiszabó ítélet fellebbezést rábizuk az ügyészre, akkor nem indokolt ezeket a jelentőségre sokkal csekélyebb ügyeket minden esetben hivatalból felülvizsgáltatni, és pedig annál kevésbé, mert ahol akár a válóperek nagy száma, akár az első bírósági döntések helytelensége miatt szükség lehet arra, hogy a felső bíróság állást foglaljon, amikor tehát a közrend érdekében szükséges a közbelépés, mindig lehet az ügyészt utasítani, hogy bizonyos kérdésekben a felsőbíró állásfoglalását provokálja. A békéltetést a javaslat — bizonyos kivételes eseteket nem tekintve — nem fakultative, hanem kötelezően szabja meg. Azonban a békéltetés elmaradásának az eljárást megsemmisítő hatást azért nem tulajdonít, mert ha a már a per folyamatban van, akkor lehetetlen a kereset előtti állapotot visszaállítani, mert a kereset előtti békéltetés hiánya ekkor már úgy sem pótolható. A javaslat sem szab elő a fellebbezési eljárásban kötelezően szóbeli tárgyalást, mert ha a felek nem akarnak tárgyalni, a határnapon nem jelennek meg, és elmaradásuk az ügy elintézését nem akadályozza. Kéri a javaslat rendszerének fentartását.

Bizony Akos Issekutznak az ügyészi közreműködés mellőzésére és a házasságvédői intézmény fentartására vonatkozó indítványát elfogadja, mert az ügyész hivatása a jogbiztonságra felügyelést lévén, nem fog a házassági ügybe beleavatkozni és a célt, melyet a javaslat meg akar valósítani, ezzel nem fogja elérni. Viszont a házasságvédői intézményen, amely eddig ugyan nem igen volt eredményes, megfelelő intézkedésekkel lehet segíteni és annak nagyobb súlyt kölcsönözni. A hivatalból való felülbírlás intézményét azonban ő sem tartja fenn, mert a fellebbezést mégis csak a felek dolga és ha a házassági intézmény érdekében van rá ok, a házasság védője fogja az ügyet felvenni. A hivatalból való felülbírlat a mellett, hogy az ügyet elhúzza,

a felsőbbíróság gyakorlatának változása esetében a felekre egyébként sem előnyös.

Mandel Pál abból indul ki, hogy a házasság közintézmény, amely az állami felügyeletet nem nélkülözheti; a család a társadalomnak az alapja és ezt hozza létre a házasság, a felügyeletről tehát az állam nem mondhat le; és mivel a felügyelet gyakorlására valamennyi állami közeg közül az ügyész a legalkalmasabb, ő a javaslat álláspontját elfogadja. A házasságvédői intézmény teljesen tarthatatlan. Semmit sem ér, soha a házasságvédő házasságot meg nem mentett. Hogy az ügyész feladatát hogy fogja ellátni, az a kormány dolga, úgy kell az ügyészséget felszerelni, hogy kötelességének eleget tehesen. A hivatalból való felterjesztést a már előadottakon felül azért is helyteleníti, mert ha minden ügy kivétel nélkül felülbírálat alá kerül, akkor a felső bíróság sem veszi a házassági per felülbírálatát olyan komolyan, mint ha alapos indokokból a fél támadja meg az ítéletet. A békéltetést igen fontosnak tartja. Többször eredményre vezetett az és még eredményesebb lesz a javaslat helyes benyújtása mellett. Minthogy a házasság fentartása első sorban a gyermekek érdekében elsőrendű állami feladat, minden eszközt meg kell ragadni arra, amely ennek a feladatnak az előmozdítására célszerű lehet és ezért a békéltetést is mindig meg kell kísérelni.

Simonyi-Semadam Sándor szintén nem fogadja el Issekutz indítványát. Ő különbséget tesz aszerint, amint van-e a házasságban gyermek, vagy nincs. Abból, hogy gyermektelen házaspár elválnak egymástól, nem származik nagy kár; de ha gyermekek vannak, akkor feltétlenül szükséges, a közérdek érvényesülése céljából az állam felügyelete, amelynek gyakorlására az ügyész a házasságvédőnél már csak azért is hivatottabb, mert őt a bíróság inkább fogja respektálni, mint a házasságvédőt. Ehhez képest, ha gyermekek vannak a házasságban, azt tartaná helyesnek, hogy az ügyész minden esetben avatkozzék bele a házassági perbe. Helyesnek tartja a kötelező békéltetést is. A hivatalból való felülbírálatnak ő sem látja helyes okát, ha a gyermekeknek vagy a köznek az érdeke megkívánja, az ügyész fellebbezhet.

Szivák Imre: Két fontos elv áll itt egymással szemben: a felek autonómiájának és az állami szempontnak elve, mely szerint ügyelni kell a házasság lehető fentartására. Nézete szerint az ügyészi közreműködés igénybe vétele nem fog gyökeret verni; a házasságjogi törvény is csak mint agresszív factort, megtámadás céljából hozta be az ügyészt a házassági perbe és nem védelemre. Az ügyésznek a javaslat szerint csak subsidiarius jogköre van. Ha a felek érdeke kívánja az ügy fellebbezhetőségét, azt ők maguk is felviszik; de ha a felek érdeke azt nem kívánja és ők közös egyetértéssel kívánják a házasság felbontását, nagy kér-

dés, hogy az ügyészi közreműködés elég hatályos lesz-e. Attól is tart, hogy egyes vidéki helyeken a közérdek iránti érzék el fog az ügyészben tompulni. Ő inkább ügyvédi kényszert kíván a házassági perekben létesíteni.

IV. A Te. (54—57. §§.) a következő újításokat hozza be a házassági perekben: 1. A Pp. 643. §-ában előírt különös meghatalmazás hitelesítését kívánja meg (Te. 54. §. Pp. 643. §.) — 2. Kibővíti a kir. ügyész jogkörét (Te. 55. §. Pp. 644. §. 3. bek.) — 3. Feléleszti a házasságvédői intézményt. (L. u. ott.) — 4. Hűtlen elhagyás esetében az elhagyásról és tartamáról közjegyzői tanúsítványt kell bemutatni. (Te. 56. §. Pp. 648. §.) — 5. Házassági perekben a tárgyalás és a határozatok kihirdetése ezen túl nem nyilvános (Te. 57. §. Pp. 663. §.) — Ezen új rendelkezések indokolását a Pp. most idézett §-ainál közöljük. Életbelépéstükre és az átmeneti intézkedésekre l. Ter. 13, 14. §.

Első fejezet.

Illetékesség a házassági perben.

639. §. *Ha mind a két fél vagy egyikük magyar állampolgár és e törvény hatályosságának területén van községi illetősége, a házasság semmisségének kimondását, megátámadását, felbontását és az ágytól és asztaltól való elválást tárgyazó perekben az illetékességet a házastelek utolsó közös lakhelye alapítja meg. Ha ez a lakhely nem e törvény hatályosságának területén volt, úgy kell a házasteleket tekinteni, mintha Budapest IV. kerületében laktának.*

A magyar bíróságnak az előbbi bekezdésben megállapított illetékességét nem érinti az, hogy az egyik házastél a bontó okul szolgáló tény elkövetése után vagy az előtt vesztette el a magyar állampolgárságot vagy e törvény hatályosságának területén a községi illetőséget.

Az e §-ban megállapított illetékesség kizárólagos.

Mi. Az ebben a fejezetben szabályozott eljárás alá tartozó perek kimerítő (taxativ) felsorolása azért szükséges, mert sem a „házassági per”, sem a „házassági jogról” szóló törvényen alapuló per” kifejezések nem eléggé világosak és könnyen oda vezetnének, hogy oly ügyek is ez alá az eljárás alá vonatnának, melyekre a törvényhozó azt nem akarta kiterjeszteni.

A §. második bekezdésének a felvételével a Pp. — tekintettel a házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-c. 114. §-ára — kiegészít

szíti a házassági jogi törvény 117. §-ának második bekezdését, amely csak arra az esetre rendelkezik, ha a férj magyar állampolgár és a bontó okul szolgált tény elkövetése után más állampolgára lett, de neje őt külföldre nem követte. Minthogy a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879. évi L. t.-c. 26. és 32. §-a szerint a magyar állam kötelékéből való elbocsátás és az állampolgárságnak távollét következtében elvesztése a nőre csak akkor terjed ki, ha férjét külföldre követte, az a nő, aki férjét nem követte külföldre, tehát magyar állampolgárságát megtartotta, akkor is magyar bíróság illetékessége alá kell, hogy tartozzék, ha a férj a bontó okul szolgált tény elkövetése előtt vesztette el a magyar állampolgárságát.

Az 1868: LIV. t.-c. 53. §-a szerint házassági perekben nincs helye az illetékességtől való eltérésnek és az 1881: LIX. t.-c. 39. §. c) pontja értelmében a felsőbíróság hivatalból semmisíti meg az ítéletet, ha ily ügyekben illetéktelen bíró járt el. A Pp. az ebben a §-ban megállapított illetékességre nézve részben eltér a szabálytól, amennyiben fentartja ugyan az illetékességnek kizárólagosságát, de azt a szabályt, hogy a kizárólagos illetékességet a bíróság az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálja (50. §.), csak az elsőbíróságra tartja fenn, ellenben a fellebbezési bíróság előtt azt az illetékességet a 677. §-ban csak akkor engedi figyelembe vétetni, ha a fél erre nézve kérelmet terjeszt elő, míg a felülvizsgálati bíróság azt már az általános szabályok szerint is csak kérelemre veheti figyelembe (522. és 540. §§.).

Ebben a szabályozásban a Pp. abból indul ki, hogy ha az első bíróság már letárgyalta az ügyet és ítéletet hozott, akkor nagy hátrányokkal járna, ha a bíróság összes cselekményei, a békéltetés, az előkészítés, a különélés elrendelése, a felvett bizonyítás mind hatályukat vesztenék, csak azért, mert a bíróság nem volt illetékes. Az a körülmény, hogy a perben nem éppen az illetékes törvényszék határozott, általában nem olyan nagy jelentőségű, hogy e miatt az eljárást hivatalból is hatálytalanítani kellene.

Ib. A javaslatban foglalt illetékesség helyett, amely különösen a nem vétkes nőre nézve nem ritkán méltánytalan is, a bizottság célszerűbbnek tartja a mai joggal megegyezően a házassági pereknek illetékességét a házasfelek utolsó együttlakásának helyére alapítani, amely helyen vannak rendszerint a perbeli bizonyítékok is. Ha pedig a házasfelek utóljára nem a perrendtartás hatályosságának a területén laktak együtt, a bizottság nem tartja célszerűnek annak a körülménynek gyakran nehézzé megállapítását, hogy volt-e a házasfeleknek utolsó együttlakásuk előtt valamikor ezen a területen közös lakhelyük, hanem ilyen esetben részükre vélelmezett lakhelyet állít fel. Az előadottak szerint a bizottság a §. első bekezdését ekként szövegezte: (L. a tv. szövegét).

Az I. bizottságban Plósz Sándor igazságügyminiszter kifejti, hogy a 645. §. (tv. 639. §.) második bekezdésére a házassági törvény 117. §-ának második bekezdése miatt van szükség, mert e nélkül megtörténhetnék az, hogy a magyar állampolgár külföldre távozván, ha ott az idegen állampolgárság megszerzése után, illetőleg a magyar állampolgárság elvesztése után követ el bontó okul szolgálható ténnyt, pl. új házasságot köt, akkor első neje, aki belföldön maradván, a magyar állampolgárságot nem veszítette el, ellene magyar bíróság előtt a házasság felbontása végett pert nem indíthat. Erre a perindításra nyújt módot a §. második bekezdése.

Jegyzet. Utolsó közös lakhely ugyanaz, mint az utolsó együttlakás helye. E törvény hatályosságának területe a magyar állam területe. Ez a bíróság illetékes az 1894: XXXI. t.-c. 141. és 142. §-a alapján előterjesztett kérelemre is: Ppé. 28. §. L. a hágai egyezm. I. cikkét.

V. ö. 1894: XXXI. t.-c. 114., 117. §. 2. bek.

1894: XXXI. t.-c. 114. §. Magyar állampolgár házassági perében csak a magyar bíróság ítélete hatályos.

1894: XXXI. t.-c. 117. §. 2. bek. Ha a férj magyar állampolgár és a bontó okul szolgáló tény elkövetése után más állampolgára lett, de neje őt külföldre nem követte, ellene a házasság felbontása végett neje a magyar bíróság előtt is pert indíthat.

1894: XXXI. t.-c. 147. §. Tekintettel az 1868: XXX. t.-c. 1., 47., 48. és 59. §-ainak, valamint az 1879: L. t.-c. 1. §-nak rendelkezésére és azok értelmében, Magyarországon és Horvát-Szlavonországokban községi illetékességgel bíró magyar állampolgárok házasságára nézve a következők rendeltetnek:

Magyarországon községi illetékességgel bíró magyar állampolgárnak Horvát-Szlavonországokban, mint Szent István koronája alatt Magyarországgal egy és ugyanazon államközösséget képező területen kötött házasságára, továbbá, Horvát-Szlavonországokban községi illetékességgel bíró, mint ezen országok külön joga alatt álló magyar állampolgárnak Magyarország területén kötött házasságára a jelen törvény 108—111., 113., 115., 117., 118. §-aiban foglalt jogelvek megfelelően alkalmazandók. — A trianoni békeszerződés 61. §-a értelmében idegen állam polgárává lett férj különváltan élő s Csonkamagyarországon maradt feleségének állampolgársága függő kérdéssé vált.

Ezért a házassági perekben a keresetlevél elintézése alkalmával az elsőbíróságok előtt még nem mindig nyilvánvaló, hogy a Pp. 180. §. 3. pontjában figyelembe veendő pergátló ok forog fenn.

A Pp. 639. §-ában szabályozott esetben az érdemi határozat hozatalakor fennálló állampolgársági viszony a döntő s így a függő állampolgársági kérdés még a per során is igazolható.

Ezért a Pp. 141. §. alapján a nem nyilvánvaló esetekben nincs helye a keresetlevél visszautasításának. (B. 1924. máj. 19. P. 5053/1924. P. II. 953/1923. Ptt. VII. 17.)

Hatályos, és a kir. Kúria által érdemlegesen felülvizsgálható a kir. ítélőtáblának a magyar honosok házassági perében hozott ítélete, amely az ítélőtáblának az idegen uralom tényleges igazgatása alá kerülése után, de az elszakadást kimondó békeszerződés életbelépése előtt keletkezett. (K. 1924. jún. 3. Rp. III. 4367/1923. sz.)

A házasság felbontása és az ugyane házasság tartama alatt született gyermek törvénytelenítése iránti kérelmet egy keresetben lehet előterjeszteni. (Bpesti tábla P. III. 4156/1916. Pdt. II. 455.)

A férj szolgálati állomáshelye nem szükségképpen azonos a házasfelek utolsó közös lakhelyével. (P. III. 6893/1924. Pdt. XI. 58.)

Kétség esetében hivatalból vizsgálja a felülvizsgálati bíróság a házasfelek állampolgárságát abból a szempontból, hogy a bontóper elbírálásánál minő jogszabályokat kell alkalmazni. (P. III. 2629/1925. Pdt. XI. 116. sub I.)

640. §. *Az e törvény hatályosságának területén községi illetőséggel bíró magyar nő, ha oly férfival kötött e törvény hatályosságának területén házasságot, aki nem magyar állampolgár, vagy akinek e területen községi illetősége nincs, és férjét a házasság megkötése után e törvény hatályosságának területén kívül nem követte, a házasság semmisségének kimondása vagy megtámadása végett annál a belföldi bíróságnál indíthat pert, amelynek területén a nő a házasság megkötése előtt utoljára lakott. Ha a nőnek e törvény hatályosságának területén ilyen lakhelye nem volt, úgy kell őt tekinteni, mintha utoljára Budapest IV. kerületében lakott volna.*

Az e §-ban megállapított illetékesség kizárólagos.

Mi. Az 1894:XXXI. t.-c. 117. §-ának első bekezdése szerint az a nő, aki Magyarország területén külföldivel kötött házasságát közvetlenül megelőző időben magyar állampolgár volt, férje ellen a magyar bíróság előtt indíthat érvénytelenségi pert, ha férjét a házasság megkötése után külföldre nem követte. Szükséges az illetékességet erre az esetre is szabályozni s ezt teszi a 640. §.

Ib. A bizottság szükségesnek találta világosan kifejezni azt, hogy az e §-ban meghatározott illetékesség csak akkor áll fenn, ha a nő a házasság megkötése előtt lakott a §-ban említett bíró-

ság területén, tehát az az illetékes bíróság, amelynek területén a nő a házasság előtt utoljára lakott. Ezért a bizottság a §. első bekezdésének végét így szövegezte: „amelynek területén a nő a házasság megkötése előtt utoljára lakott. Ha a nőnek e törvény hatályosságának területén ilyen lakhelye nem volt, úgy kell őt tekinteni, mintha utoljára Budapest IV. kerületében lakott volna”. A §. második bekezdése nem változik.

Jegyzet. L. a 639. §. jegyzetét a kizárólagos illetékességre nézve, továbbá a 677. §-t.

1894: XXXI. t.-c. 117. §. A nő, ki Magyarország területén külföldivel kötött házasságát közvetlenül megelőző időben magyar állampolgár volt, férje ellen a magyar bíróság előtt indíthat érvényességi pert, ha férjét a házasság megkötése után külföldre nem követte.

Az 1869: IV. t.-c. 19. §-a szempontjából a bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a kormányhatóság törvényes hatáskörében hozta-e meg a rendeletet s annak intézkedése nem áll-e nyilvánvaló ellentétben a törvénnyel. Abban a kérdésben tehát, hogy a magyar bíróság a magyar nőnek az osztrák férj elleni bontóperében eljárhat-e, a bíróság a belügyminiszter által kiadott állampolgársági bizonyítványt, amely a felperesre vonatkozóan megállapította, hogy nála az opció feltételei megvannak s ez alapon elismerte, hogy felperes magyar állampolgár, abból a szempontból, hogy az opció törvényes előfeltételei tényleg fennforognak-e s hogy az idevonatkozó szabályok alkalmazásával azokat miként értelmezte, felül nem bírálhatja. (P. III. 3735/1923. Pdt. VIII. 101.)

641. §. *Külföldiek házassági pereiben, amennyiben azokban magyar bíróság eljárhat (1894: XXXI. t.-c. 116. §.), a házastelek közös lakhelyének, ha pedig a házasteleknek lakhelye saját hazai törvényeik szerint nem ugyanaz, az alperes lakhelyének bírósága illetékes.*

Elhagyás esetében és abban az esetben, ha a lakhely megváltoztatása akkor történt, mikor már a házasság felbontásának vagy az ágytól és asztaltól való elválásnak oka fennforgott, a pert az utolsó közös lakhely bírósága előtt is meg lehet indítani.

Ha a külföldi házastelek valamelyikének korábbi házassága meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs és a korábbi házastárs magyar állampolgár és e törvény hatályosságának területén van községi illetősége, a későbbi házasság semmisségének kimondását tárgyzó per

a későbbi házasfelek bármelyikének e törvény hatályosságának területén levő lakhelye szerint illetékes bíróságnál az 1894: XXXI. t.-c. 116. §-ának esetén kívül is megindítható.

Az e §-ban megállapított illetékesség kizárólagos.

Mi. Mig a 639. §. a magyar állampolgároknak, addig a 641. §. a külföldieknek házassági pereire vonatkozó illetékességi szabályokat állapítja meg.

Külföldiekre nézve a 641. §. lényegileg az 1902. évi június hó 12-én a házassági bontó- és váltóperek tárgyában kötött és az országgyűlés által is már elfogadott hágai nemzetközi egyezményben megállapított illetékességi szabályokat fogadja el. Indokolja ezt már az is, hogy azok az államok, amelyek a hágai konferenciának ezeket a határozatait elfogadják, a magyar bíróságoknak külföldiek házassági pereiben hozott ítéleteit csak ezeknek az illetékességi szabályoknak megtartása esetében fogják elismerni.

A harmadik bekezdés szükségessége a házasságjogi törvény 116. §-ának rendelkezéséből folyik. E szerint ugyanis külföldiek házassági perében a magyar bíróság csak abban az esetben járhat el, ha ítélete hatályos abban az államban, amelynek a házasfelek polgárai. Ennélfogva megtörténhetik az, hogy a férj, aki magyar állampolgár volt, külföldi állampolgárságot szerezvén, külföldön új házasságot köt annak ellenére, hogy korábbi házassága meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincsen. Mivel mind a férj, mind a későbbi házastárs külföldi, a korábbi házastárs — aki magyar állampolgár maradt — nem indíthatna pert az utóbbi házasság érvénytelenítése iránt a belföldön, ha a magyar bíróság ítélete nem hatályos abban az államban, amelyben a férj állampolgárságot szerzett. A 640. §. szerint a nő a magyar bíróság előtt ilyen esetben bontópert indíthat férje ellen. A 641. §. azonban arra is módot akar neki adni, hogy az első házasság fentartásával a második házasságnak érvénytelenítését bíróilag kimondathassa. Igaz ugyan, hogy ez az ítélet külföldön esetleg nem lesz hatályos, de a házastársnak arra esetleg belföldön lehet szüksége. Mindenesetre pedig helytelen volna, hogy a második házasság itt érvényesnek ismertessék el és a kettős házasság megszüntetésére a belföldön ne legyen mód. Ezt tekintve, a 641. §. illetékességet ad a hazai bíróságnak, ha a későbbi házasfelek bármelyikének e törvény hatályosságának területén lakhelye van.

Megjegyzendő, hogy ez a §. csak a bírói illetékességet szabályozza, nem pedig azt, hogy mily esetben járhat el a magyar bíróság általában külföldiek házassági pereiben. Erről az 1894. évi XXXI. t.-c. 116—118. §-ai rendelkeznek, amelyeket a Pp. érintetlenül hagy.

Az ebben a §-ban megállapított illetékesség szintén kizárólagos és a felsőbbíróságok által is hivatalból figyelembe veendő. Külföldiekkel szemben ugyanis az illetékességi szabályok megtartásától az a kérdés függ, hogy a perben magyar bíróság egyáltalában eljárhat-e és hogy a külföld a magyar ítéletet el fogja-e ismerni. Itt az illetékesség kérdése szorosan össze van kapcsolva hatáskör kérdésével.

Jegyzet. A kizárólagos illetékességre nézve l. a 639. §. indokolását és a 677. és 681. §-t. — Az 1902. június 12-iki hágai nemzetközi egyezmények: 1911: XXI. és 1911: XXII. t.-c. (l. a kötet végén) — V. ö. 1894: XXXI. t.-c. 116., 117., 118. §.

1894: XXXI. t.-c. 116. §. Külföldiek házassági perében a magyar bíróság csak abban az esetben járhat el, ha ítéletet hatályos abban az államban, amelynek a házaspár polgárai.

Az 1894: XXXI. t.-c. 117. §-át l. a 639., 118. §-át a 675. §. kapcsán.

L. a hágai egyezmény 5. cikkének 2. pontját és 7. cikkét.

Amennyiben a magyar bíróság a peres felek házassági perének elbírálására illetékességgel nem bír, ugyanezen bíróság a házassági perrel kapcsolatban érvényesített házassági vagyoni jogi követelések elbírálására sem illetékes. — Felperes a perköltségben nem marasztalható, ha a bontóperért azért kellett megszüntetni, mert az alperes a helyesen megindított kereset beadása után szerezte meg az osztrák állampolgárságot. (Rp. III. 6224/1915. Pdt. II. 469.)

Házassági perben a törvényszéki eljárás alkalmazása.

642. §. *A házassági perekben, amennyiben ebből a címből más nem következik, a törvényszéki eljárásra megállapított szabályok alkalmazandók.*

Megtámadó, bontó vagy valókeresettel semmisségi vagy a 686. §-ban említett keresetet nem lehet sem összekapcsolni, sem ezek tárgyalásának folyamán viszontheresettel vagy új keresettel (189. §.) érvényesíteni.

Mi. A 642. §. a törvényszéki eljárásra megállapított szabályokat, amennyiben ennek a címnek rendelkezéseiből más nem következik, a házassági perekre is kiterjeszti.

Ib. A javaslat nem tartalmaz arra nézve rendelkezést, hogy az egyes házassági perek mennyiben kapcsolhatók össze egymással. Nehogy olyan házassági perek is összekapcsoltságosanak, amelyekre a javaslat lényegesen eltérő eljárási szabályokat állít fel, a bizottság a 642. §-ba a következő új bekezdést vette fel: (l. a tv. szövegét).

Jegyzet. Ebből a §-ból következik, hogy a 96. §-ban ki-

mondott kötelező ügyvédi képviselet házassági perekben is alkalmazandó. (l. 643. §.)

A felek személyes közreműködése: 98., 646., 657., 671., 679. §§.

A házasság megsemmisítését tárgyzó per szabályai a 686. §-ban említett perre is alkalmazandók.

Vagyonjogi keresetek összekapcsolása: 687. §. Keresetváltoztatás: 667. §. — Perköltség: 644., 676. §§.

A házassági perekben követendő eljárás egyes §-ainak alkalmazása a gyermek törvényességét megtámadó perekre: 696. §.

A házassági semmisségi perre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazása a kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban: 716., 717. §§.; a gondnoksági eljárásban: 720., 723., 727., 729. §§. és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban: 731. §.

Képviselet. Perképeség.

643. §. *A házasfelek vagy törvényes képviselőik ügyvédnek a házassági per vitelére szóló különös meghatalmazást kell felmutatni. Különös meghatalmazás szükséges a kereset vagy a viszontkereset támasztásához is.*

A házasfelek perképeségére az 1894: XXXI. törvény-cikk rendelkezései irányadók.

Te. 54. §. A Pp. 643. §-ának 1. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A meghatalmazáson az aláírásnak vagy kézjegynek bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesítve kell lennie, (Pp. 317. §-a 1. bekezdésének 3. pontja) ha azonban a házassági eljárásbíró vagy közjegyző székhelyén kívül lakik, aláírását vagy kézjegyét a községi előljárárság is hitelesítheti, az e törvény hatályosságának területén kívül kiállított meghatalmazáson pedig az aláírásnak vagy kézjegynek magyar külképviseleti hatóság hitelesítésével kell ellátva lennie.

Pp. Mi. A házasság körüli jogok legszemélyesebb természetből következik a 643. §-nak az a szabálya, mely szerint az ügyvédnek különös meghatalmazásra van szüksége. A 102. §. szerinti általános meghatalmazás, illetőleg a viszontkeresetre nézve a per vitelére a 103. §. szerint adott meghatalmazás nem elégséges; kifejezi ez a bekezdés azt is, hogy a kereset vagy viszontkereset támasztásához nem elég a házassági per vitelére szóló különös meghatalmazás, hanem ahhoz a kereset vagy

viszontkereset támasztására adott különös meghatalmazás is szükséges. Mind a két megszorítást a házassági per személyes természetűe indokolja.

A házassági perképességről az 1894: XXXI. t.-c. rendelkezén, erre e helyütt a 70. s köv. §-okra tekintettel utalni kellett.

Ib. A bizottság szükségesnek találja, hogy a házassági perekben az ügyvédi képviselet kötelező legyen. A felek érdekében azért, mert ők a házassági jog és az eljárási szabályok ismeretének hiányában a törvényszéki eljárásban megkívánt előadásokat és nyilatkozatokat nem képesek kellőképpen megtenni; de szükséges az ügyvédi kényszer a bíróság érdekében is azért, mert a bonyolult tényállású és személyes érdekekkel áthatott házassági pernek tárgyalását a bíróság csak nagy időpazarlással tudná a felizgatott felekkel lefolytatni. A bizottság tehát a 643. §. első, második és harmadik bekezdését kihagyta. Eszerint a 642. §. értelmében alkalmazandó lesz a 96. §-nak az az általános szabálya, hogy a törvényszék előtt a félnek ügyvéddel kell magát képviseltetnie.

Mi. a Te. 54. §-ához. A Pp. 643. §-a értelmében a házasság felek vagy törvényes képviselőik ügyvédjének a házassági per vitelére szóló különös meghatalmazásra van szüksége. Minthogy a Pp. 682. §-a értelmében a házasság érvénytelenségét vagy felbontását, valamint az ágytól és asztaltól való elváltást kimondó ítélet ellen a házasság fennállásának kérdésében perújításnak nincs helye, az ilyen ítélet helyre nem hozható sérelmet okozhat a félnek, ha a házassági per vitelére szóló meghatalmazás nem tőle ered. Minthogy ilyen esetben a határozatokat az ügyvédnek kézbesítik, megtörténhetik, hogy a fél csak az ítélet jogerőre emelkedése után értesül arról, hogy az ügyvéd más személytől kapott hamis meghatalmazás alapján járt el az ő nevében. Az ügyvédet itt talán nem is terheli mulasztás, ő jóhiszeműen házasságként tekinthette azt a harmadik személyt, aki részére a meghatalmazást aláírta. A Te. tehát azt kívánja a kötelező hitelesítés megszüntetésével elérni, hogy ily hamis meghatalmazás alapján ne legyen folytatható a házassági per.

V. ö. 1894: XXXI. t.-c. 48., 56., 69., 86., 87., 127., 128., 129., 131. §§. A Te. 54. §-át csak azokban a perekben kell alkalmazni, amelyekben a keresetlevelet a Te. életbelépése után adták be. (Ter. 13. §.)

Perképesség házassági perben. — Cselekvőképességében korlátolt házastárs (1894. évi XXXI. t.-c. 128. §.) a semmiségi (1894: XXXI. t.-c. 48. §.), a megtámadási (1894. évi XXXI. t.-c. 69. §.) és a házasság felbontása végett indított perben (1894. évi XXXI. t.-c. 86. §.) perképes.

A fejlett korát elért kiskorú házastárs a házasságot megtámadó perben perképes. (1894. évi XXXI. t.-c. 5b. §. b) p.)

Cselekvőképtelen házastársakra (1894. évi XXXI. t.-c. 127. §.) a törvényes képviselő szabályai alkalmazandók. (1894. évi XXXI. t.-c. 48., 59., 87., 129., 131. §§. l. a jelen tv. 72. §-át is. 1894: XXXI. t.-c. 127. §. A jelen törvény alkalmazásában cselekvőképtelenek alatt értendők:

a) a 12 éven alul levők;
 b) akik elmebetegség miatt, vagy egyéb okból eszök használatától meg vannak fosztva, míg ezen állapotuk tart;
 c) az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának a) pontja alapján gondnokság alatt levők;

d) akiknek gondnokság alá helyezése az 1855: VI. t.-c. 1. §-ához képest előzetesen el van rendelve;

e) azok, akiknek a kiskorúsága az 1877: XX. t.-c. 28. §. a) pontjával egybeeső okból meg van hosszabbítva.

1894: XXXI. t.-c. 128. §. A jelen törvény értelmében korlátozott cselekvőképességűek alatt értendők:

a) azon kiskorúak, akik az előző §. értelmében nem cselekvőképtelenek;

b) azok, akiknek kiskorúsága az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) pontjával egybeeső okból meg van hosszabbítva;

c) azon teljeskorúak, akik az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) pontja alapján gondnokság alatt állanak.

1894: XXXI. t.-c. 87. §. Elmebeteg házastárs nevében törvényes képviselője kérheti a gyámhatóság felhatalmazásával a házasság felbontását.

A gyámhatóság a felhatalmazást csak akkor adhatja meg, ha a házasság felbontását az elmebeteg házastárs nyilvánvaló érdeke követeli.

Az 1877: XX. t.-c. 28. §-át és az 1885: VI. t.-c. 1. §-át l. a 719. §. kapcsán.

A gondnokság alá helyezési eljárás folyamán az alperes részére kinevezett ügygondnok nincs hivatva az alperest a bontóperben képviselni. (4201/914. Pdt. II. 454.)

Az a körülmény, hogy a meghatalmazásban az azt kiállító felperes a „válóper” kifejezést használta, a meghatalmazást nem teszi a tényleg megindított megtámadási és illetőleg bontóperben való használatra hatálytalanná. (P. III. 559/1916. Pdt. III. 42. sub. I.)

A házassági per közérdekű és így nyomozó jellegénél, de a Pp. 643. §-ában foglalt annál a jogszabálynál fogva is, hogy különös ügyvédi meghatalmazás szükséges a kereset vagy viszontkereset támasztásához is, következik, hogy az alperes a házassági perekben az első és fellebbezési bíróság előtt személyesen is védekezhetik. Így tehát az a körülmény, hogy az alperes az elsőbíróság előtt figyelmeztetés ellenére tovább is ügyvédi képviselőt nélkül — személyesen — védekezik, szabálytalannak nem tekinthető. (P. III. 5321/1924. Pdt. XI. 59.)

A kir. ügyész részvétele.

644. §. *Házassági perekben a kir. ügyész (főügyész, a kir. Kúria előtt a koronaügyész) abban az esetben is részt vehet, ha a törvény szerint félként fel nem léphet.*

Evégből a kir. ügyészt minden határnapról hivatalból értesíteni és a feleknek kézbesítendő iratokat és határozatokat vele is közölni kell. Az értesítés és a közlés módját rendelet szabályozza.

(Jogában áll az iratokat megtekinteni, valamint fellebbvitellel élni.)

Semmisségi perekben a kir. ügyész abban az esetben is a fél jogait gyakorolja és mind a házasság érvényesége, mind érvénytelensége érdekében felléphet, ha a keresetet nem ő indította.

Ha a kir. ügyész lép fel felperesként, pervesztése esete az államkincstárt kell a perköltségben elmarasztalni.

Te. 55. §. A Pp. 644. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Jogában áll az iratokat megtekinteni, a hozandó határozatra nézve indítványt tenni és a házasság fenntartása érdekében tényeket és bizonyítékokat felhozni, valamint fellebbvitellel élni.

A Pp. 644. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Megtámadó-, bontó- és válóperekben a bíróság a keresetlevél elintézésékor a székhelyén lakó ügyvédek közül házasságvédőt rendel ki, aki a kir. ügyésznek a házasság fenntartása érdekében tények és bizonyítékok kinyomozásában segítségére van. Evégből jogában van az iratokat megtekinteni és a tárgyaláson, amelynek határnapjáról őt is értesíteni kell, megjelenni és felszólalni. Az ítélet ellen fellebbvitellel nem élhet.

A házasságvédő költségeiben a pervesztes felet marasztalni kell. A költségeket felperes előlegezni köteles. A szegénységi jogon pereskedő fél fel van mentve e költségek előlegezése alól.

Ter. 14. §. Az ügyvédi kamara minden év végén a következő évre a területén levő törvényszékek részére jegyzéket készít a törvényszék székhelyén lakó azokról az ügyvédekről, akik a házasságvédő tisztjének ellátására késznek nyilatkoznak. A bíróság a Te. 55. §-a értelmében a házasságvédőt lehetőleg ezek közül rendeli ki.

A házasságvédő a házasság fenntartása érdekében felhozható tényeket és bizonyítékokat kinyomozza, a tárgyaláson előadja és a szükséghez képest a kir. ügyészt is tájékoztatja. Ha a tárgyaláson a kir. ügyész és a házasságvédő együttesen jelennek meg, a házasságvédő a kir. ügyészt eljárásában támogatja.

A Te. életbelépése előtt megindított házassági perekben házasságvédőt csak akkor kell kirendelni, ha a kir. ügyész eziránt kérelmet terjeszt elő.

Pp. Mi. Ugyanabból a közérdekből, amely a házassági ügyekben a felek rendelkezésének megszorítására vezet (669. §.), következik a kir. ügyészség közreműködése is a házassági perben.

Az 1894: XXXI. t.-c. 47. §-a szerint a semmisségi per indítására és 56. §-a szerint a fejletlen korú házasságának megtámadására a kir. ügyész van jogosítva. Az 1907: XVII. t.-c. 7. §-a a kir. ügyészeknek a hatáskör kérdésében bármely házassági perben fellebbviteli jogot ad.

Ezzel azonban a kir. ügyész hatásköre nincs kimerítve. A közérdek képviselőre szorul azokban a semmisségi és megtámadó perekben is, melyeket nem a kir. ügyész indít, továbbá a házasság felbontását és az ágytól és asztaltól való elválást tárgyaló perekben is és a közérdek képviselőjét az ügyész fellebbezési joga nem elégíti ki.

Szükséges az ügyészi közreműködés különösen a hivatalból felülbírálás elejtése következtében (1907: XVII. t.-c. 6. §.) is. Az államnak közérdekből szüksége van arra, hogy a fellebbvitel joga ne legyen a házasságokra korlátozva.

A kir. ügyész közreműködése egyébiránt céljára és terjedelmére nézve különbözik a semmisségi perekben és egyéb házassági perekben.

Az, hogy a kir. ügyész által indított perben pervezetési esetében az államkincstárt kell a perköltségben marasztalni, folyománya annak, hogy a házassági per a polgári per természetével bír és az officialitás ellenére nem vonható a büntető per szabályai alá, amelyben a bíróság nemcsak hivatalból veszi figyelembe, hanem hivatalból nyomozza és kideríti a tényállást.

A bünvádi eljárást a kir. ügyésznek gyanuokok alapján is meg kell indítani, a házasság semmisége iránt azonban csak nyilvánvaló tények és világos bizonyítékok alapján indítsa azt meg. Ha a kir. ügyész mégis ennek ellenére ingatag alapon indít házassági pert, akkor a feleket a kellemetlenségen felül nem lehet még azzal is sújtani, hogy ők viseljék védekezésük költségét.

Jegyzet. A javaslat szerint az ügyésznek jogában áll a „hozandó határozatra nézve indítványt tenni és a házasság fenntartása érdekében tényeket és bizonyítékokat felhozni.” Ezt a képviselőház plenuma — 1910. nov. 26-án tartott 45. ülésében — kihagyta és az ügyész közreműködését olyan perekben, amelyekben ő nem fél, csak az iratok megtekintésére és a fellebbvitelre korlátozta; a fellebbvitel azonban nemcsak a hatáskör kérdésében (1907: XVII. t.-c. 6. §.) és nemcsak a házasság fenntartása érdekében illeti meg.

Most azután a Te. 55. §-a egyrészt megadja a kir. ügyésznek az itt szóban levő tágabb körű jogokat; másrészt felelőssé teszi a házasságvédői intézményt, melyet a Pp. előtti jogunk is ismert.

Mi. a Te. 55. §-ához. A Pp. 644. §-a szerint házassági perekben a királyi ügyész abban az esetben is résztvehet, ha a törvény szerint félként föl nem léphet, tehát megtámadó, bontó és válóperekben. E végből ilyen perekben a királyi ügyész minden határnapról hivatalból értesíteni és az iratokat, valamint a határozatokat vele is közölni kell, jogában áll az iratokat megtekinteni, valamint fellebbvitellel élni. A törvény e rendelkezés alapján a királyi ügyész a házasság fenntartása érdekében érvényesíthetné azokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyek az ügy megítélésére befolyással bírnak és amelyeket a Pp. 670. §-a szerint a bíróság különben hivatalból is figyelembe venni köteles. Minthogy azonban a királyi ügyészek a büntető perekkel nagymértékben meg vannak terhelve, feladatukat a házassági perekben alig képesek teljesíteni. A Te. ennél fogva felelőssé teszi a házasságvédői intézményét abból a célból, hogy a királyi ügyésznek a házasság fenntartása érdekében tények és bizonyítékok kinyomozásában segítségére legyen. E végből föl-jogosítja a házasságvédőt, hogy az iratokat megtekintse és a tárgyaláson, amelynek határnapjáról őt is értesíteni kell, megjelenjen és felszólaljon. A fellebbvitel jogával nem ruházta fel a házasságvédőt, mert ez esetleg odavinne, hogy sok házassági per fontosabb ok nélkül kerülne a felebbviteli bírósághoz és azt szükségtelenül megterhelné. Erre nincs is szükség, mert ha a házasságvédő azt látja, hogy az ítélet ellen fellebbezéssel kellene élni, a királyi ügyészhez fordulhat, aki azután ezt a jogot indokolt esetben gyakorolhatja.

A Ter. 13. §-a szerint a Te. 55. §-ának a Pp. 643. §. 3. bekezdésének helyébe lépő rendelkezését a folyamatban levő

perekben is, ellenben többi rendelkezéseit csak a Te. életbe lépte után folyamatba tett perekben kell alkalmazni.

A kir. ügyész, az árvaszéki ügyész vagy az ügygondnok helyett az államkincstárt terhelő költséget a törvényszék irodálatányából kell kiutalni: 61209/1916. I. M. (I. K. 564.)

Kir. ügyész értesítése s határozat közlése. Házassági perben vagy gyermek törvényességének megtámadása iránti perben kitűzött határnapról (Pp. 644., 699. §.) a kir. ügyész értesítése végett külön jegyzéket kell készíteni. E jegyzékben az ugyanarra a határnapra kitűzött pereket a tárgyalás vagy az egyéb eljárás helyének és idejének, a felek neveinek, valamint a per minőségének (például semmiségi, megtámadási stb. per) megjelölésével kell feltüntetni. A jegyzéket legalább három nappal a határnap előtt kell a kir. ügyéssel közölni.

Az elkülönített perekben azokat a határozatokat kell a kir. ügyész részére kézbesítési bizonyítvány (vevény) használatával kézbesíteni, amelyek ellen külön fellebbezhetnek van helye; más határozatokat átadókönyvvel lehet kézbesíteni.

Ha a kir. ügyész peres félként lép fel, értesítésére és a határozatok közlésére az általános szabályokat kell követni.

Házassági perre vagy gyermek törvényességének megtámadása iránti perre vonatkozó iratokat a kir. ügyész megtekintés végett rövid használatra elismervény mellett is átveheti. (Tüz. 156. §.)

A kir. ügyész részvételére nézve l. még a 650., 661., 678., 696., 699. §-okat.

Az előzetes békéltetés.

645. §. *Bontó és váló kereset benyújtása előtt a fél a perre illetékes törvényszéknél békéltetést kérhet.*

Az előzetes békéltetésnek nincs helye, ha a bontó vagy a váló keresetet az elmebeteg házastárs nevében törvényes képviselője indítja (1894: XXXI. t.-c. 87. §.), vagy ha az ellenfél elmebeteg vagy tartózkodási helye ismeretlen.

A kérelem előterjesztése az 1894: XXXI. t.-c. 83. és 105. §-ában a bontó és a váló kereset megindítására megállapított határidőt nyitva tartja.

A kérelem következtében az elnök vagy az általa megbízott bíró a békéltetésre határnapot tűz és erre a házasteleket oly meghagyással idézi meg, hogy személyesen kell megjelenniök.

Az idézést mindegyik házastfélnek saját kezéhez kell

kézbesíteni, ha pedig az átvételt megtagadja, nála kell hagyni.

*A békéltetés fontos okból megkeresés útján is tör-
ténhetik.*

*Ha a felek valamelyike betegség vagy más fontos ok
miatt nem jelenhetik meg a bíróság előtt, a feleket külön is
meg lehet hallgatni alkalmas helyen, esetleg megkeresés
útján.*

*Mi. Bontó és válóperekben a Pp. szerint a per tárgyalását
rendszerint békéltető kísérletnek kell megelőznie. Kivételnek
csak akkor van helye, ha a békéltetés vagy ismeretlen tartóz-
kodás miatt nem teljesíthető, vagy pedig — mint különösen
akkor, ha az ellenfél külföldön tartózkodik — tetemes nehé-
ségbe ütközik. Az első két esetben nincs helye békéltetésnek,
a harmadik esetben mellőzheti azt a bíróság.*

*Az előzetes békéltetés, amelynek célja a házasság lehető
fentartása és felbontásának a legszűkebb körre szorítása,
ugyanazon az alapgondolaton nyugszik, mint az 1894: XXXI.
t.-c. 99. §-ában megszabott különélés. Célszerűségét bővebben
indokolni nem szükséges. Megszabják azt a európai perrend-
tartások általában és a mi jelenlegi házassági eljárásunkban is
rendszerint előfeltétele az a bontó és a váló keresetnek.*

*Az 1894: XXXI. t.-c. életbelépése előtti időben lelkeszi
békéltetés előzte meg a keresetlevél beadását; ezt azonban a
bírói gyakorlat a törvény életbelépte óta mellőzte s ma csak
bírói békéltetés van, amelyre a bíróság a keresetlevél elinté-
zéseül a tanács elé tűz határnapot.*

*Megfontolandó az a kérdés, hogy a békéltetést a kereset-
levélben a kereset előadásával kapcsolatban kelljen-e kérel-
mezni, vagy az iránt a keresetlevél beadása előtt külön eljárás-
nak legyen helye. Az utóbbi mellett azt lehet felhozni, hogy a
kereset beadása előtt több eredményt ígér a békéltetés, a ke-
reset beadásával azonban a házastársak közötti személyes vi-
szony annyira meg van már romolva, hogy ekkor már a békél-
tetés a siker kilátásával alig teljesíthető. Habár ennek az ér-
vnek van súlya, még sem teszi a Pp. a kereset benyújtása előtti
békéltetést kötelezővé. A kereset benyújtása utáni békéltetés
mellett viszont azt lehet felhozni, hogy a békéltető bíró, ki a
keresetből a házasság megbontásának okát már tüzetesebben
ismeri, hathatósabban gyakorolhatja békéltető hivatását. Min-
denesetre pedig a kereset benyújtása utáni békéltetés megta-
karítja a békéltetés kérésének költségét.*

*Ezeket az ellentétes szempontokat akkép egyenlíti ki a
Pp., hogy fentartva azt a szabályt, hogy a peres eljárást rend-
szerint meg kell előznie a békéltetésnek, a felekre bizza, hogy*

a keresetlevél beadása előtt külön eljárásban (645. §.) vagy a keresetlevél beadása után történjék (654. §.) a békéltetés.

Mint hogy az 1894: XXXI. t.-c. 83. és 190. §-a a bontó, illetőleg a valókereset előterjesztésére praeclusiv határidőt szab, szükséges annak kimondása, hogy a békéltetési kérelem előterjesztése ezt a határidőt nyitva tartja.

A békéltetés rendszerint a felek együttes jelenlétében történik. Ez kitűnik a 645. §. utolsó bekezdéséből, amely meghatározza, hogy mikor lehet a feleket kivételesen külön is meghallgatni.

Jegyzet. A perre illetékes törvényszék: 639—641. §§.; a békéltetésnek az illetékes törvényszéknél kérése megalapítja a perbeli illetékességet. — V. ö. 651., 654., 667., 668. §§.; újított perben: 682. §.

Elnök: 57. §. Békéltetés kereset beadása után: 614. §. V. ö. 1894: XXXI. t.-c. 83., 87., 105. §.

1894: XXXI. t.-c. 83. §. A 76., 78., 79. és 80. §-ok eseteiben a keresetet csak attól a naptól számított hat hónap alatt lehet megindítani, amelyben a vétkes cselekmény vagy a 79. §. és 80. §. d) pontja esetében a büntető ítélet a házastárs tudomására jutott.

Ha a házastárs a kereset megindításában erőhatalom vagy cselekvőképtelenség által gátolva van, míg ezen akadály tart, a határidő folyása úgy reá, mint a törvényes képviselőre nézve (87. §.) szünetel.

A vétkes cselekmény elkövetése, illetőleg a büntető ítélet jogerőre emelkedése után tíz év múlva felbontó keresetnek nincs helye.

105. §. A jelen törvény 75—87., 89—92., 95—98., 101—103. §-ai az ágytól és asztaltól való elválásra megfelelően alkalmazandók.

A vagyoni jogi viszonyok tekintetében az ágytól és asztaltól való elválás a felbontás hatályával bír.

A 87. §-t l. a 643. §. kapcsán.

646. §. *A békéltetéskor csak a házaspár lehetnek jelen. Ez a rendelkezés a felek biztonságára szükséges intézkedéseket nem zárja ki.*

Ha a felek meghallgatása után alapos kilátás van arra, hogy a békéltetés ismételt megkísérlése sikerre fog vezetni, a bíró új határnapot tűzhet ki a békéltetésre.

A határnapon meg nem jelent kérelmező a békéltető bírónál a határnaptól számított tizenöt nap alatt új határnap kitűzését kérheti. E határidő sikertelen lejártával, ügy-

szintén, ha a kérelmező az új határnapon sem jelenik meg, a békéltetés kérése meg nem történtnek tekintendő.

Ha pedig a határnapon csupán a kérelmező jelenik meg, a békéltetés nem sikerültnek tekintendő.

Nem sikerültnek tekintendő a békéltetés akkor is, ha az ellenfél megidézése két ízben volt sikertelenül megkísérelve.

A békéltetésre kitűzött határnap elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

Mi. A 646. §. szerint a békéltetéskor a bírón kívül csak a felek lehetnek jelen, tehát képviselők vagy hozzátartozók sem bocsáthatók be. Ezt a szabályt a békéltetés természete és rendeltetése indokolja. Ha a felek a bírói rábeszélés következtében hajlandóknak mutatkoznának a békülésre, jelenlévő hozzátartozóknak vagy képviselőknek egy mozdulata is megakadályozhatja a hajlandóság nyilvánulását, sőt a pusztja jelenlét is feszélyezi a felet.

Míg az előkészítő eljárás alatt a feleket a megjelenésre kényszereszközökkel lehet kötelezni, a 646. §. a békéltetésnél nem engedi meg, hogy a felek ellen kényszereszközök alkalmaztassanak. Ha a kérelmező fél nem jelenik meg, a békéltetés kérésétől elállottnak tekintetik; ha pedig az ellenfél mulasztja el a békéltetési határnapot, akkor a békéltetés nem sikerültnek tekintendő.

A kérelmező fél mulasztásának orvoslására a Pp. megengedi a kérelmezőnek, hogy tizenöt nap alatt újabb határnap kitűzését kérje. Ennek a határidőnek elmulasztása nem zárja ugyan ki az újabb békéltetési kérelmet vagy a keresetindítást, de az első kérelem benyújtása ilyenkor a házassági törvényben meg szabott határidő szempontból már elveszti hatályát.

A békéltetési kérelem ismételhete az igazolás megengedését feleslegessé teszi, amit a 646. §. utolsó bekezdése világosan ki is mond.

Ib. A bizottság nem tartja célszerűnek, hogy az előzetes békéltetéskor a felek perbeli képviselői jelen ne lehessenek. A feleknek a békülés magánjogi következményeire való tekintettel, de magának a kibékülésnek a megfontolása végett is szükségük lehet meghitt ügyvédjük tanácsára; az ügyvéd kizárása továbbá a békéltetés meghiúsulását is eredményezheti, mert az ügyvéd esetleg vissza fogja tartani felét a békéltetésben való megjelenéstől, hogy a reá nézve hátrányosnak mutakozó kibéküléstől megóvja. Ezért a bizottság az első bekezdésbe a „házasfelek” szó után a következő szavakat tette: „és képviselők”.

Jegyzet. A képviselőház plénuma — visszatérve a min. jav. álláspontjára — a perbeli képviselők jelenlétét kihagyta 1910. nov. 26-án tartott 45. ülésében.

647. §. *Ha a békéltetés nem sikerül, a bíró ezt végzéssel megállapítja.*

Ha a kérelmező keresetét a végzés kézhezvételének napjától számított harminc nap alatt nem indítja meg, a békéltetés kérése meg nem történtnek tekintendő. Erre a következményre a bíróság a kérelmezőt a végzésben figyelmeztetni köteles.

Az ellen a végzés ellen, amely a békéltetés nem sikerültét megállapítja, felfolyamodásnak nincs helye.

Mi. Minthogy a keresetlevél mellett a békéltetés sikertelen megkísérlését igazolni kell, szükséges, hogy a felek erről tanúsítványt kapjanak.

Minthogy a házassági jogról szóló törvény 83. §-a a bontó- vagy válókereset indítását bizonyos esetekben határidőhöz köti és a békéltetés a határidőt nyitva tartja: ennél fogva oly határidőt is kell megszabni, mely alatt a békéltetés sikertelensége esetében a kereset meg kell indítani. A 647. §. ezt a határidőt harminc napban állapítja meg.

A békéltetés perbeli ismétlésének lehetősége indokolja, hogy a békéltetés nem sikerültét tanúsító végzés ellen nincs felfolyamodásnak helye. Ez a felfolyamodás a pert ok nélkül késleltetné.

V. ö. 654. §.

Az életközösség visszaállítására kötelezés.

648. §. *Az 1894: XXXI. t.-c. 77. §-ának a) pontja esetében a házassági életközösséget megbontó házastfélnek a házassági életközösség visszaállítására való kötelezését annál a bíróságnál kell kérni, mely a házassági perre illetékes.*

A kérelem előterjesztésére az elhagyott házastárs, az 1894: XXXI. t.-c. 87. §-ának esetében pedig a törvényes képviselő van jogosítva.

(A kérelemben elő kell adni és valószínűvé kell tenni az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó adatokat.)

Ha a bíróság a betérjesztett adatokat elégségeseknek találja, végzéssel meghagyja az elhagyó házastfélnek, hogy

a házassági életközösséget a végzésben kiszabott határidő alatt állítsa vissza, mert ellenkező esetben a bíróság a folyamodó keresete következtében a házasság felbontása felől fog határozni.

A házassági életközösség visszaállítására rendszerint a végzés kézbesítésétől számított harminc napnál nem hosszabb határidőt kell szabni; a határidő azonban kilencven napig terjedhet, ha ez az elhagyó házasság tartózkodása helyének távolsága vagy egyéb körülmények miatt célszerűnek mutatkozik.

A végzést az elhagyó házasság felének akként kell kézbesíteni, mint a keresetre hozott idéző végzést az alperesnek, hirdetményi kézbesítésnek azonban nincs helye.

Az ellen a végzés ellen, amely az életközösség visszaállítását meghagyja, felfolyamodásnak nincs helye.

Te. 56. §. A Pp. 648. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kérelemben elő kell adni az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó adatokat és bizonyítékokat. Ez utóbbiak tekintetében kir. közjegyző részéről felvett tanúsítványt kell bemutatni. A kir. közjegyző e tanúsítvány kiállítására végett a fél által megnevezett tanúkat az előleges bizonyításvétel szabályai szerint hallgatja ki és esketi meg.

A Te. 21. §. utolsó bekezdését ebben az esetben is alkalmazni kell.

Te. 21. §. utolsó bek.: Ha fél szegénységi jogban részesül, egyelőre a kir. közjegyző díjának fizetése alól is fel van mentve.

Ter. 13. §. 3. bek.: A Te. 56. §-át nem kell alkalmazni, ha a házasság felének a házassági életközösség visszaállítása iránti kérelmét (Pp. 648. §.) a Te. életbelépése előtt adta be.

Mi. a Te. 56. §-ához. A Pp. 648. §-ának harmadik bekezdése értelmében abban az esetben, ha az 1894:XXXI. t.-c. 77. §-ának a) pontja alapján a házassági életközösséget megbontó házasság felének a házassági életközösség visszaállítására való kötelezését kéri a másik házasság felének, a kérelemben elő kell adni és

valószínűvé kell tenni az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó adatokat. A bírói gyakorlat értelmében ezeknek az adatoknak valószínűvé tételére községi bizonyítvány szolgál. Ezt a községi bizonyítványt — a helytelenül kialakult gyakorlat szerint — többnyire minden további vizsgálat nélkül kiadják a félnek, ha a tényeket két előállított tanu eskü nélkül sokszor szívességből és a tények ismerete nélkül bizonyítja. Ez nem felel meg az eljárás komolyságának és annak a fontos szempontnak, hogy könnyelműen indított bontópereket közérdekből meg kell akadályozni. Ennélfogva a törvényjavaslat a községi bizonyítvány helyébe közjegyzői tanusítványt kíván helyezni. A kir. közjegyző annak alapján állítaná ki ezt a tanusítványt, hogy a fél által e célból megnevezett tanukat az előleges bizonyításfelvétel szabályai szerint kihallgatja és megesketi. Mint-hogy a Te. 21. §-a szerint a bíróság az előleges bizonyításfelvétel foganatosságát közjegyzőre is bízhatja, ez a rendelkezés azzal összhangban van. A bíróságokra rendkívüli munkaterhet róna az, hogyha ezeknek a tanuknak kihallgatását a bíróságra bíznák. Minthogy a Pp. 386. §-a szerint a perbíróság hivatalból is elrendelheti az előlegesen felvett bizonyítás ismétlését vagy kiegészítését, a házassági per bírójának természetesen joga lesz ezt az eljárás folyamán a királyi közjegyző által felvett előleges bizonyítással szemben is megtenni.

A per csak a kereset benyújtásával, nem pedig a törvény által előírt megelőző eljárással tétetik folyamatba. Ha tehát az életközösség helyreállítása iránti felhívás 1915. január 1-e előtt bocsáttatott ki, a bontókereset azonban csak 1915. évben adottt be, a Pp. szabályai alkalmazandók. (P. III. 1480/1915. Pdt. II. 278.)

Az 1894:XXXI. t.-c. 77. §-a értelmében kibocsátott felhívás alapjául szolgáló helyhatósági bizonyítvánnyal szemben az alperes a bontóperben tanúkkal bizonyíthatja, hogy a különélés megkezdésétől az életközösség helyreállítását célzó kérvény beadásáig a hat havi időköz le nem telt. (Rp. III. 1612/1915. Pdt. II. 456.)

Az a bíróság, mely az életközösség helyreállítására irányuló felhívást kibocsátotta és erre akkor illetékes volt, a bontó perre is — a Pp. 639. §-ában foglalt eltérő rendelkezés dacára — illetékes marad. (Temesvári tábla P. 1440/1915. Pdt. II. 457.)

A házassági életközösség megszakítására vonatkozó helyhatósági bizonyítvány tartalmával szemben helye van az ellenbizonyításnak. (P. III. 4860/1927. Pdt. XIV. 49. sub. II.)

Ha a bíróság a H. T. 77. §-ában alapuló felhívás kibocsátásakor erre illetékes volt, ez az illetékesség a H. T. 77. §-a alapján indított bontóperre is megmarad. (P. III. 9214/1927. Pdt. XIV. 85.)

649. §. Az 1894: XXXI. t.-c. 77. §-ának b) pontjában említett hirdetmény kibocsátását a házassági perre illetékes bíróságnál kell kérni.

A kérelem előterjesztésére az elhagyott házastárs, illetőleg az 1894: XXXI. t.-c. 87. §-ának esetében a törvényes képviselő van jogosítva.

A kérelemben elő kell adni és valószínűvé kell tenni azokat az adatokat, amelyek az elhagyásra és a távollevő házastársnak utolsó ismert tartózkodási helyére vonatkoznak, továbbá azt, hogy az elhagyó házastárs tartózkodási helye legalább egy év óta ismeretlen.

Ha a bíróság a betervezett adatokat elégségeseknek találja, a távollevő házastárs részére ügygondnokot rendel és egyszersmind hirdetményt bocsát ki, melyben a távollevőt felhívja, hogy a házassági életközösséget egy év alatt állítsa vissza, mert ellenkező esetben a folyamodó kérésére következtében a bíróság a házasság felbontása felől fog határozni, továbbá, hogy tartózkodási helyéről a bíróságot értesítse, mert ellenkező esetben a megindítandó bontó perben — új hirdetményi megidézés mellőzésével — a kinevezett ügygondnok fogja őt képviselni.

A hirdetmény a törvényszéknél kifüggesztendő és a hivatalos hirlapban kétszer közzéteendő. A bíróság a körülményekhez képest elrendelheti, hogy a hirdetmény kivonatban más, esetleg külföldi hirlapokban és a hirdetményi határidő alatt ismételve is közzététessék.

A hirdetményi határidő a hirdetménynek a hivatalos hirlapban történt másodszeri beiktatását követő naptól számítandó.

Az ügygondnokot az elintézésről a kérvény másodpéldányán, a kérelmezőt pedig felzetten kell értesíteni.

A végzés ellen, amely a hirdetmény kibocsátását elrendeli, felfolyamodásnak nincs helye.

Mi. A 639. §. indokaiban meg van említve, hogy a házassági életközösség visszaállítása hűtlen elhagyás esetében nem külön per tárgya, hanem a házassági jogról szóló törvény 77. §-ának megfelelően, mint a bontó- vagy a válókereset előfeltétele, előzetes eljárásként szabályozandó.

A meghagyó végzés elleni fellebbvitel kizárását ugyanazok a tekintetek indokolják, amelyek az ellenfél meghallgatását mellőzhetővé teszik.

A Pp. nem kívánja meg, hogy a kérelmező fél visszafogadási készségét a kérelemben kijelentse, mert a visszaállításra kötelezés iránti kérelem a visszafogadásra való hajlandóság nyilvánítását ugyanis magában foglalja.

A 648. §-ban megszabott eljárásnak akkor van helye, ha az életközösség visszaállítására kötelezett fél tartózkodási helye ismeretes; éppen ezért ebben az esetben a hirdetményi kézbesítés is ki van zárva, még pedig akkor is, ha az elhagyó fél tartózkodási helye csak a kérelem beadása után vált ismeretlenné.

Ha az elhagyó fél tartózkodási helye ismeretlen, akkor a házasság felbontásának csak az 1894: XXXI. t.-c. 77. §. b) pontja alapján és ennek feltételei mellett van helye és a Pp. 649. §-a szerinti eljárást kell követni. Ebben az eljárásban az 1894: XXXI. t.-c. 77. §. b) pontjának megfelelően a kérelmezőnek az elhagyó házastárs tartózkodási helyének ismeretlenségét és az egy évi távollétet kell valószínűvé tenni. Annak valószínűvé tételét, hogy az elhagyás jogos ok nélkül történt, a Pp. nem kívánja meg, mert ez a kérdés csak a perben nyerhet elintézését.

A mai bírói gyakorlat szerint az 1894: XXXI. t.-c. 77. §-ának b) pontja alapján megindított bontó perben újabb hirdetményi idézés szükséges. Ezt a Pp. mellőzi. Az előzetes hirdetmény — lehető széles körben közzétéve — megfelel a célnak; az újabb hirdetmény csak a költséget szaporítja és ismét elodázza a pert anélkül, hogy több eredményre nyújtana kilátást. Ugyanez a szempont indokolja azt is, hogy a Pp. a hirdetménynek kétszeri közzétételével megelégszik, a bíróra bízván a körülményekhez képest a közzététel ismétlését.

Ib. A bizottság nem tartja indokoltnak, hogy a bíróságnak a házassági életközösség visszaállítására legalább harminc napos határidőt kelljen megszabni, hanem harminc napot mindenestre, sőt a körülmények szerint rövidebb határidőt is eleendőnek tart. Ehhez képest az ötödik bekezdés elejét a bizottság így szövegezte: „A házassági életközösség visszaállítására rendszerint a végzés kézbesítésétől számított harminc napnál nem hosszabb határidőt kell szabni.”

Jegyzet. Az 1894: XXXI. t.-c. 87. §-át l. a 643. §. kapcsán. A 648. és 649. §-okban megszabott eljárást a keresetlevélben igazolni kell: 651. §. Illetékes bíróság: 639—641. §§.

1894: XXXI. t.-c. 77. §. A házasság felbontását kérheti az a házastárs, kit házastársa szándékosan és jogos ok nélkül elhagyott:

a) ha a házassági életközösséget megbontó házastárs a házastársának elhagyásától számított hat hó elteltével bírói hatá-

rozattal az életközösség visszaállítására lett kötelezve, és e határozatnak a bíróilag megszabott határidő alatt igazolatlanul eleget nem tesz;

b) ha a házassági életközösséget megbontó házasság felbontásának tartózkodási helye legalább egy év óta ismeretlen, az életközösségnek egy év alatt leendő visszaállítására bírói hirdetmény útján felhívott és e felhívásnak igazolatlanul eleget nem tesz.

A semmisségi kereset.

650. §. *A semmisségi keresetet a házasság felbontásának a másik házasság ellen, ha pedig a házasság felbontás cselekvőképtelen (1894: XXXI. t.-c. 127. §.), törvényes képviselője ellen, a kir. ügyésznek vagy harmadik személynek pedig mind a két házasság felbontás, illetőleg a törvényes képviselő ellen kell indítania. A per megindításáról a bíróság a házasságból származott gyermekeket, ha pedig a gyermekek törvényes képviselőire szorulnak, illetékes gyámhatóságukat értesíti.*

Az első bekezdés abban az esetben is megfelelően alkalmazandó, ha a kir. ügyész az 1894. évi XXXI. t.-c. 56. §-ának a) pontja értelmében vagy a gyámhatóság ugyane §. b) pontja értelmében megtámadó keresetet indít. Ha azonban az utóbbi esetben a cselekvőképtelen házasság felbontás törvényes képviselője érdekelt volna, a keresetet helyette a bíróság megkeresésére a gyámhatóság részéről kinevezendő gondnok ellen kell intézni.

Mi. Ámbár magától érthető, hogy abban a semmisségi és megtámadó perben, melyet nem a házasság felbontás, mind a két házasság felbontás részét kell vennie, a peres felek szerepeinek meghatározása végett mégis szükséges világosan kimondani, hogy a harmadik személy ilyenkor a keresetet mind a két házasság felbontás ellen intézze. Ellenben nem kell a semmisségi keresetet a kir. ügyész ellen is intézni és nem is szükséges részére kereseti példányt csatolni. Elegendő, ha a kir. ügyész a bírói határozatból értesül a keresetről.

A semmisségi per eredménye a házasságból származott gyermekek jogait is közelről érinti. Ezért rendeli a 650. §. első bekezdése, hogy őket a perrel értesíteni kell, hogy módjukban legyen, ha érdekükben áll, a házassági perbe beavatkozniok.

A házassági perben cselekvőképességgel nem bíró személyeket az 1877: XX. t.-c. 15., 87. és 88. §-a értelmében az atya, a gyám, illetőleg a gondnok képviseli. Azonban oly esetben, amidőn a házasságot az árvaszéki ügyész az 1894: XXXI. t.-c.

56. §-ának b) pontja értelmében éppen a törvényes képviselő beleegyezésének hiánya miatt támadja meg, amikor tehát az árvaszéki ügyész tulajdonképen a törvényes képviselő álláspontját képviseli, ez utóbbi rendszerint nem lehet a cselekvőképtelen alperes képviselője és még kevésbé lehet az olyan esetben, midőn a házassági törvény 59. §-a értelmében éppen ő támadja meg a házasságot. A Pp. szerint tehát ily esetben az 1877: XX. t.-c. 30. §. a) pontjának és 31. §-ának megfelelően a bíróság megkeresi a gyámhatóságot gondnok kirendelése iránt.

Az 1894: XXXI. t.-c. 59. §-a esetében a törvényes képviselő vagy szülő csak utólagos gyámhatósági hozzájárulástól feltételzeve, támadhatja meg a házasságot. Az eljárást ily esetben a 653. §. szabályozza.

Ib. Annak a félreértésnek az elkerülése végett, mintha az ebben a §-ban előforduló cselekvőképtelenség alatt az első bekezdés utolsó sorában a házassági törvény értelmében vett cselekvőképtelenséget kellene érteni, a bizottság a „cselekvőképtelenek” szót e szavakkal helyettesítette: „törvényes képviselőre szorulnak”.

Jegyzet. Az 1894: XXXI. t.-c. 127. §-át l. a 634. §. kapcsán.

1894: XXXI. t.-c. 56. §. A megtámadásra jogosítva van:

a) a 7. §. ellenére kötött házasság esetében, amíg a házastárs fejletlen kora tart, az igazságügyminisztertől nyert felhatalmazás alapján a kir. ügyész, ezentúl maga a házastárs;

b) a 8. §. ellenére kötött házasság esetében a fejlett korát elért kiskoru házastárs, és amíg kiskorúsága tart, az ő gyámhatósága;

c) az 53—55. §-ok eseteiben a kényszerített, tévedő vagy megtévesztett házastárs.

A gyámhatóság a megtámadás jogát az árvaügyész által gyakorolja.

Az a házastárs, aki fejlett korának elérése után a házasságot helybenhagyja (44., 65. §§.), azt a miatt, hogy a 8. §. ellenére kötött, meg nem támadhatja.

A bontó- és váló kereset.

651. §. *Ha a felperes a bontó- vagy válókeresetet hűtlen elhagyásra alapítja, a 648., illetőleg a 649. §-ban meg szabott eljárás lefolyását már a keresetlevélben igazolni kell.*

Bontó- és válóperben a keresetlevélben meg kell említeni azt is, hogy az előzetes békéltető kísérlet megtörtént, vagy hogy annak a 645. §. második bekezdése alapján nincs helye.

A tárgyalás előkészítése végett a keresetlevélben elő kell adni különösen a házasság megkötésére, bontó- és válóperben pedig a házasságból származott gyermekek születésére és netaláni elhalálozására vonatkozó adatokat is és mellékelni kell az ezeket igazoló okiratokat. Ha a fél ezeket az okiratokat meg nem szerezheti, egyéb bizonyítékait kell megjelölnie.

Mi. Minthogy a Pp. 129. §-a, mely a kereset kellékeit szabályozza, a házassági perekben is alkalmazandó, a 651. §. csak kiegészíti azt azokkal a kellékekkel, amelyeket a házassági per természete követel és ezeket körülbelül úgy határozza meg, mint jelenlegi házassági eljárásunk. A 651. §-ban említett különös kellékek egyébiránt különböző jelentőséggel bírnak, amint ez a következő §-ból kitűnik.

A gyermekek számának vagy a gyermektelenségnek igazolása. Az 1894. évi XXXIII. t.-c. életbeléptetése óta a felekezeti anyakönyvvezetők megszűnván az állam közegei lennei, az idézett törvény életbeléptetésének időpontját, vagyis 1895. évi október 1-jét követő időre nézve a felekezeti anyakönyvvezetők által esetleg kiállítandó gyermektelenségi bizonyítványokat a bíróságok nem kötelesek a közhitelesség erejével bírónak tekinteni. A kérdésnek a változott viszonyok által igényelt rendezése céljából az igazságügyminiszter ural egyetértőleg kijelentem tehát, hogy a szóban lévő gyermektelenségi bizonyítványok kiállítása ezentúl a községi előjárásnak lesz kötelessége. Községi előjárás alatt értendők: a székesfővárosban a kerületi előjáró vagy helyettese, a törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsu városokban a polgármester vagy helyettese, nagyközségekben a bíró, illetőleg helyettese és jegyző együttesen, kisközségekben a bíró, illetőleg helyettese és körjegyző együttesen. Ugyancsak a községi előjáróság kötelessége lesz azon körülménynek az említett célból leendő igazolása is, hogy a házaselektnek csak bizonyos számú és nem több gyermekük van. A gyermekek számának a községi előjáróság részéről való ilyen igazolása esetében azonban a bizonyítványban felsorolt gyermekek kora anyakönyvi kivonattal vagy családi értesítővel külön is igazolandó. Végül a pénzügyminiszter ural egyetértőleg kijelentem még, hogy a kérdéses bizonyítványok kiállításáért — az igazolt szegénység esetét kivéve . . . . . díj szedhető s hogy a szóbanforgó bizonyítványok . . . . . bélyegilleték alá esnek, kivéve azon eseteket, melyekben az érdekeltek igazolt szegénység címén . . . . . személyes illetékmentességet vehetnek igénybe. (BM. 1899. nov. 11. 12.628. sz.)

A keresetlevél elintézése.

652. §. A keresetlevél hiányainak pótlására és visszautasítására a 140. és a 141. §. rendelkezései a következő eltéréssel alkalmazandók.

A bíróság a keresetlevelet akkor is visszautasítja, ha a felperes a kereset előterjesztésére nyilvánvalóan nincs jogosítva, továbbá ha a kereset hűtlen elhagyáson alapul és a 648., illetőleg a 649. §-ban megszabott eljárás nem történt meg.

A bíróság illetéktelensége esetében, ha az 1894: XXXI. t.-c. a kereset megindítására határidőt szab, a visszautasító végzésben figyelmeztetni kell a felperest arra, hogy a 184. §. értelmében a perindítás magánjogi hatályai fennmaradnak, ha keresetét a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt az illetékes bíróságnál benyújtja.

Mi. A Pp. szerint azokon az okokon kívül, amelyek miatt a keresetlevél már a 141. §. értelmében visszautasítandó, hivatalból vissza kell azt utasítani akkor, ha a felperes a kereset előterjesztésére nyilvánvalóan nincs jogosítva. Szintén visszautasítja a bíróság a keresetlevelet, ha a 648., illetőleg a 649. §-ban megszabott eljárás a törvény ellenére nem történt meg. Az a körülmény tehát, hogy az eljárás megtörténte nem igazoltatott, magában véve nem elég a visszautasításra, hanem ha a bíróságnak e részben az iratokból el nem osztható kétsége volna, ez a körülmény csak a 140. §. szerinti eljárásra vezet. Ha a 651. §. harmadik bekezdésében foglalt adatok vagy bizonyítékok hiányoznak, amelyek lényegileg csak az érdemleges szóbeli tárgyalás előkészítésére szolgálnak, a bíróság a keresetlevelet sem vissza nem utasíthatja, sem pedig pótlás végett vissza nem adhatja, hanem a 655. §. értelmében meghagyhatja a felperesnek, hogy ezeket az előkészítő eljárás vezetésével megbízott bíró előtt pótolja.

A 652. §. harmadik bekezdése kiegészíti a 184. §-nak rendelkezését.

Amennyiben ugyanabban a perben a házasságot megtámadó és a házasság felbontása iránti kereset is előterjesztett, a bontási keresetet csak a megtámadási kereset elutasítása esetében lehet érdemlegesen elbírálni. (P. III. 2503/1922. Pdt. VIII. 45.)

Azt, hogy a felek kibékülése nem jött létre és hogy a felek egymástól különváltan élnek, a házasság felbontását kérő

fél a H. T. 100. §. alapján előterjesztett beadványában köteles igazolni. De ha a hiánypótlást elrendelő végzésben a bíróság nem jelölte meg az időt, amely alatt a felperes a kiegészített kérvényt benyujtsa, nem találhat alkalmazást a Pp. 141. §-ában foglalt az a rendelkezés, hogy az egyébként a jognak a fenntartására alkalmas, de alaki hiány miatt pótlás végett visszaadott kérvény figyelembe ne vétessék azért, mert a kiegészített kérvény az eredetileg megállapított határidő letelte után érkezett be. (P. III. 6151/1927. Pdt. XIV. 8.)

653. §. *Ha az 1894: XXXI. t.-c. 8. §-a ellenére kötött házasság megtámadása végett a keresetet nem a gyámhatóság indítja meg, a kereset egy példányát az illetékes gyámhatóságnak meg kell küldeni.*

A törvényes képviselő vagy a szülő által beadott keresetre az eljárást csak abban az esetben lehet folytatni, ha a gyámhatóság az 1894: XXXI. t.-c. 59. §-ában megállapított három hónap alatt a törvényszéket arról értesíti, hogy a megtámadást magáévá teszi.

Mi. A 653. §. rendelkezését annak következtében kellett felvenni, hogy az 1894: XXXI. t.-c. 59. §-a szerint a 8. §. ellenére kötött házasságnak a törvényes képviselő vagy a szülő részéről történt megtámadása hatályát veszti, ha a gyámhatóság azt három hónap alatt magáévá nem teszi.

Ib. A bizottság ezt a §-t szabatosabban szövegezte (l. a 705.)

1894: XXXI. t.-c. 59. §. A 8. §. ellenére kötött házasság esetében a megtámadást a gyámhatóságra nézve megállapított határidő alatt megteheti az a törvényes képviselő vagy szülő is, kinek beleegyezése a házassághoz még hiányzik.

A megtámadás azonban hatályát veszti, ha a gyámhatóság hivatalos értesítésétől számított három hónap alatt azt magáévá nem teszi.

Előzetes békéltetés a keresetlevél beadása után.

654. §. *Ha a bontó vagy a válóperben a keresetlevél beadása előtt a békéltetés még meg nem kíséreltetett, vagy ha a sikertelen békéltetési kísérlet óta több mint harminc nap telt el (647. §.), az elnök vagy az általa megbízott bíró — ha a 645. §. második bekezdésének esete nem forog fenn — a keresetlevél elintézése nélkül előzetes békéltetést rendel.*

Mellőzhető az előzetes békéltetés, ha az ellenfél kül-

földön tartózkodik, vagy ha az előzetes békéltetési kísérlet különben nagy nehézségbe ütközik.

Egyebekben a békéltetésre a 645. és a 646. §. megfelelően alkalmazandó.

Az, hogy a békéltetés nem történt meg, vagy nem az illetékes bíróság által történt, az eljárás folytatását nem akadályozza.

Mi. A Pp. szerint a békéltetést nem köteles a fél a keresetlevél beadása előtt kérelmezni (645. §.). A 654. §. ennél fogva szabályozza azt az eljárást, amely akkor követendő, ha a keresetlevél beadása előtt békéltetési kísérlet nem volt. Ekkor az elnök, vagy a megbízott bíró anélkül, hogy a keresetlevelet elintézné, hivatalból a békéltetésre tűz határnapot. Önként értetik, hogy ha a keresetlevelet a 652. §. értelmében vissza kell utasítani, akkor azt a bíróság ilyen módon elintézi s nem rendel el a békéltetést, mert ekkor egyáltalában nem folytatható az eljárás. Nem tűz békéltetésre azonnal határnapot az elnök akkor sem, ha a keresetlevél kijavítását tartja szükségesnek (140. §.).

Ugyanígy kell eljárni akkor is, ha az előzetes békéltetés óta (647. §.) harminc nap már letelt; ekkor a békéltetést ismételni kell.

A 645. §. második bekezdésének eseteiben természetesen a keresetlevélre sincs helye a békéltetésnek; de ezenfelül is lehetnek olyan esetek, amikor a békéltetés csak nagy nehézséggel lenne megkísérélhető, pl. ha az ellenfél külföldön van; ilyen esetekben a bíróra bízva a Pp., hogy a békéltetést mellőzhesse.

A békéltetést, mint a per elkerülésére s a házasság fenntartásának lehető előmozdítására alkalmas eszközt, előírja ugyan a Pp., de mivel annak mellőzése némely esetben a bíró belátásától függ és mivel az előkészítő eljárás és a tárgyalás folyamán a békéltetés bármikor megújítható, nem tulajdonítja annak azt a hatályt, hogy a békéltetésnek vagy éppen nem, vagy nem az illetékes bíróság előtt történt az eljárást akadályozza vagy feloldási okul szolgáljon.

A Pp. szerint a békéltetési kísérletnek mindig külön erre kitézött határnapon kell történnie s ezen a határnapon az ügyben a békéltetésen kívül egyéb nem történhetik. Ezt főképp az indokolja, hogy ha a békéltetés nyomban a bíró előtt nem is járt eredménnyel, utóbb, amikor a felek jobban meggondolják a dolgot, annak egyes esetekben mégis sikere lehet; erre tehát időt kell a feleknek hagyni s nem szabad a békéltetés határnapján a tárgyalást megkezdeni. A keresetlevélre kitézött békéltetési határnapon való eljárásra egyebekben a 645. és a 646. §.

alkalmazandó. All ez nevezetesen akkor is, ha a felperes a békéltetésre kitűzött határnapot elmulasztja; ebben az esetben tizenöt nap alatt újabb határnap kitűzését kérheti, amelynek elmulasztása esetében a kereset be nem adottnak tekintendő.

V. ö. 667. §., 668. §.; újított perben: 682. §.

Az előkészítő eljárás.

655. §. *Ha az előbbi §. esete nem forog fenn, valamint ha a bontó vagy a váló keresetre elrendelt békéltetési kísérlet sikertelen volt, az elnök a szóbeli tárgyalás előkészítésére kiküldött bírót nevez ki. Ugyanő gondoskodik a kiküldött akadályoztatása esetében helyettesítéséről.*

Az előkészítő eljárást rendelő végzésben a felperesnek meg lehet hagyni, hogy az eljárás előkészítése végett szükséges adatokat és bizonyítékokat a kiküldött bíró előtt pótolja.

Az előkészítő tárgyalás határnapját a kiküldő végzésben kell kitűzni. Az előkészítő eljárás folyamában szükséges határnapokat a kiküldött bíró tűzi ki.

Az elnök az előkészítő eljárás vezetését, ha célszerűnek mutatkozik, megkeresett bíróra is bízhatja, aki a kiküldött bíróra nézve megállapított szabályok szerint jár el.

Ppn. 19. §. *Az eljáró bíró a szóbeli tárgyalást az előkészítő eljárással egy határnapra tűzheti ki.*

Ppn. Mi. *Mint hogy házassági és más személyállapotot tárgyzó perben első sorban az ügy egyéb folyamában egyesbíró jár el és gyakran előfordul, hogy az előkészítő eljárás befejezése után a bíró azonnal az érdemleges tárgyalást is megtarthatja, a §. megengedi, hogy mindkettő egy határnapra legyen kitűzhető.*

Jegyzet. Elnök helyett egyesbíró: 57. §. E §. alkalmazása a gondnoksági eljárásban: 707. §.

656. §. *Az előkészítő eljárás nem nyilvános.*

Az előkészítő eljárás vezetésével megbízott bíró meghallgatja a feleket és előadásaik és nyilatkozataik alapján, a 669. §-ban említett tények tekintetében pedig hivatalból is gondoskodik a tényállás kiderítéséről és a bizonyítékok beszerzéséről.

A gyerekek elhelyezésére és a vagyoni kérdésekre nézve a bíró köteles a felek között az egyességet megkísérelni.

Az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-ának eseteiben a bíró azoknak a körülményeknek a kiderítéséről is gondoskodik, ameyektől a házastársak különélésének elrendelése és tartamának megszabása függ, egyszersmind hallgassa meg a házastársakat arra nézve is, hogy a különélés idejét nem kívánják-e a törvényesnél hosszabbra kiszabtatni.

A vagyoni jogi keresetre nézve l.: 689. §.

1894: XXXI. t.-c. 99. §. A 76., 78. és 79. §-ok eseteiben a bíró a kibékülés megkísérlése céljából a házasság felbontása előtt rendszerint a házastársaknak ágytól és asztaltól való különélését rendeli el.

A különélés elrendelését csak akkor lehet mellőzni, ha a házastársak kibékülése egyáltalán nem remélhető.

A 80. § eseteiben az ágytól és asztaltól való különélést mindenkor el kell rendelni.

Az ágytól és asztaltól való különélést hat hónapnál rövidebb és egy évnél hosszabb időtartamra szabni vagy ismételni nem lehet, a felek egyező kérelmére azonban a különélés hosszabb időre is kiszabható.

76. §. A házasság felbontását kérheti az a házastárs, kinek házastársa házasságtörést vagy természet elleni fajtalanyságot követ el, avagy tudva, hogy házassága még fennáll, új házasságot köt.

78. §. A házasság felbontását kérheti az a házastárs, kinek házastársa élete ellen tört, vagy kit házastársa testi épségét avagy egészségét veszélyeztető módon szándékosan súlyosan bántalmazott.

79. §. A házasság felbontását kérheti az a házastárs, kinek házastársa a házasság megkötése után halálra vagy legalább öt évi fegyházra vagy börtönre ítélték.

A házasság felbontásának nincs helye, ha a házastárs bűntettet a házasság megkötése előtt követte el és erről házastársának a házasság megkötésekor tudomása volt.

80. §. A házasság az egyik házastárs kérelmére felbontható: ha a másik házastárs:

a) a házastársi köteleességeket a 76—78. §-ok esetein kívül szándékos magaviselete által súlyosan megsérti;

b) a házastársak családjához tartozó gyermeket bűncselekmény elkövetésére vagy erkölcstelen életre reábirja, vagy reábirni törekszik;

c) erkölcstelen életet megátalkodottan folytat;

d) a házasság megkötése után öt évnél rövidebb tartamú fegyházra vagy börtönre, avagy nyereségvágyból elkövetett véttség miatt fegyházra ítéltetett.

Ezen esetekben a házasság csak akkor bontható fel, ha a bíró a házasfelek egyéniségének és életviszonyainak gondos figyelembevételével meggyőződött arról, hogy a felsorolt okok valamelyike következtében a házassági viszony annyira fel van durva, hogy a felbontást kérőre nézve a további életközösség elviselhetetlenné vált.

657. §. *A bíró a tényállás felderítése végett a házasfeleket személyesen köteles meghallgatni, a szükséghez képest meghallgatja a felek törvényes képviselőit és a szülőket, valamint más személyeket is. A házastél személyes meghallgatása mellőzhető, ha az ügy eldöntésére jelentősége nincs, vagy nagy nehézségbe ütközik.*

A bíró elrendelheti, hogy a meghallgatás az ellentél, illetőleg a felek távollétében történjék.

Ha a meghallgatandó személy meg nem jelenik, vagy nem nyilatkozik, a bíró ellenében a tanuságtétel megtagadására a 296., illetőleg a 303. §-ban megszabott következményeket alkalmazza. Azok a körülmények azonban, amelyek alapján a tanuságtétel megtagadható, a meghallgatás alkalmával is mentesítenek a nyilatkozás kötelessége alól. Ez a bekezdés a házasfelekre nem alkalmazható.

A bíró a személyes meghallgatást megkeresés útján is fogatosíthatja. (226. §.)

V. ö. 671. §.

A Pp. 657. §-a értelmében a bíróság a tényállás felderítése végett a házasfeleket személyesen köteles meghallgatni s az csak akkor mellőzhető, ha az ügy eldöntésére jelentősége nincs, vagy nagy nehézségekbe ütközik. (K. III. 3277/1926. J. H. I. 10. sz.)

Az ügyvédi ellenjegyzés nélkül és a Pp. 137. §-ában meghatározott alakiség mellőzésével beadott irat, mely szerint a felperes válni nem akar, a bontóperben figyelmen kívül nem hagyható és a felperest erre nézve személyesen meg kell hallgatni. (P. III. 4810/1927. Pdt. XIII. 104.)

Jegyzet. Házastél ellen pénzbüntetésnek, letartóztatásnak, elzárásnak nincs helye, de a nyilatkozat megtagadásának körülményeit a bíró szabadon mérlegeli (227., 642. §.)

658. §. *Bizonyítást az előkészítő eljárás vezetésével megbízott bíró rendszerint nem vehet fel.*

Ha valószínűnek mutatkozik, hogy a bizonyítás az eljárás rendes menetében már nem lesz sikeresen felvehető vagy a felvétel meg lesz nehezítve, a bíró a bizonyítást vagy maga vagy megkeresés útján veszi fel.

Mi. A 658. §. szabálya a közvetlenség követelménye.

Ib. Annak a félreértésnek elkerülése végett, mintha ez a §. a házassági perekben előleges bizonyítást akarna szabályozni, a bizottság a §. második bekezdését így szövegezte: (l. a tv. szövegét). Az előbbi szöveg így szólt:

Ha az előleges bizonyítás feltételei forognak fenn, a bíró a bizonyítást vagy maga, vagy megkeresés útján veszi fel.

659. §. *Az előkészítő eljárást addig kell folytatni, míg a per egészében vagy valamely külön eldöntendő kérdésben határozathozatalra vagy a bizonyítás elrendelésére megérett.*

Mi. A 659. §. megegyezik a 257. §. utolsó bekezdésével és ugyanazokon az indokokon is alapszik.

Jegyzet. Az előkészítő eljárás kiegészítése: 671. §.

660. §. *A 666—670. §-ok az előkészítő eljárásban is megfelelően alkalmazandók.*

Mi. A házassági perben a keresettől való elállásra (666. §.), az új ok felhozására (667. §.), a békéltetés megkísérlésére (668. §.), valamint az officialitási elv alkalmazására és korlátaira (669. és 670. §.) felállított szabályok a dolog természete szerint az előkészítő eljárásban is alkalmazandók.

661. §. *A feleknek vagy egyiküknek elmaradása az előkészítő eljárás megkezdését és folytatását nem gátolja. Ha a bíró a tárgyalás folytatására új határnapot tűz ki, erre a mulasztó felet is megidézi.*

Ha a fél az előkészítő eljárásban kitűzött határnapot elmulasztja, ez alapon sem igazolással nem élhet, sem pedig az előkészítő eljárás ismétlését vagy kiegészítését nem kérheti.

Az előkészítő tárgyalásról készitendő jegyzőkönyvbe fel kell venni a hivatalból kiderített tényállást is a bizonyítékok megjelölésével.

A jegyzőkönyvbe felveendők a jelenlevő kir. ügyész neve és indítványai, valamint az ügy eldöntésére vagy az eljárás menetére lényeges tényállításai és nyilatkozatai is a felajánlott bizonyítékokra való hivatkozással.

Amennyiben ebből a címből más nem következik, az előkészítő eljárásban a járásbírótság előtti eljárási szabályait kell alkalmazni.

Mi. A 661. §. szerint az előkészítő tárgyalás határnapjának elmulasztása az officialitás elvének megfelelően nem gátolja a hivatalból teljesítendő előkészítő eljárást, de az ilyen mulasztás miatt nincs is igazolásnak helye, mert a mulasztó fél a bíróság előtti tárgyalás berekesztéséig mindent felhozhat.

Jegyzet. A negyedik bekezdés az ügyész 644. §. szerinti közreműködésének esetére szorítkozik: ha ő maga félként lép fel vagy a fél jogait gyakorolja.

A szóbeli tárgyalás kitézése.

662. §. *Az előkészítő eljárás befejezése után a bíró a jegyzőkönyvet és a többi iratokat bemutatja az elnöknek, illetőleg megküldi a törvényszéknek. Az elnök határnapot tűz ki az ügy szóbeli tárgyalására, arra a feleket és mindazokat a személyeket hivatalból megidézi, akiknek kihallgatása az előkészítő eljárás eredményéhez képest szükségesnek mutatkozik.*

Egyebekben a 204. §. megfelelően alkalmazandó.

Mi. A tárgyalás határnapját ezekben a perekben is a tanács elnöke tűzi ki, akinek e részbeli jogkörére is alkalmazást nyernek a 204. §. rendelkezései. Ezeken a rendelkezéseken azonban még túlmege a 662. §., amennyiben a 671. §-nak megfelelő előkészítés végett nemcsak a 204. §-ban említett személyeket, hanem mindazokat — és pedig nemcsak kérelemre, hanem hivatalból is — megidézi az elnök, akiknek kihallgatása az előkészítő eljárás eredményéhez képest szükségesnek mutatkozik.

Jegyzet. L. a 655. §-t.

Az előkészítő eljárás eredményének előadása.

663. §. *A szóbeli tárgyalás kezdetén a felek kérelmeik előterjesztése után előadják az előkészítő eljárás eredményét. Ha a felek, illetőleg a megjelent fél előadása*

az előkészítő eljárásról felvett jegyzőkönyv tartalmának meg nem felel, az elnök az előadás kiigazításáról gondoskodik; szükség esetében a jegyzőkönyvet a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja.

Te. 57. §. A Pp. 663. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Házassági perekben a tárgyalás és a határozatok kihirdetése nem nyilvános.

Ter. 13. §. utolsó bek.: A Te. 57. §-ának a nyilvánosságra vonatkozó rendelkezését a Te. életbelépése előtt indított perekben is alkalmazni kell, ha a tárgyalást a Te. életbelépése után nyitják meg.

Pp. Mi. A 663. §. rendelkezése lényegében megegyezik a 262. és a 497. §. rendelkezéseivel. A Pp. a házassági perben is — a 497. §-nál kifejtett indokokból — a fél előadását és nem a bírói előadást fogadja el.

Mi. a Te. 57. §-ához. Házassági perekben a nyilvánosság sok esetben egyrészt a feleknek jogos érdekét, másrészt a közérdeket is veszélyezteti. Igaz ugyan, hogy a Pp. 207. §-a szerint a bíróság hivatalból is elrendelheti a nyilvánosság kizárását, ha a tárgyalás nyilvánossága a közrendet vagy a közérkölsiséget veszélyeztetné, a fél kérelmére pedig hivatalból elrendelheti a nyilvánosság kizárását, ha a tárgyalás nyilvánossága a fél méltányos érdekét sértené, ez azonban mindenevyes esetben a körülmények mérlegelését és bírói határozat hozatalát tenné szükségessé, holott a nyilvánosság kizárásának ezek a feltételei általában minden házassági perben megvannak. A Te. ezért általánosságban mondja ki, hogy házassági perekben a tárgyalás és a határozatok kihirdetése nem nyilvános. Természetesen a felek és képviselőik, úgyszintén mindegyik fél részéről megjelölt két-két egyén éppúgy, mint a nyilvánosságnak bírói határozattal való kizárása esetében, ebben az esetben is jelen lehetnek a tárgyaláson. Hasonlóképen ugyanazok a szabályok, amelyek a nyilvánosságnak határozattal való kizárása esetében a tárgyalás tartalmának közlését tiltják (Pp. 207. §-ának 4. bek. és 1912: LIV. t.-c. 96. §-a), ebben az esetben is alkalmazást nyernek.

A pergátló kifogás tárgyalása.

664. §. *Az ügy érdemének tárgyalását pergátló kifogás alapján megtagadni nem lehet, a bíróság azonban e kifogásnak elkülönített tárgyalását hivatalból is elrendelheti.*

Mi. A 664. §. kivétel a 181. §. szabálya alól. Egyrésről az a körülmény, hogy a netaláni pergátló körülmények már az előkészítő eljárásban tisztázva vannak, másrészt pedig az, hogy az ügy érdemének tárgyalása nem függ az alperes perbebecsátkozásától, indokolja azt, hogy az ügy tárgyalását pergátló kifogás alapján megtámadni ne lehessen; minthogy azonban némely esetben, pl. ha a kifogás előreláthatólag eredményre fog vezetni, az elkülönített tárgyalás célszerűbb, a Pp. erre is módot nyújt és az elkülönített tárgyalás elrendelését a bíróságra bízta.

Az ágytól-asztaltól való különélés elrendelése.

665. §. *Ha a bíróság az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-ának eseteiben a házasteleknek az ágytól és asztaltól való különélését elrendeli, végzéssel határoz, amelyben a különélés idejét a végzés kihirdetésétől számítva, az utolsó napnak naptárszerű megjelölésével kell megszabni.*

A különélés elrendelése ellen felfolyamodásnak csak akkor van helye, ha a különélés a törvény értelmében egyáltalán nem rendelhető el, vagy ha időtartamát a törvényesnél hosszabb időben állapították meg.

A különélésre szabott idő letelte után a bíróság a felperes kérelmére és viszontkereset esetében az alperes kérelmére is a házasság felbontásának kérdésében szóbeli tárgyalást tűz ki. (1894: XXXI. t.-c. 100. §.)

A körülmények változásával, különösen ha bármelyik fél olyan bontó okot hoz fel, amelynek alapján a házasság különélés elrendelése nélkül is felbontható, a tárgyalás a különélésre szabott idő letelte előtt is megtartható.

Mi. Az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-a szerint a bíróságnak a kibékülés megkísérlése céljából a 76., a 78. és a 79. §-ban megjelölt bontó okra alapított perben rendszerint, a 80. §-ban felsorolt bontó okokra alapított perben pedig mindig el kell rendelnie a házasteleknek ágytól és asztaltól való különélését.

A törvény ilyen rendelkezése következtében az a kérdés támad, hogy a per mely szakában rendelje el a bíróság a különélést.

Két nézet áll itt egymással szemben. Az egyik nézet szerint a különélés elrendelése legcélszerűbben az előkészítő eljárás befejezése után és a szóbeli tárgyalás elrendelése előtt történik, a másik nézet szerint pedig a szóbeli tárgyalás befejezése után kell azt elrendelni.

A Pp. elejti a tárgyalás előtti különélés elrendelését és arra az álláspontra helyezkedik, hogy mindig csak tárgyalás alapján lehet a különélést elrendelni, de figyelemmel az esetek különbözőségére, nem köti meg a bírót abban a kérdésben, hogy a tárgyalásnak mely szakában rendelje el a különélést. Módot nyújt ezzel a Pp. arra, hogy a tárgyalás gyorsan, minden megszakítás nélkül ítélettel végződhessenek akkor, amikor a különélésre nincs ok. Ha a bíróság pl. már a tárgyalás elején látja, hogy az, amit a felperes felhoz, nem is bontó ok, vagy a felhozott bontó ok megszűnt stb., nem bocsátkozik a különélés felőli határozatba, hanem azonnal elutasítja ítélettel a felperest. Ha a különélés oka a tárgyalás folyamán merült fel (1894: XXXI. t.-c. 80. §.), vagy ha a bíróság azt a felek meghallgatása után egyébként elrendelőnek találja, a tárgyalás folyamán bármikor elrendelheti s a tárgyalást a fél további fellépéséig függőben hagyja.

A bíróság ebben a kérdésben végzéssel határoz. Indokolja ezt az eljárást kívánatos gyorsasága, melynek nagy hátrányára válnék, ha ebben a közbeeső kérdésben ítélet hozatnék, amelynek fellebbezte útján huzamosabb időre meg volna akadályozható a felbontás kérdésének eldöntése. A különélést elrendelő végzés ellen a Pp. csak akkor enged felfolyamodást, ha a különélés a törvény értelmében egyáltalán nem rendelhető el, mert csak ekkor határozhat a felsőbb bíróság az elrendelés kérdésében, anélkül, hogy az ügyet egészen felülbírálná.

Ha a bíróság a különélést elrendelte, a tárgyalást rendszert csak az arra szabott időtartam letelte után folytathatja, az utolsó bekezdés szerint azonban a tárgyalás a körülmények változásával előbb is megtartható. Ilyen eset nevezetesen az, amikor a fél utóbb olyan, esetleg a már megkezdett különélés tartama alatt felmerült bontó okot hoz fel, amelynek alapján a házasság különélés elrendelése nélkül is felbontható és amely miatt a nem vétkes félre nézve a házasság mielőbbi felbontása felette kívánatos.

Ib. A második bekezdésben a bizottság egyszerűről kifejezésre kívánta juttatni azt, hogy a különélést elrendelő végzés ellen csak a különélés elrendelésére nézve, de nem egyszersmind a végzésnek egyéb tartalmára nézve kívánja a felfolyamodást korlátozni, másrészt pedig módot kíván nyújtani a feleknek, hogy a különélés elrendelése ellen az alapon is orvoslást kereshessenek, ha ennek időtartama a törvényesnél hosszabb időben állapított meg. Ehhez képest a bizottság a §. második bekezdését következőképp szövegezte: (l. a tv. szövegét).

Jegyzet. A különélés elrendelése a fellebbezési eljárásban: 677. §. — Az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-át l. a 656. §. kapcsán.

1894: XXXI. t.-c. 100. §. Ha a házastársak az ágytól és asztaltól való különélés ideje alatt a házassági életközösséget visz-

szállítják, vagy ha a felperes és viszontkereset esetében az alperes az ágytól és asztaltól való különülésre szabott idő letelte után három hónap alatt a házasság felbontását nem kéri, a perben érvényesített ok alapján a házasság felbontását többé nem lehet kérni.

A 83. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

83. §. 2. bek. Ha a házastárs a kereset megindításában erőhatalom vagy cselekvőképtelenség által gátolva van, míg ezen akadály tart, a határidő folyása úgy reá, mint a törvényes képviselőre nézve (87. §.) szünetel.

A perköltség viselése kérdésében való intézkedés a per érdemében hozandó végítéletre, nem pedig a H. T. 99. §-án alapuló különélést elrendelő határozatra tartozik. (4640/1914. Pdt. I. 248.)

Lényeges eljárási szabályt sért a bíróság, ha a H. T. 99. §-ában előírt ágy- és asztaltóli különülésre kiszabott határidő eltelte előtt beadott felbontási kérelmet vissza nem utasítja és a határidő eltelte előtt felbontó ítéletet is hoz. (P. III. 5823/1914. Pdt. I. 249.)

Ha az alperes a bontóperben az ágy- és asztaltóli különülés elrendelése előtt viszontkeresettel élt, a különülési határidő leteltét követő három hónapon belül azonban csak a felperes kérte a házasság felbontását, az ezután előterjesztett viszontkereseti kérelem, mint elkésett, figyelembe nem jöhet. Ezt a viszontkeresetet el kell utasítani és ha a házasság a kereset folytán felbontatik, a felperest csak kifejezett irányítvány alperesi kérelem esetében lehet vétkesnek nyilvánítani. (P. III. 5176/914. Pdt. I. 250.)

Helyes ugyan, de felesleges a bontóperbeli ítéletnek az a rendelkezése, mellyel a különélést elrendelő határozatnak az ideiglenes nő- és gyermektartásra vonatkozó része a végítélet jogerőre emelkedésétől kezdődő joghatállyal hatályon kívül helyeztetik. (P. III. 5250/1914. sz. Pdt. I. 251.)

Az ágy- és asztaltóli különélést kimondó és a gyermektartás összegét megállapító bírói határozat hatálya a házasságot felbontó jogerős ítélet keltének napjától kezdve megszűnik. Utóbbiban tehát a végleges gyermektartás e naptól kezdve ítélendő meg. (Rp. III. 205/1915. Pdt. I. 252.)

A H. T. 99. §-a ama rendelkezésnek, hogy a különélést ismételni nem lehet, csak az az értelme van, hogy ugyanabban a bontóperben nem lehet a különélést ismételten elrendelni. De a különülés elrendelését nem lehet mellőzni azon az okon, hogy a peres felek között előzően folyamatba tett, de elutasítással végződött bontóperben a peres házastársaknak ágytól és asztaltól való különülése már el volt rendelve. (5567/1925. Pdt. II. 458.)

Abból az okból, hogy a végleges bontás iránti kérelem

csak a H. T. 100. §-ában megszabott határidő eltelte után terjesztett elő, nem kell az eljárást megszüntetni, vagy a határozathozatalt mellőzni, hanem a keresetet elkészttség miatt el kell utasítani. (Rp. 10610/1915. Pdt. II. 459.)

Az ágytól és asztaltól való különélést elrendelő, az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-a értelmében a felek kibékítése céljából hozott közbenszóló ítéletben a kereset érdeme el nem bírálthatik és ebben az ítéletben a per adatai csak annyiban mérlegelendők, hogy forognak-e fenn olyan körülmények jelenségei, melyek esetleg bontóoknak minősíthetők. (3768/1914. III. pt. Pdt. II. 460.)

Az ágy- és asztaltól különélést elrendelő határozatban a bíró az ideiglenes nőtartás felett a vétkességre való tekintet nélkül intézkedik; és a férj e kötelezettség alól csak az esetben menthető fel, ha a nő a maga eltartására elegendő jövedelemmel rendelkezik. (Rp. III. 867/1916. Pdt. II. 461.)

Ha a bontókereset nemcsak a H. T. 77. §-ára, hanem utóbb a 80. §-ra is alapított, az ágy- és asztaltól különülésnek egy évnél nem hosszabb időtartamra szóló elrendelése ellen nincs helye felfolyamodásnak. (Bpesti tábla P. III. 4864/1915. Pdt. II. 462.)

A Pp. 665. §.-a alapján a különülésre elrendelt határidő és a házassági törvény 100. §-ában a házasság felbontására irányuló kérelem beadására nézve meghatározott 3 havi záros határidőt egységesen kell elbírálni. A rendes bíróságok működésének a proletárdiktatura folytán beállott szünetelésével tehát nemcsak a H. T. 100. §-a szerinti 3 havi határidő, hanem a különülési határidő is megakadt. (P. III. 2508/1921. Pdt. VI. 84. sub I.)

Ha az alperes a házasságnak a felperes hibájából leendő felbontása iránt viszontkeresetet támasztott, utóbb azonban a H. T. 99. §-a alapján elrendelt ágy- és asztaltól különülés letelte után tartott tárgyaláson a viszontkeresetet újból elő nem terjesztette, úgy attól elállottnak tekintendő. (P. III. 4498/921. Pdt. VII. 83.)

A H. T. 100. §-ában meghatározott háromhavi záros határidő nem perjogi, hanem a házasság felbontására irányuló jog érvényesítésére a H. T.-ben — vagyis az anyagi jogban — meghatározott határidő, melynek elmulasztása kizárólag csak a H. T. 100. §-a második bekezdése értelmében a H. T. 83. §-a 2. bekezdésében meghatározott, a jog érvényesíthetését gátló jogi akadályok fennforgásának kimutatásával orvosolható; következőképpen ennek a mulasztásnak jogi következménye a Pp. 451. s. köv. §-ában meghatározott igazolás útján sem hárítható el. (P. III. 3014/1925. Pdt. XI. 106.)

A felperes, aki a H. T. 100. §-ában előírt három havi határidőt elmulasztván, a bontókeresetet elejtőnek tekintendő, a

vizontkeresettel élő alperes vizontvétkességének kimondását a H. T. 85. §. 3. bek. alapján kérheti. (P. III. 4818/1926. Pdt. XIII. 62.)

Elállás a keresettől.

666. §. *A felperes keresetétől az ítélet jogerőre emelkedéséig az eljárás bármely szakában az ellenfél beleegyezése nélkül is elállhat.*

Az eljárás folytatandó, ha a keresetet az erre szintén jogosított és az eljárásban résztvett felek valamelyike magáévá teszi.

Ha a jogosított fél a szóbeli elállás alkalmával nincs jelen, az elállást vele közölni kell. Ebben az esetben, úgyszintén, ha az elállás írásban történt, a jogosított fél a keresetet az elállás közlésétől számított tizenöt nap alatt teheti magáévá.

A keresettől való elállás a vizontkereset tárgyalását nem gátolja. Egyébként ez a §. a vizontkeresetre is megfelelően alkalmazandó.

A megtámadásnak az 1894: XXXI. t.-c. 68. §-ában szabályozott visszavonhatatlansága érintetlen marad.

A 186. §. házassági perben nem nyer alkalmazást.

Mi. A 666. §. eltérően a 186. és a 187. §. szabályától, megengedi, hogy a felperes keresetétől az ítélet jogerőre emelkedéséig bármikor elállhasson. Indokolja ezt bontó perben már az a körülmény, hogy a felperes az 1894: XXXI. t.-c. 82. §-a szerint a vétkes cselekményt a per folyama alatt is megbocsáthatja, amit a per folytatására való kényszerrel gátolni nem lehet. Egyéb házassági perekben is az alperesnek mindenesetre csak a házassági törvényen alapuló jognál fogva, de nem csupán a perből folyó jognál fogva lehet igénye arra, hogy a házasság felől ítélet hozassék. Ez utóbbi szempontot juttatja érvényre a 666. §. további rendelkezéseiben.

A második bekezdés azt az esetet tartja szem előtt, amikor a keresetindításra szintén jogosított fél az elállás bejelentésekor jelen van. Ilyenkor, ha az eljárást folytatni kívánja, nyomban ki kell jelentenie, hogy a keresetet magáévá teszi. Ha pedig a fél az elálláskor nincs jelen vagy az elállás írásban történt, az elállást vele közölni kell, hogy arra nyilatkozhassék; a nyilatkozattételre, nehogy a per sokáig függőben maradjon, tizenöt napi határidőt szab a Pp.

Az ebben a §-ban említett vizontkereset alatt természet-

tesen nem érthető az alperesnek nőtartás, gyermektartás, vagy a gyermekek elhelyezése iránti kérelme; a keresettől elállás esetében ezek a kérelmek maguktól elesnek.

Jegyzet. Ez a §. az előkészítő eljárásban és fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 660., 679. §§. A 187. §. sem alkalmazható a házassági perben.

1894: XXXI. t.-c. 68. §. A megtámadás, amíg a házasság még nem szűnt, keresettel, esetleg viszontkeresettel, a házasság megszűnése után a bírósághoz intézett bejelentéssel történik.

A keresettel vagy viszontkeresettel történt megtámadást csak a házasság megszüntetéséig lehet visszavonni.

A bejelentés visszavonása hatálytalan.

Ha a felperes a H. T. 77. §. a) pontjában meghatározott bontóokra alapított keresetétől elállott s ennek folytán a bíróság a házassági pert jogerejüleg megszüntette, — ennek jogkövetkezménye abban is nyilvánul, hogy amennyiben felperes utóbb ismét a H. T. 77. §. a) pontja alapján indít házassági bontópert, keresetének beadását újból meg kell előznie a Pp. 648. §-ában szabályozott eljárásnak. (P. III. 1635/1917. Pdt. III. 192.).

A H. T. 80. §. a) pontjára alapított perben az alperes a felperes keresetét a Pp. 666. §. 2. bek. alapján magáévá nem teheti, és a felperes joghatályos elállása után az alperes részéről sem viszontkeresetnek, sem viszontvétkességi kérelemnek, hanem csak önálló bontókeresetnek lehet helye. (P. III. 5290/1928. Pdt. XIV. 129.)

A kereseti kérelem megalapítására új ok felhozása.

667. §. *A felperes a megindított kereset kérelmének megalapítására az elsőbírósági ítélet előtti tárgyalás bekezdéséig oly okot is felhozhat, amelyet keresetében nem érvényesített.*

A megtámadó, bontó és váló kereset vagy viszontkereset megalapítására a fél olyan okot is felhozhat, amelyre nézve kereseti joga a békéltetési kérelem, ilyennek hiányában pedig a kereset, illetőleg a viszontkereset előterjesztésekor még fennállott, de amelyet most már időmulás miatt önálló keresettel nem érvényesíthetne.

Új ok felhozása vagy viszontkereset indítása esetében előzetes békéltetésnek nincs helye.

Mi. A 667. §. elejét kívánja venni a perek szaporításának és ezért megengedi, hogy a megindított kereset kérelmének meg-

alapítására az elsőbírósági ítéletet megelőző tárgyalás berekesztéséig a keresetben nem érvényesített okot is fel lehessen hozni. Tekintettel arra, hogy a felperesnek a házassági per elhúzása nem áll érdekében, nem lehet attól tartani, hogy ez a rendelkezés a per befejezését feleslegesen hátráltatná. Minthogy az 1894: XXXI. t.-c. a házasság megtámadását és felbontásának kérését időhöz is köti, a 667. §. második bekezdése nem engedi meg, hogy a kereset, illetőleg a viszontkereset megalapítására olyan ok is felhozassék, amely már a kereset, illetőleg a viszontkereset előterjesztésekor időmulás miatt megszűnt. A per egységénél fogva azonban az a körülmény, hogy a kereset indításakor még fennállott ok utóbb megszűnt, nem jöhet tekintetbe. Az 1894: XXXI. t.-c. 84. és 85. §-ának a kereset támogatására, illetőleg a vétkesség kimondására irányuló alperesi kérelem megalapítására vonatkozólag messzebbmenő anyagi jogi szabályozását a 667. §. magától érthetőleg nem érinti.

Jegyzet. Ez a §. az előkészítő eljárásban is alkalmazandó: 660. §. V. ö. 668. §., a fellebb. eljárásra nézve: 677. §., 683. §.

I. A H. T. 77. §-ára fektetett bontókeresettől a fellebbezési eljárásban nem lehet a H. T. 80. §-ára áttérni. — II. Alperesnek a házasság felbontására irányuló viszontkeresetével szemben nem lehet a H. T. 85. §-a alapján viszontvétkességi kérelmet előterjeszteni. (P. III. 2300/1922. Pdt. VIII. 46.)

Alperes, aki a házassági bontóperben a házasság felbontása iránt viszontkeresetet támaszt, emellett külön viszontvétkességi kérelmet elő nem terjeszthet. (P. III. 1810/1925. Pdt. XI. 61.)

A Pp. 667. §-a alapján érvényesített új tényállításra a peresfelek személyesen meghallgatandók. (P. III. 3199/1925. Pdt. XI. 103.)

Alperes, aki a házasság felbontása iránti viszontkeresetet elejtette, a felperes viszontvétkességének kimondását a fellebbezési eljárásban is kérheti. (P. III. 6177/1927. Pdt. XIII. 85.)

A H. T. 85. §. 3. bekezdésén alapuló viszontvétkességi kérelmet az alperesi viszontkeresettel szemben nem terjesztheti elő az a felperes, aki saját bontókeresetét fenntartja. (P. III. 4011/1927. Pdt. XIII. 95.)

Békeltetés a per folyamán.

668. §. Bontó- és válóperekben, valamint megtámadó perekben a bíróság a felek között a békeltetést a per bármely szakában megkísérelheti és evégből őket kiküldött vagy megkeresett bíró elé is utasíthatja.

Mi. A 668. §-nak a békeltetési kísérlet ismétlését megen-

gedő szabálya a 231. §-nak felel meg és a házassági kötelék lehető fentartásának előmozdítását célozza.

Jegyzet. Ez a §. az előkészítő eljárásban is alkalmazandó.

Tények és bizonyítékok hivatalból figyelembevételé.

669. §. *Semmisségi perekben a bíróság hivatalból is figyelembe veszi azokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyek a felek részéről a kereseti és viszontkereseti kérelem megalapítására felhozott okok megítélésére befolyanak. Az ily tények és bizonyítékok felől a feleket a határozathozatal előtt meg kell hallgatni.*

Azok a szabályok, amelyek a tényállításokra vagy az okiratokra teendő nyilatkozatok elmulasztásának, továbbá a bíróság előtti elismerésnek, joglemondásnak vagy beismerésnek következményeit megállapítják, semmisségi perekben nem alkalmazhatók. Hogy a bíróság előtti beismerésnek mennyi bizonyító erőt lehet tulajdonítani, a bíróság a 270. §. szerint ítéli meg.

A tanúknak, a szakértőknek vagy az ellenfélnek esküjét a felek el nem engedhetik.

Afélnek eskü alatti kihallgatása csak más bizonyíték kiegészítéséül rendelhető el. Egyességi eskünek, valamint a felektől megállapított eskünek (377. §.) nincs helye.

Mi. A legfontosabb eltérés, amelynek a házassági eljárásban az általános polgári peres eljárással szemben érvényesülnie kell, a rendelkezési és a tárgyalási elvnek megszorítása és ezzel kapcsolatosan az officialitás elvének erősebb érvényesülése.

Ez az eltérés a házassági ügyek természetéből, nevezetesen pedig az anyagi házassági törvény azon szabályaiból következik, amelyek a házassági viszony tekintetében a felek rendelkezési jogosultságát a közérdek szempontjából nagy mértékben megszorítják.

Az anyagi jog ezen rendelkezéseinek megfelelő kifejezést kell találniok az eljárás szabályozásában is, mert különben a felek perbeli cselekményeikkel és mulasztásaikkal nagyon könnyen kijátszhatnák az anyagi törvény által elérni szándékolt célt.

A házassági eljárásnak szóbanforgó sajátága a Pp. 669., 670. és 672. §-ában jelentkezik, amelyek kimondják, hogy a bíróság a felektől kérelmek megalapítására felhozott okok megítélésére befolyással bíró tényeket és bizonyítékokat bizonyos korlátok között hivatalból is figyelembe veszi és a bizonyítás és a mulasztás szabályait módosítja akként, hogy a felek tényei

és mulasztásai ne köthessék meg a bírót meggyőződésének megalkotásában.

Az officialitás elve azonban a Pp. szerint csak a semmisségi perekben érvényesül a maga egészében. A közérdek itt nemcsak azt kívánja, hogy az érvényes házasság meg ne semmisíttessék, hanem azt is, hogy ne álljon fenn olyan házasság, amely semmis.

A megtámadó, a bontó- és a válópereket illetőleg azonban a mai joggal egyezően, különbséget tesz a Pp. azok között a tények és mulasztások között, amelyek a házasság fenntartása mellett és azok között, amelyek a házasság fenntartása ellen szólnak és az *officialitást csak in favorem matrimonii érvényesíti.* A közérdek itt a házasság lehető fenntartását kívánja, a bíróság tehát hivatalból nem vehet figyelembe olyan tényeket vagy bizonyítékokat és nem alkalmazhat olyan következményeket, amelyek a közérdek ellen szólnak. A házasság fenntartása érdekében azonban itt is érvényesülnie kell az officialitásnak, mert éppen ezekben a perekben legnagyobb az összejátszás veszélye.

Jegyzet. V. ö. 656. §. L. még a 660., 673., 679., 686., 696., 716., 740. §§.

A házassági bontó keresetet megdöntő ténykörülmények kihirdetésénél a bíróság a Pp. 669. §-ában előírt korlátozó rendelkezésekhez kötve nincs, hanem a házasság fenntartása érdekében a döntő ténykörülményekre nézve abban az esetben, ha a bizonyíték kiegészítése válik szükségessé, a Pp. 371. §-ában foglalt általános rendelkezések alkalmazása mellett a bizonyító felet is esküre bocsáthatja, ha a körülményeknek a Pp. 270. §-ában előírt mérlegelésével az ellentétes vallomások közül a bizonyító fél vallomását találja valószínűnek. (P. III. 2732/923. Pdt. IX. 164.)

A szándékosan elkövetett súlyos testi sértést jogerősen megállapító büntetőbírósági ítélettel szemben a bontó perben azt a védekezést, hogy alperes felperesen a súlyos testi sértést nem szándékosan ejtette, figyelembe venni nem lehet. (Rp. III. 8236/1915. Pdt. II. 200.)

Az ítélt dolog kizárja azt, hogy az újabb bontóperben oly bontóokok érvényesíttessenek, melyekre nézve a korábbi bontóperben kimondatott, hogy alperes azokat részint el nem követte, részint pedig felperes azokat megbocsátotta. — A bontókereset elutasítása esetében a felperes az eljárási költségekben marasztalendő. (P. III. 10.273/1915. Pdt. II. 466.)

Ha a házassági bontóper tárgytalanná válását mindkét fél cselekménye eredményezte, a perköltségek kölcsönösen megszüntetendők. (P. III. 4492/1921. Pdt. VII. 78.)

Házassági perekben a felek hozzátartozóinak tanúvallomása pusztán a rokonsági vagy sógorsági viszonyból folyólag

nem mellőzhető s így mérlegelni tartozik a bíróság az ilyen tanúk vallomását is. (P. III. 1756/1922. Pdt. VIII. 32.)

Mindíg hivatalból megvizsgálendő jogkérdés, hogy a házasság felbontására érvényesített bontó-ok tényleg fennforog-e. (P. III. 2041/1925. Pdt. XI. 119.)

Ha a bontóperhez csatolt periratok közt lévő jegyzőkönyvbe felvett személyes előadásból megállapítható adatok arra engednek következtetni, hogy a felperes elmebetegségben szenved: ezeket az adatokat a felperes perképessége szempontjából és a Pp. 669. és 670. §-a értelmében, a házasság fenntartása érdekében, hivatalból is figyelembe kell venni és a Pp. 340. §-a értelmében hivatalból is elrendelhető szemle útján az elmebetegségre és ennek fokára nézve a tényállást kell megállapítani. (P. III. 6664/1927. Pdt. XIV. 67.)

A Pp. 368—371. §-ainak az a rendelkezése, hogy más bizonyíték hiányában a felek eskü alatti kihallgatásának van helye és hogy a felek valamelyike azon az alapon is megeskethető vallomására, hogy vallomása a perbeli adatok figyelembevételével és a Pp. 270. §-a szerinti mérlegelés után valószínűnek mutatkozik, a gyermek törvényességének megtámadása iránti perekben nem alkalmazható. A Pp. 669. §. utolsó bekezdésében foglalt jogszabályt sértette meg tehát a fellebbezési bíróság, amikor annak a ténynek az igazolására, hogy a peres felek a gyermek fogantatása ideje alatt érintkezettek-e? a peres feleket eskü alatti kihallgatta, s bár sem arra nézve, hogy érintkeztek, sem arra nézve, hogy az érintkezés lehetősége ki volt zárva, a fellebbezési bíróság megállapítása szerint részbizonyíték nem merült fel, — a peres felek közül a felperest vallomására megeskette, mert úgy találta, hogy a két peres fél vallomása közül a bontó per adataira tekintettel az ő vallomása mutatkozott valószínűnek. (K. 2845/1923.)

670. §. *Megtámadó-, valamint bontó- és válóperekben az előbbi §. csak a házasság fenntartása érdekében alkalmazandó.*

Jegyzet. Ezek a §-ok az előkészítő eljárásban és a fellebbezési eljárásban alkalmazandók: 660., 679. §§. Jegyzőkönyv: 673. §.

A Pp. 669. és 670. §-ai értelmében a házassági bontóperekben a házasság fenntartása érdekében a bíróság hivatalból is köteles figyelembe venni azokat a tényeket és bizonyítékokat, melyek a felek részéről a kereseti és viszontkereseti kérelem megállapítására befolyanak s ily tények és bizonyítékok felől a feleket a határozat előtt meg kell hallgatni s a Pp. 657. §-a értelmében a tényállás felderítése végett a házasfeleket a bíróság személyesen is köteles meghallgatni.

A feleknek az előkészítő eljárásban általánosságban történt meghallgatása azonban a Pp. 657. §-ában meghatározott, a tényállás felderítésére irányuló s az elhagyás közvetlen előzményeire is kiterjedő részletes meghallgatásnak nem tekinthető, de ilyenként nem tekinthető az első bíróság előtti tárgyaláson felvett jegyzőkönyvben foglalt az a megállapítás sem, amely szerint a bíróság a feleket személyesen egymás jelenlétében meghallgatta s mindegyik ismételte az ügyvéde által előadottakat; ez a megállapítás a tények hivatalból való felderítésére vonatkozó kötelességnek sem felel meg. (K. III. 4047/1926. J. H. I. 15. sz.)

A tárgyalás közvetlensége: az előkészítő eljárás kiegészítése.

671. §. A 657. §-ban megjelölt személyeket a bíróság is meghallgathatja és elrendelheti az előkészítő eljárásban már felvett bizonyítás vagy meghallgatás kiegészítését vagy ismétlését.

A személyesen meghallgatandó személy meg nem jeleneése vagy nyilatkozatának megtagadása esetében a 657. §. alkalmazandó.

A bíróság elrendelheti az előkészítő eljárás kiegészítését is. A kiegészítést elrendelő végzésben a bíróság lehetőleg a szóbeli tárgyalás folytatására is határnapot tűz.

Mi. A 671. §. első bekezdése a közvetlenség elvében találja indokát.

Eltérően a 227. és a 376. §-tól, amely szerint a bíróság belátása szerint ítéli meg annak a körülménynek a per eldöntésére való befolyását, ha a személyes megjelenésre idézett személy elegendő ok nélkül meg nem jelenik, vagy a hozzáintézett kérdésekre nem felel: a 671. §. második bekezdése a személyes megjelenésre és nyilatkozási kötelezettségre a tanúkra vonatkozó büntető sanctiót — azonban a 657. §-ban említett korlátozással — kiterjeszti. Enek oka az eljárás officialitása.

Jegyzet. Az első és a második bekezdés a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó: 679. §.

A tárgyalási határnap elmulasztása.

672. §. *Ha a tárgyalási határnapon az alperes meg nem jelenik, a bíróság a megjelent felperes kérelmére az ügyben tárgyal.*

Ha a tárgyalási határnapon a felperes nem jelenik

meg vagy a megjelent felperes az ügy tárgyalását nem kívánja, a bíróság a pert végzéssel megszüntnek mondja ki, kivéve, ha a keresetet a megindításra szintén jogosított és az eljárásban résztvett felek valamelyike magáévá teszi.

A per megszüntetését kimondó végzés hatályát veszti, ha a meg nem jelent felperes vagy keresetindításra szintén jogosított fél a végzés kézbesítésétől számított tizenöt napi záros határidő alatt új tárgyalási határnap kitűzését kéri.

A fél, aki e §. értelmében új tárgyalási határnap kitűzését kérte, további határnap elmulasztása esetében ily kérelemmel nem élhet, mulasztását azonban igazolással orvosolhatja.

Ha a semmisségi pert a kir. ügyész indította meg és a tárgyalási határnapot ő mulasztja el, a bíróság hivatalból új határnapot tűz ki.

A 439., a 440. és a 443. §., a 445. §-nak első bekezdése, valamint a 446. §-nak első, második és utolsó bekezdése házassági perben nem alkalmazhatók, a 442. §. pedig olyképp nyer alkalmazást, hogy az új tárgyalási határnapot kitűző határozat ellen nincsen felfolyamodásnak helye. A 445. §. 2—7. bekezdését a 669. és a 670. §-nak megfelelően kell alkalmazni.

Házassági perekben az igazolás határideje tizenöt nap, amely az elmulasztott határnaptól, határidőknél pedig a határidő utolsó napjától számítódik. Az ítélet csak a határidő elteltével emelkedik jogerőre.

Mi. A házassági per természete a mulasztás következményeinek szabályozásában is több eltérést igényel a rendes szabályoktól. Ha a tárgyalási határnapon az alperes nem jelenik meg, a 440. §. következményét nem lehet alkalmazni. A házassági ügyek természetével nem volna megegyeztethető, hogy az ítélet csakis a kereseti előadás alapján hozassék meg; a bíróságnak a kereseti előadás valóságáról meg kell győződnie. Ennélfogva ha a felperes ítéletet akar és a tárgyalást kívánja, akkor a bíróság érdemben tárgyal.

Ha azonban a felperes sem jelenik meg, vagy ha megjelenik ugyan, de az ügy tárgyalását nem kívánja: akkor a pert a bíróság megszünteti és pedig tekintet nélkül arra, hogy az alperes megjelent-e vagy nem és hogy az ügy tárgyalását kéri-e. Ennek a rendelkezésnek indoklásául a 656. §-nál előadottak szolgálnak.

Nehogy azonban ez a rendelkezés túlságos szigorra vezessen, a 672. §. harmadik bekezdése megengedi, hogy a fél a megszüntető végzés kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt igazolási ok nélkül is új határnap kitzűzését kérhesse. Minthogy az új határnap kitzűzése iránti kérelem helyettesíti az igazolási kérelmet, magától érthető, hogy ez utóbbinak ily esetben nincs helye. Ha azonban valamelyik fél a perben már egyszer élt ezzel az újrafelvételi jogával, ugyanő többé nem élhet azzal és minden további határnap elmulasztása esetében csak igazolással élhet.

Az újrafelvételi határidő elmulasztása esetében az igazolást nem kellett világosan megadni, mert a 451. §. értelmében ennek a záros határidőnek elmulasztása igazolással orvosolható.

A 672. §. ugyanabból az indokból, mint a 666. §., megengedi, hogy a felperes meg nem jelenése esetében a keresetindításra szintén jogosított fél magáévá tehesse a keresetet.

Ha a kir. ügyész mint felperes indította a semmiségi pert, akkor az eljárásban, amelyet hivatalból végig kell folytatni, az ő felperessége mellözhetetlen és ezért őt annyiszor amennyiszor, újból kell idézni, épp úgy, mint a bűnvádi perben. Ily esetben az ügyész mulasztása csakis felügyeleti intézkedés tárgya lehet, az ügyre azonban nem hathat ki.

Ib. A Pp. szerint házassági perekben az általános szabályok értelmében igazolásnak van helye. Minthogy a 452. §. szerint hat hónap leteltéig van igazolásnak helye és minthogy az igazolási kérelemnek az ítélet jogerőre emelkedésére halasztó hatálya nincs, megeshetik, hogy az ítélet jogerőre emelkedése után több hónappal él a fél igazolási kérelemmel, amelynek sikere esetében megdőlhét a jogerőre emelkedett olyan felbontó ítélet, amelynek alapján az egyik vagy a másik fél már új házasságot kötött. Az ilyen eseteknek a lehetőségét a bizottság ki akarja zárni. Ezért a bizottság a 672. §-ba az utolsó bekezdést vette fel.

A 672. §. utolsó bekezdésének az igazolási határidő kezdőpontjára vonatkozó rendelkezése a házassági perben az ideiglenes nő- és gyermektartás kérdésében hozott végzés elleni felfolyamodás elmulasztása esetében is alkalmazást nyer. (K. 4665/1925.)

L. még a 696., 716., 741. §-t és a hágai egyezmény (1911: XXII. t.-c.) 7. cikkének 1. bekezdését.

A Pp. 672. §. utolsó bekezdésének az igazolási határidő kezdőpontjára vonatkozó rendelkezése a házassági perben az ideiglenes nő- és gyermektartás kérdésében hozott végzés elleni felfolyamodás elmulasztása esetében is alkalmazást nyer. (Pk. 4665/1925. Pdt. X. 95.)

Jegyzőkönyv a szóbeli tárgyalásról.

673. §. *A szóbeli tárgyalásról készített jegyzőkönyvbe a jelenlevő kir. ügyész nevét és indítványait is fel kell venni.*

Az elnök a hivatalból kiderített tényállásnak (669. §.) jegyzőkönyvbe vételét is elrendelheti.

Mi. Ez a §. a jegyzőkönyvre vonatkozó általános rendelkezéseket a 644. és a 669. §-ra való tekintettel kiegészíti.

Jegyzet. Az első bekezdés arra az esetre szorítkozik, amelyben a kir. ügyész a 644. §. értelmében a tárgyaláson jelen lehet, t. i. amikor ő fél és amikor semmisségi perekben a fél jogait gyakorolhatja (644. §. negyedik bekezdése).

Ez a §. a fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 679. §.

L. még a 243—245., 679., 696., 716. §-t.

Ideiglenes különélés elrendelése; gyermekek elhelyezése, tartása, egyéb ideiglenes intézkedések.

674. §. *A kereset megindítása vagy az előzetes békéltetés kérése után az 1894: XXXI. t.-c. 72. és 98. §-a értelmében az ideiglenes különélést a perbiróság rendeli el és ugyanaz határoz ideiglenesen a gyermekek elhelyezésének és tartásának kérdésében, valamint az 1894: XXXI. t.-c. 102. §-ában említett kapcsolatos intézkedések felől is.*

Sürgős esetekben a legszükségesebb intézkedéseket az elnök vagy az elnök által kirendelt bíró is megteheti.

Ha a kérelmet szóbeli tárgyaláson kívül adják elő, szóbeli tárgyalás nélkül is lehet felőle határozni, az ellenfél azonban, ha a késedelem veszéllyel nem jár, meghallgatható.

A gyermekek elhelyezése és tartása, valamint az 1894: XXXI. t.-c. 102. §-ában említett intézkedések tárgyában előadott kérelmek megalapítására szolgáló tényköörülményeket valószínűvé kell tenni. A bíróság határozathozatal előtt a szükséghez képest tudakozódásokat is fogantatosíthat.

A bíróság végzéssel határoz, amely azonnal végrehajtható.

A hozott határozat a körülményekhez képest módosítható.

A perbírósnak, az elnöknek vagy a kirendelt bírónak határozata ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Ez a §. akkor is alkalmazható, ha a nőtartás és a gyermekek elhelyezése és tartása felől a kereset megindítása vagy az előzetes békéltetés kérése előtt bíróság vagy gyámhatóság már határozott.

Jegyzet. Gyámhatósági eljárás: Ppe. 21. §. 54404/1915. B. M. sz. r. (R. T. 1295.) Családtagok, gyermekek fokozottabb védelme: 3982/1916. M. J. sz. r. (I. K. XXV. 496., I. alább.)

Az 1894: XXXI. t.-c. 72. és a 102. §-t. I. a 681. §. kapcsán. Ha külön perben az ideiglenes nőtartás már megítéltetett, a bontóperben ilyirányú intézkedésnek helye nincs. (547/1914. Pdt. I. 274.)

Ideiglenes nőtartás csak akkor ítéltető meg, ha kifejezetten vagy a per adataiból megállapíthatóan mint ideiglenes nőtartás igényeltetik. (5204/1914. sz. III. sz. Pdt. I. 259.)

Ha a fellebbezési bíróság a házassági perben már ítéletet hozott, ezután ott az ideiglenes különélés és ideiglenes nőtartás (H. T. 98., 102. és Pp. 674., 679. §-ai) már nem kérhető. (P. III. 3927/1921. Pdt. VII. 96.)

Az ideiglenes nőtartási igény a bontóperben csakis a H. T. 98. §. alapján, a Pp. 674. §. értelmében érvényesíthető; a per befejező végítéletben pedig csak a végleges nőtartás kérdésében van a H. T. 90. §-a értelmében határozathozatalnak helye és ekkor is csupán az esetben, ha a házasság felbontott. (P. III. 6002/1922. Pdt. VIII. 126.)

A Pp. 674. §-a csak magyar állampolgárok között megindított vagy előzetes békéltetés után megindítandó házassági perekben nyerhet alkalmazást. (P. III. 136/1924. Pdt. IX. 135.)

A házassági perben a férj az ideiglenes nőtartás alól — érdemtelenség címén — nem mentesülhet, ha a per addigi adataiból a nyilvánvaló érdemtelenség meg nem állapítható. (Bpesti tábla P. XI. 4046/1929. Pdt. XIV. 116. sub. II.)

A gyámhatósági hatáskörben a perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 674. §-ának, valamint a perrendtartást életbeléptető 1912: LIV. t.-c. 21. §-ának rendelkezései folytán beállott változásokról és követendő eljárásról.

Az 1911: I. t.-c. 674. és az 1912: LIV. t.-c. 21. §-ának rendelkezései folytán a kiskorúak elhelyezése és tartása ügyében 1915. évi január hó 1-től kezdődőleg az alább felsorolt esetekben a következők az irányadók:

I. Ha a szülők között békéltetési eljárás vagy házassági per nincs folyamatban, de különválva élnek és arra nézve, hogy gyermeküket melyikük tartsa magánál, nem egyeztek meg, vagy

gyermekük eltartásáról kellően nem gondoskodtak, a gyermek elhelyezésének és tartásának kérdésében a gyámhatóság határoz. (1912: LIV. t.-c. 21. §.)

II. Ha a szülők között békéltetési eljárás vagy házassági per van folyamatban, mihelyt a kir. törvényszék a gyámhatóságot az előzetes békéltetés kérdéséről vagy a per megindításáról értesítette, a gyámhatóság az eljárást még akkor is, ha az ügy fellebbvitel folytán fokozatos gyámhatósági felülbírálás alatt áll, megszünteti és a tárgyalási iratokat az értesítő törvényszékhez átteszi.

III. Ha a bíróság az 1911: I. t.-c. 674. vagy az 1894: XXXI. t.-c. 102. §-a alapján a gyermekek elhelyezése és tartása iránt rendelkezett ugyan, de a fél a békéltetés sikertelensége esetében a házassági pert a megszabott határidőben nem indította meg, (1911: I. t.-c. 647. §.), vagy a különélésre szabott idő letelte után a házasság felbontását nem kérte (1894: XXXI. t.-c. 100. §.), vagy a bíróság a házasságot a per befejeztével nem bontotta fel, és ha a különválva élő szülők a kiskorúak elhelyezése és tartása iránt nem egyeztek meg, vagy azok elhelyezéséről és tartásáról kellően nem gondoskodtak, a kiskorúak elhelyezésének és tartásának kérdésében a gyámhatóság határoz. (1912: LIV. t.-c. 21. §.).

IV. Ha a bíróság a házasságot felbontotta, de a gyermek elhelyezése és tartása kérdésében sem előzőleg a gyámhatóság, sem az ítéletben a bíróság nem határozott, gyámhatósági beavatkozásnak hivatalból is helye van akkor, ha a házassági per befejezése után a kiskorúak érdekében szükséges, hogy akár elhelyezésük, akár tartózkodásuk kérdésében intézkedés történjék.

V. Ha a szülők házassága bírói ítélettel felbontott, de a kiskorú elhelyezése és tartása iránt való intézkedés végett a bíróság a gyámhatóságot keresi meg, ez az 1894: XXXI. t.-c. 96. §-a alapján a házassági per esetére irányadó 1894: XXXI. t.-c. 95. §-a értelmében intézkedik.

VI. Ha a bíróság a bontó ítéletben a gyermekek elhelyezéséről és tartásáról határozott, de határozata a megváltozott körülmények következtében nem felel meg többé a gyermekek érdekének, a gyámhatóság az 1894: XXXI. t.-c. 97. §-a alapján — a 95. §. rendelkezéseinek szem előtt tartásával — a bírói határozattól eltérően rendelkezhetik.

VII. A gyámhatóság eljárására a bontó per esetére fentebb megállapított szabályokat a többi házassági per esetében megfelelően alkalmazni kell.

VIII. Végezetül az átmeneti eljárásra a következőket rendeltem:

a) az 1877: XX. t.-c. 13. §-ának negyedik bekezdése alapján

az 1915. évi január hó 1-je előtt folyamatba tett ügyekben a gyámhatóság az eljárást befejezi.

A gyámhatóság határozatának joghatálya addig tart, amíg a bíróságnak a házassági per során akár az 1911: I. t.-c. 674. §-a, akár az 1894: XXXI. t.-c. 102. vagy 95. §-a alapján az elhelyezés és tartás kérdésében hozott határozata végrehajthatóvá nem vált.

b) Azokban az ügyekben, amelyek a kiskorú gyermekek és unokák részéről szülők, illetőleg nagyszülők részére, úgyszintén nagyszülők részéről a kiskorúak részére fizetendő tartási összegek megállapítására irányulnak, a gyámhatóság csak akkor jár el, ha a szóban levő ügyeket a gyámhatóságnál az 1915. évi január hó 1-je előtt tették folyamatba.

Ez esetben a gyámhatóság az eljárást érdemlegesen befejezi, amennyiben nem vitás, hogy a kiskorú gyermekek vagy unokák, illetőleg a nagyszülők egyáltalában tartoznak-e, és közülök ki tartozik fizetni.

A gyámhatóság ily ügyben hozott határozatának joghatálya addig tart, amíg a bíróság végrehajtható határozatot nem hoz.

A gyámhatóság a kiskorú gyermekek és unokák, valamint a nagyszülők tartásra kötelezése iránt az 1915. évi január hó 1-étől kezdve nála előterjesztett kérelmet érdemleges tárgyalás nélkül a rendes bírói útra utasítja.

Budapesten, 1915. évi augusztus hó 4-én. (54.404/VIII-a sz.)

A gyermekek elhelyezésének és a tartásnak kérdésére vonatkozó gyámhatósági hatáskör szabályozásáról az 1912: LIV. t.-c. 21.

§-ában foglalt rendelkezések végrehajtása tárgyában.

A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikket életbeléptető 1912: LIV. t.-c. 109. §-a alapján az 1912: LIV. t.-c. 21. §-ának végrehajtása tárgyában a következőket rendeljük:

A kir. törvényszék, mihelyt arról értesül, hogy a házassági perben álló házastársaknak kiskorú gyermeke van, köteles a per megindításáról vagy az előzetes békéltetés kéréséről a kiskorú illetékes gyámhatóságát haladéktalanul értesíteni, továbbá a kiskorú elhelyezésének és tartásának kérdésében az 1911: I. t.-c. 674. §-a alapján hozott határozatot és a házassági pert befejező határozatot jogerőre emelkedése után az illetékes gyámhatóságnak megküldeni.

A gyámhatóság köteles a per megindításáról vagy az előzetes békéltetés kéréséről hozzája érkezett bírósági értesítés után a nála folyamatban lévő gyermektartási és elhelyezési ügyre vonatkozó összes iratokat az értesítő törvényszékhez haladéktalanul átteni. (3000/1925. I. M. sz.)

675. §. Az 1894: XXXI. t.-c. 98., 101—103. §-ainak megfelelő ideiglenes intézkedéseket az 1894: XXXI. t.-c.

118. §-ának esetében a kir. járásbiróságnál keresettel lehet kérni.

Az illetékességet a férj lakhelye vagy tartózkodási helye alapítja meg.

A kérelem megalapítására szolgáló ténykörülmények valószínűvé tételére és a bíróság tudakozódási jogosultságára nézve az előbbi §. az ily perekben is megfelelően alkalmazandó.

A különélésre vonatkozó és az azzal kapcsolatos intézkedések azonnal végrehajthatók.

Mi. A házassági perben megelőző nőtartási, gyermektartási és elhelyezési ügyek nem tartoznak ennek az eljárásnak a keretébe. Ezekről az 1. §. 2. pontjának *h*) (*i*) alpontja és az 1877. évi XX. t.-c. 13. §-ának két utolsó bekezdése rendelkezik. Ezeket a rendelkezéseket a Pp.-nak a házassági eljárásra vonatkozó szabályai érintetlenül hagyják. A házassági per tartama alatt az ideiglenes különélés, a kiskorú gyermekek elhelyezése, ezeknek és a nőnek tartása és a szükséges tárgyak kiadása (1894. évi XXXI. t.-c. 72. és 102. §.) iránti kérelem tárgyában a 674. §. szerint az a bíróság határoz, amelynél a főügy folyamatban van. Indokolja ezt az a körülmény, hogy mindezek olyan ideiglenes intézkedések, amelyek a per mindenkori állásának figyelembe vételével teendők meg és a per állásának változásával szintén változás alá eshetnek. A Pp. ezekben a kérdésekben a határozathozatalt a sürgősségnek és az ideiglenességnek megfelelően nem köti alakszerű tárgyaláshoz.

Az 1894: XXXI. t.-c. 118. §-a értelmében belföldön tartózkodó külföldi házaspár az ideiglenes intézkedéseket a magyar bíróság előtt kérhetik akkor is, ha a házassági per nem tartozik a magyar bíróság hatósága alá. Ezeket a kérdéseket a Pp. a járásbirósághoz utasítja, ahol azok némi eltéréssel a peres eljárás általános szabályai szerint tárgyalatnak és döntenek el.

Ib. Minthogy ez a §. az 1894: XXXI. t.-c. 118. §-ának megvalósításához szükséges perjogi rendelkezéseket van hivatva megállapítani, a bizottság helyesnek találta, hogy e §-ban a magyar bíróság által megtehető intézkedések köre a házassági törvény 118. §-ával teljesen egybehangzóan határozottassék meg. Ehhez képest a bizottság a §. elejét a következőképpen módosította: „az 1894: XXXI. t.-c. 98., 101—103. §-ainak megfelelő” stb.

Az 1894: XXXI. t.-c. 98., 101—103., 118. §-ait l. a 682. §. kapcsán.

Ideiglenes nőtartási díj érvényesítése iránt a Magyarországon tartózkodó külföldi nő az ugyancsak Magyarországon tartózkodó külföldi férje ellen a magyar bíróság előtt perrel fel-

lépni jogosult; és ennek nem állhatja útját az, hogy a különélő felperes keresete a felek ágytól és asztaltól való különélésének elrendelésére nem irányul, hanem pusztán ideiglenes nőtartás megítélését célozza. A Pp. 674. §-a csak magyar állampolgárok között már megindított vagy az előzetes békeltetés után megindítandó házassági perekben nyerhet alkalmazást és a külföldi bíróság előtt folyamatban levő házassági per a Ht. 118. §-ában megengedett intézkedésekre hivatott magyar bíróságok hatáskörének a megállapítására befolyással nincs; a nőtartási per tehát a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (K. 1923. máj. 30. P. III. 136. sz.)

A H. T. 102. §-a alapján az ideiglenes nőtartás attól a naptól kezdve illeti a nőt, amikor a bontóperben ebbeli igényét előterjesztette.

Indokok jogerőre emelkedése a házassági perben. Az 1894. évi XXXI. t.-c. 83. §-ában megszabott hathavi határidő folyását sem az ideiglenes nőtartási pernek, sem a bűnvádi eljárásnak előzetes folyamatbátétele és folyamatbanléte meg nem szünteti. (4903/1914. sz. Pdt. I. 256. sub. I.)

Az ideiglenes nőtartás iránt folytatott sommás perben ítélkező bíróságok csak azt a kérdést bírálják el, hogy a nő különélése a férj magatartására vezethető-e vissza, amiből okszerűen következik, hogy a sommás perben ítélkezett bíróságok határozatai és ténymegállapításai a házasság felbontására irányuló perben ítélkező bíróságokra nézve ítelt dolog hatályával nem bírnak. (Rp. III. 2267/1915. Pdt. II. 185.)

A törvényes gyermek tartása iránti perben hozott ítélet abban a részben, amely szerint az apát, nyilván csak ideiglenesen, gyermektartási díj fizetésére kötelezte, a bontóper indítása folytán hatályát csak akkor veszti, ha a bontóper bírósága a gyermektartás kérdésében hozott határozata jogerőre emelkedik. (Györi tábla P. III. 201/1918. Pdt. IV. 151. sub. II.)

A férj és ennek atyja ellen érvényesített ideiglenes nőtartási követelés a házassági per bíróságának hatáskörébe nem tartozik. (P. III. 3942/1920. Pdt. VI. 39.)

Az ideiglenes nőtartási per jogereje a felek házassági perében nem vehető figyelembe, még pedig sem a jog, sem az abban megállapított tényállás tekintetében; az ideiglenes nőtartási per adatait és különösen az abban megszerzett bizonyítékokat azonban a bíróság a házassági perben is mérlegelése tárgyává teheti. (P. III. 4911/1924. Pdt. XI. 68.)

A házastfél halála a per folyamán.

676. §. *Ha az ítélet jogerőre emelkedése előtt a házastfelek valamelyike meghal, a per az érdemben nem folytatható és a hozott határozat az érdemben hatályát veszti.*

A perköltség viselésének kérdésében a bíróság ily esetben a per körülményei szerint ítélettel határoz.

A semmisségi és a megtámadó perekben az első bekezdés nem nyer alkalmazást, ha a házastól a felülvizsgálati tárgyalás befejezése után hal meg és a kir. Kúria nem rendel el az ítélet feloldásával további eljárást és új határozathozatalt; ebben az esetben a határozat az elhalt házastól helyett az ismert örökösöknek és az ismeretlenek részére kinevezett ügygondnoknak kézbesítendő és egyúttal az elhalt házastól hagyatéki bíróságával közlendő.

Mi. Az 1894: XXXI. t.-c. javaslatának tárgyalásakor a képviselőház igazságügyi bizottsága az eljárási törvénybe utalta annak a kérdésnek a megoldását, hogy a házassági per „a házasság megszűnése után mely esetekben és minő módozat mellett legyen folytatható”. (Igazságügyi bizottság jelentése a törvényjavaslat 69. és 91. §-ához az 1892—97. évi képviselőházi irományok XVII. kötetének 417. és 419. lapján.)

A Pp. 676. §-a ezt a kérdést szabályozza, kimondván, hogy abban az esetben, ha a házaselek valamelyike az ítélet jogerőre emelkedése előtt meghal, a per az érdemben nem folytatható és a hozott határozat az érdemben hatályát veszti.

Ha a házassági per folyama alatt a házaselek valamelyike meghal, ezzel a pernek alapjául és tárgyául szolgáló egész jogviszony megszűnik. Hogy a megszünt házasságot most már felbontani, azaz még egyszer megszüntetni (1894: XXXI. t.-c. 73. §.) nem lehet, magától értetődik. De nem lehet a megszünt házasságot érvénytelennek sem nyilvánítani azzal a hatállyal, hogy a hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos legyen. (1894: XXXI. t.-c. 50. és 70. §§.) Az ilyen hatályú pert a megfelelő szerkezettel, nevezetesen az officialitás elvével és az ügyészség közreműködésével, a törvény csak abból a közérdekből létesíti, amely a tényleg létező házasságok érvényességének vagy érvénytelenségének megállapításához fűződik. Mihelyt a házasság megszűnik, megszünt a közérdek is, amely az ilyen pernek alapja és vezérezsméje. A házasság megszűnésével a házasság érvényessége vagy érvénytelensége már nem önmagáért, hanem csak következményeiért jöhet tekintetbe, tehát olyan, mint más jogilag határos jogviszony, amely ugyan szintén ítéletileg megállapítható, de már nem a közérdekből általános, hanem csak a perben álló felek közötti hatállyal és éppen ezért egészen más szerkezetű per alapján. Az érvénytelenségi per tehát a házasság megszűnése után csak egészen átalakítva, mint közönséges per volna más személyek között és más perképeséggel folytatható. Ez az átalakítás mindenestre nagy nehézséggel járna, sőt

némelykor jóformán egész — a most már más elvek szerint és más bizonyítási módokkal lefolytatható — pernek ismétlését tenné szükségessé.

Ezek alapján a Pp. általában azt a szabályt állítja fel, hogy a házassági per bármelyik házaspár halálával megszűnik.

Ez alól a szabály alól azonban a semmiségi és a megtámadó perekre nézve célszerűségi indokokból kivételt tesz a Pp. abban az esetben, ha a házaspár a felülvizsgálati tárgyalás befejezése után hal meg, feltéve, hogy a Kúria érdemben eldönti a pert. Ebben az előreláthatólag igen ritkán előforduló esetben már csak a Kúria ítéletének kézbesítése, esetleg meghozatala és kézbesítése van csak még hátra, a feleknek már semmi tenni-valójuk sincs. Ilyenkor, amikor a kérdés már végérvényesen el van döntve, nem lenne sem méltányos, sem célszerű az érdekelt felet új per indítására kényszeríteni. Ellenben megszűnik az eljárás akkor, ha a Kúria nem érdemi határozatot hoz.

Hogy a házasság érvénytelenség nyilvánítása esetében minden házassági per, legyen az akár semmiségi vagy megtámadó, akár bontó- vagy válóper, az érdemben nem folytatható, magától érthető és ez az alig előforduló eset annál kevésbé szorul e helyütt külön szabályozásra, mert a semmi házasságot semmissé nyilvánítása után, a megtámadó házasságot pedig érvénytelenné nyilvánítása után az anyagi jog szabálya szerint úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna. (1894: XXXI. t.-c. 46., 67. §§.)

Jegyzet. V. ö. a 700. §-t.

Ha a házassági perben a felülvizsgálati határidő elmulasztása miatti igazolási kérelem elkészen adatott be s így a másodbírói ítélet a felülvizsgálati határidő lejártától számított 15 nap eltelté után jogerőre emelkedett, a félnek ezen időpont után elhalálozása a Pp. 676. §-ában szabályozott permegszűntetés alapján nem szolgálhat. (Psz. 3591/1925. Pdt. X. 94.)

A fellebbezési eljárás.

677. §. A fellebbezési eljárásban az 512. §. nem alkalmazható, az 513. §. eseteire megállapított szabályok szerint pedig csak akkor kell a fellebbezést elintézni, ha a pergátló kifogások tárgyában hozott ítélet ellen adták be, vagy ha az ítéletet csak a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadták meg.

Ezekén az eseteken kívül a per a fellebbezési bíróság előtt a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaira való tekintet nélkül tárgyalandó és eldöntendő.

A fellebbezési eljárásban sem viszontkeresetet támasz-

tani, sem a kereset vagy a viszontkereset megalapítására az elsőbíróság előtt fel nem hozott okot érvényesíteni nem lehet.

A fellebbezési bíróság az illetékesség hiányát csak a 640. és a 641. §. esetében veszi hivatalból figyelembe.

A fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét azon az alapon, hogy a házasság felbontása tárgyában hozott ítélet előtt a házaspár különélés elrendelve nem volt, nem oldhatja fel és a különélést is csak akkor rendelheti el, ha az elsőbíróság az 1894: XXXI. t.-c. 80. §-ának esetében el nem rendelte és a fellebbezési bíróság a házasság felbontását csak az idézett §-ban megjelölt valamelyik okon találja kimondhatónak.

A fellebbezési bíróság a különélés elrendelése esetében a 665. §. szerint jár el.

V. ö. 680., 681. §.

A házassági perben a gyermekek elhelyezésére és tartására vonatkozó rendelkezést a fellebbezési bíróság hivatalból felül nem bírálhatja.

A bontóperben a házassági kötelék egységes voltánál fogva a házasság felbontása kérdésében a kereset és viszontkeresetnek csak egységes és együttes elbírálása útján hozható érdemleges ítélet még abban az esetben is, ha az elsőbíróság ítélete ellen csak egyik irányban adatik be a fellebbezés. (Rp. III. 5182/1915. Pdt. II. 464.)

Amikor a másodbíróság a bontókeresetet elutasító ítéletet megváltoztatja, a nőtartás és a vagyoni jogi igények tekintetében nem határozhat, hanem az ügyet ebben a kérdésben leendő határozathozatal végett az elsőbírósághoz visszautasítani köteles. (Rp. III. 4177/1915. Pdt. II. 470.)

Ha az ágyassági viszony miatti bontóok az elsőbíróság előtti eljárásban is érvényesítve lett és a fellebbezési tárgyaláson a felperes nem az eredetileg megnevezett egyénnel, hanem egy másik egyénnel folytatott ágyassági viszonyra hivatkozik; ez nem esik a Pp. 677. §. 3. bekezdésében kizárt új bontóok fogalma alá. (P. III. 395/1917. Pdt. III. 143.)

Az eljárás folyamán, tévedésből, illetéktelen (alsófokú) bírósághoz érkezett beadványt az illetékes (felsőfokú) bírósághoz át kell tenni és ennek elmulasztása nem járhat a félre nézve joghátránnyal. (P. III. 5738/1921. Pdt. VII. 92.)

Oly esetben, amidőn a felek mindegyike kéri a házasságnak házastársa hibájából való felbontását, a bontás kérdésében csak mindkét házastárs kérelmére kiterjedő egységes határozat

hozható, minélfogva a nem fellebbezett bontó rendelkezést is felül kell bírálni. (P. III. 2351/1922. Pdt. VIII. 47.)

A Pp. 677. §. harmadik bekezdése csak „új” — tehát az érvényesített bontóoktól eltérő más minősítésű bontóoknak érvényesítését tiltja a fellebbezési eljárásban — nem pedig az eredetileg érvényesített bontóok fogalma alá eső új tényeknek az érvényesítését is. (P. III. 2050/1922. Pdt. VIII. 49.)

A házasságbontó ítélet elleni fellebbezésről az ügyvéd által nem képviselt alperesnek a lemondása nem joghatályos. Mert az ügyvédi képviselőt nélkül személyesen eljáró alperesnek (de csakis ennek) házassági perbeli jogcselekményei csakis abban az esetben joghatályosak, ha ezeket kizárólag a házasság fenntartása érdekében védekezésül teljesíti, a házasság felbontását célzó vagy más támadó jogcselekményeknél, valamint a perorvoslatoknál azonban az ügyvédi képviselőt mellőzhetetlen. Ennélfogva a Pp. 98. §-ában felsorolt azokat a jogcselekményeket, amelyeket a fél az ügyvédi képviselőt kötelező volta esetében is személyesen végezhet, a házassági perben álló felek személyesen csakis akkor és annyiban végezhetik joghatályosan, amennyiben ezzel nem a házassági kötelék megsemmisítését, érvénytelenítését vagy felbontását, hanem ellenkezően a házassági kötelék fenntartását célozzák. (P. III. 4860/1927. Pdt. XIV. 49. sub. I—II.)

Oly új viszontkeresetet, hogy a házasság a felperes hibájából felbontassék, alperes a fellebbezési eljárásban nem emelhet és ily viszontkereset emelése folytán az elsőbírói eljárásban előterjesztett viszontvétkességi kérelem elejtettnek tekintendő. És ha a fellebbezési bíróság a házasságot az alperes hibájából felbontó ítéletben a felperes vétkességét mégis kimondja, az elbírálás szükségszerű egységességénél fogva ezt a rendelkezést — bár csak az alperes élt fellebbvitellel — meg kell változtatni. (P. III. 2164/1927. Pdt. XIV. 51.)

678. §. *A kellően megidézett feleknek vagy a kir. ügyésznek a fellebbezési tárgyalásról elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja.*

A mulasztó félnek vagy a kir. ügyésznek fellebbezési vagy csatlakozási kérelmét a fellebbezésből, illetőleg az előkészítő iratból a jegyzőkönyvvezető vagy a bíróságnak valamelyik tagja olvassa fel.

A felülvizsgálati eljárás.

679. §. *A 666., a 669., a 670. §., a 671. §. első és második bekezdése, valamint a 673. és a 674. §. a fellebbezési eljárásban is megfelelően alkalmazandó.*

680. §. *Ha a fellebbezési bíróság a házastelek különélését a 677. §-nak utolsóelőtti bekezdése ellenére el nem rendelte és a felülvizsgálati bíróság a házasság felbontását csak az 1894: XXXI. t.-c. 80. §-ában meghatározott okból találja kimondandónak, a felülvizsgálati bíróság az ítéletet feloldja és a fellebbezési bíróságot a különélés elrendelésére és esetleges további eljárásra utasítja.*

Házassági bontóperben a felülvizsgálati kérelemben felhozott, de az első- és fellebbezési bíróság előtt nem érvényesített tények és bizonyítékok a Pp. 535. §-a értelmében a házasság fenntartása érdekében sem vehetők figyelembe. (K. 2013/1922. Pdt. VII. 134.)

A bontóperben a házasság fenntartása érdekében a másodbírósági ítélet elleni fellebbviteli beadványban felhozott novumok is figyelembe veendők. (K. 32/1915. Pdt. I. 257.)

Habár csak az alperes és csak a házasság felbontása iránti viszonykereset elutasítása miatt él felülvizsgálattal, ellenben a fellebbezési bíróság ítéletének a házasságot alperes hibájából az ő vétkességének kimondása mellett felbontó rendelkezése a felülvizsgálati eljárásban megtámadva nincsen: de mivel a bontás kérdése csak egységesen, tehát a kereset a viszontkeresettel, a vétkesség kérdése a viszontvétkesség kérdésével együttesen bírálendő el: ezért a fellebbezési bíróság nem nehezített részében is felül kell vizsgálni. (P. III. 4545/1923. Pdt. IX. 152.)

Hatályos és a kir. Kúria által érdemlegesen felülvizsgálható a kir. Itélőtáblának a magyar honosok házassági perében hozott ítélete, amely az Itélőtáblának az idegen uralom tényleges igazgatása alá kerülése után, de az elszakadást kimondó békeszerződés életbelépése előtt keletkezett. (Rp. III. 4367/1923. Pdt. X. 9.)

A felülvizsgálati eljárás rendén részletesen kifejtett tényállítás a házasság fenntartása okából figyelembe veendő. (P. III. 3199/1925. Pdt. 103. sub. I.)

A házasság fenntartása céljából a felülvizsgálati eljárás rendén megjelölt új bizonyítékok is figyelembe veendők, ha alkalmasnak mutatkoznak a perben érvényesített bontóok alapjául szolgáló tény kimentésére. (P. III. 3206/1925. Pdt. XI. 105.)

681. §. *A 677. §. negyedik bekezdése a felülvizsgálati eljárásban is alkalmazandó.*

Az 544. §. nem alkalmazható.

Mi. A fellebbvitel módjai a házassági perekben ugyanazok, mint a törvényszéki eljárásban. Eltér azonban a Pp. az eljárástól mindenekelett abban, hogy a nyilvános előadást szűkebb

körre szorítja, mint az általános eljárásban. A felek megállapodása alapján a szóbeli tárgyalás egyáltalában nem, a Pp. 513. §-ában felsorolt esetek közül pedig csak azokban az esetekben mellőzhető, ha a fellebbezés a pergátló kifogások tárgyában hozott ítélet ellen irányult vagy ha az ítéletet csak a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadták meg. Indokolja ezt a házassági ügyek természete, mely a bíróság behatásos közreműködését igényli a tényállás kiderítésében, ami legjobban a szóbeli tárgyaláson történhetik.

A kivételesen megengedett nyilvános előadás esetein kívül az ügy a fellebbezési bíróság előtt a 677. §-ban megállapított terjedelemben újból tárgyalandó és eldöntendő; hogy a fellebbezési kérelem és ellenkérelem nem korlátozzák a fellebbviteli bíróságot, ez annak a következménye, hogy a felek nem rendelkezhetnek szabadon a házassági kötelék kérdésében. A keresetet vagy a viszontkeresetet megváltoztatni, megalapítására új okot felhozni, vagy új viszontkeresetet indítani nem lehet, mert ezzel a felek az ügy elsőfokú megbírálását a fellebbezési bíróságra hárítanák, amely sem az előkészítés, sem a bizonyításfelvétel tekintetében nem felelhet meg ennek úgy, mint az elsőfokú bíróság.

Eltér továbbá a Pp. a törvényszéki eljárástól abban is, hogy a 678. §. szerint a feleknek a fellebbezési tárgyalásról való elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja. (Most már a Te. 34. §-a folytán egyéb perekben is így van.) Ez a rendelkezés egyrésztől megkíméli a feleket a fölösleges költségtől oly esetben, amidőn a fellebbezés csak a jogkérdésben használtatik, másrészt pedig megfelel a házassági perekben irányadó közérdeknek is.

A különélés elrendelésének a 677. és a 680. §-ban foglalt megszorítása abban találja indokát, hogy akkor, ha már a fellebbvitel szakában van a per, a felek kibékülésére alig van kilátás, nem célszerű tehát a per befejezését a különéléssel akkor is késleltetni, mikor annak elrendelése nem kötelező.

A fellebbezési bíróság ítéletei ellen felülvizsgálatnak van helye. Épp úgy, mint a fellebbezési bíróság, a felülvizsgálati bíróság nincs kötve a felülvizsgálati és a csatlakozási kérelem határaihoz. A konok perlekedésre szabott pénzbírság a házassági perekben azok fontosságánál fogva nem alkalmazható. A Pp. nem kívánja a felet a fellebbvitelben korlátozni.

A Pp. azonban, a mai joggal (1907: XVII. t.-c. 6. §.) meg egyezően nem rendeli az ügynek hivatalból felterjesztését. A hivatalból való felterjesztés olyan eljárásban, amelyben a kir. ügyész is résztvesz, ki a kellő utasítással ellátható, fölösleges és e mellett elejtése a felsőbbbíróságokat sok fölösleges munkától is megkíméli.

Ib. A bizottság kihagyta e §-nak harmadik bekezdését,

amely szerint a bizonyítékok az ott hivatkozott §-ok alapján elkészés okából nem mellőzhetők. Ennek a kijelentése azokban az esetekben, amelyekben a bíróság a bizonyítékokat hivatalból is figyelembe venni köteles (669. és 670. §.), felesleges, azokban az esetekben pedig, amelyekben a bizonyítékokat csak a felek szolgáltatathatják, nem indokolt.

Jegyzet. A 674. §. a fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 679. §. — Az 1894:XXXI. t.-c. 80. §-át l. a 656. §. kapcsán.

Elnök: 57. §. — Az ellenfél meghallgatása: 254. §. Egyfoku felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. — V. ö. 1894. évi XXXI. t.-c. 72., 80., 98., 101., 102., 118. §§.

V. ö. 1894:XXXI. t.-c. 147. §-t.

1894:XXXI. t.-c. 72. §. A 98., 101—103. §-ok rendelkezései a házasság érvénytelenségét tárgyazó perekre megfelelően alkalmazandók.

Semmisségi vagy a kir. ügyész által indított megtámadási perekben a bíró a házastársak különélését a kir. ügyész indítványára vagy hivatalból is elrendelheti.

98. §. A bíró a per tartama alatt az ágytól és asztaltól való különélést a házasfelek bármelyikének kérelmére elrendelni köteles.

101. §. Az ágytól és asztaltól való különélés ideje alatt a házastársak együttélésre nincsenek kötelezve.

102. §. Az ágytól és asztaltól való különélés elrendelése esetében a bíró ideiglenesen intézkedik a közös kiskoru gyermekek elhelyezése és ezeknek, valamint a nőnek tartása és a szükséges tárgyaknak ez utóbbi részére kiadása iránt. A nő tartását a bíró a házasfelek vagyoni és kereseti viszonyaihoz mérten állapítja meg, sőt a férjet a tartás alól fel is mentheti.

103. §. A szülő a gondviselésére nem bízott gyermekével is rendszerint érintkezhetik és nevelését ellenőrizheti.

Az érintkezés módját szükség esetén a gyámhatóság állapítja meg, amely az érintkezést a gyermek nyilvánvaló érdekében ki is zárhatja.

118. §. Külföldi házasfeleknek Magyarországon tartózkodása esetében a magyar bíróságok a 98., 101—103. §-oknak megfelelő intézkedéseket akkor is megtehetik, ha a házassági per hatóságuk alá nem tartozik.

A perújítás.

682. §. *A házasság érvénytelenségét vagy felbontását, valamint az ágytól és asztaltól való elválást kimondó ítélet ellen a házasság fennállásának kérdésében perújításnak nincs helye.*

Az elutasító végítélet ellen csak annyiban van per-

újításnak helye, amennyiben a perújítás az 1894: XXXI. t.-c. rendelkezéseivel nem ellenkezik.

A semmisségi keresetet elutasító ítélet ellen a perújítás, az 563. §. 1—3. és 7. pontjait kivéve, nincs az 567. §-ban megszabott határidőkhöz kötve.

Az ebben a címben az illető házassági perre megállapított szabályok a perújítási kereset tárgyalására és eldöntésére is megfelelően alkalmazandók. Előzetes békéltetési kísérletnek azonban az elsőbíróság előtt sincs helye.

Mi. A perújítást házassági perekben mostani bírói gyakorlatunk is korlátozza.

A budapesti kir. ítélőtábla szabályzatának 44. §-a szerint a házassági válóperekben a kötelék felbontását illetőleg nincsen helye perújításnak, hanem amennyiben az elutasított házasságok a pert ismét megindítani kívánják, ezt önálló keresettel tehetik, ellenben a gyermektartási és a vagyoni jogi kérdésekben helye van a perújításnak.

Mínthogy a 682. §. a perújítást csak a kötelék kérdésében szabályozza, ezzel kifejezést ad annak az indokolásra nem szoruló álláspontjának, hogy minden más kérdésben perújításnak az általános szabályok (V. cím) szerint helye van.

A perújítás szempontjából különbséget tesz a Pp. a keresetnek helyt adó és a felperest keresetével elutasító ítéletek között.

A házasság érvénytelenségét (akár semmisség, akár megtámadás következtében) vagy felbontását, valamint az ágytól és asztaltól való elválasztást kimondó ítélet ellen a házasság fennállásának kérdésében kizárja a Pp. a perújítást. Az ily ítélet, mint *contrarius actus* ellen nem lehet perújításnak helye.

Ennek az álláspontnak elfoglalásában a Pp. első sorban a házassági törvény szabályaiból indul ki.

A bontó ítélet elleni perújítás megengedésének ellene szól az 1894: XXXI. t.-c. 73. §-ának b) pontja, mely szerint a házasság felbontása következtében a házasság megszűnt; megszűnt házasságot pedig másként, mint az új házasság kötésével, életre kelteni nem lehet.

Ugyanennek kell állania a választ kimondó ítéletre nézve is, amely az 1894: XXXI. t.-c. 104—107. §-ai értelmében nem egyéb, mint föltételes bontás.

A semmis házasságot az 1894: XXXI. t.-c. 46. §-ának második bekezdése szerint semmissé nyilvánítása, a megtámadható házasságot pedig az 1894: XXXI. t.-c. 67. §-ának második bekezdése értelmében megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása avagy bejelentéssel történt megtámadása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna. Mindezek azt mutat-

ják, hogy a perújításnak ezekben az esetekben kizárása a házassági törvény szabályaival is összhangzásban van.

Ehhez járul még a viszonyoknak az előbbi ítélet óta beállott változása. Nem is tekintve azt az esetet, amikor a korábbi házasság érvénytelenség nyilvánítása vagy felbontása után a házastársak valamelyike új házasságot kötött, egyáltalában nem kívánja sem a köznek, sem a feleknek az érdeke, sőt ez felette visszás és a felekre méltánytalan volna, hogy a felek akarata ellen restitúáltassék olyan házasság, amely már ítélet alapján esetleg hosszú időn át nem állott fenn. Ha a felek az előbbi viszonyt újból fel akarják éleszteni, ezt a házasság újabb megkötésével perújítás nélkül is megtehetik.

Másként áll a dolog a kereset elutasítása esetében, amely a házastársak előbbi viszonyán nem változtat. Ilyenkor tehát a perújításnak, amennyiben az az 1894:XXXI. t.-c. rendelkezéseivel nem ellenkezik, semmi sem áll útjában, sőt azt különösen a semmisségi perekben a közérdek egyenesen követeli.

Meglehet, hogy utólag merül fel kétségtelen bizonyíték a házasság semmissége mellett; ellenkeznie a közérdekkel, ha amiatt, mert ez a bizonyíték előbb nem állott rendelkezésre, most már állandóan tűrni kellene a nyilvánvalóan semmis házasságot. A közérdek követelményének felel meg a Pp. abban is, hogy ezekben a perekben az új bizonyíték érvényesítését föltétlenül és határidőbeli korlátozás nélkül megengedi.

A megtámadási, valamint a bontó- és a válóperekben is súlyos helyzetet teremtene a perújításnak az elutasító ítélet ellen kizárása. Az a házastárs pl., aki a teherben talált nő ellen elvesztette a pert, ennek ellenére nem bocsátott meg, különélt — ha a nő a felbontásra nem ad okot, akkor is kénytelen lenne megmaradni a kötelekben, ha utóbb újabb bizonyíték nyilvánlává tenné a megtámadhatóság okát.

Ezekben az utóbbi perekben az elutasító ítélet ellen az általános szabályok szerint ad a Pp. perújítást, azonban minden perre kimondja, hogy perújításnak csak annyiban van helye, amennyiben az anyagi jog szabályaival nem ellenkezik. Hogy mikor forog fenn ez az eset, azt az anyagi jog szerint kell eldönteni: ilyen lehet pl. az utólagos beleegyezés, jóváhagyás, fölmentés, megbocsátás, stb. esete.

Jegyzet. Ellenkezik a perújítás az 1894:XXXI. t.-c. szabályaival, pl. az 1894:XXXI. t.-c. 49., 68., 73. §-ainak esetében, ha a házasság időközben megszűnt, vagy az 1894:XXXI. t.-c. 43—45., 61., 62., 64., 82. §-ainak esetében, ha a bontó- vagy érvénytelenítő ok utólagos beleegyezés, jóváhagyás, felmentés, megbocsátás folytán elenyészett.

Abban az esetben, ha a házassági pernek kizárólag a bontás kérdésének eldöntése volt a tárgya, nincs helye perújításnak a

házasságot felbontó ítéletnek a perköltségről rendelkező része ellen sem. (P. III. 125/1917. Pdt. II. 146.)

A házasság felbontását kimondó ítélet ellen kizárt perújítás folytán a vétkeesség és az ehhez fűződő nőtartás kérdésében sincs perújításnak helye. (P. III. 6251/1926. Pdt. XIII. 63.)

Az ágytól és asztaltól elvlasztó ítéletnek felbontó ítéletté átváltoztatása.

683. §. *Az ágytól és asztaltól elvlasztó ítéletnek felbontó ítéletté átváltoztatását (1894: XXXI. t.-c. 107. §.) a korábbi per elsőfokú bíróságánál keresettel lehet kérni. A bíróság a kereset szóbeli tárgyalására határnapot tűz ki, amelyen a tárgyalás csak arra terjedhet ki, hogy az átváltoztatást az ágytól és asztaltól elvlasztó ítélet alapján az 1894: XXXI. t.-c. 106. és 107. §-a értelmében lehet-e követelni. Új bontó okot egyik fél sem hozhat föl, sem pedig más keresetet nem támaszthat.*

Mi. A házassági jogról szóló törvény 107. §-a szerint abban az esetben, ha az ágytól és asztaltól való elválás az ítélet jogerőre emelkedésétől számítva két évig tartott, bármelyik házaspár kérheti, hogy a bíró az ágytól és asztaltól elvlasztó ítéletet felbontó ítéletté változtassa át. A 683. §. ezt az eljárást az 1894: XXXI. t.-c. célzatának megfelelően szabályozza.

Jegyzet. E §-t kell alkalmazni az 1894: XXXI. t.-c. 141. és 142. §-ának esetében is: Ppé. 28. §.

1894: XXXI. t.-c. 106. §. Az ágytól és asztaltól elvlasztott házaspárak a házassági életközösséget bármikor visszaállíthatják.

Ha a házaspárak az életközösség visszaállítását a perben eljáró bíróságnál bejelentették, a bejelentés időpontjától kezdve az ágytól és asztaltól való elválás jogkövetkezményei megszűnnek.

107. §. Ha az ágytól és asztaltól való elválás az ítélet jogerőre emelkedésétől számítva két évig tartott, bármelyik házaspár kérheti, hogy a bíró az ágytól és asztaltól elvlasztó ítéletet felbontó ítéletté változtassa át.

Bontó kereset külföldi bíróság elvlasztó ítélete alapján.

684. §. *Ha az ágytól és asztaltól való elvlasztást külföldi bíróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt jogerős ítélettel kimondotta, az 1894: XXXI. t.-c. 115. §-a*

alapján a bontó kereset az idézett törvény 107. §-ában megszabott két évi idő letelte után indítható meg. A bontó keresetet ilyen esetben előzetes békéltető kísérlet nem előzi meg és az 1894: XXXI. t.-c. 99. §-ában szabályozott különélés elrendelésének nincs helye.

A bíróság a külföldi bíróság jogerős ítéletében megállapított elválasztó okul szolgált tény valóságának vizsgálatába nem bocsátkozhatik.

Ez a §. akkor is irányadó, ha az 1894: XXXI. t.-c. 115. §-a az idézett törvény 147. §-a értelmében nyer alkalmazást.

Ha a Magyarországtól a trianoni bksz. alapján elszakított területen működő nem magyar bíróság az 1918. évi október hó 31. napjától 1921. évi július 26. napjáig terjedő időben jogerőre emelkedett ítélettel érvénytelennek nyilvánította vagy felbontotta olyan magyar állampolgár házasságát, aki a trianoni bksz. alapján az ott említett államok valamelyikében nem szerzett új állampolgárságot, az ilyen magyar állampolgár az erre illetékes magyar bíróságnál a 9874/1921. M. E. rendelet 2—9. §-ai értelmében kérheti, hogy a bíróság az ő házasságát a bemutatott jogerős határozatban megállapított okból — ítélettel — érvénytelennek, illetve felbontottnak nyilvánítsa. A magyar bíróságnak ily nosztrifikáló ítélete ellen perújításnak van helye azon az alapon, hogy a bemutatott és a házasságot mindkét fél hibájából felbontó elsőbírósági ítélet tévesen volt jogerőségi záradékkal ellátva, s hogy a külföldi fellebbviteli bíróság azt megváltoztatva, egyedül a férj hibájából bontotta fel a házasságot. Ellenben a nőtartás érvényesítése az ily perújítás keretébe nem tartozik. (P. III. 8339/1928. Pdt. XV. 37.)

Külföldön folyamatban levő házassági pernek belöldi bíróság előtt megindítása.

685. §. *Ha az a házassági per, amely a házasfelek magyar állampolgárságának elnyerése előtt külföldi bíróság előtt meg volt indítva és még folyamatban van, a magyar állampolgárság elnyerése után a belöldi bíróság előtt indíttatik meg, az ebben a cimben foglalt szabályok a következő eltérésekkel nyernek alkalmazást:*

Az a kereset, amelynek megindítására az 1894: XXXI. t.-c. 57. és 83. §-a határidőt szab, e határidő letelte után is megindítható, feltéve, hogy a magyar állampolgárság el-

nyerése óta hat hónap még el nem telt és a külföldi bíróság előtt a per a házasfelek korábbi jogában megszábott határidő alatt volt megindítva.

A bontó- és a válóperekben az előzetes békéltetés nem szükséges, ha külföldön meg volt kísérelve. Ugyanezekben a perekben továbbá a különélés elrendelése akkor is mellőzhető, ha a külföldi bíróság a különélést már elrendelte.

A belföldi bíróság a külföldi perben történt bizonyításvételeket a felek meghallgatása után felhasználhatja.

Jegyzet. Az elszakított területek bírósága részéről hozott házasságbontó ítéletek: 9874/1923. I. M. sz. r. l. e kötet végén.

Mi. A házassági jogról szóló törvény 115. §-ának második bekezdése szerint olyan esetben, ha az ágytól és asztaltól való elválasztást a külföldi bíróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt kimondotta, a magyar bíróság felbonthatja a házasságot, ha az elválasztás oly tény miatt történt, amelynek alapján a házasság a mi törvényeink szerint is felbontható. Az eljárás, amelyet a 684. §. erre az esetre megállapít, főleg abban tér el a 683. §-ban a hazai bíróságoknak elválasztást kimondó ítéletei alapján megállapított eljárástól, hogy a bíróság az 1894: XXXI. t.-c. 115. §-ának megfelelően ily esetben is köteles vizsgálni, hogy az elválasztó okul szolgált tény alapján a házasság a mi törvényünk szerint felbontható-e vagy nem; magának a ténynek valósága azonban ebben az eljárásban sem lehet vizsgálat tárgya.

Hogy a bontó kereset ily esetben is, éppúgy, mint az 1894: XXXI. t.-c. 107. §-a esetében, csak két évig tartott elválás után indítható meg, ez következménye annak, hogy a külföldi elválasztó ítéletnek nem lehet nagyobb hatályt tulajdonítani, illetőleg annak alapján a felbontást kérő házasfelet több joggal felruházni, mint a hazai bíróság által kimondott elválasztás esetében. Igaz ugyan, hogy egyes külföldi törvényhozások, így különösen az osztrák, az ágytól és asztaltól való elválást nem fakultatíve a felbontással engedik meg és így a fél nem volt abban a helyzetben, hogy már eredetileg is felbontást kérhessen, amiért talán reá nézve méltánytalannak volna tekinthető, ha még két évig várnia kell a bontó keresettel: azonban a Pp. 684. §-a nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az 1894: XXXI. t.-c. 115. §-ának első bekezdése értelmében a per, a külföldi elválasztó ítélettől eltekintve, a két évi határidő eltelté előtt is megindítható, csak hogy ebben az esetben a hazai bíróság a való, illetőleg a bontó ok megalapítására szolgáló tény valóságát is önállóan ítéli meg és egyáltalában a keresetet minden

tekintetben, tehát a megindítás határideje szempontjából is mint önálló bontó keresetet dönti el. Ha azonban a fél e helyett a külföldi elvászto ítéletnek felbontóra átváltoztatását kéri, a házassági jogról szóló törvény 107. §-ának korlátozása alól nem menthető fel.

A 685. §. arról az esetről rendelkezik, midőn az 1894. évi XXXI. t.-c. 115. §-ának első bekezdése értelmében a fél a hazai bíróság előtt keresetet indíthat, a per azonban külföldön már folyamatban van. Erre a §-ra különösen azért van szükség, mert meg kell állapítani, hogy mily idő alatt kell a hazai bíróság előtt a pert megindítani oly esetben, midőn a házassági jogról szóló törvény 57. és 83. §-a arra határidőt szab. Hogy ez a határidő nem számítható attól az időponttól, amelyet az idézett §-ok megjelölnek, az természetes, mert ily szabály mellett a hazai bíróság előtt a kereset a legtrikább esetben volna ismét megindítható. Ez nagy méltánytalanság volna arra a félre nézve, aki a kellő határidőben külföldön megindította a keresetet. A 685. §. második bekezdése ennélfogva megengedi, hogy a fél ily esetben a magyar állampolgárság elnyerésétől számított hat hó alatt megindíthassa a keresetet akkor is, ha a házassági törvény 57. és 83. §-aiban megszabott határidők elteltek.

Jegyzet. Az 1894. XXXI. t.-c. 99. §-át l. a 656. §., 107. §-át a 683. §., 147. §-át a 639. §. kapcsán.

A 684. §-t illetőleg l. a hágai egyezmény 4. cikkét.

1894. XXXI. t.-c. 57. §. A megtámadás határideje egy esztendő.

E határidő számítandó:

a) a 7. §. ellenére kötött házasság esetében a kir. ügyészre nézve attól a naptól, amelyen a házasság megtámadhatósága hivatalos tudomására jutott; a házastársra nézve, amely napon fejlett korát elérte;

b) a 8. §. ellenére kötött házasság esetében a gyámhatóságra nézve attól a naptól, amelyen a házasság megkötése hivatalos tudomására jutott (58. §.); a házastársra nézve, amely napon a házasságot kötötte, ha pedig ekkor még fejletlen koru volt, amely napon fejlett korát elérte;

c) 53—55. §-ok eseteiben attól a naptól, amelyen a házastárs a kényszer hatása alól felszabadult vagy a tévedést avagy megtevesztést felismerte.

83. §. *első bek.* A 76., 78., 79. és 80. §-ok eseteiben a keresetet csak attól a naptól számított hat hónap alatt lehet megindítani, amelyen a vétkes cselekmény vagy a 79. §. és 80. §. d) pontja esetében a büntető ítélet a házastárs tudomására jutott.

115. §. A magyar állampolgárság elnyerése előtt létrejött oly tények alapján, melyek a házastársak korábbi joga szerint bontó vagy ágytól és asztaltól való elvászto okot képeznek,

a magyar állampolgárságot nyert házastársnak házasságát a magyar bíróság felbonthatja, ha azon tények a jelen törvény szerint is bontó okul szolgálnak.

Ha az ágytól és asztaltól való elválasztást a külföldi bíróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt kimondotta, a magyar bíróság felbonthatja a házasságot, ha az elválasztás oly tény miatt történt, melynek alapján a házasság a jelen törvény szerint is felbontható.

Az a körülmény, hogy a magyar honosnak magyar bíróságnál folyamatba tett házassági perében a megszállott területen lévő másodbíróság már eljár és az eljárást felfüggesztette, nem gátolja az ügynek az időközben illetékessé vált magyar felbebeszési bíróság általi elintézését. (Psz. 2592/1921. Pdt. VI. 82.)

Kereset házasság létezésének vagy nem létezésének vagy házasság érvényességének megállapítása iránt.

686. §. *Ha annak megállapítása végett, hogy a felek közt házasság létezik vagy nem létezik, avagy hogy a házasság bizonyos semmisségi ok hiányában érvényes, a házasság megszűnése előtt keresetet indítanak: az eljárásra, ideértve a bírői illetékességet is, ennek a címnek a házasság megsemmisítését tárgyazó perre vonatkozó szabályai megfelelően alkalmazandók.*

A kereset indítására jogosultak a házasság felek, a házasság nem létezésének megállapítása iránt pedig ezenfelül a kir. ügyész és az is, aki kimutatja, hogy a házasság nem létezésétől jogi érdeke függ.

Az 1894: XXXI. t.-c. 48. és 50. §-a az e §. szerint megindítható perekre is kiterjed.

Mi. A 686. §. mindenekelőtt a házasság létezésének vagy nem létezésének megállapítására irányuló keresetek felőli eljárást szabályozza, ha ezeket a házasság megszűnése előtt indítják meg. Ezeket a kereseteket már a megállapítási keresetekre vonatkozó 130. §. általános szabálya szerint is meg lehet indítani. Az ilyen keresetekre hozott ítélet azonban általános szabályok szerint csak a perlekedő felek között válnék jogerőssé. A házasság megszűnése előtt azonban a házasság létezése kérdésének (különösen az 1894: XXXI. t.-c. 30. §-ának esetében) eldöntése is közérdekben állhat és a közérdek figyelembe vételét igényli éppen úgy, mint a semmisségi per. Ezért a Pp. ezeket a kereseteket a semmisségi kereset példájára szabályozza, ha azokat a házasság megszűnése előtt indítják.

Ezenkívül a 686. §-ban még a házasság érvényességének megállapítására irányuló keresetet is szabályozza, arra az esetre, ha az egy bizonyos semmisségi oknak nem létezését célozza a házasság megszűnése előtt kimutatni. Ez a kereset tulajdonképpen a semmisségi keresetnek a megfordítottja. A célt, amely ezzel a keresettel elérhető, kerülő úton, fiktív semmisségi perrel is meg lehet valósítani, ha t. i. a kétséges semmisségi ok alapján valamelyik házasság fél semmisségi keresetet indít. A Pp. megnyitja az egyenes utat annak a félnek, aki még a házasság fennállása alatt biztosítani akarja a házasságot a fennforgó kétséggel szemben. Hogy a Pp. ezt a pert is a semmisségi per példájára szabályozza, az bővebb indokolásra nem szorul.

Arról, hogy a házasság megszűnése után a házasság érvényessége vagy létezése kérdésében mennyiben lehet keresetet indítani (1894: XXXI. t.-c. 71. §.), a javaslat nem rendelkezik. E részben az általános szabályok irányadók. Magától érthető, hogy az ily perben nem ennek a címnek a rendelkezéseit, hanem az általános eljárási szabályokat kell alkalmazni.

Jegyzet. Az 1918. okt. 31-étől 1919. aug. 31. napjáig terjedő időben nem polgári tisztviselő előtt kötött házasságok: 6870/1921. M. E. (I. K. XXX. 571.); a délvidéki területeken 1918. okt. 31—1921. szept. 30. napjáig terjedő időben kötött házasságok: 9290/921. M. E. sz. r. (I. K. XXX. 779.)

1894: XXXI. t.-c. 48. §. Cselekvőképességében korlátolt házastárs, a semmisségi perben perképes.

Cselekvőképtelen házastársakra a törvényes képviselő szabályai alkalmazandók.

49. §. A semmisségi pert csak addig lehet megindítani, amíg a házasság még nem szűnt.

50. §. A semmisségi perben keletkezett jogerős ítélet mindenkiel szemben hatályos.

Ha a 12. §. okából indított semmisségi perben a korábbi házastárs részt nem vett, az elutasító ítélet hatálya reá nem terjed ki.

A házasság megszűnése után a házasság létezésének megállapítása iránt indított per csak a perbenálló felekre hatályos és így az ilyen perre az általános illetékességi szabályok alkalmazandók. (Pk. II. 6923/1915. Pdt. II. 467. sub. II.)

Második fejezet.

Eljárás a házassági perben érvényesíthető vagyoni keresetekre nézve.

687. §. *A semmisségi-, megtámadó-, bontó- és válókeresetekkel, valamint a házasság nem létezésének megállapítása végett indított keresetekkel a házassági viszonyal összefüggő vagyoni keresetek is összekapcsolhatók és ugyanabban az eljárásban viszontkeresettel érvényesíthetők, még pedig akkor is, ha érvényesítésük különben a járásbíróság hatáskörébe tartoznék.*

Ha a férjnek a nőt tévedésben tartó magatartására vezethető vissza a nőnek az a mulasztása, amely szerint a bontó perben a végleges nőtartás iránti igényét nem érvényesítette, ebben az esetben nem alkalmazható a m. kir. Kúriának az a különben állandóan követett joggyakorlata, hogy ha a nő a bontó perben a végleges tartáshoz való igényét nem érvényesítette vagy ennek érvényesítéséhez való jogát fenn nem tartotta, külön perrel azt többé nem érvényesítheti. (K. 4814/925. Grill Dt. 1926.)

Végleges nőtartás sem a házasság érvénytelenítésével kapcsolatban, sem azután meg nem ítéltető. (5551/1914. sz. p. Pdt. I. 234.)

A bontóperben megítélt végleges nőtartás biztosítása a bontóper bíróságánál a per jogerős befejezése után is kérhető. (Bpesti tábla III. 6764/1916. Pdt. III. 76.)

A H. T. 91. §-ának a végleges nőtartás felemelésére vonatkozó rendelkezéseit a Pp. 413. §-a a Ppé. 3. §-a értelmében hatályon kívül helyezvén, a végleges nőtartás díj nemcsak a H. T. 91. §. a) és b) pontjaiban felsorolt esetekben, hanem a szolgáltatás mennyiségére befolyással bíró körülmények más lényeges megváltoztatása alapján is felemelhető. A Pp. 413. §-a értelmében a jogerősen megítélt végleges nőtartásdíj leszállítása kérhető, ha a nő vagyoni viszonyai lényegesen megjavultak. (P. III. 181. és P. III. 2666/1918. Pdt. VI. 4. sub. I., II.)

Ideiglenes nőtartásdíj felemeléséhez a Pp. 413. §-a értelmében az összes körülmények lényeges változása szükséges. Ha tehát a férj vagyoni viszonyai a korábbi ítélet óta lényegesen nem javultak, egymagában az a körülmény, hogy a nő a megítélt összegből a jelenlegi drágaság következtében vagyoni viszonyaihoz és társadalmi állásához mérten magát fenntartani nem tudja, a felemelés alapjául nem szolgálhat. Közjegyzői okiratban kötelezett ideiglenes nőtartás a Pp. 413. §-a alapján fel nem emelhető. (P. III. 1622/1919. Pdt. VI. 5.)

A nő által érvényesített tartási igényt a házassági bontóper keretében érdemileg eldönteni akkor is lehet, ha a nő a tartási igényét nem a törvényi (90. §.) hanem a szerződési (92. §.) jogalapra fekteti. De elutasítandó a nőtartási kereset, ha módjában áll a nőnek a részére a férj által kötelezett nőtartás díját — nem fizetés esetében — a Ppé. 31. §-ának 7. pontja és illetőleg az 1874. évi XXXV. t.-c. 111. §-a alapján végrehajtás útján érvényesíteni. (P. III. 1009/919. Pdt. VI. 60.)

A végleges nőtartásdíj felemelése iránti kereset a bontóperben eljáró bíróság kizárólagos illetékességéhez tartozik. Ha ennek székhelye idegen államhoz csatoltatott, bíróküldésnek van helye. (P. III. 1990/1912. Pdt. VIII. 33.)

A házasság felbontása után a törvényes gyermek tartásdíjának felemelése iránt indított kereset nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe. (P. III. 5118/1921. Pdt. VII. 141.)

688. §. *Ha az alperes vagyoni jogi viszontkeresetét az előkészítő eljárásban adja elő, ezt a bírónak két példányban írásban köteles átadni, ki a kereset másodpéldányát az ellenfélnek kézbesíti.*

689. §. *Az előkészítő eljárás vezetésével megbízott bíró a felek előadása alapján a vagyoni jogi keresetek tényállásának megállapításáról is gondoskodik, amennyiben ez az előkészítő eljárás befejezését nem késlelteti; szükség esetében a feleket arra utasítja, hogy a vagyoni jogi keresetre vagy viszontkeresetre nézve az általa kitűzött határidőben előkészítő iratokat váltsanak. (194—200. §.)*

Az előkészítő iratoknak a bíróság részére szóló példányát az iratokhoz csatolás végett az előkészítő eljárás befejezése előtt az eljárás vezetésével megbízott bírónál, azután pedig a bírósági irodában kell letenni.

690. §. *Ha a felek valamelyikének a vagyoni jogi perben perképessége nincs és ezt a hiányt a törvényes képviselő fellépésével nem orvosolta, a bíróság a vagyoni jogi keresetet vagy viszontkeresetet a házasság érvénytelenségét, felbontását vagy az elváltást kimondó ítéletében külön perre utasítja.*

Ha a vagyoni jogi kereset vagy viszontkereset tisztába hozatala a házassági per elintézését késleltetné, a bíróság a házasság kérdésében határoz és a vagyoni jogi kérdésben az eljárást csak az ítélet jogerőre emelkedése után foly-

tatja a felek bármelyikének kérelmére. Ebben az esetben a bíróság, ha az ügyet nem látja kellően előkészítve, elrendelheti a szükséges előkészítő iratok közlését.

Jegyzet. Perképeség: 70—73. §§.; előkészítő iratok: 194—200. §§.

Ha a házasság megszűnése után a volt házaspár között folyamatban lévő házassági vagyoni perben a H. T. 89. §-a értelmében a vétkekesség kérdését el kell dönteni, hivatalból kell az idevonatkozó összes ténykörülmények kiderítéséről gondoskodni. (P. III. 2752/1921. Pdt. VII. 109.)

Ha a vagyoni kérdésben a bíróság akként határoz, hogy erre nézve az eljárást a kötelék tárgyában meghozott ítéletnek jogerőre emelkedése után fogja folytatni, a kötelék kérdésének tárgyalásával felmerült költség megtérítése iránt hivatalból tartozik a kötelék kérdésével együtt dönteni. (P. III. 1570/1925. Pdt. XI. 121.)

691. §. *Az ítéletnek a vagyoni kereset vagy viszontkereset felől rendelkező részét külön fellebbezéssel és ha a bíróság a vagyoni kérdésben külön határozott, az e tárgyban hozott ítéletet fellebbezéssel csak akkor lehet megtámadni, ha a vagyoni per tárgyának értéke ezer pengőt meghalad.*

Ez a szabály a fellebbezési bíróság ítéletére akként alkalmazandó, hogy az ellen külön felülvizsgálatnak, illetőleg felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha a per tárgyának értéke ötezer pengőt meghalad.

Jegyzet. A Ter. 2. §. 5.e) és f) pontja szerint az eredetileg 500 illetve 2500 koronát kitevő s a 62500/1926. sz. rendelettel 1600, illetve 5000 pengőben megállapított értékhatár a házassági perben érvényesített vagyoni keresetnél a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 1. bekezdésében 1000 pengő (vagyis ezen egyetlen esetben kevesebb mint eddig volt) és a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 2. bekezdésében 5000 pengő. Mivel a Pp. idézett 691. §-a a pertárgy értékéről beszél és a Ter. idézett pontjai nem szólnak arról, hogy itt nem a pertárgy értéke, hanem a fellebbezési (Te. 24. §.) illetve felülvizsgálati (Te. 37. §.) érték volna az értendő, kétséges lehet, hogy melyik érték szerint kell számítani. Nézetem szerint a fellebbezési illetve felülvizsgálati érték irányadó itt is, mert a Te. 24., illetve 37. §-a ezt jelöli meg a fellebbezési korlátozása tekintetében általában mértékadó gyanánt.

692. §. *Ha az elsőbíróság a vagyoni jogi kereset vagy viszontkereset felől a házasság kérdésével együtt ítél, az ítélet ellen csupán a vagyoni jogi kérdésben használt fellebbezés a házasság kérdésében az ítélet jogerőre emelkedését nem gátolja és az ily fellebbezéshez a házasság kérdésében csatlakozni nem lehet. A fellebbezési bíróság ily esetben az ítéletet a házasság kérdésében hivatalból sem vizsgálhatja felül.*

A házasság kérdésében hozott ítélet jogerőre emelkedése előtt az ítélet a vagyoni jogi kérdésben végre nem hajtható.

693. §. *Ha az elsőbíróság a vagyoni jogi kereset vagy viszontkereset felől a házasság kérdésével együtt ítél, a fellebbezési bíróság azonban a házasság kérdésében külön ítélettel határoz, a vagyoni jogi kérdésben a fellebbezési tárgyalást csak a házasság kérdésében hozott ítélet jogerőre emelkedése után folytatja. Evégből a fellebbezési bíróság hivatalból tűz ki tárgyalási határnapot.*

694. §. *Ha a bíróság a házassági pert megszünteti, vagy a semmisségi-, megtámadó-, bontó- vagy válókeresetet, illetőleg viszontkeresetet elutasítja, a pert a vagyoni jogi kereset vagy viszontkereset tárgyában megszüntnek mondja ki.*

A Pp. 694. §-a akkor is alkalmazandó, ha a házassági per valamely peres fél halála miatt szűnik meg. P. III. 671/1917. Pdt. III. 144.)

695. §. *Ez a fejezet nem terjed ki az 1894: XXXI. t.-c. 90—96. és 105. §-aiban említett kérdésekre, amelyeket a felbontó vagy az elválasztó ítéletben külön kereset vagy viszontkereset nélkül is el kell, illetőleg el lehet intézni.*

Mi. A Pp. e címének második fejezete a házassági perben érvényesíthető vagyoni jogi keresetekre nézve szabályozza az eljárást.

Ezek alatt a keresetek alatt a Pp. nem érinti azoknak az igényeknek érvényesítését, amelyek a házasság felbontása vagy az elválasztás alkalmából a nő tartására és a gyermekek elhelyezésére és tartására nézve felmerülnek és amelyek az 1894. évi XXXI. t.-c. 90—96. és 105. §-ai értelmében a felbontó, illetőleg az elválasztó ítéletben külön kereset vagy viszontkereset

nélkül is elintézhetők. Ezeket az igényeket a Pp. szerint a jelen cím első fejezetében foglalt szabályok értelmében kell tárgyalni és eldönteni.

Az itt szóban levő vagyoni jogi keresetek a házassági viszonyal összefüggő egyéb igényekre, mint nevezetesen a hozomány és a közszerzemény kiadására vonatkoznak.

Jelenlegi eljárási szabályaink szerint ezeket a kereseteket együtt kell a házasság kérdésével tárgyalni és eldönteni, míg más újabb perjogok szerint ezeket a kérdéseket nem lehet a házasság kérdésével összekapcsolni.

A Pp. a középutat választja: nem teszi ugyan a vagyoni kérdések együtt tárgyalását kötelezővé, de nem is zárja ki annak a lehetőségét, hogy a felek vagyoni kereseteiket a házassági perben érvényesíthessék.

A Pp. abból indul ki, hogy a felekre mindenesetre nagyon kívánatos, hogy a házassági viszony megszűnésével a közöttük fenforgó összes kérdések is egyszerre és végleg megoldassanak és hogy ne legyenek kénytelenek vagyoni követeléseik végett újabb költséges és gyakran felette kellemetlen és gyűlöletes perlekedésbe bocsátkozni.

Azonban a Pp. számol azokkal a nehézségekkel is, amelyekkel az együttes tárgyalás járhat és ezeket megfelelő rendelkezésekkel törekszik elhárítani. Így nevezetesen a Pp. tekintettel van arra, hogy a vagyoni kérdések tisztába hozatala gyakran késlelteti a házassági perek elintézését, ami erkölcsi szempontból sem indokolható; tekintettel van továbbá arra is, hogy a házasság felek, akik a házassági perben cselekvőképeselek, némelykor a vagyoni kérdésekre nézve megkívánt perbeli cselekvőképességet nélkülözik, valamint figyelemmel van arra is, hogy a vagyoni keresetek csak a házassági viszony megszűnésével keletkeznek, és hogy ehhez képest azok a házassági perben csak esetleg tárgyalhatók.

Ezek a szempontokon alapul nevezetesen a Pp. 690., 692., 693. és 694. §-a.

Minthogy a Pp. szerint a törvényszék (500 K, tábla 3000 K) 2000 az ítélet tábla 5000 pengőt (Ter. 2. §. 5. c) pont) meg nem haladó értékű vagyoni perekben általában utolsó fokban ítélt, nincs elfogadható indoka annak, hogy ha a vagyoni kérdést házassági perben vetik fel, a törvényszék és az ítélet tábla bíráskodása, illetőleg az ítélet elleni fellebbevitel megengedése szempontjából eltérő értékhatár legyen megállapítva.

Ib. A bizottság indokoltan találta, hogy a házassági viszonyal összefüggő vagyoni jogi keresetek ne csak semmisségi, megtámadó, bontó és válókeresetekkel, hanem a házasság nem létezésének megállapítása végett indított keresetekkel is összekapcsolhatók legyenek; ezért a §. első sorába a „keresetekkel” szó után felvette a következő szavakat: „és a házasság nem létezésének megállapítása végett indított keresetekkel”.

Jegyzet. ad 390. §. Perképeség: 70—73. §§.; előkészítő-iratok: 194—200. §§. — ad 691. §. Érték: 520., 476., 5—8. §§. ad 695. §. 1894: XXXI. t.-c. 90. §. A nem vétkes nőt a vétkesnek nyilvánított férj vagyoni helyzetének és társadalmi állásának megfelelően eltartani köteles, amennyiben ily tartásra a nőnek jövedelme elégtelen.

A tartás készpénzben előre és rendszerint havi részletekben fizetendő.

A tartást a nő kívánságára a férj biztosítani köteles.

91. §. A kiszabott tartás felemelésének van helye:

a) ha a szükséges tartás nem volt a férj vagyoni helyzete miatt megállapítható, és ez időközben megjavult;

b) ha a tartás megállapításánál a nőnek oly jövedelmei vétettek számításba, melyektől később önhibáján kívül elesett.

92. §. A tartásra nézve a házastársak szabadon egyezkedhetnek és a nő le is mondhat róla. A tartás kötelezettsége a férjnek örököseire is átszáll, ezek azonban annak a hagyaték tiszta jövedelme erejéig való leszállítását kérhetik.

93. §. A férj tartási kötelezettsége megszűnik, ha a nő új házasságot köt.

94. §. Az elvált vétkes nő férje nevét nem viselheti.

A nem vétkes nő azonban férje nevét a házasság felbontása után is megtarthatja, ha ezen akaratát a perben kifejezte.

A bíró köteles a nőnek ezen jogát a felbontó ítéletben kimondani.

95. §. A bíró a felbontó ítéletben a közös kiskorú gyermekek elhelyezése és tartása felől is határoz.

Ha a szülők másként nem egyeztek meg, a gyermekek hétéves korukig anyjuknál maradnak, ezen életkoron túl a nem vétkes szülőnek, ha mind a két szülő vétkesnek nyilvánított, a fiúk atyjuknak, a leányok anyjuknak gondviselésére bízhatnak.

A bíró azonban a szülők vétkességének és egyéb személyes körülményeinek figyelembevételével a gyermekek nyilvánvaló érdekében a szülők egyezségétől és a fennebbi szabályoktól eltérőleg is intézkedhetik, sőt a gyermeket harmadik személy gondviselésére bízhatja.

A közös gyermekek tartása és nevelése költségeit mindkét szülő jövedelme arányában köteles fedezni, ha arra a gyermek vagyonának jövedelme elégtelen.

Veszély esetében mind a bíróság, mind a gyámhatóság elrendelheti a gyermekek számára megsabott tartás biztosítását.

105. §. A jelen törvény 75—87., 89—92., 95—98., 101—103. §-ai az ágytól és asztaltól való elválásra megfelelően alkalmazandók.

A vagyoni jogi viszonyok tekintetében az ágytól és asztaltól való elválás a felbontás joghatályával bir.

TIZENKETTEDIK CIM.

Eljárás a gyermekek törvényességének megtámadása iránti perekben.**Nemzetközi megállapodás: 789. §.**

Mi. Mai perjogi törvényeink a születés törvényességének megtámadása iránt indított perekre külön eljárási szabályokat nem tartalmaznak. Az 1868: LIV. t.-c. 22. §-a felemlíti ugyan a születés törvényességének kérdése iránti pereket, de csak abban a vonatkozásban, hogy ezeket az egyházi bíróságok hatósága alól kivéve, a polgári bíróságok hatósági körébe utasítja. A Pp. ezekre a perekre különleges eljárást javasol, amely ugyanazokon az alapelveken épül fel, amelyekben a javaslatban szabályozott házassági eljárás a semmiségi perekben nyugszik. Ugyanazok az indokok, amelyek a felek rendelkezési jogának megszorítását, az officialitás elvét ezekben a házassági perekben indokolják, a születés törvényességének megtámadása iránti perekre is teljes mértékben fennforognak. Az ezekben a perekben hozott jogerős ítélet is mindenkiel szemben hatályos a magánjog szabályainál fogva. Ezt a magánjogi szabályt nem mondja ki a javaslat, mert a házassági perre vonatkozó megfelelő szabály nem a perrendtartásban, hanem az 1894: XXXI. t.-c. 50. és 70. §-ában van, azonban addig, amíg a polgári törvénykönyv erről rendelkezni fog, ez a szabály a perrendtartást életbeléptető törvénybe fog felvétetni.

696. §. *A férj részéről a gyermek törvényességének megtámadása iránt indított perben a 642. és a 643. §., a 652. §-nak első és második bekezdése, a 655. §., a 656. §-nak első és második bekezdése, a 657., 658., 659., 661., 662., 663. és 664. §., a 666. §-nak első bekezdése, a 669. és 671. §., a 672. §-nak első, második, harmadik, negyedik és hatodik bekezdése, a 673. §., a 677. §-nak első, második és harmadik bekezdése, és a 678. §. megfelelően alkalmazandó.*

A 666. §. első bekezdése, a 669. §. az előkészítő eljárásban, — a 669. §., a 671. §. első és második bekezdése és a 673. §. pedig a fellebbezési eljárásban is megfelelően alkalmazandó.

Mi. Az a kérdés, hogy a gyermek törvényességét perrel megtámadni ki van jogosítva, nem a perrendtartás körébe tartozik: a polgári törvénykönyv feladata lesz azt a kérdést a jövőre nézve szabályozni, hogy erre a megtámadásra csak a férj

vagy a férjen kívül a gyermek és az anya is fel legyen-e jogosítva. A Pp. a mai gyakorlatot tartja szem előtt és a férj részéről indított megtámadási pert szabályozza. Ennek a pernek a természetéből indul ki a Pp., midőn 696. §-ában a fentebb vázolt álláspontnak megfelelően a házassági peres eljárásnak a semmisségi perekre vonatkozó szabályait erre az eljárásra is megfelelően alkalmaztatja. Az officialitás elve tehát ebben az eljárásban nemcsak a születés törvényessége, hanem annak törvénytelenége érdekében is nyer alkalmazást. A törvényességnek mindenkivel szemben hatályos kimondása, ha hamis tények és bizonyítékok alapján történnék, másoknak, például a törvényes gyermekeknek, jogos érdekeit helyrehozhatatlan módon sérthetné. Ezért szükséges, hogy a bíróság a születés törvénytelenége mellett szóló tényeket és bizonyítékokat is hivatalból vegye figyelembe.

Ib. E §. második bekezdésében a 671. §. után a következő szavakat tette a bizottság: „§. első és második bekezdése”, mert nem tartja indokoltnak, hogy a 671. §. harmadik bekezdése értelmében a fellebbezési bíróság az előkészítő eljárás kiegészítését elrendelhesse.

Jegyzet. Törvényesség megtámadása iránti perben illetékesség Romániával szemben: 1925. VI. t.-c.

Törvénytelen gyermek atyai elismerésének megállapítása: 1925. VIII. t.-c. 54. §., 75700/1925. I. M. sz. (I. K. 68.)

Az ítéletnek mindenkivel szemben hatályossága: Pp. 94. §.

A törvénytelen származást megállapító ítéletben felesleges a gyermeket a törvényes apa nevének viselésétől eltiltani, mert a törvénytelen származásának kimondott gyermek bírói határozat nélkül is csupán az anyja s nem a törvényes apa nevét használhatja. (2848/914. III. pt. Pdt. I. 233.)

A törvénytelen származást kimondó ítélet nem az anyakönyvi bejegyzés kiigazítása végett, hanem a törvénytelen származás feljegyzése végett közelandó a születési anyakönyv vezetőjével és ezenfelül még a kiskorú gyermekre illetékes árvaszékkal. (4055/1914. és 5248/1914. III. pt. Pdt. I. 234.)

A házasságot a H. T. 54. §. e) pontja alapján érvénytelenítő ítéletnek a nemző személyére vonatkozó döntése a gyermek törvénytelenítése iránti perben is res judicata. (5246/1914. sz. III. pt. Pdt. I. 238.)

A születés törvényességének megtámadása iránti perben a kiskorú alperes, aki a perre okot nem szolgáltatott, az annak indításával felmerült perköltségnek és az ezzel egy tekintet alá eső ügygondnoki díjnak a megfizetésére abban az esetben sem kötelezhető, ha a felperes pernyertes. (Rp. III. 153/1915. Pdt. I. 280.)

Perújításnak a törvénytelen származás megállapítása iránti perben is helye van. (Rp. III. 107/1915. Pdt. I. 283.)

Ha a közigazgatási hatóság az utólagos házassággötés általi törvényesítésnek az anyakönyvi feljegyzését megtagadta, az atya által a törvényesítés kimondása iránt az anya és a gyermek ellen indított kereset polgári perútra tartozik. (Kozlovsvári tábla P. III. 2671/1915. Pdt. II. 173.)

A törvénytelen gyermek anyja az utólagos házasság általi törvényesítés kimondását polgári perúton kérheti a természetes atyával, mint alperessel szemben. A kir. ügyész e perben a törvénytelenység érdekében be nem avatkozhatik. (9211/915. Pdt. II. 248.)

A házasság felbontása és az ugyane házasság tartama alatt született gyermek törvénytelenítése iránti kérelmeket egy keresetben lehet előterjeszteni. (Bpesti tábla P. III. 4156/1915. Pdt. II. 455.)

Születés törvényességének megtámadása iránti perben az ítélet rendelkező részébe nem tartozik annak a kijelentése, hogy a kiskoru alperest nem a felperes nemzette és hogy az alperesek a törvénytelen származás elismerésére köteleztetnek. (Rp. III. 4398/1915. Pdt. II. 471.)

Születés törvényességének megtámadása iránti perben a feleknek nincs joguk ahhoz, hogy a tanúk megesketéséről lemondjanak; és a meg nem esketett tanúk vallomása részbizonyítékul el nem fogadható. (Rp. 7159/1915. Pdt. II. 472.)

Az a gyermek, aki törvényes házasságban született és saját törvényes születésének megtámadására kereseti joggal nem bír, annak megállapítása iránt sem indíthat keresetet, hogy ő az anyja későbbi férjének — utólagos házassággal törvényesített — gyermeke. (Rp. III. 7527/1916. Pdt. II. 473.)

Születés törvényességének megtámadása iránti keresetre a Pp. kizárólagos illetékességet meg nem állapítván, az az alperesekre általánosan illetékes bíróságnál megindítható. (Rp. III. 1014/1916. Pdt. II. 476. sub. II.)

A gyermek törvénytelenítése iránti perben a félnek eskü alatti kihallgatása csak más bizonyíték kiegészítéséül rendelhető el. Az ennek ellenére esküre bocsátott felperes vallomása alapján, jogszabálysértéssel megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárás alapjául nem szolgálhatván, a felülvizsgálati bíróság a születés törvényességének vélelme alapján határoz. A gyermek törvénytelenítésének kérdése mindkét alperessel szemben csak egységesen bírálható el. (P. III. 2845/1923. Pdt. IX. 180. sub. I—II.)

A kereszteltek anyakönyve csupán a születés és keresztelés tényét igazolja, közokirat erejével, de a születés törvényes vagy törvénytelen voltát bírálni és eldönteni az anyakönyvvezetőnek nem áll jogában. Ennélfogva a törvénytelen származásnak az anyakönyvben, bár a felettes püspöki hatóság rendeletére történt bejegyzése, a születés törvénytelenisége te-

kintetében támogató adatul nem szolgál. De az anyának a bontó-perben tett beismerése sem rontja le a törvényes születés vélelmét. (Rp. III. 2907/1923. Pdt. X. 29.)

697. §. *A keresetet a gyermek ellen, és ha a gyermek anyja él, az anya ellen is kell indítani.*

A kiskorú gyermek képviselőjére szükséges gondnok (1877: XX. t.-c. 30. §. a) pont) kirendelése végett a gyámhatóságot kell megkeresni.

Mi. A 697. §. a felek perbeli szerepét határozza meg és amennyiben a gyermek anyját is perbe vonatja, magánjogi szabályt is felállít. Ennek a rendelkezésnek az indoka nemcsak az, hogy az anya mindenestre hivatott védője gyermeke érdekének, hanem az is, hogy a perben az anyának saját érdekei is fennforognak; a perben az ő tisztessége is amennyiben azontúl egyedül ő rá hárul a gyermek eltartása, az ő anyagi érdekei felett is döntenek. Magában véve az a körülmény, hogy az anyának és a gyermeknek a per kimenetelétől függő érdekei elentétesek lehetnek, még nem teszi elfogadhatóvá, hogy a javaslat figyelmen kívül hagyja az anyának közvetlen nagy érdekeit és az ítéletnek reá nézve súlyos következményeit. A 697. §. második bekezdésnek kötelező szabályát az indokolja, hogy mind a férj, mind az anya perben állván, a kiskorú gyermek érdeke a törvényes képviselő érdekével összeütközik.

Jegyzet. 1887: XX. t.-c. 30. §. Az előző szakaszokban meghatározott eseteken kívül következő esetekben van gondnokságnak helye:

ha valamely kiskorúnak vagy gondnokolttnak érdeke atyjának, gyámjának vagy gondnokának érdekével, vagy vele ugyanazon gyám vagy gondnok alatt állónak érdekével összeütközik.

A törvénytelen származás megállapítása iránti perben a tisztí ügyész a gyermeket — úgy mint más perben is — csak gyámhatósági kirendelés alapján képviselheti. (Rp. III. 2137/1915. Pdt. II. 474.)

A születés törvényességének megtámadása iránti perben a kiskorú részére a Pp. 697. §-a értelmében a gyámhatóság által kirendelt gondnok díjai is a Pp. 434. §-a alá esnek és így a felperes által előlegezendők. (P. III. 2105/1916. Pdt. II. 475.)

A Pp. 697. §-a csupán a születés törvényességének megtámadása iránt indított különleges eljárásban alkalmazandó, amikor az ítélet mindenkivel szemben hatályos. Ellenben örökösödési perben, amely csupán az örökösök közötti jogviszony kérdését van hivatva szabályozni, az örökösként szereplő peres fél törvényes származásának kérdését akár kereset, akár kifogás folytán az anya perben állása nélkül is el lehet dönteni. (P. I. 8108/1927. Pdt. XV. 98.)

A házasság felbontása és az ugyane házasság tartama alatt született gyermek törvénytelenítése iránti kérelmeket egy keresetben lehet előterjeszteni. (B. 4156/916. Pdt. II. 324. l.)

698. §. Az 1894: XXXI. t.-c. 128. §-a értelmében cselekvőképességében korlátolt szülőnek ebben a perben perbeli cselekvőképessége van.

Az 1894: XXXI. t.-c. 127. §-a értelmében cselekvőképtelen szülő nevében törvényes képviselője járhat el, akinek a kereset megindításához a gyámhatóság különös meghatalmazására van szüksége.

Mi. Minthogy a gyermekre életbevágó kérdés éppen azon fordul meg, hogy a gyermek a férj gyermeke-e és ha a férj ezt nem vonja kétségbe, más sem vitathatja az ellenkezőjét, ezért indokolt az 1894: XXXI. t.-c. 69. §-ának példájára az a szabály, hogy a cselekvőképességében korlátolt férjnek ebben a perben perbeli cselekvőképessége van, ami a felek perbeli egyenlőségének elvénél fogva ennek a képességnek a nő részére megadását is maga után vonja. Magától érthető, hogy nincs perbeli cselekvőképessége annak, aki az 1894. évi XXXI. t.-c. 127. §-a értelmében cselekvőképtelennek tekintendő; helyette a törvényes képviselőt ruházta fel a Pp. a megtámadás jogával, azonban csak a gyámhatóság különös meghatalmazása alapján.

Jegyzet. Az 1877: XX. t.-c. 127. és 128. §-t l. a 643. §. kapcsán.

699. §. A perben a kir. ügyész (főügyész, a kir. Kúria előtt a koronaügyész) is részt vehet.

Evégből a kir. ügyészt minden határnapról hivatalból értesíteni és a feleknek kézbesítendő iratokat és határozatokat vele is közölni kell. Az értesítés és közlés módját rendelet szabályozza.

Jogában áll az iratokat megtekinteni, a hozandó határozatra nézve indítványt tenni, a gyermek törvényessége érdekében tényeket és bizonyítékokat felhozni, valamint fellebbezettel élni.

Mi. Mint már említve volt, a közérdek ebben a perben is megköveteli az officialitás elvének az érvényesülését; ennek folyamánaképpen tehát itt sem mellőzhető a közérdeket képviselő hivatalos személynek, a kir. ügyésznek közreműködése. Minthogy a közérdek úgy a törvényesség megvédésében, mint a valóban fennálló törvényteleniség kiderítésében fennforog, a kir. ügyész itt a közérdek képviselőjére alkalmasabb közegnek mu-

atkozik, mint az árvaszéki ügyész, aki hivatása szerint a kiskoru érdekeit köteles megóvni. A kir. ügyész részvétele ezekben a perekben ugyanolyan, mint a 644. §. értelmében a házassági semmisségi perekben: ő félként vesz részt az eljárásban és mind a törvényesség, mind a törvénytelenység érdekében fölléphet.

Ib. A törvényesség megtámadása iránti perben nem szükséges a kir. ügyésznek félként való részvétele, hanem elég, ha ő a perbe beavatkozhatik; ezért a bizottság az első bekezdésből a „félként” szót kihagyta. A második bekezdés végére a bizottság a 644. §-hoz javasolt módosításnak megfelelően azt a rendelkezést vette fel, hogy: „Az értesítés és közlés módját rendelet szabályozza”. Végül az utolsó bekezdésben az „a tényeket és bizonyítékokat” szavak elé a következő szavakat illesztette be: „a gyermek törvényessége érdekében”, mert csak ily irányban tartja indokoltnak, hogy az ügyész tényeket és bizonyítékokat hozhasson fel.

Jegyzet. A kir. ügyész értesítésének és a közlésnek a módját a Tüs. 156. §-a szabályozza, amelyet a 644. §. kapcsán közlünk.

700. §. *A férj, vagy a gyermek halála esetében a 676. §-nak a semmisségi perre vonatkozó rendelkezése megfelelően alkalmazandó.*

Mi. A fél vagy gyermek halálával megszűnik a közérdeknek az az indoka, amely a törvényesség kérdésének tisztázását követeli s a contra omnes hatállyal való eldöntést igényli. Következménye ennek az, hogy a per ebben az esetben megszűnik. A 676. §-ban tett kivétel indokai itt is fennforognak.

701. §. *Ha a férj halála után harmadik személy a gyermek törvényteleniségétől függő jogait érvényesíti, ebben a perben ez a cím nem nyer alkalmazást.*

Nem nyer továbbá alkalmazást ez a cím a törvénytelen gyermek atyjának megállapítása iránti perekben sem.

Mi. A 701. §. kizárja az ebben a címben szabályozott eljárást alkalmazását az olyan perekben, amelyekben az ítélet nem mindenkivel szemben hatályos. Nincs ok, hogy miért legyen ebben az esetben eltérés a peres eljárás általános szabályaitól.

A törvénytelen származást megállapító ítéletben felesleges a gyermeket a törvényes apa nevének viselésétől eltiltani, mert a törvénytelen származásának kimondott gyermek bírói határozat nélkül is csupán az anyja s nem a törvényes apa nevével használhatja. (K. 2848/1914. Pdt. I. 157.)

TIZENHARMADIK CIM.

Kiskorúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés iránti és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás.

Nemzetközi megállapodás: 789. §. Ily megállapodás a teljes koruak gyámságára és hasonló védelmi intézkedésekre vonatkozólag az 1905. júl. 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezményt, amelyet az 1912. évi LII. t.-c. cikkelyezett be.

Mi. A Pp. a kiskorúság meghosszabbítása, a gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése iránti eljárás szabályozásában egyrészt a mai jogot követi (1881. november 1-én 3263/1881. I. M. E. sz. a. kelt igazságügy-min. rend.), másrészt eltér a mai jogtól annyiban, hogy ezeket az eljárásokat is a szóbeliség elvének alapul vétele mellett szabályozza és iktatja a Pp. rendszerébe.

Az eljárásnak a Pp.-ban szabályozott alapelvei egyébként lényegükben ugyanazok, amelyeken a házassági semmiségi eljárás nyugszik. A közérdek szempontja ezekben a perekben épp úgy előtérben áll, mint a házassági semmiségi perekben.

Első fejezet.

A kiskorúság meghosszabbítása és a meghosszabbítás megszüntetése iránti eljárás.*A kiskorúság meghosszabbítására illetékes bíróság.*

702. §. *A kiskorúság meghosszabbítására kizárólag az a törvényszék illetékes, amelynek területén a kiskorú gyámhatóságának a székhelye van.*

Jegyzet. Illetékes gyámhatóság: 1877: XX. t.-c. 198—203. §§. A magyar bíróság kizárólagos hatáskörére nézve l. a 414. §. 4. és 6. pontját, továbbá a Ppé. 33. és 36. §-ait, valamint az 1912: LII. t.-cikkbe iktatott hágai egyezményt.

Mi. A 702. §-nak a hatáskört és az illetékességet megállapító szabályát, amely a mai eljárási rendelet 2. §-ával egyezik, az a szoros összefüggés indokolja, amely a bíróságnak és a gyámhatóságnak eljárása között ezekben az ügyekben van.

1877: XX. t.-c. 198. §. *A gyámhatóság illetékessége jelen törvényben körülírt hatáskörrel rendszerint azon egyénekre terjed ki, kik azon területen, melyre nézve a gyámhatóság felállított, községi illetőséggel bírnak.*

199. §. *A gyámhatósági illetékesség azon árvaszékre, melyek területén a gyámoltak vagy gondnokoltak állandóan tar-*

tózkodnak, ez utóbbiak, illetőleg a gyám, gondnok vagy rokonok kérelmére átruházható.

200. §. A gyámhatóság az illetékességet igényelheti, ha a gyámság vagy gondnokság alá jutottak vagyónának legnagyobb része területén fekszik.

201. §. A gyámhatóság illetéktelensége esetében is kivételesen köteles oly egyénekre nézve, kik a gyámsági vagy gondnoksági eset felmerültekor területén tartózkodnak, a halasztást nem tűrő intézkedéseket mindaddig megtenni, míg az illetékes gyámhatóság meg nem állapított.

202. §. A gyámhatóság rendszerinti illetékessége mindaddig tart, míg a gyámhatósági teendőket az időközben illetékessé vált gyámhatóság át nem veszi.

203. §. A gyámhatósági illetékességnek megállapítása és a rendszerinti gyámhatóság gyakorlatának átruházása egy törvényhatóság területén lévő gyámhatóságok közt a közigazgatási bizottságot, — külön törvényhatóságok területén lévő árvaszékek között a belügyminisztert illeti, ha azok ez iránt egymás közt egyetértésre nem jutnának.

A 200. §. esetében azonban az átruházás mindig a belügyminiszter rendelete által történik.

A kérelem előterjesztésére jogosított személyek.

703. §. *A kiskorúság meghosszabbítását kérhetik: a kiskorú szülői, a kiskorú gyámja, az árvaszéki ügyész, továbbá szülő nem létezése esetében a kiskorú nagyszülői, nagyszülők nemlétezése esetében bármely oldalrokona az unokatestvérekig bezárólag és a kiskorú gyermekének törvényes képviselője.*

A távollét vagy más ok miatt tartósan gáltolt szülőt vagy nagyszülőt nem létezőnek kell tekinteni.

Mi. Azoknak a személyeknek a meghatározása, akik a kérelem előterjesztésére jogosítva vannak, tulajdonképen az anyagi jog körébe tartozik; az 1877: XX. t.-c. 9. és 4. §-a tartalmaz ugyan erre nézve némi rendelkezést, minthogy azonban az a rendelkezés hézagos, ebben a fontos kérdésében pedig tüzetes szabályra van szükség, a perrendtartásba kellett azt felvenni. A 703. §. különben lényegében a mai eljárás 3. és 4. §-ával megegyezik. Annak kimondását, hogy az árvaszéki ügyész az illetékes gyámhatóság rendeletére kérheti az eljárás megindítását, feleslegesnek tartja a Pp. Az árvaszéki ügyész csak hivatali szerve a gyámhatóságnak, amiből nyilvánvaló, hogy csak a gyámhatóság rendeletére van az árvaszéki ügyésznek joga fellépni s őt önálló kereseti jog nem illeti.

A 703. §. második bekezdésének rendelkezéséhez hasonló rendelkezést tartalmaz az 1894: XXXI. t.-c. 9. §-ának harmadik bekezdése.

704. §. *Az árvaszéki ügyész, valamint az atyai hatalmat gyakorló atya vagy a gyám az eljárásban akkor is a fél jogait gyakorolják, ha az eljárás megindítását nem ők kérték. Mint ilyenek, úgy a kérelem teljesítése, mint megtagadása érdekében előterjesztéseket tehetnek és fellebbvitellel élhetnek. A feleknek kézbesítendő bírói határozatokat nekik is kézbesíteni kell.*

Az előbbi §-ban felsorolt többi személyek, ha keresetindításra jogosítottak, a perbe mint mellékbeavatkozók külön érdekük kimutatása nélkül is beléphetnek és ebben az esetben a fél jogait gyakorolják.

Mi. Az árvaszéki ügyész által képviselt közérdeket, mely itt a kiskorú valódi érdekével összeesik — továbbá az atyának és a gyámnak érdekeit ez a kérdés oly közelről érinti, hogy indokolt, mikép ezek a személyek akkor is a fél jogait gyakorolják, ha az eljárás megindítását nem ők kérték. A 704. §. második bekezdése pedig annak ad kifejezést, hogy a keresetindításra jogosult rokonnak a végből, hogy az eljárásba beavatkozhassék, a rokonsági viszonyból folyó érdeken felül még külön jogi érdeket kimutatniok nem szükséges.

Jegyzet. V. ö. 708., 712. §§. — E §. alkalmazandó a gondnoksági eljárásban is: 720., 723., 729. §§., az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban: 731. §.

A képviselet.

705. §. *A felek vagy törvényes képviselőik úgy az első, mint a fellebbezési bíróság előtt a tárgyaláson személyesen is eljárhatnak, a keresetlevelet, a tárgyaláson kívül előadható kérelmeket és nyilatkozatokat pedig az első-bíróságnál az elnök előtt vagy az elnök által megbízott bíró előtt jegyzőkönyvbe mondhatják.*

Az első bekezdés esetén kívül a feleknek ügyvéddel kell magukat képviseltetniök. Beadványokat a felek — amennyiben a törvény másként nem rendelkezik — csak ügyvédi ellenjegyzéssel nyújthatnak be. A kereset támasztásához különös meghatalmazás szükséges.

Mi. A 705. §. indokai a 643. §. hasonló rendelkezései kapcsán már előadattak.

Ib. A kiskorúság meghosszabbítása iránti pereknek legszemélyesebb természetű és súlyos következményei indokolják, hogy a keresetet benyújtó ügyvéd különös meghatalmazással legyen ellátva; miért is a bizottság a §. második bekezdésének végére a következő mondatot tette: „A kereset támasztásához különös meghatalmazás szükséges.”

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 727., 729. §.; atyai hatalom stb.: 731. §.

A keresetlevél tartalma, felszerelése és elintézése.

706. §. *A keresetlevélben elő kell adni a kérelmezési jogosultságot igazoló tényeket és bizonyítékokat. A keresetlevélben továbbá az eljárás előkészítése végett elő kell adni azt az okot, amelynek alapján a kiskorúság meghosszabbítását kérik, valamint az igazolásra szolgáló tényeket és bizonyítékokat.*

Az írásbeli keresetlevelet három példányban — ha pedig a keresetet az árvaszéki ügyész indítja, két példányban — a kellő számú felzetekkel kell benyújtani.

707. §. *A keresetlevél hiányainak pótlására és visszautasítására a 140. és a 141. §. rendelkezései alkalmazandók azzal a kiegészítéssel, hogy a keresetlevelet akkor is vissza kell utasítani, ha a felperes a kérelem előterjesztésére nyilvánvalóan nincs jogositva.*

Ha a bíróság a keresetlevelet visszautasítandónak nem találja, a kiskorú érdekeinek képviselőjére ügygondnokot rendel és a szóbeli tárgyalás előkészítésére kiküldött bírót nevez ki. Egyebekben a 655. §. megfelelően alkalmazandó.

708. §. *A keresetlevél elintézéséről az ügygondnok a másodpéldányon, a felperes és az árvaszéki ügyész és az atya vagy a gyám (704. §.) felzeten értesítetnek.*

Ha a keresetet nem az árvaszéki ügyész indította, a keresetlevél egyik példánya az elintézésel együtt az illetékes árvaszékhez átteendő.

Jegyzet. Az illetékes árvaszék: l. a 702. §. kapcsán. — Gondnoksági eljárás: 720., 722., 729. §§.; atyai hatalom stb.: 731. §.

Mi. A 706. és 707. §. a keresetlevél tartalmáról, felszereléséről, illetőleg elintézéséről rendelkezik. Ezeknek a §-oknak szabályai a Pp. általános rendszerén alapuló eltérésekkel a mai eljárás 5. és 6. §-ával, részben 7. §-ával megegyeznek. A keresetlevelet — a 134. §. általános szabályától eltérőleg — azért kell itt három példányban benyújtani, hogy abból egy példány az árvaszéknek jusson. Az árvaszéknek az eljárás megindításáról ekkép történő értesítése nemcsak a 709. §-ban megszabott közreműködés céljából, hanem azért is szükséges, hogy az árvaszéki ügyész ennek alapján a perben résztvehessen, továbbá még azért is, hogy az árvaszék az 1877: XX. t.-c. 9. §-ának harmadik bekezdése értelmében határozhasson abban a kérdésben, hogy a kiskorúnak teljeskorúvá válását ideiglenesen, t. i. a bírói határozat jogerőre emelkedéséig felfüggeszti-e. Mivel az árvaszéki ügyész a gyámhatóság közege s annak utasítására jár el, abban az esetben, ha a keresetet az árvaszéki ügyész indítja, elég azt két példányban beadni.

A 707. §. a mai eljárás 7. §-ával megegyezően, elrendeli, hogy a kiskorú cselekvési képességének — sőt esetleg személyes szabadságának is — oly erős korlátozásáról van ebben az eljárásban szó, hogy netáni visszaélés meggátlására még a legnagyobb biztosítékokkal ellátott bírói eljárás mellett sem mellőzhető hivatott ügygondnok kirendelése.

Epp úgy, mint a házassági perekben, a Pp. ezekben a perekben is bíró általi előkészítő eljárást rendel. Megfelel ez a mai eljárásnak is, amelyben szintén kiküldött bíró előtti eljárás előzi meg az ítélethozatalt, azzal a különbséggel mégis, hogy ma a kiküldött bíró nem előkészíti, hanem hivatalból tárgyalja az ügyet és így a bizonyítást is ő veszi fel.

Az árvaszék részéről adandó tájékozás.

709. §. Az árvaszék a keresetlevél vétele után köteles a törvényszéknek az előtte ismeretes mindazokat a körülményeket és bizonyítékokat, amelyek az ügy eldöntésére befolyással bírnak, haladéktalanul tudtára adni, az okiratokat pedig eredetiben, vagy, amennyiben az eredetieket nem nélkülözhetné, hitelesített másolatban megküldeni. Egyúttal köteles az árvaszék azoknak a rokonoknak a nevét, hollétét és rokonsági fokát a törvényszékkel közölni, akiktől az ügyre nézve felvilágosítás remélhető.

Az árvaszék értesítése a kiküldött vagy a megkeresett bírónak kiadandó.

Mi. A 709. §. a bíróságnak megfelelő tájékoztatását és az

eljárásnak gyors menetét kívánja biztosítani; megvan az abban foglalt intézkedés a mai eljárás 8. §-ában is.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 723., 729. §§.

Az előkészítő eljárás.

710. §. *Az előkészítő eljárás nem nyilvános.*

A kiküldött a felek által felhozott tények és bizonyítékok figyelembevételével az ügy állásának kiderítéséről és a bizonyítékok megszerzéséről hivatalból is gondoskodik.

A kiküldött a feleket, a szülőket, a gyámot, valamint azokat a rokonokat, akiknek meghallgatása az ügy felderítésére célszerűnek mutatkozik, személyes megjelenésre és nyilatkozattételre is megidézheti és a meg nem jelenő vagy nem nyilatkozó ellen a tanúskodás megtagadásának következményeit alkalmazhatja. Köteles továbbá a kiskorút saját személyében is meghallgatni; elővezetésén kívül azonban ellene más kényszereszközt nem alkalmazhat. Ez a meghallgatás mellőzhető, ha nagy nehézségbe ütközik.

Azok a körülmények, amelyek alapján a tanúságtétel megtagadható, a kihallgatás alkalmával is mentesítenek a nyilatkozás kötelessége alól, a rokonok azonban csupán a rokonsági viszony alapján a nyilatkozattételt meg nem tagadhatják.

A kiküldött a harmadik bekezdésben említett meghallgatásokat megkeresés útján is foganatosíthatja. (226. §.)

Mi. A 710. §. az előkészítő eljárás nyilvánosságának kizárását és a hivatalból való eljárás szabályát mondja ki s ennek következményeképen elrendeli, hogy a kiküldött bírő nemcsak a kiskorút magát köteles rendszerint személyesen meghallgatni, hanem a feleket, rokonokat és általában mindazokat a személyeket hivatalból hallgatja meg, akiktől az ügy felderítése remélhető. Megfelel ez lényegében a mai eljárás 10. és 11. §-ának.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 723., 729. §§.; atyai hatalom stb.: 731. §. — A tanúskodás megtagadása: 299., 303. §§.

A kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban a tényállás minden irányban hivatalból is tisztába hozandó. (Rp. VIII. 4311/1916. Pdt. II. 478.)

A kiskorú szakértői megvizsgálása.

711. §. Ha a kiskorúság meghosszabbítását a kiskorú testi vagy lelki fogyatkozásai miatt kéri, a kiküldött köteles a kiskorú állapotának megvizsgálásával és véleményadással egy vagy több szakértőt megbízni. A szakértői szemlénél a kiküldöttnek legalább egy izben jelen kell lennie.

A szemle szükség esetében megkeresés útján teljesítendő.

A megbizandó szakértőt vagy szakértőket a bíróság a keresetlevél elintézésénél kijelölheti.

Ha a kiskorú elmeállapota a folyamatban levő eljáráson kívül e §-nak megfelelően már megvizsgáltatott, az újabb szemle mellőzhető.

Mi. A 711. §. az eljárásnak egyik legfontosabb szabályát tartalmazza, mely szabály leginkább a gondnoksági eljárásban lesz helyén, de mivel a kiskorúság meghosszabbítása abban az esetben, ha a kiskorú elmebeli fogyatkozásai miatt mondatik ki, e részben nem különbözik a gondnokság alá helyezéstől, ebben az eljárásban is alkalmazást nyer. Kimondja nevezetesen ez a §., hogy amennyiben a kiskorúság meghosszabbítását a kiskorú testi vagy elmebeli állapotának fogyatkozása miatt kéri, az ő állapotát mindig szakértővel kell megvizsgáltatni. A mai eljárás ezt a kötelező szabályt csak a gondnoksági eljárásban (3263/81. I. M. E. sz. rend. 34. §.) és ott is csak a 35. §-ban foglalt kivétellel alkalmazza; a Pp. míg azt egyrésztől általánosítja addig másrésztől a kiskorúság meghosszabbítási eljárásra is kiterjeszti. Minthogy az elmebeli fogyatkozásnak, sőt legtöbbször a testi fogyatkozásnak is megállapítása csakis szakértő közreműködésével történhetik megbízhatóan, a könnyelmű eljárásnak elkerülése végett ennek a szabálynak általánosan kötelezővé tételét nem lehet mellőzni, de éppen ebből a szempontból szükséges annak a másik biztosítéknak is feltétlen kötelező szabállyá emelése, hogy a bírónak a szemlénél legalább egyszer jelen kell lennie. Erre a kérdésre alább, a gondnoksági eljárásban még visszatér a Pp.

A 711. §. utolsó bekezdése megengedi, hogy akkor, ha a kiskorú elmeállapota ezen az eljáráson kívül, nevezetesen az 1876: XIV. t.-c. 73. §-ának utolsó bekezdése esetében ennek az eljárásnak megfelelően t. i. szakértői közreműködéssel bíróság útján már megvizsgáltatott, az újabb szemlélt mellőzni lehessen. Ha ez a megvizsgálás a 711. §-nak megfelelően, vagyis bíró jelenlétében és szakértő által történt, újabb szemle nem

feltétlenül szükséges, de ha a bíró bármilyen okból jónak látja a szemlélt ismételni, kizárva nincsen.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 723., 729. §. az ut. bek.-re nézve l. a Ppé. 19. §-át.

A gondnokság alá helyezési perben, amikor a különös szakértői ismereteket igénylő perdöntő kérdésben, hogy alperes elmebeteg, elme gyenge-e avagy nem? az alperest megvizsgált orvosszakértők lelete és arra alapított véleménye között lényeges ellentét van, az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményének megszerzése nem mellőzhető. (K. 6893/922. Pdt. VIII. 94. l.)

A kiskorúnak gyógyintézetbe helyezése.

712. §. *A bíróság kérelemre elrendelheti, hogy a kiskorú hat hetet meg nem haladó időtartamra gyógyintézetben helyeztessék el, ha az orvosszakértők véleménye szerint elmeállapotának hosszabb ideig tartó megfigyelése szükséges és ez a megfigyelés máskép nem történhetik. A gyógyintézetben való elhelyezést mellőzni kell, ha az a kiskorú egészségére hátrányos lenne.*

A határozathozatal előtt a 704. §-ban megjelölt személyek meghallgatandók.

A gyógyintézetben való elhelyezést rendelő végzés ellen halasztó hatályú felfolyamodásnak van helye.

Mi. Mai gondnoksági eljárásunkban nem ritkán nehézségbe ütközik a gondnokság alá helyezendő elmeállapotának megvizsgálása. Ha a megvizsgálandó elme gyógyintézetben van, vagy megvizsgálásába önként beleegyeznek, a vizsgálatnak nincs akadálya; ha azonban az elme gyógyintézetben kívül levő egyén a bíróság előtt vagy a szakértőknél felhívás ellenére meg nem jelenik, és a bíróság vele nem érintkezhetik, nincs a bíróságnak módjában, hogy a ma is kötelezően megszabott vizsgálatot foganatosíthassa, ami végeredményben csakis a gondnokság alá helyezendőnek válik kárára. A mai eljárásnak gyakran érzett ezen a hiányán némiképp segít ugyan a 710. §., mely megengedi az illető egyénnek elővezettetését, ez azonban nem elégséges akkor, amikor az elmeállapot megvizsgálására egyszeri vagy akár többször ismételt megfigyelés helyett az illető egyének huzamosabb időn át állandó megfigyelésére, az egyes tüneteknek az egyén egész életmódjára kiható folytonos és megszakíthatatlan szakértői észlelésére van szükség. Az ilyen észlelés másutt, mint szakszerűen berendezett elme gyógyintézetben gyakran egyáltalában nem lévén végezhető, a 712. §. a német perrendtartás 656. §-ának példájára jogot ad a bíróságnak arra,

hogy a megvizsgálandót elmeógyógyintézetben helyeztesse el. A bíróságnak ezt a jogát erős korlátokkal veszi körül a Pp., amelyek a visszaélésnek gátat vetnek. Nevezetesen az elhelyezés csak kérelemre rendelhető el és hat heti időtartamot meg nem haladhat; annak csak akkor lehet helye, ha a szakértők a hosszabb ideig tartó megfigyelést szükségesnek tartják és ha az másként meg nem történhetik; mellőzni kell az elhelyezést akkor, ha az illető egészségére káros hatású lenne; az elhelyezés kérdésében az atyát vagy a gyámot és az árvaszéki ügyészt mindig meg kell hallgatni s az elhelyezést elrendelő végzés ellen halasztó hatályu felfolyamodásnak van helye.

Jegyzet. Gondnoksági eljárásunkban is: 720., 723., 729. §.

A gondnokság alá helyezendőnek a Pp. 712. §-a értelmében gyógyintézetben való elhelyezése kérdésében a bíróság legjobb belátása szerint dönthet; azt tehát akkor is mellőzheti, ha a gondnokság alá helyezendő fél maga kéri. (P. III. 2380/1923. Pdt. IX. 22.)

Az ítélet közlése és közzététele.

713. §. *A kiskorúságot meghosszabbító ítélet jogerőre emelkedése után az elsőbíróság annak kiadmányait az árvaszéknek megküldeni, továbbá a kiskorúság meghosszabbítását telekkönyvileg feljegyeztetni és közhírré tenni köteles. A közhírrététel a hivatalos hirdalban való egyszeri hírlapi hirdetés, a törvényszéknél való kifüggesztés és az illetékes községi elöljárósággal való közlés útján történik.*

A kiskorúság meghosszabbításának hatálya a hírlapi közzétételt követő napon kezdődik.

Mi. A 713. §-nak az ítélet közlését és közhírré tételét illető rendelkezései lényegükben a mai eljárás 16. §-ának utolsó bekezdésével megegyeznek. Az árvaszékkel való közlés a szükséges gyámhatósági intézkedések megtehetése végett, a telekkönyvi feljegyzés, a közhírrététel pedig a kellő nyilvánosság biztosítása végett szükséges.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 722., 729. §.

Az eljárás költsége.

714. §. *Az eljárás költsége, ha a keresetnek hely adatik, a kiskorút, különben pedig a felperest terheli.*

Az árvaszéki ügyész helyett a költséget az államkincstár viseli. Ugyanez előlegezi azt a költséget, amelyet az

árvaszéki ügyész vagy az ügygondnok lenne köteles előlegezni.

A bíróság az árvaszéki ügyészt is elmarasztalhatja annak a költségnek a megtérítésében, amelyet nyilvánvaló vétségével okozott. (435. §.)

Mi. A 714. §. az eljárás költségéről rendelkezik a perköltségre vonatkozó általános szabályoknak és nagyobbrészt a mai eljárásnak (52—55. §§.) megfelelően. Az a rendelkezés, hogy az árvaszéki ügyész helyett a költséget az államkincstár viseli, a 644. §. utolsó bekezdésében foglalt hasonló rendelkezéshez hasonló és ott nyert indokolást. Mivel az árvaszéki ügyész ebben a perben a közérdek képviselőjében lép fel és az ügygondnok sem terhelhető meg a költségnek előlegezésével, indokolt a §-nak az államkincstár részéről való előlegezést kimondó szabálya. Az utolsó bekezdés rendelkezése a mai eljárás 55. §-ának felel meg és a 435. §. szabályaival is összhangban van.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 723., 729. §§.; atyai hatalom stb.: 731. §. Kincstártól viselendő költség: 61209/1916. I. M. sz. (I. K. XXV. 564.) l. a 644. §. kapcsán.

Ha a bíróság által a kiskorú részére kirendelt ügygondnok azzal a keresettel, melyet ő a kiskorúnak gyámja ellen a kiskorúság meghosszabbításának megszüntetése iránt indított, elutasítatik, a kiskorút a gyám költségeiben végrehajtás terhével el kell marasztalni; ha azonban a megszüntetés iránti keresettel a kiskorú valamelyik rokona is felperesként lépett fel, ez és a kiskorú a gyám költségében egyenlő arányban marasztalandók. — Az árvaszéki ügyész, aki a kiskorúság meghosszabbításának megszüntetése iránti perben nem valamely peres fél képviselőjében, hanem az árvaszék megbízásából és közérdekből jár el, díjakat a peres felektől nem igényelhet. (Rp. VIII. 4435/1915. Pdt. II. 477.)

Perújítás; új kereset.

715. §. Perújításnak nincs helye.

A kiskorúság meghosszabbítása azonban akár ugyanazon, akár más meghosszabbítási ok alapján ismételve kérhető, ha a felperes oly tényeket vagy bizonyítékokat hoz fel, amelyek az előbbi eljárásban nem érvényesítettettek.

Mi. Valamint a mai eljárás 16. §-a, úgy a Pp. 715. §-a is kizárja ezekben a perekben a perújítást, hanem e helyett elutasító ítélet esetében új kereset indítását engedi meg. A kiskorúság meghosszabbítását kimondó ítélet ellen a meghosszabbítás megszüntetésének kérhetése fölöslegessé teszi a perújítást.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 722., 723., 729. §§.

A házassági per szabályainak alkalmazása.

716. §. Amennyiben ebből a fejezetből más nem következik, a kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban a tizenegyedik cím első fejezetében a házassági semmisségi perre megállapított szabályok megfelelően alkalmazandók, azzal az eltéréssel, hogy a 661., 672., 673. és a 678. §-ban a kir. ügyész helyett az árvaszéki ügyész értendő, — továbbá, hogy a 666. §. esetében az eljárás folytatandó, ha a keresetet a 704. §. szerint félként jogosítottak valamelyike magáévá teszi, — és végül, hogy a 671. §-ban idézett 667. §. helyett a 710. §. értendő.

Mi. A 716. §. a házassági semmisségi perre megállapított szabályokat erre az eljárásra kiterjeszti.

Jegyzet. Gondnoksági eljárás: 720., 723., 729. §§.; atyai hatalom stb.: 731. §.

A kiskorúság meghosszabbításának megszüntetése.

717. §. A kiskorúság meghosszabbításának megszüntetésére kizárólag az a törvényszék illetékes, amely a meghosszabbítást elrendelte.

A kiskorúság meghosszabbításának megszüntetését a 703. §. szerint jogosított személyeken kívül az is kérheti, akinek kiskorúságát a bíróság meghosszabbította. Ha a megszüntetést a kiskorú kérte, a törvényszék az ő kérelmére részére ügygondnokot rendel, aki az eljárást megelőbb, szükség esetében a kiskorú kérelmére a bíróság által kitűzendő határidő alatt megindítani köteles.

A kiskorúság megszüntetése az ítélet jogerőre emelkedését követő napon lép hatályba.

Egyebekben az eljárásra a kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárás szabályai (704—716. §§.) megfelelően alkalmazandók.

Mi. Egészen természetes, hogy a kiskorúság meghosszabbításának megszüntetését az is kérhesse, akinek kiskorúságát meghosszabbították. Ugy ez az álláspont, valamint az eljárásnak a 717. §-ban foglalt szabályozása a mai eljárással (17—20. §§.) lényegében megegyezik.

Jegyzet. V. ő. a gondnokság megszüntetésére nézve a 726. §-t; a költségre nézve a 714. §. jegyzetét.

Második fejezet.

Gondnokság alá helyezés és gondnokság megszüntetése iránti eljárás.

Mi. A Pp. az 1877: XX. és az 1885: VI. törvénycikkbe foglalt mai jog alapján megkülönbözteti: 1. az elmebetegnek vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnémának (1877: XX. t.-c. 28. §. a) pontja) és 2. a gyenge elméjűnek és magát jelekkel megértetni tudó siketnémának, valamint a tékozlónak (1877. évi XX. t.-c. 28. §. b) és c) pontja) gondnokság alá helyezését.

A gondnokság alá helyezésre illetékes bíróság.

718. §. *Nagykorúnak gondnokság alá helyezésére kizárólag az a törvényszék illetékes, amelynek területén a gondnokság alá helyezendő általános illetékessége van. Belföldiek tekintetében, akiknek belföldön általános illetékességük nincs, az utolsó belföldi általános illetékességük irányadó.*

Elmebeteg vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma kiskorúnak gondnokság alá helyezésére (1885. évi XI. t.-c. 1. §.) kizárólag az a törvényszék illetékes, amelynek területén a kiskorú gyámhatóságának székhelye van.

Mi. A 718. §. a gondnokság alá helyezési eljárás mindkét nemében az illetékességet szabályozza, még pedig nagykorúak gondnokság alá helyezésére nézve lényegileg megegyezően a mai eljárás 28. §-ával, kiskorúakra nézve pedig megegyezően a Pp. 702. §-ával.

Jegyzet. Általános illetékesség: 19—22. §§.; belföld: 789. §.; illetékes gyámhatóság: 702. §. A teljeskorúak gyámságára stb. vonatkozó hágai egyezményt az 1912: LII. t.-c. cikkelyezi be.

Ha a külföldinek belföldön rendes lakhelye vagy állandó szállása vagy birtoka van, magyar tszék külföldinek gondnokság alá helyezésére illetékes és határozata a külföldinek mind személyére, mind belföldi vagyonára nézve érvényes, míg hazai hatósága jogerősen máskép nem intézkedik. (15223/1888. IM. Mars. III. 503. és 5381/1899. IM.)

Az állampolgárság diplomáciai megállapításáig a gondnokság alá helyezés el nem rendelhető, azonban halasztást nem tűrő gondnoki teendők végzésére gondnok kirendelése végett a magyar gyámhatóság megkeresendő. (B. 1888. jún. 12. 26.474. Schw. 87.)

Az állandó lakást a ker. előljárásság bizonyítványa bizonyítja. (B. 1890. dec. 2. 52.932. Schw. 79.); az orsz. tébolydai jelentés is bizonyítja. (K. 1896. aug. 4. 3741. M. VII. 271.)

A csendőrlegénység elmebeteg tagjának gondnokság alá helyezése. A m. kir. honvédelmi miniszter 112.000/XVI. 1906. számú körrend. (Rendeleti Közlöny, Szabályrendeletek 1906. évf. 34. sz. 435. lap).

„3. Mihelyt az illető egyén elmeállapotáról határozott vélemény alkotható, a kórházparancsnokság (igazgatóság) azon esetben, ha az illető egyén elmebeteg, ezt az illetékes csendőrkerületi parancsnok tudomására hozza és egyszersmind azon törvényszéket, mely alá a beteg személyes bírói illetőség szerint tartozik, gondnokság alá helyezése iránti határozathozatal végett azonnal értesíteni tartozik. (8061/1907. I. M. sz.) (Hivatalból eljárásnak a Pp. szerint nincs helye. Az eljárás hivatalból megindítását az árvaszéki ügyész fellépése pótolja.)

*Kérelem (1877: XX. t.-c. 28. §. a) p. alapján)
előterjesztésére jogosultság.*

719. §. *Elmebeteg, vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma nagykorúnak (1877: XX. t.-c. 28. §. a) pont) vagy kiskorúnak (1885: VI. t.-c. 1. §.) gondnokság alá helyezését az egyenes ágbeli rokonok, az unokatestvérekig bezárólag az oldalrokonok, a házastárs, illetőleg törvényes képviselőjük, végre az árvaszéki ügyész keresettel kérhetik.*

Jegyzet. Elmeógyógyintézetbe felvétel: Ppé. 19., 20. §§.

Különválva élő nő is kérheti férje gondnokság alá helyezését. (K. 190/1919. Pdt. V. 87. l.)

Az érdemtelenségnek, mint az öröklés törvényes akadályának csak a hagyaték megnyitásával eldöntendő kérdése, ellenkező tételes jogszabály hiányában nem érinti felperesnek a Pp. 719. §-ában biztosított azt a jogát, hogy mint alperesnek a leszármazója, atyjának a gondnokság alá helyezése iránt indíthasson keresetet. (P. III. 5821/1923. Pdt. IX. 175.)

A gondnoksági eljárás.

720. §. *A bíróság az eljárás megindítását hatósági orvosi bizonyítvány felmutatásától teheti függővé.*

Egyebekben az eljárásra a 704—716. §-ok megfelelően alkalmazandók.

Mi. Mai jogunk külön szabályozza az elmebeteg vagy ma-

gát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma nagykorúnak (1877. évi XX. t.-c. 28. §. a) pont) és ugyanilyen kiskorúnak gondnokság alá helyezését. (1885: VI. t.-c. 1. §.) Minthogy a gondnokság alá helyezés e két esete között az eljárás szempontjából lényegileg nincs különbség, ennél fogva a 719. és a 720. §. azokat együttesen szabályozza.

A gondnokság alá helyezés kérelmezésére jogosultság a gondnokság alá helyezésnek előfeltétele lévén, szabályozása a polgári törvénykönyvbe tartozik. Minthogy azonban ennek a jogosultságnak a kimerítő szabályozása magánjogi törvényeinkből (1877: XX. t.-c., 1885: VI. t.-c.) hiányzik és csak az eljárási rendeletben (3263/81. sz. igazságügymin. rend. 29., 30., 35. §§.) van meghatározva, a Pp. ezt a jogosultságot is szabályozza.

A jogosultak körének a megszabásában abból indul ki a Pp., hogy a gondnokság alá helyezés kérelmezésére azokat kell felhatalmazni, akire megnyugvással bízható azoknak az érdekeknek a képvisellete, amelyeknek megvédésére a gondnokság alá helyezés jogintézménye szolgál. Ennél fogva minél inkább érvenyesül a gondnokság alá helyezendőnek érdeke mellett a közérdek, annál inkább tágitani kell a kérelmezésre jogosultaknak a körét.

A közérdek képviselétére elsősorban hivatott gyámhatóság közege: az árvaszéki ügyészen kívül, a rokonoknak adja meg — és pedig lényegében megegyezőleg a mai eljárás 29. §-ával, elég tág körben — a 719. §. a kérelmezés jogát. A jogosultak körének a 716. §-ban megjelölt rokonsági fokon kívül álló személyekre kiterjesztése azonban nem volna indokolt; ha a távolabbi rokonoknak, vagy esetleg idegen személyeknek is kereseti jogot adna a Pp. a gondnokság alá helyezés kérésére, ez könnyen önző egyéni érdekek érvényesülésére és visszaélésekre vezethetne s a gondnokság alá helyezés célját, valamint a személyes szabadság követelményeit is veszélyeztetné.

Mai eljárásunk bizonyos esetekben a hivatalból való gondnokság alá helyezést is ismeri. Az eljárási rendelet 35. §-a szerint ugyanis „ha a törvényszék az állami elmeigógyintézetnek vagy valamely állami, törvényhatósági vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága által hivatalosan értesítettik arról, hogy valamely nagykorúra nézve az 1877: XX. t.-c. 28. §. a) pontjában meghatározott esetek egyike fennforogni találtatván, az gyógykezelés végett az intézetbe bevétetett, a gondnokság alá helyezési eljárást hivatalból köteles megindíttatni.” Hasonló rendelkezést tartalmaz az 1885: VI. t.-c. 1. §-a a kiskorúakra nézve. Az 1897. évi október hó 4-én 53.418/97. I. M. sz. a kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet pedig azzal egészítette ki ezeket a törvényes intézkedéseket, hogy a törvényszék a gondnokság alá helyezési eljárást akkor is hivatalból köteles megindítani, amikor az 1876: XIV. t.-c. 73. §-ának utolsó

bekezdése szerint a magántéboldyákban s kórházakban lévő téboldyai osztályokban elhelyezett és a törvényszéknek bejelentett elmebetegekre nézve az illető törvényszék az elmebetegséget megállapította.

A Pp. ezt az álláspontot nem tartja fenn. Az a kérdés, hogy az elmebetegségnek az 1876: XIV. t.-c. 73. §-a értelmében megállapítása s az e körüli eljárás a gondnoksági eljárásnak része- vagy nem, a gyakorlatban állandó kétség és vita tárgya. Ennek a kétségnek az elosztatása s annak a meghatározása, hogy az 1876: XIV. t.-c. 73. §-ában megállapított eljárás és a gondnoksági eljárás milyen viszonyban állanak egymáshoz, az életbeléptetési törvénybe tartozik ugyan, de ennek a kérdésnek a helyes megoldása már itt is szükségessé teszi az állásfoglalást abban az irányba, hogy az 1876: XIV. t.-c. 73. §-ában megszabott eljárás nem része a gondnoksági eljárásnak, következésképp nincs helye annak, hogy a gondnoksági eljárás az elme-gyógyintézeti jelentés alapján hivatalból indíttassék meg.

A gondnokság alá helyezési eljárásnak hivatalból megindítását csakis a közérdekkel lehetne megindokolni, amely megkívánja azt, hogy a gyógyintézetbe fölvetett elmebeteg egyén a gondnokság alá helyezés útján egyrésztől a személyére s vagyonára nézve szükséges védelemben részesüljön, másrésztől be nem számítható cselekedetei által másoknak károkat ne okozzon. Nem tekintve azonban azt, hogy a közérdeknek ez a szempontja a gyógyintézetbe nem szállított elmebetegekre nézve éppen úgy, sőt talán még inkább fennforog, a közérdeknek ilyen védelmére nem az ítélkezésre hivatott bíróság, hanem — mint a házassági semmiségi perekben a kir. ügyész — itt az árvaszéki ügyész van hivatva s mivel semmi akadályja sincsen annak, hogy minden oly esetben, amikor elmebetegség okából valakinek gondnokság alá helyezése szükséges, az árvaszéki ügyész fellépessen: nincs ok arra, hogy ebben a kérdésben áttörjük úgy a bűnvádi, mint a polgári per egész vonalán mindenütt érvényesülő azt az alapelvet, mely szerint a bíróság a peres eljárást sohasem hivatalból, hanem mindig csak kérelemre, az arra jogosult személy fellépésére indítja meg.

Mínthogy már maga a gondnoksági eljárásnak elmebetegség okából megindítása is súlyosan érinti az illető érdekeit, indokolt a 720. §-nak az a szabálya, mely szerint a bíróság az eljárás megindítását hatósági orvosi bizonyítvány felmutatásától teheti függővé. Önként értetik, hogy az elme-gyógyintézet igazgatójának jelentése is hatósági orvosi bizonyítványnak tekintendő, ha az intézet állami vagy egyébként hatósági jellegű.

A 720. §. második bekezdése a kiskorúság meghosszabbítására nézve megállapított eljárási szabályokat a gondnoksági eljárásra is kiterjeszti. Ezek a szabályok már a jelen cím első fejezetének megfelelő §-ai kapcsán meg lévén indokolva, ehelyütt

csak az a rendelkezés igényel bővebb kifejtést, mely erre az eljárásra a 711. §. szabályait is kiterjeszti s ezzel a mai eljárástól eltér.

A mai eljárás (3263/81. sz. igazságügyminiszteri rendelet) 36. §-a szerint ugyanis az állami elmeegógyintézetnek vagy valamely állami, törvényhatósági vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága által az intézetbe történt felvételtől szóló igazgatósági jelentés szakértői vélemény hatályával bír és az elmebeli állapotnak a 34. §-ban előírt kötelező megvizsgálását mellőzhetővé teszi, fennmaradván a bírónak az a joga, hogy ha a további megfigyelés vagy felülvizsgálat szükségességnek mutatkozik, a szakértői szemlét elrendelhesse.

A mai eljárásnak ez a szabálya azon az indokon alapszik, hogy az állami s egyéb közkórház igazgatójának, mint közhivatalnoknak hivatalos minőségében és hivatalos felelőségében elég biztosíték van arra nézve, hogy a részéről adott szakértői vélemény megbízható és helyes. Anélkül, hogy ennek az indoknak jogosultságát érinteni akarná, a Pp. a kötelező bírói szemlét, a bírónak közvetlen közreműködését a gondnoksági eljárásnak erre az esetére is kiterjeszti. Nem tekintve azt, hogy ugyanabban a kérdésben két különböző eljárás követése sohasem célszerű, fontos perjogi érvek szólnak a Pp.-nak emellett az álláspontja mellett. Minthogy a bíró a mai eljárás mellett a gondnokság alá helyezendővel ebben az esetben nem érintkezik, annak állapotáról egyáltalán nincs közvetlen tudomása s amennyiben az illetőnek olyan hozzátartozói, akik az elmebetegség fennforgását vita tárgyává tennék, nincsenek, nincs a bírónak rendelkezésére semmi olyan adat, aminek az alapján a további megfigyelés vagy felülvizsgálat szükségességét vizsgálhatná, a 36. §-nak erre vonatkozó biztosítéka tehát merőben illusorius. A peranyag ezen hiányosságának további hátrányos perjogi következménye az, hogy a bírónak semmi támpontja sem lévén az intézeti igazgató értesítésében foglalt annak a kijelentésnek, hogy az illető elmebeteg, a megbírálására, minden mérlegelés és minden kritika nélkül elfogadja a véleményt, aminek következménye az, hogy a gondnokság alá helyezés kérdését az esetek túlnyomó számában nem a bíróság, hanem az intézeti igazgató dönti el.

Ha bármely jelentéktelen vagyoni perben elrendelheti a bíró a fél személyes meghallgatását, ha a házassági perekben a felek személyesen rendszerint meghallgatandók, akkor nem lehet a gondnoksági perekben sem, amelyek leginkább igénylik — természetüknel fogva — a bírónak közvetlen közreműködését, egy esetben sem megengedni azt, hogy a bíróság pusztán az iratok alapján, egy szakértőnek kritika tárgyává nem tehető véleménye alapján megfossza az egyént önjogúságától, anélkül, hogy őt valaha bíró csak látta volna is. A kötelező bírói szemléből esetleg származó többköltség itt nem jöhet tekintetbe; de ez

a költség különben is a minimumra, t. i. a bírónak netáni fuvar-költségére (a közlekedési eszköz díjára) száll le, mivel az nem ütközik akadályba, hogy a bíró az illető intézet orvosának közreműködésével foganatosítsa a szemlét.

Az I. bizottságban Szivák Imre fokozottabb biztosítékot kíván a tekintetben, hogy a gondnoksági vagy a kiskorúság meghosszabbítási eljárás és ezzel kapcsolatban az illetőnek elme-gyógyintézetbe helyezése körül az egyéni szabadság teljes mértékben megóvassék. *Plósz Sándor igazságügyminiszter* kifejti, hogy a gondnokság alá helyezés és az elme-gyógyintézetbe való helyezés két külön dolog. Az elmebeteget gyakran olyankor is indokolt lehet elme-gyógyintézetbe helyezni, amikor gondnokság alá helyezése nem indokolt. Lehetséges, hogy az elmebetegek nincsenek semmi vagyona, amikor gondnokság alá helyezésének nem sok értelme van. A gondnokság alá helyezés egyébként és különösen annak nyilvánossága, sokszor hírlapi közzététele igen érzékenyen érinti az egyént, megeshetik, hogy ez annak egész üzleti hírnevét tönkreteszi, holott rövid idő alatt teljesen ki-gyógyulhat elmebetegségéből és gondnokság alá helyezésére semmi szükség sem volt. A javaslat ez okból a két eljárást egymástól különválasztja. A perrendtartásban szabályozott gondnoksági eljárásban a mai eljárással szemben fokozottabb garancia van abban, hogy míg ma az állami gyógyintézeti igazgatónak egyszerű jelentése alapján megtörténik a gondnokság alá helyezés, addig a javaslat szerint azt minden esetben bírói vizsgálatnak kell megelőznie, hogy a bíró mindig érintkezzék személyesen azzal, akit gondnokság alá akarnak helyeztetni. Az elme-gyógyintézetbe való elhelyezés tekintetében pedig az életbe-léptetési törvény fog tartalmazni a mai eljárással szemben fokozott garanciákat, amennyiben annak tervezetbe a belügyminiszter úr hozzájárulásával olyan rendelkezés lesz felvéve, (Ppé. 19., 20. §§.) mely szerint bármely intézetre nézve a bíróság fog határozni abban a kérdésben, hogy valaki mint elmebeteg az intézetbe felvettessék-e vagy nem és ezt a bírói határozatot minden esetben szakértő közreműködésével teljesítendő bírói vizsgálatnak kell megelőznie. *Szivák Imre* mégis helyesnek tartaná, ha az elme-gyógyintézetbe felvett minden beteg hivatalból gondnokság alá helyeztetnék, mert azzal, hogy neki gondnokot rendelnek, már személyét is védik. Aggálya van az ellen a rendelkezés ellen is, amely a megfigyelés végett elme-gyógyintézetbe szállítást rendeli. *Bernáth Béla* a javaslat álláspontja mellett még azt is felhossa, hogy a gondnoksági eljárás lefolytatása költségbe kerül, felesleges tehát olyankor is szaporítani a költséget, amikor a gondnokságra nincs szükség. A bizottság a §-t változtatlanul elfogadta.

Szivák Imre a garancia fokozása végett szükségesnek tartja annak a kimondását, hogy az eljárás megindítása hatósági orvosi

bizonyítványtól tétessék függővé. A *miniszter* az indítványt nem ellenezte s a bizottság azt elfogadta.

Jegyzet. A gondnokság alá helyező határozatot közölni kell továbbá (a 713. §. rendeletein felül) a közigazgatási tisztviselőkre nézve a közigazgatási bizottsággal (86. júl. 21. 25.313. sz. I. M. rend. Mars. IV. 101.); a vámszedési jog engedélyezésére nézve a kereskedelemügyi miniszterrel (1890: I. t.-c. 96. §.); intézetbe felvett elmebetegre nézve az intézet igazgatójával (90. okt. 22. 6802. sz. I. M. rend. Mars. III. 502.) I. a felsőháziól szóló 1926: XXII. t.-c. 42. §-át, a képviselőválasztásról szóló 1923: XXV. t.-c. 7. §. 5. bek. — A költségre nézve I. a 714. §. jegyzetét.

A legénységi állományhoz tartozó beteg elmeállapotú katonai személyek keresetképtelenségének fokára nézve a kiskorúság meghosszabbítása és a gondnokság alá helyezés, valamint az elmeógyógyintézetbe felvétel iránti eljárásban szükséges megállapításról. 35750/1917. I. M. (I. K. 286.)

1877: XX. t.-c. 28. §. Nagykorúak gondnokság alá helyeztetnek:

a) ha elmebetegek vagy siketnémák és magukat jelekkel megértetni nem tudják;

b) oly gyengeelméjűek, és magukat jelekkel megértetni tudó siketnémák, kik ezen bajok egyike vagy másika miatt vagyonuk kezelésére képtelenek;

c) a tékozlók.

1885: VI. t.-c. 1. §. Valamely kiskorú ellen, ha elmebeteg, vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma (1877: XX. t.-c. 28. §. a) pont), a gondnokság alá helyezési eljárás, a bíróság által az erőszben hatályban levő eljárási szabályok szerint kiskorúságának idejében is megindítható. Ha pedig a bíróság az állami elmeógyógyintézetnek vagy állami, törvényhatósági, vagy közkórházi jelleggel felruházott kórháznak igazgatósága által hivatalosan értesítettik arról, hogy valamely kiskorúra nézve az 1877: XX. t.-c. 28. §. a) pontjában meghatározott esetek egyike látszik fennforogni, s az gyógykezelés végett az intézetbe bevétel, az eljárást hivatalból megindítani, s erről az illetékes gyámhatóságot hivatalból értesíteni köteles.

Amennyiben az eljárás során az 1877: XX. t.-c. 28. §-a a) pontjában meghatározott esetek egyike bebizonyíttatik: a bíróság a kiskorúnak azon időponttól kezdve, amelyben nagykorúvá fog válni, gondnokság alá helyezését rendeli el.

A 720. §-hoz. *Hatósági orvos.* Közhivatalban levő orvosnak tekintendő minden tiszti orvos, a községi és kórorvos, és oly egyetemi magántanárok és tanársegédek, továbbá a közegészségi tanács és az igazságügyi orvosi tanács oly tagjai, kik az elme-
gyógyászattal, mint szaktudománnyal foglalkoznak; tiszteletbeli fő- és járásorvosok, köz-, úgyszintén nyilvános jelleggel fel-

ruházott kórházak igazgatói, fő- és osztályorvosai, törvényszéki orvosok, fegyintézeti és fogházi orvosok.

Külföldi elmeógyógyintézetek igazgató orvosai, illetőleg külföldi kórházak tébolydai osztályának vezető orvosai által kiállított bizonyítványok csak a vezetésök alatt álló elmeógyógyintézetekből hazaszállítandó elmebetegekre nézve vehetők tekintetbe. A véderő kötelékébe tartozó tényleges állományú orvosok bizonyítványai csak az esetben fogadhatók el, ha azok tényleges állományú katonai vagy honvéd személyekre vonatkoznak. (10.583/1903. sz. B. M. rend. az elmeógyógyintézetbe való felvételtől l. Schwartzter: Elmebetegügy I. k. az 1876: XIV. t.-c. 73. §-a kapcsán.)

A törvényszéki orvosszakértő véleménye alperest a gondnokság alá helyezési perben elmeügyengének jelentette ki. A fellebbezési bíróság a jelenlevő alperes meghallgatása alapján megállapítja, hogy alperes írni, számolni tud, iskolázottságának és társadalmi fokának megfelelő ismeretkörrel bír, a pénznemeket azonnal felismeri, helyi és időbeli tájékozottsága megfelelő s a katonaságnál is mint szolgálatra alkalmas egyént tartatott nyilván. Ennek alapján elutasítja a gondnokság alá helyezési iránti kérelmet. Kúria helybenhagyja az ítéletet, mert:

a bíróság által megállapított tárgyi és közvetlen észleleti adatokkal is ellentétesnek talált törvényszéki szakértői véleménynek a Pp. 270. §-ában meghatározott szabad mérlegelésből folyó, indokolási kötelesség betartásával megokoltan történt mellőzése az alaki jogszabály helyes alkalmazásával történt. (K. III. 6877/1926. J. H. I. 10. sz.) L. a 270. §. kapcsán közölt határozatokat is.

Ha a gondnokság alá helyezési iránti kereset sikerre vezet, a perköltséget a gondnokság alá helyezett alperes viseli. E költségekhez tartozik az alperes elmeállapotának előzetes orvosi vizsgálatával felmerült költség is, amennyiben azzal s a később eszközölt szakértői vizsgálatával alperes elmeállapotáról ismételt megfigyelés alapján szereztetett megnyugtatóbb bizonyíték. (Rp. VIII. 7623/1915. Pdt. II. 479.)

Elmebetegség miatti gondnokság alá helyezési iránti eljárásban, ellenőrző szakértő orvos kirendelése nincs kizárva. Az elmebetegséget megállapító orvosszakértői vélemény helyességének támogatására az alperes személyes beadványának tartalma is felhasználható. (Rp. VIII. 8180/1915. Pdt. II. 480.)

Tékozlás miatti gondnokság alá helyezési perben a fellebbezési bíróság a tényállás kiderítése végett hivatalból kívánhatja, hogy az alperes rövid időközökben felvett adósságok hováfordításáról felvilágosítást adjon. De az alperes által csak a felülvizsgálati tárgyaláson felhozott az az új tényállítás, hogy időközben adósságát kifizette, a Pp. 535. §-a értelmében a gondnokság alá helyezési perben sem jöhet figyelembe, hanem csak

a gondnokság megszüntetése iránti kereset alapjául szolgálhat. (P. III. 535/1921. Pdt. VI. 57.)

Tekintettel a tékozlás miatti gondnokság alá helyezési iránti ügy nyomozó jellegére, a felülvizsgálati eljárásban figyelembe vehető a felperes által csatolt és a felek egyező bemondására alapított községi bizonyítvány, amelynek alaki és tartalmi valódiságát az alperes a válasziratban és a felülvizsgálati eljárás rendén nem kifogásolta. (P. III. 5319/1921. Pdt. VII. 84.)

Szabálytalan a gyengeelméjűség megállapítása, ha az ítélet pusztán az orvosszakértő véleményére utal, anélkül, hogy tüzetesen megjelölne és megállapítaná azokat a tényeket, amelyek alapján az orvosi szakvéleményt magáévá tette, amelyek a szakértő vélemény el- vagy el nem fogadásának alapjául szolgálhatnak s amelyek a felperes elmebeli állapotára vonatkozó meggyőződésének megalkotásához vezettek. (P. V. 1781/1922. Pdt. VIII. 22.)

Az 1877: XX. t.-c. b) és c) pontja alapján indított gondnokság alá helyezési perben az igazolási kérelem az elmulasztott határidő utolsó napjától számítandó 15 nap alatt adandó be. (P. III. 890/1922. Pdt. VIII. 26.)

A gondnokság alá helyezési perben, amikor a különös szakértői ismereteket igénylő perdöntő kérdésben, hogy alperes elmebeteg, elmegegye-e, avagy nem? az alperest megvizsgált orvosszakértők lelete és arra alapított véleménye között lényeges ellentét van, az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményének megszerzése nem mellőzhető. (P. III. 6893/1922. Pdt. VIII. 106.)

Ha a felperes a gyámi törvény 28. §. c) pontjára alapított kérelmet az elsőbírói eljárás során elejtette s csak a 28. §. b) pontjára alapított keresetet tartotta fenn, akkor a 28. §. c) pontjára a fellebbezési eljárásban — a Pp. 677. §. harmadik bekezdése, 716. és 720. §-a értelmében — vissza nem térhet. (P. III. 4565/1922. Pdt. VIII. 125.)

A gondnokság alá helyezési eljárásban a Pp. 704. §-ának a Pp. 720. §-a szerint alkalmazandó rendelkezése értelmében a perbe, mint mellékbeavatkozók, csak a keresetindításra jogosítottak léphetnek be; nincs tehát helye a beavatkozásnak azon az alapon, hogy a beavatkozó az alperestől ennek ingatlanait megvette és így felperesek keresete, illetve alperes gondnokság alá helyezése folytán az ő vételi szerződése a megtámadás veszélyének van kitéve. (P. III. 4667/1923. Pdt. IX. 52.)

Gondnokság alá helyezés iránti perben a törvényszéki orvosnak az a véleménye, amely nem terjeszkedik ki a vizsgálat adatainak felsorolására és nem tartalmazza a vélemény indokolását, nem tehető mérlegelés tárgyává és nem alkalmas az elmeállapot kérdésének eldöntésére. (P. III. 3038/1924. Pdt. XI. 69.)

A felperes, bár az elsőbíróság ítéletében megnyugodott, a felülvizsgálati eljárásban is kérheti, hogy az 1877: XX. t.-c. 28. §. b) pontja helyett a hivatkozott törvényhely a) pontja alapján mondassék ki a gondnokság alá helyezés, mert a gondnokság alá helyezési eljárás nyomozó természetéből következik, hogy a bíróság a gondnokság alá helyezés okának törvényes minősítésénél a perben megállapított tényállás alapján a törvény helyes alkalmazása céljából a felek kérelméhez kötve nincs és attól eltérhet. (P. III. 6336/1927. Pdt. XIII. 97.)

A gy. t. 28. §. c) pontja és az 1885: VI. t.-c. 4. §-a alapján indított keresetben elő kell adni a gondnokság alá helyezés jogi lehetőségét megadó körülményeket és fel kell sorolni az erre alkalmas bizonyítékokat; azt azonban, hogy az alperes gondnokság alá helyezésének törvényes feltétele tényleg és jogilag valójában fennforog-e, nem a keresetben, hanem a tárgyaláson kell kimutatni. (P. III. 9118/1927. Pdt. XIII. 98.)

Gondnokság alá helyezés az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) és c) pontja alapján.

721. §. Nagykorúnak gondnokság alá helyezését az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) és c) pontja alapján maga a gondnokság alá helyezendő kérvénnyel, továbbá az ő egyenes ágbeli rokonai, házastársa, illetőleg ezek törvényes képviselője, valamint az 1885: VI. t.-c. 4. §-ának esetében az árvaszéki ügyész keresettel kérheti.

722. §. Ha valaki a gondnokság alá helyezést az előbbi §. alapján önmaga ellen kéri, kérelmét a gondnokság alá helyezés törvényes okának megjelölésével szóval vagy írásban adhatja elő. A szóbeli kérelmet az elnök vagy az általa megbízott bíró előtt, szükség esetében a személyazonosság igazolásával, jegyzőkönyvbe kell mondani. Az írásbeli kérvényt bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített aláírással kell ellátni, vagy e végre közjegyzői okiratban különösen és határozottan felhatalmazott megbízott által kell előterjeszteni.

Ha a személyazonosság vagy a meghatalmazás iránt kétség nincs, a bíróság a gondnokság alá helyezést végzéssel elrendeli, ellenkező esetben a kérelmet visszautasítja.

A gondnokság alá helyezés elrendelése esetében a 713. §. megfelelően alkalmazandó.

723. §. Ha a gondnokság alá helyezést az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) vagy c) pontja alapján nem maga a gondnokság alá helyezendő kéri, a 704., a 705. §., a 706. §. első bekezdése, a 707. §., a 708. §. első bekezdése és a 710—716. §-ok a következő eltérésekkel alkalmazandók.

A gondnokság alá helyezendőt ügygondnok nevezésének mellőzésével kell az eljárásba idézni, az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának b) pontja esetében azonban a bíróság a gondnokság alá helyezendőnek képviselőt a szükséghez képest ügygondnokot nevezhet.

Az eljárás megindításáról az árvaszéki ügyész is értesíteni kell. Egyebekben az eljárás az árvaszéki ügyész közbenjötté nélkül folyik, fennmaradván neki az 1885: VI. t.-c. 4. §-ának esetében a beavatkozási joga. (704. §.)

Ugyanezeket a szabályokat kell alkalmazni az eljárásra abban az esetben is, ha a gondnokság alá helyezendő kérelmére elrendelt gondnokság alá helyezést a kérelemre jogosítottak valamelyike saját kérelmére is elrendeltnek kéri kimondani.

Jegyzet. A költségre nézve l. a 714. §. jegyzetét.

Tekintettel a tékozlás miatti gondnokság alá helyezés iránti ügy nyomozó jellegére, a felülvizsgálati eljárásban figyelembe vehető a felperes által csatolt és a felek egyező bemondására alapított községi bizonyítvány, amelynek alaki és tartalmi valódiságát az alperes a válasziratban és a felülvizsgálati eljárás rendén nem kifogásolta. (K. 5319/1921. Pdt. VII. 75.)

724. §. Az 1885: VI. t.-c. 5—9. §-ai érintetlenül maradnak.

Mi. A 721—724. §-ok a gyengeelméjűség (1877: XX. t.-c. 28. §. b) és a tékozlás (u. a. §. c)) miatt kért gondnoksági eljárást szabályozzák. Az ez alapon elrendelendő gondnokságnak nem annyira a személy, mint inkább a vagyon védelme s az el-tartásra s az öröklésre jogosult hozzátartozók érdekeinek a biztosítása a célja. Ez indokolja a keresetindításra jogosult hozzátartozók körének szűkebb meghatározását. Minthogy feltehető, hogy az ebből a szempontból legközelebről érdekelt hozzátartozók, t. i. a fel- és lemenő ágbeli rokon és a házastárs a gondnokság alá helyezést, amikor annak szüksége forog fenn,

kérni fogják, ha pedig esetleg nem kérik, ennek okát személyi, családi vagy kíméletet igénylő más tekintetekben kell keresni: ezek a szempontok indokolják a mai jog (1877: XX. t.-c. 31. §., 1885: VI. t.-c. 3. §., 3263/81. sz. igazságügym. rend. 30. §.) azon szabályának a fenntartását, amely a távolabbi rokonokat a keresetindítás jogából kizárja.

A rokonokon kívül még a község érdemel védelmet, amely elszegényedése esetében a gyengeelméjűt vagy tékozlót eltartani lenne köteles; mihez képest a 721. §. az 1885: VI. t.-c. 4. §-ának esetében a község érdekeinek védelmére az árvaszéki ügyésznek is kereseti jogot ad.

(A mai joggal (1885: VI. t.-c. 4. §.) szemben azonban úgy rendelkezik a Pp., hogy a gyengeelméjűség és a tékozlás miatt gondnokság alá helyezést az árvaszéki ügyész ne csak a község terhelésének veszélye esetében, hanem bármikor kérhesse. A gondnokság alá helyezés a gondnokság alá helyezendőnek védelmét szolgálja, a rokonok nem mindig e védelem szempontját tekintik döntőnek, némely embernek fellépésre jogosult rokonai nincsenek is, maga pedig ügyeivel nem törődik; ezeknek szükségük van a gyámhatóság védelmére, melyet a mai törvény mellett csak korlátoltan nyerhetnek. A javaslat ezen kíván segíteni. L. alább Ib. a.)

Minthogy elmebeli fogyatkozása vagy káros szenvedélye miatt elsősorban magának az abban szenvedő személynek van védelemre szüksége, az 1877: XX. t.-c. 31. §-a a gondnokság alá helyezendőt is felruházta a gondnokság alá helyezés kérésének jogával. Mivel azonban ebben az esetben sem a hozzátartozóknak, sem a közérdeknek nincsen oly ellenérdeke, amely a gondnokság alá helyezés kérdésének vitássá tételét indokolná, a Pp. e részben fenntartja a mai eljárásnak azt a szabályát (39. §.), mely szerint a gondnokság alá helyezendő nem keresettel, hanem kérvénnyel kéri a gondnokság alá helyezést és kérelmére a gondnokság alá helyezés föltétlenül elrendelendő; netaláni visszaélés kizárása végett azonban a személyazonosság igazolására nézve szigorú szabályokat állít fel a 722. §.

A 723. §. a gondnoksági eljárás szabályait terjeszti ki arra az esetre, amikor gyengeelméjűség vagy tékozlás miatt nem maga a gondnokság alá helyezendő, hanem más jogosult kéri az eljárást. Eltérés csak abban van, hogy ügygondnok csak gyengeelméjűség esetében és akkor is csak a szükséghez képest nevezendő. Ez az eltérés a gondnokság ez esetének természetéből következik.

A 724. §. a gondnoksági zárlatra vonatkozó mai törvényes rendelkezéseket tartja fenn.

Ib. Az 1885: VI. t.-c. 4. §-a szerint gyengeelméjűség vagy tékozlás miatt csak akkor kérheti az árvaszéki ügyész a gondnokság alá helyezést, ha attól lehet tartani, hogy a község az

elszegényedett fél tartása által megterhelésnek lesz kitéve. A bizottság nem kívánt e kereten túlmenni, mert az egyéni érdeket eléggé megvédi a rokonoknak fellépési joga. Ezért a bizottság a §. végét a következőképpen szövegezte: „valamint az 1885: VI. t.-c. 4. §-ának esetében az árvaszéki ügyész kéréssettel kérheti”.

Ib. A bizottság a 721. §-nál említett okból a §. harmadik bekezdésének utolsó sorában az „a” szó helyébe a következő szavakat tette: „az 1885: VI. t.-c. 4. §-ának esetében”.

Jegyzet. A 721. §-hoz. Az 1887: XX. t.-c. 28. §-ának *b)* és *c)* pontját l. a 719. §. kapcsán.

1885: VI. t.-c. 4. §. Ha az 1877: XX. t.-c. *b)* és *c)* pontjainak eseteiben valakire nézve olyan körülmények forognak fenn, melyek folytán teljes elszegényedéstől, s ennél fogva attól lehet tartani, hogy az illetékes község a tartás által való megterhelésnek leendő kitéve: az illetékes gyámhatóság utasítása folytán a gondnokság alá helyezést az árvaszéki ügyész is kérheti.

A 722. §-hoz. Megszüntetés: 728. §.

A 724. §-hoz. 1885: VI. t.-c. 5. §. Az 1877. évi XX. t.-c. 28. §. *a)*, *b)* és *c)* pontjainak eseteiben, ha a gondnokság alá helyezési eljárás folyamatba tétetett és hitelt érdemlően olyan körülmények igazoltatnak, amelyekből a gondnokság alá helyezés esetének fennforgása valószínűséggel következtethető, s hogy a késedelem veszéllyel jár: a bíróság jogosítva van az ítélet hozatala előtt bármikor az érdekelték valamelyikének kérelmére, és szükség esetén a többi érdekelték meghallgatása után, — ha pedig az eljárás hivatalból indítattott meg, hivatalból is zárlatot rendelni s azt telegkönyvileg feljegyeztetni.

6. §. Ha a gondnokság alá helyezés az 1877. évi XX. t.-c. 28. §-ának *a)*, *b)* és *c)* pontjai alapján elsőbíróságilag elrendeltetett és ezen ítélet ellen fellebbezés adatott be: a zárlat az érdekelték bármelyikének kérelmére, s ha az eljárás hivatalból indítattott meg, hivatalból is a veszélyre való tekintet nélkül elrendelendő és annak telegkönyvi feljegyzése eszközlendő.

7. §. Mindkét esetben a zárgondnok kinevezése s a zárlat foganatosítása végett a gyámhatóság keresendő meg, egyszersmind az elrendelt zárlat a hivatalos lapban egyszer haladéktalanul közzéteendő és amennyiben utóbb a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett ítélet által kimondatik: ennek a cselekvési képességre vonatkozólag az 1877: XX. t.-c. 33. §-ának megállapított joghatálya a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapba először történt bekutatását követő naptól számíttatik.

8. §. Az 1877: XX. t.-c. 28. §. *a)* pontjának eseteiben az, hogy a gondnokság alá helyezésnek, vagy az elrendelt zárlatnak hirlapi első közzétételét követő nap előtt kötött jogügylet

érvényesnek tekinthető-e vagy nem, az e részben fennálló anyagi jogszabály értelmében ítélendő meg.

9. §. A zárlatot rendelő végzés ellen felfolyamodásnak van helye, melynek azonban az elrendelt zárlat foganatosítására, telekkönyvi feljegyzésére és közzétételére halasztó hatálya nincsen.

Egyébként a bíróság előtti eljárás, jelesen a zárlat elrendelése, annak feloldása és a végzések elleni felfolyamodás tekintetében, az 1881. évi LX. t.-c. IV. cím 2-ik fejezetének rendelkezései, ellenben a zár alá helyezett vagyon kezelésére, a zárgondnok jogaira és kötelességeire, kinevezésére és elmozdítására, úgy számadásaira és díjaira az 1877. évi XX. t.-cikknek a nagykorúak gondnokságára vonatkozó rendelkezései a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

A gondnokság megszüntetése.

725. §. A gondnokság megszüntetésére kizárólag az a törvényszék illetékes, amely a gondnokság alá helyezést elrendelte.

726. §. A gondnokság alá helyezés megszüntetésére a gondnokság alá helyezett kiskorúsága idejében a 717. §. második, harmadik és negyedik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

727. §. Ha a gondnokolt nagykorú, a gondnokság megszüntetését a gondnokolt vagy gondnoka, az 1877: XX. t.-c. 28. §-ának a) pontja esetében, valamint az 1885: VI. t.-c. 1. §-ának esetében pedig ezeken kívül az árvaszéki ügyész is kérheti.

728. §. Ha a gondnokság alá helyezés a 722. §. értelmében csupán a gondnokolt kérelmére rendeltetett el, a gondnokság megszüntetését csupán a gondnokolt kérheti. A megszüntetés a gondnokolt egyszerű kérelmére végzéssel elrendelendő. A kérelemre a 722. §. megfelelően alkalmazandó. A megszüntetést elrendelő végzés a kérelmezőn kívül a gondnoknak és az árvaszéki ügyésznek is kézbesítendő. A végzés ellen használt felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

Ama végzés ellen, mellyel a bíróság a Pp. 728. §-a értelmében a gondnokolt kérelmére elrendelt gondnokságot megszüntet

teti, érdemleges okból felfolyamodásnak nincs helye. (Bpesti tábla P. III. 3645/1917. Pdt. III. 137.)

729. §. Az előbbi §. esetén kívül a megszüntetési eljárásba a gondnok, a gondnokolt, továbbá az a fél, aki a gondnokság alá helyezést kérte, ha a fél fel nem található, vagy belföldön nem lakik, az árvaszéki ügyész, ha pedig a gondnokság alá helyezés elmebeteg vagy magát jelekkel megértetni nem tudó siketnéma ellen rendeltetett el, mindenestre az árvaszéki ügyész is beidézendő, fennmaradván a gondnokság alá helyezés kérésére jogosítottaknak a 704. §. utolsó bekezdése értelmében a beavatkozás joga.

A gondnokság megszüntetése az ítélet jogerőre emelkedését követő napon lép hatályba.

Egyebekben az eljárásra a 704—712. §-ok, a 713. §. első bekezdése és a 714—716. §-ok megfelelően alkalmazandók.

Mi. A 725—729. §-ok a gondnokság megszüntetése iránti eljárást szabályozzák. Ezek a szabályok megfelelnek a gondnokság alá helyezési eljárás szabályainak és a mai eljárással (40—50. §§.) is jórészt megegyeznek, külön indokolást tehát nem igényelnek.

Jegyzet. A költségre nézve l. a 714. §. jegyzetét.

Külföldi felperes gondnokságának megszüntetése iránti kereset — Magyarországon általános hatáskörrel bíró gondnok hiányában — a magyarországi vagyónra korlátozott hatáskörrel bíró gondnok ellen indítható; de ha a felperes a per folyamán visszahonosíttatik, a felperest fel kell hívni, hogy általános hatáskörű gondnokának kirendelése iránt az illetékes gyámhatóságához folyamodva, annak személyét a bíróságnak bejelentse és ennek perbeidéztetésével az eljárást folytassa. (P. III. 5360/1927. Pdt. XIII. 94.)

Harmadik fejezet.

Az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás.

730. §. Az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését kimondó gyámhatósági határozat érvénytelenítésére (1877: XX. t.-c. 22. §.) kizárólag az a törvényszék illeté-

kes, amelynek területén az elsőfokban eljáró gyámhatóságnak székhelye van.

731. §. Az eljárásra a 704—708., 710., 714. és 716. §-okat megfelelően kell alkalmazni.

Az eljárásban a felperes, az árvaszéki ügyész és a gyám vesz részt.

A bíróság a keresetet akkor is hivatalból visszautasítja, ha azt az 1877: XX. t.-c. 22. §-ában meghatározott három hónapi határidő eltelte után terjesztették elő.

Az árvaszék a keresetlevél vétele után a gyámhatósági eljárás iratait a bírósághoz átteszi, mely azokat a kiküldött vagy a megkeresett bírónak kiadja.

A törvényszék a jogerőre emelkedett ítéletet a gyámhatósági iratok visszaküldése mellett az árvaszékkel közli.

A jogerős ítélet ellen perújításnak van helye.

Jegyzet. Költség l. a 714. §. jegyzetét.

Mi. Az 1877: XX. t.-c. 22. §-a megtámadási jogot ad az atyának az ellen a gyámhatósági határozat ellen, amellyel a gyámhatóság az atyai hatalom gyakorlatát megszüntette. Ebben az esetben az atyai hatalom gyakorlatának megszűnése kérdésében a bíróság határoz. Szükséges tehát annak az eljárásnak a szabályozása, amelyet ebben a kérdésben követni kell.

A 3263/81. sz. igazságügymin. rendelet 21—27. §-aiban tartalmazza ennek az eljárásnak szabályait, amelyekkel nagyrészen megegyezik a Pp.-ban foglalt szabályozás. Az eljárás a jelen címbe foglalt egyéb eljárásokkal hasonló természetű lévén, az azokra vonatkozó szabályoknak erre az eljárásra kiterjesztése indokolt.

A 731. §. harmadik bekezdésének rendelkezését az eljárás egyszerűsítése s gyorsítása indokolja. Felesleges munka- s költségpazarlás lenne, ha tárgyalást tartana a bíróság akkor, amikor már a keresetlevél elintézésekor nyilvánvaló, hogy a megtámadás az 1877: XX. t.-c. 22. §-ában megszabott praeclusiv határidő letelte miatt nem érvényesíthető.

Jegyzet. 1877: XX. t.-c. 2. §. Megszüntethető továbbá az atyai hatalom, ha az atya gyermeke tartását és nevelését teljesen elhanyagolja vagy erkölcsiségét, vagy testi jólétét, vagy ha gyermeke vagyonának állagát rossz kezelés által veszélyezteti.

Az atyai hatalom megszüntetésének a jelen szakaszban meghatározott ez eseteiben, a gyámhatóság a tényállás kiderítése és a legközelebbi rokonok meghallgatása után határoz. Ha azonban az atya a gyámhatóság ezen határozatában meg

nem nyugszik, az atyai hatalom megszűnésének kérdésében a bíróság dönt; az atya eziránti kérelmét a gyámhatósági határozat jogerőre emelkedésétől számított három hó alatt terjesztheti elő; ennek azonban a gyámhatósági intézkedés fogamatbavételére nézve halasztó hatálya nincsen.

TIZENNEGYEDIK CIM.

Holtnaknyilváníti eljárás.

Nemzetközi megállapodás 789. §.

Háborúban elhaltak holtnaknyilváníti: 28000/1919., 27613/1920., 30000/1920., 63848/1922., 44200/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXVIII. 382., XXIX. 507., XXXI. 211., 624. XXXIV. 152.) L. mindezeket e kötet végén.

Mi. Jelenlegi perrendtartásunk (1868: LIV. t.-c. 522—528. §§. és 1881: LIX. t.-c. 89—91. §§.) a holtnaknyilváníti a maga egészében szabályozza és az anyagi jogi szabályokat is felöleli. Ezt követi a Pp. is.

A holtnaknyilváníti kérésére jogosultság.

732. §. *Eltűnt egyén holtnaknyilvánítiását a házastárs, az örökös és ezeken kívül mindenki kérheti, ki az eltűnt halálának megállapításában jogilag érdekelve van.*

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 522. §-a, illetőleg az 1894: XXXI. t.-c. 132. §-a szerint eltűnt egyén holtnaknyilvánítiását csak a házastárs és az örökség birtokbavétele végett a törvényes örökösök vagy a korona ügyésze kérhetik. A jogosultak köre ezzel nagyon szűken van megvonva. Gyakori eset például, hogy életbiztosítási ügylet esetében a kedvezményezettnek érdekében van, hogy a biztosított holtnak nyilváníttassék és a törvény minden ok nélkül lehetetlenné teszi ennek a kérését. Csakis elméleti továbbá az az ellenvetés, hogy a végrendeleti örökös nem kérheti a holtnaknyilvánítiást, mert az örökhagyó elhalalozásáig nem létezik végérvényes végrendelet, hogy tehát valaki végrendeleti örökösnek legyen tekinthető, annak előfeltétele, hogy a holtnaknyilvánítiás már előzőleg történt legyen.

A Pp. ennél fogva eltérően a jelenlegi jogtól, megadja a kérvényezési jogot mindazoknak, kik a halál megállapításában érdekelve vannak.

Eltűnt külföldi honosnak a magyar állam területén lévő ingatlan vagyonára megnyiló örökösödés céljából való holtnaknyilvánítiása a magyar bíróság hatáskörébe tartozik; és ily eset-

ben a magyar törvény rendelkezései alkalmazandók, nem pedig a holtta nyilvánítandó külföldinek saját állami törvénye. (K. 6268/1916. Pdt. III. 75.)

Ha az eltűnt egyén házasságon kívül született és ha az ő vélelmezett halálának időpontja megelőzte az anyja elhalálozását, az utóbbival vérségi kapcsolatban álló személy az eltűntnek holtaknyilváníását kérheti. (3502/1914. sz. III. p. Pdt. I. 200.)

Külalakjánál fogva végrendeletnek nem tekinthető irat nem alkalmas a holtaknyilváníás iránti kérelmezési jog megálapítására. (P. III. 1562/1915. Pdt. I. 261.)

A törvénytelen gyermek holtaknyilváníását az anyai rokonok nem kérhetik. (P. III. 6419/1914. Pdt. I. 262.)

Az eltűnt egyén kiskorú örökösének anyja; aki az eltűntnek nem örököse, saját személyében nem kérheti az eltűnt egyén holtaknyilváníását. (P. III. 6529/1914. Pdt. I. 263.)

A csődtörvény 4. §-a szerint a tömeggondnoknak joga van az örökség birtokbavétele végett a közadós nevében a holtaknyilváníási eljárást folyamatba tenni. (Kolozsvári tábla 1819/1915. Pdt. I. 406.)

A férj holtaknyilváníását az elmebeteg nő nevében nem a gy. t. 258. §-a alapján kirendelt ideiglenes gondnok, hanem csak a gy. t. 31. §-a alapján kirendelt végleges gondnok kérheti, akinek kirendeléséig a holtaknyilváníási eljárás felfüggeszthető. (Pk. III. 5671/1928. Pdt. XIV. 12.)

A holtaknyilváníás esetei.

733. §. Az ebben a címben szabályozott eljárás szèrint a bíróság azt, aki eltűnt és emiatt halálát bizonyítani nem lehet, holtak nyilváníja:

1. ha születése óta harminc év eltelt és annak az évnek végétől számítva, amelyben hír szerint még életben volt, tíz év óta híre veszett;

2. ha születése óta hetven év eltelt és annak az évnek végétől számítva, amelyben hír szerint még életben volt, öt év óta híre veszett;

3. ha háborúban vett részt és annak folyamán tűnt el, azóta híre veszett és annak az évnek végétől számítva, amelyben a háború bevégződött, három év eltelt;

4. ha hajótörést szenvedett, azóta híre veszett és a hajótöréstől számítva három év eltelt; vagy

5. ha egyéb körülmények között életveszélyben for-

gott, azóta hirtelenséggel és az életveszélyt előidéző körülmény megszűntétől három év eltelt.

Tengeri hajó törése vélelmezhető, ha a hajónak egy év óta nyoma veszett, annak az évnek a végétől számítva, amelyben hír szerinti a hajó még megvolt. A hajótörés napjával ez egy évi határidő utolsó napját kell tekinteni.

Ha az életveszélyt előidéző körülmény megszűnését megállapítani nem lehet: az 5. pontban említett három évi határidőt attól az időponttól kell számítani, amelyben az életveszélyt előidéző helyzetnek a körülmények szerint megszűnnie kellett volna.

Mi. Az 1. és a 2. ponthoz. Hatályban levő jogunk szerint a holtaknyilvántáshoz tíz évi távollét szükséges, ha az eltűntnek születésétől számítva nyolcvan év elmúlt, vagy harminc évi távollét az eltűnt születési idejére való tekintet nélkül. (1868. évi LIV. t.-c. 523. §. a) és b) pont.

A Pp., ha az eltűnt születése óta harminc év eltelt, a holtaknyilvántáshoz tíz évi hírnélküli távollétet kíván, ha pedig az eltűnt születése óta hetven év telt el, a holtaknyilvántásra már az öt évi távollétet elegendőnek tekinti. A mai fejlett közlekedési és forgalmi viszonyok a hírnélküli távollét idejének illetően leszállítást kellőleg indokolják és az ellen a nyomozó elvire épített holtaknyilvántató eljárás mellett aggály nem merülhet fel. A holtaknyilvántás célja pedig e leszállítást szükségessé teszi. Túlhosszú idő megnehezíti a törvényes örökösök kinyomozását, a hagyatékot az igazi jogosulttól elvonja és esetleg a végintézkedések foganatosítását teszi lehetetlenné; emellett szükség nélkül szaporítja a gondnokságokat.

A harminc évi határidőt a Pp. csak abban a vonatkozásban tartja fenn, hogy a tíz évi távollét alapján nem engedi holtaknyilvántani azt, aki ha élne, harmincadik évét még nem töltötte volna. Jelenlegi jogunk szerint is ki van zárva, hogy harminc évnél fiatalabb egyén, pusztán a hírnélküli távollét alapján holtaknyilvántáttassék.

Fiatalabb egyéneknél nemcsak a halál csekélyebb valószínűsége, hanem az a körülmény is, hogy fiatalabb korban tanulmányok, élettapasztalat szerzése s a nagyobb vállalkozási hajlam vagy a rokonokkal való meg hasonlóság gyakrabban vezérlik az embert távoli ismeretlen helyre, a holtaknyilvántás korlátozását teszi szükségessé.

Jelenlegi jogunk szerint a holtaknyilvántás előfeltétele a tartózkodási hely ismeretlen volta. Ezt a Pp. nem találta ki-
légitőnek, mert a tartózkodási hely ismeretlen volta nem zárja

ki, hogy az eltűnt magáról életjelt adjon, mely esetben azonban a holtaknyilvántatást nem lehet megengedni. A Pp. szerint a holtaknyilvántatás csak akkor van megengedve, ha annak, aki rendes tartózkodási helyéről eltűnt, hirtelen híre veszett, azaz nem érkezett róla hír.

A tíz évi, s illetőleg öt évi hírnélküli távollét idejét annak az évnek végétől kell számítani, amely évben az eltűnt hír szerint még életben volt. Az év vége alatt az év utolsó napjának végpercét kell érteni.

Az év végét azért teszi a Pp. a határidő kezdetéül, hogy a határidő számítása biztos, meghatározott időponttól vegye kezdetét.

A 3. ponthoz.) Fennálló jogunk szerint a háborúban való eltűnés esetében csak akkor van helye a holtaknyilvántatásnak, ha az eltűnt a háborúban nehéz sebet kapott s azóta három év már lefolyt. (1868: LIV. t.-c. 523. §. c.)

Az a körülmény, hogy az eltűnt nehéz sebet kapott a háborúban, nem az egyedüli ok, mely a holtaknyilvántatásnak enyhébb feltételek mellett való megengedését ily esetekben igazolhatja. Ha az, aki részt vett a háborúban s ennek folyamán tűnt el s azóta híre veszett, a háború bevégeződése után még három évig sem ad életjelt magáról, arról alaposan lehet felténni, hogy a háborúban elesett, habár nincs is igazolva, hogy valamelyik ütközetben nehéz sebet kapott. Epp ezért a Pp. jelenlegi jogunknak érészbeni rendelkezését kiterjesztve, a holtaknyilvántatást az utóbb érintett feltételek alatt megengedi.

A Pp. ezzel a kifejezéssel: „részt vett a háborúban”, nemcsak a szorosabb értelemben vett fegyveres erő tagjait, hanem általában mindazon személyeket kívánja megjelölni, akik a háború alatt oly viszonyban állanak a fegyveres erőhöz és ennek hadi műveleteihez, hogy eltűnésük esetében haláluknak valószínűségét a háború növelhette. Ide tartoznak ennél fogva azok a személyek is, akik, mint katonai hivatalnokok, hirlaptudósítók, orvosi segélyt nyújtó önkéntes csapatok tagjai stb. vesznek részt a háborúban.

Azt, hogy minő háborúban vett részt az eltűnt, a Pp. lényegesen nem tekinti. A jelen rendelkezés tehát irányadó, akár külföldön, akár belföldön volt a háború s akár a mi véderőnkhez, akár más állam véderejéhez tartozott az eltűnt; nincs ez kizárva a belső forradalmi jellegű zendülések eseteiben sem.

Előfeltétele a holtaknyilvántatásnak, hogy a holtak nyilvántandó személy a háború folyamán tűnt el és eltűnése óta nem érkezett róla semmi hír; mert csak ebben az esetben lehet

*) A háborúban eltűntek holtaknyilvántatására nézve I. az e cím elején idézett s e kötet végén közölt rendeleteket.

alapos az a föltevés, hogy az eltűnt személy a háborúban meghalt.

A holtaknyilvántást csak annak az évnek végétől számított három év elteltével lehet kimondani, amelyben a háború bevégeződött. Hogy mikor lehet a háborút bevégezetnek tekinteni, ezt — békekötés nem létében — a körülmények alapján kell eldönteni.

A 4. *ponthoz*. Jelenlegi jogunk szerint holtaknyilvántítható, aki valamely hajón volt, midőn ez törést szenvedett s azóta három év már lefolyt. (1868: LIV. t.-c. 523. c) pont.)

A hajótörés esetében megengedett holtaknyilvántást csakis a tengeri utazásokra korlátozni a Pp. nem találta indokoltnak; mert a folyamokon és tavakon történő hajótörések eseteiben is, bár kivételesen, előfordulhat, hogy a hajón volt és eltűnt személy halálát kétségtelenül bizonyítani nem lehet, mely esetben a holtaknyilvántást a rendesnél enyhébb feltételek alatt megengedni épp oly indokolt, mint a tengeri hajótörés esetében. Ennélfogva jelenlegi jogunkat ebben a vonatkozásban fenntartja a Pp.

Ellenben szükségét látta a Pp. jelenlegi jogunk kiegészítésének abban az irányban, hogy a hajótörés eseteiben ne csak akkor legyen helye a holtaknyilvántásnak, ha a hajótörés be van bizonyítva, hanem akkor is, ha a hajótörést csak vélelmezni lehet.

Tengeren járó hajóknál ugyanis gyakran fordul elő, hogy a hajó nyomtalanul elmerült a tengeren, anélkül, hogy szemtanú vagy más kétségtelen bizonyíték igazolhatná a tényt; mert az alámerült hajónak esetleg a víz színén úszó maradványaiból nem mindig állapíthatni meg, hogy melyik hajóhoz tartoztak s másrészt az efféle hajómaradványok nem is engednek biztos következtetést a hajótörésre.

Ily esetekben csupán amiatt, mert a hajótörés nincs bebizonyítva, a holtaknyilvántást csak a rendes, hosszabb határidő elteltével engedni meg, kellőleg nem volna igazolható. Erre való tekintettel a Pp. a hajótörés vélelme alapján is megengedi a holtaknyilvántást.

A Pp. a hajótörés vélelmére elegendőnek tekinti, ha a hajónak, annak az évnek végétől kezdve, amelyben hír szerint még megvolt, egy év óta nyoma veszett, azaz nincs semmi hír holtétéről; mely esetben a hajótörés napjául az egy évi határidő utolsó napját kell tekinteni.

A hajótörés vélelmének alapjául a hajónak az egy évi hírnélküli távollétet, bármily messze tengeri útatt kellett volna a hajónak megtennie, aggály nélkül el lehet fogadni; mert a holtaknyilvántáshoz ezenfelül még megkívánt három évi (tehát összesen több, mint négy évi) határidő elegendő arra, hogy ezen

idő alatt vagy a hajó sorsáról biztos tudomást szereztessék, vagy az eltűnt személy magáról életjelt adjon. Ennélfogva a hajótörés vélelmére nézve a hajójárat iránya és végcélja szerint különböző határidőket felállítani a Pp. szerint nem mutatkozott szükségesnek.

Hajó alatt a Pp. e szó tágabb értelmében általában vízi járművet ért, hajótörés alatt pedig a vízi járműnek elmerülését, felborulását, megsemmisülését s általában oly megrongálódását érti, mely valószínűvé teszi azt a föltevést, hogy a rajta volt személyek a vízbe haltak.

Az 5. *ponthoz*. A Pp. érvényben levő jogunkkal megegyezőleg (1868: LIV. t.-c. 523. §. c) pont) a rendesnél enyhébb föltételek mellett engedi meg a holtnaknyilváníti akkor is, ha az eltűnt a háborúban és hajótörésen kívül eső más körülmények között életveszélyben forgott, azóta hire vesztett és az életveszélyt előidéző helyzet megszüntétől három évt eltelt.

A háborún és a hajótörésen kívül előfordulhatók egyéb életveszélyes körülmények, p. o. északsarki utazás, léghajózás, életveszélyes hegyi kirándulás, színházégés stb. oly mérvben alapíthatják meg a halál beálltának valószínűségét, hogy a holtnaknyilváníti előfeltételeinek enyhítése ily esetekben épp úgy, vagy esetleg még inkább igazolt lehet, mint a háborúban való részvétellel és a hajótöréssel járó életveszély esetében.

Hogy mikor forog fenn ily életveszély, az eset körülményeiből állapítandó meg. Önként érthető azonban, hogy a Pp. nem az oly életveszélyt akarja ezzel a kifejezéssel megjelölni, amely bizonyos értelemben a közönséges életben p. o. minden vasúti utazásnál fennforog, hanem az oly mértékben fokozott életveszélyt, mely az embert közönségesen környező életveszélynek nagyságát meghaladja, p. o. ha vasúti utazás alkalmával vasúti baleset történt. Más oldalról az életveszély fogalmát a Pp. nem azonosítja a balesettel sem, minélfogva az érintett rendelkezést alkalmazni kell akkor is, ha az életveszély nem balesetből származott.

A holtnaknyilváníti előfeltételül szabott három évi határidőt ebben az esetben az életveszélyt előidéző körülmény megszüntétől kell számítani. Nehézség merülhet fel ezen határidő számítása tekintetében, ha az életveszélyt nem oly esemény idézte elő, melynek időpontját biztosan meg lehetne állapítani. Ily esetben csakis hozzávetőlegesen lehet kiszámítani, hogy a dolgok természetes rendje szerint, mikor kellett volna az életveszélyes helyzetnek megszűnnie, p. o. egy északsarki expedíciónál mikor kellett volna az utazónak emberlakta vidékre visszatérnie. A 723. §. utolsó bekezdése ezekre az esetekre nézve ad irányadó szabályt a határidő számítását illetőleg.

A halál időpontjának megállapítása.

734. §. *Holtnaknyilváníítás esetében a bíróság azt az időpontot állapítja meg a halál idejéül, amelyben a halál beállta a holtnaknyilváníítási eljárás adatai szerint valószínű.*

Ily adatok hiányában a halál idejéül az előbbi szakasz 1. és 2. pontja esetében a holtnaknyilváníthatás idejének beálltát követő napot, a 3. pont esetében annak az évnek végét, amelyben a háború bevégeződött, a 4. pont esetében a hajótörés idejét, az 5. pont esetében pedig azt az időt kell megállapítani, midőn az életveszélyt előidéző körülmény megszűnt.

Ha a halál idejének csupán a napja van megállapítva: a napnak a végét kell a halál beálltának időpontjául tekinteni.

Holtnaknyilváníítás esetében az a vélelem, hogy a holtnaknyilvánított meghalt abban az időpontban, amely elhalálozásának idejéül a holtnaknyilvánító ítéletben meg van állapítva.

Mi. Érvényben levő jogunk szerint a holtnaknyilvánító ítéletben naptárilag meg kell jelölni azt a napot, amelyet az eltűnt egyén halála napjául kell tekinteni; ez a nap: az 1868: LIV. t.-c. 523. §-ának a) és b) pontjai esetében (tiz, illetve harminc évi távollét) a tiz, illetőleg harminc esztendő elteltét követő nap, a c) pont esetében pedig (háborúban megsebesülés, hajótörés vagy más halálveszély) a halálveszélyt követő nap. (1881: LIX. t.-c. 90. §. első bekezdés.)

A Pp. abban a vitás kérdésben, hogy a holtnaknyilvánító ítélet hozatalának, esetleg jogerőre emelkedésének napját, avagy azt a napot célszerűbb-e az eltűnt halála idejéül megjelölni, amelyen a halál bekövetkezése leginkább valószínű, — fennálló jogunk álláspontját tartja fenn és ennek megfelelően a holtnaknyilvánító ítéletnek ebben a kérdésben csakis deklaratív hatályt tulajdonít.

A holtnaknyilvánító ítéletnek ily deklaratív hatálya ellen s illetőleg a konstitutív hatálya mellett mindenestre fel lehet hozni, hogy a halál időpontjának az ítéletben megállapítása sokszor nehézségekkel jár és bizonytalan, minek következtében újabb adatok beszerzése esetében az ítéletileg megállapított nap helyett más időpontnak megállapítása és ezzel az eltűnt utáni öröklésnek és más jogviszonyoknak is újabb rendezése válhatik szükségessé. A jogviszonyok rendezését különben is

bonyolítja és gyakorlatilag megnehezíti az, hogy a holtnaknyilváníti eljárást megelőző időpont jelöltetik meg a halál idejéül.

Ezeknek az ellenvetéseknek azonban nagyobb jelentőséget tulajdonítani nem lehet s különösen nem indokolják azok egy erőszakos fikció felállítását.

A halál vélelme tulajdonképpen nem az ítéletből, hanem az ítélet alapjául szolgáló tényekből következik s ellenkezni az észszerűséggel, ha az ítélet megálapítaná, hogy az eltűnt három év előtt háborúban nehéz sebet kapott vagy hajótörést szenvedett s mégis azt kellene vélelmezni, hogy halála az ítélet hozatala vagy jogerőre emelkedése napján s nem a veszély idejében következett be; mert ennek megfelelően azt is kellene vélelmezni, hogy az eltűnt az ítélet hozataláig, illetőleg jogerőre emelkedéséig életben volt; de ez esetben nem lenne alap egyáltalán arra, hogy halála vélelmeztesék. Emellett az ítélet konstitutív hatálya gyakorlati szempontból veszélyes is, mert a halál idejétől függő legfontosabb vagyoni jogi és családjogi kérdésekre a holtnaknyilváníti eljárás gyorsabb vagy lassúbb menetének s ezzel részben a felek, részben a bíróság önkényének és a véletlennek enged befolyást, amit tekintettel a holtnaknyilváníti abszolút hatályára, feltétlenül ki kell zárni. Erre utalnak jelenlegi jogunk e részbeni szabályainak előzményei is. Az 1868: LIV. t.-c. 528. §-a tudvalevőleg a holtnaknyilváníti ítéletet a szóbanforgó kérdésben konstitutív hatállyal ruházta fel. Ez a szabályozás sok támadásnak lévén kitéve, újabb jogunk az ellenkező álláspontra tért át. Ennek elhagyására annál kevésbé lehet okunk, mert következetesebb újabb külföldi törvények is ezt az álláspontot fogadták el. Így a bécsi Ringszínház égése alkalmával hozott 1883. évi február hó 16-iki osztrák törvény az osztrák polgári törvénykönyv ellenkező rendelkezéssel, továbbá az új német polgári törvénykönyv, a polgári törvénykönyv első tervezetének és több német partikuláris jognak álláspontjával szemben.

A Pp. azért helyesebbnek találta a halál idejéül elsősorban azt az időpontot kijelölni, amelyben a holtnaknyilváníti eljárás adatai szerint a halál bekövetkezése leginkább valószínűnek látszik, ily adatok hiányában pedig a halál megállapítására nézve oly irányelvet megjelölni, amely a felek és a bíróság önkényétől lehetőleg független és a halál valószínűségét legalább megközeztítőleg igazoló tényekre van alapítva.

Azt az időpontot, amelyben a halál beállta a holtnaknyilváníti eljárás adatai szerint valószínűnek látszik, a halál idejének megállapításánál elsősorban figyelembe venni azért indokolt, mert ha a holtnaknyilváníti eljárás oly adatokat derített ki, amelyekből, mint p. o. abból, hogy a holtnaknyilváníttandó személy részt vett egy esetleg nap és óra szerint meghatározott ütközetben s ennek folyamán tűnt el, valószínűséggel következ-

tetni lehet arra, hogy a halál abban az időpontban beállott, a holtaknyilváníthatóság céljának ez az időpont felel meg legjobban. Ezért a Pp. a 734. §. második bekezdésében említett időpontokat csakis kiegészítőül állapítja meg arra az esetre, ha a halál beálltát közvetlenül valószínűsítő adatok a holtaknyilváníthatóság eljárásban nem voltak kideríthetők.

Önként érthető egyébiránt, hogy ily adatok nem lehetnek oly tények, amelyek emberileg bizonyos következtetést engednek a halálra, mert ily tények már a halál bizonyítékai lennének, melyek a holtaknyilváníthatóságot kizárnák.

Mint hogy a jogviszonyok rendezésénél a halál napján kívül a halál órájának és percének is elhatározó befolyása lehet, a 734. §-nak harmadik bekezdése a halál idejére nézve azt a magyarázati szabályt állítja fel, hogy ha a halál idejének csupán a napja van megállapítva, a napnak a végét (éjjel 12 óra) kell a halál beálltának időpontjául tekinteni.

Jegyzet. Az ítéletben az időpont kiteendő: 743., 748. §.

A holtaknyilváníthatási eljárásra illetékes törvényszék.

735. §. *Az eljárásra kizárólag az a törvényszék illetékes, amelynek területén az elhunytnek utolsó általános illetékessége volt. Olyan belföldiek tekintetében, akiknek utolsó kimutatható általános illetékességük külföldön volt, az utolsó belföldi általános illetékesség irányadó.*

Mi. Az 1894: XXXI. t.-c. 132. §-a szerint a holtaknyilváníthatási eljárás minden esetben az örökösödési perben illetékes vagy annak a törvényszéknek a hatáskörébe tartozik, amelynek területén az örökösödési perben illetékes járásbírósnak a székhelye van.

A Pp. ehelyett annak a törvényszéknek a kizárólagos illetékességét állapítja meg, amelynek területén az elhunytnek utolsó belföldi általános illetékessége volt. Ez többnyire össze is fog esni az örökösödési per illetékes bíróságával és ennél fogva nem tér el lényegileg a jelenlegi eljárástól.

Ib. A bizottság a §. végéről kihagyta a következő szavakat: „ilyenek hiányában pedig az 52. §. alkalmazandó”, mert önként értetik, hogy abban az esetben, ha az illetékesség megállapítására szolgáló körülmények hiányzanak, az 52. §. általános szabálya értelmében az illetékes bíróságot a kir. Kúria jelöli ki.

Jegyzet. Általános illetékesség: 19—22. §§. — Belföld: 9. §. Kijelölés: 52. §. V. ö. 748. §.

Oly külföldinek holtaknyilváníthatósága, akinek Magyarországon ingatlana van, a magyar bíróság hatáskörébe tartozik és a magyar törvény szerint eszközölendő. (Rpk. III. 6268/1916. Pdt. III. 75.)

A holtnaknyilvánítási kérelem és elintézése.

736. §. A kérvényben valószínűvé kell tenni a kérelmezési jogosultságot és a holtnaknyilvánítási kérelem alapjául szolgáló tényeket.

Ha a bíróság a betérjesztett adatokat az eljárás megindítására elégségeseknek találja, az eltűnt részére ügygondnokot rendel és egyszersmind hirdetményt bocsát ki, melyben az eltűntet és mindazokat, akiknek életbelétéről tudomásuk van, felhívja, hogy a bíróságot vagy az ügygondnokot az eltűnt életbelétéről értesítsék, minthogy ellenkező esetben az eltűntet a hirdetményi határidő letelte után bíróilag holtnak fogja nyilvánítani.

A hirdetményt a törvényszéknél ki kell függeszteni, a kérelmezőnek pedig a hivatalos hirlapba egyszer be kell iktatnia. A bíróság hivatalból is elrendelheti, hogy a hirdetmény más, esetleg külföldi hirlapokban és a hirdetményi határidő alatt ismételve is közzétéssék.

A hirdetményi határidő egy év, amely a hirdetménynek a hivatalos lapban történt (harmadszori) beiktatását követő naptól számítandó.

Az ügygondnokot az elintézésről a kérvény másodpéldányán, a kérelmezőt pedig felzeten kell értesíteni. Ha az eltűntnek a gyámhatóság által kinevezett gondnoka van, az elintézésről az is felzeten értesítendő.

A hirdetményt csak egyszer kell közzétenni: 1977/1921. M. E. sz. r. (I. K. XXX. 137.) (Ppn. 41. §.)

A holtnaknyilvánítási eljárás.

737. §. A bíróság az eltűnt életbelétéről hozzá beérkezett tudósításokról az ügygondnokot hivatalból értesíti, az ügygondnok pedig az eltűnt életbelétéről egyébként tudomására jutott adatokat a bíróságnak haladéktalanul bejelenteni köteles.

738. §. A hirdetmény határidő letelte után a kérelmező, ha a hirdetmény szabályszerű közzétételét igazolja, szóbeli tárgyalás kitézését kérheti.

739. §. A holtaknyilvánítás kérésére jogosítottak bármelyike az eljáráshoz csatlakozhatik és azt folytathatja.

Mi. Az eljárás megindítása, nevezetesen a kérvény, a hirdetmény és az ügygondnok kirendelése tekintetében a Pp. lényegében megegyezik az 1868: LIV. t.-c. 524. §-ával.

Jegyzet. Képviselet: 747., 96. §§. V. ö. 741., 748. §§.

740. §. Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy az eltűnt életbenlétéről a bírósághoz beérkezett értesítések a szóbeli tárgyaláson teljesen előadassanak, szükség esetében azokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja.

A bíróság azokat a tényeket, amelyekből az eltűnt életbenléte következtethető, hivatalból is figyelembe veszi és ezek felderítése végett hivatalból tudakozódhatik és bizonyításfelvételt rendelhet el. Az ily tények és bizonyítékok felől a feleket a határozathozatal előtt meg kell hallgatni.

Azok a szabályok, amelyek a tényállításokra vagy az okiratokra teendő nyilatkozatok elmulasztásának, továbbá a bíróság előtti elismerésnek vagy beismerésnek következményeit megállapítják, az ügygondnok nyilatkozataira vagy mulasztásaira nem alkalmazhatók.

A tanúknak vagy a szakértőknek, valamint az ellenfélnek esküjét a felek el nem engedhetik.

A félnek eskü alatti kihallgatása csak más bizonyíték kiegészítéséül rendelhető el. Egyezségi eskünek, valamint a felek által megállapított eskünek (377. §.) a holtaknyilvánítási eljárásban nincs helye.

Jegyzet. Fellebb. eljárás: 744. §. — Elnök — egyes bíró (54. §.).

741. §. Ha a tárgyalási határnapon a kérelmező nem jelenik meg, vagy a megjelent kérelmező a tárgyalást nem kívánja, a bíróság az eljárást végzéssel megszüntetnek mondja ki, kivéve, ha a kérelmet az eljárás megindítására szintén jogosított felek (732. §.) valamelyike magáévá teszi.

Az eljárás megszüntetését kimondó végzés hatályát veszti, ha a meg nem jelent kérelmező, illetőleg csatla-

kozó (739. §.) a végzés kézbesítésétől számított tizenöt napi záros határidő alatt új tárgyalási határnap kitűzését kéri.

Az a fél, aki e §. értelmében új tárgyalási határnap kitűzését kérte, további határnap elmulasztása esetén ily kérelemmel már nem élhet, mulasztását azonban igazolással orvosolhatja.

Ha az ügygondnok a tárgyalási határnapot elmulasztja, a bíróság a tárgyalást új határnap kitűzésével hivatalból elhalasztja. Szükség esetében a bíróság a hanyag ügygondnokot elmozdítja és helyette mást nevez ki.

A 439., a 440. és a 443. §., a 445. §. első bekezdése, valamint a 446. §. első és harmadik bekezdése nem alkalmazhatók, a 442. §. pedig olyképen nyer alkalmazást, hogy az új tárgyalási határnapot kitűző határozat ellen nincs felfolyamodásnak helye. A 445. §. 2—7. bekezdése a 740. §-nak megfelelően alkalmazandó.

Mi. A holtlaknyilvántási eljárásban a nyomozó elvnek nagyobb érvényt kell szerezni, mint a vagyonjogok iránti rendes polgári perben. A holtlaknyilvántás az eltűnt jogait is érinti, ki az eljárásban nem vesz részt; a bíróság tehát örködni köteles, hogy ezeken sérelem ne essék. Ennélfogva a bíróság hivatalból is elrendelhet mindennemű tudakozódásokat és bizonyításfelvételt; ha pedig a beszerzett adatokból az tűnnék ki, hogy az eltűnt halála nem vélelmezhető, akkor abban az esetben sem nyilvánítható holtnak, ha a felek és az ügygondnok ez iránt egyet is értenek. A rendelkezési elv kizárása eredményezi azt is, hogy a mulasztásra, az elismerésre, a beismerésre és az eskü elengedésére vonatkozó általános szabályok ebben az eljárásban nem alkalmazhatók.

A mulasztásnak a 741. §-ban megállapított következményei megfelelnek a mulasztás azon szabályozásának, amelyet a Pp. a házassági perekben és a gondnoksági stb. eljárásban (672., 716. §§.) megállapított.

V. ö. 748. §.

Az eljárás költsége.

742. §. Az eljárás költségét, ideértve az ügygondnok díját és költségét is, minden esetben a kérelmező viseli. Holtlaknyilvántás esetében a kérelmező a szükséges költség megtérítését az eltűnt hagyatékából követelheti.

Mi. Jelenlegi eljárásunk nem rendelkezik arról, hogy ki viselje a holtaknyilváníti eljárás költségét.

A Pp. szerint azokat minden esetben a kérelmező viseli; nem lehet például az ügygondnok díjazását és egyéb költségeket attól tenni függővé, hogy van-e hagyaték vagy nincs, hanem mivel a költséget a kérelmező okozta, első sorban mindenestre őt terhelik. Amennyiben azonban a holtaknyilváníti megtörténik, a kérelmező a szükséges költség megtérítését a hagyatékból követelheti.

V. ö. 748. §.

Az ítélet.

743. §. *A bíróság a holtaknyilváníti kérdésében ítélettel határoz.*

A holtaknyilváníti ítéletben azt a napot, és a lehetőséghez képest a napnak azt az időpontját, amely az eltűnt halála idejének vélelmezendő, tüzetesen meg kell állapítani.

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 528. §-a szerint az a nap, amelyen a holtaknyilváníti ítélet jogerőre emelkedett, volt az eltűnt egyén halála napjául tekintendő. Ez a szabályozás sok megtámadásnak volt kitéve. Az 1881: LIV. t.-c. 90. §-a ennélfogva elrendelte, hogy azt a napot, amely az eltűnt halála napjának tekintendő, az ítéletben meg kell jelölni. A Pp. e tekintetben fentartja a jelenlegi jogot.

Azt, hogy mely nap tekintendő az elhalálozás napjául, a 734. §. határozza meg.

A holtaknyilváníti ítéletnek az anyakönyvvezetővel közléséről és az anyakönyvbe bejegyzéséről az 1894: XXXIII. t.-c. 74. §-a rendelkezik.

V. ö. 748. §.

1894: XXXIII. t.-c. 74. §. Holtaknyilváníti esetén a bejegyzés foganatósítása végett a bíróság a jogerős határozatot a holtaknyilváníti községi illetősége és ha ez nem tudatik, születése helyén illetékes anyakönyvvezetővel hivatalból közli.

A bejegyzésnek tartalmaznia kell: az eljáró bíróság megjelölését, a hozott bírói határozat keltét és számát és azt a napot, amely mint a vélelmezett elhalálozási nap a bírói határozatban megállapítva lett.

Ugyanezek a szabályok megfelelően alkalmazandók akkor is, ha az elhalálozás bírói ítélettel lett megállapítva.

Halálbüntetésre szóló ítélet végrehajtásáról a bíróság az anyakönyvvezetőt a bejegyzés foganatósítása végett hivatalból értesíti.

V. ö. 80.000/1906. sz. akvi utas. 114. §., továbbá 21.000/906.

a. IM. rend. IV. fej. (Ottlik—Térfi: Házassági jog, Anyakönyvi ügy a Közigazgatási Törvénytarban).

Holtaknyilváníti ítéletben körülírandó, hogy az eltűnt kinek a házasságából, hol és mikor született és hol lakott? (4841/1914. sz. III. p. Pdt. I. 266.)

Holtaknyilváníti ügyben hozott ítéletben nincs helye a 15.500/1907. I. M. sz. rendeletre való hivatkozásnak. (6020/1914. sz. III. pt. Pdt. I. 267.)

A fellebbezési eljárás.

744. §. A fellebbezési eljárásban az 512. §. nem alkalmazható, az 513. §. eseteire megállapított szabályok szerint pedig csak akkor kell a fellebbezést elintézni, ha azt a pergátló kifogások tárgyában hozott ítélet ellen adták be, vagy ha az ítéletet csak a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadták meg. Ezekben az esetekben kívül az ügy a fellebbezési bíróság előtt a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaira való tekintet nélkül újból tárgyalandó.

A 222. §., valamint a 275., a 283. és a 293. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a bíróság bizonyítékot elkérés okából mellőzhet, a fellebbezési eljárásban nem alkalmazható.

A kellően megidézett feleknek vagy az ügygondnoknak a fellebbezési tárgyalásról való elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja.

A mulasztó félnek fellebbezési vagy csatlakozási kérelmét a fellebbezésből vagy az előkészítő iratból a jegyzőkönyvvezető vagy a bíróságok valamelyik tagja olvassa fel.

A 740. §. a fellebbezési eljárásban is megfelelően alkalmazandó.

A felülvizsgálati eljárás.

745. §. A felülvizsgálati eljárásban az 544. §. nem alkalmazható.

Mi. A 744. és a 745. §. a fellebbezési eljárást szabályozók általánosságban a házassági pereknek vonatkozó szabályai szerint.

V. ö. 748. §.

A perújítás; új kérelem.

746. §. Az ítélet ellen az 563. §. 1—11. pontja alapján perújításnak van helye.

A kérelem elutasítása esetében a holtaknyilvánítási kérelem perújítás nélkül is ismételhető, ha a korábbi ítéletben el nem döntött új tényekre alapítottatik.

A holtaknyilvánítás nem zárja ki annak a bizonyítását, hogy az eltűnt előbb vagy később halt meg, vagy hogy még életben van. Ennek megállapítása iránt mind az eltűnt, mind bármely érdekelt a kérelmező vagy jogutódai ellen keresetet is indíthat.

Mi. A 746. §. a perújítás kérdéséről szól. Az 563. §. 1—11. pontja alapján éppúgy helye van a holtaknyilvánítási perben is perújításnak, mint bármely más perben. Új tény alapján azonban nem ad a Pp. perújítást, hanem a korábbi ítéletben el nem döntött új tények alapján — perújítás nélkül — új keresetnek ad helyet, viszont azonban a holtaknyilvánító ítélet ellenében is megengedi annak a bizonyítását, hogy az eltűnt korábban vagy később halt meg, vagy hogy még életben van. Ezt már az 1881: LIX. t.-c. 90. §-a is megengedi és erre nézve nemcsak az incidentalis bizonyítás útját hagyja nyitva, hanem külön megállapítási keresetnek is helyt ad.

V. ö. 748. §.

A holtaknyilvánítási eljárásra az általános szabályok alkalmazása.

747. §. Amennyiben ebből a cimből más nem következik, a holtaknyilvánítási eljárásra a törvényszéki eljárás szabályai alkalmazandók.

Az elhalálozás tényének bizonyítása.

748. §. A 732. és a 735—747. §-ok az alább következő eltérésekkel abban az esetben is megfelelően alkalmazandók, ha valamely egyén elhalálozásának tényét, amely közokirattal nem igazolható, más módon akarják bebizonyítani.

A hirdetménybe a halál idejére és helyére nézve a kérvényben foglalt előadást fel kell venni.

A hirdetményi határidőt a bíróság három hónapra lezállíthatja.

Az ítéletben az elhalálozás idejét (743. §.) vagy ha az meg nem állapítható, azt a napot, amelyen az elült már kétségtelenül nem élt, ki kell tenni.

Mi. A holtaknyilvántástól, amely csak a halál vélelmét deklarálja, különbözik az az eset, midőn valakinek halálát, mely közokirattal nem igazolható, kell bizonyítani.

A Pp. megegyezően az 1881: LIX. t.-c. 91. §-ával, kiterjeszti a holtaknyilvántási eljárást ezekre az esetekre is. A hirdetményi határidő megrövidítése azért lehetséges, mert itt a veszély nem oly nagy, mint a vélelmezett halál deklarálása esetében. Ha az elhalálozás napja meg nem állapítható, akkor az a nap teendő ki, melyen az elhunyt már kétségtelenül nem élt, ami minden esetben biztos időpontot szolgáltat.

Ib. Mivel az elhalálozás tényének bizonyítására irányuló eljárásban a holtaknyilvántás eseteit meghatározó 733. §. és a csak a holtaknyilvántásról rendelkező 734. §. nem alkalmazható, a 748. §. elején előforduló idézést a bizottság következőképp helyesbítette: „A 732. és a 735—747. §-ok.”

TIZENÖTÖDIK CIM.

Okiratok megsemmisítése iránti eljárás.

Mi. Az okiratok megsemmisítéséről jelenleg az 1868: LIV. t.-c. 529—533. §-ai, az illetékességről pedig az 1868: LIV. t.-c. 41. §-a rendelkeznek. A Pp. tehát a mai jogot követi, midőn ennek az eljárásnak a szabályozását a polgári perrendtartásba veszi fel.

749. §. *Az elveszett okirat megsemmisítését az okirat utolsó birtokosa vagy az kérheti, aki az okiratból jogot érvényesíthet.*

Az okirat megsemmisítését annál a kir. járásbírósnál kell kérni, amelynek területén az okiratban kikötött teljesítési hely vagy az okirat kiállítójának általános illetékessége van, ily illetékesség hiányában pedig annál a járásbírósnál, amelynek területén a kiállítónak az okirat kiállításakor általános illetékessége volt.

A kérvényben a folyamodónak elő kell adnia az okirat kiállítójának nevét, állását, vagy foglalkozását és

lakását, valamint be kell mutatnia az okirat másolatát vagy pedig elő kell adnia lényeges tartalmát és mindazt, ami az okirat felismerhetéséhez szükséges. A folyamodó továbbá a szükséghez képest azt a körülményt, hogy az okirat birtokában volt, vagy hogy az okirattól jogot érvényesíthet és hogy az okirat elveszett vagy megsemmisült, a lehetőség szerint valószínűvé tenni köteles.

Ha a bíróság az előterjesztett adatokat elegendőknek nem találja, a kérvényt hiánypótlás végett visszaadhatja vagy a folyamodót közvetlenül vagy megkeresett bíró útján meghallgathatja.

A kérvényhez csatolni kell továbbá a 750. §-ban meghatározott szöveggel kiállított hirdetményt a szükséges példányokban. Ha a folyamodó a szükséges példányokat nem csatolja, hivatalból kell azokat elkészíteni.

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 529. §-a szerint az elveszett okirat megsemmisítését az okiratnak legutolsó birtokosa vagy e birtokos jogutóda kérheti. Miután azonban az okirat megsemmisítése olyannak is érdekében lehet, akinek az okirat nincs birtokában, és miután nincs ok arra, hogy a kérelmezési jogosultságot ez irányban megszorítsuk, a Pp. ezt megadja mindenkinek, aki az okirattól jogot érvényesíthet. Miután a jogutód is benne van a meghatározásban, annak külön említése nem szükséges.

Az okiratok megsemmisítése iránti eljárást a hatáskörök egyszerűsítése végett a Pp. a törvényszéki hatáskorból kivési és a járásbíró hatáskörébe utalja.

Az 1868: LIV. t.-c. 41. §-a szerint az elveszett okiratok megsemmisítése, amennyiben egyes társulatok alapszabályaiknál fogva külön bírósághoz nincsenek utasítva, a folyamodó fél személyes bírósága előtt történik. Ez a rendelkezés célszerűtlen és önkényes. A bíróságot olyképp kell kijelölni, hogy az okirat kiállítója és azok, akik az okiratnál érdekelve vannak, a megsemmisítésről lehetőleg tudomást szerezzenek; erre pedig a kérelmező személyes bírósága nem nyújt elég biztosítékot, miután az a kiállító és az érdekeltek lakhelyétől esetleg távol van. Hozzájárul ehhez, hogy a külföldön lakó folyamodó fél ebben az esetben nem is fordulhatna a megsemmisítés iránt hazai bírósághoz.

Az illetékesség megállapítására a megsemmisítési eljárásban két illetékességi ok mutatkozik különösen alkalmasnak: az okiratban kikötött teljesítési hely és az okirat kiállítójának általános illetékessége. A váltótörvény (1876: XXVII. t.-c.) 77.

§-a csak a fizetési hely illetékes bíróságát jelöli ki, a közforgalom tárgyát képező értékpapírok megsemmisítéséről szóló 1881. évi XXXIII. t.-c. 2. §-a pedig a nem állami értékpapír megsemmisítésére csak annak a törvényszéknek illetékességét állapítja meg, amely tekintettel a kiállító székhelyére vagy telepére, a kereskedelmi ügyek elintézésére illetékes. A német birodalmi perrendtartás az okiratok megsemmisítésénél mindkét illetékességi okot elismeri, azonban olyképp, hogy elsősorban az okiratban kikötött teljesítési hely irányadó és csak, ha ily kikötés nincs, illetékes az okirat kiállítójának bírósága. A Pp. nem követi egészen ezt a szabályozást. A teljesítési hely alkalmas ugyan az illetékesség megalapítására, miután azonban az nem mindig bizonyítható, sőt egyes esetekben a folyamodó fél talán nem is emlékszik arra, hogy volt-e az okiratban teljesítési hely kikötve vagy nem, nem mutatkozik célszerűnek az illetékességet kizárólagosan arra alapítani. A Pp. ennél fogva a teljesítési helynek és az okirat kiállítójának általános illetékességét vagyilagosan állapítja meg, úgy, hogy a folyamodó akkor is igénybeveheti az okirat kiállítójának általános illetékességét, ha az okiratban teljesítési hely volt kikötve.

Az 1868: LIV. t.-c. 529. §-a szerint a kérvényben az okirat kelte és tartalma lehetőleg pontosan körülírandó. A váltótörvény (1876: XXVII. t.-c.) 77. §-a értelmében a kérvényező kötelessége a váltó másolatát bemutatni vagy legalább annak lényeges tartalmát megjelölni és a váltó előbbi birtoklását kimutatni. Közforgalom tárgyát képező értékpapírok megsemmisítéséről szóló 1881: XXXIII. t.-c. 4. §-a szerint a folyamodó kérvényében az értékpapír ismertető jelét pontosan előadni és valószínűvé tenni tartozik, hogy az értékpapír az ő bírlalásából vagy birtokából veszett el, illetőleg, hogy az bírlalásában vagy birtokában semmisült meg. A Pp. szerint a folyamodó a szükséghez képest azt is köteles valószínűvé tenni, hogy az okirattól jogot érvényesíthet. Hogy az elveszett vagy megsemmisült okirat birtokában vagy bírlalásában volt-e, nem kell valószínűsíteni, mert nem tekintve azt, hogy a kérelmezési jogosultság azt is megilleti, akinek az okirat nem volt birtokában vagy bírlalásában, az elveszés vagy megsemmisülés tényének valószínűsítése hatályosabb biztosítéknak mutatkozik.

Ámbár a hiányos megsemmisítési kérelem visszautasítása esetében a fél kérelmét bármikor megújíthatja, a Pp. mégis megengedi azt, hogy a bíróság, ha az előterjesztett adatokat elegetlennek nem találja, a kérvényt hiánypótlás végett is visszadhassa, vagy a folyamodót közvetlenül vagy megkeresett bíróján meghallgathassa. A meghallgatás különösen akkor mutatkozik célszerűnek, midőn a harmadik bekezdés értelmében egyes körülményeket a szükséghez képest és a lehetőség sze-

rint valószínűsíteni kell. A hiánypótlás végetti visszaadás pedig egyszerűbb, mint a visszautasítás.

A 749. §. utolsó bekezdésének indokai a 134. §. megfelelő rendelkezésének indokaival azonosak.

Ib. Az elveszett okirat megsemmisítésének kérésére jogosított személyek körét célszerűnek tartja a bizottság a mai jognak megfelelően kiterjeszteni az okirat utolsó birtokosára is, akinek a megsemmisítés szintén érdekében állhat, habár ő az okirattól jogot nem érvényesíthet, pl. azért, mert az okirat szerint ő nem hitelező. A bizottság ezért a §. első bekezdésének az elejét ekként módosította: „Az elveszett okiratok megsemmisítését az okirat utolsó birtokosa vagy az kérheti, aki az okirattól jogot érvényesíthet”.

A harmadik bekezdésben a most említett módosítás következtében a „körülmenyt, hogy” szavak után beszűrendő: „az okirat birtokában volt vagy, hogy az”.

Jegyzet. Általános illetékesség: 19—25. §§. A közforgalom tárgyát képező értékpapirokra nézve l. az 1881: XXXIII. t.-c.-et, s a 46040/87. sz. r., a váltókra az 1876: XXVII. t.-c. 77—80., a kereskedelmi utalványokra az 1875: XXXVII. t.-c. 298., a közraktári jegyre 452. §-át, a zálogintézeti jegyre nézve az 1881: XIV. t.-c. 14., a postatakarékpénztári betéti könyvecskére nézve az 1885: IX. t.-c. 21., a magyar földhitelintézetre nézve az 1871. évi XXXIV. t.-c. 2., a kisbirtokosok földhitelintézetére nézve az 1879: XXXIX. t.-c. 2., a magyar földhitelintézetek orsz. szövetségére nézve az 1911: XV. t.-c. 3. §-át, a Magyar Nemzeti Bankra nézve az 1924: V. t.-c. alapszab. 119. c., a csekkre az 1908: LVIII. t.-c. 20. §-t. L. a Ppé. 5. §-át is.

A Magyar Nemzeti Bank értékpapírjainak megsemmisítése: 1924: V. t.-c. alapszab. 119. c.; bankjegyek megsemmisítése: alapszab. 93. c.

A részletív nem képezvén értékpapírt, hanem csak értékpapiroknak részletfizetés mellett eladásáról kiállított okiratot: megsemmisítésére az 1881: XXXIII. t.-c. rendelkezései nem alkalmazhatók. (B. 92. márc. 17. 929. M. III. 204.)

Értékpapír fogalma alá nem eső közönséges kötelezvény elvesztése esetében a kötelezett a tartozás fizetésében a megsemmisítést kimondó határozat hozatala előtt is marasztalható, kívánhatja azonban, hogy a megsemmisítési határozat jogerőre emelkedéséig a tartozási összegnek bírói letétbe helyezésére feljogosíttassék. (K. 33. sz. t. ü. dtv. M. I. 284.)

A szelvény-utalvány (talon) elvesztése vagy megsemmisülése esetében, ha az új szelvényív kiadásának ideje már beállt, a bíróság az 1881: XXXIII. t.-c. 36. §-a alapján hivatva van az értékpapír kiállítójához meghagyást bocsátani egyenest az iránt, hogy az új szelvényívet az értékpapír bemutatójának szolgáltassa ki. Ezen meghagyás vételével az elveszettnek vagy

megsemmisültnek jelentett szelvényutalvány érvénye megszűnik. (K. 85. jan. 10. 1028/84. M. III. 204.)

Kibocsátói és elfogadói aláírással ellátott váltóürlap megsemmisítése iránti eljárásnak helye van. (B. 99. ápr. 13. 1798. M. X. 399.)

1888. febr. 17-én 46.040/87. sz. a. kelt IM. rendelettel a közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak megsemmisítésére vonatkozó szabályok tárgyában.

Ujabb időben azt tapasztaltam, hogy több királyi törvénysek az okiratoknak, különösen a közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak megsemmisítése körül ismételve helytelenül járt el és nem vette figyelembe a törvényeket, amelyekben a bírói illetőség megállapítottatik.

Szükségesnek tartom ennél fogva a kir. törvényszékeknek a fennálló törvények figyelembevételére felhívni és a következőkre különösen figyelmeztetni:

Az (1868: LIV. t.-c. 41. és 520. §-aiban) megállapított bírói illetőség csak azon okiratok megsemmisítése végett kérelmezett eljárásra bír hatállyal, amelyekre nézve későbbi törvényekben eltérő intézkedés nem foglaltatik.

Ilyen intézkedés van:

1. az 1876: XXVII. t.-c. 77. §-ában a váltókra;
2. az 1875: XXXVII. t.-c. 298. és 452. §-aiban a kereskedelmi utalványokra és a közraktári jegyekre;
3. az 1881: XIV. t.-c. 14. §-ában a zálogjegyekre;
4. az 1881: XXXIII. t.-c.-ben a közforgalom tárgyát képező értékpapirokra;
5. az 1885: IX. t.-c. 21. §-ában a postatakarékpénztári betétkönyvecskékre vonatkozólag.

A közforgalom tárgyát képező értékpapírok megsemmisítésénél a bírói eljárást és az illetőséget az 1881: XXXIII. t.-c. szabályozza.

Ezen törvénycikk rendelkezései tartandók szem előtt, amidőn bemutatóra szóló vagy határozott névre kiállított, de üres háttal forgatható értékpapírok megsemmisítése kéri.

750. §. *Ha a bíróság nem illetékes vagy ha a kérvény hiányai nem pótolhatók, úgyszintén, ha a folyamodó a pótlás végett visszaadott kérvényt újból hiányosan adja be, azt vissza kell utasítani.*

Ha az előbbi bekezdésben említett esetek egyike sem forog fenn, a bíróság hirdetményt bocsát ki, amelyben az okirat lényeges tartalmának és az okirat felismerhetőségéhez szükséges adatoknak közlésével az okirat birtokosát fel-

hivja, hogy az okiratot a bíróságnál a hirdetménynek a hivatalos hírlapban történt beiktatását követő naptól számítandó egy év alatt mutassa be, minthogy ellenkező esetben a bíróság az okiratot a hirdetményi határidő letelte után semmisnek fogja nyilvánítani.

A hirdetményt a bíróságnál ki kell függeszteni és a folyamodónak a hivatalos hírlapba egyszer be kell iktatnia. A bíróság hivatalból is elrendelheti, hogy a hirdetmény más, esetleg külföldi hírlapokban és a hirdetményi határidő alatt ismételve is közzététessék.

A bíróság a hirdetmény kibocsátásáról értesíti a folyamodót, az okirat kiállítóját vagy jogutódait és azokat, akik érdekelteknek mutatkoznak.

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 503. §-a szerint a birtokost a hirdetményben nemcsak arra kell felhívni, hogy az okiratot mutassa be, hanem arra is, hogy vagy a kérdéses okiratot, vagy az ahhoz való igényét jelentse be. A váltótörvény (1876: XXVII. t.-c.) 77. §-a szerint a hirdetményben a váltó birtokosát fel kell szólítani, hogy igényeit a váltó felmutatása mellett jelentse be. Ellenben, az 1881: XXXIII. t.-c. 9. §-a szerint az értékpapír birtokosát arra kell felhívni, hogy birtoklását a bíróságnak jelentse be. A Pp. szerint a felhívás csak az okirat felmutatására irányul. Csak az okirat felmutatásával van lerontva az a feltevés, hogy az okirat megsemmisült vagy elveszett. A megsemmisítési eljárás célja nem az, hogy az igény alapossága megállapíttassék és azért az igény bejelentése egyrészt céltalan, mert nem akadályozhatja meg az okirat megsemmisítését. másrészt az okirat felmutatása mellett fölösleges, mert az okirat felmutatása önmagában is a megsemmisítési eljárás megszüntetését eredményezi.

A megsemmisítési eljárás sikerének egyik fontos biztosítéka az, hogy eltérőleg a mai eljárástól, a hirdetmény kibocsátásáról mindazokat értesíteni kell, akik a folyamodó előadása szerint érdekelteknek mutatkoznak.

Ib. E §. végén kihagyta a bizottság a következő szavakat: „a folyamodó előadása szerint”, mert azokat is értesíteni kívánja a hirdetmény kibocsátásáról, akik nemcsak a folyamodó előadása szerint, hanem a bíróság előtt álló más adatok szerint mutatkoznak érdekelteknek.

Az okiratok megsemmisítése iránt indított eljárás során kibocsátott hirdetmények szövegében az eljárást kérő fél teljes nevét és pontos lakáscímét (utca, házszám) mindig fel kell tüntetni. (20.492/1920. I. M. sz.)

V. ö. 752. §. Hirdetmény közzététele: Ppn. 50, 51. §§.; a hirdetmény nyelve: 6664/920. I. M. sz. a.

751. §. *Az okirat megsemmisítését kérő fél kérelmére a bíróság a hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg vagy az eljárás folyamán meghagyja az adósnak, hogy az okiratra további bírói rendeletig ne teljesítsen és az arra alkalmas esetekben egyúttal figyelmezteti, hogy kötelezettségének bírói letétbe helyezéssel eleget tehet.*

A végzés ellen, amennyiben a kérelmet nem teljesíti, felfolyamodásnak van helye.

Mi. A 751. §. lényegileg megegyezik az 1868: LIV. t.-c. 531. §-ával. Miután az adósnak érdekében lehet az, hogy kötelezettsége alól szabaduljon, a 751. §. megengedi, hogy az arra alkalmas esetekben kötelezettségének bírói letétbe helyezését útján eleget tehet.

Ib. A bizottság szükségesnek tartja világosan kifejezni, hogy a bíróságnak végzése ellen felfolyamodásnak van helye akkor is, ha csupán annak kimondását tagadja meg, hogy az adós a megsemmisítési kért okiratra ne teljesítsen és hogy kötelezettségének bírói letétbe helyezéssel is eleget tehet. Ez okból a bizottság a 751. §. végére a következő rendelkezést vette fel: „A végzés ellen, amennyiben a kérelmet nem teljesíti, felfolyamodásnak van helye.”

752. §. *Ha a hirdetményben kitűzött határidő alatt az okiratot bemutatják, a bíróság a megsemmisítési eljárást végzéssel megszünteti és egyúttal az előbbi §. alapján esetleg tett intézkedést hatályon kívül helyezi.*

A végzést közölni kell a 750. §. utolsó bekezdésében említett személyekkel, valamint azokkal is, akik netalán az okiratra a bíróságnál igényt jelentettek be.

V. ö. 752. §.

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 532. §-a értelmében, ha a kitűzött határidő alatt valaki a kérdéses okirat birtokosául jelentkezett, annak, aki a megsemmisítési kérvényt benyújtotta, harminc napi határidő szabandó, amely alatt tulajdoni keresetét a jelentkező birtokos igényének különbeni elvesztése mellett, meg kell indítania.

A Pp. mellőzi a perreutasítást.

A perreutasításnak és a per megindítására praclusiv határidő megszabásának célja nincs. A megsemmisítési eljárás elérte célját, ha kiderül, hogy az okirat nem vészett el. Ha be-

igazolást nyer az, hogy az okirat létezik, a megsemmisítési eljárás véget ér és az érdekelt fél dolga, hogy igényét az okiratra mikor és mikép érvényesítse. A praeclusiv határidő megszbása sérelmére lehet az anyagi igazságnak. Nincs semmi ok arra, hogy a megsemmisítést kérő felet perre kényszerítsük és hogy az az idő, amely alatt jogát az okiratra érvényesítést kérte. A Pp. szerint ennél fogva megegyezőleg a közforgalom tárgyát képező érték-papírok bírói megsemmisítéséről szóló 1881: XXXIII. t.-c. 25. §-ával, perreutasításnak nincs helye, hanem a bíróság ily esetben a megsemmisítési eljárást megszünteti.

V. ö. 753. §.

753. §. *Ha a hirdetményben kitűzött határidő alatt az okiratot nem mutatják be, a bíróság az okiratot a folyamodó fél kérelmére végzéssel semmisnek nyilvánítja.*

A végzést az előbbi §. második bekezdésében említett személyekkel közölni kell és a bíróságnál ki kell függeszteni.

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 533. §-a értelmében az okiratot semmisnek kell nyilvánítani, ha a hirdetményi határidő alatt senki sem jelentkezik. Miután a 752. §. szerint a megsemmisítési eljárást csak akkor lehet megszüntetni, ha az okiratot bemutatják, ennél fogva az okiratot semmisnek kell nyilvánítani, ha az okiratot nem mutatják be. Nem tagadható meg tehát a megsemmisítés akkor, ha valaki jelentkezik ugyan birtokosul, de az okiratot nem mutatja be. Miután a megsemmisítési eljárás célja annak a konstatálása, hogy az okirat létezik-e vagy nem, nem pedig az, hogy az okirat birtokára való jogot eldöntse, abból, hogy bármily bejelentés dacára is semmisnek nyilvánítják az okiratot, senkire sérelem nem háramlik.

754. §. *Amennyiben ebből a cimből más nem következik, az okirat megsemmisítése iránti eljárásban a járás-bírósági eljárás szabályait kell alkalmazni.*

TIZENHATODIK CIM.

Községi bíraskodás.

Mi. A sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. t.-c. 224. és 225. §-a a községi bíraskodást — az 1877: XXII. t.-cikket egyekben hatályon kívül helyezve — fentartotta. Az 1893: XVIII. t.-c. a polgári perrendtartás életbeléptével hatályát vesztvén, a községi bíraskodás szabályozásának kérdése újból előtérbe

lép. Ez a szabályozás annyival inkább szükséges, mert a községi bíraskodás, amely ellen úgy, amint azt az 1877:XXII. t.-c. szabályozta, már fennállásának első idejétől kezdve folyton megújuló és általánosan ismert panaszok merültek fel, a követelményeknek több irányban nem felel meg és új szabályozással helyettesítését most, amikor a peres eljárás a maga egészében reform alá kerül, elodázni nem lehet.

A községi bíraskodás ellen felmerült panaszokat a Pp. az eljárás célszerűbb berendezésén felül főképp azzal orvosolja, hogy egyrészt a községi bíraskodást azokban az esetekben, amelyekben az a panaszló félre különösen terhes, fakultatív vá teszi, másrészt pedig (V. ö. 758. §. Ib.) megengedi a felperesnek, hogy a községi bíróság késedelmessége esetében az előtte való eljárástól elállhat és a járásbíróhoz fordulhat.

A községi bíraskodást gyakorló közegek.

755. §. *A községi bíraskodást gyakorolják:*

1. *törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban a közgyűlés által erre a célra rendelt egy vagy több közigazgatási tisztviselő;*
2. *nagyközségekben a bíró a tanács egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével;*
3. *kisközségekben a bíró az elüljáróság két tagjával;*
4. *Budapest székesfőváros kerületeiben a kerületi városbíró (1893: XXXIII. t.-c. 22. §.);*

Kisközségekben az írásbeli teendőket, ha az elüljáróságnak erre alkalmas más tagja nincs, a körjegyző vagy helyettese, avagy erre a célra az elüljáróság által meghívott alkalmas községi lakos végzi. Ha a jegyzőkönyvet a körjegyző vezeti, a 3. pontban meghatározott elüljárósági tagok egyike a körjegyző legyen.

Törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú város több kerületre is felosztható.

V. ö. 755. §.

A békebíró.

756. §. *A belügyminiszter a községi bíraskodás gyakorlására békebíró t nevezhet ki, ha eziránt a törvényhatósági joggal felruházott város közvetlenül, a rendezett tanácsú város képviselőtestülete és a községnek vagy az*

egy körjegyzőségben szövetkezett több kisközségnek elüljárósága a közigazgatási bizottság útján folyamodik, — és oly egyént, ki megfelelő értelmi és erkölcsi kellékekkel bír és a tiszt átvételére késznek nyilatkozik, javaslatba hoz.

Egy körjegyzőségbe szövetkezett több kisközség területére egy békebíró nevezhető ki.

A békebíró működésének területén a 755. §-ban említett községi bíróság csak helyettesítés esetében járhat el.

757. §. Békebíróvá nem nevezhető ki:

1. állami tisztviselő;
2. községi és körjegyző;
3. ügyvédek lajstromába bevezetett ügyvéd és az ügyvédjelölt;

4. a kir. közjegyző;

5. a fegyveres erőnek, vagy a csendőrségnek tényleges állományához tartozó tagja;

6. egyházközségben alkalmazásban lévő lelkész és segédlelkész, továbbá szerzetes és a néptanító.

Mi. A 755—757. §-ok a községi bíraskodást gyakorló közegeket határozzák meg. A községi bíraskodás rendszerint gyakorlása a Pp. szerint is ugyanazok a közegek vannak hivatva, mint ma az 1877: XXII. t.-c. 5. és az 1893: XXXIII. t.-c. 22. §-a szerint. Új rendelkezés az, hogy abban az esetben, ha a kisközség bíraskodásánál az írásbeli teendőket a Pp. szerint a jegyző végzi, vagy ha a jegyző a jegyzőkönyv vezetése céljából ugyanis ott van a községi bíróségnál, akkor működése ne szorítkozzék a jegyzőkönyvvezetés alárendelt munkájára, hanem a községi bíraskodás gyakorlásában részt vehessen, aminthogy a jegyző a nagyközség községi bíróságának tagja is.

E mellett fenntartja a Pp. a békebírói intézményt is, természetesen azzal a megszorított hatáskörrel, amelyben az az 1893: XVIII. t.-c. 224. §-a következtében ma fennáll, t. i. a községi bíraskodás alá tartozó ügyekre szorítva. Az eddigi tapasztalatok szerint ugyan a békebírói intézmény nem mutatott fel számbavehető eredményt, mindamellett még sem volna helyes annak a megszüntetése, mert egyes esetekben hézagot pótló lehet ez a bíraskodás, különösen ott, ahol a községi közegek nem megfelelőek és oly alkalmas és megbízható egyén találkozik, aki e tiszt elvállalására kész.

A békebírák kineveztetésére és minősítési kellékeire nézve a Pp. csak abban tér el az 1877: XXII. t.-c. 3. és 8. §-ától, hogy a békebíráktól jogi képesítettséget nem kíván és hogy azokat

nem az igazságügyminiszter, hanem a belügyminiszter nevezi ki. Az első eltérés indoka az, hogy a békebírák csak a községi bíraskodás alá tartozó ügyekben járhatván el, nem kell tőlük olyan magasabb képesítettséget kívánni, amilyennel a községi bíraskodást gyakorló hivatali közegek sem rendelkeznek. A másik eltérést pedig az indokolja, hogy a békebíró ebből a szempontból is egy tekintet alá esik a községi bíraskodást gyakorló hivatali közeeggel, akik nem igazságügyi, hanem közigazgatási tisztviselők. Ezek a rendelkezések az intézmény fejlődésére is előreláthatólag befolyással lesznek.

A Pp.-nak a községi bíróságra vonatkozó rendelkezései a békebíróra is kiterjednek. Ennek jelzése végett a 758. §. első bekezdése zárjelben a békebírókat is megemlíti.

A községi bíróság hatásköre.

758. §. *A községi bíróság (békebíró) hatáskörébe tartoznak pénz fizetése, munka teljesítése, vagy ingó dolog iránti perek, ha a per tárgyának értéke száz pengőt, az egyesületi tagsági díjak és egyéb egyesületi tagsági hozzájárulások iránti perekben azonban csak öt pengőt meg nem halad.*

Nem tartoznak a községi bíróság hatáskörébe:

1. azok a perek, amelyek tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe vannak utalva, valamint azok a perek, amelyekben a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg;

2. örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyzó perek;

3. részvénytársasági vagy szövetkezeti viszonyból származó perek;

4. a váltótörvény alapján indítható keresetek, továbbá kereskedelmi utalványból, kötelezőjegyből vagy csekkből, közraktári jegyből vagy egy részéből, valamint a hátrítalt átruházható egyéb papirosból származó keresetek;

5. a szabadalomnak, a védjegynek, valamint az ipari mintának törvényes oltalmára fennálló szabályok megsértéséből származó kártérítési perek;

6. azok a perek, amelyeket külön törvény a községi bíróság hatásköréből kivesz vagy a járásbíró hatáskörébe utasít.

Ha az illetékes községi bíróság az 59—62. §-okban foglalt valamely ok miatt nem járhat el, a pert a járásbíróság előtt kell megindítani.

A jelen §. nem zárja ki, hogy a felperes követelését a járásbíróság előtt fizetési meghagyás útján érvényesíthesse.

Ib. Szükségesnek tartotta a bizottság kiterjeszteni azoknak a pereknek a körét, amelyek községi bíróság hatáskörébe nem tartoznak. Nevezetesen kizárta ebből a hatáskorból különös fontosságukra tekintettel az örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyazó pereket, továbbá a váltókereseteken és visszereseteken fölül a váltótörvény alapján indítható többi kereseteket is, amilyenek pl. a váltótörvény 90. és 109. §-ában említett keresetek. Az ezekben a perekben megoldandó jogi kérdések rendszerint nehezebbek is, mintsemhogy azokat a községi bíróságra lehetne bízni.

A 758. §. 6. pontjaképpen kimondotta a bizottság, hogy nem tartoznak a községi bíróság hatáskörébe: „azok a perek, amelyeket külön törvény a községi bíróság hatásköréből kivesz vagy a járásbíróság hatáskörébe utasít”. Ilyen per például az uzorauügylet megsemmisítése iránti per, amelyet az 1883: XXV. t.-c. 12. §-a és a katonai közigazgatási úton hozott kártérítési határozat megtámadása iránt indított az a per, amelyet az 1887: XXXV. t.-c. 3. §-a zár ki a községi bíróság hatásköréből. Számosak továbbá azok a perek, amelyeket külön törvény, pl. a végrehajtási törvény utal a járásbíróság hatáskörébe vagy a sommás eljárásra. Ezek a külön viszonyokon alapuló perek eddig is ki voltak véve a községi bíróság hatásköréből.

Jegyzet. Érték: eredetileg 50 korona volt, de ezt a 62600/1926. sz. rend. és a Te. 2. §. 8. pontja 100 P-re (illetve 5 P-re) felemelte. A járásbíróság hatáskörébe külön törvénnyel utasított pereket az 1. §. k) pontjának jegyzete sorolja fel.

A községi bíróság és a járásbíróság között felmerülő hatásköri összeütközést nem a törvényszék, hanem a hatásköri bíróság dönti el. (Hatásköri bíróság: Hb.) (Hb. 2/1915. Pdt. II. 359.)

A Pp. 758. §-a szerint a községi bíróság (békebíró) hatáskörébe tartozó, de az idézett §. utolsó bekezdése alapján fizetési meghagyásos eljárás szerint a kir. Járásbíróság előtt folyamatba tett ügyekben és az ily ügyekből a Pp. 603. §-a szerint keletkezett perekben, — valamint a Pp. 758. §-a alapján a községi bíróság előtt megindított, de a Pp. 759., 761., 763. és 765. §-ai értelmében a kir. járásbíróság elé került perekben, úgyszintén a Pp. 758. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint a járásbíróság előtt indított perekben a költséget viselő ellenfél terhére

ügyvédi munkadíj megállapításának helye van. A kir. Kúria jogegységi tanácsának 12. sz. polgári döntvénye. (Grill Dtár XVII. 1055.).

Iparhatóságtól a törvény rendes útjára vitt ügy — bár ötven koronát meg nem halad — a községi bíróság elé nem tartozik. (Pozsonyi tvszék, Pf. 76/1917. Pdt. III. 65.)

759. §. *Ha a községi bíróság hatáskörének hiányát kimondta, a rendes bíróság abból az okból, hogy a per a községi bíróság hatáskörébe tartozik, a pert hatásköréből el nem utasíthatja.*

A bíróság azt a körülményt, hogy a per a községi bíróság hatáskörébe tartozik, az alperes perbebocsátkozása után nem veheti figyelembe.

A bíróság határozata azon az alapon, hogy az ügy a községi bíróság hatáskörébe tartozik, felebbvitellel meg nem támadható.

Mi. A §. első bekezdése az eljárás gyorsítása és költségkímélés céljából nem engedi meg, hogy a járásbíróság az eléje vitt ügyet elutasítsa magától, illetőleg visszaküldje a községi bíróságnak, ha ez utóbbi helytelenül nem állapította meg hatáskörét. Ilyen esetekben nincs akadálya annak, hogy a járásbíróság maga járjon el az eléje vitt ügyben. Ez a szabály természetesen nem alkalmazható akkor, ha a panaszló olyan ügyet visz járásbíróság elé, amelyben a községi bíróság helyesen illetékességének hiányát mondta ki, miután a községi bíraskodáshoz tartozó ügy csak akkor vihető a járásbíróság elé, ha az az illetékes községi bíróság előtt indított meg.

A §. második és harmadik bekezdése abból indul ki, hogy a járásbíróság több biztosítékot nyújt az alapos eldöntés tekintetében, mint a községi bíróság és így abból, hogy az előbbi jár el, a felekre sérelem nem támad. Megfelel ez a 11. §-ban elfoglalt álláspontnak is.

Jegyzet. Ügyvédi munkadíj megállapítható (K. 12. sz. p. jogegys. dtv. I. Grill Dt. XVII. 1055. sz.)

A községi bíróság illetékessége.

760. §. *A községi bíróság illetékességét a 19—26., 28., 29., 31. és 37. §-ok határozzák meg.*

A községi bíróság idézvénye a panaszlottnak minden esetben csak az eljáró községi bíróság területén vagy székhelyén kézbesíthető.

Mi. A 760. §-nak az illetékességet megállapító szabályai lényegükben megegyeznek az 1877:XXII. t.-c. 15. §-ával. Új a 26. §-ban említett huzamos tartózkodásnak, mint illetékességi oknak és a 31. §-nak a kiterjesztése, mely kedvezményes illetékességet ad a kereskedők és az iparosok részére arra az esetre, ha adósuk az ügyletkötés után előbbi lakhelyéről eltávozott. Új továbbá a kár elkövetési helyének illetékessége a kártérítési követelésekre nézve. Nehogy ezen illetékességi okok egyike vagy másika alperest tulságosan terhelje, a Pp. minden esetben megkívánja, hogy az idézés alperesnek a községi bíróság területén vagy székhelyén kézbesíttessék.

Az a körülmény, hogy a per tárgyának értéke nem haladta meg az ötven koronát, az osztrák bíróság végrehajtási megkeresésének elutasítását nem eredményezheti; mert az adós lakhelyén alapuló községi bírósági illetékesség nem kizárólagos. (Bpesti törvényszék P. 6100/1915. Pdt. II. 220.)

761. §. *Ha a községi bíróság az előtte megindított eljárást harminc nap alatt nem fejezi be és a panaszló ettől az eljárástól, az ítélet kihirdetése, illetőleg az egyesítés megkötése előtt elállását bejelenti, követelését a kir. járásbíróság előtt érvényesítheti.*

Mi. A községi bíróságok késedelmessége miatt felmerült panaszok következtében a Pp. megadja a felperesnek azt a jogot, hogy az eljárás folyamában is a járásbírósághoz forduljon.

V. ö. 764. §. Ügyvédi munkadíj megállapítható. (K. 12. sz. p. jogegys. dtv. I. Grill Dt. XVII. 1055. sz.)

Költség. A végrehajtás elrendelése.

762. §. *A községi bíróság a képviseltetés következtében felmerült költségtöbbletet az ellenfél terhére meg nem ítélteti.*

Az ítélet végrehajtását az ítéletben kell elrendelni. A végrehajtás a közadók behajtásának módjára történik.

Mi. A 762. §. az 1877:XXII. t.-c. 36. §-ában foglalt azt a szabályt tartja fenn, mely szerint a képviseltetésből felmerülő költségtöbblet az ellenfél terhére nem állapítható meg. Ez a szabály az eljárás olcsóságát biztosítja.

Ib. A bizottság a §. végére a következő rendelkezést vette fel: „A végrehajtás a közadók behajtásának módjára történik”, mert a behajtásnak ez a módja a legolcsóbb és a leggyorsabb, az ily apró követelésekre tehát a legalkalmasabb.

Jegyzet. A közadók behajtását az 1923:VII. t.-c. szabályozza.

A községi bírósági ítéletnek végrehajtásából keletkező igényper elbírálása nem a községi bíróság, hanem a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (Hatásköri bíróság hb. 2 Pdt. II. 359/1915.)

Az ügynek a járásbíróság elé vitele.

763. §. A községi bíróság határozatával eldöntött ügyet a meg nem elégedő fél a határozat közlésétől számítandó tizenöt nap alatt a járásbíróság elé viheti.

A községi bíróság határozatának bármily elnevezés alatt előterjesztett megtámadását a járásbíróság elé vitelnek kell tekinteni.

Az erre vonatkozó bejelentést szóval vagy írásban az eljáró községi bíróságnál kell megtenni, amely a jegyzőkönyvet legfőlebb nyolc nap alatt ahhoz a járásbírósághoz küldi, amelynek kerületébe tartozik.

Ha az ügyet a járásbíróság elé vitték, a végrehajtás foganatosítása csak a követelés biztosításáig terjedhet és ezért — a végrehajtási törvényben szabályozott előzetes árverés eseteit kivéve, — árverés el nem rendelhető és nem foganatosítható, a lefoglalt követelés a végrehajthatóra át nem ruházható, készpénz nem utalványozható és a marasztalás tárgya a végrehajthatónak át nem adható.

A végrehajtás foganatosításáról szóló jegyzőkönyvet pótlólag a járásbírósághoz szintén át kell tenni.

A járásbíróság a községi bíróság jegyzőkönyvének vétele után a feleket a per felvételére és az ügy tárgyalására hivatalból idézi meg.

Mi. A 763. §. követi az 1877: XXII. t.-cikknek azt a felfogását, mely szerint a községi bíróság ítélete ellen nem fellebbvitelt kell engedni, hanem a törvény rendes útját kell nyitva tartani (1877: XXII. t.-c. 25. §.). Az olyan bíraskodás ugyanis, amelyet esetleg a felsőbbíróság felülbírált, feltételezi, hogy az alsóbíróság ugyanazok szerint az eljárási szabályok szerint járjon el, amelyek a felsőbbíróságra irányadók és hogy az alsóbíróság az eljárás formáiban és a jognak szakszerű alkalmazásában kellően jártas legyen. Ezeket a feltételeket azonban a községi bíróságoknál nem lehet megvalósítani, ezek nélkül pedig a fellebbvitelnek nevezett jogorvoslat sem lenne az elsőbírósági eljárás folytatása, hanem a valóságban rendszerint úgylis új perré fejlődnek. A §. különben részleteiben is meg-

egyezik az 1877. évi XXII. t.-c. 25. §-ával, csak a biztosításon túl nem terjedő végrehajtás terjedelmét határozza szabatosan meg, minden kétség elkerülése végett.

Jegyzet. A bíróság elé vitt perben az ellenfél terhére ügyvédi munkadíj megállapításának helye van. (K. 12. sz. polg. dtv., I. Grill Dt. XVII. 1055. sz.)

Eljárás a járásbíróság elé vitt ügyekben.

764. §. Az előbbi §. értelmében a községi bíróságtól a járásbíróság elé vitt azokban az ügyekben, amelyek a 758. §. szerint a községi bíróság hatáskörébe tartoznak, a járásbírósági eljárás szabályait a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

1. ha a kitűzött tárgyalásra a felek valamelyike meg nem jelent, a mulasztás következményeire a 445. §-t kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy az ügy eldöntésében a községi bíróság előtti jegyzőkönyv tartalmát figyelembe kell venni;

2. az ítélet ellen ellentmondásnak nincs helye.

A járásbíróság a per eredményéhez képest a községi bíróság előtt felmerült és itt megállapítható költség viseléséről is határoz.

Az ítéletnek csak rendelkező részét és rövid indoklását kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe feljegyezni.

A végrehajtás tárgyában akkor is a járásbíróság intézkedik, ha a községi bíróság a végrehajtást már fogantatosította.

A második és a harmadik bekezdés abban az esetben is alkalmazandó, ha a felperes követelését a 761. §. alapján a járásbíróság előtt érvényesíti.

Mi. A 764. §. az e helyütt külön indokolásra nem szoruló azokat a kiegészítéseket és eltéréseket állapítja meg, amelyekkel a járásbíróság elé vitt ügyekben a járásbírósági eljárás szabályait alkalmazni kell; a jegyzőkönyv készítésének mellőzése és a határozat írásba foglalásának megrövidítése a 603. §. kapcsán már indokolva lett. A §. utolsó előtti bekezdése abból indul ki, hogy az eljárás az ügynek a járásbíróság elé vitelével valóságos perré alakul át és hogy a községi bíróság hatósága az ügyben ennek következtében megszűnik.

Ib. A 764. §. azokat az eltéréseket határozza meg, amely eltérésekkel a járásbírósági eljárás szabályait alkalmazni kell a

községi bíróságtól a járásbíróóság elé vitt ügyekben. Ezek közül azonban a §. 2. és 3. pontjában említett eltérések nem alkalmazhatók olyan ügyekben, amelyekben a községi bíróság annak ellenére járt el, hogy az az ügy hatáskörébe nem tartozik. Ellenben a 764. §. 1. pontjában említett szabály az ilyen ügyben is alkalmazható. Ennek az álláspontnak világos kifejezése végett a bizottság a 764. §. 1. pontját a 763. §. utolsó bekezdésé-
képen a 763. §-ba áttette, a 764. §. első bekezdését pedig a következőképen szövegezte: „Az előbbi §. értelmében a községi bíróságtól a járásbíróóság elé vitt azokban az ügyekben, amelyek a 758. §. szerint a községi bíróság hatáskörébe tartoznak, a járásbíróósági eljárás szabályait a következő eltérésekkel kell alkalmazni.”

A bizottság is méltányolja a javaslatnak a bíróság tehermentesítésére irányuló azt a törekvését, hogy az apró perekben minél kevesebb legyen az írás, de különösen a perújításra tekintettel még sem tartja a jegyzőkönyv felvételét mellőzhetőnek, valamint nem tartja mellőzhetőnek az ítéletnek bár egészen rövid indokolását sem, mert szükséges, hogy a bíró eljárásáról ekként számot adjon. A 764. §. harmadik bekezdésének helyébe tehát a bizottság a következő rendelkezést vette fel: „Az ítéletnek csak rendelkező részét és rövid indokolását kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe feljegyezni”. —

A Pp. 758. §-a szerint a községi bíróság (békebíró) hatáskörébe tartozó, de az idézett §. utolsó bekezdése alapján fizetési meghagyásos eljárás szerint a kir. járásbíróóság előtt folyamatba tett ügyekben és az ily ügyekből a Pp. 603. §-a szerint keletkezett perekben, — valamint a Pp. 758. §-a alapján a községi bíróság előtt megindított, de a Pp. 759., 761. és 765. §-ai értelmében a kir. járásbíróóság elé került perekben, — úgyszintén a Pp. 758. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint a járásbíróóság előtt indított perekben a költséget viselő ellenfél terhére ügyvédi munkadíj megállapításának helye van. (K. 12. sz. dtv. Pdt. II. 268.)

Községi bíróságtól járásbíróóság elé vitt ügyben a járásbíróóság előtti képviselőből felmerült költségben a pervesztes fél épp úgy marasztalható, mint más ügyben. (A Bpesti közp. kir. jrbíróság 1915. febr. 6-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 89. sub. 3.)

Kereset a községi bíróság ítélete ellen.

765. §. *Az 563. és az 564. §. megfelelő alkalmazásával a községi bíróság ítéletét és az előtte kötött egységet az 567. §-ban megjelölt határidő alatt keresettel meg lehet támadni.*

A keresetet annál a járásbírósnál kell megindítani, amelynek kerületében az ügyben eljáró községi bíróság van.

Az eljárásra a járásbírósnál eljárás szabályait kell alkalmazni. A tárgyalást és a határozathozatalt, amennyiben a megtámadás oka következtében szükséges, a községi bíróság előtt megindított panasz tárgyára is ki kell terjeszteni.

Mi. A §. a községi bíró ítélete és az előtte kötött egyesség ellen a perújítási keresetnek megfelelő megtámadást enged. Lényegileg ugyanazok az esetek, amelyekben a 563. és az 564. §. szerint a rendes bíróságok ítélete és az előtte kötött egyesség ellen perújításnak van helye, a községi bíróságnál is előfordulhatnak és méltánytalan volna, hogy ilyen esetekben, amidőn a járásbírósnál ítélete, illetőleg az előtte kötött egyesség megtámadható, a községi bíróság ítéletét ne lehessen megtámadni. Különösen visszás lenne az akkor, amikor a perújítási okról (pl. önképviselő hiánya, álképviselő eljárása, a bírónak vagy másnak büntetendő cselekménye, új bizonyíték stb.) olyan időben nyer a fél tudomást, amidőn sérelmének orvoslását a 763. §-ban megszabott határidő letelte miatt a 763. §. értelmében már nem kereshetné.

Midőn a Pp. az 563. és az 564. §-okat megfelelően rendeli alkalmazni, abból indul ki, hogy a részletes szabályozás a 766. §. alapján kibocsátandó rendeletben fog történni.

Jegyzet. A perben a vesztes ellenfél terhére ügyvédi munkadíj megállapítható. (K. 12. sz. polg. dtv., I. Grill Dt. XVII. 1055. sz.)

A községi bíráskodás eljárási szabályai.

766. §. A belügyminiszter és az igazságügyminiszter felhatalmaztatnak, hogy a jelen törvény korlátai között a községi bíráskodásra vonatkozó eljárási szabályokat rendeleti úton megállapítsák és ezt a rendeletüket a felmerülő szükséghez képest módosíthassák és kiegészíthessék.

Mi. A Pp. a községi bíráskodást csak főbb vonalaiban szabályozza és azoknak a szabályoknak megállapítását, amelyek a községi bíráskodásnak a törvényben nem szabályozott részleteire, különösen a községi bíróság eljárására vonatkoznak, valamint az átmeneti rendelkezéseknek megállapítását rendeleti útra utalja. Ez a rendelkezés a törvényi szabályozásnál azért célszerűbb, mert az eljáró közegek jogi szakképzettségének hiányára tekintettel, helyesebb, ha az eljárási szabályok meg-

állapítása nem a törvény tömör és jogi ismereteket feltételező szövegezésével, hanem ismertető, magyarázó, a közegek értelmiségéhez alkalmazkodó útmutatás alakjában történik.

Jegyzet. Eljárási szabályok: 197.100/1914. B. M. sz. r.; ügyviteli szabályok: 197.200/914. B. M. sz. r. (I. K. XXIII. 14. sz. mell.)

TIZENHETEDIK CIM.

Választott bíróság.

I. A magyar jog bizonyos garanciális feltételek mellett általában megengedi a feleknek, hogy mindennemű magánjogi vitás ügyeiket, amelyek a közérdeket nem érintik, az állami rendes bíróságok helyett egy vagy több magánszemély, mint választott bíróság által döntsék el, akiket a felek választanak és bíznak meg szerződésileg a döntéssel. A felek erre vonatkozó megállapodása, a választott bírósági szerződés alapján a rendes bíróság előtt pergátló kifogást lehet emelni azon a címen, „hogyan az ügyben választott bíróságnak kell eljárni” (Pp. 180. §. 4. pont). A választott bírósági ítéletnek és egyezségnek hatálya ugyanaz, mint a jogerős rendes bírói ítéleté (Pp. 783. §.), vagyis, ha marasztalást tartalmaz, úgy ennek alapján kielégítési végrehajtásnak van helye (végrehajtási törvény 1. §.) és ellene csak a 784. §-ban taxative felsorolt, majdnem kivétel nélkül csupán formális okokból van helye érvénytelenítési keresetnek, mely a választott bírósági ítélet materiális helytelenségére vagy igazságtalanságára nem alapítható. A választott bíróság eljárását a rendes bíróságok is támogatják, amennyiben a Pp. 787. §-ánál alább részletezett módon közreműködnek a választott bíraskodásnál. A választott bíraskodásnak ezt a kedvezményezését a Pp. bizonyos feltételekhez köti, melyeknek teljesítése (a felek szabad rendelkezési joga, írásbeli alak) a választott bírósági szerződésnek és (a felek meghallgatása, az ítélet írásbafoglalása és kézbesítése stb.) a választott bírósági ítéletnek érvényességéhez szükséges.

II. A Pp.-nak a választott bíraskodást nagyban és egészben világosan és célszerűen szabályozó rendelkezései, amelyek 1915. január 1-én a korábbi célszerűtlen szabályok helyébe léptek, lényegesen előmozdították a választott bíróságok gyakoribb igénybevételét, a rendes bíróságok ezt illető joggyakorlatának kialakulását és az idevonatkozó irodalom kimélyülését. A háborús és a háborút követő viszonyok, továbbá a rendes bíróságok túlterheltsége is hozzájárultak ahhoz, hogy sűrűbben kötöttek választott bírósági szerződéseket. A kir. Kúria az utolsó tíz évben több — gyakran elvi fontosságú — határozatot hozott választott bírósági ügyekben, mint azt megelőzően fél

évszázad alatt. Az idevágó problémákkal az irodalom is behatóan foglalkozott nemcsak a szaklapokban megjelent cikkekben és a magánjogi (Kolosváry, Raffay, Zlinszky—Reiner stb.), valamint perjogi (Magyary, Plósz, Nagy Ferenc, Tóth Károly, Jancsó—Meszlény stb.) tankönyvekben s a Pp. kommentárjaiban (elsősorban Kovács, azután Antalfi, Gaár, Fodor, Gottl stb.), hanem rövid időn belül két kiadást ért terjedelmes monografiákban is (Fabinyi: A választott bíraskodás. I. kiadás, 1920., második kiadás 1926., Ujlaki: A választott bíraskodás kézikönyve 1927.). A perek választott bírósági elintézésében csak az utolsó években mutatkozik erős visszaesés, ami a gazdasági viszonyok konszolidációjára, az állami bíróságok viszonylagos tehermentesülésére és gyorsabb működésére, valamint arra is vezethető vissza, hogy a Ppn. 20. §-a az állami bírakat 1925-től fogva kizárta a választott bíraskodásból és ezáltal az erre és főleg az elnöki tisztre alkalmas személyiségek kiválasztását megnehezítette.

III. Ami a választott bírósági szerződés (compromissum) és az egész választott bíraskodás jogi természetét illeti, erre nézve úgy külföldön, mint nálunk is többféle nézet található. Vannak, akik tisztán magánjogi, mások perjogi, ismét mások vegyes természetűnek tekintik. Szerintem — és ez az uralkodó véleménynek mondható — a compromissum vegyes természetű sui generis szerződés, amelynek magánjogi tartalma is van, de a tárgyául szolgáló magánjogi jogviszonyt nem érinti, hanem annak csak perbeli érvényesítésére vonatkozik, úgy hogy tartalmát és hatásait tekintve elsősorban processuális jellegű s ennek megfelelően mai jogunkban túlnyomóan perjogi irányban van kiképezve. A választott bírák tiszte a felek magánjogi szerződésén alapszik. A választott bíró nem gyakorolja az állam bírói hatalmát, amelynek mint felségjognak gyakorlására csak állami bírák vannak hivatva. Kényszerhatalma nincsen. Megbízását nem az állam adja és vonja meg, hanem a felek. Fegyelmi felelősség a választott bíráknál tekintetbe sem jöhet, magánjogi kártérítési felelősségük is a felekkel szemben áll fenn. Nem állami hivatalnokok és nem is szükséges, hogy az illető országnak állampolgárai legyenek. Feladatuk ugyan — épp úgy mint az állami bíróé — magánjogi vitának a jogerő hatályával való eldöntése, de az állami bírót a törvény az anyagi és az eljárási jog szabályaihoz köti, amely kötöttség a választott bírónál vagy egyáltalában hiányzik vagy csak igen kis mértékben forog fenn, ahol figyelembe kell venni, hogy a választott bíróság eljárásának módját a feleknek, vagy ezek megállapodásainak hiányában a választott bírának szabad belátása határozza meg, míg viszont az állami bíróságok peres eljárása szigorú szabályokkal van meghatározva és az állami perrendtartások nem ismernek ú. n. Konventionalprozeszt,

vagysis olyan pert, amelynek szabályai a felektől függének. A törvény a választott bírósági ítélethez ugyanazokat a hatásokat fűzi ugyan, amelyeket a rendes bírósági ítélethez, de ezen jogi hatások hozzákapszolása által a választott bíróság tevékenységét és különösen ítéletének meghozatalát nem teszi visszamenőleg közjogi funkciójává és nem minősíti az állam bírói felségjogának gyakorlásává.

Vannak azonban egyes igen tekintélyes írónk, így pl. Plósz, Nagy Ferenc és Jancsó, akik — az említett uralkodó felfogással szemben — az állam felségjogát gyakorló valódi bírácoknak tekintik a választott bírácokat, akikre a bírói hatalom átruházása nem állami kinevezés formájában, hanem úgy történik, hogy a törvény diszpozitív szabályt állít fel, amelynek értelmében a bírói hatalmat annak juttatja, akit a felek kiválasztanak. További érvként azt is felhozzák, hogy a jogszabályokhoz való szigorúbb vagy lazább kötöttség a bíró fogalmához épp oly kevésbé szükséges mint a kényszerhatalom fennforgása. Hivatkoznak arra is, hogy a mi jogunk szerint a választott bíróságnak igénye van a rendes bíróság közvetlen jogsegélyére, tehát van megkeresési hatásköre s hogy a választott bírói tevékenység eredménye, a választott bírói ítélet egyenlő hatályú a rendes bírói ítélettel, melynek jogereje hivatalból veendő figyelembe, valamint minden további eljárás nélkül végrehajtható és felhozzák azt is, hogy a választott bírác kártérítési felelőssége ugyanolyan, mint az állami bírácé. Ennek a felfogásnak gyakorlati jelentősége annyiban volna a magyar jog tekintetében, hogy a választott bírácnak magyar állampolgároknak kellene lenniök, büntetőjogi felelősségük szempontjából a Btk. 461. §-a alá eső közhivatalnokoknak minősülnének, a választott bírósági eljárás megindítása a perfüggőség formális pergátló kifogását idézné elő és a külföldi választott bírósági ítélet mint idegen állam suverénitásának megnyilvánulása, már ez okból úgy volna kezelendő, mint valamely külföldi állami bíróság ítélete. Habár ez a vélemény túlmesse megy és a bevezetőleg kifejtettek tekintetel nem is fogadható el, mégis úgylátszik, hogy — bár gyakran talán öntudatlanul is — oly irányban befolyásolja a bírói gyakorlatot is, amely a külföldi választott bírósági ítéletek jogerejének és végrehajthatóságának teljes megtagadására vezet.

Magá a Pp. a fentemlített uralkodó felfogást tükrözi vissza, ami kitünik a XVII. címhez fűzött következő miniszteri indoklásból is: „A választott bíróság iránti szerződésről némely magánjogi törvény is rendelkezik. Valóban a választott bírósági szerződés nemcsak peres eljárási, hanem anyagi jogi természetű rendelkezést is követel. Minthogy azonban a processuális rendelkezések túlnyomóak és az egységes szabályozás célszerű, minthogy továbbá a választott bíróság nálunk eddig is a per-

rendtartásban volt szabályozva (1868: LIV. t.-c. 495—512. §§. 1881: LIX. t.-c. 74—79. §§.), ennél fogva a Pp. a választott bíróság intézményét egészben szabályozza".

IV. A választott bíraskodás normális alapját a választott bírósági szerződés alkotja, de helye van a választott bíraskodásnak, miként azt a Pp. 788. §-ánál bővebben láthatjuk, egyoldalú magánjogi ügyet, nevezetesen végintézkedés, egyletek vagy jogi személyek alapszabályai és alapítványi levelek alapján is, amelyekre szintén a Pp. XVII. címének rendelkezései irányadók.

V. Nem választott bíróságok az itt használt szorosabb értelemben azok a fórumok, amelyek nem vagy nem kizárólag a felek akaratából, hanem a törvény parancsánál fogva vannak hivatva magánjogi vitás ügyek eldöntésére, amelyek tehát a felek akaratától függetlenül is bírnak kényszerű hatással. Ilyen rendkívüli vagy külön bíróságok pl. a budapesti áru- és értéktőzsdének, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokoknak választott bíróságai, amelyeket a Ppé. 24. §-a kapcsán ismeretünk, továbbá a tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. alapján alakított választott bíróságok (l. alább).

VI. A választott bíraskodás nemzetközi vonatkozásait alább a Pp. 788. §-a után érintjük.

A választott-bírósági szerződés.

767. §. *A választott-bírósági szerződés csak úgy érvényes, ha írásba van foglalva, ha meghatározott vitás ügyre, vagy valamely meghatározott jogviszonyból jövőre keletkezhető vitás ügyekre vonatkozik és ha a felek a szerződés tárgyáról szabadon rendelkezhetnek.*

I. A 767. §. három érvényességi kelléket szab meg a választott bírósági szerződésnél és pedig: a felek szabad rendelkezési jogát, a vitás ügynek, illetve jogviszonynak a meghatározottságát és a szerződés írásbafoglalását.

II. A *szabad rendelkezési jog*, mely a magánjog szerint ítélendő meg, részint tárgyi, részint pedig alanyi értelemben kívántatik meg. *Objektíve* csak a magánjog terén, sőt itt is szabályként csak a vagyoni jogi ügyeknél forog fenn, mihez képest házassági és státusperek, valamint szabályként családi jogi kérdések a választott bíraskodásból a szabad rendelkezési jog hiánya miatt ki vannak zárva. Ha valamely jogviszonynál a felek szabad rendelkezése csak bizonyos vonatkozásokban van korlátozva, ez nem akadályozza az illető jogviszony választott bírósági eldöntését. Nem akadály továbbá az sem, hogy az illető ügyre a törvény kizárólagos illetékességet vagy kizáróla-

gos törvényszéki hatáskört állapít meg. A polgári perenkívülű ügyek a választott bíraskodásból ki vannak zárva, ugyanúgy az olyan magánjogi ügyek is, amelyeket a törvény közigazgatási hatóság elé utal. Az olyan ügyben, mely valamely külön bíróság hatásköréhez tartozik, elvileg nincs kizárva a választott bíraskodás, amit bírói gyakorlatunk a tőzsdebíróság elé tartozó ügyek tekintetében ki is mondott.

Szubjektív értelemben szabad rendelkezési joggal csak azok bírnak és így a választott bírósági szerződés alanyai csak azok lehetnek, akik a magánjog szerint az eldöntendő jogviszony tekintetében egyezségi kötésre jogosultak. Részvénytársaságnak vagy szövetkezetnek igazgatósági, közkereseti vagy betéti társaságnak képviselő tagjai, felszámolók és cégvezetők választott bírósági szerződést köthetnek, más kereskedelmi meghatalmazottak ellenben csak akkor, ha annak megkötése az illető üzlet normális vitéléhez tartozónak tekinthető. A meghatalmazottnak választott bírósági szerződés kötéséhez különleges meghatalmazásra van szüksége. A perviteli meghatalmazás (Pp. 104. §.) feljogosít az egyezségi kötésre, de választott bíróság iránti szerződésre nem. A választott bírósági szerződés köti az egyetemleges jogutódokat, sőt a singuláris jogutódot (az engedményt) is.

III. További érvényességi kelléke a választott bírósági szerződésnek, hogy meg kell határozni a konkrét vitás ügyet vagy legalább azt a jogviszonyt, amelyből jövőre keletkező vitás ügyekre a szerződés vonatkozik. A Pp. tehát elismeri az ú. n. választott bírósági záradék (clausula compromissoria) érvényességét. A részletek tekintetében lásd az alább közölt határozatokat.

IV. Érvényességi kellék az *írásbeli alak* is, de sem közokiratra, sem a Pp. 317. §-ának megfelelő teljes bizonyító erejű magánokiratra nincs szükség, sőt bírói gyakorlatunk talán még túlságosan is liberális, amennyiben mindkét fél által aláírt közös okiratot sem kíván, hanem levélváltással is megelégszik és az írásbeli forma esetleges hiányait orvosoltnak veszi, ha a felek erre vonatkozó kifogás emelése nélkül a választott bíróság előtt perbebeocsátkoztak.

V. A Pp. nem definiálja a választott bírósági szerződést, de rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy annak lényeges tartalma az a megállapodás, hogy a felek a magánjogi vitás ügyet egy vagy több választott bírónak (Pp. 768. §.) kizárólagos „eldöntésére” (Pp. 780. §.) bizzák, és ezzel a rendes polgári perutat az illető ügyben kizárják. A választott bíróság tehát a rendes állami bíróság helyébe lép, miért is érvénytelennek tartom az olyan megállapodást, amely a felperes választására bizzza, hogy akár választott, akár pedig rendes bíróság elé vihesse az ügyet. Ez azonban vitás. Érvényesnek tartom, a túlnyomó

nézet szerint azonban nincs megengedve, hogy a felek a választott bíróság fölé felebbviteli választott bíróságot állítsanak.

A választott bíróság a magánjogi vitás ügy „eldöntésére” van hivatva. Az eldöntés oly megállapító, marasztaló, vagy konstitutív ítéletnek meghozatalát jelenti, amelyre a jogerő hatásai fűződnek. Ezen előfeltétel hiányában nem forog fenn tehát műértelemben vett választott bírósági szerződés, hanem attól eltérő más szerződéssel állunk szemben akkor: 1. ha valamely jogvitának kiegyenlítésével, egyeztetéssel bízunk meg a felek harmadik személyt, vagy 2. ha nem vitás jogot, hanem vitás ténykérdést van hivatva egy vagy több harmadik személy, kötelezően bár, de nem ítélőbíróként, hanem szakértő módjára eldönteni vagy 3. ha azt a feladatot bizzák egy vagy több harmadik személyre, hogy határozza meg egy szerződésszerű teljesítés tartalmát, amelyet a szerződésben a felek nem állapítottak meg eléggé szabatosan, úgy hogy szerződésszerű akaratuk jogügyleti kiegészítésre szorul. Ami ezek közül különösen a 2. alatti illeti, meghonosodni látszó kifejezéssel döntőszakértői szerződésnek neveztem (l. ennek példáit alább), ez nincs írásbeli formához kötve, nem teremt pergátló kifogást, nem biztosítja még azokat a minimális eljárási garanciákat sem, amelyeket a választott bíraskodásra nézve a Pp. XVII. címe előír; az döntőszakértői véleménynek nincs jogerős ítéleti hatálya, az nyilvánvaló méltánytalanság címén megtámadható és a rendes bíróság által érdemben felülbírálható.

IV. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a választott bírák megnevezésére és a választott bíróság alakítására nézve a szerződésnek magának nem kell rendelkeznie, ez tehát nem lényeges tartalma a szerződésnek. Naturális tartalmához azonban hozzátartozik, mert amennyiben a felek erről később (és pedig a 769. §. szerint írásban) nem rendelkeznek, akkor a Pp. dispositív rendelkezései lépnek életbe. (768. §.) A szerződésben megnevezett választott bíró halála vagy egyéb okból való kiesése azonban az egész szerződés hatályvesztését idézi elő (775. §.). Hogy — ha nem is lényeges, de mégis a fenti értelemben természetes — tartalma a választott bírósági szerződésnek a bírák kinevezése és illetve a bíróság mikénti megalakítása iránti rendelkezés, az kitűnik a Pp. 770—772. §-aiból, amelyek a bíróválasztási felhívást és a rendes bíróság által a mulasztó fél helyett történő bírókinevezést részletesen szabályozzák.

VII. A választott bírósági szerződés processuális hatása az, hogy pergátló kifogást teremt. (Pp. 180. §. 4.)

Felek szabad rendelkezése.

Választottbíróválasztási eljárás csak peres ügyben engedtetik meg. Perenkívüli ügyekben nem. (Smsz. 8195/1873. Dtár r. f. X. §.)

A Pp. 767. §-a nem értelmezhető oly módon, hogy a kizárólagos illetékességet kimondó jogszabályok a feleknek a per tárgya feletti szabad rendelkezési jogát is korlátoznák. (P. V. 3204/1921. Pdt. VII. 104.)

Választottbíróági szerződést lehet kötni az olyan vitás ügyre vonatkozólag is, amely egyébként törvénynél fogva a tőzsdebíróság elé tartoznék, de ez esetben is a 787. §-ban megjelölt rendes bíróság alatt az a kir. törvényszék vagy kir. járásbíróság értendő, amely illetékes volna akkor, ha az ügyben sem a tőzsdebíróságnak, sem külön szerződés alapján a választottbíróáságnak nem volna eljárási jogosultsága. (P. IV. 5743/1918. és P. IV. 353/1919. Ptjt. I. 1. sz.)

Az, hogy a faeladási szerződések a faértékesítő hivatal felülvizsgálata alá esnek, nem jelenti a Pp. 767. §-a szempontjából azt, hogy a tűzifaeladási szerződés tárgyáról a felek szabadon nem rendelkezhetnek. (P. IV. 5318/1922. Pdt. VIII. 124.)

A választottbíróági alávetést és a választottbíróági alakítására vonatkozó szerződéses jogokat bármelyik fél az ő jogutódjára átruházhatja. A Pp. 767. §. ama rendelkezése, hogy a választottbíróág kikötése csak úgy érvényes, ha a felek a szerződés tárgyáról szabadon rendelkezhetnek, feltételezi a feleknek a szerződés tárgyára vonatkozó cselekvőképességét és az ennek feltételét tevő jogképességet is, vagyis jogi személynél azoknak a tényeknek beálltát, amelyek bekövetkezése előtt az létezőnek nem tekinthető; de a választottbíróági alávetésnek a még be nem jegyzett részvénytársaságra átruházása folytán is sikeresen emelheti ez a rt. a Pp. 180. §. 4. pontján alapuló pergátló kifogást, ha a cégjegyzékbe bevezetés és a kihirdetés a perindításig megtörtént. (P. VI. 8404/1926. Pdt. XII. 96.)

Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 2—7., 9., 12., 13. §-ai az alkalmazott hátrányára eltérő szerződési kikötéseket érvénytelennek nyilvánítják, azonban ezen — a felmondásra, a próbaidőre és a végkielégítésre vonatkozó — kogens jogszabályok nem jelentik azt, hogy a feleknek a Pp. 767. §-ában megkívánt szabad rendelkezésük nem volna meg. A munkaügyi bíróságnak mint ügybíróáságnak létesítése szintén nem állapít meg olyan kizárólagos hatáskört, mely a választottbíróág kikötése tekintetében a felek szabad rendelkezését kizárná. (P. II. 8496/1926.)

A választott bíróági szerződés alanyai.

Nincs tételes törvény, vagy törvényerejű jogszabály, mely a magyar állampolgárt eltiltaná attól, hogy külföldivel választott bíróági szerződést köthessen. Ily tiltó rendelkezés hiányában pedig a magyar állampolgár és a külföldi között létrejött választottbíróági szerződést, ha az a jogügylet érvényességére vonatkozó általános és a választott bíróági szerződésekre meg-

szabott különleges (Pp. 767. §.) követelményeknek egyébként teljesen megfelel, érvényesnek kell tekinteni akkor is, ha viszonyosság hiányában vagy fennálló államszerződésnél fogva a választott bíróság ítélete a külföldi hazájában végre nem hajtható. (P. I. 1663/1921. Pdt. VI. 67.)

A cégvezető főnökének külön felhatalmazása nélkül is cégvezetői jogosítványából folyóan feljogosítottnak tekintendő választottbíróági szerződést a főnöke nevében megkötni. (P. IV. 1842/1925. Ptj. 1926. 8.)

Egyedül a K. T. 43. §-a értelmében nyert meghatalmazás alapján a vételi ügylet folytatásával nem járó és abból szükségképpen nem is következő oly megállapodásra a meghatalmazott jogköre ki nem terjed, hogy a megbízójának terhére az általánosan illetékes bíróságtól eltérő különleges bírói illetékességet kikössön. (P. IV. 3259/1921. Pdt. VI. 86.)

Választottbíróági eljárás folyamatba tételére való kötelezettségvállalás a kereskedelmi üzlet folytatásával és az azzal rendszerint szükséges ügyletekkel kapcsolatba egyáltalán nem hozható, ennél fogva a kereskedelmi meghatalmazottnak a K. T. 43. §-ában szabályozott jogköre ily jogcselekményekre ki nem terjed. (P. VII. 3418/1922. Pdt. VIII. 48.)

Kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg nem foglalkozó s kizárólag katonai célokra vásárló kir. katonai kincstár részére való bevásárlással megbízott katonatiszt jogköre az illetékességi alávételre külön felhatalmazás nélkül ki nem terjed. (P. II. 5329/1921. Pdt. VIII. 21.)

Választottbíróági kikötést tartalmazó szerződésen alapuló követelés átruházása esetén e kikötésnek az engedményes és az engedményezett közötti jogviszonyban való hatályosságához nem szükséges az engedményezési szerződésnek írásba foglalása és az engedélyezettnek ahhoz való írásbeli hozzájárulása. Az engedményes tehát a követelést csak a választottbíróáságnál érvényesítheti. (P. IV. 4111/1926. Pdt. XII. 3.)

A választottbíróági alávétést és a választottbíróág alakítására vonatkozó szerződéses jogokat bármelyik fél az ő jogutódjára átruházhatja. Alaptalan tehát az a felülvizsgálati panasz, hogy a választottbíróági kikötésre vonatkozó megállapodás a szerződés átruházása esetében a szerződő felek jogutódaira ki nem hat. E tekintetben nem tesz különbséget a bírói gyakorlat a kir. bíróságok, a szervezett választottbíróágok és a Pp. XVII. címe szerint alakított választottbíróágok között. (P. VI. 8404/1926. Pdt. XIII. 96.)

Ha a választottbíróági hatáskör csak a nyugdíjra jogosultaknak a nyugdíjalappal szemben támasztható igényeire nézve köttetett ki, ez a kikötés nem terjed ki a munkaadó alperesnek saját személyében vállalt fizetési kötelezettségéből származtatott felperesi nyugdíj követelésre. (P. II. 7602/1928. Pdt. XIV. 108.)

Miután a nyugdíjpénztári alapszabályokban a választott bíróság hatásköre a nyugdíjpénztár és annak tagjai közötti vitás ügyben köttetett ki, a nyugdíjpénztárt létesítő vállalat, bár az általa alkalmazott nyugdíjáért egyetemlegesen felelős is, ellene a nyugdíj fizetése iránt indított per elbírálása nem a választott bíróság, hanem a rendes, adott esetben a munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozik. Eszerint a választott bírósági szerződés kiterjesztően nem magyarázható. (P. II. 6520/1925. Ker. Jog 1928. 32.)

Ha az egyik pertárs nem fellebbezett az érvénytelenítési perben, ez nem zárja ki a másik pertárs fellebbezési jogát, azonban a pertársak anyagi jogi tekintetben csak egységesen járhatnak el. Ugyanis az egységes választott bírósági szerződést csak az abban részes összes felek jogosultak közös megegyezővel hatályon kívül helyezni vagy megváltoztatni, miként ez így van általában kétoldalú szerződéseknél. Egy létező választott bírósági szerződés az egyik pertárs által egy másik szerződéssel nem helyezhető hatályon kívül az összes többi felek beleegyezése nélkül. (P. IV. 2553/1926. Ptjt. 1927. 57.)

Ha a választott bírósági szerződést csak az egyik alperes írta alá, a felperes pedig a keresetet két alperes ellen indította és az reájuk nézve a Pp. 80. §-a értelmében csak egységesen bírálható el, a kereset mindkét alperesre nézve a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (P. V. 6684/1927. Pdt. XIII. 64.)

A választott bírósági szerződés tárgya.

Oly esetben, ha a választott bírósági eljárás nem valamely meghatározott jogviszonyból jövore keletkezhető, hanem határozottan megjelölt vitás ügyekre köttetett ki, a Pp. 767. §-a értelmében ez a kikötés nem terjeszthető ki a szerződésben szabatosan meg nem jelölt olyan vitás ügyekre is, amelyek a szerződő felek közt fennálló jogviszony keretében csak *következtetés* útján hozhatók kapcsolatba a szerződésben kifejezetten meghatározott vitás ügyekkel. (P. IV. 1569/1922. Pdt. VIII. 44.)

Választott bírósági ítéletben megsabott teljesítés elmulasztásából kifolyólag a valorizáció iránti kereset a rendes bíróságnál megindítható. (P. VII. 5281/1924. Pdt. X. 70.)

A felek érvényesen kiköthetik, hogy a szerződésből származó valamennyi vitás ügy választott bírósági döntés alá tartoznék. Az indokokból: A felek között létrejött fakitermelési szerződésben a felek a per esetére a választott bírósági döntésnek vetették alá magukat, még pedig anélkül, hogy a szerződésből keletkező vitás ügyek közt valamilyen megkülönböztetést tettek volna. Kétségtelen tehát, hogy a felek megállapodása értelmében az ezen szerződésből származó valamennyi vitás ügy választott bíróság alá tartozik. Nem helytálló felperes azon álláspontja,

mely szerint a *kifizetett váltók visszaadása iránti kötelezettség* nem a szerződésen, hanem a szerződéstől független jogszabályon alapulván, a váltó visszaadása iránti igény érvényesítése nem esik a választottbírói kikötés hatálya alá. Nem helytálló pedig azért, mert a vételárra adott váltók visszaadásának kérdése szorosan összefügg azzal a másik kérdéssel, hogy a felperes az ő vételárfizetési kötelezettségének eleget tett-e, ami pedig nyilvánvalóan a választottbírói döntése alá tartozik. A kifizetett váltóelfogadványok visszaadása iránti kötelezettség tehát nemcsak jogszabályból, hanem a szerződésből is következik. (P. IV. 5329/1918. Ptjt. I. 85.)

Ha a tőzsdebírói hatásköre az okiratban szabályozott jogviszonyból származó vitás kérdésekre általánosságban kikötöttet, az a kereset, mely annak a megállapítására irányul, hogy a már megszüntetett jogviszony végleges lebonyolítása szabályszerűen és joghatályosan történt, szintén a tőzsdebírói hatáskörébe tartozik. (Pksz. 3547/1924.)

Az alapszerződésben foglalt és az abból eredő mindennemű vitás kérdésre vonatkozó választottbírói kikötés hatályát nem szünteti meg az, hogy a felek a szerződésben szabályozott jogviszonyt utóbb kölcsönös elszámolással, a tartozás és a fizetési módok megállapításával — de a választottbírói kikötésről hallgatva — végleg rendezik; az pedig, hogy esetleg a korábbi szerződések egyéb tekintetben módosulást nyertek és tárgyaltanokká váltak, a peres ügy érdemére tartozó kérdés és nincs befolyással a korábbi választottbírói kikötésre. (P. VI. 5491/1927. Pdt. XIV. 70.)

Ha a választottbírói kikötést is tartalmazó szerződés szerint csak a társas viszonyból eredő vitás kérdések tartoznak választottbírói döntése alá, e kérdéseken kívül más kérdést el nem dönthet és így a *társas szerződés érvényességét* sem bírálhatja felül. (P. IV. 2926/1925. Ptjt. 1927. 54.)

Ha a választottbírói szerződésben a felek magukat „*a közöttük felmerült vitás ügyben*” vetették magukat alá a név szerint megnevezett tagokból alakult választottbírói döntésének a döntés tárgyának közelebbi megjelölése nélkül, nincs a vitás ügy meghatározva (Pp. 767. §.), miért is az ily kikötés érvénytelen. (P. IV. 5535/1926. Ptjt. 1927. 55.)

A szerződés szerint a választottbírói által elbírálandó „*ügy*” fogalma az irányadó tényálláshoz az idevonatkozó jogszabályok értelmében fűződő összes, vagyis a vitás követelésnek nemcsak mennyiségére, hanem alapjára is vonatkozó joghatást tartalmazza — függetlenül attól a körülménytől, hogy a korábbi, de megszünt rendes bírói perben a követelés alapja és mennyisége tekintetében a peres felek között mi volt a vita. (P. IV. 5824/1928. Pdt. XIV. 101.)

Választott bírósági szerződés alakszerüségai.

Az a fél, aki a megbízottja által kiállított kötlevelet elfogadta, nem hozhatja fel sikerrel azt, hogy megbízottját a budapesti áru- és értéktőzsde választottbírósága illetékességének kikötésére fel nem hatalmazta. (P. VII. 6521/1922. Pdt. VIII. 151.)

A választott bírósági kikötésre alapított pergátló kifogás (Pp. 180. §. 4. p.) azzal a féllel szemben is sikerrel hozható fel, aki a kikötést tartalmazó szerződést alá nem írta, de a rendes bíróságnál folyamatba tett keresetehz ezt a szerződést mellékelte és keresetét erre a szerződésre alapította. A választott bírósági szerződés a Pp. 767. §-a értelmében érvényes, ha a választott bíróság a főszerződésből keletkező nézeteltérésekre egész általánosságban kötetett ki. (Bpesti tábla P. II. 8772/1915. Pdt. II. 482.)

Ha a választottbírósági szerződés szerint a pertársaknak együtt kell bírót választaniok és ha az egyik pertárs aláírása nem bizonyul tőle vagy megbízásából eredőnek: a választottbírósági alávetésre a másik pertárs sem hivatkozhatik. (P. VII. 1440/1926. Pdt. XII. 23.)

Ha a rabbi írásbeli határozata úgy szól, hogy „az egyik fél felhívására a másik fél választott bíróság elé fog járulni” és ha mindkét fél aláírta azt a záradékot, amely szerint ezt a határozatot kötelezőnek elfogadja, ez választott bírósági szerződésnek tekintendő. (IV. 5479/1923. Pdt. IX. 26.)

Ervényesen létrejött írásbeli *alapszabályban* foglalt választottbírósági alávetés érvényes abban az esetben is, ha a tag az alapszabályokat alá nem írta. Ez a kikötés egy rokkantségélyző alapszabályaiban foglaltatott az egyesület és a tag közötti jogviszonyban. (P. VII. 1046/1927. J. H. 1638.)

A választottbírósági szerződés érvényéhez a Pp. 767. §-ában előszabott alakszerűség szempontjából mindegy, hogy a felek ugyanazon vagy külön-külön okiratban vetik magukat alá a választottbíróságnak és így a választottbírósági szerződés érvényét nem érinti az, hogy a felek levélváltás alakjában értesítettek egymást erre vonatkozó megállapodásukról. (P. IV. 4143/1928. J. H. 1371.)

A választottbíróságnak való alávetést tartalmazó levélnek az alperesek által aláírt példánya a felperesek birtokába, a felperesek részéről aláírt példánya pedig az alperesek birtokába jutott. De az okiratok mindegyike — tehát az is, amelyet a felperesek írtak alá — a felperesekhez van címezve. Ez az írás oly záradékot sem tartalmaz, hogy a felperesek annak, mint az alperesek által hozzájuk intézett iratnak tartalmát veszik tudomásul és ismerik el magukra kötelezőnek, sőt ezen okiratban az alperesek neve elő sem fordul. Az iratok kicserélése után az ügylet foganatba ment. A Kúria az ennek alapján hozott válasz-

tottbíróági ítélet érvénytelenítését kimondó bíróági ítélet ellen beadott felülvizsgálati kérelmet elutasította, minthogy nincs oly okirat, amelyből *magából* kétségtelen volna, hogy a peresfelek vetették alá magukat kölcsönösen a választottbíróági eljárásnak, bár elég lett volna, ha a felek a kölcsönös alávetési nyilatkozatot külön-külön aláírják. (P. IV. 5240/1928. Ker. Jog 65.)

Választott bíróági szerződés érvénytelenítése.

A felek választottbíróági szerződést kötöttek, mégis a felperes keresetét a rendes bíróságnál indította meg teljesítés iránt. Az alperes a választottbíróági szerződés pergátló kifogását emelte. A felperes ellenkifogása, hogy ez a szerződés érvénytelen; *kereseti kérelmet is előterjesztett annak érvénytelenítése iránt.* Ez ellen alperes újabb pergátló kifogást emelt azon az alapon, hogy ezen új kereseti kérelem elbírálása is a választottbíróóság elé tartozik. (Pp. 180. §. 4. pontja.) Ezen második pergátló kifogást bírálta el a rendes bíróság és azt elutasította. A kir. Kúria kimondta, hogy a választottbíróági szerződés érvényessége fölül kifogás esetén a választottbíróóság is határozhat ugyan, de *önálló* keresettel a dolog természete szerint a választottbíróági szerződés érvényessége csak a rendes bíróság előtt támadható meg és így alperesnek a pergátló kifogást elvető határozat ellen irányuló felülvizsgálati kérelme elutasítandó. A pergátló kifogás érdemében döntés azonban nem hozható addig, amíg nem tisztáztattak a felperes által felhozott azon körülmények, amelyek alapján vitatta, hogy a választottbíróági szerződés nem jött érvényesen létre, illetve hatálytalanná vált. (P. IV. 3996/1926. Ptjt. 1927. 1.)

Érvényes oly írásbeli megállapodásban foglalt alávetés, amely szerint az abban megjelölt jogviszonyból kifolyólag keletkező jogviták tekintetében a felek a rokkant segélyzőegylet alapszabályaiban meghatározott választottbíróóság döntésének vetették alá magukat. Ezen alapszabályrendelet értelmében a választottbíróóság elnöke a küldöttek közgyűlése által három évre választatik. (P. IV. 8603/1928. Ker. Jog 1929. 116.)

A c. nem érvényteleníthető azon okból, hogy a főügyleti szerződés, amelynek egyik rendelkezése volt a választottbíróági alávetés, nem az volt (kölcsönszerződés), aminek az az okiratban nevezetett (vétel). A c. mégis érvényesen létrejött. (P. IV. 4349/1928. Ker. Jog 1929. 117.)

A választott bíróági szerződés perjogi hatása (180. §. 4.)

L. a Pp. 180. §. 4. pontjánál és 788. §-ánál közöltek is. Választottbíróóság kikötése a rendes bírósági perben nem hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény. (P. VII. 6521/1922. Ptjt. V. 105.)

A Pp. 180. §. 4. pontjában említett választottbíróóságok alatt nemcsak azok a választottbíróóságok értendők, melyek igénybevétele a Pp. 767. és következő §§-okban szabályozott szerződésen alapul, hanem azok a választottbíróóságok is, amelyek állami rendelkezésen alapszanak, így a tőzsdei választottbíróóságok is, melyekről nálunk az 1881: LIX. t.-c. a 94. és következő §-aiban intézkedik. (P. IV. 527. és 535/1922. Pdt. VII. 103.)

Szükségtelen a hatásköri kifogást megalapító okirat csatolása akkor, ha az eljáró bíróság az okirattal bizonyítandó kikötés szövegét szószerint a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveszi. (Az okirat tőzsdebírósági alávetést tartalmazott.) (P. VII. 7206/1923. Pdt. IX. 92.)

A Pp. 180. §. 4. pontjában megnevezett választottbíróóságok alatt nemcsak a magán választottbíróóságok, hanem az állami felügyelet alatti tőzsdei állandó választottbíróóságok is értendők. Az ily választottbíróóságok kikötésére alapított kifogás nem illetékességi, hanem *hatásköri kifogásnak* tekintendő. (P. IV. 535/1922. és P. VII. 6521/1922.)

Minthogy a Pp. 45. §. kizárólag csak az egyaránt hatáskörrel bíró belföldi állami rendes bíróságok egyikének illetékessége alávetésről rendelkezik: nyilvánvaló, hogy ez a rendelkezés a választottbíróóság kikötésére, mint hatásköri kikötésre nem vonatkozhatik és így a fennforgó esetben a Pp. 180. §. 3. pontja alá eső pergátló kifogásról és a 45. §. alkalmazhatóságáról szó sem lehet. (P. VII. 4149/1928. és P. IV. 527/1922.)

Két alperes ellen indított és csak egységesen elbírálnak kereset rendes bírói útra tartozik, ha a választottbírósági alávetésben csak az egyik alperes vett részt. (P. V. 6684/1927. Pdt. XIII. 64.)

Döntőszakértői szerződés.

Az a megállapodás, mely szerint *felek közös üzlete* — a felmondás lejártakor való — *értékének* a felekre végérvényesen kötelező *megállapítását* a megállapított módon alakítandó becslőbizottság döntésére bizzák, csupán a ténykérdésben, nem a felek jogai és kötelezettségei fennállása és mérve tekintetében való döntésre vonatkozik és nem képez választottbírósági szerződést. (P. IV. 3035/1922., Pdt. VIII. 43.)

A szakbizottság iránti megállapodás nem kötelező a biztosítottra nézve oly esetben, amelyben a biztosító társaság kárbecslője a kárfelvételi jegyzőkönyvben csupán azt állapította meg, hogy a biztosítva volt *jégek*nek nyomai sem észlelhetők, mert szakbizottsági eljárás csak a kár *mennyiségének meghatározására* köthető ki, de nem abban az irányban is, hogy volt-e jégverés és okozott-e kárt? Ilyen esetben a társaságot a kárbecslő véleménye kötelezi. (K. 1262/1903. Nyári.)

A K. T. 481. §-nak a bírói gyakorlatban elfogadott helyes

értelme az, hogy a *kármegállapítás módját* a felek a biztosítási szerződésben kölcsönösen kötelező hatállyal előre meghatározzhatják. (K. 385/1900. sz., Nyári.)

A felek részéről perenkívül előre kölcsönösen kijelölt szakértő véleménye mellett a perben szakértők meghallgatására szükség nincs. (Pécsi tábla G. 53/1900., Térfi V. 532.)

Ha a szerződésben a felek megegyeztek abban, hogy az *ingók értékét* a felek által kijelölt szakértők állapítsák meg, a bíróság nemcsak a per során meghallgatott szakértőknek, hanem a perenkívül eljáró szakértőknek véleményét is mérlegelése körébe tartozik vonni; azonban ezt is szabadon mérlegeli. (P. V. 962/1918., Pdt. IV. 198.)

Ha a felek az *áru mennyisége és minősége* tekintetében felmerülő vitákra nézve az általuk választandó bizottság döntését előre is kötelezőnek elismerték, egyik félnek sincs joga ahhoz, hogy ily bizottság eljárásának igénybevétele nélkül közvetlenül bírói szemle útján állapíttassa meg a vitássá válható tényeket. Ily esetben tehát a bírói szemle költsége az ellenfelet nem terheli. (P. VII. 6499/1922., Pdt. IX. 10.)

A felek között létrejött okirat nem tartalmaz választott-bíróság kikötését, hanem a felek olyan megállapodását, hogy milyen módon állapíttassék meg a *lónak egészségi állapota s tartásának minősége*. (Bpesti tábla 1902. I. G. 86., Térfi VI. 31.)

A *kárbiztosítási szerződés folytán igényelhető kárösszeg* tekintetében a biztosító-intézettel való megállapodásnak a birskost kötelező hatállyal való létrehozása, — az ügy fontosságánál és rendkívüliségénél fogva — a gazdaság folytatásával rendszerint járó teendőnek nem tekinthető; ennél fogva a gazdatiszt külön felhatalmazás nélkül ily megállapodásra nincs feljogosítva. (P. IV. 4491/1916., Hdt. XI. 66.)

A *szakbizottsági becslés* kikötésére vonatkozó feltételek csak abban az esetben joghatályosak, ha a biztosítási szerződésnek a szakbizottsági becslés igénybevételének esetére vonatkozó egyéb feltételei is úgy a biztosító társaságra, mint a biztosítottra egyenlő jogokat állapítanak meg és egyenlő kötelezettségeket rónak. Ez az eset azonban nem forog fenn, ha a kikötés a biztosító társaságnak a *kárfelvétel* felülvizsgálatára és helyreigazítására is jogot ad, vagyis ha a biztosított a kárbecslő által megállapított kárösszeget el is fogadja kártérítésül, ezt az összeget a biztosító társaság a maga részéről elfogadni még kötelezve nincs és ha a kárfelvételt a biztosított hátrányára megváltoztatja, az eredménnyel meg nem elégedő biztosítottat — bár ez a kárbecslést elfogadta — az esetleg reánézve hátrányosan alakítható szakbizottság becslésének igénybevételére kényszeríti. (P. IV. 5400/1915., Hdt. X. 123.)

Ugyanígy K. 469/1900., (Nyári), K. 353/1906., (Hdt. I. 141.), K. 1595/1903. (Nyári), P. IV. 762/1910. (Hdt. V. 2.)

Hatálytalan a szakbizottsági kikötés, ha a biztosító társaság kárbecslője által megállapított *kárösszeg* a biztosító társaság jóváhagyásától függött. (P. IV. 6506/1915., Hdt. X. 124.)

A Kt. 481. §-nak a bírói gyakorlatban elfogadott értelme szerint a felek a kármegállapítás módját a biztosítási szerződésben kölcsönösen kötelező joghatállyal előre meghatározhatták, de az eziránti megállapodás csak akkor érvényes, ha mindkét fél joga egyenlően biztosítva van; ellenkező esetben az erre vonatkozó kikötésnek, minthogy az egyenlő jogok elvét sérti, joghatálya nincs és ily kikötés a kárnak más törvényes módon való megállapítását ki nem zárja. (E. H. 1916. évi október hó 11-én Rp. IV. 2059/1916. Ptjt. IV. 672.)

A feleknek az a joga, hogy a kár megállapítása céljából (ker. tv. 481. §.) bármely törvényes bizonyítási eszközt igénybevehessenek, csak akkor van korlátozva, ha a kárnak megállapítása a felek által szerződésileg megállapított kikötéseknek megfelelően történik, míg ha a kármegállapítás a szerződési kikötéseknek megsértésével történik, annak eredménye a feleket nem kötelezi s a kár a törvényben megengedett minden más módon bizonyítható. (P. IV. 309/1912., Hdt. VI. 190.)

Ugyanígy K. 1148/1906. (Hdt. I. 370.), Nyári: K. 934/1893., 1179/1893., 841/1896., 385/1900., 1189/1903., 1041/1903.

A biztosító társaság kárbecslőjének becsúje kikötés esetén sem szolgálhat szakbizottsági becslés alapjául, ha a kárbecslő egyes biztosított és elégett tárgyakat a becslésből kihagy. (P. IV. 821/1910., Hdt. V. 44.)

A becslés a szakértői bizottság tagjainak véleményei különbözőségénél fogva az érték megállapítására nézve nem volt elfogadható. (Szegedi tábla 1900. G. 190., Térfi V. 608.)

Ha az építető és az építési vállalkozó a megalakított szakértőbizottság határozatának magukat mindenben alávetették és nem lett kikötve, hogy abban az esetben, ha a szakértők nem jutnának egyhangú megállapodásra, a többség határozata a feleket ne kötelezze, akkor egyhangú határozat hiányában a többség határozata az irányadó és az egyhangúság hiánya nem szolgálhat alapul arra, hogy a bíróság utóbb a perben új szakértői bizonyítást rendeljen el. (P. VII. 433/1917., Pdt. III. 140.)

A biztosítási feltételekben mindkét felet egyaránt kötelező szakbizottsági eljáráshoz a biztosított megidézése még akkor is szükséges, ha a biztosítási feltételekben ily irányú kötelezettség kifejezetten nem is foglaltatik. Az enélkül megtartott szakbizottsági becsú szabálytalan. (K. 1032/1904. Nyári.)

A szakbizottsági becsú mellőzendő, ha a bizottság nem a feltételek értelmében alakult meg. (K. 1179/1893., 385/1900. Nyári.)

A szakbizottsági becsú mellőzendő, ha a becslés nem a fel-

tételek által előírt módon (pl. nem dülönként) történt. (K. 934/1893., 1189/1903. Nyári.)

Habár a feltételek szerint a biztosított által előlegezendő becslési költséget a társaság kiküldöttje állapítja meg, ezzel csak arra van jogosítva, hogy a szakbizottsági eljárás költségének fedezésére a biztosítottól a kéresem körülményeinek megfelelő arányos előlegösszegnek letételét követelhesse. Ebből folyólag, ha alperes kiküldöttje útján nem megfelelő, hanem aránytalanul magas előlegösszeget követelt, ez a meghatározás a biztosítottat nem kötelezi. (Bpesti tábla 1903/II. G. 81., Grill, Ker. jogi dtár. 1118.)

A ker. tv. 481. §. értelmében választott szakértőbizottság kárbecslése csak addig irányadó, míg nem igazoltatik, hogy a szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülik fel a kárt. (K. 207/1900. Nyári.)

A szerződő felek nincsenek ugyan törvény által elzárva attól, hogy a loávató bizottságra bízzák annak szakértő megállapítását, hogy *a tartásra kivett ló mily állapotban van és állapota szerint a katonai szolgálatra alkalmas-e és hogy a ló betegségéért ki okozható*, ámde a loávató bizottságnak kötelessége, hogy azokat a ténybeli adatokat, melyekre véleményét alapítja, tüzetesen felsorolja s amennyiben ezt elmulasztja, a fél nincs elzárva attól, hogy az eljárás folyamán a loávató bizottság tévedését kimutathassa. (Bpesti tábla I. G. 177., Térfi X. 75.)

(Hasonló esetek Térfinél VII. 15. és 148., VIII. 115.)

Szabálytalan és nem kötelező a szakbecsú, ha a szakbizottság elnöke a tűzkárt szenvedett megbecsülendő árukat egyáltalán nem látta, hanem véleményét csak szakértőtársának bemondására alapította. (P. IV. 589/1913., Hdt. VIII. 41.)

Ha a biztosítási feltételek szerint a szakbizottság az érdekelt felek által megnevezett két szakértőből és az ezek által választott elnökből áll, — aki a szakértő becslők nézeteltérése esetén dönt, — a kárbecslésnél az ily módon megalakult bizottságnak együtt kell eljárni, mert ha az elnök magánál a kárbecslésnél részt nem vesz, nem állhat módjában a szakértők nézeteltérése esetén a kár tekintetében dönteni. (Rp. IV. 8173/1915. sz. Hdt. X. 125.)

Békéltetési szerződés.

Az osztálytervezet elkészítése végett felkért személyek szabályszerű választottbírósgót nem alkottak, az osztálynál csak közbenjárási, nem pedig ítélő jogkörrel bírtak. (Kassai tábla 1907. G. 82., Térfi XII. 483.)

Dijkitűzés.

A „Magyar Tudományos Akadémia” által jutalomdíj kitűzésével hirdetett pályázatra való felhívás folytán az abban résztvett fél és az Akadémia között keletkezett jogviszony oly természetű, hogy a pályázat sorsa felett minden más tényező kizárásával dönteni az Akadémia van hivatva. Ugyanezért döntése végérvényesnek és ebből kifolyólag megtámadhatatlannak tekintendő, amiből önként következik, hogy a pályázó sem a részére oda nem ítélt jutalomdíj kiszolgáltatását, sem egyéb kártérítést követelni nem jogosult. (E. H. 1913. évi jún. hó 17-én, 4878/1912. P. Ptjt. III. 459.)

Tözsdebíróági kikötés.

(A tözsdebíróág ugyan nem valódi választottbíróág, de a reá vonatkozó döntések egy része utóbbira is — analogice — alkalmazható.) L. a 180. §. 4. pontjánál s a Ppé. 24. §-ánál közöltek is.

A tözsdebíróág törvényszerűen kikötött hatásköre kiterjed az ügylet kiegészítését és biztosítását tartalmazó és új ügylet-kötésnek nem minősíthető utólagos megállapodásból eredő peres kérdésre is. (P. VII. 3448/1925. Ptjt. 20. és Pdt. XI. 19.)

Joghatályos a tözsdebíróági alávetés, amely általánosságban a felek egész üzleti összeköttetésére vonatkozóan és mindennemű megbízásból származó ügyletekből keletkező vitás kérdésekben történt. (P. VII. 7206/1923. Pdt. IX. 92.)

Annak nincs törvényes akadálya, hogy a felek akár az üzleti összeköttetést megelőzően, akár annak folyamán általános nyilatkozattal kössék ki a tözsdebíróág hatáskörét minden, az összeköttetésből folyóan jövőre felmerülhető vita esetére is. A tözsdebíróági alávetés történhetik kölcsönösen váltott nyilatkozatokban is. (Ptjt. VI. 120.)

Ha a tözsdebíróág hatásköre az okiratban szabályozott jogviszonyból származó vitás kérdésekre általánosságban kikötött, az a kereset, mely annak a megállapítására irányul, hogy a már megszüntetett jogviszony végleges lebonyolítása szabályszerűen és joghatályosan történt, szintén a tözsdebíróág hatáskörébe tartozik. (Pksz. 3547/1924. Pdt. IX. 139.)

A Pp. IX. címében a váltóra vonatkozó meghagyásos eljárásnak a tözsdei választottbíróágnál helye nem lehet. A felek a választottbíróági kikötést nem vonatkoztathatták az ügyletekkel kapcsolatban adott fedezeti váltók érvényesítésére. (P. VII. 5737/1928.)

Tözsdebíróági alávetésre nézve érvényességi kellékként előírt írásbeli alávetést a korábbi írásbeli alávetésnek az új rendelkezésre szóbelileg történt kiterjesztése nem pótolja. (P. IV. 4257/1922. Pdt. VIII. 28.)

Az 1881: LIX. t.-c. 94. §-ának *b)*, *c)*, *d)* pontjaiban foglalt rendelkezések az ezen §-ban említett — ezidőszerint a Ppé. 24. §-a értelmében fenntartott — külön bíróságok hatáskörének megállapítása tekintetében abban az esetben is alkalmazandók, ha az e szakaszban említett valamely kereskedelmi ügyletre nézve csak az alperesként perbevont fél vetette alá magát írásban ily kivételes bíróságnak. (E. H. IV. 696. sz. T. H. 53. sz.)

Ha a tőzsdebíróági eljárásra vonatkozó kikötést tartalmazó okiratot csupán az egyik szerződő fél írta alá, ezt a szerződő felet a másik fél a rendes bíróság előtt is perelheti. (E. H. IV. 697. sz. P. IV. 8928/1915.)

Ambár a kir. Kúriának 53. sz. teljes ülésén hozott polgári döntvénye értelmében a tőzsdei választottbíróság hatáskörének 1881: LIX. t.-c. 94. §. *b)* pontja alapján kikötése hatályos akkor is, ha csak az alperesként perbevont fél vetette magát írásban alá a tőzsdei választottbíróságnak; mégis ez az egyoldalú alávetés csak akkor kötelező, ha a felperesként fellépő fél az alperesként perbevont felet ez utóbbinak alávetése folytán a tőzsdei választottbíróság előtt perli, ellenben egyedül az alperes alávetése esetében az 53. sz. t. ü. döntvény nem alkalmazható, ha a felperes, aki magát a tőzsdei választottbíróság hatáskörének írásban alá nem vetette, a rendes bíróság előtt indította meg a pert. (P. IV. 3923/1921. Pdt. VII. 102.)

Amikor a rendes bíróság előtt az alperes tőzsdebíróági alávetésre alapított pergátló kifogást emel, ez a kifogás csak akkor áll meg, ha az alávetést nemcsak a felperes, hanem az alperes is aláírta. (P. VII. 2562/1923. Pdt. IX. 59.)

A tőzsdebíróági alávetés történhet kölcsönösen váltott nyilatkozatokban és kötlevelekben is. (Ptjt. VI. 120.)

A bécsi árutőzsde választottbíróságának a kikötése hazai jogunk értelmében érvényes. (527/1922. Ptt. V. 61.)

Tőzsdebíróági kikötést tartalmazó szerződésnek — a külön-bíróági kikötés hatályossága szempontjából — nincs annak jelentősége, hogy az írás *kelet nélküli*, minthogy az mégis okiratnak tekintendő. A törvény követelményének, amely a kikötés érvényességéhez okiratot kíván, elég van téve. (P. IV. 3112/1926.)

L. a Ppé. 24. §-ánál közölt idevonatkozó határozatokat is.

A bíróság megalakulása.

768. §. *Ha a választott-bíróági szerződésben a választott bíró vagy a választott bíróság tagjai megnevezve nincsenek és a választott bíróság alakítására a szerződés másként nem intézkedik, mindegyik fél egy-egy bírót választ. Pertársak együttesen választanak, ha a választandó*

személyben nem egyeznek meg, szavazatuk többsége, többség hiányában pedig sorshuzás dönt.

V. ö. 784. §. 2. p.

769. §. *Ha a felek a választás módjában megállapodnak, a bírák választását nevük, állásuk vagy foglalkozásuk és lakásuk megjelölésével, valamint a bíráskodásnak a választott bírák részéről történt elfogadását írásba kell foglalni.*

V. ö. 784. §. 2. p.

Hogy a választottbíróság hány tagból és kiből álljon és milyen módon alakíttassék meg, az a felektől függ. A felek tehát egy-, két- vagy többtagú választottbíróságban állapodhatnak meg. A választottbíróság egy vagy több tagjának, vagy elnökének kinevezését egy vagy több magán- vagy jogi személyre vagy valamely hatóságra, vagy akár a rendes bíróságra is bízhatják. A felek ezt a megállapodásukat magába az eredeti választottbírósági szerződésbe is belefoglalhatják, de a választottbíróság egy vagy több tagjának már itt való kinevezése azzal a kockázattal jár, hogy az illetőnek kiesése esetében a választottbírósági szerződés hatályát veszti. (775. §.) Ha az eredeti választottbírósági szerződésbe ilyen rendelkezést a felek nem vettek fel, még mindig módjukban áll a bírák választásának módjában később is megállapodni (769. §.), de ezt a megállapodásukat ekkor is írásba kell foglalniok a 769. §-ban meghatározott adatok feltüntetésével. Az írásbeli formának eleget tesznek akkor is, ha a választottbírósági jegyzőkönyvbe foglalják mindezt és nézetem szerint még ennek hiányát is orvosolja, ha kifogásolás nélkül perbebocsátkoznak a választottbíróság előtt. Ha utóbb sem állapodnak meg a felek, akkor lép életbe a 768. §. dispositív rendelkezése, mely szerint mindegyik fél egy-egy bírót választ. Ebben a rendelkezésben helyes az, hogy elejtette az 1868: LIV. t.-c. 498—499. §-ában előírt régebbi szabályt, mely szerint négy bíróból és egy elnökből kellett minden választottbíróságnak állania. Ilyen nagy taglétszámú, nehézkes választottbíróságra valóban nincs szükség s ha a felek mégis nagyobb taglétszámú választottbíróságot kívánnak, akkor eziránt úgy is megállapodhatnak. Azonban helytelen a Pp. 768. §-ában diszpozitíve előírt kéttagú választottbíróság azért, mert a legkritikább esetben jöven létre egyhangú határozat, szavazategyenlőség következik be, ami a 775. §. 2. pontja szerint a szerződés hatályvesztését idézi elő és a felek a választottbírósági per lefolytatása után kezdhetik előlről a pert a rendes bíróságnál. Ezért páratlan taglétszámú választottbíróságot, illetve azt kellett volna előírni, hogy a választottbíróságnak elnöke legyen, akit az elnökválasztás meg-

hiúsulása esetén a rendes bíróság lenne hivatva kijelölni. Azok az elméleti indokok, amelyeket a Pp. miniszteri indokolása a kéttagú választottbíróság intézménye mellett felhoz, nem állották ki a gyakorlati élet próbáját. A kéttagú választottbíróság intézményéből bekövetkezhető hátrányok elkerülése végett a felek rendszeresen abban állapodnak meg, hogy ők maguk, vagy az általuk választott két bíró köteles választottbírósági elnököt választani. Legtöbbnyire előre kijelölnek egy olyan harmadik szervet, amely az elnök kinevezésére hivatva van abban az esetben, ha a felek vagy a választott bírák az elnök személyében megegyezni nem tudnának. Ezzel a kinevezéssel a rendes bíróság is megbízható. Kifejezett ellenkező megállapodás hiányában az elnök nem egymagában döntésre hivatott superarbitrer, hanem csak elnöklő tagja a szavazattöbbséggel döntő választottbíróságnak.

Érvényes az a kikötés, mely szerint a bírák jogász körök-ből nem választhatók, mert a választási jogból következik, hogy a felek bizonyos osztályhoz tartozó egyéneket a bíróságból közös megegyezéssel már eleve is kizárhatnak. (2178/1913. Grecsák XXI. 1058. sz.)

A feleknek a választott bírák kijelölését és kinevezését jogukban áll más harmadik személyre, avagy valamely hatóságra bízni és így nincsenek elzárva attól sem, hogy a kijelentés, illetve kinevezés végett bármelyik kir. járásbíróság közbenjárását magukra nézve szerződésileg kötelezően kikössék. (P. IV. 4598/1923. Pdt. IX. 62.)

A bányapénztár alapszabályainak az a rendelkezése, hogy az állandó keresetképtelenségnek a társaság orvosa részéről kell megállapíttatnia és ennek határozata egyedül mérvadó és döntő, választottbírósági szerződésnek nem tekinthető s így nem zárja ki a nyugdíj jogosultság kérdésének polgári bíróság általi eldöntését. (330/1904. I. Ujlaki id. m. 33. sz.)

A választottbírósági intézmény céljából következik, hogy a választottbíróság lehetőleg a jóhiszemű felek által önként megválasztott bírákból alakuljon. (Pk. 3377/1924. Pdt. IX. 121. sub. I—II.)

A társulási alapszabályoknak az a rendelkezése, hogy a társulási tagnak nyugbérjogosultsága felett a társulási választmány dönt s ennek határozata ellen fellebbezést útján a bányahatóságnál kereshető orvoslás, nem felel meg a választottbíróságra nézve a Pp. 768. és következő §-aiban előírt megalakítás módjának. (P. V. 5864/1916. Pdt. III. 23.)

Az 1925. VIII. t.-c. 20. §-ában foglalt rendelkezések szerint érvényben tartott választottbírósági szerződés alapján a választottbíróság elnökének kinevezése iránt kérhető eljárást a rendes bíróság körébe utaltnak kell tekinteni. Az a körülmény, hogy a Pp. csak a 772. §-ban megjelölt esetekben állít fel szabályt a

bíróságnak a választottbíró kinevezése iránt való igénybevételeiről, nem nyújt jogszerű alapot arra az állásfoglalásra, hogy mikor a bíróság igénybevétele nem a Pp. 772. §-a, hanem a feleknek a választottbíróóság megalakítására nézve a Pp. 768. §-ban megállapított autonóm jogköréből folyó megállapodása alapján történik, a bíróság eljárása a magánmegbízottéval hasonló megítélés alá vonathassék, amennyiben ezt a bíróságnak közhatalósági jellege fogalmilag kizárja. (Pk. 3/1926. Ptjt. 1926. 8.)

Ha a választottbíróági szerződés szerint a pertársaknak együtt kell bírót választaniok és ha az egyik pertárs aláírása nem bizonyul tőle vagy megbízásából eredőnek, a választottbíróági alávetésre a másik pertárs sem hivatkozhatik. (P. VII. 1440/1926. Pdt. XII. 23.)

A Pp. 769. §-nak szabálya általában érvényességi kellékül szabja a választottbíró választásának írásba foglalását. Ez a szabály kiterjed arra az esetre is, amikor a választottbíró — az adott esetben az elnököt — nem a felek, hanem megállapodásuk alapján az általuk kijelölt választottbírák választják. (Pk. IV. 3/1926. Ptjt. 1926. 8.)

A választás foganatosításának a Pp. 769. §-ában megállapított írásba foglalását pótolja a választottbíróóság megalakulási jegyzőkönyvének a felek részéről történt aláírása. Egyébként a választottbíróáságnak a Pp. 770. §-ában jelzett felhívási eljárással kezdeményezett megalakulása esetében nem is irányadó a 769. §. rendelkezése. (P. IV. 3714/1926. Ker. Jog 1927. 3.)

Ha a felek önként (Pp. 769. §.) felhívás nélkül állapotodnak meg a bíróválasztás módjában és a bírák személyében, akkor a felhívás alakszerűségei (770. §.) nem alkalmazandók, vagyis nem szükséges közjegyzői vagy járásbíróági felhívás intézése. (P. IV. 3714/1926.)

A választottbíróóság alakítása elleni kifogást, pl. a bírák személyében való tévedés kifogását kizárja az, ha a választottbíróóság megalakulási jegyzőkönyvét a felek és a bírák aláírják még abban az esetben is, ha előzetesen a bírák választása és a bíraskodás elfogadása nem foglaltatott előzetes írásba. (P. IV. 3714/1926.)

A választottbírák nem jogosultak a c.-ban a választottbíróóság megalakulása módjára nézve foglaltaktól eltérni és így az az eljárásuk, hogy a szerződés rendelkezéseinek féltételével az elnök személyét sorshúzás útján állapították meg, csak úgy válhatott volna hatályossá, ha ahhoz a felek a c. érvényességi kellékeinek megfelelő módon hozzájárulnak. (P. IV. 9116/1927.)

770. §. *Mindegyik fél felhívhatja ellenfelét, hogy a felhívás vételétől számítandó tizenöt nap alatt választójogát gyakorolja. A felhívó félnek a felhívásban egy-*

szersmind az őt megillető választójogot is gyakorolnia kell.

A választójog gyakorlása akként történik, hogy a fél a részéről választott bíró nevét, állását vagy foglalkozását és lakását, valamint a bíró elfogadó nyilatkozatát az ellenféllel közli.

Az ellenfél felhívása, valamint a bíróválasztás közlése kir. közjegyző, vagy járásbírótság útján történik.

V. ö. 770., 772. §§. 784. §. 2. p.

771. §. Ha az a választott bíró, aki nem a szerződésben lett megnevezve, meghal vagy a bíráskodást más oknál fogva nem gyakorolhatja, vagy elvállalt kötelezettségének teljesítését megtagadja, a fél választójogát újból gyakorolja és e jogának gyakorlására felhívható. (770. §.)

V. ö. 784. §. 2. p.

772. §. Ha a 770. §. értelmében bíróválasztásra felhívott fél a felhívásnak eleget nem tesz, a felhívó fél a választott-bírósnági szerződéstől elállhat, vagy pedig a rendes bíróságnál kérheti a választott bírónak ellenfele helyett leendő kinevezését. A bíróság a kérelem felől az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat.

Éz a §. abban az esetben is alkalmazandó, ha a fél, aki választójogát már gyakorolta, felhívásra oly bírót választ, aki a 774. §. értelmében kizáratik, vagy elvállalt kötelezettségének teljesítését megtagadja.

Rendes bíróság: 787. §. — Hatálytalanság: 775. §. 3. p. — V. ö. 784. §. 2. p.

Mi. A bíróválasztás módját is első sorban a felekre bizza a Pp. és csak arra az esetre szabályozza azt, ha a felek a választás módjában nem állapodnak meg. Mivel a választás módja is kiegészítő része a választott-bírósnági szerződésnek és mivel a bíráskodásnak elfogadása a bírákra is fontos következményekkel jár, a 769. §. a bírák választására s a választás elfogadására is írásbeli alakot szab meg. Arra az esetre, ha a felek a választás módjában nem állapodnak meg, szabályozza a választás módját a 770. §.

Az 1868: LIV. t.-c. 499—501. §-ai szerint a bírák kijelölése akkép történik megállapodás hiányában, hogy mindegyik fél négy-négy bírót nevez meg, akik közül az ellenfél két bírót

visszavethet. Ennek a visszavetési jognak az volna a célja, hogy a bírák részrehajlatlanságát biztosítsa, ezt a célt azonban nem éri el, mert hiszen a fél jelöli meg mind a négy jelöltet; a visszavetésnek csak ott van jogosultsága, ahol nem a felek nevezik meg a jelölteket, mint pl. az esküdtbírósági eljárásban. Az aggályos választott-bíró az ellenfél ügyis kifogásolhatja és kizárását kérheti. Nem célszerű tehát a visszavetési joggal a bíróválasztást bonyolítani és nehezkesebbé tenni.

A Pp. ennél fogva a bíróválasztást úgy szabályozza, hogy a felek mindegyike az általa választott bíró nevét, állását és lakását, valamint annak elfogadó nyilatkozatát az ellenféllel közli, még pedig vagy kir. közjegyző, vagy kir. járásbíró útján. Erre a közlésre, illetőleg a választási jognak ekképpen gyakorlására az egyik fél a másikat fel is hívhatja. Ha a felhívott fél a felhívásnak eleget nem tesz, a felhívó fél vagy a választott-bírósági szerződéstől elállhat, vagy a rendes bíróságnál kérheti a választott-bírónak ellenfele helyett leendő kinevezését.

Ez az eljárás egyrészt egyszerűbb, mint a jelenlegi jogé, másrészt az elállás jogával szabadabb mozgást biztosít a feleknek.

Hogy a választott bíró megnevezésére irányuló felhívás a Pp. 770. §-a értelmében kir. közjegyző útján történt, annak már magából a felhívó levélből vagy annak borítékából vagy a kísérő iratból kell kitűnnie, amit a felhívott fél a kezéhez kap: mert csak ez esetben győződhetik meg a felhívott kétségtelenül arról, hogy perendszerű és a Pp. 784. §-ának 2. pontja alá nem vonható felhívásról van szó, amelyre a Pp. 772. §-ában foglalt jogkövetkezmények terhével a Pp. 770. §-a értelmében választott bíráját a felhívott fél is közölni köteles. A tértivevény adatai, amelyet a címzett csak aláír s rendszerint el sem olvas, a felhívás minőségének külsőleg való feltüntetésére nem alkalmasak; mert ezekből is csak az állapítható meg, hogy a felhívó levelet a borítékban a kir. közjegyző adta postára, ami pedig a 770. §-ban előírt azzal a követelménnyel, hogy a felhívás kir. közjegyző útján történjék, nem egyértelmű. (Bpesti tábla P. II. 6312/1926. Pdt. XII. 30.)

A választás foganatosításának a Pp. 769. §-ában megállapított írásbafoglalását pótolja a választottbíró megalakulási jegyzőkönyvének a felek részéről történt aláírása. Egyébként a választottbírósnak a Pp. 770. §-ában jelzett felhívási eljárással kezdeményezett megalakulása esetében nem is irányadó a 769. §. rendelkezése. (P. IV. 3714/1926. Ker. Jog 1927. 3.)

Ha a felek önként (Pp. 769. §.) felhívás nélkül állapodnak meg a bíróválasztás módjában és a bírák személyében, akkor a felhívás alakszerűségei (770. §.) nem alkalmazandók,

vagyis nem szükséges közjegyzői vagy járásbíróági felhívás intézése. (P. IV. 3714/1926. l.)

A választottbíróság alakítása elleni kifogás, pl. a bírák személyében való tévedés kifogását kizárja az, ha a választottbíróság megalakulási jegyzőkönyvét a felek és a bírák aláírják még abban az esetben is, ha előzetesen a bírák választása és a bírásokodás elfogadása nem foglaltatott előzetesen írásba. (P. IV. 3714/1926.)

A Pp. 770. §-ában előírt közjegyző útján történő bíróválasztási felhívás alakszerűségeinek nincs elég téve, ha a kir. közjegyző csupán feladta postára a felhívó által kiállított ajánlott levélben foglalt felhívást, bár a boríték is külsőleg felismerhetőleg a kir. közjegyzőtől eredőnek látszik s bár a kir. közjegyző a felhívónak a levél tartalmáról és annak postára adásáról tanusítványt ad. A felhívásnak a közjegyzőtől kell kiállítva (vagy szerintem hitelesítve kell lenni) és tartalmaznia kell a Pp. 770. §-ában előírt kellékeket. Ha a felhívás nem szabályszerű, nincsenek annak a 772. §-ban előírt jogkövetkezményei (elállás a választottbíróági szerződéstől vagy bírókénevezés kérése). (P. IV. 3714/1926. és P. IV. 3350/1927.)

A választott bírót a Pp. 772. §-a értelmében kinevező végzést az általános szabályok szerint felfolyamodással meg lehet támadni. (P. k. 3377/1924. Pdt. IX. 121.)

A Pp. 772. §. szerinti bírókénevezési kérvény elintézése előtt szükség esetében az ellenfelet meg kell hallgatni, ha pl. kétes, hogy a járásbíróság felhívó végzésében a felhívás teljesítésének lényeges módozatai nem voltak meghatározva. (Psz. 3377/1924. Pdt. IX. 121.)

Ha a választott bírósági szerződés nem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy a fél helyett a választottbíró is kérhesse a választottbíróság elnökének kinevezését, az általa, mint arra nem jogosult részéről előterjesztett kérelem nem szolgálhatott alapul a bírói eljárás megindításának. (Pk. IV. 3/1926. Ptjt. 1926. 8.)

A Pp. 772. §. jogkövetkezményei csak akkor állanak be, ha a felhívás a 770. §. kellékeinek megfelelő, így többek között a felhívott fél részéről választottbíró elfogadó nyilatkozata eredeti példánya az ellenfél részére kézbesített felhívó-kérvény-példányhoz csatolva volt, valamint a félhez intézett bírói felhívásban a felhívás mikénti teljesítésének lényeges módozatai meg vannak határozva. — Ha pedig kétes, hogy a felhívottnak kézbesítették-e a felhívó részéről választottbíró elfogadó nyilatkozatát, az ellenfelet meg kell hallgatni. — Miután a fenti követelmények nem tartattak meg, — a felhívott pedig a maga részéről a bírói elfogadási nyilatkozatot felfolyamodása mellett bemutatta és minthogy a választottbíróági intézmény céljából következik, hogy a választottbíróság lehetőleg a jóhiszemű felek által önként megválasztott bírákból alakuljon; a kir. Kúria

a Pp. 772. §. szerinti bírókinvezést helyénvalónak nem találta és ezért a felhívó fél felfolyamodásának helyt nem adott. (Psz. 3377/1924. július 29. Pdt. IX. 121.)

A Pp. 772. §-a szerinti bírósági intézkedésnek csupán ideiglenes rendezést létesítő jellege van és így a rendes bíróság a választottbíró kirendelése iránti kérelem elbírálásánál — hatáskörén és illetékességén kívül — csupán azt vizsgálhatja, hogy erre alapot nyújtó, alakilag valódi szerződés létezik-e és a Pp. 776. §-a szerinti érvényességi kellékek fennforognak-e. Ellenben nem vizsgálható, hogy az elnök kirendelése iránti eljárást a kir. Járásbíróságnál megindító félnek nem vitásan valódi aláírása mikor került a szerződésre és hogy a másik fél igazgatójának szintén valódi aláírása a valódi cégnyomattal, cégszerű-e. (Bpesti tvszék: Pf. 23059/1929. Pdt. XV. 136.)

Joghatályos az a megállapodás, hogy amennyiben a választott bírák az elnök személyében meg nem egyeznek, azt a rendes bíróság nevezzé ki. Ipari munkaadó és munkavállaló-közötti szerződés esetében rendes bíróság a királyi járásbíróság, mint munkaügyi bíróság. (Bpesti tvszék: Pf. 23059/1929. Pdt. XV. 136.)

A választott bíró köteleessége a bíráskodásra.

773. §. *A választott bíró a bíráskodás elvállalására csak saját írásbeli nyilatkozata alapján kötelezhető. A megnevezését vagy választását tartalmazó irat aláírása írásbeli elfogadásnak tekintetik.*

Mihelyt az elfogadó nyilatkozatot az ellenféllel közölték, a választott bíró alapos ok hiányában csak mind a két fél beleegyezésével léphet vissza.

Az a választott bírót, aki alapos ok nélkül a választás elfogadásából folyó kötelezettségének eleget nem tesz vagy teljesítésével késedelmeskedik, a rendes bíróság bármelyik fél kérelmére az ő meghallgatása után nyolc-száz pengőig terjedhető pénzbírságban marasztalja. Az e kérdésben hozott végzés ellen felfolyamodásnak van helye.

Ezenfelül az ilyen választott bíró az okozott költséget és kárt mindegyik félnek megtéríteni köteles.

1871: VIII. t.-c. (a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről). 3. §. Hivatali büntettek tekintetében a jelen törvény hatálya a választott bírákra is kiterjed. — 8. §. Ha hivatali büntettet választott bíró követte el: a rendes büntetésen és en-

nek következményein felül választottbírói képességének elvesztése is ítéletileg kimondandó.

A 3. és 8. stb. §-okat a Btk. életbeléptetéséről szóló 1880: XXXVII. t.-c. 2. §-a hatályon kívül helyezte. Ellenben érvényben maradtak az 1871: VIII. t.-c. 66—68. §-ai:

66. §. *Ha a bíró vagy bírósági hivatalnok hivatalos eljárásában cselekvése vagy mulasztása által valakinek akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból kárt okozott, — amennyiben az a törvényben meghatározott perorvoslattal nem volna elhárítható, — teljes kártérítéssel tartozik.* Ha pedig a bíró, vagy bírósági hivatalnok a perorvoslatra nyilvánvaló vétségé által okot szolgáltat: a felsőbb bíróság azt a perorvoslat felett hozott határozatában, a fél kérelmére az okozott költségek fizetésében elmarasztalja. Ezenkívül felelős a bíró, vagy bírósági hivatalnok azon károkért is, melyekért a törvény vagy törvényes rendelet által felelőssé tétetett. — 67. §. A 66. §-ban körülírt vagyoni felelősség a 2. és 3. §-ban elősorolt személyeken felül kiterjed mindazon közigazgatási (törvényhatósági vagy községi) hivatalnokokra, kik a peres vagy perenkívüli eljárás-hoz tartozó polgári ügyekben, úgyszintén büntető ügyekben, hatósági cselekmények teljesítésére, vagy bírói meghagyások, illetőleg megkeresések foganatosítására hivataluknál fogva kötelezve vannak. — 68. §. A kártérítési eset az utóbbi 71. §. esetének kivételével polgári perútra s a polgári törvénykezési rendtartás szerint illetékes bírósághoz tartozik; de a kereset megindíthatására szükséges, hogy a kereshetőség a IV. fejezetben szervezett fegyelmi bíróság által s az ugyanott szabályozott fegyelmi eljárás útján, előzetesen megállapíttassék. E szabály alól kivételnek van helye: . . . . c) ha a kártérítési kereset a törvény 3. és 67. §§-aiban érintett személyek ellen indítatik; d) ha a kártérítési kereset a bíró, vagy bírósági hivatalnokok, vagy a 3. és 67. §§-okban érintett személyeknek örökösei ellen indítatik.

Pp. 2. §. 2. bekezdés. Tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartoznak: . . . . 2. a bírák és más állami tisztviselők, a választottbírák, valamint a budapesti árú- és értéktőzsde és a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak bírái, továbbá a törvényhatóságok és a községek tisztviselői és előljárói, bizottsági tagjai és képviselői által hivatalos eljárásukban okozott károk megtérítése iránt ellenük vagy jogutódaik ellen indított perek.

1914: XL. t.-c. (a hatóságok büntetőjogi védelméről) 1. §. 2. bek. Ezenfelül a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából. . . . a törvény alapján alakított választott bíróságot is úgy kell tekinteni, mintha hatóság volna.

Jegyzet. I. a választott bíraskodás a már említett választott bírósági szerződésen (compromissum) felül még egy máso-

dik szerződésen épül fel, amely a felek és a választott bírák közti jogviszonyt szabályozza s amelyet választott bírói szerződésnek (receptum) neveztem el. Ennek jogi természetéről a Pp. miniszteri indokolása a következőket mondja: „A peres felek és a választott bírák közti jogviszony a magánjogi megbízás jellegével bír. A megbízás elvállalása nem általános köteletség. A félnek kötelessége, hogy az általa választott bírónak elfogadó nyilatkozatát még az ellenféllel közlés előtt megszerezze.” Közelebről megvizsgálva, azt látjuk, hogy a receptum a megbízáshoz csupán hasonló, de azzal nem azonos, hanem sui generis magánjogi szerződés, amelyből a választott bírácoknak nem csupán az egyik féllel, hanem mindkét féllel szemben származnak jogaik és kötelezettségeik, amelyeket a Pp. illető §-a kapcsán részletezünk.

II. *Formához* ez a szerződés csak annyiban van kötve, hogy „a választott bíró a bíráskodás elvállalására csak saját írásbeli nyilatkozata alapján kötelezhető” (773. §. 1. bek.), de szem előtt tartandó, hogy az ilyen írásbeli nyilatkozat hiánya nem érvénytelenségi vagy megtámadási ok, ha a választott bíró anélkül az egyik féllel és ítél s hogy másrészt a választott bírót nem lehet perúton arra kényszeríteni, hogy ítéletet hozzon (bár van ellenkező nézet is, így Kovács).

III. A magyar jognak a választott bírói tisztség jogi természetéről vallott felfogására nézve jellemző, hogy a *választott bírák magánjogi kártérítési felelőssége* másként van szabályozva arra az esetre, ha a bíráskodást nem tagadja ugyan meg, hanem eljár hivatalában, de hivatalos eljárásában nem tartja be a szabályokat és ismét eltérően van megszabva arra az esetre, ha a választás elfogadásából folyó kötelezettségét éppen nem vagy nem kellő időben (késedelmesen) teljesíti. Az előbbi esetben éppen úgy mint az állami bíró az 1871: VIII. t.-c. 66—68. §-ai szerint csak szándékosan vagy súlyos (vétkes) gondatlanságból okozott kárért és csak annyiban felelős, amennyiben a kár a törvényben meghatározott perorvoslással (vagysis a 784. §-ban szabályozott ítélet-érvénytelenítési keresettel) nem volt elhárítható, amit mind a felperesnek kell bizonyítania. A kártérítési felelősségnek ez a korlátozása az ítélkezés szabadságának és függetlenségének biztosítására úgy az állami, mint a választott bírácoknál szükséges, mert a választott bírónak az a feladata, hogy a magánjogi vitás ügyet az állami bíró helyett a jogerő hatályával eldöntse vagysis hogy éppen úgy, mint az állami bíró, a felek fölött állva, habár szabadabban is, de ugyanolyan érdektelenül és pártatlanul ítéljen.

Ha azonban egyenesen megtagadja a bíráskodást (éppen nem vagy késedelmesen tett eleget vállalt kötelezettségének) — déni de justice — akkor a Pp. 773. §. 3—4. bekezdéséből statuált szigorúbb felelősség érvényesül, s az okozott kárt és

költséget a fenti korlátozásokra való tekintet nélkül köteles mindegyik félnek megtéríteni, tehát levis culpa esetében is és neki kell magát alapos ok bizonyításával exculpálnia. Sőt ilyenkor pénzbírságba is sodródik, mert — mint a képviselőház igazságügyi bizottsága a Pp. 773. §-ának tárgyalásakor kiemelte — „többször megtörténik, hogy a fél által megnevezett választott bíró látva, hogy feléne az ügye rosszul áll, a határozathozatalt meghusítja azzal, hogy a bíróság ülésén nem jelenik meg; ilyen esetekre tekintettel nem tartja a bizottság elégségesnek a választott bíró köteleességének esetére a 773. §-ban kimondott kártérítési kötelezettséget, hanem ezenfelül, a mai joggal megegyezően indokoltnak tartja az ő megbírságolását is. (Pénzbírság: 791. §., összege: 63800/1926. sz. r. Rendes bíróság: 787. §.)

IV. *A választott bírák büntetőjogi felelőssége* tekintetében véleményem szerint — bár van ellenkező nézet is — a Btk. hézagos, mert egyrészt nem állapít meg és nem pönalizál speciális deliktumokat a választott bírásznál, akik másrészt nem vonhatók a Btk. 461. §-ában említett „közhivatalnokok” fogalma alá s mint ilyenek nem büntethetők. Itt említendő, hogy a *hatóságok büntetőjogi védelme* az 1914: XL. t.-c. értelmében a választott bírásokra is kiterjed.

V. *Az eljárási szabályok* tekintetében a választott bírák — mint ez a 726. §-ból kitűnik — nincsenek megkötve és még szabadabbak az *anyag jogszabályok* alkalmazásánál. Az utóbbi kérdésre nézve, amelyet hazai jogunkban először én elemeztem, utalok „A választott bíraskodás” című monografiám 16. §-ára. Ebből, valamint a 784. §-ban foglalt ítélet-érvénytelenítési okoknak (a Pn. idézett §-ánál alább következő) elemzéséből kitűnik, hogy a magyar jogban is hajlanunk kell ugyan azon álláspont felé, hogy a *kényszerítő (kogens) anyagi jogszabályokhoz, elvben a választott bírák is kötve vannak*, de gyakorlati jelentősége ennek a felfogásnak alig van, mert érdemleges okokból vagyis az anyagi jogszabályok megsértése címén a választott bírósági ítéletet érvénytelenítési keresettel megtámadni alig lehet s így ezen a címen legfeljebb a választott bírák kártérítési felelősségéről lehet esetleg szó, különösen, ha a felek szerződésileg előírták általában vagy bizonyos külön kiemelt vonatkozásban az anyagi jogszabályok figyelembevételét. A választott bírák *díjazásáról* a 776. §-nál, a *választott bírói tisztre való képességről* és *kizárásukról* pedig a Ppn. 20. §-ánál és a Pp. 774. §-ánál szólunk.

A választott bíróság által kívánt díj-előleget az alperes nem helyezte letétbe, miért is a választottbíró tisztségéről lemondott. Ezután a felperes a rendes bíróság előtt indította meg a pert, amelynek során alperes a választottbírói szerződés pergátló kifogását emelte a Pp. 180. §-ának 4. pontja alapján, de a kir. Kúria azt elutasította, minthogy a választottbírói

szerződés hatályát veszítette, tekintve, hogy a felek a 773. §. alapján nem éltek azzal a jogukkal, hogy a választottbírákat az eljárásra kényszerítették volna. (VII. 7158/1927. — J. H. 735.)

A választott bíró kizárása.

Ppn. 20. §. *Tényleges szolgálatot teljesítő ítélőbíró vagy ügyész választott bíróságnak sem elnöke, sem tagja, sem jegyzőkönyvvezetője nem lehet, kivéve, ha jogszabály rendeli vagy ha a felek a jelen törvény életbelépése előtt kötöttek ítélőbíró vagy ügyész bíraskodását kikötő olyan választott-bírósági szerződést, amelyben a személy megnevezését igazságügyi hatóságra vagy vezetőjére bízták.*

Az előbbi bekezdés rendelkezései ellenére kötött választott-bírósági szerződés vagy az előbbi bekezdés rendelkezései ellenére a jelen törvény életbelépése után hozott választott-bírósági ítélet semmis.

Nem nyer alkalmazást ez a §. azokban az ügyekben, amelyekben a választott bíróság a jelen törvény életbelépése előtt már megalakult és azt a jelen törvény életbelépésétől harminc nap alatt a rendes bíróságnak (Pp. 787. §.) bejelentette.

774. §. *Az 59. és a 61. §-ban említett okokból a választott bíró is kizárható. Kizárhatók továbbá a nők, kiskorúak, gondnokság vagy csőd alatt állók, vakok, siketek és némák, valamint hivatalvesztésre vagy politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére ítélték mellékbüntetésük ideje alatt.*

Az a fél, aki maga vagy ellenfelével egyetértve választotta a bírót, a bíró kizárását csak abban az esetben kérheti, ha a kizárás oka csak a választás után keletkezett vagy jutott tudomására.

A kizárási kérelem a rendes bíróság előtt érvényesíthető; a bíróság a kérelem felett, szóbeli tárgyalás alapján, szükség esetében a kizárandó bíró meghallgatása után határoz. A végzés ellen felfolyamodásnak van helye.

A választott bírói tisztre való képességet a Pp. eredetileg nem korlátozta. Csak a Ppn. 20. §-a mondotta 1925.-ben, hogy az állami aktív bírák és ügyészek — a választott bírósági szer-

zödés és ítélet semmisségének terhe alatt — választott bíróságban közre nem működhetnek. Pozitív törvényi rendelkezés hiányában is magától értődik azonban, hogy maga a fél vagy törvényes képviselője a saját ügyében fogalmilag nem lehet választott bíró, s az ezen szabály ellenére hozott ítélet a választott bírósági szerződés érvénytelensége címén (784. §. 1. p.) érvényteleníthető volna. Eme kivételektől eltekintve, a törvény nem korlátozza a szenvedő választási képességet és nem korlátozza a feleket a bírák megválasztásában, ha egyetértenek. Eltérően az állami bírák kizárásától, nem is ismer ipso jure ható kizárási okokat, hanem csak a fél kérelmén alapuló kizárást (aggályosságot). Ennek körét azonban tágabban szabja meg itt, mint az állami bíránál. A rendes bírák ugyanis már a kinevezés következtében bírnak oly személyes tulajdonságokkal, amelyek őket a bírói működésre képesítik. A perrendtartás tehát a rendes bírák kizárásában sokkal szűkebb körre szorítkozhatik, mint a választott bírákéban. Méltánytalan volna a felek egyikét is annak türéseire kötelezni, hogy az ellenfél kijelölése alapján pl. kiskorú, elmebeteg vagy bűncselekmény miatt elítélt egyén bíráskodjék az ő ügyében. A Pp. ezért megadja mindegyik félnek a jogot, hogy az ellenfél által kijelölt bíró kizárását az általános kizárási okokon (59. és 61. §§.) kívül akkor is kérhesse, ha a kijelölt bíró nő, kiskorú, gondnokság alatt áll, siket, néma, hivatalvesztésre vagy a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére van ítélve.

A kizárás jogáról joghatályosan előre lemondani, vagy a kizárás feletti döntés jogát harmadik személyre átruházni nem lehet. Kötelezően a kizárás felől csak a rendes bíróság (787. §.) határozhat és pedig vagy a 774. §. 4. bekezdésében szabályozott perenkívüli eljárásban vagy az érvénytelenítési perben, mert a 784. §. 3. pontja szerint az ítélet érvénytelenítésére lehet perelni, „ha az ítélet hozatalában oly bíró vett részt, akit a rendes bíróságnak jogerős végzése kizárt vagy akinek ily kizárását a fél a választottbírói ítélet meghozatala előtt hibáján kívül nem eszközölhette ki.” — Amíg a kizárást a rendes bíróság jogerősen ki nem mondta, a választott bíróság a 779. §. szerint az eljárás belátása szerint, akár folytathatja (illetve megkezdheti), akár pedig fel is függesztheti.

A kizárást idejében kell kérni, mert különben erre irányuló jogát a fél elveszti, ami nemcsak a Pp. 773. §. 2. bekezdéséből tűnik ki, hanem a 61. §. utolsó bekezdéséből is, amely a választott bírósági eljárásban is alkalmazandó.

Az 1925: VIII. t.-c. 20. §-a szerint a tényleges szolgálatot teljesítő ítélőbíró vagy ügyész a választottbírói eljárásnak sem elnöke, sem tagja, sem jegyzőkönyvvezetője — az ott megjelölt kivételtől eltekintve — nem lehet és az ezen rendelkezés ellenére kötött választottbírói szerződés és a hozott választott-

bírósági ítélet semmis. És egymagában az a körülmény, hogy a bíró a választottbírósági eljárás folyamán nyugalomba vonult, a szerződés érvénytelenségét meg nem szüntette. (P. IV. 8603/1928. Pdt. XIV. 99.)

Ha az egyesületi alapszabályok rendelkezése szerint a választottbíróság elnöke csak valamelyik bírósághoz kinevezett bíró lehet, ez a szövegezés nem nyújt arra támpontot, hogy az elnök csak tényleges alkalmazásban álló bíró lehet. Ennélfogva nem állapítható meg — az 1925: VIII. t.-c. 20. §-a értelmében — a választottbírósági szerződés semmis volta. (VIII. 1046/1927.)

Ha az egyesületi alapszabályok rendelkezése szerint a választottbíróság elnöke csak „valamely kir. bírósághoz kinevezett ítélőbíró lehet”, ez a szövegezés nem nyújt arra támpontot, hogy az elnök csak tényleges alkalmazásban álló bíró lehet. Ennélfogva nem állapítható meg — az 1925: VIII. t.-c. 20. §. értelmében — a c. semmis volta. (P. VII. 2059/1928. J. H. 581.)

A választottbíró személye ellen a Pp. 59. és 61. §-ai alapján emelhető kizárási kérelmet általában véve a választottbírói eljárás rendén kell érvényesíteni és ettől eltérésnek csak akkor van helye, ha a fél kimutatja, hogy a kizárást a választottbírói ítélet meghozatala előtt hibáján kívül nem eszközözhette ki. Indokokból: Megállapítottatott, hogy a felperes képviselője arról a viszonyról, amelyben dr. M. J. választottbíró az alperes képviselőjével állt, az utolsó választottbírói tárgyalást megelőző tárgyaláson értesült és ennek dacára dr. M. J. ellen kizárási kérelmet mégsem terjesztett elő. Minthogy pedig a felperes képviselőjének tudomása a felperes tudomásával egy tekintet alá esik, amennyiben felperes kizárási indítványával a választottbírói eljárás rendén nem élt, azzal most már nyilván elkésztett és ez alapon a választottbírói ítélet érvénytelenítését nem kérheti. (P. IV. 1842/1925., Ptjt. 1926. 8.)

Az ügyvédi megbízás folytán a megbízó nem jut az ügyvéddel szemben függési, illetve olyan érdekeltiségi viszonyba, amelynél fogva a megbízó az ügyvédje által képviselt és az ügyvédhez egyébként is közelálló harmadik személyek ügyeiben elfoglultnak volna tekintendő; a megbízó tehát az ugyanazon ügyvéd által képviselt harmadik személy ügyében választott bíróként eljárhat. — A választott bírósági eljárás érvényességét nem érinti az a körülmény, hogy a választott bíró, akinek megválasztása éppen az ő különleges szakismeretére tekintettel történt, ezt a szakismeretet az ő bírói indítványának (votumának) indokolásánál felhasználta; mert oly esetben, amikor a választott bíróságba nem jogásztagok, hanem a vitás kérdések tekintetében szakismeretekkel bíró egyének választatnak bírákká, nincs kizárva, hogy ezek szaktudásuk alapján külön szakértők meghallgatása nélkül döntsenek a per érdekében. (P. IV. 460/1923. Pdt. IX. 82.)

A szerződés hatályvesztése.

775. §. A választott-bírósági szerződés, amennyiben az illető esetre vonatkozólag másként nem intézkedik, hatályát veszti:

1. ha a szerződésben megnevezett választott bírák valamelyike a bíráskodást el nem vállalja, meghalt vagy a bíráskodást más oknál fogva nem gyakorolhatja, vagy pedig elvállalt kötelezettsége teljesítését megtagadja;

2. ha a választott bíróság ítéletéhez megkívánt szótöbbség, ha pedig a választott bíróság két tagból áll, egyhangúság nem jön létre;

3. a 772. és a 780. §. eseteiben.

A 2. és a 3. pont eseteiben az olyan választottbíró-sági szerződés, amelyet meghatározott jogviszonyból jövőre keletkező ügyekre kötöttek, csak a felforgó ügyre nézve válik hatálytalanná.

Mi. Az 1881: LIX. t.-c. 79. §-a szerint a választott-bírósági szerződés négy esetben veszti el hatályát. Ezek közül két eset: a kölcsönös ellátás és az ügynek előzetesen jogerős ítélettel vagy egyességgel történt befejezése, annyira magától értendő, hogy felemlítésük felesleges. A Pp. három esetben tekinti a választott-bírósági szerződés hatályát megszüntnek:

1. Az első eset teljesen megegyezik az 1881: LIX. t.-c. 79. §-ának d) pontjával.

2. A második eset a szótöbbség létrejöttének, illetőleg az egyhangúságnak hiánya az ítélethozatalban. Mivel a Pp. szerint a választott bírák száma páros és csak kettő is lehet, ez az eset beállhat. A Pp. ebben a tekintetben megegyezik a francia és a német joggal, melyek szerint a „partage” megszünteti a választott bíróság hatályát. Bármennyire meg is lett támadva ez a rendelkezés, fenntartása kikerülhetetlen, ha nem akarjuk a bírósági tagoknak páratlan számát kötelezően előírni: ennek célszerűtlensége pedig fentebb már elő volt adva. Nem maradt tehát egyéb hátra, mint az, hogy a szavazatok egyenlő megoszlása esetében a választott-bírósági szerződés kivihetetlen és ennélfogva hatályát veszti.

3. A hatálytalanság harmadik esete a 772. és a 780. §. rendelkezésein alapszik és e §-ok kapcsán van indokolva.

Az anyagi jog szabályai értelmében csak bírói ítélettel, tehát nem perenkívüli, hanem peres eljárás útján állapítható meg az, hogy a választottbíró-sági szerződés hatályát veszítette-e annak folytán, hogy a választottbírák az általuk közös egyetér-

téssel kijelölendő elnök személyére nézve nem tudtak meg-
egyezni. (P. IV. 98/1921. Ptjt. II. 42.)

A választottbírószági szerződésben megnevezett bíró tiszt-
sége gyakorlásának megtagadása esetében a választottbírószági
szerződés hatályát veszti. (Pp. 775. §. 1. és 784. §. 1. pont. P.
IV. 4587/1922., Ptjt. V. 91. 44. sz.)

A választott bírósági eljárás.

776. §. *A felek eltérő megállapodásának hiányában a választott bíróság az eljárás módját saját belátása szerint határozza meg, köteles azonban a feleket meghallgatni, illetőleg nekik előterjesztéseik megtételére alkalmat adni és az ügy állását kideríteni.*

Ügyvédi képviseletnek ebben az eljárásban is helye van.

A választott bíróság eljárásáról jegyzőkönyvet készít.

Ha a felek a választott bíróság tagjainak díjazását közösen nem állapították meg, a díjakat a választott bíróság állapítja meg. A megállapítás ellen felfolyamodásnak van helye ahhoz a bírósághoz, amely választott-bírószági szerződés esetén kívül mint fellebbezési bíróság járna el.

I. A felek eltérő megállapodásának hiányában a választott-bíróság az eljárás módját saját belátása szerint határozza meg, köteles azonban a feleket meghallgatni, illetőleg nekik előterjesztéseik megtételére alkalmat adni, az ügy állását kideríteni, a felek kellő képviseletére ügyelni, eljárásáról jegyzőkönyvet készíteni (776. §. 1—2. bek.), továbbá az ítéletet megfelelő formában írásba foglalni, kézbesíteni és a rendes bíróságnál letenni (782. §.). Szankció alá eső valódi kötelezettségeknek ezek közül azonban csak azok tekinthetők, amelyek megsértésének esetében a Pp. 784. §-a szerint a választottbírószági ítélet érvénytelenítésére irányuló keresetnek van helye. Legfontosabb ilyen kötelessége a választottbírószágnak ezek között a felek meghallgatása (784. §. 4. p.), amelyről azok előre joghatályosan le sem mondhatnak. E meghallgatás módját (írásban vagy szóban) a törvény nem írja elő és így a választott bíróság belátásától függ. Ugyanez áll arra a kérdésre is, hogy milyen mértékben kell a választottbírószágnak az ügy állását kiderítenie. Formális mulasztási eljárásnak nincsen helye. L. még a 782. és 784. §-nál közöltek.

II. A választottbíráknak igényük van díjazásra, amelyet a 776. §. 4. bek. szerint a felek közös megállapodásának hiá-

nyában maga a választottbíróóság állapít meg s ezen megállapítás ellen a rendes fellebbezési bírósághoz van felfolyamodásnak helye. A Pp. javaslata ezt a rendelkezést mellőzni akarta és szerinte a díjazás iránt már eleve a választottbíróósági szerződésben kellett volna megállapodni, mert — mint a miniszteri indokolás kifejti, — „a választottbíróóság ítélete elleni fellebbezés az egész intézménynek a természetével ellenkezik és mert nem helyes, hogy a bíróság maga állapítsa meg magának a díjazását, a feleknek pedig ebben a kérdésben a bíróság előtt tárgyalni kényes dolog.” Az igazságügyi bizottság azonban mégis a fentidézett szöveget állapította meg s így az önbíráskodásnak a törvény által megengedett érdekes esetével állunk szemben, ami a díjmegállapítás elleni fellebbezés kényes volta folytán a gyakorlatban arra vezet, hogy a választottbíráskodás költségei nálunk 10% körül mozognak, vagyis a külföldi viszonyokhoz képest igen magasak.

A Pp. 84. §-a szerinti mellékbeavatkozásnak választottbíróósági eljárásban nemcsak a választottbíróósági szerződést aláírt felek között van helye, hanem a választottbíróósági szerződésen kívül eső egyik fél jogutódjának mellékbeavatkozóként beavatkozni joga van. (Bpesti tábla 4. P. 6745/1920., Ptjt. III. 1.)

Ha a felek az eljárás módja tekintetében a választottbíróóságot semmi irányban nem kötötték meg, az ügy állása kiderítésének módja és mértéke tekintetében a választottbíróóság szabad belátása az irányadó és merőben szabad belátásától függ az, hogy a kiderítés végett minő eszközöket használ fel. A választottbíróóság ebből folyóan nincs kötve a felek által felhozott bizonyítékokhoz sem; mindössze az a kötelessége, hogy a feleket hallgassa meg és előterjesztéseik megtételére nekik alkalmat adjon. Ennek a kötelezettségének pedig a választottbíróóság meg is felelt. (P. IV. 1842/1925., Ptjt. 1926. 8.)

Nincs oly jogszabály, mely a választottbíróóság előtt keresettel fellépő felperes ellenfelét elzárna attól, hogy ugyanazon jogviszonyból eredő ellenigényét viszontkeresettel ne érvényesíthesse. (P. IV. 3714/1926. Ker. Jog. 1927. 3.)

Az 1881: LIX. t.-c. 77. §., de különösen a törvényszakaszi indokolása szerint a választottbíróóság gyakorlása nem oly természetű polgári kötelezettség, amelyet annak tagjai ingyenesen tartoznának teljesíteni, hacsak arra kifejezetten ingyenesen nem vállalkoznak. (Bpesti tábla 3555/1898. június 27., Grill VI. 1542.)

A Pp. 776. §-nak utolsó bekezdése alapján a választottbíróóság tagjainak díjai megállapítása elleni felfolyamodás beadható akár ahhoz a bírósághoz, amely választottbíróósági szerződés esetén kívül, mint fellebbezési bíróság járna el, akár az elsőfokú rendes bírósághoz. — A felfolyamodás csak választott

tottbíróság által eszközölt díjmegállapítás ellen irányulhat, ellenben nincs helye felfolyamodásnak akkor, ha a díjazást a felek maguk állapították meg, illetőleg ajánlották fel és a választottbíróság a feleknek azt a megállapodását csak belefoglalta az ítéletbe. (Bpesti tábla 4. P. 6745/1920., Ptjt. III. 1.)

A választottbíróság ítélete ellen a perköltség és a bírósági díjak kérdésében fellebbezhetnek helye nincs. (Szegedi tábla P. II. 598/1916. Pdt. II. 481.)

A Pp. 776. §-a nemcsak a választottbíráknak, hanem általában a választottbíróság tagjainak díjazásáról intézkedik, tehát a törvény nem zárja ki, hogy a választott bíróság mellett jegyzői tendőket teljesítő tag díjazása az ítéletben megállapíttassék. (Bpesti tábla P. I. 8773/1915. Pdt. II. 485.)

Ha a választottbíróság tagjainak díjazását az ítéletben állapította meg, minthogy az ítélet ellen a Pp. 783. és 784. §-nak rendelkezéseiből kitetszőleg fellebbezésnek helye nincsen, a Pp. 776. §-a szerint pedig a választottbírák díjazásának megállapítása ellen felfolyamodásnak van helye, az alperes jogorvoslati beadványát, amellyel a választottbíróság ítéletének a vál.-bírák díjának megállapítására vonatkozó részét támadja meg, az ítéletábla is felfolyamodásnak tekintette, amelynek határideje a Pp. 552. §-a szerint 8 nap. Ez a megtámadott határozat kihirdetésétől, azon fél részére pedig, akinek a határozat kézbesítendő, a kézbesítéstől számítandó. (Ptjt. I. 121. Szegedi tábla 598/1916.)

Felfolyamodás folytán hatálytalanítandó a választottbírák díjazását megállapító olyan végzés, amelyet nem szabályszerűen megalakított választottbíróság, hanem csupán az elnök kiválása után megmaradt tagokból álló csonka alakulat hozott. (Bpesti tábla 4. P. 539/1919., Ptjt. II. 28.)

A választottbíróság az ügyvéd díjait saját felével szemben megállapíthatja. (K. 1921. nov. 9. P. VI. 3664.) Téves.

777. §. *Tanúkat és szakértőket a választott bíróság csak akkor hallgathat ki, ha előtte megjelennek, azonban sem ezeket, sem a feleket meg nem eskeheti.*

A választott bíróság kényszereszközt el nem rendelhet és bírságot ki nem szabhat.

778. §. *Ha a választott bíróság valamely bírósági cselekményt, amelyet maga nem fogantatosíthat, szükségesnek ítél, evégett az illetékes (14. §.) járásbírósághoz fordul. A járásbíróság a tanú vagy a szakértő kihallgatása, valamint a szemle fogaantosítása körül a perbíróságot megillető intézkedésekre is jogosítva van.*

Mi. A választottbíróági eljárás céljából folyólag meg kell adni ennek a bíróságnak azt a jogot, hogy az előtte önként megjelenő tanukat és szakértőket megesketés nélkül kihallgathassa. Minthogy azonban a választottbíróóság összeállítására követeztében nem lehet azt felruházni azzal a joggal is, hogy a felek vagy szakértők ellen kényszereszközöket alkalmazzon és esküket kivegyen, ez iránt a rendes bírósághoz kell fordulnia, amint azt jelenleg is az 1868. LIV. t.-c. 506. §-a rendeli. Csakhogy a megkeresés a Pp. szerint nem, mint a mai eljárás szerint, a perbíróasághoz, hanem a megkeresésekre illetékes járásbíróasághoz intézendő, ami egyszerűbb.

A megkeresés teljesítésére nézve l. a 15. §-t; a teljesítés tiltó tvbe ütközik pl.: a 298., 312. §. eseteiben. Perbíróaságot megillető intézkedések: 282., 302., 308., 344., 345., 350., 353., 363. §§.

779. §. *A választott bíróság az eljárást folytathatja és ítélettel befejezheti, habár valamelyik fél azt állítja is, hogy a választott-bíróági szerződés érvénytelen, vagy nem az eldöntendő ügyre vonatkozólag volt kötve, vagy hogy a bíróság valamelyik tagja az ügyben el nem járhat, — feltéve, hogy ezek a körülmények még jogerős bírói határozattal megállapítva nincsenek.*

Mi. Hogy a választottbíróági eljárásnak előfeltételei fennforognak-e vagy nem, az iránt természetesen maga a választottbíróóság nem határozhat, mert ezeknek az előfeltételeknek hiányában nem is létezik törvényszerű választottbíróóság. Azal a féllal szemben, aki nem vetette magát alá a választottbíróági eljárásnak, a választottbíróóság semminemű határozatot, tehát hatáskörére vonatkozó határozatot sem hozhat.

Ebből természetesen a következnek, hogy mihelyt valamelyik fél a választottbíróági eljárás alkalmazását kifogásolja, mindenekelőtt a rendes bíróságnak meg kellene állapítania, hogy van-e ennek az eljárásnak helye és csak ezután indulhatna meg a választottbíróági eljárás.

Ez azonban eszközt adna az egyik félnek arra, hogy az eljárást önkényileg megakassza és késleltesse. Az egész eljárás ilykép a gyakorlatban hasznavehetetlennek bizonyulna. A Pp. ennél fogva felruházza a választottbíróaságot azzal a joggal, hogy ily kifogás ellenére is folytathassa az eljárást és ítéletet hozhasson. Azonban fel is függesztheti a választott bíróság az eljárást ily esetben, ha azt találja, hogy a kifogás alapos és hiába való munkát végezne, mivel a bíróság utóbb az eljárás érvénytelenségét mondaná ki.

A választottbíróaságnak ez a joga az eljárás folytatására

nem jár veszéllyel, mert az ítélet utóbb a rendes bíróság előtt keresettel érvényteleníthető. A végrehajtási eljárásról szóló, illetőleg az életbeléptetési törvény feladata intézkedni arról, hogy ebben az esetben a választottbírói ítélet végrehajtásából orvosolhatatlan bajok ne származzanak.

A választott bíróság késedelmessége.

780. §. *Ha a választott bíróság az ügy eldöntésével bármely fél kérelmére az ítélet meghozatalára megfelelő határidőt tűz ki, amelynek sikertelen leteltével a választott-bírói szerződés a fenforgó esetben hatályát veszti.*

A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás és szükség esetében a választott bíróság tagjainak meghallgatása után végzéssel határoz. A végzés ellen felfolyamodásnak van helye.

Ez a §. a 773. §. alkalmazását nem zárja ki.

Mi. A késedelmeskedő vagy köteleességét nem teljesítő bíró mindegyik félnek az ezzel okozott költséget és kárt megtéríteni köteles. Ez azonban nem elegendő biztosíték; ha a választottbírónak nincs vagyona, aligha fog megijedni ezektől a következményektől. Valamelyik fél szándékosan ily választottbíró jelölhetne meg a maga részéről és ekkor az ellenfél minden igyekezete az ügy befejezésére céltalan volna. A német birodalmi perrendtartás 1032. §-a szerint ebből az okból az ily bíró kizárását lehet kérni. A Pp. ezt a rendelkezést nem fogadja el. Ennélfogva más módot kell adni a félnek, hogy az ily késedelem ellen meg legyen óva. Ezért rendeli a Pp., hogy ily esetben a rendes bíróság a fél kérelmére a választottbírói ítélet hozatalára határidőt tűz ki, amelynek sikertelen leteltével a választottbírói szerződés hatályát veszti és a fél a rendes bíróság előtt megindíthatja az eljárást. —

A szerződés hatályvesztése: 775. §. 3. p. Rendes bíróság: 787. §.

A felek a választottbírói szerződésben megállapították, hogy a választottbírói ítéletet a megalakulástól számított nyolc nap alatt köteles meghozni. A választottbírói ítélete, amelyet e határidő eltelte után hozott, még sem érvényteleníthető, minthogy nem volt kikötve, hogy a határidő elmulásának a választottbírói szerződés hatályvesztése a jogkövetkezménye. (Legfeljebb a választottbírók kártérítési kötelezettséggel tartoznak.) Ha a határidő elmulásának ily jogkövetkezménye köttetett volna is ki, minthogy a peres felek az ügy tárgyalá-

sába minden kifogás nélkül bocsátkoztak, ezáltal a felek a határidő kikötéstől egyértelműen elállottak és a választott-bírószági szerződést továbbra is hatályban fenntartották. (IV. 5998/1925. Pjt. 53.)

A választott bíróság határozata.

781. §. *A választott bíróság, ha kettőnél több tagból áll és ha a szerződés másként nem intézkedik, a szavazatok általános többségével határoz.*

Ha a határozathozatalban a megkívánt többség, két tagból álló választott bíróságnál pedig az egyhangúság nem jön létre, a választott bíróság erről a feleket értesíteni köteles.

Mi. A választottbírószági eljárás a Pp. szerint, mint már említve volt, nem végződik feltétlenül határozattal. Minthogy a bíróság tagjai páros számban is lehetnek, ennél fogva nincs kizárva az az eset, hogy a szavazatok két ellentétes indítványra egyenlően oszlanak meg. A 781. §. második bekezdése az ebben az esetben szükséges teendőket szabályozza. — Az ítélet érvénytelenítése: 784. §. 2. p. Végrehajtás elrendelése: Ppé. 32. §.

Ha a két tagból álló választottbírószági eljárása — az egyhangúság létre nem jötté folytán — sikertelen maradt, akkor a választottbírószági előtti eljárással felmerült költség a jog célirányos érvényesítésével felmerült költségnek nem tekinthető és ezzel a költséggel az utóbb a rendes bíróságnál vesztés alperes a Pp. 425. §-a értelmében a pervesztésége ellenére sem terhelhető. (P. IV. 2303/1917. Pdt. IV. 100.)

782. §. *A választott bíróság ítéletét indokolni köteles, kivéve, ha a szerződés másként intézkedik.*

Az ítéletet kelettel el kell látni és a választottbírószág minden tagjának alá kell írnia. Hasonlóképpen kell aláírni a rendes bírósághoz intézett megeresést, valamint a felek részéről a választott bíróság előtt kötött egyezséget is.

A választott bíróság az ítéletnek, valamint az egyezségnek a bíróság minden tagja által aláírt kiadmányát az előtte jelen levő feleknek kézbesíti és átvételét az eredeti elismerteti.

A választott bíróság az eredeti ítéletet vagy egyezséget a rendes bíróságnál letenni köteles. Ha a választott

biróság az ítélet vagy az egyesség kiadmányát a harmadik bekezdés szerint nem kézbesítette, egyúttal a kiadmányt is köteles a bíróságnak bemutatni, mely ezt ugyanazon szabályok szerint kézbesítetteti, mint az idézéssel ellátott keresetlevelet az alperesnek.

Mi. A Pp.-nak azok a rendelkezései, hogy a választottbíróság ítéletét és az egyezséget minden egyes bírónak aláírni, a feleknek kézbesíteni és a rendes bíróságnál letenni kell, ezeknek az okiratoknak a hitelességét akarják biztosítani.

Jegyzet. Indokolás hiánya: 784. §. 5. p.; aláírás hiánya: 784. §. 6. p. Keresetlevél kézbesítése: 163. §.

A Pp. a 782. §-ban a választottbírósági ítélet keltezését, aláírását, indokolását, kézbesítését és a rendes bíróságnál való letételét írja elő, de ezek közül csak az aláírás és a kézbesítés tekinthetők a választottbíróságok létezési (existenciális) kellékeinek, amelyeknek hiányában egyáltalában nem jött még létre, vagyis nem létezik a választottbírósági ítélet, amit a 784. §-ban szabályozott érvénytelenítési per nélkül kifogás útján, vagy erre vonatkozó megállapítási perben is fel lehet hozni. — Az indokolás jelentősége nem nagy, mert azt a felek el is engedhetik, továbbá nem szükséges teljesnek és meggyőzőnek lennie, úgy hogy ezen a címen érvénytelenítési keresetnek jóformán csak az indokolás teljes hiánya esetében lehet helye. — A rendes bíróságnál való letétel sem létezési kellék; az összes választottbírák vagy megbízásukból egyikük részéről a letétel később is pótolható és ennek hiánya csak azzal a következménnyel jár, hogy a rendes bíróság a választottbírósági ítélet jogerejét figyelembe venni és annak alapján a végrehajtást elrendelni a letétel előtt nem fogja. — Nagy hiány az, hogy a választott bíróság egyik tagjának hiányzó aláírását a többiek nem pótolhatják és túlnyomó nézet szerint per útján sem lehet kényszeríteni a választottbíróságot az ítélet aláírására. A Pp. előmunkálatai kifejezetten abból a nézetből indulnak ki, hogy a kártérítési kötelezettség és a pénzbírság előreláthatólag elég lesz arra, hogy a választottbíró kötelességének az ítélet aláírásának megtagadásában megnyilvánuló megszegésétől visszatartsa, de a gyakorlatban ez az álláspont sajnálatosképen nem mindig érvényesül. — Az *ítélet kézbesítése* a választott-bírósági perre meghatalmazott ügyvéd kezeihez is történhetik. — A választott-bírósági ítélet kijavítását vagy kiegészítését is lehet kérni. — A választott bíróság a perköltségek — beleértve a választott bíróságnak díjazását is — mennyiségéről és a peres felek melyike által leendő viseléséről is hivatva van dönteni; az ügyvédnek költségeit és díjazásait a saját felével szemben a választott bíróság csak akkor

hivatott megálgalpnítani, ha az illető fél és az ügyvéd erre nézve írásban alávetették magukat a választott bíróság döntésének, ami erre vonatkozó kérelmüknek jegyzőkönyvbe foglalt előterjesztésével is történhetik. — A választott-bírósági ítélet meghozatalával a választott bírósági szerződés consumálva van és pedig — bár ez a nézetem nem áll vita nélkül — arra az esetre is, ha a meghozott választott-bírósági ítéletet per útján utóbb érvénytelenítik.

A választott-bíróság az ügyvédi díjat saját felével szemben megállapíthatja. (P. VI. 3664/1923. Pdt. IX. 63.) (?)

A választott-bíróság ítéletének az a rendelkezése, amellyel az egyik felet a saját ügyvéde részére kötelezi ügyvédi munkadíj- és költség fizetésére, lényegileg az ügyvédi díj és kiadásoknak az ügyféllel szemben való megállapítását is tárgyazó rendelkezés; ez ellen a Ppé. 18. §-a csak egyfokú felfolyamodást enged a közvetlen fellebbezési bírósághoz. (P. VI. 5007/1923. Pdt. IX. 64.) *Téves.*

A választott-bíróság abban az esetben, ha nem jogi képzettségű tagokból alakítottatott meg, eleget tett indokolási kötelezettségének azzal, ha meggyőződésének okait ítéletében főbb vonásokban feltárja. (P. IV. 6063/1925., Ptjt. 1927. 1.)

A választottbíróság az ítéletet aláírás előtt kiegészítheti. (P. IV. 313/1925. Pdt. XI. 18.)

A választottbírósági ítélet a fél helyett ügyvédjének kezébe joghatályosan kézbesíthető, minthogy a Pp. 776. §. értelmében a választottbírósági eljárásban is helye van az ügyvédi képviseletnek és valamely eltérő vagy megszorító rendelkezés hiányában az ilyen képviselet a rendes bírói eljárásban való ügyvédi képviselettel azonos hatályú. (Bpesti tábla 4. P. 6738/1921. Ptjt. III. 68.)

A Pp. 784. §-a nem nyújt módot arra, hogy a választott-bíróság ítéletének érvénytelenítésére az ítélet kézbesítése körüli esetleges szabálytalanságot is kereseti alapul lehessen felhasználni. (P. VII. 7562/1916. Ptjt. II. 29.)

Ítéletközlésnek nem tekinthető az, ha a választottbíróság ítélete — miként annak záradékában foglaltatik — „alperessel külön rövid úton szóval közöltetett”, minthogy a Pp. 782. §-ában előírt kényszerítő szabályok be nem tartattak. Az utóbbiakra nem vonatkozik az, hogy a választottbíróság az eljárás módját saját belátása szerint meghatározhatja. (Pk. V. 4540/1927. — Ptjt. 76.)

A választottbíróság megalakulása alkalmával a peres felek képviselői abban állapodtak meg, hogy a pert a Pp.-nak a törvényszéki eljárásra vonatkozó szabályai szerint fogják letárgyalni. Felperes azon az alapon kérte a választottbírósági ítélet érvénytelenítését (784. §. 5. p.), hogy az indokolásnak egyes tételeket tárgyazó okfejtése nélkülözi a rendes bíróság eljá-

rásban a 401. §-ban előírt ítéletindokolási szabályokat és az nem egyéb, mint az indokolás hiányának elpalástolására szolgáló szóhalmaz s nem egyenértékű a valódi indokolással. A kir. Kúria az érvénytelenítési keresetet elutasította, minthogy a választottbíróság kötelességének megfelelő annyiban, hogy az ítéletben foglalt indokolás alkalmas a vita lényegét illetően a meggyőződését előidéző okok felismerésére. A Pp. 782. §-a nem írja elő az ítélet indokolásának kellékeit. Ebből következik, hogy a választottbíróság ítéletének indokolási módja tekintetében perrendi szabálynak alávetve nincs. A kir. Kúria szerint a felek megállapodása a törvényszéki eljárás szabályainak alkalmazására vonatkozólag az indokolás kérdését egyáltalán nem érinti. (IV. 6876/1927. — J. H. 840.)

A Pp. 782. §-a az indokolás tartalma és terjedelme tekintetében rendelkezést nem tartalmaz ugyan, önként következik azonban, hogy a választott bíróság ítéletének indokolása nem lehet olyan, mely csupán általánosságban tartalmaz indokolást; nem lehet olyan sem, mely tiltó jogszabályba ütközik, vagy a helyes gondolkodás alapelveivel nyilvánvalóan ellentétes, — ezen, ezuttal fenn nem forgó esetektől eltekintve azonban, — a választott bíróság eleget tesz indokolási kötelességének, ha az eldöntésre váró kérdéssel vonatkozásban álló indokait előadja.

A felperes által felülvizsgálati kérelmében felhozott azok a fejtegetések, amelyek alapján a döntés alapjául szolgáló indokoknak a tételes anyagi joggal ellenkező voltát kívánja kimutatni, mint a Pp. 784. §-ában foglalt megtámadási korlátok kereteit túlhaladó panaszok ugyancsak figyelembe vehetetlenek, miért is a m. kir. Kúria ezeknek, mint az anyagi jog alkalmazása körében tartozó panaszoknak méltatását mellőzte. (K. IV. 8588/1926. J. H. I. 17. sz.)

783. §. A választott-bírósági ítéletnek és egyezségnek hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírói ítéletnek.

Ez jelenti egyrészt az ú. n. alaki jogerőt, vagyis, hogy a választottbírósági ítélet ellen csak a 784. §-ban szabályozott — rendkívüli perorvoslatnak tekinthető érvénytelenítési keresetnek van helye, kivéve a választott bírák díjazását megállapító részt, amely a rendes fellebbezési bíróságnál a 776. §. szerinti felfolyamodással megtámadható. Jelenti továbbá a 783. §. a választottbírósági ítélet ú. n. anyagi jogerejét, amelynek fogalmát a rendes bírósági ítéletre nézve a Pp. 411. §-ánál fejtjük ki, miért is itt csupán annak kiemelésére szorítkozzunk, hogy ez a jogerő éppen a 411. §. második bekezdése értelmében itt is hivatalból veendő figyelembe. A végrehajtási törvény (1881: LX. t.-c.) 1. §. e) pontja végrehajtható közokiratoknak nyilvánítja a választottbírósági ítéleteket és az előttük

kötött egyezségeket. Kiemelendő itt, hogy a Pp. a választott bíróság előtt kötött egyezséget ugyanúgy kezeli, mint a választottbíróági ítéletet azzal az egy eltéréssel, hogy az egyezés ellen csak még szűkebb körben, nevezetesen csupán a 784. §. 7. és 8. pontjai alapján enged érvénytelenítési keresetet.

Felperes az üzletátruházási törvény alapján alperes ellen oly követelést érvényesít, amelyet a választottbíróóság már jogerősen megítélt az üzletátruházóval szemben. Alperes kifogásolja a jogelődjével szemben a választottbíróóság által megítélt kamatok nagyságát. Ezen kifogás nem volt figyelembe vehető, mert az üzletátruházót terhelő tartozás a vele szemben megállapított terjedelemben hárul az üzletvevőre, külön saját ellenigény hiányában; tehát a választottbíróági ítéletben az üzletátruházóval szemben megállapított kamatfizetési kötelezettséget az üzletátvevő az ellene folyó perben nem teheti vitássá. (P. IV. 4645/1928. J. H. 524.)

A választottbíróóság rendelkezése így szól: „A választottbíróóság megállapítja, hogy amennyiben az első részítéletben és a jelen ítélet . . . pontjai alatt felsorolt hiányokon felül még olyan hiányok mutatkoznak, amelyeknek pótlása a vállalkozási szerződés értelmében szükségszerűen a K. és P. építőcéget terheli, ezek is pótlandók és illetőleg kijavítandók.” Minthogy a választottbíróági ítélet ezen rendelkezése csak megállapítást tartalmaz, ennek alapján a fenthivatkozott §-ok értelmében végrehajtás el nem rendelhető. (Pk. V. 7235/1925., Pjt. 1926. 4.)

Kereset a választott bíróság ítéletének érvénytelenítése iránt.

784. §. *A választott bíróság ítéletét keresettel érvényteleníteni lehet a rendes bíróság előtt:*

1. *ha választott-bíróági szerződés nem volt, vagy ha nem érvényesen vagy nem az eldöntött ügyre vonatkozólag lett kötve, valamint ha az ítélet hozatala előtt hatályát veszítette;*

2. *ha a szerződésnek vagy a törvénynek a választott bíróság alakítására vagy a határozathozatalra vonatkozó rendelete meg lett sértve;*

3. *ha az ítélet hozatalában oly bíró vett részt, akit a rendes bíróságnak jogerős végzése kizárt, vagy akinek ily kizárását a fél a választott-bíróági ítélet meghozatala előtt hibáján kívül nem eszközölhette ki;*

4. ha a fél meghallgatását a 776. §. ellenére mellőzték;

5. ha az ítélet a felek kérelmén túlterjeszkedik vagy a 782. §. ellenére nincs indokolva;

6. ha a 782. §-nak az ítélet eredetijének aláírására vonatkozó szabályait meg nem tartották;

7. ha az ítélet a törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelez vagy rendelkező részében érthetetlen;

8. azokban az esetekben, amelyekben az 563. §. 4., 5., 7., 8. és 9. pontja alapján perújításnak van helye.

A választott bíróság előtt kötött egyezség a rendes bíróság előtt keresettel megtámadható e §. 7. és 8. pontja alapján.

1930: XXII. t.-c. (az egyes gabonaneműek értékesítése érdekében szükséges intézkedésekről). 48. §.: A választottbíróság ítéletét a jelen törvény 47. §-a esetében keresettel a rendes bíróság előtt érvényteleníteni lehet (azon az alapon, hogy az ügylet amelyből a megítélt követelés ered, a jelen törvény (40—41. §§.) értelmében tilos és érvénytelen, továbbá azon az alapon, hogy a megítélt követelés játékból eredő nyereség (44. §.). Az ily érvénytelenítési kereset esetében a Pp. 784—786. §-ait kell megfelelően alkalmazni.

Jegyzet. I. Az 1930: XXII. t.-c.-nek a gabonaneműek, vagy belőlük származó malomipari termékek tekintetében kötött határidőügyletekre vonatkozó 40—47. §-ait — melyek ide is vonatkoznak — a Ppé. 24. §-a után közöljük.

II. Ha a választottbírósági ítélet (egyezség) meghozatalánál a választottbíróság tagjaként vagy jegyzőkönyvvezetője gyanánt aktív állami bíró vagy ügyész működött közre, úgy a választottbírósági ítélet (egyezség) megtámadás nélkül is önmagában semmis. (Ppn. 20. §.) Ettől a kivételtől eltekintve a magyar jog semmis választottbírósági ítéletet nem ismer. A megfelelő formában létrejött tehát a 782. §-nál kifejtett existenciális kellekekkel rendelkező választottbírósági ítélet jogérvényes és csak a 784. §-ban (és az 1930: XXII. t.-c. 47—48. §-ában) taxative felsorolt okokból lehet azt utóbb a rendes bíróságnál indított keresettel érvényteleníttetni és ilyen esetben is csak az e perben hozott jogerős rendes bírói ítélet az, mely a választottbíróság ítéletét visszaható erővel érvényteleníti. Ez az érvénytelenítési kereset tehát konstitutív jogorvoslati kereset, amelyről előre egyáltalában nem, ellenben a választottbírósági ítélet meghozatala után hallgatólagosan is le

lehet mondani; gyakorlatilag legtöbbszörre egyértelmű lesz az ilyen lemondással, ha a felek a választottbírótság előtt fenntartás nélkül belebocsátkoznak a perbe.

III. Azt, hogy a megtámadást miért nem fellebbezés, hanem önálló kereset formájában engedi meg a Pp., a miniszteri indokolás a következőképpen okolja meg: „A Pp. abból indul ki, hogy a választottbírótság ítéletének megtámadására szolgáló okok hasonlóak a perújítási okokhoz és ennél fogva nem fellebbevitel, hanem kereset útján érvényesítendőek. Különbösen is vizsgálás volna, ha például az a kérdés, hogy van-e érvényes választottbírószági szerződés vagy nem, az elsőfokú bíróságok mellőzésével közvetlenül a fellebbeviteli bíróság döntése alá bocsáttatnék. A Pp. ennél fogva nem fellebbevitelt, hanem érvénytelenítés iránti keresetet enged meg a választottbírószági ítélet ellen.”

IV. Az érvénytelenítés okai tekintetében a Pp. miniszteri indokolása a következőket mondja: „A 2., 3. és 8. pontban felsorolt érvénytelenítési okok általában összesznek a perújítási okokkal. Azonban nem voltak felvehetőek az érvénytelenítés okai közé az 563. §. 10. és 11. pontjában foglalt perújítási okok (korábbi jogerős ítélet és új bizonyíték), mert ebben az esetben a per eldöntése a rendes bíróságra menne át, ami ellenkeznék a választott bírósági szerződés céljával. Ellenben a perújítási okoktól eltérően megtámadási okok az 1., 4., 5., 6. és 7. pont alatt felsoroltak. Az 1. pont alatti, hogy érvényes választottbírószági szerződés nem létezett, azért volt — megegyezően az 1881: LIX. t.-c. 77. §-ának a) pontjával — a rendes bíróság elé utasítandó, mert ily szerződés hiányában a választottbírótság semmiféle kérdésben, tehát saját hatáskörének kérdésében sem határozhat. A 4., 5. és 6. pont alatti érvénytelenítési okok fontos alaki jogszabályok megsértései. A 7. pont, mely szerint az ítélet érvényteleníthető, ha rendelkező része érthetetlen vagy törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelez, megegyezik az 1881: LIX. t.-c. 77. §-ának f) pontjával és azzal van indokolva, hogy a rendes bíróság az ilyen ítéletet végre nem hajthatja.”

A választott bíróság előtt kötött *egyezségek megtámadását* a 784. §. utolsó bekezdése *szűkebb korlátok közé szorítja*, mint az 563. §. utolsó bekezdése a bírói egyezsége nézve teszi. Nem tekintve az 563. §. 10. és 11. pontját, amely a választottbírószági ítélet megtámadásának alapjául sem szolgálhat, a választottbírószág előtt kötött egyezség megtámadását szűkebb körre kell szorítani, nehogy az ügy oly esetben is a rendes bíróságra menjen át, amikor a felek ezt ki akarták zárni.” —

Az érvénytelenítési kereset általában.

A választottbíróági ítélet érvénytelenítése iránt előterjesztett kereseti kérelem a tárgyalás folyamán a keresetben felhozottakon kívül más okra is alapítható. (P. IV. 4750/1924. Pdt. XI. 49.)

A Pp. 784. §. egyes pontjain nyugvó támadások alaposága csak a kellő időben felhozott tényalappal kapcsolatban kerülhet érdemi elbírálás alá, míg a Pp. 785. §-ban megszabott záros határidő elteltével — bár a 784. §-nak már érvényesített pontja megalapozására is — felhozott, de az eredetitől független új tényalap nem vehető figyelembe. (K. 313/925.)

A választottbíróági ítélet alapján fizetett összeg felvétele nem jelenti az ítélet érvényességének elismerését, ha a félnek az ítélet hozatala utáni egyéb tényeiből az ellenkező állapítható meg. (P. IV. 1569/1922. Pdt. VIII. 44.)

Az érvénytelenítési keresetről való lemondáshoz nem szükséges a Pp. 410. §-ban megszabott alakszerűség betartása és a lemondás konkludens tényekkel is történhetik. (P. IV. 353/1919., Ptjt. 1920. 4.)

A Pp. 784. §-a szerinti érvénytelenítési keresettel a választottbíróóság ítélete alapján fizetett marasztalási összeg visszafizetése iránti kereset is összeköthető. (P. IV. 4587/1922., Pdt. VIII. 122.)

Választottbíróági ítélet érvénytelenítésére irányuló per tárgyának értékeül az ilyen ítéletben döntés, illetőleg rendezés alá vont követelések, illetve tartozások összege tekintendők. (P. IV. 1754/1921., Ptjt. III. 47.)

Választottbíróági ítélet érvénytelenítése iránti kereset (Pp. 784. §.) akkor sem tartozik a tőzsdebíróság hatáskörébe, ha a főügy, választott bírósági szerződés nem léteben, a tőzsdebírósághoz tartozott volna.

A választott bíróság döntése után — ha hiányos — a Pp. 409. §-a értelmében kérhető annak kiegészítése avagy az a 784. §-ban felsorolt okok alapján megtámadható, de a rendes bíróság előtt nem érvényesíthető oly igény, mely a felek szerződésében a választott bíróság elé utalt jogviszonyból ered: már pedig valamely ügyletnek érvénytelenségéből származtatott igény is az illető ügylettel kapcsolatos jogviszony keretébe tartendő. (P. IV. 1754/1921., Ptjt. III. 47.)

A választottbíróóság ítélete anyagi jogszabály sérelme okából nem támadható meg, minthogy a Pp. 784. §-ában felsorolt megtámadási okok között ezen ok felsorolva nincs. (P. IV. 3714/1926. Ker. Jog 1927. 3.)

Az egyes érvénytelenítési okok.

Ad 784. §. 1. pont. Lásd a 767. §-t és a hozzáfűzött megjegyzéseket és bírói határozatokat.

Az a körülmény, hogy a perben említett alkalmi egyesülésnek a peres feleken kívül még egy harmadik tagja is volt, nem tette a peres felekre nézve jogilag lehetetlenné, hogy ők az alkalmi egyesülésből kifolyólag őket illető vagyoni részese-dés felett szabadon rendelkezhessenek, egymás között és csu-pán kettőjüket kötelező hatállyal elszámolhassanak, minden részletkérdésre nézve megegyezhessenek és megállapíthassák azt, hogy az alkalmi egyesülésben való érdekeltségük arányára való figyelemmel a kettőjük közötti viszonyban illeti-e egyiket követelés, vagy terheli-e valamely tartozás és hogy ezek összege mennyit tesz ki. Ebből folyólag a most említett választottbíró-sági szerződés és pótszerződés tárgyáról a felek szabadon ren-delkezettek és a választottbíró-sági ítéletet a Pp. 784. §. 1. pontja alapján szabad rendelkezés hiánya címén nem érvény-teleníthető. (P. IV. 1754/1921., Ptjt. III. 47.)

A Pp. 784. §. 1. pontja alá eső érvénytelenítési ok fenn-forog, ha a szerződésben megnevezett választottbíró lemondása folytán a rendes bíróság más választottbíró-t nevezett, akinek részvételével a választottbíró-ság ítéletet is hozott, utóbb azon-ban a felsőbb bíróság a rendes bíróság végzését megváltoztatta s a bíró-kinevezés iránti kérelmet elutasította. (P. IV. 4587/1922. Pdt. VIII. 122.)

A választottbíró-ság hatáskörét nem lépi túl, ha olyan kér-désben dönt, amelyre nézve a választottbíró-sági hatáskör meg-határozása homályos ugyan, de annak a kizárt volta meg nem állapítható. Indokok: A választottbíró-ság azzal, hogy a haszon-bérlemény átadásának időpontját ítéletében meghatározta, hatás-körét nem lépte túl, minthogy a szerződésben a felek a meg-szüntetett haszonbérlési viszonyból telmerülhető összes vitás kérdéseket választottbíró-ság döntésére bízták a haszonbérlési jogviszony idő előtt történt felmondásából támasztható kártéri-tési igények kivételével. Eszerint a szerződés tartalma nem zárja ki, hogy az átadási időpont megállapítása kérdését is a felek döntés alá kívánták bocsátani. A választottbíró-ság a felek kérel-mén sem terjeszkedett túl, mert alperes az átadási határidő meghatározása iránt kifejezett kérelme. is terjesztett elő. (P. IV. 6063/1925., Ptjt. 1927. 1.)

Ad 784. §. 2. pont. Nevezetes ebben a pontban az, hogy csak a bíróság megalakítására (768—772. §§.), vagy a határozat-hozatalra (781. §.) vonatkozó szerződési vagy törvényi rend-elkezés megsértése érvénytelenítési ok, ellenben nincs helye érvénytelenítésnek azon a címen, hogy a választottbíró-ság meg-sértette azt az eljárási szabályt, amelyet akár a felek szerző-dése, akár a törvény előírt. Eljárási szabály megsértése címén tehát csak akkor van érvénytelenítési keresetnek helye, ha nem a felek által, hanem a Pp.-ban előírt olyan szabály sértetett

meg, amelynek megsértése a 784. §. 3—8. pontjainak valamelyikében érvénytelenítési okul külön el van ismervé.

Választottbíróóság ítélete megsemmisítettett, mert az egyik bíró elnökválasztási jogát nem személyesen, hanem közjegyzőileg meghatalmazott bírótársa útján gyakorolta. (K. 106/1907.)

A választottbíróóság megalakításának törvényszerűségét nem lehet abból az okból hatályosan kétségbe vonni, hogy tagjai közül kettő ügyésze, igazgatósági tagja és részvényese oly részvénytársaságoknak, amelyek állítólag kötelezettségben vannak az iránt, hogy az alperes részvénytársaság felszámolása fedezet híján meg ne hiúsuljon. (P. VII. 7562/1916. Ptjt. II. 29.)

Nem esik a Pp. 784. §. 2. pontja alá az a körülmény, hogy nem az egész választottbíróóság, hanem csak egyik tagja fogana-tosította a bizonyítást; és a törvény vagy a szerződés megsértése hiányában nem képezheti érvénytelenítési eljárás tárgyát annak vizsgálata, hogy a választottbíróóság ítélete meghozatalánál mily adatokra támaszkodott. (P. V. 3204/1921. Pdt. VII. 104.)

A választottbíróósági eljárás érvényességét nem érinti az a körülmény, hogy a választottbíró, akinek megválasztása épen az ő különleges szakismeretére tekintettel történt, ezt a szakismeretet az ő bírói indítványának (votumának) indokolásánál felhasználta; mert oly esetben, amikor a választottbíróóságban nem jogásztagok, hanem a vitás kérdések tekintetében szakismeretekkel bíró egyének választatnak bírakká, nincs kizárva, hogy ezek szaktudásuk alapján külön szakértők meghallgatása nélkül döntenek a per érdemében. (P. IV. 4601/1923., Pdt. IX. 82.)

A választottbíróósági eljárás módjára nézve hozott választottbíróósági határozat és intézkedés a Pp. 784. §-ában kimerítően megállapított ítéleti érvénytelenítési okok egyikének sem szolgál tárgyául és minthogy az eljárás módjának meg nem állapítása esetében az említett §. 2. pontja (a választottbíróóság alakítására vonatkozó szerződési vagy törvényi rendelkezés megsértése) nem forog fenn, az ítélet érvénytelenítésének nincs helye. (IV. 824/1927. Ker. Jog 112. eset.)

Ad 784. §. 3. pont. Lásd a 774. és 779. §-okat, a hozzájuk fűzött jegyzetekkel és bírói határozatokkal.

Amennyiben a fél a választáskor tudta, hogy a választottbíró egyik hitelezőjének jogtanácsosa, személye ellen azután sem emelt kifogást, amikor hitelezője általa pert tett folyamatba, majd végrehajtást vezetett ellene és letiltotta a választottbíróóság előtt érvényesített követelését, az adott esetben oly kizárási ok (Pp. 784. §. 3. p.) fennforgásáról nem lehet szó, amelyet a választottbíróósági ítélet meghozatala előtt hibáján kívül nem érvényesíthetett volna. (P. IV. 4984/1928. J. H. 716.)

Ad 784. §. 4. pont. Lásd a 776. §-t a hozzáfűzött jegyzetekkel és bírói határozatokkal.

Ha a felek a választottbíróósági szerződésben az eljárás

módját nem határozták meg, a választottbíróság a felek meghallgatása tekintetében sem volt kötve a Pp.-nak idevonatkozó intézkedéseihez, hanem e részben csupán a Pp. 776. §-ában előírt az a kötelesség terhelte, hogy a feleket meghallgassa és ezzel nekik előterjesztéseik és kérelmeik előadására módot nyújtson. A választottbíróság ennek a kötelességének megfelelt, amennyiben a feleket és képviselőiket ismételtelen is meghallgatta. Nem döntő jelentőségű, hogy a meghallgatás mily sorrendben történt és hogy az egyik felet a bíróság többször hallgatta meg, mint a másikat. S így nem vonható a lényeges eljárási szabály megsértésének tekintete alá az, hogy a választottbíróság közvetlenül az ítélet meghozatala előtt újból csak az alperest hallgatta meg. (P. IV. 6063/1925. Pjt. 1927. 1.)

A választottbíróság a helyszínre küldötte ki két tagját, akik a felek távollétében terjesztették elő jelentésüket, amit felperessel a bíróság egyik tagja perenkívül közölt. A választottbíróság a Pp. 271. §-ra hivatkozással mellőzte a felek meghallgatását. Ezért felperes az ítélet érvénytelenítése iránt pert indít és ennek során felülvizsgálati kérelmét a Pp. 784. §. 4. pontjára alapítja. A fellebbezési bíróság a Pp. 271. §. alapján elutasítja a keresetet. A Kúria ezt megváltoztatja. Indokok: A választottbíróság által döntése alapjául elfogadott fentebb érintett adatokkal a peres felekkel való közlése s a feleknek azokra való meghallgatása a választottbíróáságnak olyan kötelessége volt, amelynek elmulasztása törvényes okot szolgáltatott a választottbíróság ítéletének, a Pp. 784. §-a 4. pontja alapján való érvénytelenítésére. A fellebbezési bíróságnak ezzel ellenkező döntése jogszabályt sért. (K. IV. 2553/1926. Jogi Hírlap 1927. 3.)

A választottbíróság a feleknek a törvényszéki eljárás szabályainak alkalmazására vonatkozó meggyezését azzal vette tudomásul, hogy határozatát legjobb tudomása és lelkiismerete szerint semmihez sem kötve fogja meghozni. Azonban ezen kijelentésnek a törvény kötelező rendelkezésével szemben joghatálya nincsen. (IV. 2553/1926. Pjt. 57.)

Ad 784. §. 5. pont. Ib. A választottbíróság ítéletének keresettel érvénytelenítését a bizottság akkor is indokoltnak tekinti, ha az ítélet a felek *kérelmén túlterjeszkedik*. Ezért a bizottság az 5. pontba az ítélet szó után a következő szöveget illesztette: „a felek kérelmén túl terjeszkedik vagy”. — Ami az *ítélet indokolását* illeti, erre nézve lásd a 782. §-t a hozzáfűzött jegyzekel és bírói határozatokkal.

Alkalmi egyesület tagjai közötti elszámolás a választottbíróság döntése, illetve rendezési tárgyát képezvén, az, hogy a választottbíróság annélkül, hogy az ítélet választottbíróági szerződést alá nem írt harmadik társra nézve rendelkezést tartalmazna, a felek által előadottak alapján a harmadik társnak aktív és passzív érdekeltségére vonatkozó tételeket is feltűn-

tet az ítéletben, — ez nyilvánvalóan csak a peres felek közötti elszámolás megejtése és egymás közti megtérítés összegszerűsége megállapítása céljából történt, ezzel tehát a választott-bíróság ítélete a szerződésen, illetőleg a peres feleknek abból kitünő kérelmén túl nem terjeszkedett. (Pp. 784. 5. p.) Nem tekinthető ily túlterjeszkedésnek az ítélet az a rendelkezése sem, amely szerint a vál.-bíróság az ítéletben jelzett összegnek a harmadik társ részére való megtérítésére, illetve utóbb a helyett a még hátralévő terhek rendezéséhez való felhasználására egyedül a felperest kötelezte, mert azok a rendelkezések is csak a feleknek egymás közötti viszonyában bírnak hatállyal. (P. IV. 1754/1921., Ptjt. III. 47.)

A kérelmen való túlterjeszkedés (Pp. 784. §. 5. p.) miatt nem panaszkozhatik az a fél, akire az nem sérelmes. (P. IV. 313/1925. Pdt. XI. 18.)

Amidőn a felperes kereseti követelésének alapjául a szerződés egyik pontját jelölte meg és erre hivatkozással az alperest a kereseti összeg megfizetésére kérte kötelezni, az erre irányuló kereseti kérelemben kétségtelenül bennfoglaltatik az a további kérelme is, hogy a bíróság a szerződés eme pontjának az ellenfél eltérő álláspontjával szemben az ő általa helyesnek vitatott tartalmat tulajdonítsa. A választottbíróság tehát azzal, hogy az ő döntése alá vitt szerződéses rendelkezést bírói értelmezés tárgyává tette, jogszabályt nem sértett, mert ennélkül a vitás jogkérdés nem is volt eldönthető s így nem lehet szó a peres felek kérelmén való túlterjeszkedésről annál is inkább, mert a megtámadott választottbírósági ítélet a szerződés kérdéses pontjának hatálytalanítását tárgyazó rendelkezést nem is tartalmaz. (P. 6103/1925., Pdt. XII. 20.)

Ha a választottbíróság ítéletének van oly része, mely az ítéleti indokolás fogalmának egyáltalában megfelel és ennek a résznek a tartalma arra az ügyre vonatkozik, amely a választottbíróság előtt döntés alatt állott, a választottbíróság ítéletét az indokolás hiánya címén a Pp. 784. §-ának 5. pontja alapján keresettel érvényteleníteni nem lehet. A Pp. 782. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a választottbíróság — ellenkező szerződési intézkedés hiányában — ítéletét indokolni köteles, az indokolás kisebb-nagyobb kimeritőségének, sem pedig az indokolás belső kielégítésének, meggyőzőségének kívánalmát levezetni nem lehet. (P. VII.; 6001/1918., Ptjt. 1920. 1.)

Ha a választottbíróság ítéletének egy része a felek kérelmén túlterjeszkedik, az ítélet csak azon része érvénytelenítendő, amely része a felek kérelmén való túlterjeszkedés ok-szerűen vonatkozik és nem vonhatja maga után az ítélet azon része érvénytelenítését, amely ama döntéstől független. (IV. 8820/1926. Polgári Jog. 87. lap.)

Ha a választottbíróság ítéletének rendelkező részében csak azt a kérdést döntötte el, amely a c.-ban a választottbíróság elé tartozónak volt megjelölve, ezzel szemben az a körülmény, hogy a választottbíróság ítéletének indokolásában a felek egész üzleti összeköttetésére kitér és ennek keretében érintőleg a c.-ban meg nem említett és a választottbíróság ítéletében el nem döntött kérdésekkel is foglalkozott, a választottbíróság ítéletének érvénytelenítésére okul nem szolgálhat. (784. §. 5. p.) (P. IV. 4349/1928. Pdt. XIV. 115.)

Ad 784. §. 6. pont. Lásd a 782. §-t a hozzáfűzött jegyzetekkel és határozatokkal. Az én nézetem szerint ez a pont csak arra az esetre vonatkozik, ha a választottbírósági ítélet vagy egyezség külsőleg szabályosan aláírtnak jelentkezik, de pl. az egyik vagy másik aláírás hamis, amikor is a kifelé kifogástalanul mutatkozó ítélet csak érvénytelenítési kereset útján tehető félre. Ha azonban magából az ítéletből kitűnik, hogy egyáltalában nincs rajta, vagy nem kellő számban van aláírás, akkor az ilyen ítélet véleményem szerint existenciális kellék hiányában érvénytelenítés nélkül is nemlétezőnek tekintendő.

Ad 784. §. 7. pont. A bírói gyakorlat a „törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelezést” mint érvénytelenítési okot rendkívül szorosan értelmezi, pedig ennek címén érdembeli indokokból is megtámadásnak lehetne helye, de a bírói gyakorlat álláspontja az, hogy magának annak a cselekménynek kell tilosnak lennie, függetlenül az elbírált alapügylet tilos vagy megengedett voltától, amelyre az ítélet kötelez; ilyen pedig aligha fog előfordulni, mert az ítélet rendszerint valamely fizetésben vagy teljesítményben marasztal, ami önmagában, egészen szórványos kivételektől eltekintve, aligha lehet tilos, ha nem vizsgáljuk azt, hogy nem ered-e tilos ügyletből.

A Pp. 784. §. 7. pontja szempontjából, a választottbíróságnak pénzfizetésre, tehát a törvény szerint megengedett cselekményre kötelező ítéletét nem teszi érvénytelenné az a körülmény, hogy az ügylet a láncolatlan kereskedés vagy a maximális árak tekintetében felállított tiltó szabályokba ütközött, illetve a kártérítés a maximális ár figyelmen kívül hagyásával ítéltetett meg. (P. IV. 5318/1922. Pdt. VIII. 124.)

Az, hogy a választottbíróság ítéletének az eladott borra vonatkozó kötelező utólagos felmutatására kötelező rendelkezésének végrehajtása esetleg akadályokba ütközik, nem jelenti az ítélet rendelkezésének érthetlenségét és a Pp. 784. §. 7. pontja alapján e címen az ítélet érvénytelenítésére okul nem szolgálhat. (P. IV. 1754/1921., Ptjt. III. 47.)

Ha a felek a választottbírósági ítélet indokolását nem kívánták, — akkor, ha az ítélet az alkalmi egyesület tagjainak a választottbíróság által eldöntött, illetve rendezett elszámó-

lásának összes bevételi és kiadási tételeit, azok összegszerű megállapítását nem tartalmazza, hanem csak a végeredménynek és a felek egymás irányában fennálló összes kötelezettségeinek számszerű megállapítását foglalja magában és nem állapítható meg, hogy a számszerű végeredmény, mely számadásokból jött ki, — ez nem ok a választottbíróság ítéletének a Pp. 784. §. 2. vagy 7. pontjai alapján való érvénytelenítésére, minthogy sem a határozathozatalra vonatkozó szerződési vagy törvényi rendelkezések megsértve nem lettek, sem pedig az ítélet rendelkező részének érthetlensége fenn nem forog. (P. 1754/1921., Ptjt. 47.)

Ha a nyolc százalékot meghaladó kamat megítélése az adott esetben indokoltnak mutatkozott, ez nem esik a Pp. 784. §. 7. pontja alá. (P. IV. 4349/1928. Pdt. XIV. 115.)

Ad 784. §. 8. pont.

A Pp. 784. §. 8. pontja alapján keresettel csak az a fél léphet fel, akinek nevében valaki meghatalmazás nélkül eljár, de nem az ellenfél. (P. VI. 7574/922. Pdt. VIII. 123.)

A Pp. 110. §. utolsó bekezdése szerinti jóváhagyást jelenti az, hogy az ügyvéddel együtt a tárgyalásban a fél személyesen is részt vesz. (L. u. ott.)

Büntetőtörvénybe ütköző cselekmény okából a választottbírósági ítélet nem érvényteleníthető, ha a büntetőbíróság a bizonyítékok hiánya miatt utasította el a vizsgálat elrendelése iránti indítványt. (P. IV. 3136/1923. Pdt. IX. 148.)

Ad. 784. §. 2. bek. (választottbírósági egyezség érvénytelenítése).

A választottbírósági egyezség érvénytelenítése iránti perben az anyagi jogszabályok értelmében tévedés alapján támadtatván az meg, a kereset elutasított azon az alapon, hogy az egyezségi nyilatkozat megtételénél lényeges tévedés nem forgott fenn. (P. IV. 1073/1926. Pdt. 1928/73.)

Az egyezség már fogalmilag valamely vitás vagy egyéb-ként bizonytalan jogviszonynak megállapodásszerű új rendezését jelenti, miből folyóan az egyezség érvénye szempontjából nem döntő, hogy oly körülményre vonatkozó tévedés állott fenn, melyre éppen a vita vagy bizonytalanság kiterjedt. Ez okból az egyezség hatálytalanítása iránti kereset elutasítandó. [P. II. 1391/1928. (I. H. 601.) és P. II. 4291/1928. (I. H. 194.)]

A választottbíróság előtt kötött egyezség a Pp. 784. §-ában felsorolt okokon kívül az anyagi jogszabályok értelmében tévedés alapján szintén megtámadható, ha a tévedés lényeges volt. (P. IV. 1073/1926.)

785. §. *A választott bíróság ítéletének az előbbi §. 3., 4., 5. és 8. pontja alapján, valamint a választott bíró-*

ság előtt kötött egyezségnek az előbbi §. 8. pontja alapján való érvénytelenítése iránt a pert kilencven nap alatt kell megindítani. Ez a határidő záros és az ítélet, illetőleg az egyezség kiadmányának kézbesítésétől, ha pedig a fél az érvénytelenítő okról csak később szerzett tudomást, vagy csak később jutott oly helyzetbe, hogy azt érvényesíthesse, attól a naptól számítandó, amelyen tudomást szerzett róla, illetőleg érvényesíthette.

A Pp. javaslata az érvénytelenítési kereset indítására megszabott határidőt a perújítási határidővel egyenlő tartamban és pedig 90 napban kívánta megszabni, mivel a két kereset jellege hasonló. A 785. §-ban meg is maradt a 90 napos határidő bizonyos érvénytelenítési okokra, holott a perújítási határidőt a Pp. végleges szövegében 6 hónapra emelték fel. A 784. §. 1., 2., 6. és 7. pontja alapján indított érvénytelenítési keresetre ellenben a Pp. nem szabott meg perindítási határidőt, úgy hogy itt az általános magánjogi (32 éves) elévülési határidő irányadó, amit nem lehet feltétlenül helyeselni. Végül megjegyzendő, hogy „az 567. §. második bekezdésében foglalt öt évi véghatáridő itt nem vétehető fel, mert az eljárás biztosítékai itt csekélyebbek, mint a rendes bíróságnál és esetleg lehetséges, hogy a fél a választottbírósági eljárásról nem is birt tudomással.” (Mi.)

A Pp. 784. §. egyes pontjain nyugvó támadások alaposága csak a kellő időben felhozott tényalappal kapcsolatban kerülhet érdemi elbírálás alá, míg a Pp. 785. §-ban megszabott záros határidő elteltével — bár a 784. §-nak már érvényesített pontja megalapozására is — felhozott, de az eredetitől független új tényalap nem vehető figyelembe. (P. IV. 313/1925. Pdt. XI. 18. sub. III.)

A 784. §. 8. pontja esetében az érvénytelenítési keresetet a 785. §-ban előírt 90 napos határidő alatt kell megindítani, de a határidő nem az ítélet vagy egyezség kiadmányának kézbesítésétől, hanem a büntető bíróság határozatának jogerőre emelkedésétől számítandó, mivel a fél csak akkor van abban a helyzetben, hogy az érvénytelenítő okot érvényteleníthesse. (P. IV. 313/1923., Pdt. IX. 148.)

786. §. *Ha a fél a választott bíróság ítéletének vagy az előtte kötött egyezségnek érvénytelenítése iránt a rendes bíróság előtt keresetet indított, a rendes bíróság a választott-bírósági ítélet vagy egyezség végrehajtásának ideiglenes felfüggesztését kérelemre az ellenfél meghallgatása nélkül is elrendelheti, ha az előterjesztett adatok-*

ból a kereset sikere valószínűnek mutatkozik. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja.

A végrehajtás felfüggesztése vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbezésnek nincs helye.

Mi. Ugyanazok az okok, amelyek a végrehajtás felfüggesztését a 459. §. szerint igazolás és az 572. §. szerint perújítás esetében indokolják, a választottbíróság ítéletének megtámadása esetében is fennforognak; mihez képest a Pp. a 786. §-ba megfelelő rendelkezést vett fel.

Jegyzet. A végrehajtás felfüggesztésének hatálya: Pp. 41. §.

Ha a választottbírósági ítélet végrehajtását a rendes bíróság a Pp. 786. §. 1. bek. alapján felfüggesztette, e felfüggesztés tartama alatt a kielégítési végrehajtás el nem rendelhető. De biztosítási végrehajtást sem lehet elrendelni; mert a Pp. 50. §-a szerint ennek előfeltétele a kereset előterjesztése, már pedig a választottbírósági eljárás megindítása nem bír a keresetindítás hatályával, a Pp. 51. §-ában említett halasztó hatályú fellebbezés pedig a választottbírósági ítélet esetében szükségképen hiányzik. (Bp. tábla P. 6241/1921. augusztus 8. Pdt. IX. 88. és 4. B. 6738/1921.)

A választottbírósági ítélet végrehajtásának a Pp. 786. §. 1. bekezdése alapján történt felfüggesztését nemcsak az elrendelő, hanem az ügynek egész terjedelmében való felülbírálására hivatott fellebbezési bíróság is visszavonhatja. (P. IV. 4999/1923.)

A rendes bíróság.

787. §. Az ebben a címben említett rendes bíróság alatt azt a bíróságot kell érteni, mely az ügyre választottbírósági szerződés esetén kívül hatáskörrel és illetékességgel bírna. Ugyanez a bíróság illetékes a választottbírósági ítélet vagy egyezség alapján a végrehajtás elrendelésére is.

Ha ehhez képest több bíróság volna illetékes, az lesz és marad illetékes, amelyhez valamelyik fél vagy a választott bíróság először fordult.

I. A jelen §. értelmében eljárni hivatott rendes bíróság az is, amelynek hatáskörét a Pp. 1. §. 2. a) pontja alapján, illetve amelynek illetékességét a Pp. 45. §-a alapján kikötötték.

II. Az állami rendes bíróságok a választottbíróságokkal kapcsolatban részint támogatóan, részint ellenőrző módon mű-

ködni köze. Hozzájuk lehet nevezetesen fordulni *1. a választott bíróság megalakításánál*: az ellenfél felhívásának, valamint a bíróválasztásnak közlése végett a járásbírósághoz (770. §.), a választott bíró kinevezése (772. §.) és a kizárási kérelem eldöntése (774. §.) végett; *2. a választott bírósági eljárásban való közreműködés céljából*: a választott bíróság által nem fogantatható bírósági cselekményeknél a járásbírósághoz (778. §.), a választott bíró megbírságolása (773. §. 2. bek.) és a késedelmeskedő választott bírósággal szemben ítélethozatali határidő kifizése végett (780. §.) és végül *3. a választott bírósági ítélet (egyezség) létrejövetelénél, illetve érvénytelenítésénél*: ahol ennek letétele és esetleg kézbesítése, továbbá a végrehajtás elrendelése, valamint az érvénytelenítési kereset (illetve a díjmegállapítás elleni fellebbezés) eldöntése kerülhetnek szóba. Utóbbi eset kivételével rendes bíróság perenkívüli eljárásban (kérelemre végzéssel) határoz a bíróság és pedig a 770. és 778. §. eseteiben a járásbíróság, a 776. §. ut. bek. esetében a rendes fellebbezési bíróság, a többi esetekben pedig a 787. §-ban meghatározott rendes bíróság.

Választott bírósági szerződést lehet kötni az olyan vitás ügyre vonatkozólag is, amely egyébként törvénynél fogva a tőzsdebíróság elé tartozik, de ez esetben is a 787. §-ban megjelölt rendes bíróság alatt az a kir. törvényszék vagy kir. járásbíróság értendő, amely illetékes volna akkor, ha az ügyben sem a tőzsdebíróságnak sem külön szerződés alapján a választott bíróságnak sem volna eljárási jogosultsága. (P. IV. 5743/1918. és P. IV. 353/1919., Ptjt. I. 1.)

Választott bírósági ítélet érvénytelenítése iránti kereset akkor sem tartozik a tőzsdebíróság hatáskörébe, ha a főügy választott bírósági szerződés nemlétében a tőzsdebírósághoz tartozott volna. A kereset a rendes bíróságnál indítandó. (Bpesti tábla P. 7902/1921., Pdt. IX. 89.)

A feleknek a választott bírák kijelölését és kinevezését jogukban áll más harmadik személyre, avagy valamely hatóságra bízni és így nincsenek elzárva attól sem, hogy a kijelölés, illetve kinevezés végett bármelyik kir. járásbíróság közbenjárását magukra nézve szerződésileg kötelezően kikössék. (K. 1923. nov. P. IV. 4598.)

Végintézkedésben vagy más módon rendelt választott bíróság.

788. §. *Ennek a címnek szabályai, eltérő törvényes rendelkezés hiányában, azokra a választott bíróságokra is alkalmazandók, amelyeket végintézkedésekben vagy más törvényesen megengedett módon rendelnek.*

L. a 767. §-t megelőző IV. és V. számú jegyzetet, valamint a magánjogi törvénykönyv javaslatának 1881. §-át, mely szerint: „Az örökhatályú végrendelettel elrendelheti, hogy a végrendeletből eredő vitákat választott bíróság döntse el. E rendelkezéstől a vitában érdekelt felek megegyezéssel eltérhetnek.”

Törvénnyel megállapított különös választott bíróságok pl. az 1882: XXVIII. t.-c. 3. §-ában az „Ueberland” földek osztályozásából felmerülhető vitás kérdésekre, stb.

Külön szabályozott választott bíróságok: mérnöki kamara választott bírósága: 1923: XVII. t.-c. 34. §., választott bíróság a tisztességtelen versenyről szóló tv-ben 1923: V. t.-c. 44. §., 23.900/1924. I. M. sz. r. (I. K. XXXIII. 96.)

A m. Nemzeti Bank s a kormány közti ügyben 1924: V. t.-c.; 1925: XXXII. t.-c.; alapszab. 47. c.; déli vasúti viták ügyében: 1923: XXXVI. t.-c.; megegyezés 45. c. (8) bek. 50. c.; postai szavatosság kérdésében 1925: XXXVI. t.-c. 10. c.; a Pénzügyintézet Központ mellett alakított döntőbizottság a hivatali járandóságból való kielégítés tekintetében: 1918: XXII. t.-c. 9. §.

Az izraelita templom-egyletnek a templomszék vételéből származó vitás kérdések elintézésére választott bíróságot kijelölő alapszabályai az írásbeli választottbírói szerződést pótolják. (Semmitőszék 2338/1879., Grill VI. 1533.)

A magyar lovaregylet által megállapított fogadási szabályoknak nincs olyan általános érvényük, hogy azokban kijelölt választottbíró helyett a rendes bíróság nem lenne igénybevehető. (Bpesti tábla 1900. I. G. 183. Grill VI. 72.)

Az Országos Színész-Egyesület színházi fegyelmi bírósága ama határozatát, amelyben büntetésül vagyoni hátrány rovatik ki, az 1881: LIX. t.-c. 77. §-ában előforduló joghasonlatosságnál fogva a rendes bíróság csak alaki sérelem szempontjából bírálhatja felül. (214/1899. Grill VI. 1543. és Mjogi dt. 1910. 137.)

A társláda alapszabályoknak az a rendelkezése, hogy a társasági tagnak nyugalombételezése felett a társasági választmány dönt s ennek határozata ellen fellebbezés útján a bányahatóságnál kereshető orvoslás, nem felel meg a választottbíró névére a Pp. 768. §-a következő §-aiban előírt megalkotás módjának. (P. V. 5864/1916., Pdt. III. 23.)

Választottbírói szerződés nem jön létre, ha a kikötés az egylet alapszabályaiban bennfoglaltatik ugyan, a tag azonban az alapszabályokat alá nem írta és az általa aláírt taggyűjtő ív az alapszabályokra való utalást nem tartalmaz. (Kolozsvári tábla 2551/1914. Pdt. II. 484.)

Az érvényesen létrejött írásbeli alapszabályok társasági szerződésnek tekintendők és hatályuk nincs a társasági tagok aláírásától feltételezve; az a körülmény tehát, hogy azt a társasági tag nem írta alá, nem érinti az abban a választottbírói eljárásra vonatkozólag foglalt rendelkezés joghatályát. Az alap-

szabályokban elnökként említett „valamely bírósághoz kinevezett bíró” nemcsak tényleges alkalmazásban álló bíró lehet. (P. VII. 1046/1927. Pdt. XIII. 65.)

A rokkantségélyző és nyugdíjgyesület alapszabályai szerint a tagok és az egyesület között a segély és nyugdíj kérdésében támadt viták felett választottbíróság hivatott eljárni, amelynek tagjai csak valamely ítélőbírósághoz kinevezett bírák lehetnek. Az egyik tag a rendes bíróságnál indít keresetet, mert ő az alapszabályokat nem írta alá. A Kúria kimondta, hogy az alapszabályok írásbeli szerződési jellegét nem érinti az a körülmény, hogy azt a felperes mint társtag alá nem írta. Ez okból a pergátló kifogásnak hely adatik. (P. VII. 2059/1928. J. H. 581.)

A választottbíráskodás nemzetközi vonatkozásai.

I. Az a kérdés, hogy valamely választottbíróági ítélet (egyezség) belföldi-e vagy külföldi, főleg érvényességének (jogerettségének) és végrehajthatóságának elismerése szempontjából fontos. *A magyar jog a külföldi választottbíróági ítélet (egyezség) jogérvényességét és végrehajthatóságát nem ismeri el.* A Pp. 783. §-a alapján ugyanis, amely szerint a választottbíróági ítéletnek és egyezségnek ugyanaz a hatálya van, mint a rendes bíróság jogerős ítéletének, nálunk a külföldi választottbíróági ítéleteket és egyezségeket érvényességük (jogerejük) és végrehajthatóságuk tekintetében ugyanúgy kezelik mint a külföldi rendes bíróságok jogerős ítéleteit. Utóbbiak pedig a Pp. 414. §-a és a Ppé. 33. §-a szerint Magyarországon csak akkor ismerhetők el jogérvényeseknek és végrehajthatóknak, ha megfelelnek az idézett törvényszakaszokban foglalt feltételeknek, amelyek többek közt azt a követelményt állítják fel, hogy a polgári bíróságok ítéleteinek elismerésére és végrehajthatóságára vonatkozólag Magyarország és az illető idegen állam között nemzetközi szerződés vagy legalább is kölcsönös kormány-nyilatkozatokkal megállapított viszonyosság álljon fenn. Miután azonban a választottbíróági ítéletek és egyezségek kölcsönös elismerése és végrehajtása tárgyában Magyarország eddig egyetlen külföldi állammal nem kötött szerződést és egyetlen külföldi állammal sincs a viszonyosság állapotában, a külföldi választottbíróági ítéletek és egyezségek Magyarországon érvényeseknek és végrehajthatóknak ezidőszerint elismerve nincsenek. Csak a tőzsdebíróságokra nézve van kivétel Ausztriával szemben az 1914. XLI. t.-c.-ben foglalt osztrák-magyar végrehajtási jogsegélyegyezmény alapján, amelynek folytán a magyar és az osztrák tőzsdebíróságok ítéletei és egyezségei kölcsönösen végrehajthatóknak tekintetnek. (Ezek azonban tulajdonképpen nem is valódi választott bíróságok, hanem külön bíróságok.) — Az a kérdés, hogy *külföldi választottbíróági ítélet alapján lehet-e magyar rendes bíróságnál teljesítési keresetet*

indítani anélkül, hogy az ügy érdemét a rendes bíróság felülvizsgálhatná, még nincsen tisztázva és bár vannak mellette szóló vélemények (így Kovács is), nagyon kétséges, hogy bíróságaink az ilyen kereset megengedésébe belemennek-e.

II. Maga az alapkérdés tekintetében, nevezetesen, hogy egy választottbírói ítélet mikor tekintendő külföldinek, nagyon szétágaznak a vélemények. Nem döntő, hogy mely országban kötötték a választottbírói szerződést, hogy mely állam polgárai a felek vagy a választott bírák és hogy mely állam joga szerint jár el a választott bíróság, de azt sem tartom egymagában döntőnek, hogy a választottbírói ítéletet belföldön vagy külföldön hozták (külföldi keletű). Az én véleményem szerint a választottbírói ítéletnek és a szerződésnek külföldi voltát az dönti el, hogy van-e olyan belföldi rendes bíróság, amely választottbírói szerződés esetén kívül az illető ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel bírna. Ha ilyen bíróság (amely a Pp. 787. §-a értelmében különben azonos a választott bíróság tevékenységét támogató és ellenőrző teendőkre, tehát többek közt az ítélet letételére is illetékes rendes bírósággal) nincsen Magyarországon, akkor a választottbírói szerződés megkötésével nem a magyar állam rendes bíróságait zárták ki az ügy elintézéséből, tehát az ilyen választottbírói szerződés és ítélet külföldi.

III. De alávetetik-e egyáltalában magyar felek magukat egy külföldi választott bíróság ítéletének, ahol külföldi választott bíróság alatt a fentebbi II. pontban kifejtetteknek megfelelő, továbbá az olyan választott bíróságot értem, amelyik állandó jelleggel, állandó külföldi székhellyel van megszervezve, mint pl. a svájci Mérnök- és Építész-Egylet választott bírósága Zürichben. Erre a kérdésre igennel válaszolhatunk, mert a Pp. 45. §-a, mely csak „belföldi” bíróság illetékességének való alávetést enged meg, csupán az állami rendes bíróságokra és ezeknél is csak az *illetékességi* alávetésre vonatkozik.

IV. A magyar bírói gyakorlat a külföldi választottbírói szerződéseknek vagy külföldi féllel kötött, illetve külföldi választott bírák ítélkezését megszabó választottbírói szerződéseknek az érvényességét elismeri, tehát egy ennek alapján létrejött választottbírói ítélet is érvényes lesz, ha önként teljesítik. Ellenben azt is kimondja bírói gyakorlatunk, hogy a külföldi választottbírói ítéletnek a Pp. 414. §-a értelmében Magyarországon való végrehajthatatlansága a külföldi választottbírói szerződés érvényét nem érinti; viszont azonban az ilyen külföldi választottbírói szerződés alapján a magyar rendes bíróság előtt a Pp. 180. §. 4. pontjára alapított pergátló kifogásnak nem ad helyt azzal az indokolással, hogy annak elismerése esetében az illető vitás ügy Magyarországon meg volna fosztva a bírói jogvédelemtől.

Nincs tételes törvény vagy törvényerejű jogszabály, amely a magyar állampolgárt eltiltaná attól, hogy külföldivel választottbíróági szerződést köthessen. Ily tiltó rendelkezés hiányában pedig a magyar állampolgár és a külföldi között létrejött választottbíróági szerződést, ha az a jogügyletek érvényességére vonatkozó általános és a választottbíróági szerződésekre megszabott különleges (Pp. 767. §.) követelményeknek egyébként megfelel, érvényesnek kell tekinteni akkor is, ha a viszonyosság hiányában, vagy fennálló államszerződésnél fogva a választottbíróóság ítélete a külföldi hazájában végre nem hajtható. (P. I. 1663/1921. Pdt. VI. 67. és Ptjt. II. 97.)

Az 1914: XLII. t.-c.-be becikkelyezett jogsegélyegyezmény Német-Ausztriával most is fennáll. Az osztrák tőzsdebíróági alávetés nálunk is érvényes és semmiféle vonatkozásban nem esik a Pp. 45. §. alá. (P. IV. 527. és 535/1922., Pdt. VII. 103.)

Külföldön lakó választottbíróági tagokból alakult, illetve külföldön székelő választott bíróság ítélete a belföldi félre nézve is kötelező hatályú, ha a másik fél külföldi és ha a választott bíróság államában előírt szabályok be lettek tartva. (Bpesti törvénytörvény P. IV. 9695/1915. Pdt. II. 449.)

A külföldön hozandó választottbíróági ítéletnek a Pp. 414. §-a értelmében Magyarországon való végrehajthatatlansága a külföldi választottbíróági szerződés érvényét nem érinti. (P. II. 8496/1926.)

Miután a felek által kikötött prágai áru- és értéktőzsde választottbíróasága, illetve viszonyosság és nemzetközi szerződés hiányában a Pp. 414. §-a értelmében nálunk érvényesnek el nem ismerhető, ennél fogva a rendes bíróságnál alperes által emelt pergátló kifogást el kellett utasítani és a belföldi rendes bíróságot illetékesnek tekinteni, minthogy különben a perrel érvényesített jogigény állami támogatás, illetve végrehajtás nélkül maradna. (P. IV. 4109/1926. Ker. Jog 1927., 15. sz.)

TIZENNYOLCADIK CIM.

Záró határozatok.

789. §. *Belföld alatt ebben a törvényben a magyar szent korona összes országait, belföldi alatt pedig a magyar állampolgárt kell érteni.*

Amennyiben nemzetközi megállapodás másként rendelkezik, a tizenegyedik, a tizenkettedik, a tizenharmadik és a tizennegyedik cím szabályai nem nyernek alkalmazást.

E §-ba második bekezdésként különös tekintettel a status-perekkel összefüggésben újabban létesült s az 1911: XXI—XXIII. és 1912: LII. t.-cikkbe iktatott hágai nemzetközi egyezményekre, oly rendelkezést kellett felvenni, mely szerint a Pp.-nak a házassági, a születés törvényességének megtámadása iránti, a kiskorúság meghosszabbítása, a gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlásának megszüntetése iránti ügyekre vonatkozó szabályai nem nyerne alkalmazást, amennyiben nemzetközi megállapodás másként rendelkezik.

790. §. Ebben a törvényben a „katonai“ szó (a hadseregre, a haditengerészetre), a honvédségre, (a népfőlkelésre) és a csendőrségre vonatkozik.

Fegyveres erő (1889: VI. t.-c. 2. §.) alatt (a hadsereget, a haditengerészetet), a honvédséget (és a népfőlkélést) kell érteni.

Katonai: 165., 212., 289., 296., 303., 341., 357. Fegyveres erő: 26., 164., 165., 226., 294., 375. §§. Csendőrség: 164., 165., 226., 294., 375. §§.

791. §. (Az e törvény alapján kiszabott pénzbüntetést behajthatatlansága esetében elzárásra kell átváltoztatni, [még pedig hatszáz koronát felül nem haladó pénzbüntetés helyett tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapítható meg. Ha a pénzbüntetés hatszáz koronát meghalad, hatszáz koronától tizenkétezer koronáig terjedhető összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítható meg]).

Az e törvény alapján kiszabott pénzbírságot nem lehet elzárásra átváltoztatni.

Egyebekben a pénzbüntetés és pénzbírság kiszabásának módjára behajtására és hováfordítására, amennyiben ez a törvény másként nem rendelkezik, ugyanazok a szabályok alkalmazandók, amelyek a bíróság által a bünvádi perrendtartás alapján kiszabott pénzbüntetésre és pénzbírságra fennállanak.

Mi. A 791. §. elsősorban a Pp.-ban előforduló pénzbüntetés és pénzbírság különböző értelmét határozza meg, elfogadva a bünvádi perrendtartásnak (12. §.) azt az elvét, mely szerint a pénzbírságot nem lehet elzárásra átváltoztatni; mivel büntetési rendszerünk elveiből következik az, hogy szabadságvesztésbüntetést csak a törvényben külön meghatározott esetekben lehet alkalmazni, ezért szükséges a pénzbüntetésnek elzárásra átváltoztathatóságát a törvényben kifejezetten kimondani. Az át-

számítási kulcsnak a 791. §-ban megállapítása a büntetés mértékének és a büntetett egyéni viszonyainak kellő mérlegelését kívánja lehetővé tenni. A 791. §. egyébként a bűnvádi perrendtartás 12. §-ával megegyezik.

Jegyzet. A 791. §. 1. bekezdését hatályon kívül helyezte az 1928: X. t.-c. 22. §-a (II. Bn.) Pénzbírság és pénzbüntetés összege és átváltoztatása: 5340/1924. M. E. és 63.800/1926. I. M. sz. r. (I. K. XXXIII. 158., XXXV. 210.) 1928: X. t.-c. 10. §. Pénzbírság és pénzbüntetés átértékelése: 1926: VIII. t.-c. 1928: X. t.-c. 15. §.

L. még a 39.805/1881. I. M. sz. r. — Ide vonatkoznak még a következő jogszabályok:

1878: V. t.-c. 20., 26. és 53. §-a.

1892: XXVII. t.-c. 3. §-a a pénzbüntetés hovatartozásáról.

2106/1880. I. M. J. számú rendelet VI. melléklete (Marschalkó VI. kötetének 394. lapján); a pénzbüntetés behajtásáról és kezeléséről (a 2. §-t kiegészíti a 36.805/1885. I. M. számú rendelet (Marschalkó VI. kötetének 404. lapján); a 4. §-t kiegészíti a 24.205/1889. I. M. számú rendelet (Marschalkó VI. kötetének 407. lapján); a 14. §-t módosítja a 26.766/1896. I. M. számú rendelet (Marschalkó VI. kötetének 413. lapján).

19.474/1894. I. M. számú rendelet: behajthatatlanság miatt törlendő pénzbüntetések (Marschalkó VI. kötetének 410. lapján).

8313/1898. I. M. számú rendelet: behajthatatlanság miatt törlendő pénzbüntetések.

54.758/1907. I. M. számú rendelet (I. K. XVII. évfolyamának 137. lapján): a pénzbüntetésekről vezetett számadások okmányolása.

1921: XXVIII. t.-c. 4—9. §-ai: a pénzbüntetés mértékének felemeléséről.

1921: XXXIV. t.-c. 10. §-a: a büntetéspénzek az igazságügyi tárca rendes bevételeit teszik.

9069/1923. I. M. számú rendelet (I. K. XXXII. évfolyamának 9. számában a 400. lapon); a pénzbüntetés megfizetésére halasztás vagy részletfizetés engedélyezéséről.

33.481/1924. I. M. VI. számú rendelet: pénzbüntetéseknek postatakarékpénztárba befizetéséről.

23.775/1924. I. M. számú rendelet: a pénzbüntetések befizetése.

5995/1926. I. M. számú közlemény (I. K. XXXV. évfolyamának 2. számában az 56. lapon): a pénzbüntetések befizetése postautalványon.

39.325/1924. I. M. VI. számú rendelet: hatályon kívül helyezi a 26.766/1896. I. M. számú rendelet (Marschalkó VI. kötet 413. lap) 2. bekezdését.

792. §. *E törvény életbelépésének idejéről és az átmeneti intézkedésekről külön törvény rendelkezik.*

Ez a törvény az 1912: LIV. t.-c. (= Ppé.), a Pp.-nek 1915. január 1-én való életbelépését azonban az 1914: XXXIV. t.-c. 1. §-a mondta ki.

1912: LIV. törvénycikk

a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. életbeléptetéséről.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat az Igazságügyi Javaslatok Tárnak XI. évfolyamában, az 1911. évi június 24-én kiadott 3. számában lett közzétéve.

A képviselőház igazságügyi bizottsága 1912. évi május hó 9-én nyújtotta be jelentését (492. sz. a.); amelyhez csatolt új szöveg annyiban tett lényegesebb módosítást a javaslaton, hogy a tőzsdebírósnak az 1881: LIX. t.-cikkben megállapított szervezetét és eljárását fenntartotta és a vidéki termény- és gabonacsarnokoknak is megengedte ily külön bíróság felállítását. A képviselőház 1912. jún. 7-én a 391. ülésében Plósz Sándor előadása mellett, a főrendház pedig 1912. június 17-én tárgyalta a javaslatot és lényegesebb módosítás nélkül elfogadta. E törvényhozási munkálatok az Igazságügyi Javaslatok Tárnak XII. évfolyamában, az 1912. július 31-én kiadott 8. számában lettek közzétéve. A törvény 1912. évi július hó 25-én szentesítettven, az Országos Törvénytárnak 1912. aug. 13-án kiadott 15. számában, mint 1912. évi LIV. törvénycikk hirdettetett ki.

A Ppé. 108. §. alapján a 16. §-t, a 25. §. első bekezdését és a 101. §-t a 43.800/1912. I. M. sz. rend. 1912. október hó 1-ével (I. K. XXI. 339.), a 85. §-t az 51.300/1914. sz. r. 1914. évi szept. 1-ével, a negyedik címet pedig az 59.000/1912. sz. r. 1913. jan. 1-ével (I. K. XXI. 411.) életbeléptette.

ELSŐ CIM.

Életbeléptető rendelkezések.

1. §. helyett: 1914: XXXIV. t.-c. (a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikk életbelépésének meghatározásáról) 1. §. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikk 1915. évi január hó 1. napján lép életbe.

2. §. A polgári perrendtartásnak és a jelen törvénynek hatálya kiterjed a magyar állam egész területére. (Horvát-Szlavonországokat kivéve.)

3. §. A polgári perrendtartás életbelépésével hatályukat veszít mindazok a jogszabályok, amelyek a polgári perrend-

tartásban vagy a jelen törvényben szabályozott kérdésekre vonatkoznak.

Különösen hatályukat veszti:

a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868: LIV. t.-c. és a módosításról szóló 1881: LIX. t.-c., kivéve az utóbbinak 94—99. §-ait (24. §.);

a vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről szóló 1874: XVIII. t.-c. 7. és 8. §-a;

a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. t.-c.;

a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. t.-c.;

a fizetési meghagyásról szóló 1893: XIX. t.-c.;

a polgári törvénykezési rendtartásnak és a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. törvénycikknek módosításáról szóló 1907: XVII. t.-c.;

az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról szóló 1912: VII. t.-c. III. és IV. fejezete;

a kereskedelmi és váltóügyekben, a kiskorúság meghosszabbítása, az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése és a gondnokság alá helyezés kérdésében, a szerzői jogot tárgyazó ügyekben, valamint a lakbérfelmondás és lakáskiürítés iránti ügyekben követendő eljárás tárgyában kibocsátott rendeletek.

4. §. Hatályban maradnak azok az eljárási szabályok, amelyek valamely, a magyar szent korona országainak egész területére hatályos törvényben vannak megállapítva. Különösen hatályban maradnak:

a magyar szent korona országaiiban levő vasutak és csatornák összpontosított telekkönyvezéséről szóló 1868: I. t.-c. és a módosításáról szóló 1881: LXI. t.-c.;

a záloglevelek biztosításáról szóló 1876: XXXVI. t.-c.;

a kereskedelmi törvénynek (1875: XXXVII. t.-c.) azok a rendelkezései, amelyek szerint a fél előleges bírói szemlét és szakértői meghallgatást kérhet (347., 371., 409. és 481. §-ok);

a kisajánításról szóló 1881: XLI. t.-c. és a kiegészítéséről szóló 1898: VII. t.-c.;

a szerzői jogról szóló 1884: XVI. t.-c.;

a magyar főudvarnagyi bíraskodásról szóló 1909: XVI. t.-c. és

az osztrák-magyar bankra fennálló külön szabályok.

Jegyzet. Az osztrák-magyar bankra fennálló külön szabályok helyébe a Magyar Nemzeti Bank külön szabályai léptek: 1924: V. t.-c. 3. §. Az 1875: XXXVII. t.-c. 347., 371., 409. és 481. §-át a Pp. 381. §-a kapcsán közöljük.

5. §. Hatályban maradnak a közforgalom tárgyát képező értékpapirosok (1881: XXXIII. t.-c.), a kereskedelmi utalványok és a közraktári jegyek (1875: XXXVII. t.-c. 298., 452. §.), a váltók (1876: XXVII. t.-c. 77—80. §§.), valamint a zálogjegyek

(1881: XIV. t.-c. 14. §.), a postatakarékpénztári betétkönyv (1885: IX. t.-c. 21. §.), valamint a magyar földhitelintézet, a kis-birtokosok országos földhitelintézete, a magyar földhitelintézet országos szövetsége és az osztrák-magyar bank okiratainak (1877: XXVI. t.-c.-hez csatolt alapszabályok 99. cikke) és a csekknek (1908: LVIII. t.-c. 20., 21. §.) bírói megsemmisítésére vonatkozó törvényes rendelkezések.

Az 1876: XXVII. t.-c. 77. §-ában és az 1908: LVIII. t.-c. 20. §-ában említett bíróság alatt ezentúl is a törvényszéket kell érteni.

Amennyiben a polgári perrendtartás vagy a jelen törvény rendelkezéseivel nem ellenkeznek, hatályban maradnak azok a szabályok, amelyek a polgári perrendtartás hatályosságának területén kívül levő bírói hatóságoktól származó megkeresésekre vagy a polgári perrendtartás hatályosságának területén kívül teljesítendő megkeresésekre vonatkoznak. (105. §.)

6. §. Hatályban maradnak:

a birtokrendezési, különösen az úrbéri elkülönítési, arányosítási, tagosítási, legelőfelosztási és hasonló természetű ügyekben fennálló szabályok;

a házközösségi intézmény megszüntetéséről szóló törvények (1885: XXIV. t.-c. és az 1898: XII. t.-c.);

a törvényhatóságokról szóló 1886: XXI. t.-c. 86., 87. §-a, valamint a községekről szóló 1886: XXII. t.-c. 86., 87. és 144. §-a és a Budapest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendelkezéséről szóló 1872: XXXVI. t.-c. 115. és 116. §-a;

az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. t.-c. az 1912: VII. t.-c. VI. fejezetében és a jelen törvény 27. §-ában tett módosítással;

az 1868: LIV. t.-c. alapján a hitbizományi ügyekben kövendő eljárás szabályozása tárgyában, valamint az 1881: LIX. t.-c. 109. §-a alapján a katolikus főpapok hagyatéki ügyében, továbbá az 1879: XXXIV. t.-c. 28. §-a alapján a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben kövendő eljárás tárgyában kibocsátott rendeletek, még pedig azzal a hozzáadással, hogy ezek a rendeletek a törvényhozás rendelkezéséig a szükséghez képest ideiglenesen módosíthatók és kiegészíthetők.

Jegyzet. Kereskedelmi vétségek: 68400/1914. I. M. sz., birtokrend. eljárás: 72100/1914. I. M., 72200/1914. I. M. sz. (I. K. XXIII. 666., 781., 790.); hitbizományi elj. mód.: 17125/1913. I. M. és 48001/1913. I. M. sz. r. (I. K. XXII. 188., 445.) (I. e kötet végén).

7. §. Hatályban maradnak a külön törvényeknek azok a rendelkezései, amelyek egyes ügyeket a pertárgy értékére tekintet nélkül a kir. járásbíróságok hatáskörébe utalnak, továbbá, amelyek szerint a Pp. 2. §-ában fel nem sorolt egyes

ügyek a kir. törvényszék vagy a budapesti kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Azok az ügyek, amelyeket külön törvény a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék hatáskörébe utal, ezentúl a budapesti kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Hatályban maradnak a külön törvényeknek azok a rendelkezései is, amelyek egyes ügyekre külön illetékességi szabályokat tartalmaznak.

8. §. Azok a jogszabályok, amelyek szerint magánjogi követelés felől a büntetőbíróóság határozhat, vagy amelyek szerint a magánjogi követelés érvényesítése külön bíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva, érintetlenül maradnak.

Érintetlenül maradnak továbbá azok a jogszabályok, amelyek szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie.

(*Mi.*) Érintetlenül maradnak azok a jogszabályok, amelyek szerint magánjogi követelés felől a büntető bíróság határozhat, aminő a Bp. 489. §-a, amely szerint a büntető bíróság az ott meghatározott esetekben a bűncselekményből származó kár megértése tárgyában határoz; vagy a Bp. 490. §-a, amely szerint a büntető bíróság az ott meghatározott esetben a jogügyletet érvénytelennek nyilvánítja és az ebből eredő következmények iránt is határoz. Érintetlenül maradnak továbbá azok a jogszabályok is, amelyek szerint magánjogi követelés érvényesítése közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva. Így pl. az 1895: XXXIX. t.-c. 13. §-a a fegyvergyakorlat és összpontosítás okozta kár megállapítását, az 1888: VII. t.-c. 107., 112. és 125. §-a a hatóságilag kiírtott állatok utáni kártalanítást, az 1893: II. t.-c. 6. §-a a ragadós tüdőlob kiirtása céljából történt eljárásból eredő kártalanítást, az 1876: XIII. t.-c. 115., 116. §-a a nem gazdasági cseléd és gazda közt szolgálati viszonyból felmerülő vitákat, a kártérítési keresetek kivételével, a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalja. Magánjogi követeléseknek közigazgatási hatáskörbe utalására vonatkozik a gazda és a gazdasági cseléd közötti jogviszony szabályozásáról szóló 1907: XLV. t.-c. 62. §-a is, amely az 1898: II., 1899: XLI., 1899: XLII., 1900: XXVIII. és 1900: XXIX. törvénycikkekben szabályozott ügyekre is kiterjed. Amennyiben a bányajog bizonyos vitás kérdéseket közigazgatási útra utal, azt a polgári perrendtartás szintén nem érinti és a bányabírói hatáskörnek az 584. §-ban történt szabályozása csak azt a kört tartja szem előtt, amely a fennálló bányajog szerint bírói útra tartozik. Egyes törvényes szabályok szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie. Így az 1884: XVII. t.-c. 148. és 176. §-a szerint az iparosok és a tanoncok vagy a segédek körbelfelmerülő surlódások és vitás kérdések elintézése első sorban az

iparhatóság, illetőleg a békeltető-bizottság van hivatva és az e hatóság határozatával meg nem elégedő fél igényeit a törvény rendes útján érvényesítheti. Az 1877: XX. t.-c. 22. §-a értelmében az atyai hatalom megszüntetése kérdésében a gyámhatóság határoz és ha az atya ebben a határozatban meg nem nyugszik, a bíróság dönt. Az 1885: VI. t.-c. 12. §-a értelmében a távollét miatt gondnokság alá helyezettnek vagyonából leszámazói részére kiutalt segély tárgyában hozott belügyminiszteri határozattal meg nem elégedő félnek a bírói út fenntartatik. Az 1883: XXIII. t.-c. 170. és 171. §-a szerint vízhasználat vagy vízimunkálat engedélyezése alkalmából a közigazgatási hatóság által megállapított kártalanítással meg nem elégedő fél a bírósághoz fordulhat. Az 1888: XIX. t.-c. 58. és 59. §-a szerint a halászati kíméleti térre nyilvánítás alkalmából a közigazgatási hatóság által megállapított kártalanítással meg nem elégedő fél szintén a bírósághoz fordulhat. Az 1890: I. t.-c. 88. §-a értelmében a vámszedést engedélyező okirat értelmezésének joga első sorban a kereskedelmi minisztert illetvén, vitás kérdésekben a nevezett miniszter határoz; amennyiben azonban az engedélyezést a határozatot jogaira sérelmesnek tartja, igényét hat hónap alatt bírói úton érvényesítheti.

9. §. Ahol korábbi jogszabály a 3. §. szerint hatályon kívül helyezett törvény vagy más jogszabály rendelkezésére hivatkozik, ehelyett ezentúl a polgári perrendtartásnak és a jelen törvénynek megfelelő rendelkezését kell érteni. Ehhez képest nevezetesen sommás eljárás vagy a járásbírói alkalmozott jegyzőkönyvi eljárás helyett ezentúl a polgári perrendtartásban szabályozott járásbírói eljárást, rendes eljárás vagy a törvényszéknél alkalmazott jegyzőkönyvi eljárást helyett pedig ezentúl a polgári perrendtartásban szabályozott törvényszéki eljárást kell érteni.

Amennyiben a 4., az 5. és a 6. §. alá nem eső korábbi jogszabállyal megállapított eljárásban különös szabályozás hiányában a 3. §-ban hatályon kívül helyezett valamely jogszabályt alkalmaztak, ezentúl a polgári perrendtartás megfelelő szabályai lesznek irányadók.

10. §. A görög-keleti vallásúak ügyében hozott 1868: IX. t.-c. 8. §-ának, valamint a görög-keleti hitközségekben a templomok, az azokhoz tartozó egyházi vagy alapítványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések elintézéséről szóló 1881: XXV. t.-c. 1. §-ának a kiküldött bíróságra, az eljárás bélyeg- és illetékmentességére és a soron kívüli elintézésre vonatkozó rendelkezései hatályban maradnak. Egyebekben ezekre a perekre a polgári perrendtartás hatályosságának területén a polgári perrendtartásnak a törvényszéki eljárásra vonatkozó rendelkezéseit azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy perújításnak a Pp. 563. §-ának 11. pontja alapján nincs helye.

11. §. Az elsőfolyamodású bíróságok rendezéséről szóló 1871: XXXI. t.-c. 24. §-ának második és harmadik bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A telekkönyvi hatóságot a kir. járásbíróóságok gyakorolják.

Az igazságügyminiszter rendelettel megállapíthatja, hogy valamely járásbíróóság telekkönyvi hatósága ugyanazon törvényszék kerületébe tartozó egy vagy több járásbíróóság területére is kiterjedjen.

Ez a §. a bányatelekkönyvi hatóságra fennálló szabályokat nem érinti.

Jegyzet. Telekkönyvi hatóság gyakorlása: 72000/1914. I. M. (I. K. XXIII. 769.) kiterjesztése: 3330/920. M. E., 5140/1924. M. E. sz. r., 25.700/925. (I. K. XXIX. 286., XXXIII. 137., XXXIV. 68.)

Telekkönyvi vizsgálóbizottság új szabályozása: 18300/1924. I. M. (I. K. 80.)

12. §. Azokban a perekben, amelyek eddig a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoztak — ideértve az 1881: LX. t.-c. 168. §-ában szabályozott pereket is, — a hatáskörre és az illetékeségre, valamint az eljárásra is a polgári perrendtartás rendelkezései alkalmazandók.

A Pp. 39. §-a a telekkönyvi kiigazítási perekre is kiterjed.

A telekkönyvi kitörlés, a telekkönyv kiigazítása és ingatlanra vonatkozó tulajdonközösség megszüntetése iránti perek a kereset — a tárgyaláson indított új kereset, illetőleg visszontkereset (Pp. 189. §.) kivételével — a telekkönyvi hatóságnál kell előterjeszteni (Pp. 134., 135. §.) A telekkönyvi hatóság a feljegyzés iránt határoz és a keresetlevelet a hiteles telekkönyvi kivonattal a keresetlevélben megjelölt bírósághoz teszi át. A perbíróóság a telekkönyvi adatokat hivatalból veszi figyelembe.

A telekkönyvi kitörlés és a telekkönyv kiigazítása iránti perekben a perbíróóság a jogerős ítéletet vagy az ily hatályú bírói egységet hivatalból teszi át a telekkönyvi hatósághoz, amely a megfelelő bejegyzés iránt, illetőleg a feljegyzés törlése iránt hivatalból intézkedik. Az áttétel elmarad, ha az ítéletben vagy az egységben kötelezett telekkönyvi szolgáltatás érvényesítése feltételtől vagy még nem teljesített ellenszolgáltatástól függ vagy ha a pernyertes fél az áttétel mellőzését kérte.

Egyebekben az ezekre a perekre fennálló külön szabályok érintetlenül maradnak.

Te. 135. §. A Ppé. 12. §-át a következő rendelkezések egészítik ki: A felperes köteles a keresetlevélnek mellékletével felszerelt bélyegmentes példányt a telekkönyvi hatóság irattára részére csatolni.

Jegyzet E §. szerint a telekkönyvi hatóságnál előterjesztett kereset mellé hivatalból csatolandó telekkönyvi kivonatok másolási költsége: 18.495/1926. I. M. (I. K. 177.)

Korábbi nyilvántönyvön kívüli szerző által a későbbi, de telekkönyvbe jutott szerzők ellen indított törlési per fel nem jegyezhető; és a lényegileg azonos alapon perbevont alperesekkel szemben a perfeljegyzés kérdése csak egységesen bírálható el. (Pk. V. 8097/1927. Pdt. XIV. 50.)

Ha a törlési pernek jogerősen hely adatik, az a végrehajtható, akinek javára a végrehajtási zálogjog a feljegyzett per kimenetelétől függően kebeleztetett be, a végr. t. 186. §-ában biztosított joggal nem élhet. (Pk. V. 868/1929. Pdt. XV. 84.)

1912: VII. t.-c. 32. §. Az ingatlan tényleges birtokosa, ha a tényleges birtokra alapított tulajdonjogi bejegyzésnek esete fenn nem forog, a telekkönyvi betétek szerkesztése során a sommás eljárásra tartozó olyan keresetét, amely az ingatlan tulajdonjogának telekkönyvi bejegyzésére irányul, a bizottsági eljárásban a helyszínen működő bírónál (jegyzőnél) jegyzőkönyvbe mondhatja, vagy írásban beadhatja.

Ugyanez áll akkor is, ha a telekkönyvi hatóság által kiküldött bíró (jegyző) a telekkönyv átalakítási tervezetének hitelesítése (az 1869. évi 2579. számú igazságügyminiszteri szabályrendelet 15. és köv. §-ai) vagy a község összes telekjegyzőkönyveibe felvett ingatlanok tényleges birtokosai tulajdonának bejegyzése (1892: XXIX. t.-c. 2. §-a első bekezdésének 1. pontja) végét a helyszínen működik.

Ha a keresetre illetékes járásbírószág által kiküldött bíró működik a helyszínen, ez a perben a helyszínen haladéék nélkül eljár. Ha ellenben más bíróság által kiküldött bíró vagy a jegyző működik a helyszínen, a bíró vagy a jegyző a keresetet az illetékes járásbírószághoz nyomban átteszi.

1912: VII. t.-c. 33. §. Az előbbi §. esetében, ha a kereset tulajdonszerzésre irányul, a kereset előterjesztésével egyidejűleg vagy a per folyama alatt a helyszínen működő bírónál (jegyzőnél) írásban vagy szóval a zárlat elrendelése iránt is lehet kérelmet előterjeszteni. A zárlat elrendelése tekintetéből a tényleges birtoknak helyhatósági bizonyítvánnyal vagy a bizalmi férfiak nyilatkozatával történt kimutatása a telekkönyvezett tulajdonos elleni igénynek, valamint az igény érvényesítése veszélyeztetésének az 1881. évi LX. t.-c. 237. §. első bekezdése a) pontjában meghatározott kimutatását pótolja. Az előbbi §. utolsó bekezdése e zárlati kérelemre megfelelően alkalmazandó.

Ha pedig a kereset a már különben megszerzett tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésére irányul, a helyszínen működő bíró (jegyző) a keresetnek hivatalból hitelesített másolatát jelentése kíséretében a telekkönyvi hatósághoz késedelem nélkül beküldi. A jelentésben a beküldés célját és ha a kereset más bírósághoz

teendő át, ezt a körülményt a másik bíróság megnevezésével elő kell adni. A telekkönyvi hatóság a kereset beküldött hiteles másolata alapján a pert a telekkönyvben hivatalból feljegyzi.

Ppé. 13. §. A perenkívüli telekkönyvi ügyekben a járásbíróági végzés ellen használt felfolyamodás felett a kir. törvényszék, a másodbíróági végzés ellen használt felfolyamodás felett pedig — amennyiben ennek helye van — a kir. Kúria határoz.

A perenkívüli telekkönyvi ügyekre fennálló külön szabályok egyebekben érintetlenül maradnak.

(*Mi.*) A perenkívüli telekkönyvi, valamint az örökösödési és a végrehajtási ügyekben a javaslat a javaslat új fórumrendszert léptet életbe, amennyiben az első bíróági, járásbíróági végzés ellen használt felfolyamodás elintézését a kir. törvényszékre ruházza.

Mint hogy a harmadfokú jogorvoslat ezután is a kir. Kúrián marad, a javaslat módosítása a judikatura egységét és a Kúriának irányító bíraskodását nem fogja hátrányosan befolyásolni. A judikatura egységét a Kúriának jelen javaslatban szabályozott döntvényhozási joga olyan esetekben is hatályosan fogja biztosítani, amelyekben — két egybehangzó határozat ellen fellebbvitel nem lévén — az ügy fellebbviteli fokozatban a kir. Kúria elé nem kerülhet.

Ez a §. most kifejtett újítást csak a telekkönyvi ügyekre mondja ki, az örökösödési ügyekről a 23., (vt. 27. §.), a végrehajtási ügyekről a 36. §. (tv. 40. §.) rendelkezik.

A perenkívüli telekkönyvi ügyekre fennálló külön szabályokat a polgári perrendtartás egyekben nem érinti. Így különösen nem érinti a polgári perrendtartásnak a teljes bizonyítékot képező magánokiratok kellékeit megállapító 317. §-a a telekkönyvi rendeletnek azokat a rendelkezéseit, amelyek a bekebelezés alapjául szolgáló magánokirat kellékeit határozzák meg (81—83. §§.). Érintetlenül maradnak továbbá a telekkönyvi rendeletek a telekkönyvi kérvények alakjára (121. §.), a telekkönyvi végzések kézbesítésére (140. §.), a felfolyamodásra (142—147. §§.) vonatkozó és egyéb rendelkezései is.

Ha a jelzőlogos hitelező az ő zálogjogának a telekkönyvi helyesbítési eljárás során (1886: XXIX. t.-c. 22. §-a és 24.366/1893. sz. I. M. R. 71. §-a) történt törlése ellen felszólal, ezt a felszólalási kérelmet, mely harmadik személyek nyilvánkönyvi jogait nem érinti, az id. rend. 99. §-a értelmében tárgyalás nélkül kell elintézni. Az ennek ellenére kitűzött tárgyalásra tehát nem lehet a felszólalót így idézni, hogy meg nem jelenése esetén a felszólalástól elállottnak fog tekintetni. A telekkönyvi felszólalási eljárásban a kérelmezőt a sikeres felszólalás és felfolyamodás költségeiben el kell marasztalni. (Kolozsvári tábla P. I. 874/1915. Pdt. II. 297. sub. i., II.)

Telekkönyvi bekebelezési ügyekben a felek jogkövetkezményeinek terhe mellett való idézésének helye nincs. A hitelezőnek a telekkönyvi rendtartás 168. §-a értelmében kitűzött tárgyaláson meg nem jelenése az ő szerzett telekkönyvi jogai elvesztését nem vonja maga után. (Kolozsvári tábla P. I. 1333/1915. Pdt. II. 298.)

A telekkönyvi betétek szerkesztésénél a betétekbe fel nem vett ingatlanok telekkönyvezése körüli eljárásban a másodbíróság helybenhagyó végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 6397/1915. Pdt. II. 370.)

Valamely községbeli közhelyek arányosítása következtében foganatosított telekkönyvi átalakítási eljárásban az 1892: XXIX. t.-c. 8. §-a értelmében az 1886: XXIX. t.-c.-nek ily ügyben is alkalmazandó 66. §-a és a 24366/L. M. 1893. sz. a. kibocsátott rendelet 100. §-a értelmében a felszólalás tárgyában hozott másodbírósági végzés ellen további felfolyamodásnak csak akkor van helye, ha a másodbíróság végzését megváltoztatta. (Pk. V. 7376/1916. Pdt. II. 371.)

Perenkívüli telekkönyvi ügyekben az ellenérdekű fél a felfolyamodás költségében nem marasztalható. (Pk. V. 6071/1915. Pdt. II. 380.)

A jelzálogos hitelezőknek nincs felfolyamodási joguk a telekkönyvi hatóságnak az ellen a rendelkezése ellen, amellyel a tulajdonjogra vonatkozó bejegyzést vagy a bejegyzés kiigazítását rendelte el a telekkönyvi hatóság; mert a zálogjogos hitelező zálogjogára semmi irányban sincs kihatása annak a körülménynek, amely a tulajdonjogban való változásnak telekkönyvi keresztülvitele következtében áll elő. Ha harmadik személy az ingatlanra időközben jogot szerzett, a telekkönyvi rendtartás 168. §-a alapján indított perenkívüli eljárás során nincs helye annak, hogy ama harmadik személy javára bejegyzett jog telekkönyvi állása a harmadik személy beleegyezése nélkül megváltoztattassék. (Pk. V. 5819/915. Pdt. II. 383. sub. I., II.)

A jelzálogos hitelező abban a kérdésben, hogy az ő kielégítése után fennmaradó vételmaradvány hogyan osztandó fel, érdekelve nem lévén, felfolyamodását vissza kell utasítani. (Pk. V. 4430/915. Pdt. II. 384.)

Telekkönyvi ügyekben a másodbíróság megváltoztató végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 787/1928. Pdt. XIV. 23.)

Előjegyzett zálogjog igazolása a követelésnek a kényszer-egyezségben csak feltételelesen megfizetni ígért része tekintetében. (Pk. V. 1035/1928. Pdt. XIV. 24.)

Közérdekű felfolyamodással a tisztii ügyész nem az elutasító, hanem csak telekkönyvi bejegyzés elrendelését tartalmazó végzés ellen élhet. (Pk. V. 3527/1929. Pdt. XV. 6.)

A kir. közjegyző a perenkívüli telekkönyvi eljárásban a fél nevében és meghatalmazása alapján jogorvoslattal élhet. (Pk. V. 4765/1929. Pdt. XV. 23.)

A tulajdonjog bekebelezését vagy törlését elrendelő végzés ellen a jelzálogos hitelezőnek felfolyamodási joga nincs. Minthogy a telekkönyvi rendtartás 143. §-a szerint a felfolyamodási határidő ellen sem meghosszabbításnak, sem az előbbi állapotba való visszahelyezésnek nincs helye s ez az intézkedés eltérő törvényes rendelkezés nélkül a kivételes jellegű közérdekű jogorvoslatokra is kétségtelenül kiterjed, okszerűen következik, hogy a jogerős telekkönyvi végzésnek az érdekelt fél, vagy félnek tekintendő hatósági szerv részére való újbóli kézbesítése sem hatósági megkeresésre, sem a felek kérelmétét helyt nem foghat, s ha mégis elrendeltetett, ez az új kézbesítés joghatálytalan. (Pk. V. 1152/1930. Pdt. XV. 127.)

14. §. Az 1871: XXXI. t.-c. 28. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a bírói letétek kezelését és őrizését, különösen a bírói letétek elfogadását, kamatozását, kiutalását, kifizetésének és elszámolásának módját, elévülését és a nem készpénzbeli letétek értékesítését a pénzügyi és a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve rendeleti úton szabályozza.

Jegyzet. Bírói készpénzletétek kezelése: 33700/1924., 39000/924., 50471/924., 15600/925., 64000/926. I. M. sz. r. (I. K. 117., 161., 1925. 48.)

Aki a jogosult személyére nézve alapos kételyben van, a tartozást fizetés helyett letétbe helyezheti. A Pp. 92. §-a csak jogot ad alperesnek ahhoz, hogy a tartozás letétbe helyezése és a harmadik igénylő perbehívása mellett a perből kilépjen; de e jog nem gyakorlása nem zárja el az alperest attól, hogy a felperessel szemben önállóan védekezhessék. (Bpesti tábla P. IV. 11253/1915. Pdt. II. 49.)

A biztosítási végrehajtás elkerülése végett történt letétbehelyezés, valamint a kiutalás és pénzfelvétel költségei, a per befejezése után előterjesztett alperesi kérelem folytán, a pereszes és a perköltségekben elmarasztalt felperes ellen megállapítandók. Az e tárgyban hozott másodbírói végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti törvényesék P. 393. Pdt. II. 283. sub. I., II.)

Perenkívüli bírói letétbehelyezett összegnek letétként elfogadása és kiutalása tárgyában hozott végzés ellen beadott felfolyamodás felett a közvetlen felsőbbbírói határoz. (Pk. V. 11027/915. Pdt. II. 366.)

A bírói letétek elfogadására általában illetékes bíróság nem vizsgálhatja, hogy az adós jogosítva volt-e ellenfeléhez való jogviszonyánál fogva a tartozás összegét fizetés hatályá-

val bírói letétbe helyezni és hogy helyesen választotta-e meg azt a bíróságot, amelyhez jogai megóvása céljából letétjével fordult. (Bpesti tábla III. 5364/1916. Pdt. II. 505.)

A letéti bíróság a letevő felet — külön törvényes rendelkezés hiányában — perre nem utasíthatja. (Bpesti tábla P. II. 5073/1916. Pdt. II. 506.)

Bírói letétbehelyezésnek akkor van helye s az adós a szolgáltatást csak akkor helyezheti bírói letétbe, ha valamely adósságot abból az okból, mivel a hitelező távol van, vagy az ajánlattal meg nem elégszik, avagy más fontos okból lefizetni nem lehet. Amint a hitelező a bíróság értesítését megkapta arról, hogy a bíróság az ő javára őrzi a letétet, mellyel az adós a vele szemben fennálló tartozását kívánta leróni, a hitelező igényt szerez a letett dologra s a letevő el van zárva attól, hogy ok és alap nélkül rendelkezék a letéttel. Felfolyamodási költségben való marasztalásnak a perenkívüli letéti eljárásban is helye van. (Nagyváradai tábla P. II. 1815/1915. Pdt. II. 507.)

A vasutak és csatornák külön összpontosított telekkönyvvezetéséről szóló 1868: I. t.-c. és az 1881: LXI. t.-c.-ben szabályozott eljárás, valamint az ingatlanra és annak hasznélvezetére vezetett végrehajtást szabályozó 1881: LX. t.-c. és az ezen törvényt módosító későbbi törvényekben szabályozott eljárás esetén kivül, a telekkönyvi hatóság késpzént bírói letétül el nem fogadhat és ki nem utalványozhat; következésképen az adós az ingatlan vagyonát terhelő jelzálogos követelés, mint tartozás kiegyenlítésére valamely összeget a telekkönyvi hatóságnál letétbe helyezni jogosítva nincs. (Pk. V. 1581/1923. Pdt. IX. 61.)

Perenkívüli ügyben a bírói letét elhelyezése és kiutalványozása a letevő veszélyére történik: annak a kérdésnek az eldöntésénél tehát, hogy a letétbehelyezésnek és a letétel útján való fizetésnek helye van-e, kizárólag a letevő előadása irányadó. (P. II. 304/1923. Pdt. IX. 70.)

Ha bírói letét visszautalványozásának kérdése a főpertől függetlenül is el volt bírálható, a másodbíróság az alperest az alaptalannak talált visszautalványozási kérelem elutasítása mellett a felperesnek okozott sikeres felfolyamodás költségeinek viselésére helyesen kötelezi. (Pksz. 4769/1925. Pdt. XI. 1.)

Az a fél, akinek a tartozása végrehajtási eljárás során letiltatott, még ha a letiltás helyessége ellen aggodalma van is, maga nem lehet a bírāja annak, hogy az eredeti hitelezőjének — kell-e fizetnie, vagy pedig annak, akinek az érdekében a letiltás eszközöltetett: jogában áll tehát a letiltott összeget bírói letétbe helyezni; azért pedig, hogy a bíróság a letett

összeggel mikép rendelkezik, a letevő fél felelősséggel nem tartozik. (P. V. 5146/1929. Pdt. XV. 82.)

A V. T. 82. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a letiltott követelés újbóli fizetés terhe alatt letétbe kell helyezni, a már eszközölt letiltás érdekét védi, de nem terjeszthető ki akként, hogy az esetleg jövőben felmerülő letiltás érdekét is szolgálja; az adós tehát a tartozásnak azt a részét, amely a letiltással biztosított végrehajtható követelését meghaladja, a végrehajtást szenvedőnek — összejártság esetén kivéve — kifizetheti. (P. V. 2614/1928. Pdt. XV. 130.)

15. §. A Magyar földhitelintézetéről szóló 1871:XXXIV. t.-c. 5. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A földhitelintézet követelését abban az esetben, ha a törvény az illetékességet kizárólag meg nem állapítja, az előtt a bíróság előtt is érvényesítheti, amely az 1871:XXXIV. t.-c. rendelkezéseinek megfelelően kiállított adóssági kötvényben ki van jelölve.

Egyebekben a magyar földhitelintézetre, a kisbirtokosok országos földhitelintézetére és a magyar földhitelintézetek országos szövetségére fennálló külön szabályok a 7. §. második bekezdésében jelzett módosítással hatályban maradnak.

Jegyzet. A külön szabályokat az O. H. Központi Hitelszövetkezetre kiterjeszti az 1920:XXX. t.-c. 29. §-a.

16. §. Az ügyvédi rendtartásról szóló 1874:XXXIV. t.-c. 39. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

Aki nem ügyvéd és anélkül, hogy erre jogosítva volna, úgyszintén az is, aki jogosultsága korlátainak túllépésével üzletszerűen vagy díjért bíróság vagy hatóság előtt feleket képvisel, részükre beadványokat szerkeszt, vagy erre ajánlkozik, valamint az, aki az ügyvédség gyakorlására való jogát szinleli, kihágást követ el és kétszáznegyven pengőig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében két hónapig terjedhető elzárással és kétszáznegyven pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A vád képviselétét pótmagánvádlóként annak az ügyvédi kamarának az ügyésze is átveheti, amelynek területén a kihágást elkövették.

Jegyzet. Pénzbüntetés: 63800/1926.

(*Mi.*) A javaslat az „ügyvéd” kifejezés helyébe azt a kifejezést használja: aki jogosítva van arra, hogy feleket díjért képviseljen (közjegyző, szabadalmi ügyvivő). Az az ügyvéd, aki az 1887:XXVIII. t.-c. 4. §-a értelmében az ügyvédség gyakorlásától felfüggesztetett, a felfüggesztés ideje alatt szintén nincs jogosítva, hogy a feleket hivatásszerűen bíróság előtt képviselje. Az ügyvédi rendtartás 39. §-a csak a bíróság vagy hatóság előtti képviseletről szól. A leggyakoribb és legveszedelmesebb zugírászat azonban az, amikor zugírászként képviselet

nélkül is a fél nevében beadványokat szerkeszt. Mivel azonban ezeket a cselekményeket nehezen lehet bizonyítani, a javaslat bünteti azt a cselekményt is, amely a zugírászatra irányuló szándékot bizonyítja és rendszerint arra vezet is, t. i. a díjazás melletti képviselőre vagy beadvány szerkesztésére való ajánlkózást. Minthogy pedig a fél nem mindig van abban a helyzetben, hogy valakinek az ügyvédség gyakorlására való jogosultságáról tudjon, vagy az ügyvédségtől való elmozdítást vagy felfüggesztést ismerje, ebből az okból büntetés alá kell vonni azt is, aki az ügyvédség gyakorlására való jogát szinleli. Igaz ugyan, hogy az 1879: XL. t.-c. 45. §-a értelmében kihágáskép pénzbüntetéssel büntetendő az, aki őt jogosan meg nem illető olyan címet használ, amely által a közönség tévútra vezetetik, kétséges lehet azonban az, hogy ez alá esik-e, ha a be nem jegyzett vagy a felfüggesztett ügyvéd az ügyvéd címet használja; nem nyújt e tekintetben kielégítő biztosítékot a büntető törvénykönyv 379. §-a sem, amely szerint ez a szinlelés egyes kivételes esetekben csalásnak volna minősíthető. De a szinlelés nemcsak az ügyvédi cím használatával történik. Ha a zugírászat ellen érélyes rendelkezésre van szükség, akkor úgy az ajánlkózást, mint a szinlelést minden kétséget kizáróan büntetendő cselekménynek kell minősíteni. Az ügyvédi rendtartás 39. §-a szerint a jogosulatlan képviselőt csak akkor esik büntetés alá, ha az üzletszerű. A javaslat ezt kiegészítőleg a zugírászatot akkor is bünteti, ha a zugírás díjért képviseli a felet, vagy szerkeszt részére beadványt. A 16. §-a díjazás mellett az üzletszerűséget külön is kiemeli, mert a bíróságot az üzletszerűség megállapításában nem akarja megkötni azzal, hogy a díj elfogadásának mindig közvetlenül bebizonyítva kell lennie. Az ügyvédi rendtartás 39. §-a a legtöbb panaszra azért adott okot, mert a zugírászatra csak pénzbírságot szab ki. A javaslat ezt a büntetést megszigorítja, amennyiben nem pénzbírságot, hanem pénzbüntetést állapít meg, amelyet tehát behajthatatlanság esetében át lehet változtatni. A 600 koronáig terjedhető pénzbüntetés és a visszaesés esetében kiszabható 2 hónapig terjedhető elzárás mértéke az 1879: XL. t.-c. 16. §-ával, valamint az 1880: XXXVII. t.-c. 5. §-ának utolsó bekezdésével és 12. §-ával van összhangban. A második bekezdés rendelkezése annak a szempontnak figyelembe vételén alapszik, hogy a zugírászat az ügyvédi kar érdekeit is érinti.

Ib. A bizottság általában helyeselte a §-t, amely a zugírászkodást a mai törvénynél szabatosabban határozza meg és szigorubbán bünteti s a zugírász elleni eljárásban az ügyvédi kamarának is befolyást ad. Szükségesnek tartotta azonban a bizottság a §-ban az ügyvéd jogvédői működése kizárólagosságának a kiemelését és a zugírászat meghatározásába a jogosultság túllépésének a bevételeit is, mert tapasztalat szerint

éppen azok foglalkoznak leggyakrabban zugírászokdással, akik, mint például okmányszerző vállalat tulajdonosai bizonyos ténykedésre, például okmányok beszerzésére, iparigazolványuk alapján jogosultak. Az előadottakhoz képest a bizottság az első bekezdés elejét következőképpen szövegezte: Aki nem ügyvéd és anélkül, hogy erre jogosítva volna, úgyszintén az is, aki jogosultsága korlátainak túllépésével üzletszerűen vagy díjért stb.

Jegyzet. V. ö. Pp. 36., 104., 105., 270., 555. §§.

17. §. Az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. t.-c. 56., 58. és 59. §-a hatályon kívül helyeztetik.

Az 1874: XXXIV. t.-c. 62. §-a, amennyiben polgári peres ügyekben a meghatalmazás hatályát az ellenféllel szemben szabályozza, hatályát veszti.

Az 1874: XXXIV. t.-c. 66. §-ában említett fellebbezés helyett a polgári perrendtartás szerinti felfolyamodást kell érteni azzal, hogy felfolyamodásnak a másodbíróság helybenhagyó végzése ellen is helye van.

Az 1874: XXXIV. t.-c. 78. §-ában a polgári törvénykezési rendtartás 56. §-a helyett a bünvádi perrendtartás 64. §-át kell érteni.

Az 1874: XXXIV. t.-c. hatályban levő rendelkezései, amennyiben a polgári perrendtartás és a jelen törvény másként nem rendelkezik, továbbá az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. t.-cikket módosító 1907. évi XXIV. t.-c. érintetlenül maradnak.

Az 1874: XXXIV. t.-c. némely intézkedéseinek módosításáról szóló 1887: XXVIII. t.-c. rendelkezései, amennyiben a bünvádi perrendtartás és a polgári perrendtartás az ügyvéd megbüntetéséről nem rendelkeznek, hatályban maradnak.

Mi. Az ügyvédi rendtartás 59. §-a szerint az ügyvédnek könyvei, fogalmazványai és levelezései félbizonyíték erejével bírnak. Mivel ez a rendelkezés ellenkezik a Pp. 270. §-ában megállapított szabad mérlegeléssel, ezt a §-t is hatályon kívül kell helyezni. Az ügyvédi rendtartás 62. §-a meghatározza azt, hogy az ügyvédi meghatalmazvány az ügyvédet mire jogosítja. Minthogy a meghatalmazás terjedelmét az ellenféllel szemben való hatállyal a Pp. 104. és 105. §-a határozza meg, az ügyvédi rendtartás 62. §-ában meghatározott hatály ezentúl csak magával a megbízó féllel szemben állhat fenn.

Az 1874: XXXIV. t.-c. 66. §-a szerint az ott megjelölt esetekben az ügyvéd elleni panasz következtében a törvényszék hivatalos vizsgálat alapján határozatot hoz, amely ellen fokozatos fellebbezésnek van helye. Ez nem tulajdonképeni peres eljárás és részleteit az 1879. május hó 1-én 4.544. szám alatt kelt igazságügyminiszteri rendelet szabályozza. A javaslat nem akarja ezt az eljárást érinteni és azért, nehogy fokozatos fel-

lebbezés alatt a polgári perrendtartás hatálybalépte után szóbeli fellebbezési eljárást értsenek, kifejezetten kimondja, hogy a fellebbezés helyett itt a polgári perrendtartás szerinti felfolyamodást kell érteni. Nehogy azonban a másodfokú határozat elleni fellebbezést a Pp. 555. §-ának alkalmazása következtében korlátoztassék, megengedi a javaslat a felfolyamodást a másodbíróság helybenhagyó határozata ellen is. Az ügyvédi rendtartás 78. §-a a fegyelmi bíróság tagjainak kizárására nézve az 1868: LIV. t.-c. 56. §-ára hivatkozik. Mivel ez a §. hatályát veszti és a fegyelmi eljárás természeténél fogva közelebb áll a bűnvádi perrendtartáshoz, mint a polgárihoz, ezt a rendelkezést a bűnvádi perrendtartás 64. §-ával kellett helyettesíteni. Az ügyvédi rendtartás egyéb hatályban levő rendelkezései, amennyiben a polgári perrendtartás és az azt életbeléptető törvény másként nem rendelkeznek, érintetlenül maradnak. Mivel a Pp. 106. és 107. §-a a képviselőlet megszűnéséről csak az ellenféllel szemben rendelkezik, magától érthető, hogy az ügyvédi rendtartás 41—43. §-ai, amelyek a meghatalmazás megszüntét csak a megbízóval szemben szabályozzák, továbbra is hatályukban maradnak, és hogy az ügyvédi rendtartás 37. §-ának azok a rendelkezései, amelyeket a Pp. 468. §-a helytesít, csak perenkívüli ügyekben lesznek alkalmazhatók. A bűnvádi perrendtartás és a polgári perrendtartás az ügyvéd részéről csak a tárgyaláson elkövetett rendzavarás esetére rendelkeznek. Ha az ügyvéd a beadványban sértő kifejezést használ, az 1887: XXVIII. t.-c. 3. §-a értelmében illetékes fegyelmi bíróság vonja felelősségre. Ezek a rendelkezések hatályukban továbbra is fenntartatnak, amivel a javaslat azt a kétséget osztlja el, mintha az ügyvéd a peres eljárásban végzett cselekményeiért csakis a polgári, illetőleg a bűnvádi perrendtartás által meghatározott esetekben volna büntethető.

18. §. Az ügyvéd polgári peres és perenkívüli ügyekben — ideértve a végrehajtási ügyeket is — az ügy folyama alatt vagy befejezése után kérheti, hogy fölmerült díját és kiadását saját felével szemben a bíróság állapítsa meg. A kérelmet a költségjegyzék bemutatásával annál a bíróságnál kell előadni, amely az ügyben első fokban eljár vagy eljár; végrehajtási ügyben a kérelmet annál a bíróságnál kell előterjeszteni, amely a végrehajtás elrendelésének kérdésében első fokban határozott. A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül (Pp. 254. §.) határozhat.

A fél szintén kérheti az előbbi bekezdésben megjelölt bíróságnál, hogy az ügyvéd fölmerült díját, valamint kiadását megállapítsa. Ha a fél az ügyvéd költségjegyzékét nem csatolja, a bíróság a kérelem következtében az ügyvédnek a költségjegyzék bemutatására megfelelő határidőt tűz (Pp. 450. §.). Ha az ügyvéd a költségjegyzékét a határidő alatt be nem mutatja,

a bíróság a megállapításban csak az előtte lefolyt eljárásból ismert, valamint a fél által előterjesztett adatokra szorítkozik. Ha a fél vagy az ügyvéd a költségjegyzéket bemutatja, az előbbi bekezdés alkalmazandó.

A fél akkor is személyesen járhat el vagy a Pp. 95. §-ának 1—4. pontjaiban meghatározott meghatalmazott által képviselheti magát, ha az ügyben az ügyvédi képviselőt kötelező volna.

A megállapításban a fél külön utasításának hiányában is figyelembe kell venni, hogy az ügyvéd cselekménye vagy eljárása a fél érdekében indokolt volt-e és hogy azt a rendes ügyvéd gondosságával teljesíteni kellett-e, ezenfelül a díj megállapításában figyelembe kell venni az ügy tárgyának értékét vagy egyéb jelentőségét, továbbá az ügy helyes ellátására és az ahhoz szükséges előtanulmányokra és eljárásokra megkívánt időt és szellemi munkát is.

Ha a fél a költségjegyzék valamely tételének alapjául szolgáló cselekmény vagy egyéb tény megtörténtét kétségbe vonja, a bíróság, amennyiben megtörténtüket az előtte lefolyt eljárásból nem állapíthatja meg, az illető tétel díjának és kiadásának a megállapítását mellözi.

A megállapítás tárgyában hozott végzés ellen a közvetlen felsőbbíróhoz egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Ha az ügyvédi díj vagy kiadás iránt per vagy a jelen §-ban szabályozott eljárás van folyamatban, az ügyvéd jogosult a fél részére az illető ügyben behajtott pénzt a felszámított díj és kiadás erejéig a félnek való kiadás helyett bírói letétbe helyezni. A letétel költségét a per vagy a megállapító eljárás eredményéhez képest a fél vagy az ügyvéd viseli.

A fél a perköltséget vagy más eljárási költséget, amelyben az ellenfél részére marasztalták, ha az ellenfelet a marasztaláskor ügyvéd képviseli, ennek az ügyvédnek kezéhez köteles fizetni. Harmadik személyek igényeivel szemben ily költségre ennek az ügyvédnek elsőbbségi joga van.

(*Mi.*) Az 1868: LIV. t.-c. 252. §-a és a sommás eljárás 108. §-a szerint az ügyvéd díja és kiadása az ítéletben saját felével szemben is megállapítandó. A polgári perrendtartás az indokolás harmadik címe tizenhatodik fejezetének bevezetésében előadott indokokból ezt a rendelkezést megváltoztatja és az ügyvéd díjának és költségének saját felével szemben való megállapítását mellözi. Ennek következtében az ügyvéd díjának és költségének megállapítása saját felével szemben csak úgy volna lehetséges, hogy az ügyvéd költsége iránti pert indítana fele ellen. Ez abban az esetben, amikor a fél hajlandó a költségek fizetésére és csak azok elfogulatlan megbecslését kívánja, fölösleges perre adna okot. Gondoskodni kell tehát oly perenkívüli eljárásról, amellyel az ügyvéd költségét fele

ellenében per nélkül is meg lehessen állapítani. De szükség van az ügyvédi költségnek erre a megállapítására más okból is. Az ügyvédi rendtartás 58. §-a szerint peres ügyekben a per bírósága illetékes az ügyvédi költség iránti perekben. Ezt a rendelkezést a polgári perrendtartás mellőzi és 36. §-ában ezekben a perekben is az általános illetékességen kívül az ügyvéd bíróságát teszi illetékessé. Bizonyos esetekben azonban kétségtelen, hogy a per bírósága legalkalmasabb arra, hogy az előtte lefolyt eljárás költségét megállapítsa. Erre a költségmegállapításra azonban nemcsak polgári peres ügyekben, hanem perenkívüli ügyekben — ideértve a végrehajtási ügyeket is — szükség van. És ez szolgál indokul arra is, hogy a költség megállapításának ez a módja nem a polgári perrendtartásban, hanem e helyütt nyer szabályozást. Büntető ügyekben a Bp. 485. §-a gondoskodik arról, hogy az ügyvéd és a megbízott költségei és díjai a féllel szemben megállapíthatók legyenek. Ezekre tehát itt kiterjeszkedni nem szükséges. A javaslat alap gondolatából az folynék, hogy minden bíróság csak az előtte lefolyt eljárás költségének megállapítására volna hivatva; a fellebbezési bíróságnak, a fellebbezési eljárás költségét tehát a fellebbezési bíróságnak, a felülvizsgálati bíróság előtt felmerült költséget pedig a felülvizsgálati bíróságnak kellene megállapítania. Ebben az esetben azonban egy perben esetleg három bírósághoz kellene fordulni a költségek megállapítása iránt, a mi nagyon nehézkes és költséges volna. Ennélfogva a javaslat szerint mindig az a bíróság állapítja meg a költséget, amelyek az ügyben első fokban eljár vagy eljár. A periratok rendszerint ennél a bíróságnál vannak és a javaslat abból indul ki, hogy ez a bíróság az iratok alapján fogja megállapítani a fellebbviteli eljárásban felmerült költségeket is. Bizonyos idő elmúltával a fellebbviteli bíróság is csak az iratokból állapíthatná meg a költséget. Végrehajtási ügyben az elrendelő bíróság fogja a foganatosítás körül felmerült költséget is megállapítani. *A 18. §. szerint a költség megállapítását nemcsak az ügyvéd kérheti, hanem maga a fél is.* A félnek, aki a méltányosan megállapítandó költség fizetésére hajlandó, szintén érdekében van az, hogy az ügyvéd őt perrel ne legyen kénytelen megtámadni. Az eljárás célja a költség mennyiségének megbecslése lévén, az nem terjedhet odáig, hogy azoknak a munkálatoknak megtörténte vagy meg nem történte, amelyek megtörténte csak hosszadalmas bizonyítás után volna megállapítható, ebben az eljárásban megállapíttassék. Az ilykép vitás tételek megállapítása tehát a per útjára tartozik. *A javaslat nem szól ennek az eljárásnak költségéről.* Magától értődik, hogy a polgári perrendtartás rendelkezései itt is megfelelő alkalmazást nyernek és hogy ennélfogva a bíróság ennek az eljárásnak költségét is valamelyik fél terhére megállapíthatja, azonban marasztalás nélkül. A 18. §-ból kiténik, hogy

ennek az eljárásnak célja egyáltalában nem a marasztalás, hanem csak a költség mennyiségének megállapítása és így az *ennek az eljárásnak alapján hozott határozat* sem a megállapítatni kért ügyvédi költségre, sem ennek az eljárásnak költségére nézve *végre nem hajtható*. A megállapításnak az a hatálya, hogy azt a behajtás iránti perben többé nem lehet megtámadni és ez áll ennek az eljárásnak költségére is, amennyiben a bíróság azt valamelyik fél terhére megállapítja.

Ib. Az első bekezdésben a bizottság e szavak helyébe „a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróságnál kell előterjeszteni” a következő szavakat tette; annál a bíróságnál kell előterjeszteni, amely a végrehajtás elrendelésének kérdésében elsőfokban határozott, mert olyan esetben, amikor a végrehajtás elrendelésének kérdésében esetleg, talán elnézésből, illetéktelen bíróság határozott, nincs ok arra, hogy a megállapító eljárás ne a határozó bíróságnak, hanem egy másik, tudniillik annak a bíróságnak a hatáskörébe utaltassék, amely a végrehajtás elrendelésére illetékes lett volna. Annak világosabb kiemelése végett, hogy az eljárás mind az ügyvédi díj, mind pedig a készkiadás megállapítására kiterjed, a bizottság a második bekezdés második sorába „és” szó helyébe „valamint” szót tette. A §. eredeti utolsóelőtti bekezdése úgy rendelkezett, hogy a bíróság a költség megállapításában az ügyvéd cselekményének célszerűsége felől is határoz. A bizottság a célszerűséget nem találta elég körülményes meghatározásnak, hanem szükségesnek tartotta tüzetesebben körülírni, hogy a költségmegállapításban milyen adatokat kell a bíróságnak figyelembe venni és különös kifejezést akart adni annak is, hogy a díj megállapításában az ügy tárgyának jelentőségén felül az arra fordított fáradságot és szellemi munkát is kiváló figyelembe kell részesíteni, mert általános tapasztalat, hogy a bíróságok ezeket a körülményeket nem méltatják elegendőképen. Szükségesnek tartotta továbbá a bizottság ennek az eljárásnak a célját és a körét tüzetesebben megszabni. Ez az eljárás csak a költség mennyiségének a megállapítására, megbecslésére terjed ki és már berendezésénél fogva sem mehet odáig, hogy a végzett cselekménynek vitással vált megtörténtét is, esetleg hosszadalmasabb bizonyítási eljárással, eldöntse. Ennek az eldöntése csak per útjára tarthatik. Ezért a bizottság az alább közölt szövegbe oly rendelkezést vett fel, mely szerint, ha a fél kétségbe vonja a felszámítás alapjául szolgáló cselekmény vagy egyéb tény megtörténtét, a bíróság, ha csak ezt az előtte lefolyt eljárásból nem állapíthatja meg, az illető tétel díjának és kiadásának a megállapítását mellőzi és ilyenkor a megállapításra a per útja marad nyitva. E helyütt *szükségesnek tartotta a bizottság, hogy a §-ba két oly rendelkezést is felvegyen, amelyek a kiérdemelt ügyvédi járandóság biztosítását célozzák*. Az ügyvédi rendtartás

48. §-a szerint az ügyvéd köteles a behajtott pénzt és egyéb értéktárgyakat a félnek kívánatra azonnal kiszolgáltatni; ha ezeket más célra fordítja, büntető bírósági, esetleg fegyelmi úton fenytendő; már a joggyakorlat megenged annyit, hogy az ügyvéd a behajtott összegből az ugyanabban az ügyben felével szemben megállapított díját és kiadását, ha előleggel vagy más módon fedezve nincs, levonhatja. Ügyvédi körökben sok panasz merült fel az ügyvédi rendtartásnak ama rendelkezése ellen, amely feltétlenül kötelezi az ügyvédet a fél részére behajtott összeg kiadására és semmi védelmet sem ad az ügyvéd részére a rosszhiszemű fél ellen, aki a behajtott pénz birtokában az ügyvédi munkát nem díjazza. Ezért oly rendelkezést javasol a bizottság, amely szerint abban az esetben, ha a fél és az ügyvéd között a díjazás kérdése akár a jelen §-ban szabályozott megállapítási eljárásban, akár perben vitássá válik, az ügyvéd a felszámított díja és kiadása erejéig az illető ügyben behajtott pénzt bírói letétbe helyezhesse. Ez a letétel biztosítja az ügyvédet és a félnek nem szolgál sérelmére. Az utóbbi időben mind gyakrabban merültek fel olyan panaszok, hogy a pernyertes fél, akinek a részére a pereszes fél ellen a perköltség is meg van ítélve, egyéb követelésével együtt a perköltséget is elveszi ellenfelétől vagy vele a perköltségről is kiegyezik és ügyvédjét nem fizeti, sőt olyan esetek is megtörténtek, hogy a pernyertes fél a per eredményét harmadik személye engedményezi és így az ügyvédet jogos követelésétől elüti. Ezekben a bajokon a bizottság véleménye szerint akként lehet segíteni, hogy a megítélt perköltséget nem a félnek, hanem az ügyvédnek a kezéhez kell fizetni és hogy erre a perköltségre az ügyvédnek harmadik személyek igényével szemben elsőbbség biztosíttassék. Ezért a bizottság a §-ba utolsó bekezdésül ily értelmű rendelkezést vett fel, de netáni ügyvédi visszaélések megelőzése végett kívánatosnak jelezte az ügyvédi fegyelmi eljárás megfelelő szigorítását.

Képv. plénuma Plósz Sándor előadó javaslatára világosabban szövegezte az ut. bek.-t annak kétségtelenné tétele végett, hogy a végrehajtási költségére is az áll, ami a perköltségre hozott, hogy ha több ügyvéd volt, a marasztalás idejében képviselt ügyvéd kezéhez kell fizetni.

Az ügyvéd járandósága saját fele irányában nem az ítéletben, hanem külön végzéssel állapítandó meg, mely a féllel is közlendő. (Bpesti közp. járásbírótság 1915. febr. 6-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 89. sub 4.)

A Ppé. 18. §-a a bíró belátására bizza, hogy az ügyvéd járandóságát a fél meghallgatásával vagy anélkül állapítja meg. (Bpesti közp. kir. járásbírótság 1915. márc. 13-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 218. sub 1.)

A megbízó azoknak az ügyvédi díjaknak és kiadásoknak

a megállapítását is a Ppé. 18. §-a értelmében kérheti, melyek a Pp. életbelépeése előtt befejezett perből származó végrehajtási eljárásban merültek fel. (Bpesti törvényszék 27. P. 2708/1915. Pdt. I. 320.)

A perbeli képviselők díjai az ő egyoldalú kérelmükre, megbízókkal szemben és ezek meghallgatása nélkül meg nem állapíthatók. (Kolozsvári törvényszék Pf. 3803/1915. sz. Pdt. I. 321.)

A megbízó kérelme folytán az ügyvéd díja vele szemben a főperbeli ítéletben is megállapítható. (P. II. 4552/1915. sz. Pdt. I. 322. sub I.)

Szabad királyi város tiszteletbeli főügyésze, aki a várost a perben nem hivatalánál fogva, hanem külön meghatalmazás alapján képviseli, díjainak bírói megállapítását kérheti. (1915. febr. 4. 1914. G. 268. sz. Pdt. I. 333.)

Kiskorúak részére kirendelt árvászéki ügyész díjait a bíróság a kiskorúakkal szemben meg nem állapíthatja, mert az ügyész pervesztése esetében a díj és kiadás megállapítása a 128.000/1912. b. ü. m. sz. rendelet 92. §. B. II. 3. pontja szerint az árvászék hatáskörébe tartozik. (4385/1914. V. p. Pdt. I. 334.)

Az 1894: XVI. t.-c. 55. §-ának 4. pontja értelmében kirendelt ügygondnok díjainak és költségeinek megállapítása nem a gyámhatóság, hanem a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik, mert az idézett t.-c. XIII. fejezetének rendelkezései, de különösen 79., 123. és 128. §-ai nem hagynak fenn kétséget a tekintetben, hogy a hagyatéki eljárás során felmerült összes költségeket a hagyatéki bíróságnak kell megállapítania. Nem irányadó, hogy az ügygondnokot mely hatóság rendelte ki? és hogy ő egyúttal a törvényhatóságnak tb. főügyésze. (Hatásköri bíróság. 1914. HB. 153. sz. Pdt. I. 335.)

A Pp. 424. §-a és a Ppé. 18. §-a értelmében az ügyvédi díjak a megbízókkal szemben az ítéletben, a megbízók meghallgatása nélkül meg nem állapíthatók. (Bpesti tábla P. IV. 7518/1915. Pdt. I. 374. sub III.)

Habár felperes a megítélt perköltséget az alperesnek engedte, felperesi ügyvéd azt az alperestől külön perrel követelheti és nem kell kimutatnia, hogy megbízójától azt be nem hajthatja. (Bpesti törvényszék 5341/1915. sz. Pdt. I. 392.)

Ama másodbírósági végzés ellen, mely a Ppé. 18. §-ában szabályozott díjmegállapítási eljárás folyamatbátételét elrendeli, további felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti kir. tábla P. IV. 8750/1915. Pdt. 394.)

A Ppé. 18. §-a alapján az ítéletben mondandó ki, hogy a perköltség az ellenfél ügyvédje kezéhez fizetendő. (Bpesti tábla P. IV. 6038/1915. Pdt. I. 908. sub. IV.)

A Ppé. 18. §-a alapján az ítéletben ki kell mondani, hogy

a perköltség a felperesi ügyvéd kezéhez fizetendő. (Kolozsvári tábla P. I. 2167/1915. Pdt. I. 415. sub. III.)

A kiskoru örökös részére a hagyatéki eljárás során kirendelt gondnok csak perenkívüli úton kérheti a hagyatéki bíróságnál díjainak megállapítását és a gondnokolt marasztalását. (Bpesti tábla P. IV. 13102/1915. Pdt. II. 12. sub. III.)

A perköltségben marasztalt fél arra kötelezendő, hogy azt az ellenfél több egyidejű ügyvédje bármelyikének kezéhez fizesse. (Bpesti tábla P. I. 11.128/1915. Pdt. II. 26. sub. IV.)

Abban a perben, melyet az ügyvéd a megbízó által megajándékozott személy ellen az ügyvédi díjkövetelés kielégítésének türese iránt indít, a Pp. 36. §-ában szabályozott illetékességet nem veheti igénybe. (Bpesti tábla P. IV. 13386/1915. Pdt. II. 56.)

A megyeyei tiszti ügyész az általa képviselt községtől díjazást igényelhet. (Rp. III. 315/1915. Pdt. II. 59. sub. II.)

A Pp. 18. §-ának utolsó bekezdése értelmében az ügyvédet megillető elsőbbségi jog nemcsak elsőbbségi bejelentés, hanem igényper útján is érvényesíthető; és az igényperben vesztes végrehajtó csak abban az esetben mentesül eme perköltségeinek viselése alól, ha kimutatja, hogy a végrehajtás foganatosításakor oly tünetek merültek fel, amelyekből azt következtethette, hogy felperes igénye már nem áll fenn. (Debreceni tábla P. I. 2969/1914. Pdt. II. 171.)

A Pp. életbeléptése előtt szerzett végrehajtás zálogjoggal szemben a Pp. 18. §. utolsó bekezdésén alapuló elsőbbségi jog nem érvényesíthető. (Pk. V. 7959/1915. Pdt. II. 172.)

Az ügyvéd díjai és kiadásai a Pp. 18. §-a alapján a per folyama alatt csak a képviseleti viszony megszűnté esetében állapíthatók meg. De ha e viszony az egyik megbízóval szemben megszűnt, az addig felmerült díjak és kiadások a megbízótárral szemben is megállapíthatók. A még le nem rótt bélyeg a megbízó ellen meg nem állapítható. A Pp. 18. §-a szerinti eljárásban az ügyvéd sikeres felfolyomódásának költsége a megbízó ellen megállapítandó. (Kolozsvári tábla P. I. 2500/1915. Pdt. II. 175. sub. I., III.)

A Pp. életbeléptetése előtt érvényben volt jogszabályok szerint a végrehajtást szenvedő ügyvédjének költségei, amelyek a lefoglalt követelés behajtása iránt még a végrehajtást szenvedő által indított perben felmerültek, előnyös tételként nem sorozhatók. (Pk. V. 5108/1916. Pdt. II. 176.)

A Pp. 18. §-a csak azokban a perekben alkalmazható, amelyek a Pp. szabályai szerint nyerne befejezést; a régi perben megítélt és felperes által ügyvédjére engedményezett perköltségköveteléssel szemben tehát az alperes minden olyan ellenkövetelését beszámíthatja, mely a felperes ellen az en-

gedményezéskor fennállott. (Kolozsvári tábla P. I. 2489/1915. Pdt. II. 177.)

A Pp. 18. §. utolsó bekezdése az ellenfél ellen megítélt költségre az ügyvédnek törvényes zálogjogot ad, melynek alapján a perköltség erejéig a végrehajtás az ügyvéd javára rendelőndő el. (Pk. V. 2172/1915. Pdt. II. 276.)

Azt, hogy a perköltség az ellenfél ügyvédje kezéhez fizetendő, az ítéletben ki kell mondani. (P. IX. 206/1915. Pdt. II. 346.)

Az árvaszéki ügyész, aki a kiskorúság meghosszabbításának megszüntetése iránti perben nem valamely peres fél képviseletében, hanem az árvaszék megbízásából és közérdekből járt el, díjakat a peres felektől nem igényelhet. (Rp. VIII. 4435/1915. Pdt. II. 477. sub. II.)

Habár az ügyvéd a megbízója részére befolyt összegekből jogosítva van nemcsak az ugyanazon, hanem más ügyben is bíróilag megállapított díjait és költségeit levonni és megtartani, minazonáltal az a körülmény, hogy az ügyvéd más ügyekből kifolyóan felmerült, még bíróilag meg nem állapított költségek és díjak iránt pert tesz folyamatba s az ezek fedezésére a más ügyekben behajtott követelést bírói letétbe helyezi, őt a behajtott pénz kiadása iránti kötelezettség alól fel nem menheti, mert az 1912. LIV. t.-c. 18. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint, a bírói letétbehelyezés az ügyvédnek csak azt a követelést védi, mely az illető ügyből származik, ellenben más ügyekből származó, még meg nem állapított díjak és költségek fedezésére az nem szolgálhat. (Pk. VI. 3896/1916. Pdt. II. 487.)

Az a törvényes zálogjog, mely az ügyvédet az ellenfél ellen megítélt perköltségre a Ppé. 18. §-ának utolsó bekezdése alapján megilleti, nem zárja el a perköltségben marasztalt ellenfelet attól, hogy a másik féllel szemben, egy más perből kifolyólag korábban és jogerősen megítélt, saját perköltségkövetelését az ellene megítélt perköltségbe beszámítsa. (Pk. V. 6991/1916. Pdt. III. 69.)

Az a rendelkezés, hogy a perköltség az alperes által az időközben elhalt felperes hagyatéka javára letétbe helyezendő, a Ppé. 18. §-a utolsó bekezdésének ellenkező intézkedésével össze nem egyeztethető. (P. VI. 6558/1910. Pdt. III. 92.)

A Ppé. 18. §. utolsó bekezdése nem zárja el a perköltségben marasztalt felet attól, hogy az ellene megítélt perköltségkövetelésbe beszámíthassa azt a követelést, mely — bár nem perköltségkövetelés — de részére az ellenféllel szemben, jogerős bírói határozattal korábban ítéltetett meg, mint az ellene megítélt perköltség. (Pk. IV. 8057/1917. Pdt. III. 96. sub. I.)

Ha a Ppé. 18. §-a alapján a perköltség erejéig a kielégítési végrehajtást nem az ügyfél, hanem az ügyvéd saját szemé-

lyében kérte, akkor a végrehajtást elrendelő végzés elleni sikeres felfolyamodás költségének megfizetésére csak az ügyvédet, mint ügyvesztes felet, nem pedig az általa ebben az ügyben nem is képviselt felet lehet kötelezni. (Pk. V. 700/1917. Pdt. III. 148.)

A végrehajtási törvény 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok díjainak megállapítása a Ppé. 18. §-ában szabályozott eljárásra nem tartozik. (Bpesti törvényszék P. 1689/1917. Pdt. IV. 43.)

A megbízó nem követelheti, hogy a Ppé. 18. §-a értelmében az ügyvédet illető költség ne az ügyvéd kezéhez, hanem az ő saját kezéhez kiutalványoztassék. (Bpesti törvényszék 5143/1916. Pdt. IV. 60.)

Amidőn az ügyvéd lakhelyétől a megbízó fél érdekében távoli vidékre elutazik és azalatt működését egészben a távozást igénylő, ügy érdekében fejt ki, joggal tarthat igényt arra, hogy egyrészt az irodája elhagyásával járható érdekveszteségért, másrészt az utazással járó fáradozásáért hivatásának megfelelően díjaztassék. (Rp. IX. 805/1915. Pdt. IV. 137.)

Az ügyvédi munkadíj megállapításánál elsősorban az ennek alapjául szolgáló munkálatok minősége és mennyisége, a kifejtett tevékenység belső értéke és haszna s másodsorban lehet az ahhoz fűződő vagyoni érdek az irányadó. (Rp. VI. 7927/1915. Pdt. IV. 138.)

Az ügyfél által levélben adott, illetőleg a bírósági végzéseken érkezett utasítások átvételéért az ügyvéd felétől külön díjazást nem igényelhet, mert az ilyen iratoknak alig számbavehető időt igénybe vevő elolvasásával kifejtett tevékenység az ezen utasítások alapján fogamatba vett eljárás, vagy egyéb-nemű munkálat díjazásában leli meg jutalmát. A költségjegyzékek összeállításáért az ügyvédnek külön díj nem jár; a költségjegyzékek kiegyenlítése iránt az ügyfélhez egy napon intézett felszólítólevelekért pedig csak egy ízben, nem pedig minden ügyből kifolyólag külön-külön. (Rp. VI. 3169/1915. Pdt. IV. 139. sub. I—II.)

A Ppé. 18. §-a utolsó bekezdésében megállapított elsőbbség nem illeti meg az ügyvédet arra a munkadíjra nézve, melyet a régi rendes ítélet az 1868: LIV. t.-c. 252. §-a értelmében állapított meg részére saját felével szemben; és így a megítélt perköltség fejében marasztalt fél által letett összeg nem sorozható a nyertes fél ügyvédje részére. (Pk. V. 319/1919. Pdt. VI. 20.)

A felülvizsgálati bíróság az ügyvéd díjait saját felével szemben meg nem állapíthatja. (P. III. 2706/1921. Pdt. VII. 54. sub. II.)

A Ppé. 18. §-a szerinti díjmegállapítást az ügyvéd — a megbízási viszony megszűnése nélkül — nem ugyan a per fo-

lyamán bármikor, de mindenesetre a még nem jogerős véghatározat hozatala után kérheti. (Bpesti tábla P. 5423/1921. Pdt. VII. 61.)

A végrendeletileg kinevezett gondnok tisztének elfogadásáig a tékozló örökös részére a gyámhatóság által a gy. t. 69. §-a alapján kirendelt ideiglenes gondnok díjainak megállapítása a 77—79. §. értelmében a gyámhatóság és nem a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik; mert az ör. elj. 123. §-a nem vonatkozik azon gondnokok díjaira, akik a gyámhatóságtól, a hagyatéki eljárás rendeltetését túllépő körre nézve kaptak megbízást, amelyből folyóan a hagyatéki eljárás keretén túlmenő tevékenységéért is díjazást igényelhetnek. (Hatásköri bíróság 1922. okt. 30. Hb. 4. Pdt. VIII. 112.)

Az ügyvéd a költségjegyzék összeállításának a díjazását is jogosan felszámíthatja a megbízójával szemben. (P. VI. 7134/1922. Pdt. IX. 54.)

Ha az ügyvéd díjai és kiadásai a Ppé. 18. §-a szerinti külön eljárás útján megállapítottak, azok összege a behajtási perben többé vitássá nem tehető. (P. VI. 7896/1922. Pdt. IX. 60.)

A választottbíróóság ítéletének az a rendelkezése, amely az egyik felet a saját ügyvéde részére kötelezi ügyvédi munkadíj- és költség fizetésére, lényegileg az ügyvédi díj és kiadásoknak az ügyféllel szemben való megállapítását is tárgyozó rendelkezés; ez ellen a Ppé. 18. §-a csak egyfoku felfolyamodást enged a közvetlen fellebbezési bírósághoz. (P. VI. 5007/1921. Pdt. IX. 64.)

A perben a költséget a bíróság a fél és nem az ügyvéd javára állapítja meg és ítéli meg s ebből folyóan az ügyvéd saját személyében jogorvoslattal a költség mennyisége kérdésében sem élhet. (P. IV. 6820/1923. Pdt. XII. 17.)

A hitbizományi eljárás során felmerült ügyvédi díjak megállapítása nem hitbizományi ügy, ily végzés ellen tehát csak egyfokú felfolyamodás használható. (Pk. I. 270/1926. Pdt. XII. 31.)

Ha az újított perben az egyik fél az alapperbeli költségekben is marasztaltatik, ezt is azon ügyvéd kezéhez kell fizetni, aki a marasztaláskor a nyertes fél képviselője s a kielégítési végrehajtás is az ő részére rendelendő el. Ezzel nincs eldöntve az a kérdés, hogy az alapperbeli költségek címén az újított perbeli ítélettel megítélt költség a nyertes fél alapperbeli ügyvédjét s illetőleg amennyiben ezt az ügyvédjét már kielégítette volna, őt magát illeti-e. (Pk. V. 2906/1926. Pdt. XII. 61.)

Az ügyvédnek törvényes zálogjoga van a megbízó fél ellenfelével szemben megítélt perköltségre vagy más eljárási költségre, minden olyan, akár megállapított, akár meg nem állapított ügyvédi járandóság erejéig, amely az illető eljárásban felmerült. (P. V. 8924/1926. Pdt. XII. 89.)

A kielégítési végrehajtás annak a per- vagy más eljárási költségnek az erejéig, amelyben a felet az ellenfél részére marasztalták, elrendelhető annak az ügyvédnek a javára is, aki az ellenfelet a marasztaláskor képviselte; de a végrehajtást szenvedő a perköltségbe ily esetben is beszámíthatja az őt a pernyertes fél ellen már korábban hozott bírósági határozat alapján megillető követelését. (Pk. V. 6490/1927. Pdt. XIII. 66.)

A költség iránti per folyamatban léte nem akadályozza a Ppé. 18. §-a alapján előterjesztett kérelem érdemi elbírálását; és a díjmegállapítási kérelem felett hozott perenkívüli jogerős határozat a behajtási per bíróságának érdemi döntésénél figyelmen kívül nem hagyható. (P. VI. 2829/1926. Pdt. XIII. 67.)

A Ppé. 18. §. utolsó két bekezdésében foglalt rendelkezések a bűnügyben a főmagánvádló részére a képviselővel felmerült ügyvédi költség címén megítélt költségre is kiterjednek. (Pk. V. 247/1928. Pdt. XIII. 88. sub. I.)

Nem szükséges az ítéletben külön kimondani, hogy a marasztalt fél a perköltséget, melyben az ellenfél részére marasztalták, ennek ügyvédje kezéhez köteles kifizetni. (P. V. 7008/1927. Pdt. XIV. 9.)

Ha a Ppé. 18. §-a értelmében a megítélt költségre elsőbbséggel bíró ügyvéd a végrehajtást nem a maga (mint felének képviselője) részére, hanem képviseltje részére kérte és a végrehajtás annak részére rendeltetett el, ezzel ő elállott ama jogától, hogy a szóbanforgó költség behajtása végett a végrehajtást a maga részére kérhesse. (Pk. V. 7432/1927. Pdt. XIV. 21.)

Az ügyvédi járandóságnak a Ppé. 18. §-a alapján történt megállapítása azzal a hatállyal bír, hogy azt a behajtás iránti perben összezszerűség szempontjából nem lehet megtámadni. Ez akkor is áll, ha a perenkívüli megállapítást a behajtási per folyama alatt kéri és a megállapító végzés az utolsó felebbezési tárgyalásig jogerőre emelkedik. (P. VI. 4317/1928. Pdt. XIV. 84.)

Az, hogy az ítélet hozatala utáni perenkívüli egyezségben a pernyertes fél a megítélt perköltség megfizetését magára vállalta, s ekként azt a marasztalt félnek elengedte, nem fosztja meg az ügyvédet attól a jogától, hogy a Ppé. 18. §-a alapján a marasztalt fél ellen végrehajtást kérhessen. (Pk. V. 6727/1928. Pdt. XIV. 86.)

Az ügyvédet, mint jogi képviselőt a megítélt költségre vonatkozóan az 1912. LIV. t.-c. 18. §-ának utolsó bekezdésében harmadik személyek igényeivel szemben megállapított elsőbbségi jogából kifolyólag megilleti ugyanazon jog, hogy a maga részére, mint felének képviselője részére végrehajtást kérhessen, de ha már előzőleg nem a maga, mint felének képviselője, hanem képviseltje részére kérte a kielégítési, illetve folytató-

lagos kielégítési végrehajtást, és ezek a képviseltje részére el is rendeltettek; ezzel az eljárásával előlotta a Ppé. 18. §-ban megállapított attól az elsőbbségi jogából kifolyó jogától, hogy a szóbanforgó költség behajtása végett a végrehajtást a maga részére kérhesse. (Pk. 127/1930. Pdt. XV. 93.)

Az ügyvédi rendtartás 57. §-a nem nyerhet alkalmazást akkor, amikor már az ügy befejezést nyert, az eredmény a megbízó előtt ismeretes és a megbízó és megbízott ügyvéd között történt elszámolás eredménye kiegyenlítése képen kötelezi a megbízó valamely vagyontárgyának a megbízott részére való átadását; és közömbös az is, hogy ez a vagyontárgy a megbízás eredményeként jutott-e a megbízó tulajdonába; ilyen esetben tehát az ügy tárgyának magáhozváltásáról szó nem lehet. (P. V. 5379/1929. Pdt. XV. 102.)

A Ppé. 18. §-a alapján hozott jogerős díjmegállapító végzés a behajtási perben az összecszerűség kérdésében csak akkor irányadó, ha a Ppé. 18. §-ában előírt eljárási szabályok be lettek tartva. A megállapító eljárásban a megbízót meg kell hallgatni és ennek elmulasztását a végzés jogerőre emelkedése nem pótolja. Az ügyvédi díjkövetelés jelzálogjogi előjegyisével felmerült költséggel az ügyfél csak akkor terhelhető, ha a jelzálogjogi biztosítás az ügyvéd érdekében indokoltnak mutatkozott. (P. VI. 766/1928. Pdt. XV. 133.)

Abból, hogy az ügyvéd a rábizott ügyekben költségeit az iratokból kitűnő tevékenységért kérte a Ppé. 18. §-a alapján megállapítani, s a megállapítás ekként is történt, nem következik, hogy az iratokból ki nem tűnő eljárásért külön díjazást nem követelhet; az ügyvédet ugyanis a képviseletből eredő eljárásért törvény szerint illeti díjazás, annak megállapítása végett általában nem köteles a Ppé. 18. §-a szerinti eljárást igénybe venni, amiből következik, hogy a felmerült díjak és kiadások egy részének megállapítását is kérheti, annál inkább, mert a szóbanforgó eljárásban a felmerülés tekintetében vitássá tett tételek nem állapíthatnak meg (Ppé. 18. §. 5. bekezdés), tehát emiatt indokolt lehet, ha az ügyvéd a megállapítást csak a vitássá nem tehető az iratokból kitűnő tételekre kéri. Ahol előkészítés forog fenn, csak a rendszerinti esetet meghaladó tevékenység és időmulasztás díjazandó, mert az átlagos előkészítés díjazása a perben végzett munkáért megállapított díjakban bentfoglaltnak tekintendő. (P. VI. 785/1928. Pdt. XV. 132.)

A Ppé. 18. §-a az ügyvédnek csak saját felével és a félnek az általa megbízott ügyvéddel szemben engedi meg azt a jogot, hogy a jelzett viszonylatban felmerült ügyvédi munkadíjaknak és kiadásoknak a képviselt féllel szemben leendő megállapítását kérhessék. A törvény felhívott szakasza tehát nem nyújt alapot arra sem, hogy a helyettesként eljáró ügyvéd díjainak

és kiadásainak a megbízó ügyvéddel szemben leendő megállapítását kérhesse, mert a Ppé. 18. §-a az ügyfél és az általa megbízott ügyvéd részére kivételként állapítja meg a díjak és kiadások megállapítására vonatkozó eljárást és így ennek szabályai kiterjesztőleg nem értelmezhetők és nem alkalmazhatók. (Debr. T. P. II. 1047/1930. V. 6.)

19. §. A közegészségügy rendezéséről szóló 1876: XIV. t.-c. 73. és 74. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az állami vagy a magánelmeógyógyintézetbe vagy valamely kórházba érkező személyt mint elmebetegét az intézet igazgatója csak ideiglenesen fogadhatja be és arról érkezése után azonnal jelentést köteles tenni annak a kir. járásbírósnak, amelynek területén az intézet vagy a kórház van. A járásbíróság a bejelentett személy elmeállapotát szakértő orvos közbenjöttével a helyszínen a jelentés beérkezése után haladéktalanul megvizsgálja. Állami elmeógyógyintézetben, valamint állami vagy más közkórházban elhelyezett elmebetegnek megvizsgálásánál szakértőül az elmeógyógyintézet vagy az elmebetegosztály vezetőjét vagy valamely orvosát lehet alkalmazni.

A bejelentett személy vagy bármelyik hozzátartozója (Pp. 719. §.) saját költségén ellenőrző szakértő közreműködését veheti igénybe, aki a szemlén jelen lehet és arra, valamint a véleményre vonatkozó észrevételeit a szemle foganatosításakor előadhatja. Azon a címen, hogy ellenőrző szakértő közreműködését kívánják igénybe venni, a szemle határnapját elhalasztani nem szabad.

A bíróság nyomban a szemle befejeztével végzéssel határoz abban a kérdésben, hogy a befogadott személy az intézetbe felvehető-e vagy nem. Ha nyomban meg nem állapítható, hogy a befogadott személy elmebeteg-e vagy nem, elmeállapotának megfigyelése végett megfelelő határidőt kell kitűzni, amely a szakértő indokolt előterjesztésére meghosszabbítható. A szakértő ebben az esetben a határidő leteltével a megfigyelés eredményéről a bíróságnak újabb jelentést tesz, amelynek alapján a bíróság — esetleg a szemle ismétlése után — az intézetbe felvétel kérdésében határoz. A bíróság a felvételt megtagadó határozatában arról is intézkedik, hogy e határozat jogerőre emelkedéséig a befogadott személy az intézetben maradhat-e vagy nem.

A bíróság a határozatot hivatalból kézbesítteti az intézetbe felvételt kérelmező magánfélnek, az intézet vagy a kórház igazgatójának és a gondnokság alá helyezést iránti eljárás esetleges megindítása céljából az illetékes árvaszéknek, végül a Pp. 719. §-ában meghatározott hozzátartozók közül azoknak, akiknek neve és lakása a bíróság előtt ismeretes.

A végzés ellen a közvetlen felsőbb bírósághoz egyfokú felleiyamodásnak van helye.

Jegyzet. Közszolgálatban álló személynek, a fegyveres erő, a csendőrség, a rendőrség, a pénzügyőrség tagjainak elmeógyógyintézetbe felvételéről a fellebbvaló hatóság értesítése: 32659/916. I. M. sz. (I. K. XXV. 466.); a vizsgálat költsége: 16796/1922. és 43148/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 150. XXV. 23. e költség előlegezése: 29400/1927. I. M. sz. r. Bp. K. 129. sz.)

Katonai illetményeket (havidíjat, várakozási illetéket, nyugdíjat, rokkanthavidíjat, rokkantsoldot) élvező elmebeteg, hivatásos katonai személynek elmeógyógyintézetbe felvétele: 1921: XXXII. t.-c. 39. §.

Az elmeállapotnak az 1912: LIV. t.-c. 19. §-a alapján teljesített megvizsgálása alkalmából felmerült költség. A kir. járásbíróknak az 1912: LIV. t.-c. 19. §-a alapján végzett eljárásában teljesített szakértői működésért, mint közszolgálatuk körébe tartozó munkáért külön díjazásra nem tarthatnak igényt az állami elmeógyógyintézeteknek, továbbá a közkórházi elmebeteg-osztályoknak vezetői vagy orvosai, amennyiben elmebetegnek saját intézetükbe felvételéről van szó.

Az eljáró szakértőket ellenben díjazás illeti meg a magánjellegű elmeógyógyintézetekbe felvett elmebetegek megvizsgálása körül bírói kinevezés alapján teljesített szakértői szemle után, továbbá abban az esetben, ha az állami elmeógyógyintézetnek vagy közkórházi elmebeteg-osztálynak vezetője vagy orvosa szakértői működést nem a saját intézetében, hanem bírói kinevezés alapján más közintézetben teljesít.

A magánjellegű elmeógyógyintézetek a bírói vizsgálat költségét, vagyis a szakértő díját és a bíróság tagjainak esetleges útiköltségét az eljáró bíróságnak a beteg bejelentésekor, de legkésőbb a szakértői szemle megtartása alkalmával kötelesek előlegezni, azon jogosultság épségben tartásával, hogy az előlegezett költséget az ápolási díj fizetésére köteles személlyel szemben fölszámíthassák.

A belügyminiszter 1915. évi augusztus hó 13-án 88.771/1915. VII. B. szám alatt kiadott körrendeletében (Rendeleték Tára 1251. l.) a fent közölteknek megfelelően rendelkezett (43.198/1915. I. M. sz.)

A népjóléti és munkaügyi miniszter 1921. évi június hó 8-án 20.650/1921. I. a. szám alatt kibocsátott körrendeletével az állami elmeógyógyintézetekbe, valamint a közkórházak elmebetegosztályaiba beutalt betegek elmeállapotának a polgári perrendtartás (1911: I. t.-c.) életbeléptetéséről szóló 1912: LIV. t.-c. 19. §-a alapján teljesített bírói megvizsgálása alkalmából felmerült szakértői díjról szóló 1915. évi 88.771. szám alatt kelt belügyminiszteri körrendelet második bekezdését a m. kir. igazságügyminiszter úr hozzájárulásával akkép módosította, hogy a bírósági eljárás során az idézett törvényszakas az alapján teljesített szakértői működésért külön díjazásra nem tarthatnak igényt.

az állami elmeógyógyintézeteknek, továbbá közkórházi elmebeteg-osztályoknak vezetői vagy orvosai, amennyiben közköltségen ápolott elmebetegeknek saját intézetükbe felvételéről van szó, ellenben a fizető beteg megvizsgálása alkalmával felmerült szakértői díjak a fél terhére felszámíthatók, továbbá hogy a szakértő díjazása az intézeti elhelyezés költségével egy tekintet alá esik, és így ez a költség az ápolási díj fizetésére kötelezett személy által az ápolási díj előlegezésével egyidejűleg fizetendő. (16.796/1922. I. M. sz.)

20. §. Ha abban a kérdésben, hogy az intézetbe felvett személy elmebeteg-e, vagy hogy meggyógyult-e, az igazgató és a törvényes képviselő vagy a hozzátartozó között (Pp. 719. §.) véleményeltérés merül fel, az elbocsátás tárgyában a törvényes képviselő vagy a hozzátartozó kérelmére vagy az igazgató előterjesztésére az előbbi §-ban megjelölt bíróság határoz.

A bíróságnak erre az eljárásra az előbbi §. rendelkezései megfelelően alkalmazandók, azzal az eltéréssel, hogy az intézet igazgatóját vagy orvosát a bíróság szakértőül nem alkalmazhatja.

Te. 136. §. Az 1912: LIV. t.-c. 20. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a bíróságnak abban a kérdésben kell határoznia, hogy valakit elmeógyógyintézetbe vagy kórházi elmebeteg-osztályba fel lehet-e venni vagy onnan el kell-e bocsátani, az eljárásnak költsége felől a Pp. rendelkezéseinek és a betegápolási költségek viselésére vonatkozó szabályoknak megfelelő alkalmazásával hoz marasztaló határozatot.

A népjóléti miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve rendelettel szabályozhatja azt, hogy mennyiben jár díjazás az elmeógyógyintézeti vagy közkórházi vezetőnek vagy orvosnak, akit a bíróság az e §. alá eső eljárásban annál az intézetnél vagy kórháznál tartott szakértői szemle során alkalmazott elmeorvosszakértőnek, amelynél vezetőként vagy orvosként alkalmazva van.

Magángyógyintézetbe való felvétel vagy onnan elbocsátás ügyében folytatott eljárásnál az ápolási díj fizetésére kötelezett helyett az intézet fenntartóját is lehet az eljárás költségeinek előlegezésében marasztalni. Érintetlenül marad az intézet fenntartójának az a joga, hogy az ápolási díj viselésére kötelezettől e költség megtérítését követelhesse.

Mi. a Te. 136. §-ához. Az 1912: LIV. t.-c. 20. §-ának alkalmazásánál a bíróságok nem követtek egyöntetű gyakorlatot abban a kérdésben, hogy az elmeógyógyintézetből való elbocsátás iránti nemperes eljárásnak a során lehet-e valakit az eljárás költségeiben marasztalni vagy nem. A törvényjavaslat álláspontja szerint nem volna helyes, ha az eljárás költségeinek — főleg a szakértői díjnak — behajtása végett külön perre vagy fizetési meghagyásos eljárásra volna szükség. Ezért a 136. §. kimondja, hogy ebben az eljárásban a költségek felől marasztaló határozatot kell hozni. De útbaigazítást ad e §. a bírónak afelől is, hogy milyen jogszabályok alapján határozza meg az eljárási költségek viselésére köteles személyt; utal egyrészt a polgári perrendtartás szabályaira, másrészt pedig a betegápolási költségekre vonatkozó szabályokra. Az 1912: LIV. törvénycikknek az elmebetegek befogadására vonatkozó rendelkezései — a 19. §. bevezetőrésze szerint — a közegészségügyi törvény 73. és 74. §-ai helyébe lépnek, tehát a közegészségügyi törvény rendszerébe illeszkednek bele, ennél fogva már a mai jogszabályok helyes értelme szerint is rendszerint annak kell az ilyen eljárás költségeit viselnie, akit az elhelyezéssel járó többi költségek terhelnek. A költségek behajtásának egyszerűsítése végett azonban a §. módot ad arra, hogy az magánygyógyintézetbe való felvétel iránti eljárás során közvetlenül az elmeógyógyintézet fenntartóját lehessen a költségekben marasztalni, neki ugyanis könnyebb lesz a költséget a nála ápolt betegről vagy hozzátartozóitól beszedni, mint azoknak (bíró, jegyzőkönyvvezető, szakértő stb.) akiknek javára a költség jár.

Azt, hogy az elmeógyógyintézeti és közkörházi vezetőnek vagy orvosnak a szóbanlevő eljárás során kifejtett szakértői működéséért mennyiben jár díjazás, ma is rendeletek szabályozzák. Ezt a helyzetet kívánja fenntartani a §. második bekezdése is.

21. §. A gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877: XX. t.-c. 11. §-ának utolsó és utolsóelőtti bekezdése hatályát veszti.

Az 1877: XX. t.-c. 13. §-ának harmadik és negyedik bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Te. 137. §. Törvényes kiskorú gyermek elhelyezésének és tartásának kérdésében a gyámhatóság határoz. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a házassági per folyamán (Pp. 674. §.) a házassági per bírósága szükség esetében ideiglenesen határozzon ebben a kérdésben, ha a gyámhatóság nem határozott. A felbontó vagy ágytól és asztaltól elválasztó ítéletben a házassági per bírósága szükség esetében akkor is határoz a gyermek elhelyezésének és tartásá-

nak kérdésében, ha a gyámhatóság már határozott. (1894. évi XXXI. t.-c. 95. és 105. §-a.)

Ter. 37. §. A Te. 137. §-a nem nyer alkalmazást azokban az ügyekben, melyekben az eljárás a Te. életbelépte (1931. január 1.) előtt a bíróság előtt már megindult, kivéve, ha a jogosult az ügynek a gyámhatósághoz való átételét kéri.

Jegyzet. A Ppé. 21. §-ának utolsó bekezdése a kiskorú törvényes gyermek elhelyezésének s tartásának kérdésében a következőképpen rendelkezett: „Ha a szülők között házassági per még nincs folyamatban, de különválva élnek, és arra nézve, hogy gyermeküket melyikük tartsa magánál, nem egyeztek meg vagy gyermekük eltartásáról kellően nem gondoskodtak: a gyermek elhelyezésének és tartásának kérdésében a legközelebbi rokonok meghallgatásával ideiglenesen a gyámhatóság határoz.” Ez a rendelkezés célszerűtlennek bizonyult, mivel a gyámhatósági és a bírósági hatáskör közti elhatárolások hatásköri vitára, surlódásra és ezzel sok késedelemre adtak okot, különösen azért, mert a hatáskör szempontjából lényeges volt, hogy a szülők együttélnek-e vagy különváltak, megegyeztek-e a gyermek elhelyezése vagy tartása felől és gondoskodnak-e gyermekük tartásáról vagy nem stb. A Te. 137. §-a ezért hatályon kívül helyezi a Ppé. 21. §-ának idézett utolsó bekezdését és az eddigi feltételektől függetlenül határozza meg ezekben az ügyekben a gyámhatóság hatáskörét s ezzel elkerüli azt, hogy a hatáskör kérdésében mindezeket vizsgálni kelljen és hogy ezekben a tényezőkben való változás az ügynek egyik hatóság hatásköréből a másikéba való átmenettel járjon. —

Az eltartásra jogosult családtagok és házasságon kívüli gyermekek fokozottabb magánjogi védelme: 3982/1916. M. E. (I. K. XXV. 496.) a 21. §. végrehajtásáról különösen a bírósági és a gyámhatósági hatáskörök szabályozásáról, részletesen szólnak a 3000/1915. I. M. sz. r. (I. K. XXIV. 484.), 54.404/1915. B. M. sz. r. (R. T. 1245.), amelyeket a Pp. 674. §-a kapcsán közlünk.

22. §. Az 1877: XX. t.-c. 124—126. §-ában említett felhívási kereset helyett a Pp. 130. §-ának második bekezdésében szabályozott keresetet kell érteni.

Ha a keresetre a gyám vagy gondnok számadását a bíróságnak bemutatja: a bíróság a pert végzéssel megszünteti, az alperest a per költségében marasztalja és a számadást a gyámhatósághoz átteszi.

1877: XX. t.-c. 124. §. Ha a gyám vagy gondnok számadását a 121. §-ban érintett határidő alatt be nem nyújtja, a gyámhatóság őt megidézi s a tárgyalás útján a számadást elkészítteti.

Ha ily úton ez nem sikerülne, vagy a gyám, illetőleg gondnok a tárgyalásra meg nem jelennék, a gyámhatóság őt a körülmények szerint tisztétől felfüggeszti vagy elmozdítja, és az ideiglenesen kirendelendő gyámot vagy gondnokot, esetleg a tisztí ügyészt (179. §.) a felhívási per megindítására utasítja, egyúttal a meglévő vagy beszerzendő adatokból megállapítja azon összeget, melyet veszélyeztetettnek vél: ha pedig a számadás be nem adásából vagy más körülményből sikkasztás vagy más büntetendő cselekmény alapos gyanúja merülne fel, a büntető bíróságot a tényállás közlése mellett értesíti.

125. §. A gyám vagy gondnokra nézve a számadási kötelezettség kérdés tárgyát nem képezhetvén: a bíróság által a felhívási kereset alkalmából a gyám vagy gondnok — kellő határidő kitűzésével — a számadás előterjesztésére kötelezendő.

Ha a gyám vagy gondnok a kitűzött határidőben a számadást előterjesztette, a per befejezettnek tekintendő és a számadás a bíróság által a gyámhatóságnak további intézkedés végett átadandó.

Ha a fentebbi módon a számadás elő nem terjesztetnék, a kitűzött határidőben a felhívó követelését legjobb tudása szerint felszámítja, melynek érdemére nézve a bíróság határoz.

126. §. Felhívási kereset vagy a büntető bíróság értesítése esetében a veszélyeztetett összeg erejéig a gyám vagy gondnok ellen, a veszélyeztetés további bizonyítása nélkül biztosításnak van helye.

A gyámhatóság fentebbi esetekben a biztosítást ingóságokra nézve a bíróság útján, ingatlanokra pedig előjegyzés által a telekkönyvi rendtartás szerint eszközölteti.

Ppé. 23. §. Az 1881: XVII. t.-c. (csődtörvény) első részének III. fejezetében szabályozott megtámadási pereket a polgári perrendtartás szerint illetékes bíróság előtt vagy az előtt a bíróság előtt is meg lehet indítani, amely a csődnyitást elrendelte és ha a per, tekintettel az értékre, nem tartozik ennek a hatáskörébe, az előtt a járásbíróság előtt, amelynek területén a csődnyitást elrendelő bíróságnak székhelye van. Az 1881: XVII. t.-c. 36. §-a hatályát veszti.

Az 1881: XVII. t.-c. 145. §-ának első bekezdésében említett kereskedelmi eljárás szabályai helyett a polgári perrendtartás szabályai értendők, utolsó bekezdése helyébe pedig a következő rendelkezés lép: A követelés valódisága és osztályozása iránti perre a csődbíróság, és ha a per — tárgyának értékére tekintettel — a járásbíróság hatáskörébe tartozik, kizárólag az a járásbíróság illetékes, amelynek területén a csődnyitást elrendelő bíróságnak a székhelye van. Ugyanezeknél a bíróságoknál kell folytatni az eljárást abban az esetben, amelyben az 1881. évi XVII. t.-c. 10. §-a a per folytatását a csődbírósághoz utasítja. A Pp. 392. §-a ilyen esetben megfelelően alkalmazandó.

Az 1881: XVII. t.-c. 152. §-ának első bekezdése akkép módosítottik, hogy a tömeg hitelezőinek, továbbá azoknak, akiket visszakövetelési vagy külön kielégítési jog illet, a tömeggondnok elleni pereiben az illetékességre a jelen §. első bekezdésének rendelkezései alkalmazandók.

Az 1881: XVII. t.-c. 163. §-a második és harmadik bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép: Ha a tárgyaláson a számadások rendezése békés úton nem sikerül, a csődbiztos a számadás elleni kifogásokat, valamint a kifogásokra adott nyilatkozatokat jegyzőkönyvbe veszi és az iratokat a csődbíróságnak bemutatja. A csődbíróság a számadót és a kifogástevőt a per felvételére és az érdemleges tárgyalásra hivatalból megidéri. Egyebekben az eljárásra a polgári perrendtartás szabályai nyerne alkalmazást.

A Ppé. 23. §-ának az a rendelkezése, hogy a külön kielégítési jog érvényesítése iránti perre nézve a csődbíróság illetékessége nem kizárólagos, az osztrák csődrendtartás 111. §-a második bekezdésének is megfelel. Ily perben tehát, ha a külön kielégítési jog az osztrák közadónak Magyarországon lakó egyénekkel szemben fennálló követeléseire vonatkozik, a magyar bíróság eljárhat. (Bp. Tszék 27. P. 5868/1915. Pdt. II. 57.)

Ha a pernek a csődtörvény 10. §-a értelmében történt félbeszakítása után a követelés úgy valódiság, mint osztály tekintetében elismertetett és csak a felmerült perköltségek viselésének kérdése maradt vitás, ennek eldöntése nem a csődbíróság, illetve a Ppé. 23. §-a második bekezdésében meghatározott bíróság, hanem továbbra is az eredetileg eljáró perbíróság illetékességéhez tartozik. (1920. szept. 28. Pk. IV. 2776. Pdt. VII. 14.)

24. §. A budapesti áru- és értéktözsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságaira nézve (1870: II. t.-c.) az 1881: LIX. t.-c. 94—99. §-ai a törvényhozás további rendelkezéséig ideiglenesen hatályban maradnak, azzal a módosítással, hogy az 1881: LIX. t.-c. 97. §-ának utolsóelőtti és utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Perújításnak helye nincs. A Pp. 563. §-ának 4—9. pontjai esetében azonban a külön bíróság ítéletét, a Pp. 563. §-ának 4., 5. és 8. pontja alapján pedig a külön bíróság előtt kötött egyezséget a rendes bíróság előtt keresettel érvényteleníteni lehet. Erre a perre a Pp. 785. és 786. §-a megfelelően alkalmazandó.

1881: LIX. t.-c. 94. §. Az 1870. évi II. t.-c. által visszaállított budapesti áru- és értéktözsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak hatásköréhez utaltatnak:

a) a tözsdén vagy gabonacsarnokban kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdés, habár az ügylet csak az egyik szerződő félre nézve képez is kereskedelmi ügyletet;

b) a kereskedők között kereskedelmi ügyletekből felmerült peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes bíróságnak,

akár az ügylet kötése alkalmával, akár később írásban kifejezetten alávetették; vagy ha az ügylet tőzsdei jogosított ügynök közvetítése mellett jött létre, s a felek a közvetítő ügynök által kézbesített és a tőzsdebirósági kikötést tartalmazó tőzsdeügynöki (alkuszi) kötjegyet kifogás nélkül elfogadták;

c) a közkereseti társaságok tagjai, betéti társaságok beltagjai, vagy alkalmi egyesülések (1875. évi XXXVII. t.-c. 62. §.) tagjai között a társasági, illetőleg egyesülési viszonyból felmerülő peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes bíróságnak akár az ügylet megkötése alkalmával, akár később írásban kifejezetten alávetették;

d) egyfelől kereskedők, másfelől nem kereskedők között létrejött olyan ügyletből felmerült peres kérdések, amely ügylet az 1875: XXXVII. t.-c. 258. §. 1., 2. és 3. pontjai, valamint ugyanazon törvény 259. §. 1., 3., 6. és 7. pontjai értelmében, habár csupán az egyik szerződő félre nézve is kereskedelmi ügyletet képez, ha a felek magukat ezen kivételes bíróságnak akár az ügylet megkötése alkalmával, akár később írásban kifejezetten alávetették;

e) egyfelől a közraktári vállalat, másfelől a közraktári jegy (árurajegy és zálogjegy) birtokosa között a közraktári ügyletből felmerült peres kérdések, ha ezen kivételes bíróságok illetősége a vállalatnak közzétett üzleti szabályaiban (1875: XXXVII. t.-c. 436. §.) kikötve van.

A jelen törvény életbeléptetése előtt kötött jogügyletekből felmerülő peres kérdésekben ezen kivételes bíróságok hatásköre a jelenben érvényben levő szabályok szerint döntendő el akkor, ha az eljárás a jelen törvény életbelépésétől számított hat hónap alatt tétetik folyamatba.

Ezen kivételes bíróságok hivatalos ügykezelési nyelve a magyar.

1881: LIX. t.-c. 95. §. Azon ügyekben, melyek a polgári bíróság által már érdemileg elintéztettek, vagy előtte még folyamatban vannak, az előző szakaszban említett bíróságok nem járhatnak el.

Ezen külön bíróságok hatásköre alá tartozó ügyekben a felek magukat ügyvéd vagy megbízott által képviseltethetik; a bíróság azonban, amennyiben a képviselővel megtartott tárgyalás után az ügy eldöntése végett szükségesnek látja, a feleket személyes megjelenésre idézheti és a tényállás tisztába hozatala végett hozzájuk kérdéseket intézhet.

A bírói illetőség vagy érdekelttség elleni kifogás az említett külön bíróságok előtt az első tárgyalásnak, s ha az hivatalból halasztatik el, a kitűzött újabb tárgyalás kezdetén teendő meg, mire a felek a bíróság által figyelmeztetendők.

Ha a bíróság e kifogásnak helyt adott: felperes a végzés

kihirdetésétől vagy kézbesítésétől számított 3 nap alatt felfolyamodással élhet.

1881: LIX. t.-c. 96. §. Az előző szakaszban megnevezett bíróságok ítéletei ellen felfolyamodásnak van helye, a következő alaki sérelmek miatt:

a) ha a bíróság olyan ügyben ítelt, amelyre nézve a rendes bírói illetőségtől eltérésnek helye nincs, nemkülönben, ha az illetékességi kifogás elvetésével, vagy alperes meg nem jelenése esetében makacsságból a 94. §. szerint illetősége alá nem tartozó ügyben hozott ítéletet;

b) ha meg nem jelenése folytán lett ügyvesztessé azon fél, ki éppen nem, vagy nem szabályszerűen idéztetett;

c) ha valamelyik fél törvényes képviselőjének mellőzésével indított pert, vagy idéztetett perbe s a hiba utólag helyre nem hozatott;

d) ha valamelyik fél nevében egy harmadik meghatalmazás nélkül járt el s a hiány nem pótoltatott;

e) ha az eljárás során emelt érdekelttségi kifogás dacára a bírói cselekvénybe, melynek az ügy eldöntésére lényeges befolyása van, vagy pedig az ítélet hozatalába érdekelt bíró folyt be;

f) ha a bíróság az ítélet hozatalánál nem volt szabályszerűen alakítva;

g) ha az ítélet a kérelmen túlterjeszkedik.

Ha felfolyamodás adatik be, a feltétlenül marasztaló ítélet alapján biztosítási végrehajtásnak van helye.

A kir. tábla végzése ellen további felfolyamodásnak csak akkor van helye, ha az ítélet megsemmisítettet.

A felfolyamodásnak az ítélet kihirdetésétől vagy kézbesítésétől számított 3 nap alatt adandók be és soronkívül intézendők el.

1881: LIX. t.-c. 97. §. A 94. §-ban említett bíróságok előtt a tárgyalási határnapnak vagy a felfolyamodási határidőnek vétnel elmulasztása esetében igazolásnak van helye.

Az igazolási kérvény az akadály megszüntétől számított 3 nap alatt, legkésőbbben azonban az elmulasztott határidő vagy határnaptól számított 3 hó alatt, a 94. §-ban említett bírósághoz adandó be, mely a felett véglegesen határoz. Az igazolási kérvény mindaddig, míg az igazolásnak hely nem adatik, a meghozott ítélet végrehajtására halasztó hatállyal nem bír.

Jegyzet. Az utolsóelőtti és utolsó itt kihagyott bekezdések helyébe a Ppé. 24. §. ut. bek. lép.

1881: LIV. t.-c. 98. §. A biztosítási és a kielégítési végrehajtás elrendelése iránti kérvény a 94. §-ban említett bíróságokhoz adandó be s innét felszerelve a biztosítási vagy a kielégítési végrehajtás elrendelése végett, azon kir. törvényszékhez teendő át, amelynek területén az ítélet hozatott. Ezen kir. törvényszék

az általa elrendelendő biztosítás vagy kielégítési végrehajtás foganatosítása végett, szükség esetén az evégből illetékes helyi bíróságot keresi meg.

1881: LIX. t.-c. 99. §. A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871: VIII. t.-c. a 94. §-ban említett bíróságok bíraira is kiterjesztetik, olyan módon, hogy ezen bíróságok elnökeire és bíraira nézve, az elsőfokú fegyelmi hatóságot a kir. tábla fegyelmi bírósága gyakorolja.

Az 1897: XVII. t.-c. 1. és 2. §-a szerint a tőzsdebíróság felügyeleti hatósága a kir. ítélőtábla elnöke, főfelügyeleti hatósága az igazságügyminiszter.

Jegyzet. A budapesti áru- és értéktőzsde alapszabályainak és választottbírósági eljárási szabályainak módosítása: 27.869/1924. I. M. (I. K. 104.; az ekként módosított eljárási szabályokat, mint a budapesti áru- és értéktőzsde alapszabályainak függelékét legutóbb 1924-ben adták ki. Ez eljárási szabályokat alább közöljük.

A budapesti nemesfém- és drágakőcsarnok külön bíróságának felállításá: 16.562/1925. I. M. (I. K. 83.)

Fontos újítást hozott be a tőzsdebíráskodás tekintetében az ú. n. bolettatörvény, melynek nemcsak a bizonyos tőzsdebírósági ítéletek ellen engedélyezett felülvizsgálati kérelemre vonatkozó 47. §-át, hanem ezzel összefüggő többi (40—48.) §-ait is az alábbiakban közöljük.

1930: XXII. t.-c. (az egyes gabonaneműek értékesítése érdekében szükséges intézkedésekről) IV. fejezete a gabonaneműek vagy a gabonaneműekből származó malomipari termékek tekintetében kötött határidőügyletekről.

1. A tőzsdei határidőügyletek.

40. §. (1) A gabonaneműek (1. §.) vagy gabonaneműekből származó malomipari termékek tekintetében kötött tőzsdei határidőügylet — amennyiben nem esik a 42—43. §-ban megengedett ügyletek közé — tilos és érvénytelen. (2) Tilos és érvénytelen az előbbi bekezdés szerint tiltott ügylet megkötésére vagy megerősítésére irányuló megbízás, valamint a tilos ügylet megerősítésére irányuló egyéb jogügylet is. — 41. §. A 40. §. értelmében tilos ügylet alapján teljesített szolgáltatást vissza lehet követelni. A visszakövetelésre irányuló igény a szolgáltatás teljesítésétől számított három év alatt elévül.

2. A megengedett határidőügyletek.

42. §. (1) Gabonaneműeknek vagy gabonaneműekből származó malomipari terméknek meghatározott vételárért és meghatározott határidőben való szállítása iránt kötött szerződés nem esik a 40. §-ban foglalt tilalom és érvénytelenséget megállapító rendelkezés alá, ha ily ügylet kötésére a jelen törvény értelmében mindkét szerződő fél jogosított (43. §.) mégpedig

akkor sem, ha az ügylet megkötése tőzsdeügynök (bizományos) közreműködésével a tőzsdén történt. ⁽²⁾ Hogy a tőzsdén kötött és az előbbi bekezdés alá eső szerződések mily szerződéses kikötések meglétében szolgálhatnak tőzsdei árjegyzés alapjául, azt a tőzsdetanács a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával állapítja meg.

43. §. ⁽¹⁾ Az előbbi §. értelmében megengedett ügyletek tőzsdén, illetőleg tőzsdeügynök (bizományos) közreműködésével köthetnek: 1. A közhatóságok és a közalapok; 2. bármely belöldi tőzsdének tagja; 3. a kereskedelmi cégjegyzékbe bejegyzett azok a kereskedők, akiknek üzletkörébe tartozik a gabonaműek vagy gabonaműekből származó malomipari termékek vétele és eladása; 4. azok a mezőgazdasági termelők, akik akár mint tulajdonosok, vagy hasznélvezők, akár mint haszonbérletők legalább 100 kataszteri holdnyi területen gazdálkodnak; 5. azok a személyek, akik gabonaműek, vagy gabonaműekből származó malomipari termékek feldolgozásával vagy ezekre kölcsön nyújtásával iparszerűen foglalkoznak. ⁽²⁾ Felhatalmaztatik a miniszterium, hogy amennyiben az általános gazdasági helyzetre figyelemmel különösen a termésértékesítési lehetőségek fokozása érdekében szükségesnek mutatkozik az előbbi bekezdés rendelkezését rendelettel más személyekre is kiterjeszthesse, vagy pedig az előbbi bekezdés 4. pontja esetében az ügyletkötésben részvételt nagyobb terjedelmű földbirtokon való gazdálkodástól tehesse függővé. ⁽³⁾ E §. rendelkezései nem érintik a tőzsdei ügyletkötésben való részvételnek egyéb feltételeit megszabó tőzsdei üzleti szokásokat. — 44. §. ⁽¹⁾ A megengedett határidő-ügyleten alapuló követelést nem lehet bírói úton érvényesíteni, ha a követelés játékból eredő nyereség. Az ily követelés önkéntes teljesítése hatályos. Nem lehet visszakövetelni az ügylet megkötése és lebonyolítása közötti időben elszámolásra készpénzben adott fedezetet sem, amennyiben az az ügylet lebonyolítására, vagy az ügyletből eredő követelés kiegyenlítésére szükséges. ⁽²⁾ Játék esetét lehet megállapítani különösen akkor, ha az eladott, vagy megvett árumennyiségnek a szerződő felek termelésével, illetőleg szükségletével szemben mutatkozó aránytalanságából, a szerződő felek vagyoni viszonyaiból, vagy az eset egyéb körülményeiből nyilvánvaló, hogy a szerződő felek szándéka már a szerződés megkötésekor sem irányult áru tényleges szolgáltatására, illetőleg átvételére és az ügyletnek a nyereszkeskedésen felül biztosítási, vagy egyéb megengedett gazdasági célja nem volt. ⁽³⁾ Ha az előbbi bekezdésben említett szándék csupán az egyik szerződő fél részéről állt fenn, játék esetét akkor lehet megállapítani, ha a másik szerződő fél ezt a szándékot az ügylet megkötésekor ismerte, vagy a rendes gondosság kifejtése esetében ismerhette volna. — 45. §. Ha a szerződő felek valamelyikének követelését az előbbi §. értelmében

játekból eredő követelésnek kell tekinteni, a követelés alapjául szolgáló ügylet létesítésében közreműködő megbízott (ügynök, bizományos) követelését sem lehet bírói úton érvényesíteni, ha a megbízott arról a körülményről, amelynek folytán a szerződésből eredő követelést bírói úton nem lehet érvényesíteni, az ügylet megkötésében való közreműködésekor ismerte, vagy rendszeres gondosság kifejtése esetében ismerhette volna. — 46. §. (1) Ha a 44. §. értelmében bírói úton nem érvényesíthető követelés biztosítására vagy kiegyenlítésére a vesztes a nyerőnek váltót vagy más oly kötelező okiratot adott, amelynek harmadik jóhiszemű birtokosával szemben az alapul szolgáló jogviszonyból merített kifogásnak nincs helye a váltó vagy más okirat továbbadása esetében a vesztes a nyerőtől követelheti, hogy ez őt a harmadikkal szemben fennálló kötelezettsége alól mentesítse. Ugyanez áll, ha a vesztes a nyerővel létesített megegyezés alapján ily követelés biztosítása, vagy kiegyenlítése céljából harmadik személy irányában közvetlenül kötelezettséget vállalt. (2) E jogával a vesztes csak addig élhet, amíg az elvállalt kötelezettséget nem teljesítette. Ha a harmadik személy kielégítése előtt a nyerőt a mentesítésre felhívta, a nyerőtől annak az összegnek megtérítését követelheti, amelyet a harmadiknak fizetni kénytelen.

3. Eljárási rendelkezések.

47. §. (1) A tőzsdebíróság ítélete ellen azon az alapon, hogy az ügylet, amelyből a megítélt követelés ered, a jelen törvény értelmében tilos és érvénytelen, továbbá azon az alapon, hogy a megítélt követelés játekból eredő nyereség (44. §.) felülvizsgálati kérelemnek van helye a budapesti kir. ítélőtáblához. (2) A felülvizsgálati kérelmet az ítélet kihirdetésétől, vagy kézbesítésétől számított 3 napi záros határidő alatt kell beadni. (3) A felülvizsgálati kérelem határidejének elmulasztása esetében az igazolási határidő három nap. Ez a határidő az elmulasztott határidő utolsó napjától, ha pedig a mulasztás a félnek vagy képviselőjének csak később jutott tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg, a mulasztás tudomására jutásától, illetőleg az akadály megszűnésétől számítandó. (4) A mulasztás napjától számított hat hónap eltelte után igazolást kérni nem lehet. (5) Az igazolási kérelemre az 1881: LIX. t.-c. 97. §-a (2) bekezdésének rendelkezése áll. (6) A kir. ítélőtáblának az ily felülvizsgálati kérelem tárgyában ítélező tanácsa a bírói tagokon felül két ülnökből alakul, akiket a tőzsdetanács tagjai közül a kereskedelemügyi miniszter által az igazságügyminiszterrel egyetértve kijelölt hús szakferfiú sorából a tanács elnöke hív be. (7) A kir. ítélőtáblának mint felülvizsgálati bíróságnak eljárására a polgári perrendtartásnak a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. (8) Az ülnök díjazásának szabályait, valamint a felülvizsgálati eljárás-

ban fizetendő külön eljárási költséget az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg. ⁽⁹⁾ A jelen §. alapján előterjesztett felülvizsgálati kérelmeket soronkívül kell elintézni a törvénykezési színet tartama alatt. — 48. §. Választott bíróság ítéletét az előbbi §. esetében keresettel a rendes bíróság előtt érvényteleníteni lehet. Az ily érvénytelenítési kereset esetében a Pp. 784—786. §-ait kell megfelelően alkalmazni. —

Bírói gyakorlat. L. a Pp. 180. §. 4. pontjánál és 767. §-ánál közöltek is.

Tözsdebíróvási hatáskör kikötése nincs alakisághoz kötve, elég az okiratnak a Kt. 313. §-ának megfelelő aláírása; az üzleti összekötetéstől jövőre felmerülhető minden peres ügyre előre is ki lehet kötni ezt a hatáskört. (K. 1924. dec. 2. P. VII. 2865.)

Csak az alperes alávetése is megalapítja a hatáskört. (K. 53. sz. telj. ül. dtv. 696. sz. elvi hat.)

Annak nincs törvényes akadálya, hogy a felek akár az üzleti összekötetést megelőzően, akár annak folyamán általános nyilatkozattal kössék ki a tözsdebíróvási hatáskörét minden, az összekötetéstől folyóan jövőre felmerülhető peres vita tekintetében is.

Az alávetés történhet kölcsönösen váltott nyilatkozatokban és kötéslevelekben is. (K. 1925. szept. 30. P. VII. 1678/1925.)

Az a kérdés, vajjon a perben a tözsdebíróvási választott bíróság, vagy a rendes bíróság jogosult-e eljárni, hatásköri kérdés. Az e tárgyban hozott fellebbezési bírósági ítélet ellen felülvizsgálati kérelemnek van helye.

A tözsdén kötött ügyletekből felmerülő kereseteket a Pp. 24. §-a által érvényben fenntartott 1881: LIX. t.-c. 94. §-ának a) pontja akkor is, ha az ügylet csak egyik félre nézve képez kereskedelmi ügyletet, parancsolólag a tözsdebíróvási hatáskörébe utalja; az ilyképp kijelölt hatáskörtől tehát egyik félnek sincsen joga egyoldalúlag eltérni és az egyébként illetékes rendes bíróságot igénybevenni.

A jelen esetben az alperes állította és bizonyítani is kívánta, hogy a keresetnek alapul fekvő kereskedelmi ügylet a tözsdén (a tözsdeteremben, a hivatalos tözsde ideje alatt, a szerződő felek által személyesen, vagy meghatalmazottaik által) kötött. Ha az alperesnek ez az állítása valónak bizonyul, ez esetben az ügy az ott kötött ügyletből származtatott kártérítési igény elbírálása tekintetében is a fentebb idézett törvényszakasz rendelkezésénél fogva kétségtelenül a tözsdebíróvási hatáskörébe tartozik. (K. VII. 8580/1926. J. H. I. évf. 18. sz.)

A felperesnek az eredeti kötlevel átvételét elismerő írásbeli nyilatkozata a kötlevel kifogás nélküli átvételét is jelenti, a felperes ezzel a kötlevelben foglalt tözsdebíróvási hatáskörre vonatkozó alávetést is elfogadta. (K. IV. 2601/1926. J. H. I. 2. sz.)

Felperesnek a Pp. 45. §-ában foglalt rendelkezések megsér-

tésére alapított felülvizsgálati panaszai nem jogszerűek. Ez a törvényhely egy a felek által meghatározott rendes bíróság illetékessége kikötésének feltételeiről intézkedik, tehát nem vonatkozik az ezúttal is fennforgó arra az esetre, amikor a felek az ügyet annak választott bíróság elé utalásával a rendes bíróság hatásköre alól elvonják.

Tözsdebíróági kikötés érvényességének a Pp. 24. §-a értelmében hatályában fenntartott 1881: LIX. t.-c. 94. §. b) pontja szerint nincs más feltétele, mint az, hogy a tözsdebíróóság iránti szerződés írásba legyen foglalva. Ezzel szemben a különbíróági kikötés hatályossága szempontjából semmi jelentősége sincs annak, hogy az okirat keltezte nincs és hogy annak aláírása nem az előttevező tanúk jelenlétében történt. (K. IV. 3112/1926. J. H. I. 7. sz.)

A rendes bíróságnál perbefogott alperes a tözsdebíróóság hatáskörére sikerrel csak abban az esetben hivatkozhatik, ha a tözsdebíróóság hatáskörét a felek törvényszerűen kölcsönösen kikötötték; sikertelenül emel tehát pergátló kifogást, ha a tözsdebíróóság hatáskörének csak az a fél vetette magát alá. A kir. Kúria 53. sz. t. ü. döntvényében alperes ellenében mondotta ki érvényesnek az alperes egyoldalú alávetését. (K. 1925. okt. 3. P. 2382/1925. sz.)

Választottbíróági ítélet érvénytelenítése iránti kereset akkor sem tartozik a tözsdebíróóság hatáskörébe, ha a főügy, választottbíróági szerződés nem létében, a tözsdebíróósághoz tartozott volna. (B. 1921. okt. 8. P. 7902. sz. Pdt. X. 62. l.)

Tözsdebíróági ítélet alapján mindig a járásbíróság rendeli el a végrehajtást. (Bpesti törvényszék elvi megállapodása, Pdt. I. 43.)

A tözsdebíróági kikötésre a Pp. 45. §-ának szabályai nem alkalmazhatók, az tehát a tözsdebíróóságnak magukat az 1881. évi LIX. t.-c. 94. §-a értelmében alávető feleket akkor is kötelezi, ha az okiratban nincs kifejezetten kikötve, hogy az ügyben csak a tözsdebíróóság járhat el. (Bpesti tábla P. IV. 3594/1915. Pdt. I. 181.)

Tözsdebíróági alávetést tartalmazó közjegyzői okirat alapján is az illetékes rendes bíróságnál kell a végrehajtás elrendelését kérni. Ezt az illetékességet az 1874: XXXV. t.-c.-nek a Ppé. 32. §-a által fenntartott 112. §-a határozza meg. Bpesti tábla P. III. 5728/1915. Pdt. I. 243.)

A Pp. életbelépése előtt folyamatba tett tözsdebíróági ügyben a Pp. szabályai nem alkalmazhatók. (Pp. 61. §-a.) (Bpesti tábla P. II. 6249/1915. Pdt. I. 268. sub. I—II.)

Aki magát a tözsdebíróóság eljárásának az 1881: LIX. t.-c. 94. §. b) pontjának megfelelően alávetette, ellenfelét a rendes bíróságnál akkor sem perelheti, ha a kötjegyben a tözsdebíróóságnak nem illetékessége, hanem csak hatásköre állapítottott

meg és ha ugyanaz a rendes bíróság eljárásának kifejezett kizárását nem is tartalmazza. (Bpesti tábla P. II. 5754/1915. Pdt. I. 292.)

Tanácsváltás esetében a tözsdebíróság a Pp. 242. és 392. §-a értelmében szabályszerűen megalakítottak nem tekintendő, ha a tárgyalás nem ismételtetett. Az az eljárás, hogy az új tanácsstaggal „az előző tárgyalás eredményét megismertetik”, a tárgyalás ismétlését nem pótolja. (P. II. 5801/1915. Pdt. I. 317.)

A Pp. 45. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az alávetés csak akkor érvényes, ha az illetékességet belföldi bíróságra ruházza, az 1914: XLII. t.-c.-ben becikkelyezett jogsegélyegyezmény első cikk 5. pontja szerint az osztrák tözsdebíróságnak való alávetést nem zárja ki. (P. II. 5198/1915. Pdt. I. 318.)

A tözsdebírósági kikötésre a Pp. 45. §-ának szabályai nem alkalmazhatók, az tehát a tözsdebíróságnak magukat az 1881. évi LIX. t.-c. 94. §-a értelmében alávető feleket akkor is kötelezi, ha az okiratban nincs kifejezetten kikötve, hogy az ügyben csak a tözsdebíróság járhat el. (P. II. 4638/1915. Pdt. I. 319.)

Az osztrák tözsdebíróság kikötése csak akkor érvényes és csak akkor szünteti meg a magyar bíróságnak különben meglévő hatáskörét, ha erre nézve Ausztriával a viszonyosság tényleg fennforog. (P. II. 8538/1915. Pdt. I. 419.)

Érvénytelen a tözsdebírósági alávetés, ha a fél az akarat tudatos és komoly kijelentésére képtelen volt. (P. II. 7589/1915. Pdt. I. 420.)

Nem határozatlan az a kikötés, hogy a felek a budapesti tözsde választott bíróságának és amennyiben az hatáskörrel nem bírna, az érték szerint hatáskörrel bíró budapesti kir. bíróságnak vetik alá magukat. (P. II. 6810/1915. Pdt. I. 421.)

A budapesti áru- és értéktözsde választott bíróságának pénzüsszeg fizetésében marasztaló ítélete alapján a veszély valószínűségének esetén biztosítási végrehajtásnak van helye. (Bpesti törvényszék 4344/1915. Pdt. I. 422.)

Tözsdebírósági alávetés nem jön létre, ha az egyik fél a kötlével feltételeit módosítja és a másik fél a módosításokat nem fogadja el. (P. II. 7608/1915. Pdt. I. 424.)

Érvényesnek tekintendő az olyan szerződéses megállapodás, amelyben a felek a köztük fennálló üzleti összeköttetés egész tartama alatt felmerülő vitás esetekre nézve magukat a tözsdebíróság illetékességének kifejezetten alávetették. Ha a tözsdebírósági kikötést tartalmazó okiratot csak a felperes írta alá, alperes a rendes bíróságnál a Pp. 180. §. 4. pontján alapuló pergátló kifogást sikerrel nem emelheti. (Kolozsvári tábla P. I. 2104/1915. Pdt. I. 425. sub. I—II.)

Nem foglal magában a tözsdebíróság hatáskörének való „kifejezett” alávetést az, ha az egyik szerződő fél a másik félnek az illető ügylet megkötésére vonatkozó s a tözsdebíróság illeté-

kességének kikötését tartalmazó levélbeli értesítésére, ugyan-csak levélileg, esetleg ismételten is azt válaszolta, hogy a levél tartalmával mindenben egyetért. (Bpesti tábla P. II. 10.679/1915. Pdt. I. 426.)

Nem állapítható meg a tőzsdebíróság hatásköre azon az alapon, hogy a közvetlenül szerződött adós helyett egy más személy vállalja át a kötvény hátára vezetett nyilatkozattal a tartozást, de nem fejezi ki egyszersmind azt is, hogy a kötvényben előforduló s a választott bíróságra vonatkozó kikötést is magáévá teszi. (Bpesti tábla P. II. 10.844/1915. sz. Pdt. I. 427.)

A S. E. 28. §-ának (Pp. 184. §.) a magánjogi hatályok fenntartására vonatkozó rendelkezése akkor is alkalmazást nyer, ha felperes a tőzsdebírószági hatáskör leszállítása után fordul a rendes bírósághoz. (339/1914. Pdt. II. 74.)

Ha a tőzsdebírószági kikötést tartalmazó okiratot csak az alperes írta alá, ez felperest nem kötelezi és a rendes bíróság igénybevitelétől el nem zárja. (P. IV. 8928/1915. Pdt. II. 488.)

Ha a tőzsdebírószági kikötést tartalmazó okiratot csak az egyik fél írta alá, ez alapon csak a másik fél vehetné igénybe a tőzsdebírószági eljárást, ellenben az aláíró fél a keresetet csak a rendes bíróságnál teheti folyamatba. (Kolozsvári tábla P. I. 2462/1915. Pdt. II. 489.)

I. Tőzsdebírószági alávetésre alapított pergátló kifogás a Pp. 180. §. 4. pontja alá esik. — II. A tőzsdebírószági határozatok kölcsönös végrehajtása tekintetében Ausztria és Magyarország között viszonyosság áll fenn. — III. Azt a kérdést, hogy az osztrák tőzsdebírószág eljárása érvényesen kitétetett-e ki, a magyar bíróság az osztrák törvény alapján bírálja el. (P. IV. 2223/1915. Pdt. II. 490. sub. I—III.)

I. Az 1881: LIX. t.-c. 95. §. első bekezdésében foglalt az a korlátozás, hogy azokban az ügyekben, amelyek a polgári bíróság előtt még folyamatban vannak, a tőzsdebírószág el nem járhat, nem perfüggőségi, hanem hatásköri szabály, melytől a dolog természete szerint eltérni nem lehet. — II. Ha a zálogjog törlése iránti per a rendes bíróság előtt folyamatban van, a követelés behajtása iránti per a tőzsdebírószágnál meg nem indítható. (P. IV. 2794/1916. Pdt. II. 491. sub. I—II.)

Váltóperre nézve a tőzsdebírószág hatásköre ki nem köthető. (Bpesti tábla P. I. 3799/1916. Pdt. II. 492.)

Nem lehet ugyan kizártnak tekinteni azt, hogy a szerződő felek üzleti viszonyuk létrejöttékor az ebből a viszonyukból köztük felmerülő vitás kérdések tekintetében magukat, üzleti viszonyuk tartamára, a tőzsdebírószágnak előzetesen alávéssék, az ily alávetés azonban joghatályosnak csak akkor tekinthető, ha az általuk célbavett üzleti összeköttetés az állandóság és folytonosság jellegével köztük tényleg megvalósul. (P. IV. 10.319/1915. Pdt. II. 493. sub. I—II.)

Nincs törvényes akadályja annak, hogy a felek adásvételi szerződés hatálytalanítására nézve is az áru- és értéktözsde választott bíróságot kiköthessék. (Bpesti tábla P. II. 9433/1915. Pdt. II. 494.)

Az 1881: LIX. t.-c. 94. §. b) pontja értelmében nem szükséges, hogy a tözsdebíróvási kikötést tartalmazó és a felek által elfogadott alkuszi kötvény a Pp. 317. §-ának megfelelően legyen kiállítva. (Bpesti tábla P. III. 9433/1915. Pdt. II. 194.)

Tözsdebíróvási kikötés érvényességéhez bizonyító erővel bíró okirat szükséges; a vak egyén által aláírt magánokiratba foglalt alávetés tehát az 1886: VII. t.-c. 21. §. c) pontja értelmében nem érvényes. (Bpesti tábla 5297/1916. Pdt. II. 496.)

Aki a tömeggondnokkal kötött szerződésben a budapesti áru- és értéktözsde választott bírósága illetékességének vetette alá magát, azt ez az alávetés akkor is köti, ha a csőd megszüntével a szerződés a volt közadosra száll át. (Bpesti tábla P. I. 3637/1917. Pdt. III. 173.)

Lombardkölcsonök fedezetül adott, de a hitelező által jogtalanul eladott értékpapírok kiadása iránti keresetre nézve, a nem kereskedő fél alávetése a tözsdebíróvási hatáskörét meg nem alapíthatja. (P. 37665/1916. Pdt. IV. 63., Bpesti törvényszék.)

A tözsdebíróvási által hozott és kifejezetten is részítéletként megjelölt bírói határozat ellen van helye felfolyamodásnak. (Bpesti tábla P. I. 4976/1917. Pdt. IV. 65.)

Osztrák tözsdebíróvási ítélet érvénytelenítésére irányuló kereset elbírálása a magyar bíróság hatáskörébe nem tartozik. Mert a hazai bíróság a polgári perrendtartás 414. §-a értelmében a külföldi bíróság ítéletét nem annak általános érvényessége, vagy érvénytelensége szempontjából, hanem csupán annak belföldi joghatálya szempontjából akkor veheti vizsgálat alá, ha az előtte folyamatba tett ügyben egyik vagy másik fél külföldi bíróság ítéletének érvényét, illetőleg joghatályát belföldön elismertetni akarja; így például, amikor a külföldi bíróság ítéletének belföldön való végrehajtása (Ppé. 33., 36. §-ai) forog szóban, vagy amikor afelől kell döntenie, hogy az előtte indított keresettel érvényesített jog, — valamely külföldi bírósági ítéletre tekintettel, — ítélt dolgot képez-e? Amikor tehát a külföldi bírósági ítélet belföldi joghatályának kérdése egy másik ügyben elő- vagy mellékkérdés gyanánt döntendő el, azonban a belföldi bíróság ítéletének érvénytelenítése iránt önálló kereset a hazai bíróság előtt nem indítható és így a hazai bíróságnak a Pp. 414. §-ában külföldi bírósági ítélet belföldi érvényének, illetőleg joghatályának el-, vagy el nem ismerésére vonatkozólag megállapított korlátolt hatásköre a külföldi bíróság ítéletének érvénytelenítése iránti önálló keresetre ki nem terjed. (P. IV. 2383/1917. Pdt. IV. 170. sub. I.)

Nem csak a rendes bírósághoz, hanem a tőzsdebíróság és egyéb külön bíróságok előtti eljárásra is kiterjedő általános perjogi elv, hogy az ügyletből származó perre nézve irányadó hatásköri és különös illetékességi szabályoknak az ügyletbe belépő jogutóddal szemben is rendszerint érvényesülniök kell. Ennélfogva az értékpapírokat a tőzsdén, leszámolásra vásárló és a Giro- és Pénztáregylet leszámoló irodája által átvevőként kijelölt kereskedő keresete, melyet a papírokat a tőzsdén, leszámolásra eladó és a leszámoló iroda által átadóként kijelölt fél ellen, a papírok szállítása iránt indít, az 1881: LIX. t.-c. 94. §-a a) alapján a tőzsdebíróság hatáskörébe tartozik. (P. IV. 2340/1920. Pdt. VI. 28.)

Ambár a kir. Kúriának 53. sz. teljesülési polgári döntvénye értelmében a tőzsdei választottbíróság hatáskörének az 1881. évi LIX. t.-c. 94. §. b) pontja alapján kikötése hatályos akkor is, ha csak az alperesként perbe vont fél vetette magát írásban alá a tőzsdei választottbíróságnak; mégis ez az egyoldalú alávetés csak akkor kötelező, ha a felperesként fellépő fél az alperesként perbe vont felet ez utóbbinak alávetése folytán a tőzsdei választott bíróság előtt perli, ellenben egyedül az alperes alávetése esetében az 53. sz. t. ü. döntvény nem alkalmazható, ha a felperes, aki magát a tőzsdei választottbíróság hatáskörének írásban alá nem vetette, a rendes bíróság előtt indította meg a pert. (P. IV. 3923/1921. Pdt. VII. 102.)

Az osztrák tőzsdebírósági alávetés nálunk is érvényes és semmiféle vonatkozásban nem esik a Pp. 45. §-a alá. A keresk. üzlet folytatásával járó ügyletek kötésére jogosult keresk. meghatalmazott az állandó birói gyakorlat értelmében felhatalmazottnak tekintendő a tőzsdebírósági kikötésre is. (P. IV. 527. és 532/1922. Pdt. VII. 103. sub. IV—V.)

A tőzsdebírósági alávetésre nézve érvényességi kellékként előírt írásbeli alávetést szóbeli megállapodás, illetve a korábbi írásbeli alávetésnek az új rendelkezésre szóbelileg történt kiterjesztése nem pótolhatja. (P. IV. 4257/1922. Pdt. VIII. 28.)

Az a fél, aki megbízottja által kiállított kötlevelet elfogadta, nem hozhatja fel sikerrel azt, hogy megbízottját a budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága illetékességének kikötésére fel nem hatalmazta. A budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának kikötése a Pp. 180. §-ának 4. pontjában megjelölt pergátló körülmény tekintete alá esik s mint ilyen, a 180. §. utolsó bekezdése értelmében, hivatalból figyelembe nem vehető. (P. VII. 6521/1922. Pdt. VIII. 151. sub. I—II.)

Amikor a rendes bíróság előtt az alperes tőzsdebírósági alávetésre alapított pergátló kifogást emel, ez a kifogás csak akkor áll meg, ha az alávetést nemcsak a felperes, hanem az alperes is aláírta. (P. VII. 2562/1923. Pdt. IX. 59.)

Tőzsdebírósági alávetésre alapított kifogás a Pp. 180. §.

4. pontja alá esik. Joghatályos a tözsdebirósági alávetés, amely általánosságban a felek egész üzleti összeköttetésére vonatkozóan és mindennemű megbizásból származó ügyletekből keletkező vitás kérdésekben történt. Szükségtelen a hatásköri kifogást megalapító okirat csatolása akkor, ha az eljáró bíróság az okirattal bizonyítandó kikötés szövegét szószertint a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveszi. (Pdt. IX. 92.)

Ha a tözsdebiróság hatásköre az okiratban szabályozott jogviszonyból származó vitás kérdésekre általánosságban kikötött: az a kereset, mely annak a megállapítására irányul, hogy a már megszüntetett jogviszony végleges lebonyolítása szabályszerűen és joghatályosan történt, szintén a tözsdebiróság hatáskörébe tartozik. (Pksz. 3547/1929. Pdt. IX. 139.)

Az ügyvéd díjait megállapító tözsdebirósági végzés felfolyamodással megtámadható. Ily kérdésben a másodbírósági végzés ellen további felfolyamodásnak azon az alapon sincs helye, hogy a kir. ítélőtábla a kérdés érdemleges elbírálásával hatáskörét, a felfolyamodás álláspontja szerint túllépte. (Bpesti tábla P. 1083/1925. és P. IV. 1938/1925. Pdt. X. 91. sub. I—II.)

Tözsdebirósági alávetéshez nem kell teljes bizonyító erejű okirat. A tözsdebirósági alávetés kiterjed az eredeti kötés kiegészítését és biztosítását célzó későbbi járulékos megállapodásból származó igényre is. (P. VII. 3448/1925. Pdt. XI. 19. sub. I—II.)

Oly esetben, midőn a külföldi árutözsde választottbírósgának ítéletét a belföldön nem lehet érvényesnek tekinteni és végrehajtani, az ilyen választottbírósg kikötése alapján a magyar rendes bíróság hatásköre ellen sikeres pergátló kifogás nem emelhető. (P. IV. 3580/1928. Pdt. XIV. 96.)

25. §. Az igazságügyi és a kereskedelemügyi miniszter megengedhetik, hogy az előbbi §. első bekezdésében nem említett tözsde vagy termény- és gabonacsarnok külön bíróságot állít-hasson fel.

Az ily külön bíróságra az előbbi §. nyer alkalmazást.

Jegyzet. Ily külön bíróság van Szombathelyen, Miskolcon, Szegeden stb. (13977/1923. I. M. I. K. XXXII. 82.)

Ezt a §-t a 108. §. alapján az 1912. évi 43.800. sz. I. M. rend. 1912. évi október 1-ével életbeléptette. (I. K. XXI. 339.)

26. §. Az 1884. XVII. törvénycikkben foglalt ipartörvény 176. §-ának második bekezdésében a „törvény rendes útja” alatt, tekintet nélkül a per tárgyának értékére a járásbírósgot kell érteni.

Az iparhatóságtól, illetőleg a békéltető-bizottságtól a bíróság elé vitt ügyekben kizárólag az a járásbírósg illetékes, amelynek területén az iparhatóság vagy az ipartestület székhelye van.

Ha az iparhatóság vagy a békéltető-bizottság jogerősen

kimondta hatáskörének hiányát, a bíróság a megelőző eljárás hiánya (Pp. 186. §. 2. p.) miatt nem tagadhatja meg az eljárást.

A bíróság elé vitt ügyekben követendő eljárást egyebekben a igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

Jegyzet. E rendelet: 72400/1914. I. M. (I. K. XXIII. 778.) A munkaügyi bíraskodásról a 9180/1920. M. E. sz. és 51000/1925. I. M. sz. r. szól, amelyeket utóbb közlünk.

Az ipartörvény 176. §-a alapján az iparhatóságtól a járásbírósághoz vitt és 50 K. értéket meg nem haladó ügyekben a járásbíróság ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs. Bpesti törvényszék 27. P. 1913/915. számú elvi határozat. Pdt. I. 325.)

Alkalmazott által a főnök ellen indított perben az elperes, megelőző iparhatósági eljárás nélkül is, viszontkeresetet támaszthat. (5077/1914. P. sz. VIII. sz. Pdt. I. 343.)

Az 1380/1915. M. E. sz. rendelet az iparhatóság előtti eljárásban is hasonszerűen alkalmazandó; de a közkereseti társaság elleni eljárás csak akkor függeszthető fel, ha a cégjegyzék szerint képviselőre jogosult mindegyik tagja hadbavonult. (M. kir. Kereskedelmi miniszter 30.809/1919. sz. rend. Pdt. I. 350.)

Ha az ipartörvény 176. §-ában megszabott határott utolsó napja vasárnapra esik, a határidő a legközelebbi köznapon jár le. A járásbíróság nem teheti vizsgálat tárgyává, hogy az iparhatóság a megelőző eljárásra helyileg illetékes volt-e. (Bpesti tábla P. IV. 5747/1915. Pdt. I. 359.)

Nincs szükség külön megállapítási keresetre annak a kimondása végett, hogy felperes — iparossegéd — a szolgálati szerződést az ipartörvényben biztosított jogai épségbentartásával felbonthatja. Ily kereset szükségességét az iparhatóság elutasító határozata sem indokolja. (Kolozsvári tábla P. II. 1772/1919. Pdt. II. 70.)

Az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél részére az 1907: XIX. t.-c. 156. §-ában megszabott 15 napi határidő akkor is be van tartva, ha a kereset e határidőn belül az illetéktelen bírósághoz, ennek permegszüntető határozatának jogerőre emelkedésétől számított 30 nap alatt pedig a Pp. 184. §-a értelmében az illetékes bírósághoz érkezett. Ez a határidő meg nem hosszabbítható. (Kolozsvári tábla P. II. 1659/1915. Pdt. II. 75.)

Az a körülmény, hogy az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél keresetét az 1907: XIX. t.-c. 156. §-ában megszabott 15 napi határidő eltelté után adta be, az eljárás bármely szakában hivatalból észlelendő. (Bp. VI. 10507/1915. Pdt. II. 497.)

Amikor az iparhatóság hatáskör hiánya miatt tagadja meg a panasz érdemleges elbírálását és ezzel a panaszost a polgári bírósághoz utasítja, akkor az a nyolc napi határidő, melyet az

ipartörvény 176. §-a nyilván csak az ügy nem érdemleges elintézésével meg nem elégedő fél részére ír elő a panaszt nem kötelezi. (Bpesti tábla P. IV. 9311/1915. Pdt. II. 498.)

Az iparhatóságtól a törvény rendes útjára vitt és ötven koronát meg nem haladó ügyek a községi bíróság elé tartoznak. (Pozsonyi törvényszék Pf. 76/1917. Pdt. III. 65.)

Ha az iparhatóság határozatával meg nem elégedő felperes az erre nézve szabályszerűen megtörtént bejelentésén felül, ezt követőleg, ugyanazon jog iránt — teljesen feleslegesen — külön keresetlevelet is ad be a járásbírósághoz, de akár a külön benyújtott keresetlevélről, akár a szóbeli tárgyaláson tett előterjesztésből kiténik, hogy a felperes a külön keresetlevelet csak oly joglépésnek tekinti, amely az iparhatóságnál folyamatba tett ügynek a járásbíróság elé vitelére irányul, akkor sem a perfüggőségre, sem a megelőző iparhatósági eljárás hiányára alapított pergátló kifogás nem bir alappal. (Bpesti tábla P. II. 5399/1917. Pdt. IV. 31. sub. II.)

Azokban a perekben, amelyekre a munkaügyi bíróság hatásköre kiterjed, a megelőző iparhatósági eljárás lefolytatása nem kötelező. (P. II. 1421/1922. Pdt. VIII. 70.)

Járásbíróság, mint munkaügyi bíróság ítélete ellen beadott fellebbezéshez az ellenfél nem csatlakozhatik. (P. II. 2903/1922. Pdt. VIII. 119.)

Uradalmi gazdaságban évi javadalmazással alkalmazott, különleges elméleti vagy gyakorlati vizsgával nem bíró iparosnak, mint gazdasági cselédnek felmondási időre járó követeleése közigazgatási útra, a nyugdíjszabályzaton alapuló nyugdíjigénye ellenben bírói útra tartozik. (P. VI. 6007/1922. Pdt. IX. 1.)

Penzióban alkalmazott portás, mint iparossegédnek a munkaviszonyból származó követeleése a munkaügyi bírósághoz tartozik. (P. II. 1328/1922. Pdt. IX. 2. sub. I.)

27. §. Az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. t.-c. 42. §-a második bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha az érdekelték becslést nem kívánnak, ingatlan értékét hatósági adó- és becslési bizonyítvánnyal igazolt becsérték alapján kell megállapítani.

Az 1894: XVI. t.-c. 124. §-a hetedik bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

A felfolyamodás felett másodfokban a kir. törvényszék, harmadfokban a kir. Kúria határoz.

Jegyzet. E §. 1. és 2. bekezdését hatályon kívül helyezi az 1920: XXXIV. t.-c. 136. §-a.

28. §. A házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-c. 41. §-a alapján az ágytól és asztaltól elválasztó ítéletnek felbontó ítéletté változtatása iránt és az 1894: XXXI. t.-c. 142. §-a alapján a felbontó ítélet hatályának kiterjesztése iránt előterjesztett

kérelemre a Pp. 683. §-át kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a keresetet a Pp. 639. §-a szerint illetékes bíróságnál kell megindítani.

29. §. A majorsági zsellérbirtokról és az ehhez hasonló természetű birtokokról szóló 1896: XXVI. t.-c. 14. §-a második bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

A kereset a kir. járásbíróságok hatáskörébe és kizárólag annak a járásbíróságnak az illetékességéhez tartozik, amelynek területén az ingatlan fekszik.

Az 1896: XXV. t.-c. 16—34. §-ai hatályukat veszítik és az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a megváltási eljárást rendelettel szabályozza.

Az 1896: XXV. t.-c. egyebekben érintetlenül marad.

Jegyzet. E rend. a 42800/1914. I. M. sz. r. (I. K. XXIII. 500.)

30. §. E §. helyett a Ppn. 21. §-a irányadó.

MÁSODIK CIM.

Végrehajtási eljárási rendelkezések. (31—58. §§.)

Ezeket itt nem közöljük.

HARMADIK CIM.

Atmeneti rendelkezések. (59—69. §§.)

Ezeket sem közöljük, mert — egészen szórványos kivételek lehetőségéről nem tekintve — aktualitással már nem bírnak.

NEGYEDIK CIM.

A kir. Kúria döntvényei.

Jegyzet. Ezt a címet a 108. §. alapján az 1912. dec. 12-iki 59.000. I. M. sz. rendelet 1913. évi jan. 1-ével életbeléptette. A Munkásbiztosítási Felsőbíróság teljesülési határozatai: 27000/1922. I. M. sz. r. (I. K. 363.)

70. §. Az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett a vitás elvi kérdést a kir. Kúriának erre a célra alakított tanácsa (jogegységi tanács) dönti el:

1. ha a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben el kíván térni a kir. Kúriának ugyanazt az elvi kérdést eldöntő oly határozatától, mely a hivatalos gyűjteménybe (78. §.) fel van véve;

2. ha a kir. Kúria ellentétes elvi alapon nyugvó határozatot hozott, vagy ha a kir. ítélőtáblák, a kir. törvényszékek, vagy a kir. járásbíróságok elvi kérdésben ellentétes gyakorlatot folytatnak, és a kir. Kúria elnöke vagy az igazságügymi-

niszter a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását jövőre szükségesnek tartja.

A kir. Kúrián ily elvi kérdések eldöntésére évenként négy tanácsot kell alakítani, még pedig:

közpolgári ügyekben,
telekkönyvi, urbéri és birtokrendezési ügyekben,
váltó-, kereskedelmi- és csődügyekben,
bűnvádi ügyekben.

Mindegyik tanács a kir. Kúria elnökének, másodelnökének vagy helyettesüknek elnöklete alatt — az elnökön kívül — tíz tagból áll. Tagjai a kir. Kúria tanácselnökei közül és bírái közül azok, akiket a kir. Kúria elnöke, a másodelnök, a tanácselnökök és a tanácsvezetők előzetes meghallgatásával az illető tanácsba beoszt. A tanácsokba a szükséghez képest ugyanily módon póttagok is beoszthatók.

Bűnvádi ügyben a jogegység érdekében használt perorvoslatot a kir. Kúriának a jelen §. értelmében alakított tanácsa intézi el. Egyebekben az 1896: XXXIII. törvénycikknek a jogegység érdekében használható perorvoslatra vonatkozó rendelkezései érintetlenül maradnak.

Te. 128. §. Az 1912: LIV. t.-c. 70. §-a 1. bekezdésének 1. és 2. pontjában felhozott eseteken felül a kir. Kúriának jogegységi tanácsa dönti el a vitás elvi kérdést akkor is, ha:

1. a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben eltérni kíván a kir. Kúriának korábban hozott ugyanazt az elvi kérdést eldöntő, de a hivatalos gyűjteménybe fel nem vett határozatától és határozatának meghozatala előtt az elvi kérdésnek jogegységi határozattal való eldöntését szükségesnek tartja,

2. akár a kir. Kúria, akár valamely más rendes bíróság (1928: XLIII. t.-c. 2. §.) elvi kérdésben valamely más korábban hozott jogerős rendes bírósági határozattól eltérő jogerős határozatot hozott, és a kir. Kúria elnöke vagy az igazságügyminiszter a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását jövőre szükségesnek tartja.

Ppé. Mi. Az új szabályozás különösen három irányban tér el lényegesen a maitól; nevezetesen: 1. megszünteti a kir. ítélőtáblák döntvényhozási jogát; 2. a kúriai döntvény hozatalát a Kúriának külön erre a célra, kiváló jártasságú bíráiból alakított tanácsaira bízva s csak e tanácsok ú. n. jogegységi határozatától vagy teljes-ülési határozattól eltérés esetében utalja a

Kúria teljes-ülésének hatáskörébe és 3. a döntvényt kötelező erővel ruhazza fel.

A kir. ítélőtáblák döntvényhozási jogát az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a létesítette; ez a §. a kir. Kúria teljes-ülésének (1377/1905. eln. és 2158/1905. eln. sz.) és az igazságügyminiszternek (1905. F. 25/54. sz. rend.) értelmezése szerint csak akkor jogosítja fel a kir. ítélőtáblát teljes-ülési határozata hozatalára, ha az eldöntendő jogkérdés egyáltalában nem kerülhet a kir. Kúria elé, minden más kérdésben mellőzni kell ítélőtáblai döntvény alkotását. Minthogy az anyagi jog alkalmazása — legalább a polgári jogszolgáltatás terén — soha sincs kizárva a Kúria bíraskodásának a köréből és minthogy az eljárási jog terén fennálló jogorvoslati rendszer szerint is a legtöbb kérdés harmadfokú jogorvoslat útján a Kúria elé kerülhet, a Kúria bíraskodása csak igen kevés oly kérdésben van kizárva, amely kérdésekben (pl. a végrehajtási, az örökösödési eljárásban) a másodbírósági határozat ellen egyáltalában ki van zárva a jogorvoslat; a kir. ítélőtábláknak ily ügyekre szorítókozó döntvénykozási joga tehát oly szűkkörű, hogy azt fenntartani nem célszerű, különösen arra figyelemmel sem, hogy a javaslat 13., 25. és 38. §-a értelmében azoknak a perenkívüli ügyeknek nagy részében — amely ügyekben az ítélőtáblák döntvényeire tér nyílnék — az ítélőtáblák a másodbírói hatóságot nem fogják gyakorolni. De nem is helyes a döntvényalkotás jogával olyan fórumokat felruházni, amelyekből tizenegy van az országban. A döntvény célja az ellentétes gyakorlat szülte jogbizonytalanságnak a megszüntetése; ha a döntvények is ellentétesek, ez a jogbizonytalanságot nem szünteti meg, hanem a döntvény tekintélyével meg fokozza. Az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a is kénytelen volt ellentétes ítélőtáblai döntvények esetéről gondoskodni s többször elő is fordult, hogy a Kúriának kellett az ítélőtáblai döntvények ellentéteit kiegyenlíteni. — Döntvényhozás jogával helyesen csak egyetlen fórumot: a legfőbb bíróságot lehet felruházni.

Mi a Te. 128. és 129. §-aihoz. A Te. arra törekszik, hogy a m. kir. Kúria felülbírlása alá eső ügyek számát kevesbitse és ily módon csökkentse a pereskedés folytán az államot és a feleket terhelő kiadásokat is. A Kúria elé kerülő ügyek számára ez a csökkentése azonban azzal a veszedelemmel fenyeget, hogy a Kúria nem tehet majd kellő mértékben eleget annak a feladatának, hogy határozataival irányítsa a joggyakorlatot és biztosítsa a jogegységet. Ezért a Te. az eddiginél szélesebb körben teszi lehetővé, hogy a Kúria jogegységi határozatokat hozzon. Lehetővé teszi ugyanis a Kúria ítélkező tanácsának, hogy amikor elvi kérdésben el akar térni a Kúria valamelyik korábbi határozatának elvi álláspontjától, határozatának meghozatala előtt a jogegységi tanács döntését kérje ki (128. §. 1. pont),

sőt ugyanezt a jogot az ítélező tanács elnökének is megadja (129. §.). Lehetővé teszi továbbá jogegységi döntés hozatalát akkor is, ha a rendes bíróságoknak bármilyen két jogerős határozata között elvi kérdésben ellentét van és a m. kir. Kúria elnöke vagy az igazságügyminiszter az elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását a jövőre szükségesnek tartja, holott a mai jog e részben ellentétes gyakorlat folytatásától teszi függővé a jogegységi döntés hozatalát, tehát több bírói határozatot kíván meg e végett.

71. §. A kir. Kúria teljes ülésében kell eldönteni a vitás elvi kérdést:

1. ha a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben el kíván térni a kir. Kúriának az előbbi §. értelmében a jogegység megővésére hozott határozatától (jogegységi határozatától) vagy a kir. Kúriának teljes ülésében hozott határozatától;

2. ha a kir. Kúria elnöke vagy az igazságügyminiszter a kir. Kúria jogegységi vagy teljes ülési határozatának megváltoztatását szükségesnek tartja.

A teljes ülés polgári jogi természetű vitás elvi kérdés esetében a polgári tanácsok tagjaiból, büntetőjogi természetű vitás elvi kérdés esetében a büntető tanácsok tagjaiból, ha pedig a felmerült vitás elvi kérdés nem csupán polgári jogi vagy nem csupán büntetőjogi természetű, a vegyes teljes ülés a kir. Kúria polgári és büntető összes tanácsainak tagjaiból alakul.

72. §. Ha a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben el kíván térni a kir. Kúriának a hivatalos gyűjtem.-ben (78. §.) felvett, a 70. §. alapján hozott jogegységi vagy pedig teljes ülési határozatától, az illető tanács elnöke köteles az ügy elintézését felfüggeszteni, az elvi kérdést szövegeztetni és a kir. Kúria elnökének bemutatni.

Te. 129. §. Az 1912: LIV. t.-c. 72. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A kir. Kúria tanácsának elnöke felfüggesztheti az ügy elintézését akkor is, ha a kir. Kúria tanácsa elvi kérdésben eltérni kíván a kir. Kúria ugyanazon vagy más tanácsának határozatától, habár az nincs is a hivatalos gyűjteménybe felvéve.

Jegyzet. E §. indokolását l. fentebb a Te. 128. §. (Ppé. 70.) §-ánál.

73. §. A kir. Kúria elnöke, ha olyan esetről nyer tudomást, amelyben az elvi kérdés eldöntésének helye van (70., 71. §.), a 70. §. esetében az e §. szerint alakított megfelelő tanácsot, a 71. §. esetében pedig a teljes ülést késedelem nélkül egybehívja.

74. §. A jogegységi tanács csak akkor határozatképes, ha az elnökön kívül tíz tag jelen van, a teljes ülés csak akkor határozatképes, ha tagjainak legalább kétharmada jelen van.

Előbb a bírák, azután pedig a tanácselnökök szavaznak; a szavazat a rangban legifjabb kezdi; az elnök utoljára szavaz.

A jogegységi tanács és a teljes ülés határozatát a jelenlevők szavazatának többségével hozza. Teljes ülésben a szavazatok egyenlősége esetében az a javaslat emelkedik határozattá, amelyhez szavazatával az elnök járult.

Teljes ülési határozat megváltoztatásához a teljes ülés jelenlevő tagjai kétharmad részének szavazata szükséges.

A jogegységi tanács valamint a teljes ülés elé terjesztett minden kérdésben a koronaügyészt vagy helyettesét meg kell hallgatni.

75. §. A kir. Kúriának jogegységi (70. §.), valamint teljes ülési határozatát a bíróságok mindaddig követni kötelesek, amíg azt a kir. Kúria teljes ülése meg nem változtatja.

A jogegységi és a teljes ülési határozat kötelező hatálya a hivatalos lapban közzétételének napjától számított tizenötödik nappal kezdődik.

(*Mi.*) Az 1881. évi LIX. t.-c. 4. §-a és az 1907. évi XVIII. t.-cikk 3. §-a szerint a kir. Kúria teljes ülési határozatai az ügyek eldöntésénél irányadók, az alsóbíróságokat tehát az általánosan elfogadott magyarázatok szerint nem kötelezik. Az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a szerint a kir. ítélőtáblák ily határozatai közt fölmerült ellentét kiegyenlítésére hozott kúriai határozatot a kir. ítélőtáblák mindaddig követni tartoznak, míg azt a kir. Kúria újabb teljesülési megállapodással meg nem változtatja. Ez a szabályozás nem biztosítja a jogszolgáltatás egyöntetűségét, mert a kir. ítélőtáblákat csak kivételesen, az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a esetében, a kir. törvényszéket és járásbíróságokat pedig semmi esetben sem köti a Kúria teljesülési határozata. Tehát éppen ott, ahol az egyöntetűség hiányának veszélye a legnagyobb és azt a legerősebben kellene biztosítani, t. i. az alsóbíróságoknál, amelyek sok ügyben utolsó fokban járnak el, nincs gondoskodás a jogszolgáltatás egyöntetűségének biztosításáról. Ha az igazságszolgáltatás egyöntetűségét biztosítani akarjuk, elkerülhetetlenül szükséges a teljesülési határozat hatályát a mai joggal szemben kiterjeszteni.

Ez ellen két okot hoznak fel. Az első ok a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869: IV. t.-cikk 19. §-ában is kifejezett, a hatalmak megoszlásának és a törvényhozás és a bírászkodás elkülönítésének tanából folyó az az alkotmányos alapelv, hogy a bíró csak a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek és a törvényerejű szokás szerint köteles eljárni és ítélni. Azt mondják ennélfogva, hogy a teljesülési határozatok hatályának kiterjesztése az alsóbíróságokra a bíróság függet-

lenségét támadja meg és a felsőbírószéket törvényhozási joggal ruházza fel. Ez az indok azonban nem helytálló. Ezt az okot az ellen is fel lehetne hozni, hogy a Kúria teljesülési határozata magát a Kúriát és egyes esetekben a kir. ítélőtáblát köti. Ha nem ruházza fel a Kúriát törvényhozó hatalommal és nem sérti a bírói függetlenséget az, hogy a Kúria teljesülési határozata köti azt a kúriai bírót, aki talán annak hozatalában nem vett részt, vagy ellene szavazott, sőt kötelezővé tesszük egyes esetekben a kir. ítélőtáblára, nincs veszély a kötelező hatálynak az alsóbírószékekre kiterjesztésében sem. Utóvégre a járásbírói és a törvényszék bírájának függetlensége nem lehet nagyobb, mint a kir. ítélőtábla vagy a kir. Kúria bírájának függetlensége. Ha kívánatos a jogszolgáltatás egyöntetűsége, akkor biztosítani is kell azt akképen, hogy az alsóbírószékek kövessék is az azt megvalósító kúriai döntvényt. A másik ok, amelyet a kötelező hatály kiterjesztése ellen felhoznak, az, hogy megköti a jogéletet és akadályozza a jog szabad fejlődését. Ezt az okot azonban a törvényalkotás ellen is fel lehetne hozni és fel is hozták. Azonban ép úgy, mint a jogszolgáltatás egyöntetűsége és a jogállapot biztosítása szükségessé teszi a jogviszonyoknak törvénnyel szabályozását, ép úgy szükségessé teszi a döntvényalkotási jogot is. De különben is lehet arról gondoskodni, hogy a teljesülési határozat ne kósse meg a jogfejlődést. A határozat megváltoztatására a javaslat 73. §-a ad is könnyű módot. A 72. §-ban a jogegységi határozatok kötelező erejére nézve kimondott szabály azonban csak a 67. §. értelmében hozott jogegységi határozatra alkalmazandó, mert csak ez a határozat döntvény; a törvény életbelépése előtt az 1896: XXXIII. t.-c. alapján hozott jogegységi határozatnak ilyen hatályt nem ad a javaslat.

76. §. Bármelyik kir. ítélőtábla teljes ülése a jelenlevők szavazatának legalább kétharmadrészével hozott határozat alapján a kir. Kúria jogegységi vagy teljes ülési határozatának megváltoztatása céljából indokolt felterjesztést tehet, mely esetben a kérdést a kir. Kúria megfelelő teljes ülése újból eldönti.

Az ügy elintézését azonban ebből az okból nem szabad felfüggeszteni.

77. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a kir. Kúria jogegységi és teljes ülési határozatai hozatalának részletes szabályait, nevezetesen az elvi jelentőségű határozatok előkészítését, nyilvántartását és közzétételét, a jogegységi tanács és a teljes ülés összehívását, alakulását és eljárását, a koronaügyész meghallgatásának módját, a határozathozatalt, a határozat hiteltelítését, a határozatok könyvének vezetését és a határozatok közzétételét rendeleti úton szabályozza.

Az 1881: LIX. t.-c. 4. §-a, az 1907: XVIII. t.-c. 3. §-a és az 1890: XXV. t.-c. 13. §-ának utolsó bekezdése hatályukat veszítik.

Jegyzet. E rendelet az 59200/1912. I. M. sz. r. (I. K. XXI. 411.)

78. §. A kir. Kúria teljes ülési határozataiból, jogegységi határozataiból és egyéb elvi határozataiból hivatalos gyűjteményt kell készíteni, illetőleg büntető ügyekben az 1907: XVIII. t.-c. 4. §-a alapján készített hivatalos gyűjteményt folytatni.

A gyűjteménybe felveendő elvi határozatokat bizottság választja ki.

A polgári jogi bizottság elnöke a kir. Kúria polgári szakosztályának vezetője, tagjai a kir. Kúria polgári tanácsainak vezetői és a koronaügyész vagy helyettese; a büntetőjogi bizottság elnöke a kir. Kúria büntető szakosztályának vezetője, tagjai pedig a kir. Kúria büntető tanácsainak vezetői és a koronaügyész vagy helyettese.

A gyűjteményt mint a kir. Kúriának hivatalos kiadványát az igazságügyminiszter teszi közzé.

A kiválasztásnál és a közzétételnél követendő eljárást az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

Jegyzet. E rendelet az 59200/1912. I. M. sz. r. (I. K. XXI. 411.)

79. §. Az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a és az 1907: XVIII. t.-c. 3. és 4. §-a hatályukat veszítik.

ÖTÖDIK CIM.

A bírói és ügyészi szervezetet módosító és kiegészítő rendelkezések.

80. §. Amennyiben törvény másként nem rendelkezik, a kir. ítélőtábla polgári ügyekben az elnökön kívül két bíróból alakult tanácsban határoz. Ha a kir. ítélőtábla a polgári perrendtartásban nem szabályozott polgári ügyekben mint fellebbezési bíróság határoz, tanácsának alakulására a Pp. 55. §-át kell alkalmazni. A kir. törvényszék és a kir. Kúria tanácsának alakulására a polgári perrendtartásban nem szabályozott polgári ügyekben is a Pp. 55. §-a alkalmazandó.

81. §. A kir. törvényszéknél tanácselnöki állások szervezhetnek.

Jegyzet. A 2. bek. a bírói status következtében hatályát veszítette.

82. §. A törvényszék tanácsában a törvényszék elnöke, tanácselnöke vagy az igazságügyminiszter részéről tanácsvezetés jogával felruházott bíró elnököljön.

83. §. A kir. törvényszéknél, vagy kir. járásbírósnál alkalmazott ítélőbíró a polgári perrendtartás életbelépését meg-

előző és követő egy-egy összesen tehát két évi időtartamon belül más bírósághoz áthelyezhető. A bíró köteles áthelyezésének a hivatalos lapban közzétételétől számított tizenöt nap alatt nyilatkozni, ha az áthelyezést nem fogadja el. Aki az áthelyezést nem fogadja el, állásáról lemondottnak tekintendő, de ez a rendelkezés az 1885: XI. t.-c.-nek a nyugdíjazásra, illetőleg a végkielégítésre vonatkozó rendelkezését nem érinti.

Az áthelyezés kérdésében az illető ítélőbíró valamennyi felügyeleti hatóságát meg kell hallgatni.

Ugyanazt az ítélőbíró e §. alapján csak egyszer szabad áthelyezni.

Az e §. alapján áthelyezett ítélőbírónak szabályszerű költségek díjait meg kell téríteni.

84. §. E törvény életbelépésének napján a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék működése megszűnik és a budapesti kir. törvényszéknél kereskedelmi szakosztály állítatik fel.

A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék elnöki állásának megszűnése következtében a kir. Kúria rendes bírának létszáma (1895: XLIV. t.-c. 3. §.) hatvanötre leszállítatik.

E törvényszék személyzete — ideértve az állandó szakértőket és tolmácsokat is — a Budapesten székelő bíróságok valamelyikéhez megfelelő állásra helyeztetik át.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél e törvény életbelépésének napján folyamatban levő ügyek elintézése a budapesti kir. törvényszék hatáskörébe és illetékességéhez fog tartozni. A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék megszűnése következtében szükséges egyéb szervezeti és más átmeneti intézkedéseket az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

85. §. A budapesti kir. törvényszéknél másodelnöki állás rendszeresítettik. (A másodelnök az állami tisztviselők VI. fizetési osztályába tartozik és az összlétszám szempontjából az 1891: XVII. t.-c. 50. §-ának 3. pontjában felsoroltak közé soroltatik.)

A másodelnök az 1891: XVII. t.-c. 26. és 27. §-a értelmében kúriai bírói címmel és jelleggel kinevezhető vagy felruházható. Az ily másodelnök az 1891: XVII. t.-c. 28. §-ában és az 1912: VII. t.-c. 11. §-ában említett elnökök számába nem számítatik.)

Jegyzet. A bezárt rész helyett az 1901: XX. t.-c. 4. §. irányadó, amelynek 4. bekezdése szerint a másodelnök a bírói status harmadik fizetési csoportjába tartozik.

E §. életbeléptett 1914. nov. 1. (I. K. XXIII. 541.)

Ut. bek. helyett: Ppn. 32. §. A kir. törvényszék elnökét a budapesti kir., a budapesti kir. büntető és pestvidéki kir. törvényszéknél a másodelnök helyettesíti; a többi törvényszék

elnökének helyettesét pedig a törvényszéknél alkalmazott ítélőbírák közül az év elején az év tartamára az ítélőtábla elnöke jelöli ki. Az 1891: XVII. t.-c. 29. §-ának 2. bekezdése és az 1887: XXX. t.-c. 14. §-ának a helyettesítésre vonatkozó rendelkezése hatályát veszti.

86. §. Az albirói intézmény megszűnésével jelentőségét veszítette.

87. Az igazságügyminiszter a járásbíróági területnek két vagy több körre felosztását rendelheti el.

Mindegyik kör főhelyén a járásbíróóság egyik bírói tagja az előre meghatározott és közzétett időben törvéynapokat tart.

A törvéynapon teljesítendő bírói cselekményeket az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

A törvéynapok céljára szükséges helyiségről, világításról és fűtésről a község gondoskodik.

Jegyzet. A körökre felosztás eddig nem történt meg.

88. §. Az ítélőbíráknak a bíróságnál folyamatban levő ügyekben a felektől, képviselőiktől, vagy harmadik személytől magánértesítést (információt) elfogadniok nem szabad.

Jegyzet. Ugyanez áll az O. F. B. tagjaira is: 1920: XXXVI. t.-c. 10. §.

(*Mi.*) Az értesítés (információ) eltiltását oly fontosnak találja a jav., hogy szükségesnek tartja azt törvénybe és nem csupán a bírói ügyviteli szabályokba felvenni. Nem is tesz a javaslat különbséget szóbeli tárgyalás alá kerülő ügyek és más ügyek között. A Pp. 254. §-a szerint a bíróság akkor is szóbeli tárgyalást tarthat, ha a törvény szerint a kérelem az ellenfél meghallgatásával szóbeli tárgyalás nélkül elintézhető, továbbá ha a kérelem a törvény szerint az ellenfél meghallgatása nélkül elintézhető. Ha ilyen esetben a fél szóbeli meghallgatása szükségesnek mutatkozik, akkor annak lehetősége meg van adva. Nincs tehát semmiféle elfogadható ok arra nézve, hogy a fél olyan esetben, amikor a bíró az ő meghallgatását nem tartja szükségesnek, magánúton a bíróhoz férközni és őt ellen nem őrizhető előadásokkal befolyásolni igyekezzék.

(*Ib.*) Annak világosabb kiemelése végett, hogy itt csak a közönségesen ú. n. információ van eltiltva, a bizottság a „semminemű” szót kihagyta; magától értetődőnek tekintvén, hogy az információ alatt sem azt nem lehet érteni, ha a fél a bíróhoz az ügyében követendő peres vagy perenkívüli eljárásban megengedett kérelemmel vagy valamely bejelentéssel fordul, sem pedig azt, hogy ha a fél a maga tájékoztatása vagy tanácskérés végett keresi fel a bírót.

HATODIK CIM.

Vegyes rendelkezések.

89. §. A Pp. 35. és 43. §-a szempontjából a pestvidéki járásbíróóság székhelye a pestvidéki törvényszék területén levőnek, a jelen törvény 23. §-ának szempontjából pedig a pestvidéki törvényszék székhelye a pestvidéki járásbíróóság területén levőnek tekintendő.

90. §. A polgári perrendtartás értelmében haszonbérleti szerződésnek kell tekinteni azt a szerződést is, amelynél a haszonbér a haszonbérrelt tárgy hozadékának meghatározott hányadrésében áll (feles bérlet).

91. §. Birtokrendezési és hasonló természetű ügyekben, ki-sajátítási ügyekben, valamint oly perenkívüli ügyekben, amelyeknek befejezése hosszabb időt vesz igénybe, az a felsőbbíróóság, amely az eljáró bíróságot a Pp. 68. §-a értelmében kijelölte, az eljárás folytatását hivatalból is a különben illetékes bírósághoz utasíthatja, ha az idézett §-ban megjelölt okok megszűntek és nem mutatkozik célszerűnek, hogy továbbra is a kijelölt bíróság járjon el.

Egyebekben a Pp. 53. §-a ebben az esetben is megfelelően alkalmazandó.

92. §. A Pp. 325. §-ában említett köteletség alapján a bizonyító fél kérelmére az ellenfél a birtokában levő okiratot különösen akkor köteles felmutatni, ha az okirat a bizonyító fél érdekében van kiállítva vagy őt illető jogviszonyt tanúsít vagy ily jogviszony iránt az ő részéről vagy az ő érdekében más részéről folytatott tárgyalásra vonatkozik.

(*Mi.*) A Pp. 325. §-a értelmében a bizonyító fél kérelmére az ellenfél a birtokában levő okiratot köteles felmutatni, ha a magánjog szabályai szerint az okiratot kiadni vagy felmutatni különben is köteles. Magánjogi törvénykönyv hiányában e helyen kell meghatározni azt, hogy mikor köteles az ellenfél a birtokában levő okiratot a magánjog szabályai szerint kiadni vagy felmutatni. A 89. §. rendelkezése különben lényegében megegyezik az 1893. évi XVIII. t.-c. 81. §-ával. Természetesen csak a felmutatási köteletség legfontosabb szabályát állítja fel. Ezenkívül is lehet eset, amikor a fél a magánjog szabályai szerint okirat felmutatására van kötelezve, például szerződés alapján.

93. §. A fizetési meghagyás iránti eljárásban, ha a felet ügyvéd nem képviseli, a bélyegköltségen és a postadíjon felül semmi más költség vagy díj fel nem számítható.

94. §. A férj részéről a gyermek törvényességének megtámadása iránt a polgári perrendtartás XII. címének rendelke-

zései szerint folyamatba tett perben keletkezett jogerős ítélet mindenkivel szemben hatályos.

(Mi.) A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. t.-c. 50. §-a értelmében a házassági semmisségi perben keletkezett jogerős ítélet mindenkivel szemben hatályos és ugyane törvény 70. §-a értelmében ez a rendelkezés a megtámadási perekre is alkalmazandó. Minthogy a házassági perekre ez a rendelkezés az anyagi jogban van kimondva, a megfelelő rendelkezés a gyermek törvényességének megtámadása iránti perekre nézve a polgári törvénykönyvbe lesz felveendő. A polgári törvénykönyv megalkotásáig ideiglenesen e helyen kellett azt felvenni.

95. §. Az eskü alatt kihallgatott félnek (Pp. 368—376. §§.) hamis vallomására a büntető törvényben a hamis tanúzásra megállapított szabályok alkalmazandók.

Jegyzet. Hamis tanúzás: 1878: V. t.-c. 213—218., 221—226. §§.

96. §. Amennyiben súlyosabban büntetendő cselekmény nem forog fenn, vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő az is, aki a hatóság engedelmé nélkül:

1. polgári vagy fegyelmi bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást bármely módon, egészen vagy részben közzétesz;

2. bűnvádi vagy fegyelmi ügyben, továbbá a polgári bíróság előtt megindított házassági, születés törvényességének megtámadása iránti, kiskortúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése, elmeógyógyintézetbe vagy kórházi elmebetegosztályba felvétel vagy onnan elbocsátás iránti ügyben beadványt vagy hatósági iratot, amelyet a hatóság nyilvánosságra nem hozott, egészen vagy részben közzétesz.

Hogy az engedelem megadására mely hatóság hivatott, azt általános rendelettel az igazságügyminiszter határozza meg.

Ez a §. a határozatoknak jogi szaklapban, jogi vagy más tudományos gyűjteményben vagy hasonló célú más nyomtatványban közzétételre nem alkalmazható, feltéve, hogy a közzétételben a felek neve kezdőbetűkkel sincs felismerhetővé téve.

Jegyzet. E §. végrehajtásáról a 2500/1914. M. E. sz. r. 66—71. §-ai szólnak (I. K. 174.). Közzététel és hirdás tilalma gyermek vagy fiatalok ügyében: 1913: VII. t.-c. 13. §.

E §. értelmében büntetendő a magánalkalmazottak nyugdíjátértékeléséről szóló tvben tiltott közlés is: 1926: XVI. 8.

(Mi.) A bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897. évi XXXIV. t.-c. 20. §-a szerint: „Aki a büntetőbíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást vagy főtárgyalást a hatóság engedélye nélkül bármely módon, egészben vagy részben közzétesz, amennyiben súlyosabban büntetendő cselek-

mény nem forog fenn, három hónapig terjedhető fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

Az 1897:XXXIV. t.-c. 20. §-a tehát csak a büntető eljárásra és ennek keretén belül is csak arra az esetre szorítkozik, midőn a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalás adatai tételenek közzé hatósági engedély nélkül, nem oltalmaz tehát sem a büntető eljárás egyéb szakában lehetséges közzététel ellen, sem pedig a polgári eljárás egész folyamán elkövethető indiszkréciók ellen, amelyek sohasem szolgálják a közérdeket és egyesekre nagyon sérelmesek lehetnek.

A javaslatnak ennél fogva ki kell terjeszkednie mindenkéltől a polgári ügyekben a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalás közzlésének megtorlására. Nem mellőzheti azt már azért sem, mert a Pp. 207. §-a a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalás tartalmának bármely módon közzlését határozottan eltiltja: ennek a tilalomnak tehát érvényt kell szerezni. De ha a javaslat ebben az irányban már rendelkezik, nincs ok, hogy miért ne szabályozza egyidejűleg a polgári és büntető valamint a fegyelmi ügyek egyéb iratainak közzlését is.

E részben a javaslat abból indul ki, hogy a bűnvádi, valamint a fegyelmi ügyekben nyilvánosságra nem hozott iratok engedély nélküli közzététele minden esetben eltiltandó, mert ez az ártatlan félnek az utólagos felmentéssel gyakran helyre nem hozható sérelmet okozhat. Ellenben a polgári ügyek közül a javaslat csakis a házassági, születés törvényességének megtámadása, kiskorúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés, az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése és elme-egógyintézetbe felvétel és elbocsátás iránti ügyeket tekinti olyanoknak, amelyekben a feleket az előzetes közlésekkel járó hátrányok ellen mindig meg kell védeni. Ezekben az ügyekben az előkészítő eljárás különben a polgári perrendtartás szerint nem nyilvános és alig található jogos indok, amely a nyilvános tárgyalás előtti közzétételt indokolhatná.

Az utolsó bekezdés kivételét a tudományos cél indokolja.

97. §. helyett Ppn. 46. §. Az 1912: LIV. t.-c. 97. §-a és az 1914: XXXV. t.-c. 2. §-a hatályát veszti; mihez képest az ügyvédjelölt helyettesítő jogköre tekintetében az 1874: XXXIV. t.-c. 16. §-a társasbíróság előtti képviselőre is irányadó.

98. §. A hitbizomány felett a felügyeletet az a törvényszék gyakorolja, melynek területén a jószág feje fekszik. Ha az illetékességet ezen az alapon nem lehet megállapítani, az illetékes törvényszéket az igazságügyminiszter jelöli ki.

Az a törvényszék, amely a felügyelet gyakorlására hivatva van, a hitbizományi perenkívüli ügyekben is illetékes.

99. §. A kir. közjegyző székhelyén kívüli eső járásbíróságok területén a névaláírás (kézjegy) valódiságát, a fél által felmutatott okirat másolatát, valamint a kereskedelmi könyvek

kivonatát a járásbíróóság is hitelesítheti, amely ebben az eddigi szabályok helyett a közjegyzőkre fennálló szabályok szerint jár el.

A bíróságnál levő okirat másolatának hitelesítéséről a bírói ügyviteli szabályok rendelkeznek.

Jegyzet. Közjegyzői hitelesítési szabályok: 1874. XXXV. t.-c. 92., 93. §§. (névaláírás) 89. §. (okirat másolat), 98. §. (könyvkivonat); bírósági iratok másolatának hitelesítése: Jüsz. 97. §., Tüsz. 94. §.

Ad 99. §. Okiratok másolatainak hitelesítése. 1847: XXXV. t.-c. 89. §. A közjegyző tartozik a hitelesítendő másolatot az eredetivel pontosan összeegyeztetni és ha ez utóbbit elszakasztottnak, keresztülhuzottnak vagy egyébként aggályosnak találja vagy ha abban valamely igazítást, törlést vagy hozzáadást tapasztal, úgyszintén, ha a másolt az eredetinek csak némely pontjait foglalná magában, — e körülményeket vagy a másolat végén külön jegyzetben, vagy a hitelesítési záradékban megemlíteni.

A hitelesítési záradékban egyszersmind megjegyzi, hogy a másolat állítólag eredetiről iratott-e le, vagy valamely kiadványról, vagy hitelesített másolatról; továbbá megnevezi azon hatóságot, vagy személyt, akinél az eredeti saját megjegyződése vagy a fél állítása szerint létezik, vagy aki azt nála felmutatta. Ezen záradékot a közjegyző, annak bizonyítása mellett, hogy a másolat a felmutatott okirattal egyezik, sajátkezüleg aláírja és hivatalos pecsétjével ellátja.

Ha a hitelesítendő másolat több ívből áll, a 66. §. hasonzerű alkalmazásának van helye.

Kereskedelmi s üzleti könyvek kivonatainak hitelesítése. 1874: XXXVI. t.-c. 90. §. Kereskedelmi- s üzlet-könyvkivonatok hitelesítésénél a közjegyző a kivonatot az eredeti könyv illető tételeivel összeegyezteti s egyuttal megvizsgálja: vajjon e könyv az annak hitelességére megkívántató törvényes kellékekkel el van látva, s vajjon az a törvényben előszabott módon vezetettik-e?

Ha e részben semmi aggály nem forog fenn, a hitelesítési záradékot a kivonatra írja, azon megjegyzéssel, hogy a kivonat az eredeti könyv illető tételeivel teljesen megegyezőnek találtatott, s hogy a könyv az annak hitelességére megkívántató törvényes kellékekkel bir és a törvényben előszabott módon vezetettik.

Névaláírások hitelesítése. 1874: XXXV. t.-c. 92. §. A névaláírás valódiságának bizonyítása végett szükséges, hogy a fél a közjegyző előtt vagy sajátkezüleg írja alá az okiratot, vagy az ezen már létező aláírást sajátkezü aláírásának ismerje el.

A hitelesítési záradék, az ügyszámra hivatkozással, s a

közjegyző aláírása és hivatalos pecsétje mellett az eredeti okiratra jegyeztetik.

92. §. Ha a közjegyző a fél nyelvét nem érti, a hitelesítés meghitelte tolmács közbenjöttével történik.

100. §. A közhatalóságok és hiteles helyek kötelesek, akár a felek kérelmére, akár a bíróságok megkeresésére, a gondviselésük alatt levő okiratokról a hiteles kiadványt kiszolgáltatni.

A kiadvány megtagadása esetében a fél panaszával ahhoz a kir. törvényszékhez fordulhat orvoslásért, amelynek területén a közhatalóság vagy a hiteles hely van.

Ha a hiteles hely kiszolgáltatási köteletségének nem tesz eleget, ez a törvényszék reá 200 pengő pénzbírságot szab, amelynek behajtására és hova fordítására a Pp. 791. §-át kell alkalmazni.

101. §. Az ország területén hatályban levő vagy hatályban volt törvényről vagy más írott jogszabályról az igazságügyminiszter ad külföldi használatra bizonyítványt.

Az igazságügyminiszter arról is adhat ilyen bizonyítványt, hogy bizonyos jogviszonyra nézve törvény vagy más írott jogszabály az ország területén hatályban nincsen.

A bizonyítványban a törvény vonatkozó szabályait vagy más jogszabályt szó szerint idézni és értelmezését vagy a jogesetre alkalmazhatóságát mellőzni kell.

Törvények szövegének és jogi felvilágosításoknak kölcsönös közlése Olaszországgal szemben: 1927: I. t.-c. szerződés 17. c. (I. e kötet végén).

Jegyzet. Ezt a §-t a 108. §. alapján a 43,800. I. M. sz. rendelet 1914. évi október 1-ével életbeléptette. (I. K. XXI. 339.)

102. §. A törvényhatóságok és a rendezett tanácsú városok szabályrendelettel megállapított lakbérleti szabályait, amennyiben azokat a belügyi és az igazságügyi miniszter jóváhagyták és a hivatalos lapban közzétették, a lakbérleti ügyek eldöntésénél a bíróságoknak alkalmazniok kell.

Te. 138. §. A törvényhatóságok és a megyei városok akár a lakbérleti szabályokkal kapcsolatban, akár külön szabályrendelettel szabályozhatják a házfelügyelőknek, a segédházfelügyelőknek, valamint a lakók közös használatára rendelt és egyéb központi berendezések kezelőinek a háztulajdonossal (bérbeadóval) és egymással szemben fennálló szolgálati jogviszonyát, továbbá jogállását a közhatalóságokkal és a ház lakóival szemben. Az ily szabályrendeletet, amennyiben azt az igazságügyminiszter, a belügyminiszter s a népjóléti és munkaügyi miniszter jóvá-

hagyása után az önkormányzati testület a Budapesti Közlönyben közzétette, a bíróságoknak alkalmazniok kell.

Ez előbbi bekezdésben meghatározott tárgyban e törvény életbelépése előtt alkotott szabályrendeleteket, ha a jóváhagyás és a kihirdetés tekintetében az előbbi bekezdésben megszabott kellékeknek megfelelnek, a bíróságoknak szintén alkalmazniok kell.

103. §. A bírói ügyviteli szabályokat az igazságügyminiszter rendeleti úton állapítja meg.

Jegyzet. Járásbírósági ügyvitel: 42100/914. I. M. sz. r. (Jüsz.), törvénytörvénykezési ügyvitel: 42200/1914. I. M. sz. r. (Tüsz.), felsőbbbírósági ügyvitel: 42400/1914. I. M. sz. r. (Füsz.) (I. K. XXIII. 7. sz. mell.) és e rendeletek későbbi módosításai és kiegészítései. — Atmeneti rendelkezések, eltérések a budapesti bíróságokra nézve: 68700/1914. I. M. sz. r. (I. K. XXIII. 13. sz. mell.).

104. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a kerskedelmi és váltóügyekben követendő perenkívüli eljárást, továbbá a bányaügyekben követendő perenkívüli és végrehajtási eljárást, valamint a szerzői jogról szóló 1884: XVI. t.-c. értelmében követendő eljárást, az önkéntes bírói becslést és az igazságügyi orvosi tanács igénybevetelét polgári ügyekben rendelettel szabályozza, hogy a tanuk és a szakértők díját és az ügyvédi díjsszabást, úgyszintén a bíróságnál meghatározott öltöny viselését rendelettel megállapítsa, végre, hogy a polgári perrendtartás és a jelen törvény alapján kibocsátandó rendeleteit a szükséghez képest módosíthassa és kiegészíthesse.

Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik továbbá hogy az ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslést és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítását a belügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve rendelettel szabályozza.

Az igazságügyminiszter arra is felhatalmaztatik, hogy a végrehajtási eljárásnak az 1881: LX. törvénycikkben, az 1908: XLI. törvénycikkben, az 1912: VII. törvénycikkben és a jelen törvény második címében megállapított szabályait egységes szerkezetbe foglalja össze. Az egységes szerkezetet az országgyűlésnek be kell mutatni.

Jegyzet. Kerskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárás: 68300/914. I. M. sz. r. (I. K. XXIII. 653.); a szerzői jogról szóló 1921: LIV. t.-c. értelmében bíróság elé tartozó ügyekben követendő eljárás: 9800/922. I. M. sz. r. (I. alább) önkéntes bírói becslés: 42700/1914. I. M. sz. r. (I. K. XXII. 536.); ingatlan értékének megállapítása stb.: 42600/914. I. M. sz. r.

(I. K. XXIII. 523.); igazságügyi orvosi tanács igénybevétele polgári ügyekben, l. a Pp. 367. §. kapcsán.

105. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a polgári perrendtartás hatályosságának területén kívül levő bírói hatóságoktól származó megkeresésekre és a polgári perrendtartás hatályosságának területén kívül teljesítendő megkeresésekre nézve az 5. §. utolsó bekezdésével fenntartott szabályokat rendeleti úton módosíthassa, kiegészíthesse, és hogy új ilyen szabályokat állapíthasson meg, amennyiben az említett szabályok nincsenek törvénnyel megállapítva.

A 2. bek. Horvát-Szlavonországokra és Boszniára vonatkozóan, tárgytalan.

106. §. A bíróság a polgári perrendtartás hatályosságának területén kívül levő bírói vagy más hatósággal szemben felmerült hatásköri összeütközésről jelentést tesz az igazságügyminiszternek. Addig, míg az igazságügyminiszternek az összeütközést elintéző nyilatkozata meg nem érkezik, a bíróság azokra az intézkedésekre szorítkozik, amelyek a közérdek megóvása vagy a felek magánérdekeinek vagy az eljárás céljának biztosítása végett szükségesnek mutatkoznak.

Az igazságügyminiszter nyilatkozata a bíróságra kötelező.

107. §. A Fiuméről szóló e §. tárgytalan.

108. §. Ez a törvény a polgári perrendtartással egyidejűleg lép életbe, az igazságügyminiszter azonban felhatalmaztatik, hogy a törvény egyes rendelkezéseit korábban is életbeléptethesse és az életbeléptetés céljából előzetesen szükséges szervezeti és egyéb intézkedéseket a törvény életbeléptése előtt is megtehesse.

E §. alapján életbeléptette a 43.800/1912. I. M. sz. r. a 16. §-t, a 25. §. 1. bek.-t és a 101. §-t, 1912. okt. 1-ével, az 51.300/1914. sz. r. a 85. §-t 1914. szept. 1-ével (I. K. XXIII. 545.), az 59.200/1912. I. M. sz. r. a IV. címet 1913. jan. 1-ével (I. K. XXI. 339., 411.)

109. §. Ennek a törvénynek végrehajtásával az igazságügyi, a belügyi, a pénzügyi és a kereskedelemügyi miniszter bízatik meg.

**1925: VIII. törvénycikk
a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet
módosításáról. (Ppn.)**

I. peres eljárási rendelkezések.*)

A bíróságok belső szervezete.

1. §. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikk (Pp.) 54. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A kir. járásbíróság, valamint elsőfokban a kir. törvényszék polgári peres és nem peres ügyekben mint egyes bíróság jár el.

2. §. A Pp. 55. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A kir. törvényszék, mint fellebbezési bíróság, a kir. ítélőtábla és a kir. Kúria tanácsban határoznak. A kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak és a kir. ítélőtáblának tanácsa az elnökön kívül két bíróból, a kir. Kúriának tanácsa pedig az elnökön kívül négy bíróból alakul.

Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt.

3. §. A Pp. 57. §-ának első bekezdése a következő rendelkezéssel egészítették ki:

A kir. törvényszéknél az egyesbíró a törvényszéki eljárás szabályai szerint, vagy ha az ügyre külön eljárási szabályok vannak megállapítva, e szabályok szerint jár el és végzi mindazokat a tennivalókat, amelyeket a Pp. vagy az említett külön jogszabály a tanácsnak, a tanács elnökének vagy tagjának hatáskörébe utal.

4. §. A Pp. 195. §-ának első bekezdése a következő rendelkezéssel egészítették ki:

Ezen az alapon mindegyik fél egy-egy előkészítő iratot közölhet. A bíróság kivételesen kérelemre több előkészítő irat közlését is megengedheti, ha ez a szóbeli tárgyalásnak a határnapon befejezése végett szükségesnek látszik.

5. §. A Pp. 205. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A járásbíróági eljárásban előkészítő iratok közlésének rendszerint nincs helye. Ha azonban az érdemleges tárgyalást előkészítés hiánya miatt el kell halasztani, a bíró az olyan perben, amelyben az ügyvédi képviselőt a törvény (94. §.) szerint kötelező, elrendelheti előkészítő iratok közlését és erre határidőt tűz. Egyebekben az előkészítésre a 194—203. §-ok a járásbíróági eljárásban is megfelelően alkalmazandók.

*) A Ppn.-nek peres eljárási rendelkezéseit (I.) a Pp. vonatkozó §-ai kapcsán is közöljük.

A bíró, ha a tárgyalást el kell halasztani, előkészítő iratok közlésének elrendelése nélkül is meghagyhatja bármelyik félnek, hogy azokat az okiratokat, amelyeket használni kíván, bizonyos határidő alatt a bírósági irodában tegye le, hogy az ellenfél megtekinthesse. Az a fél, aki e meghagyásnak eleget nem tesz és az okiratot a 202. §. szerint sem közölte, ha e miatt a tárgyalást el kell halasztani, az okozott költségekben a 431. §. értelmében elmarasztalandó.

A 204. §-nak megfelelő intézkedéseket már a keresetlevél vagy az előkészítő irat alapján és külön kérelemre a járásbíróság is megteheti.

6. §. A Pp. 243. §-ának második bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A tárgyalásnál a lehetőséghez képest jegyzőkönyvvezetőt kell alkalmazni. A jegyzőkönyvvezető alkalmazását nem lehet mellőzni a fellebbezés és a felülvizsgálati kérelem szóbeli tárgyalásán.

7. §. A Pp. 247. §-ának harmadik és negyedik bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A jegyzőkönyvet a bíró — ha törvényszék tanácsban határoz, az elnök — esetleg a jegyzőkönyvvezető és a tolmács, továbbá a felek is aláírják.

Ha a felek a jegyzőkönyv aláírását megtagadják, ezt a jegyzőkönyvben meg kell jegyezni.

8. §. A Pp. 251. §-ának első bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kiküldött vagy megkeresett bíró előtti eljárásban a lehetőséghez képest jegyzőkönyvvezetőt kell alkalmazni. A jegyzőkönyvnek így esetben a 243. §. 1—4. pontjaiban említett kelteken felül a végzett eljárást kimerítően kell tartalmaznia.

9. §. A Pp. 255—262. §-ai hatályukat veszítik.

10. §. A Pp. 289. §-a első bekezdésének 3. pontja azzal egészített ki, hogy a bíróság, ha tanácsban jár el, a tanu kihallgatását székhelyén levő járásbíróság területén kívül megkeresett bíróra bízhatja akkor is, ha a kihallgatandó tanuk nagy száma vagy egyéb körülmény miatt a perbíróság előtti kihallgatásuk tetemes idővesztéssel járna. Ebben az esetben a fellebbezési bíróság kiküldött bíróra bízhatja a tanu kihallgatását, vagy e végett a székhelyén levő elsőbírósgót is megkeresheti.

11. §. A Pp. 400. §-ának második bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Az oly ítéletet, amelyet a szóbeli tárgyaláson hirdetnek ki, a kihirdetést követő nyolc nap alatt kell teljesen írásba foglalni.

12. §. A Pp. 401. §-a, a következő új bekezdéssel egészítik ki:

Az elsőbírósg oly ítéletének indokolásául, amely ellen a

törvény a fellebbezést kizárja, csak a megállapított tényeket és az alkalmazott jogszabályt kell röviden írásba foglalni.

Ugyanez áll az elsőbíróságnak és a fellebbezési bíróságnak oly ítéletére is, amely ítélet elleni fellebbvitelről lemondását a fél az ítélet kihirdetésétől számított három nap alatt bejelentette.

13. §. A Pp. 410. §-ának harmadik bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a szóbeli tárgyalás befejezése előtt a felek egyezően kijelentik, hogy a fellebbvitelről kölcsönösen lemondanak, ennek az a hatálya, hogy a bíróság ítélete kihirdetésével jogerőre emelkedik. Az ily lemondást az ítélet jogerőre emelkedésének megállapítása szempontjából csak akkor lehet figyelembe venni, ha a bíróságnak írásban bejelentették.

A fellebbvitelről az ítélet kihirdetése előtt történt lemondásnak az előbbi bekezdés esetén kívül nincs hatálya. Az ítélet kihirdetése után történt lemondás az ítélet jogerőre emelkedésének megállapítása szempontjából csak akkor vehető figyelembe, ha a kihirdetés alkalmával szóval kinyilvánítva és jegyzőkönyvbe véve, vagy a bíróságnak írásban bejelentve volt. A bíróság a bejelentést az ellenféllel közli.

14. §. A Pp. 415. §-ának 3. pontjában megjelölt ítéleteken felül az e pontban meghatározott terjedelemben a balesetből származó kártérítési kötelezettség alapján járadék fizetésében marasztaló ítéletek is fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatók.

15. §. A Pp. 446. és 475. §-ának 2. bekezdésében említett két hónapi határidő helyett négy hónap állapíttatik meg.

Ugyan-e §-ok utolsó bekezdésében említett három év letele után új határnap kitűzését kérni nem lehet.

Fellebbvitel.

16. §. A Pp. 484. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezési eljárásra, amennyiben e fejezet rendelkezéseiből más ki nem tűnik, a törvényszéki eljárás szabályai megfelelően alkalmazandók azzal az eltéréssel, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvet a felek nem írják alá.

17. §. A Pp. 497. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A kérelmek előterjesztése után a bíróságnak az elnöktől megbízott tagja vagy az elnök előadja a megtámadott ítéletet és az ítéletet megelőző határozatokat indokolásukkal együtt, valamint az elsőbíróság előtt lefolyt tárgyalás és bizonyításvételek eredményét, amennyiben az a kérelemnek megértéséhez és a megtámadott határozat felülbírlásához szükséges. Az elnök — ha az ügyet nem ő adja elő — az előadás helyesgére és teljességére felügyelni köteles; szükség esetében az

ítélete, valamint az elsőbírósági eljárás eredményét tanúsító iratokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvasztatja.

18. §. Az elsőbíróság ítélete ellen a fellebbezés elhagyásával egyenesen felülvizsgálati kérelmet lehet benyújtani, ha az ügyben a fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak lenne helye.

A fellebbezés elhagyásához az ellenfél írásbeli beleegyezése szükséges, amelyet a felülvizsgálati kérelemhez kell csatolni. A felülvizsgálati kérelmet az első bíróságnál kell előterjeszteni.

A felülvizsgálati kérelem nem alapulhat az eljárásra vonatkozó valamely szabály megsértésén és sem a felülvizsgálati kérelemben, sem a válasziratban nem lehet az elsőbíróság ítéletében előadott tényállást megtagadni.

A felülvizsgálati bíróság eljárására a polgári perrendtartás IV. címe II. fejezetének rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

Ha a felülvizsgálati bíróság az ügyet további tárgyalás és ítélethozás végett az elsőbírósághoz visszaküldi, az ügyet az ügyben eljáró elsőbíróság helyett ahhoz a bírósághoz is küldheti, amelynek hatáskörébe a fellebbezés elintézése tartozott volna. Ebben az esetben a fellebbezési bíróság eljárására ugyanazok a szabályok irányadók, mintha a per fellebbezés következtében került volna a fellebbezési bíróság elé. A további eljárásban és határozathozatalban az elsőbíróságok kötelesek alkalmazkodni a felülvizsgálati bíróság álláspontjához.

Házassági vagy más személyállapotot tárgyzó perek.

19. §. A Pp. 655. §-a a következő rendelkezéssel egészítette ki:

Az eljáró bíró a szóbeli tárgyalást az előkészítő eljárással egy határnapra tűzheti ki.

Választott bíróság.

20. §. Tényleges szolgálatot teljesítő ítélőbíró vagy ügyész választott bíróságnak sem elnöke, sem tagja, sem jegyzőkönyvvezetője nem lehet, kivéve, ha jogszabály rendeli, vagy ha a felek a jelen törvény életbelépése előtt kötöttek ítélőbíró vagy ügyész bíráskodását kikötő olyan választottbíróági szerződést, amelyben a személy megnevezését igazságügyi hatóságra vagy vezetőjére bízták.

Az előbbi bekezdés rendelkezései ellenére kötött választottbíróági szerződés, vagy az előbbi bekezdés rendelkezései ellenére a jelen törvény életbelépése után hozott választottbíróági ítélet semmis.

Nem nyer alkalmazást ez a §. azokban az ügyekben, amelyekben a választott bíróság a jelen törvény életbelépése előtt már megalakult és azt a jelen törvény életbelépésétől harminc nap alatt a rendes bíróságnak (Pp. 787. §.) bejelentette.

Eljárás a polgári perrendtartás életbelépése előtt a törvényszéknél megindított polgári ügyekben.

21. §. Az 1912: LIV. t.-c. 61. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

A törvényszék előtt a polgári perrendtartás életbelépését megelőzően folyamatba tett polgári ügyekben a további eljárásra a polgári perrendtartás életbelépése előtti jogszabályokat a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

1. az eljárást — ideértve a határozathozatalt is — a kir. törvényszéknél egyesbíró végzi;

2. végiratnak, ellenvégiratnak, bizonyításfelvétel eredményére külön írásbeli észrevételeknek nincs helye; a felek észrevételeiket a bizonyításfelvétel befejezése után nyomban a bíró előtt szóval tehetik meg;

3. határnap elnapolására és elhalasztására a Pp. 238—240. §-át és 242. §-ának első bekezdését azzal az eltéréssel kell megfelelően alkalmazni, hogy egy határnapot kétszernél többször az ellenfél beelejegyzése esetében sem lehet elnapolni vagy elhalasztani;

4. a tárgyalás kiegészítésének elrendelése esetében a feleket pertári jegyzőkönyvi tárgyalás helyett mindig az eljáró bíró hallgatja meg;

5. a törvényszéknek pénz fizetése, munka teljesítése, vagy ingó dolog iránt indított perekben hozott ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke az igazságügy-miniszter által rendelettel (55. §.) megállapítandó összeget nem haladja meg; ez a korlátozás a Pp. 758. §-ában felsorolt perekben hozott ítéletekre nem terjed ki;

6. az ítélet feloldásának (1868: LIV. t.-c. 108., 109. §.) nincs helye; ha a fellebbviteli bíróság bizonyítás felvételét, vagy a tárgyalás egyéb kiegészítését tartja szükségesnek, erről a tanács egyik bírójának vagy bíró képesítéssel bíró jegyzőjének kiküldésével, ha pedig a bizonyításfelvételnek a fellebbviteli bíróság székhelyén fogantatása tetemes nehézségbe ütközik, megkérés útján maga a fellebbviteli bíróság gondoskodik;

7. a kir. ítélőtáblának ítélete ellen nincs helye további fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke az igazságügy-miniszter által rendelettel (55. §.) megállapítandó összeget nem haladja meg;

8. szünetelő perben a jelen törvény életbelépése után új határnap kitűzését csak egy ízben lehet kérni, mihezképest, ha

a felek közül a határnapon egyik sem jelenik meg, vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánja, a per nyomban megszüntnek tekintendő.

Tengerészeti ügyek.

22. §. Az 1912: LV. t.-c. 1—5. §-ai helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Azok a perek, amelyek tengeri hajókra vagy a tengeri hajózásra vonatkozó ügyletekből, vagy a tengeri magánjogban szabályozott jogviszonyokból származnak, amennyiben a következő bekezdés szerint a budapesti központi kir. járásbíróóság hatáskörébe utasítva nincsenek, a budapesti kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak.

A tengeri hajó bérletéből, személyzetének szolgálati viszonyából, valamint az utasoknak tengeri fuvarozásából keletkezett perekben, ha tárgyak értéke a járásbíróóságok hatásköre tekintetében megállapított összeget meg nem haladja, a budapesti közp. kir. járásbíróóság jár el.

A tengeri hajó bérletéből, személyzetének szolgálati viszonyából, valamint a tengeri fuvarozási ügyletekből eredő perekben a budapesti bíróságok illetékességét az alperes tartózkodásának és az áru kiszolgáltatásának helye is megalapítja.

II. Végrehajtási eljárásai rendelkezések (23—29. §§.). Ezeket nem közöljük.

III. Igazságügyi szervezeti rendelkezések

Járásbíróóság felügyelete és szervezése.

30. §. Amelyik járásbíróóságnál elnök van, a felügyelet és a vezetés az elnököt illeti.

Az elnököt az alelnök helyettesíti. Ha a járásbíróóságnál több alelnök van, az az alelnök, ha pedig nincs alelnök, az a járásbíró helyettesíti az elnököt, akit a járásbíróóságnál alkalmazottak közül évenként a naptári év tartamára a kir. ítélőtábla elnöke kijelölt.

Ha a járásbíróóságnál nincs elnök, a felügyeletre és a vezetésre az 1891: XVII. t.-c. 34. §-ának 2. bekezdése és az 1912: VII. t.-c. 12. §-a, a helyettesítésre pedig a jelen §. második bekezdése nyer alkalmazást.

Ad 30—32. §§. (Mi.) A kir. ítélőbírák és kir. ügyészek státusáról szóló 1920. évi XX. törvénycikk a járásbíróági elnöki és alelnöki állást rendszeresítette, az 1912. évi I. törvénycikk 28. §-a pedig a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél és a pest-vidéki kir. törvényszéknél is másodelnöki állást rendszeresített. Ennek következtében szükségessé vált a bíróságok felügyeletét és vezetését, továbbá a vezető helyettesítését e törvényekkel

összhangban rendezni. Ezt tartalmazza a 30. és a 32. §. A 31. §. az 1891. évi XVII. törvénycikk hiányát pótolja, amikor a bírósági hivatalnokok összeférhetetlenségére és együttműködésére vonatkozó rendelkezéseket kiterjeszti a kezelőkre, a kezelőnőkre és díjnokokra, továbbá tekintettel arra, hogy most már női alkalmazottak is nagyobb számmal vannak, az 1891: XVII. t.-c. 41. §. 1. és 4. pontját ennek megfelelően módosítja.

Összeférhetetlenség. Együttalkalmazás.

31. §. Az 1891: XVII. t.-c. 39. §-a a következő mondattal egészítették ki:

A jelen törvény IV. fejezetének a bírósági hivatalnokokra vonatkozó rendelkezései a kezelőkre, a kezelőnőkre és a díjnokokra is kiterjednek; az igazságügyminiszter azonban a megállapított korlátozások alól reájuk nézve indokolt esetben felmentést adhat.

Az 1891: XVII. t.-c. 41. §-ának 1. és 4. pontja helyébe a következő rendelkezések lépnek:

1. házastársak, fel- vagy lemenőágban rokonok és sógorok;
4. házastársnak testvére vagy testvérnek házastársa.

Törvényszéki elnök helyettesítése.

32. §. Az 1912: LIV. t.-c. 85. §-ának utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kir. törvényszék elnökét a budapesti kir., a budapesti kir. büntető- és a pestvidéki kir. törvényszéknél a másodelnök helyettesíti; a többi törvényszék elnökének helyettesét pedig a törvényszéknél alkalmazott ítélőbírák közül az év elején az év tartamára az ítélőtábla elnöke jelöli ki. Az 1891: XVII. t.-c. 29. §-ának 2. bekezdése és az 1887: XXX. t.-c. 14. §-ának a helyettesítésre vonatkozó rendelkezés hatályát veszti.

Bíróság hatóságának kiterjesztése.

33. §. Ha az ország határának megváltozása vagy más rendkívüli esemény következtében szükséges, az igazságügyminiszter bármely bíróság területére vagy területének egy részére hasonló hatáskörű szomszédos bíróságok bármelyikének bírói hatóságát kiterjesztheti s a szükséghez képest ideiglenesen kir. járásbírói, kir. törvényszéki vagy kir. ügyészégi kirendeltséget állíthat fel. Itélőbírókat a kirendeltséghez csak beleegyezésével lehet kirendelni.

Az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg, hogy a kirendeltség milyen bírói cselekményeket teljesítsen, valamint megállapítja azokat az intézkedéseket is, amelyek szükségesek arra az esetre, ha a bírói hatóság ideiglenes kiterjesztésének oka megszűnik.

Jegyzet. Birói hatóság kiterjesztése: 34.500/1920., 45.200/1921. I. M. sz. r. (I. K. XXIX. 722. XXX. 641.), 7532/1921., 61.299/1921., 31.268/1923., 13.978/1924. I. M. sz. r. (I. K. XXX. 910., XXXII. 315., XXXIII. 124.) Kirendeltségek: törvényszéki Baján (44.100/1922., 35.400/1923. I. K. XXXI. 462., XXXII. 299.); járásbíróági: Vásárosnaményben (49.451/1921. I. K. XXX. 677.) Putnokon (57.525/1921. I. K. XXX. 823.), Komáromban (14.600/1925. I. M. (I. K. XXXIV. 29.)

Birói képesítés.

34. §. Az 1912: VII. t.-c. 1. §-ának második bekezdése hatályát veszti, mihez képest birói és ügyészi hivatalra kinevezéshez a gyakorlati képesítő vizsga után további gyakorlat kimutatása nem szükséges.

(*Mi.*) A birói és ügyészi hivatalra kinevezéshez a képesítő vizsga után az 1912: VII. t.-c. 1. §-ának 2. bekezdésében megkivánt két évi utólagos gyakorlatot az 5966/1918. M. E. számú rendelet (I. K. XXVII. 603. l.) 1. §-a törölte el, amidőn a vizsga letétele előtti gyakorlatnak addigi három évi idejét egy évvel meghosszabbította. Minthogy a javaslat a négy évi előzetes gyakorlatot fenntartja (33. §.), a rendeleti intézkedés törvénybe foglalása annyival is inkább indokolt, mert az utólagos gyakorlat általában nagy ellenszenvet váltott ki és nem bizonyult célszerűnek.

Ítélobírák áthelyezése és kirendelése.

35. §. Olyan kir. bírósághoz, amelynek munkája rendkívüli viszonyok folytán felszaporodott, a munkateher helyes megosztása érdekében az igazságügyminiszter ugyanolyan folyamodású vagy felsőbb folyamodású bíróságtól bármely ítélobírót beleegyezésével határozott időtartamra is áthelyezhet vagy kirendelhet.

Az áthelyezett vagy kirendelt ítélobíró az illető bíróságnál felmerülő mindennemű ítélobírói munkára alkalmazható.

Illetékesség fegyelmi eljárásban.

36. §. Ha az eljárásnak az 1871: VIII. törvénycikk értelmében illetékes fegyelmi bíróságnál megindítása vagy folytatása az ország határának megváltoztatása vagy más rendkívüli esemény következtében nem lehetséges, az eljárásra a hasonló hatáskörű az a fegyelmi bíróság is illetékes, amelyet az igazságügyminiszter kijelöl.

Ha a különben illetékes bíróság eljárásának akadálya elhárul, az elsőfokú fegyelmi tárgyalás elrendelése előtt előterjesztett indítvány alapján az előbbi bekezdés értelmében illeté-

kes fegyelmi bíróság az ügyet a rendes szabályok szerint illetékesnek engedi át.

Jegyzet. Fegyelmi bíróság kivételes illetékessége. 1180/1923. M. E. sz. r. (I. K. XXXII. 45.)

Végrehajtó díja.

37. §. Az igazságügyminiszter a kir. bírósági végrehajtót megillető díjakat — a szükséghez képest a törvény rendelkezéseitől eltérően is — rendelettel szabályozhatja s e rendeletét kiegészítheti, módosíthatja és hatályon kívül helyezheti.

(*Mi.*) A bírósági végrehajtót megillető díjakat szabályozó 1871: LI. törvénycikkben megállapított összegek a gazdasági viszonyokban beállott változások következtében már régen idejüket multák, minek következtében ezeket a díjakat a kivételes hatalom alapján kibocsátott minisztériumi rendeletek újra szabályozzák. Minthogy a pénz értékének hullámozása még mindig tart, célszerű a díjak megállapítását jövőre is rendeleti szabályozás körébe utalni.

Jegyzet. Végrehajtói díjak: 63.500/1926. I. M. sz. r. (I. K. XXXV. 237.), I. K. XXXVI. 49.; 39.300/1927. I. M. sz. r. (I. K. XXXVI. 81.)

Ügyvédi képesítés.

38. §. Az 1912: VII. t.-c. 2. §-ának második és harmadik bekezdése hatályát veszti, mihez képest az ügyvédek lajstromába való felvételhez a gyakorlati képesítő vizsga után további gyakorlat kimutatása nem szükséges.

Távollevő ügyvédek és ügyvédjelöltek elleni felügyeleti vagy fegyelmi eljárás.

39. §. Az ügyvédi kamaránál bejelentett, lakóhelyétől állandóan távollevő ügyvéd vagy ügyvédjelölt ellen felmerülő felügyeleti vagy fegyelmi eljárást a távollevő részére a kamara által kirendelt ügygondnok útján kell lefolytatni.

A részletes szabályokat az igazságügyminiszter állapítja meg.

Jegyzet. Részletes szabályok: 25.700/1925. I. M. sz. r. 7. §. (I. K. 68.)

Az ügyvédi kamara választmánya.

40. §. Az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. t.-c. 22. §-a és az ezt módosító 1907: XXIV. t.-c. 2. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

Mindegyik ügyvédi kamara választmányt választ három évre.

A budapesti ügyvéd kamara választmányát alkotják: a kamara elnöke mint a választmány elnöke, két elnökhelyettes, egy főtitkár, két titkár, egy pénztárnok, egy pénztárnokhelyettes, három ügyész és negyvennyolc választmányi tag. A választmányi tagoknak legalább kétharmadát a Budapesten lakó ügyvédek sorából kell választani.

A vidéki kamarák választmányát alkotják: a kamara elnöke, mint a választmány elnöke, elnökhelyettes, titkár, pénztáros, ügyész, tizenkét választmányi tag és hat póttag. A rendes tagok közül legalább hatnak, a póttagok közül legalább kettőnek, a kamara székhelyén kell laknia. A titkárt, az ügyészt és a pénztárost lehetőleg a kamara székhelyén lakó tagok közül kell választani.

A közjegyzői kamara.

41. §. A kir. közjegyzőkről szóló 1874: XXXV. t.-c. 28. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A budapesti közjegyzői kamara az elnökből, elnökhelyettesből, a titkárból, hat rendes- és két póttagból áll. A határozathozatalhoz az elnökön vagy elnökhelyettesen felül legalább négy tag jelenléte szükséges.

A vidéki közjegyzői kamarák egy elnökből, négy rendes és két póttagból állanak. Határozathozatalhoz az elnökön felül legalább két tag jelenléte szükséges.

A kamara ügyvitele szerint szükséges tisztviselői munkát is ezek a tagok végzik.

42. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a kir. közjegyzők és közjegyzői kamarák régi iratainak és kezelési könyveinek megőrzését, illetőleg kiselejtezését rendelettel szabályozhassa és a rendeletben egyes iratnemekre vagy könyvekre a rendes elévülési határidőnél rövidebb selejtezési határidőt állapíthasson meg.

Selejtezés tárgyai nem lehetnek:

- a) a kir. közjegyzőknél:
  1. a szerződések,
  2. a végrendeletek és halálesetre szóló más intézkedések,
  3. az ügykönyvek és az ezekre vonatkozó mutatók,
  4. a végrendelezőkre vonatkozó mutatók,
  5. a letéti könyvek;
- b) a közjegyzői kamaráknál:
  1. az iktatókönyvek és ezekre vonatkozó mutatók,
  2. a kamarai közgyűlésekről és ülésekről készült jegyzőkönyvek,
  3. a kir. közjegyzők, közjegyzőhelyettesek és közjegyzőjelöltek névkönyvei,
  4. az összesített ügyforgalmi kimutatások;
- c) általában

oly iratok, amelyeknek irodalmi, tudományos vagy történeti értékük van.

Ezeknek az iratoknak és könyveknek az iratok kiállításáról, illetőleg a könyvek lezárásától számított harmincöt év eltelte után való megőrzéséről az igazságügyminiszter intézkedik.

Jegyzet. Selejtezési rendelet: 31.850/1925. I. M. (I. K. 181.), a bírósági s ügyészégi iratok és könyvek selejtezése 1912: VII. t.-c. 36. §., 13.300/1912. I. M. sz. r. (I. K. XXI. 270.)

Egységes bírói és ügyvédi vizsga.

43. §. Az egységes bírói és ügyvédi vizsgáról szóló 1913: LIII. t.-c. 3. §-a akképen módosul, hogy az egységes bírói és ügyvédi vizsgára bocskátáshoz megkívánt joggyakorlat vagy tanári működés ideje négy év.

Az 1913: LIII. t.-c. 4. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A négy évi joggyakorlat idejéből legalább három évet kir. bíróságnál (rendes bíróságnál) vagy ügyvédnél vagy a kir. kincstár, vagy a közalapítványok perbeli képviselőjére rendelt hivatalnál kell, a többi időt pedig kir. bíróságnál, kir. ügyészségnél, ügyvédnél, a kir. kincstár és a közalapítványok perbeli képviselőjére rendelt hivatalnál kir. közjegyzőnél, az igazságügyminisztérium fogalmazó szakában vagy a következő bekezdésben meghatározott korlátozással az ott említett helyeken is, lehet tölteni.

Aki a jogtudori oklevél megszerzése után valamely külön bíróságnál, a m. kir. közigazgatási bíróságnál, pénzügyi vagy más közigazgatási hatóságnál fogalmazó szakban szolgált, vagy olyan nagyobb gyári vagy közlekedési vállalatnál vagy pénzügyintézetnél volt alkalmazva, ahol a joggyakorlat szempontjából értékes ismereteket szerezhetett, annak joggyakorlati idejébe összesen egy év tartamáig e szolgálatának vagy alkalmazásának idejét is be kell számítani. Ha a bírósági joggyakorlat a kir. ítélőtábla elnökének engedelmével tölti joggyakorlati idejét valamely gyári vagy közlekedési vállalatnál vagy pénzügyintézetnél, vagy ha az, aki joggyakorlati idejének egy részét ily vállalatnál vagy pénzügyintézetnél kívánja eltölteni, itt nyert alkalmazását az ennek helye szerint illetékes ügyvédi kamarának előzetes hozzájárulásával foglalja el, az ily alkalmazásban töltött időt egy év tartamáig minden esetben be kell számítani.

44. §. A háború ideje alatt teljesített katonai szolgálat vagy ezzel egy tekintet alá eső állapot tartamának a joggyakorlat, a jogtanári működés és a közjegyzőhelyettesi működéshez szükséges gyakorlat idejébe beszámítását az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

Jegyzet. Katonai szolgálat beszámítása: 31.300/1925. I. M. sz. r. (I. K. 134.)

45. §. Az egységes bírói és ügyvédi vizsgára jelentkező kérheti, hogy az egységes bírói és ügyvédi vizsgát megosztva, két részben tehesse le. A megosztott vizsga részletes szabályait az igazságügyminiszter állapítja meg.

Jegyzet. A megosztott vizsga részletes szabályai: 17.600/1918., 46.500/1924., 31.300/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXVII. 138., XXXIII. 184., XXXIV. 134.)

Ppn. IV. Vegyes rendelkezések.

Az ügyvéd helyettesítése.

46. §. Az 1912: LIV. t.-c. 97. §-a és az 1914: XXXV. t.-c. 2. §-a hatályát veszti; mihezképest az ügyvédjelölt helyettesítő jogköre tekintetében az 1874: XXXIV. t.-c. 16. §-a társasbírótság előtti képviselőre is irányadó.

Perenkívüli eskü.

47. §. Ha valakinek abból a célból, hogy akár ő maga, akár más személy külföldön valamely jogát érvényesítse vagy megővje, vagy valamely jogi kedvezményt szerezzen, esküt vagy eskü helyett ünnepélyes fogadást kell letennie, az ilyen perenkívüli esküt (fogadást) a járásbírótság előtt teheti le.

Az eskü (fogadás) letételénél követendő eljárást az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

Az e szakasz értelmében letett esküt (fogadást) az 1878: V. t.-c. (Btk.) XII. fejezetének alkalmazása szempontjából mindig olyanak kell tekinteni, mint amelyet polgári ügyben tettek.

Te. 139. §. Az 1925: VIII. t.-c. 47. §-a úgy módosul, hogy az ott szabályozott esküt (fogadalmat) kir. közjegyző előtt kell letenni.

Jegyzet. Az eljárást szabályozza a 28.200/1925. I. M. sz. r. (I. K. 83., I. alább.)

Zárlati rendelkezések.

48. §. A volt udvari kincstári, a királyi magán- (udvartartási) és a családi alapítványi vagyona fennálló bírói zárlat a minisztérium rendelkezéséig fennmarad.

A zárlat tekintetében szükséges bírói intézkedések a főudvarnagyi bíróság elnökének, mint egyes bírónak hatáskörébe tartoznak.

A zárlatra az általános szabályokat kell alkalmazni.

A netán szükséges részletes szabályokat az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Jegyzet. Bírói zárlat: 8760/1920. M. E. sz. r. (I. K. XXIX. 605.)

Koronajóságok felügyelete.

49. §. Az államfő használatára rendelt koronajóságok álla-
ga felett a felügyeletet a főudvarnagyi bíróság elnöke gya-
korolja.

A felügyelet részletes szabályait a minisztérium rendelet-
tel állapítja meg.

Hivatalos hirdetémények.

50. §. Hivatalos hirdetményt a Budapesti Közlönyben vagy
más időszaki lapban általában egyszer kell közzétenni akkor is,
ha a jogszabály többszöri közzétételt rendel.

Hirdetménynek közzététele a Budapesti Közlönyben úgy is
történhetik, hogy a főlap csak a hirdetmény kivonatát tartal-
mazza s a hirdetmény szövege a Budapesti Közlöny Hivatalos
Értesítőjében, mint mellékletben jeleni meg.

Részvénytársaságok és szövetkezetek hirdetményeinek a
Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítőjében közzététele pótolja
e közzétételnek az alapszabályokban meghatározott más mód-
ját abban az esetben, ha a közzététel az alapszabályokban meg-
határozott módon nem lehetséges.

Értékpapírok megsemmisítése.

51. §. A közforgalom tárgyát képező értékpapírok bírói
megsemmisítéséről és elévüléséről szóló 1881: XXXIII. t.-c. 9.,
10., 18. és 19. §-ában említett hirdetményeket — a bíróságnál
történő kifüggesztésén felül — a hivatalos lapban csak egyszer
kell beiktatni. Indokolt esetben azonban, amennyiben a további
közzététel nem jár az értékpapír értékével arányban nem álló
költséggel, a bíróság hivatalból is elrendelheti, hogy a hirdet-
mény más, esetleg külföldi hirlapban és a hirdetményi határidő
alatt ismételve is közzététessék.

Az 1881: XXXIII. t.-c. 23. §-ában meghatározott felfolya-
modási határidő a megsemmisítő hirdetménynek a hivatalos lap-
ban megjelent közzétételétől számít.

52. §. A kereskedelmi törvény 243. §-át módosítja.

53. §. A váltótörvény 42., 44., 85., 86. §-ait módosítja.

Rendeleti szabályozásra felhatalmazás.

54. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy az el-
tartásra jogosult családtagok és a házasságon kívül született
gyermeknek fokozottabb magánjogi védelmére irányuló ideigle-
nes intézkedéseket, a házasságon kívüli gyermek atyai elismeré-
sének megállapítására irányuló bírói nem peres eljárást, a hábo-
rúban eltűntek holtánnyilváníását, a munkaügyi bíraskodást,
a hazaárulók vagyónára vonatkozólag a hitelezőket és más
igénylőket illető jogok érvényesítésére irányuló eljárást, továbbá

az ideiglenes biztosítási intézkedéseket, végül egyes különleges bírói eljárásokban külön eljárási költség fizetését és felhasználását rendelettel szabályozza.

Az igazságügyminiszter rendelettel intézkedik a különleges eljárási szabályok megállapítása, valamint a bírói eljárás felüggesztése tárgyában eddig kiadott rendeletek fenntartása, kiegészítése, módosítása vagy hatályon kívül helyezése iránt.

Jegyzet. Családtagok stb. védelme: 3982/1916. M. E. sz. r. (I. alább); atyai elismerés megállapítása: 377/1922. M. E. sz. r. (I. alább); háborúban eltűntek holtaknyilvánítása: 28.000/1919., 27.613/1920., 30.000/1922., 63.848/1922., 44.200/1925. I. M. sz. r. (I. alább); munkaügyi bíraskodás: 9180/1920. M. E., 62.999/1929. I. M. sz. r. (I. K. XXIX. 609., XXXV. 210., alább közöljük); külön eljárási költség: 62.996/1926. I. M. sz. r. (I. alább).

55. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkben a járásbírói hatásköre, a fellebbvitel tekintetében és egyes más vonatkozásban értékhatáruul megállapított összegeket, továbbá a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. törvénycikkben és a módosítása és kiegészítése tárgyában alkotott 1908: XLI. törvénycikkben, valamint az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. törvénycikkben meghatározott összegeket a törvényhozás rendelkezéséig rendelettel megváltoztassa és az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket megállapítsa.

Jegyzet. Értékhatárok: 62.600/1926. I. M. sz. r. és Ter., amelyeket alább közlünk.

56. §. A belügyi-, a földmivelésügyi- és az igazságügyi miniszterek felhatalmaztatnak, hogy a gazdasági munkaviszonyból felmerülő ügyekben a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó eljárás szabályozásáról szóló 1923: XXIV. t.-c. 1. §-ában megállapított értékhatárt megváltoztassák.

Jegyzet. Értékhatár: 80 P. 62.998/1926. I. M. sz. r. (I. alább).

57. §. Ahol valamely törvényben vagy más jogszabályban a jelen törvénnyel módosított vagy kiegészített törvényes rendelkezésre van hivatkozás, ehelyett a jelen törvénnyel módosított vagy kiegészített rendelkezést kell alkalmazni.

58. §. Érintetlenül maradnak azok a jogszabályok, amelyek szerint a hazaárulók vagyoni felelősségéről szóló 1915: XVIII. t.-c. 2. §-ában említett pereket, továbbá a fennálló jogszabályok értelmében ülnökök közreműködésével elintézendő ügyeket az elsőfokú bíróságnál is tanácsban kell elintézni.

59. §. A minisztérium és az illetékes miniszter az ebben a törvényben kapott felhatalmazás alapján kibocsátott rendeleteit a szükséghez képest kiegészítheti, módosíthatja és hatályon kívül is helyezheti.

60. §. E törvény életbelépésének napját az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Felhatalmaztatik az igazságügyminiszter, hogy a törvény egyes rendelkezéseit külön is életbeléptethesse.

E törvény 1. §-ának hatálya életbelépésétől számított három év elteltével megszűnik.

Az e törvény következtében netalán szükséges átmeneti szabályokat, valamint a háború esetére szóló kivételes hatalom alapján kibocsátott és e törvény következtében hatályukat vesztő rendelkezések tekintetében esetleg szükséges átmeneti szabályokat rendelettel az igazságügyminiszter állapítja meg.

Jegyzet. Életbelépett 1925. jún. 1. (23.700/1925. és 25.800/1925. I. M. sz. r., I. K. 68.)

A 3. bekezdést a *II. lb.* javasolta, mert abban a reményben volt, hogy 3 év elteltével a tvszék polgári peres ügyben ismét tanácsban járhat el.

1928: XXII. t.-c. a polgári ügyekben a törvényszéki egyesbíráskodás hatályának meghosszabbításáról.

1. §. A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 1. §-a ama rendelkezésének hatálya, amely szerint a kir. törvényszék polgári peres és nem peres ügyekben elsőfokban mint egyesbíráóság jár el, az idézett törvénycikk 60. §-ában megszabott három év elteltétől számított további három évre meghosszabbítatik (vagysis 1931. május 31-ig).

A kir. járásbíráóság tekintetében az 1925: VIII. t.-c. 1. §-a hatályának megszűntével a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 54. §-ának hatálya helyreáll.

Jegyzet. Az 1. §. 1. bekezdését módosítja a Te. alább idézett 140. §-a.

2. §. Felhatalmaztatik a m. kir. igazságügyminiszter, hogy a kir. törvényszék, mint elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó polgári ügyek, vagy ez ügyek egyes, megjelölt része (csoportja) tekintetében az előbbi §-ban említett három év eltelte előtt is rendelettel visszaállíthassa a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 55. §-a ama rendelkezésének a hatályát, amely szerint a kir. törvényszék elsőfokban tanácsban határoz.

3. §. Ez a törvény kihirdetésének napján lép életbe. (1928. május 31-én.)

A m. kir. igazságügyminiszternek 46.000/1930. I. M. sz. rendelete a törvényszéki társasbíráskodásnak némely ügyekben való visszaállításáról.

A törvényszéki egyesbíráskodás hatályát polgári ügyekben meghosszabbító 1928: XXII. t.-c. 2. §-ában kapott felhatalmazás alapján, melyet a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930.

évi XXXIV. t.-c. 140. §-ának 2. bekezdése érintetlenül hagyott, a következőket rendelem:

1. §. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 55. §-a ama rendelkezésének a hatályát, amely szerint a kir. törvényszék elsőfokban tanácsban határoz, visszaállítom:

1. rendes bíróság tagjának kizárása iránt folyó ügyben (1911: I. t.-c. 64. §., ide nem értve a jegyzőkönyvvezető kizárása iránti ügyeket) — továbbá a bíróság kijelölésének kérdésében (1911: I. t.-c. 68. §.)

2. egyesbíró eljárása, illetőleg intézkedése vagy határozata ellen használt előterjesztés tárgyában,

3. csődtömeggondnoknak vagy csődtömeggondnokhelyettesnek kinevezése, a csődtömeggondnok vagy helyettesének elmozdítása tárgyában, valamint a kényszeregyességi ügyekben a vagyonfelügyelő kinevezése és elmozdítása tárgyában,

4. az 1908: XXXIX. törvénycikkekben szabályozott birtokrendezési ügyekben,

5. hitbizományi viszonyból eredő perekben, perenkívül pedig

- a) hitbizományalapítás visszavonása,
- b) hitbizományi vagyon állagának megváltoztatása, megterhelése,
- c) hitbizományi zárlat elrendelése és ennek megszüntetése,
- d) hitbizományi utód hiányában a hitbizomány feloldása,
- e) a hitbizomány elenyészése,
- f) a hitbizományi birtokos halála után felvett leltár, valamint a hitbizományi vagyonnak az elhalt hitbizományi birtokos szabad vagyonától való elkülönítése tárgyában.
- g) Tanácsban határoz végül a kir. törvényszék a hitbizomány feletti felügyelet körében az igazságügyminiszterhez teendő véleményes jelentés tárgyában is.

2. §. Ez a rendelet 1931. évi január hó 1. napján lép életbe. (1930. dec. 12. Bp. K. 286. sz.)

1930: XXXIV. t.-c. a törvénykezés egyszerűsítéséről.

Első fejezet.

A bírói hatalom gyakorlása.

1. §. *A bírói hatalmat az állami bíróságok a Magyar Szent Korona nevében gyakorolják.*

Ennek megfelelően módosulnak az eljárási szabályoknak azok a rendelkezései, amelyek meghatározzák, hogy a bíróságok kinek a nevében hozzák ítéleteiket és más határozataikat.

Második fejezet.

A polgári eljárás egyszerűsítése.**I. Polgári peres eljárás.****Bírói hatáskör és illetékesség.**

2. §. *A Pp. (1911: I. t.-c.) 1. §-ában felsorolt ügyek csak annyiban tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, amennyiben nincsenek a községi bíróság hatáskörébe utalva.*

3. §. *A Pp. 5. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:*

Ha a felperes nem pénzkövetelés iránt indított perben a keresetlevélben kijelenti, hogy a per tárgya helyett meghatározott pénzösszeget elfogad, vagy ha vagylagos kérelmet terjeszt elő pénzösszegben marasztalásra, a per tárgyának értékét nem lehet ennél a pénzösszegnél magasabbra tenni.

4. §. *A Pp. 6. §-ának 3. és 5. pontja úgy módosul, hogy osztályperben és örökösödési jogot tárgyazó perben a keresettel érvényesített jognak értéke irányadó a per tárgya értékének megállapításában.*

5. §. *A Pp. 36. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:*

Gyakorló orvosnak díjait és költségeit tárgyazó perek annak a helynek bírósága előtt is megindíthatók, ahol az orvos rendelő helyisége a kezelés idejében volt.

Bírószági személyek kizárása.

6. §. *A Pp. 63. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:*

A kizárási kérelemhez a fél köteles hiteles másolatban csatolni a per folytatásához szükséges azokat az iratokat, amelyekre hivatkozik. Ha ezt nem teszi, a bíróság a kizárási kérelmet visszautasítja.

7. §. *A Pp. 66. §-ának helyébe a következő rendelkezések lépnek:*

A kifogásolt bíró a kizárási kérelem elintézéséig az eljárást folytathatja, a per érdemében azonban ítéletet nem hozhat.

Ha valamelyik fél kizárási kérelme alapján a bíróság

bár nem jogerős határozattal a kizárást megtagadta és a fél ugyanabban a perben ismételten terjeszt elő kizárási kérelmet, ez nem akadályozza, hogy a kifogásolt bíró az ügy érdemében is ítéletet hozzon.

A bíróság azt a felet, aki nyilvánvalóan alaptalan kizárási kérelmet terjeszt elő, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Szegénységi jog.

8. §. A Pp. 113. §-a 1. bekezdésének 4. pontja úgy módosul, hogy az ügygondnok költségét az államkincstár nem előlegezi és az ügygondnok költségének fizetését csak a perköltségben marasztalt féltől követelheti. Ez a szabály áll a szegénységi joggal perlekedő fél házassági perében kirendelt házasságvédő (55. §.) költségeire is.

A Pp. 113. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a perben az egyik fél szegénységi jogban részesül, ellenfelét a Pp. 112. §-ában foglalt feltételek nélkül is megilleti az a jog, hogy az illetéknek arra a részére nézve, amelyet kizárólag a szegénységi jogban részesülő fél keresete vagy viszontkeresete következtében kellene leróni, egyelőre fel van mentve az ügyben felmerülő, akár béklyeggel, akár készpénzzel lerovandó illetékek lerovása alól. Ebben az esetben a szegénységi jogban részesülő fél ellenfele az ügy jogerős befejezése után, ha pervesztes, kiszabás alapján, a marasztalási összegnek aránylag megfelelő illetéket utólag megfizetni köteles, mégpedig mind a saját magáért, mind az ellenfeléért lerovandó illetékeket, ideértve az ítéleti illetéket is.

Ha a vagyonjogi perben szegénységi jogot kérő fél a perköltség egy részét fedezni tudja anélkül, hogy a saját és a Pp. 112. §-ának 2. bekezdésében megjelölt hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne, a bíróság a szegénységi jogot megadó határozatban kimondja, hogy a Pp. 113. §-a 1. bekezdésének 1., 3. és 4. pontjában felsorolt költségeknek e része tekintetében egyelőre nincs a fizetés alól felmentve.

Ha az olyan felperes terjeszt elő szegénységi jog megadása iránt kérelmet, aki ugyanazzal az alperessel szemben szegénységi jogn folytatott perben három éven belül jogerősen megítélt perköltséget nem fizette meg, a bíró-

ság a szegénységi jog megadása előtt vizsgálja, hogy felperes perlekedése nem rosszhiszemű-e.

9. §. A Pp. 115. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Az igazságügyminiszter rendelettel megállapíthatja, hogy a szegénységi jog a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján csak akkor adható meg, ha a kérelmező fél egyenes állami adójának — ide értve a kereseti adót is — mennyisége bizonyos meghatározott összeget nem halad meg.

Eljárás az elsőfolyamodásu bíróság előtt.

10. §. A Pp. 142. §-ának 1. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A törvényszéki eljárásban a keresetlevélre hozott idéző végzésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy a perfelvételi határnapon esetleg az érdemleges tárgyalás megtartásának is helye lesz. (13. §.)

11. §. A Pp. 146. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a felek a rendes törvénynapon ügyük tárgyalása végett megjelennek:

1. a tárgyanak értéke folytán a törvényszék hatáskörébe utalt per a Pp. 1. §-ának 2/a) pontjában meghatározott előzetes írásbeli kikötés nélkül is a járásbíróóság hatáskörébe tartozik.

2. az egyébként nem illetékes járásbíróóság a Pp. 45. §-ában meghatározott alávetés nélkül is illetékessé válik, kivéve, ha a törvény a perre kizárólagos illetékességet állapít meg.

12. §. A Pp. 184. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a bíróság a pert hatáskörének vagy illetékességének hiánya miatt (Pp. 180. §. 3. pont) akár kifogás következtében, akár hivatalból bár nem jogerős határozattal megszüntette, felperes a határozat kihirdetése után, de legkésőbb a határozat közlését követő tizenöt nap eltelte előtt a fellebbevitelről való lemondásának bejelentése mellett kérheti, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át. Ebben az esetben a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai — ideértve az esetleges

telekkönyvi feljegyzés (perfeljegyzés) hatályát is — fennmaradnak. A bíróság ilyen esetben a keresetlevelet mellékleteivel a felperes részéről megjelölt bírósághoz a permegszüntető határozat jogerőre emelkedésének bevéására nélkül átteszi, ha felperes a keresetlevélnek és mellékleteinek bélyegmentes példányát a bírósági iratokhoz csatolás végett bemutatja.

13. §. A Pp. 191. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvétellel bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon sürgősség esetén kívül is köteles megtartani abban az esetben, ha az érdemleges tárgyalás előkészítése nem mutatkozik szükségesnek.

14. §. A Pp. 196. §-át és a Ppn. (1925: VIII. t.-c.) 4. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Az előkészítő iratoknak csak a tényállításokat, a bizonyítékokat, az alkalmazandó jogszabályra való utalást és a kérelmeket szabad mégpedig legrövidebben tartalmazniok.

A meg nem felelő előkészítő iratért perköltség nem jár.

15. §. A Ppn.-nek a Pp. 205. §-át helyettesítő 5. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A járásbírósi eljárásban a Ppn. 5. §-ának 1. bekezdése alapján előkészítő iratok közlését csak örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyzó perekben, továbbá számadási, vagyonekülönítési és más hasonló viszonyokat tárgyzó perekben lehet elrendelni, amennyiben ez a vitás követelések vagy ellenkövetelések nagy száma miatt szükségesnek mutatkozik.

16. §. A Pp. 239. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a határnapon a bíróság idézésére tanu vagy szakértő megjelent, a bíróság a tárgyalást a tanu kihallgatása, illetőleg a szakértő meghallgatása előtt nem halaszthatja el, ha pedig a tárgyalást a bíró akadályoztatása miatt el kell napolni, a tanut vagy a szakértőt más bíró, önálló működési körrel felruházott bírósági titkár vagy jegyző hallgatja ki, illetőleg hallgatja meg.

17. §. A Pp. 289. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a per tárgyának értéke ezer pengőt meg nem halad, vagy ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, a tanut rendszerint lakóhelyén kell kihallgatni. A perbiróság a székhelyén kívül lakó tanuk kihallgatása végett a tanu lakóhelye szerint illetékes járásbiróságot keresi meg. Ha a tanu nem lakik a járásbiróság székhelyén és csak egyszerű tényeknek, különösen aláírás valódiságának bizonyítása végett kell őt kihallgatni, a perbiróság a tanu lakóhelyének községi biróságát is megkeresheti, amely ebben az esetben a Pp. 313. §-ának a megkeresett bíróra vonatkozó rendelkezései szerint jár el, ehhez képest a tanut meg is esketheti, azonban ellene kényszerítő intézkedéseket (pénzbüntetés, letartóztatás) nem alkalmazhat, hanem, ha ilyenek alkalmazására szükség van, ebből a célból a perbirósághoz fordul.

A perbiróság az előbbi bekezdés esetében is maga elé idézheti a székhelyén kívül lakó tanut, ha ezt különös okból szükségesnek tartja vagy ha valamelyik fél az ezzel járó költségtöbbletet magára vállalja és a tanukihallgatás költségét a bíróság által meghatározott összegben előlegezi.

18. §. A Pp. 314. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a per tárgyának értéke ezer pengőt meg nem halad, vagy ha valamely fél szegénységi jogon pereskedik, a lakóhelyén meghallgatott tanu csak a megjelenéséhez elkerülhetetlenül szükséges utiköltségnek megtérítését igényelheti. Az időmulasztással járó károsodás megtérítésére csak napszámosnak van igénye.

A munkaadó semmi hátránnyal nem sújthatja a munkást amiatt, mert az tanuzási kötelességének teljesítése végett munkát mulasztott. Így különösen munkabéréből semmit le nem vonhat, a helyettesítés költségét terhére nem róhatja, ha pedig a végzett munka arányában fizeti a munkást, a lehetőség szerint alkalmat kell adnia arra, hogy a munkás elmulasztott keresetét pótolhassa.

A munkaadót, aki az előbbi bekezdésben foglalt tilalmat szándékosan megszegi, kihágás miatt pénzbüntetéssel kell büntetni; a pénzbüntetésre az 1928: X. t.-c. rendelke-

zései irányadók. A kihágás a kir. járásbíróóság hatáskörébe tartozik.

19. §. A Pp. 350. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, a bíróság csak egy szakértő meghallgatását rendeli el, még pedig ha ilyen van, az illető szakkérdésre állandóan alkalmazott helyben lakó szakértőt.

A perbíróóság az előbbi bekezdés esetében is a szegénységhez képest több szakértőt hallgathat meg, ha a szegénységi jogon perlekedő fél ellentele az ezzel járó költség-többletet pernyerése esetére is magára vállalja és a költséget a bíróság által meghatározott összegben előlegezi.

20. §. A Pp. 364. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik és a bíróság helyben lakó állandóan alkalmazott szakértőt hallgatott meg, ennek a szakértőnek az államkincstárral szemben csak készkiadása előlegezésére van joga, munkadíjat az államkincstár nem előlegez. Az olyan állandó szakértőt, aki a díjazásért teljesített szakértői munkához képest aránytalanul nagymértékben végzett díjazás nélküli munkát, a törvénytől elnök előterjesztésére az igazságügyminiszter évi jutalomban részesítheti.

Ha olyan perben, amelyben valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, olyan szakkérdésre kell szakértőt meghallgatni, amelyre a bíróság székhelyén lakó állandóan alkalmazott szakértő nincs, a szakértő díját a bíróság alapítja ugyan meg, de száz pengőnél nagyobb összeget az államkincstár nem előlegez.

21. §. A Pp. 384. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a bíróság előleges bizonyítás felvételét rendeli el, annak fogantatását kir. közjegyzőre bízhatja. Ebben az esetben a bizonyításfelvétel határnapjáról a feleket és az ügygondnokot a kir. közjegyző értesíti.

Ha a fél szegénységi jogban részesül, egyelőre a kir. közjegyző díjának fizetése alól is fel van mentve.

22. §. A Pp. 401. §-ának 2. és 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az ítélet indokolásának magában kell foglalnia a bíró-

ság által valónak elfogadott tényállást és ismertetnie kell a felek által a szóbeli tárgyaláson felajánlott és a bíróság által mellőzött bizonyítékokat, valamint azokat a kérelmeket, amelyeknek a bíróság eleget nem tett (Pp. 270. §.). A kereseti kérelmet és ellenkérelmet, úgyszintén az ügy eldöntésére és az eljárás menetére befolyással bíró egyéb kérelmeket és nyilatkozatokat, a tényállításokat és az ezekre vonatkozó nyilatkozatokat, valamint a netaláni bizonyításfelvétel menetét nem kell ismertetnie, ha azok az iratokból kitűnnek; ha azok ismertetése mégis szükségesnek mutatkoznék, e részben a tényállás előadását az előkészítő iratok és a bírósági iratok tartalmára való hivatkozással is lehet kiegészíteni vagy pótolni.

23. §. A Pp. 423. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A bírói egységet tudomásul vevő végzés ellen beadott felfolyamodás nem akadályozza a bírói egység végrehajtását.

Fellebbezés.

24. §. A Pp. 476. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az elsőbíróságnak pénz fizetése, munka teljesítése vagy ingó dolog iránt indított perekben hozott ítélete ellen felperes nem élhet fellebbezéssel, ha az ítélettel elutasított követelésnek vagy követelésrésznek — alperes pedig nem élhet fellebbezéssel, ha a megítélt követelésnek vagy követelésrésznek értéke (fellebbezési érték) nem haladja meg a fellebbezés kizárására irányadó értékhatárt.

Ez a korlátozás nem terjed ki az elsőbíróságnak olyan perekben hozott ítéleteire, amelyek tekintet nélkül az értékre, ki vannak véve a községi bíróság hatásköréből.

A Pp. 476. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az értéket a fellebbező fél szükség esetében valószínűvé tenni köteles. Egyebekben az érték megállapítására a Pp. 5—8. §-ait megfelelően kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a perköltség kivételével a járulékokat, ha magukban véve meghaladják a fellebbezés kizárására irányadó értékhatárt, figyelembe kell venni. Az elsőbíróságnak olyan ítélete ellen, amely ellen egyebekben a fel-

lebbezés mind a két félre nézve e §. szerint ki volna zárva, egyedül a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében fellebbezésnek csak abban az esetben van helye, ha a megítélt perköltség összege meghaladja a fellebbezés kizárására irányadó értéket. Az egy eljárásba egyesített (Pp. 189. és 233. §.) perekben hozott közös ítélet esetében a fellebbezés megengedhetősége tekintetében az az ítélet irányadó, amelynek tárgya a legnagyobb értékű.

25. §. A Pp. 481. §-ának 1. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A fellebbezést az elsőbíróságnál ügyvéd által ellenjegyezve írásban kell benyújtani.

A Pp. 481. §-ának utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezésben elő kell adni azokat az okokat, amelyek alapján a fél az elsőbíróság ítéletét megtámadja és ha a fél az elsőbíróság előtt fel nem hozott tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat vagy bizonyítékokat akar érvényesíteni, ezeket, vagy pedig ha az elsőbíróság előtt történt bizonyítás felvételének ismételését vagy kiegészítését kívánja, ebbeli kérelmét is az okok előadásával. Az okiratok közlésére a Pp. 133. §-a nyer alkalmazást. A törvényes rendelkezéseknek meg nem felelő fellebbezésért perköltség nem jár.

26. §. A Pp. 482. §-ának 1. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Azokban a perekben, amelyekben a járásbíróság előtt az ügyvédi képviselet nem kötelező, a járásbíróság ítélete ellen a fellebbezést az ügyvéd által nem képviselt fél jegyzőkönyvbe is mondhatja.

27. §. A Pp. 483. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a fellebbezés elkészített vagy oly ítélet ellen irányul, amely ellen a fellebbező fél fellebbezéssel nem élhet, vagy ha olyan esetben, amikor az ügyvédi képviselet kötelező, a fellebbezést nem ügyvéd nyújtotta be, az elsőbíróság azt hivatalból visszautasítja.

A fellebbezési bíróság azt a felet, aki a visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolyamoddal, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 454. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a fellebbezési határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett a fellebbezési bíróság határoz.

28. §. A Pp. 489. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a fellebbező fél ellenfele a fellebbezésben előadottakkal szemben védelméül az elsőbíróság előtt fel nem hozott tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat, bizonyítékokat vagy kérelmeket akar érvényesíteni, köteles ezeket, valamint netaláni csatlakozását az idézési időköz első felében ügyvéd által ellenjegyzett, s a fellebbezési bírósághoz benyújtott válasziratban előadni.

A válaszirat első példányát az iratokhoz kell csatolni, a másodpéldányt pedig az ellenfélnek, vagy ha több ellenfél van, ezeknek a további példányokat hivatalból kell kézbesíteni.

Az elkésve benyújtott vagy csak a fellebbezési tárgyaláson pótoltt válasziratban foglalt csatlakozási kérelmet csak abban az esetben lehet figyelembe venni, ha a fél a tárgyaláson valószínűvé teszi, hogy válasziratával hibáján kívül késett.

29. §. A Pp. 492. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A tárgyaláson meg nem jelent fél helyett a fellebbezési kérelmet és ellenkérelmet az elnök vagy az előadó olvassa fel.

30. §. A Pp. 493. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az ellenfél csatlakozását a fellebbezéshez a fellebbezési határidőben írásban ügyvéd által ellenjegyezve az elsőbíróságnál is bejelentheti, vagy ha a perben az ügyvédi képviselést nem kötelező, a járásbíróságnál jegyzőkönyvbe is mondhatja. A 27. §. a csatlakozásra is megtehető alkalmazást nyer.

A csatlakozást a fellebbezésről történt lemondás nem gátolja és helye van akkor is, ha a fél az ítélet ellen önálló fellebbezéssel nem élhetne. A csatlakozás elveszti hatályát, ha a bíróság a fellebbezést visszautasítja, vagy ha a fél a fellebbezést visszavonja.

Ha a csatlakozást a fellebbezési határidő alatt je-

lentették be, amennyiben a csatlakozó fél az ítélet ellen fellebbezéssel élhetne, azt önálló fellebbezésnek kell tekinteni.

31. §. A Pp. 495. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezésben és a válasziratban előterjesztett kérelmeket és ellenkérelmeket a szóbeli tárgyaláson megváltoztatni nem lehet.

Nem tekinthető megváltoztatásnak, ha a fél:

1. a kérelmet vagy ellenkérelmet a főtárgy vagy a járulékok tekintetében felemeli vagy leszállítja.

2. a járadékokra vagy vizontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatásokra vonatkozó fellebbezést azokra a részletekre is kiterjeszti, amelyek a fellebbezés beadása után járnak le,

3. a bér vagy haszonbér iránt indított keresetet azokra a részletekre is kiterjeszti, amelyek a fellebbezés beadása után járnak le,

4. az eredetileg követelt tárgy helyett utóbb beálló változás miatt más tárgyat vagy kárpótlást követel,

5. ha a Pp. 130. §-a alapján kért megállapítás helyett teljesítést vagy teljesítést helyett a Pp. 130. §-a alapján megállapítást követel.

Az 1—5. pontban foglalt bejelentéseket a fél a jegyzőkönyvhöz melléklendő iratba foglalni köteles. Ha a bejelentés kisebb terjedelmű és nem kell arra a távollévő ellenfelet meghallgatni, a bíróság az irat melléklése helyett megengedheti a bejelentésnek jegyzőkönyvbe vételét. Ha az ellenfél a tárgyaláson nincs jelen és meghallgatása szükségesnek mutatkozik, a bíróság a tárgyalást elhalasztja és a jegyzőkönyvhöz mellékelte irat másolatát, amelyet a fél az irattal együtt bemutatni köteles, az ellenfélnek és ha többen vannak, mindegyiküknek kézbesíti.

32. §. A Pp. 498. §-ának 1., 2. és 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az előadó előterjesztése után a felek szóval is indokolhatják kérelmeiket.

A felek a fellebbezési bíróság előtt olyan tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat, bizonyítékokat vagy kérelmeket, amelyeket az elsőbíróság előtt fel nem hoztak vagy nem érvényesítettek, csak abban az esetben hozhat-

nak fel vagy érvényesíthetnek, ha azokat a fellebbezésben, vagy a válasziratban felhozták vagy érvényesítették. A szóbeli tárgyaláson ily előadások csak akkor pótolhatók, ha azok figyelembevétele nem teszi szükségessé a tárgyalás elhalasztását, vagy ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy iratában hibáján kívül nem érvényesíthette azokat. Az utólagos előadásokat a jegyzőkönyvhöz mellékelés végett írásban is be kell mutatni.

33. §. A Pp. 507. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A fellebbezési bíróság azokat az okokat, amelyek a bizonyítás mérlegelésénél meggyőződését előidézték, úgyszintén azokat az okokat, amelyek miatt a bizonyítást elégtelennek tartja vagy a féltől ajánlott bizonyítást mellőzte, az ítéletben tüzetesen előadni köteles.

Egyébként, ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletében foglalt tényállást és indokokat helyeseknek találja, ítéletének indoklásául arra szorítkozhatik, hogy az elsőbíróság ítéletét indokainál fogva helyben hagyja.

34. §. A Pp. 510. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja. A tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak nincs helye.

Ha a bíróság a fellebbezés elintézését végett az egyik vagy mind a két félnek vagy ügyvédnek meghallgatását szükségesnek tartja, ebből a célból a tárgyalást elhalaszthatja.

A Pp. 475. §-a a fellebbezési eljárásban azzal a módosítással nyer alkalmazást, hogy az eljárás szünetelése csak akkor áll be, ha a bíróság azt a feleknek kellő időben beadott indokolt közös kérelmére fontos okból megengedi. Ugyanabban az ügyben a bíróság ilyen engedélyt csak egyszer adhat.

35. §. A Pp. 513. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül kell továbbá elintézni az elsőbíróság ítélete elleni fellebbezést, ha a fellebbezési érték (24. §.) nem haladja meg a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján való elintézésére irányadó értékhatárt. Az érték valószínűvé

tételére és megállapítására a Pp. 476. §-át megfelelően kell alkalmazni.

36. §. A Pp. 514. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Nyilvános előadás útján történt elintézés esetében jegyzőkönyvet csak akkor kell felvenni, ha a bíróság ezt szükségesnek tartja.

Felülvizsgálat.

37. §. A Pp. 521. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a felperes nem élhet felülvizsgálattal, ha a fellebbezési bíróság ítéletével elutasított követelésnek vagy követelésrésznek — alperes pedig nem élhet felülvizsgálattal, ha a fellebbezési bíróság ítéletével megítélt követelésnek vagy követelésrésznek értéke (felülvizsgálati érték) nem haladja meg a felülvizsgálat kizárására irányadó értékhatárt.

Ez a korlátozás nem terjed ki a kir. ítélőtáblának mint fellebbezési bíróságnak olyan perekben hozott ítéleteire, amelyek tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Az érték valószínűvé tételére és megállapítására a Pp. 476. §-át (a jelen törvény 24. §-át) megfelelően kell alkalmazni.

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha a felülvizsgálat egyuttal az ítéletnek egyéb oly része ellen is irányul, amely ellen egy-egyében is felülvizsgálatnak van helye.

38. §. A Pp. 525. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak ítélete felett a felülvizsgálati bíráskodás azokban a perekben, amelyekben a felülvizsgálati érték (37. §.) meghaladja a felülvizsgálati bíróság meghatározására irányadó értékhatárt, a kir. Kúria, minden más esetben az illetékes kir. ítélőtábla gyakorolja.

39. §. A Pp. 527. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a felülvizsgálati kérelem elkésett, vagy ha a 37. §. szerint felülvizgálatnak helye nincs, vagy ha a felülvizsgálati kérelmet ügyvéd nem ellenjegyezte, a fellebbezési bíróság azt hivatalból visszautasítja.

A felülvizsgálati bíróság azt a felet, aki az ily visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolyamodással, a Pp. 544. §-ának alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 454. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a felülvizsgálati határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett a felülvizsgálati bíróság határoz.

40. §. A Pp. 534. §-ának utolsó bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

Olyan tényállítás valóságát vagy valótlanságát, amelyre vonatkozólag a fellebbezési bíróság ítélete ténymegállapítást nem tartalmaz, a felülvizsgálati bíróság a Pp. 535. és 537. §-ának esetén kívül is megállapíthatja, ha ezt a bizonyításnak közvetlen észlelése nélkül az iratok alapján a bizonyítás mérlegelésével vagy a feleknek teljesen egybehangzó előadása alapján megteheti.

41. §. A Pp. 538. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A felek kölcsönös megegyezése alapján a felülvizsgálati eljárás szünetelésének (Pp. 475. §.) nincs helye.

42. §. A Pp. 542. §-ának utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelem indokai és különösen a felhozott jogszabály iránt határozatának indokolásában a szükséghez képest nyilatkozik.

43. §. A Pp. 543. §-ának 2. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

Az utasítás nem terjedhet ki arra, hogy a fellebbezési bíróság a bizonyítást miképpen mérlegelje.

44. §. A Pp. 545. §-ának 1. bekezdésében a per tárgyának értéke helyett a felülvizsgálati értéket (37. §.) kell érteni.

Felfolyamodás.

45. §. A Pp. 555. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a felfolyamodás elkésett vagy oly végzés ellen irányul, amely ellen felfolyamodásnak nincs helye, az a bíróság, amely a megtámadott végzést hozta, a felfolyamodást hivatalból visszautasítja.

A felfolyamodási bíróság azt a felet, aki az ilyen visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolyamodással, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 454. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a felfolyamodási határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett nem az 1. bekezdésben említett bíróság, hanem a felfolyamodási bíróság határoz.

Perújítás.

46. §. A Pp. 563. §-a 12. pontjának megfelelő perújítási keresettel a fél akkor is élhet, ha a fellebbezési bíróság a 32. §. értelmében mellőzött olyan tényeket vagy bizonyítékokat, amelyek részére az ügy érdemében kedvezőbb határozatot eredményezhettek volna.

47. §. A Pp. 566. §-ának 1. és 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A perújítási keresetet az ügyben eljárt elsőbíróság előtt kell megindítani. Ha azonban a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság végitéletét vagy határozatát a Pp. 563. §-ának 1—7. pontjainak valamelyike alapján támadják meg vagy e pontok alapján is megtámadják, a perújítási keresetet az ügyben eljárt elsőbíróságnál kell beadni, amely azt az iratokkal felszerelve a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati bírósághoz terjeszti fel elintézés végett.

48. §. A Pp. 573. §-ának második bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a fellebbezési vagy a felülvizsgálati bíróság elintézése alá tartozó perújítási keresetben a Pp. 563. §-ának 8—12. pontjában megjelölt valamely perújítási okot is érvényesítenek, a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati bíróság a saját hatáskörébe tartozó perújítási ok (47. §.)

eldöntése után az ügy tárgyalását és elintézését az első bírósághoz utasítja.

Fizetési meghagyásos eljárás.

49. §. A Pp. 588. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a követelés négyszáz pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányul és fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a követelést csak fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni. Ilyen esetben a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kell tekinteni.

Az előbbi bekezdés nem nyer alkalmazást, ha az adós, és ha többen vannak, valamennyi adós nem lakik vagy nem tartózkodik a követelésre per esetében illetékes járásbíróság területén vagy székhelyén; ilyen esetben tehát, ha a hitelező keresetlevelet adott be, a keresetlevél elintézésére vonatkozó általános szabályok szerint kell eljárni és a perre vonatkozó illetékesség érintetlenül marad.

Az 1. bekezdés nem nyer továbbá alkalmazást, ha a felperes váltón, csekken, kereskedelmi utalványon vagy kötelező jegyen alapuló követelését a Pp. 606. és 610. §-a értelmében meghagyásos eljárás útján érvényesíti.

50. §. A Pp. 590. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet három példányban és ha több adós van, annyi további példányban kell beadni, hogy mindegyik adósnak és a hitelezőnek egy-egy példány jusson. A kérvény minden egyes példányához mellékelni kell a fizetési meghagyás kiadmánytervezetének egy-egy példányát; a kiadmány tervezetét erre a célra szolgáló hivatalos űrlapon kell kiállítani.

51. §. A Pp. 591. §. 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékainak csak egy részére vagy egy adóstársra nézve forog fenn, a kérelmet keresetlevélnek kell tekinteni és a Pp. 140—142. §-ai szerint kell elintézni. Ha a fél a szükséges példányt be nem nyújtotta (50. §.), azt a félnek vissza kell adni a hiányzó példányoknak és az idéző végzés példányainak. (Pp. 134. §. 2. bek.) csatolása végett.

A Pp. 591. §-ának utolsó bekezdése hatályát veszti.

52. §. A Pp. 595. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Az ellentmondást a fizetési meghagyásnak kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt a fizetési meghagyást kibocsátó járásbírósnál szóval vagy írásban kell előterjeszteni. Ez a tizenöt napos határidő záros, a lejártá után előterjesztett ellentmondást vissza kell utasítani. Az ellentmondási határidő lejártával az ellentmondással meg nem támadott fizetési meghagyásnak olyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek, ellene az általános szabályok szerint perújításnak van helye.

Ha a követelésre tekintettel a járásbírósnál eljáráásban az ügyvédi képviselőt kötelező, az ellentmondásnak is ügyvéd ellenjegyzésével kell ellátva lennie. Erre az adóst a fizetési meghagyásban figyelmeztetni kell.

Ha az ellentmondást ügyvéd ellenjegyzi, abban az ellentmondó fél minden olyan tényállítást, bizonyítékot és kérelmet köteles közölni, amelyet a szóbeli tárgyaláson előterjeszteni fog. Az ellentmondásnak előkészítő tartalmára és az előkészítési köteletség elmulasztására a Pp. 203. §-a nyer alkalmazást.

A Pp. 597. és 598. §-a, 600. §-ának 1. bekezdése, 603. §-ának 3. bekezdése és 604. §-a hatályát veszti. Több adóstárs ellen kibocsátott fizetési meghagyás esetében a Pp. 596. §-ának 2. bekezdése és 599. §-ának utolsó bekezdése csak a Pp. 80. §-ának esetében nyer alkalmazást; a Pp. 601. §-a első bekezdésének 2. pontja pedig csak abban az esetben nyer alkalmazást, ha az ügyvédi képviselőt nem kötelező.

Meghagyás váltó, kereskedelmi utalvány, kötelező jegy és csekk alapján.

53. §. A Pp. 612. §-ának 2. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A kifogásnak a járásbírósnál eljáráásban is a tárgyalás előkészítésére kell szolgálnia abban az esetben, ha a kifogást ügyvéd ellenjegyzi.

Eljárás házassági perekben.

54. §. A Pp. 643. §-ának 1. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A meghatalmazáson az aláírásnak vagy kézjegynek bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesítve kell lennie. (Pp. 317. §-a 1. bekezdésének 3. pontja), ha azonban a házasság bíróság vagy közjegyző székhelyén kívül lakik, aláírását vagy kézjegyét a községi előjáróság is hitelesítheti, az e törvény hatályosságának területén kívül kiállított meghatalmazáson pedig az aláírásnak vagy kézjegynek magyar külképviseleti hatóság hitelesítésével kell ellátva lennie.

55. §. A Pp. 644. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Jogában áll az iratokat megtekinteni, a hozandó határozatra nézve indítványt tenni és a házasság fenntartása érdekében tényeket és bizonyítékokat felhozni, valamint fellebbvitellel élni.

A Pp. 644. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Megtámadó, bontó és válóperekben a bíróság a keresetlevél elintézésekor a székhelyén lakó ügyvédek közül házasságvédőt rendel ki, aki a kir. ügyésznek a házasság fenntartása érdekében tények és bizonyítékok kinyomozásában segítségére van. Evégből jogában van az iratokat megtekinteni és a tárgyaláson, amelynek határnapjáról őt is értesíteni kell, megjelenni és felszólalni. Az ítélet ellen fellebbvitellel nem élhet.

A házasságvédő költségeiben a pervesztes felet marasztalni kell. A költségeket felperes előlegezni köteles. A szegénységi jogon pereskedő fél fel van mentve e költségek előlegezése alól.

56. §. A Pp. 648. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kérelemben elő kell adni az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó adatokat és bizonyítékokat. Ez utóbbiak tekintetében kir. közjegyző részéről felvett tanúsítványt kell bemutatni. A kir. közjegyző e tanúsítvány kiállítása végett a fél által megnevezett tanukat az előleges bizonyításfelvétel szabályai szerint hallgatja ki és esketi meg.

A 21. §. utolsó bekezdését ebben az esetben is alkalmazni kell.

57. §. *A Pp. 663. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:*

Házassági perekben a tárgyalás és a határozatok kihirdetése nem nyilvános.

II. Végrehajtási eljárás. (58—90. §§.) Ezt a részt nem közöljük.

III. Telekkönyvi ügyek. (91—100. §§.) Ezt a részt nem közöljük.

Harmadik fejezet. A büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítése. (101—127. §§.) Eza a fejezetet nem közöljük.

Negyedik fejezet.

Vegyes rendelkezések.

128. §. *Az 1912: LIV. t.-c. 70. §-a 1. bekezdésének 1. és 2. pontjában felhozott eseteken felül a kir. Kuriának jogegységi tanácsa dönti el a vitás elvi kérdést akkor is, ha:*

1. a kir. Kuria valamelyik tanácsa elvi kérdésben eltérni kíván a kir. Kuriának korábban hozott ugyanazt az elvi kérdést eldöntő, de a hivatalos gyűjteménybe fel nem vett határozatától és határozatának meghozatala előtt az elvi kérdésnek jogegységi határozattal való eldöntését szükségesnek tartja,

2. akár a kir. Kuria, akár valamely más rendes bíróság (1928: XLIII. t.-c. 2. §.) elvi kérdésben valamely más korábban hozott jogerős rendes bírósági határozattól eltérő jogerős határozatot hozott és a kir. Kuria elnöke vagy az igazságügyminiszter a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását jövőre szükségesnek látja.

129. §. *Az 1912: LIV. t.-c. 72. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:*

A kir. Kuria tanácsának elnöke felfüggesztheti az ügy elintézését akkor is, ha a kir. Kuria tanácsa elvi kérdésben eltérni kíván a kir. Kuria ugyanazon vagy más tanácsának határozatától, habár az nincs is a hivatalos gyűjteménybe felvéve.

130. §. Az igazságügyminiszter a kir. törvényszékek és a kir. járásbíróságok törvénykezési szünidejét rendelettel szabályozhatja.

131. §. Az ügyvédi rendtartást tárgyazó 1874: XXXIV. t.-c. 38. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Az az ügyvéd, aki az ügyvédek lajstromába való felvétel előtt ítélőbíró, kir. ügyész vagy más köztisztviselő volt, hivatali működésének megszűntétől számított három éven át nem képviselhet feleket az előtt a bíróság vagy hatóság előtt, amelynél mint bíró vagy tisztviselő működött, illetőleg, amely bíróság mellé van rendelve az a kir. ügyészség, amelynek tagja volt.

132. §. A váltótörvény (1876: XXVII. t.-c.) 98. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Váltóóvást közjegyző vagy járásbíróság vehet fel.

Közjegyző csak székhelyén, továbbá a székhelyén levő járásbíróság területén vehet fel óvást. Főnökének vagyoni felelőssége mellett a közjegyzőt közjegyzőhelyettes vagy közjegyzőjelölt helyettesítheti.

Az olyan járásbíróság, amelynek székhelye közjegyzői székhely, óvást csak azokban az esetekben vehet fel, amelyekben az erre vonatkozó törvények szerint közjegyző helyett eljárhat. Óvást nemcsak a járásbíróság bírója, hanem fogalmazó személyzetének tagja is felvehet.

133. §. Az 1881: XLI. t.-c. 46. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha az idézés a kisajátítási összeírásban megnevezett valamelyik tulajdonos részére vagy valamelyik telekkönyvileg egyébként érdekelt fél részére akár azért, mert meghalt, akár pedig bármi más okból nem kézbesíthető — elhalálozás esetében az illetőnek az örökösösei részére — a kézbesíthetatlenség egyéb eseteiben pedig magának az illetőnek részére ügygondnokul ki kell rendelni az 1881: XLI. t.-c. 46. §-ának 1. bekezdése értelmében a távollevők vagy ismeretlen tartózkodásuak számára hivatalból kinevezett gondnokot.

Az ekként kirendelt ügygondnok a kártalanítási eljárás további folyamán mindaddig képviseli az illető felet, illetőleg annak örököszeit, míg az illető fél vagy kellően igazolt örököse nem jelentkezik és az eljárásba be nem lép.

Azokat, akiknek képviselőjére az 1. bekezdés értelmében ügygondnokot rendeltek, erről utolsó ismert lakáscímükre postán küldött ajánlott levélben kell értesíteni; ezt az értesítést a postára adást követő második napon kézbesítettnek kell tekinteni.

Ugyanígy kell eljárni akkor is, ha nem az 1881: XLl. t.-c. 46. §-a szerint kibocsátott idézést, hanem a kártalanítási eljárás további folyamán hozott valamely végzést vagy az 55. §. szerint hozott érdemleges kártalanítási határozatot nem lehet kézbesíteni.

134. §. Az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. t.-c. 75. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Telekkönyvezett ingatlanról rendelkező hagyatékadó végzést (hagyatéki bizonyítványt) jogerőre emelkedése után át kell tenni a telekkönyvi hatósághoz s amennyiben az áttételig az öröklési illeték kiszabásáról a bíróság értesítést nem kap, a telekkönyvben az öröklési illeték rangsorát fel kell jegyezni.

A vagyonátruházási ügyekről szóló 1920: XXXIV. t.-c. 65. §-ának 2. bekezdése hatályát veszti. Az 1920: XXXIV. t.-c. 23. §-ának 4. bekezdésében a bejegyzés rangsora alatt — ha rangsorfeljegyzés történt — a feljegyzés ranghelyét kell érteni.

135. §. Az 1912: LIV. t.-c. 12. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A felperes köteles a keresetlevélnek mellékleteivel felszerelt bélyegmentes példányát a telekkönyvi hatóság irattára részére csatolni.

136. §. Az 1912: LIV. t.-c. 20. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a bíróságnak abban a kérdésben kell határoznia, hogy valakit elmeegógyintézetbe vagy kórházi elmebetegosztályba fel lehet-e venni vagy onnan el kell-e bocsátani, az eljárásnak költsége felől a Pp. rendelkezéseinek és a betgápolási költségek viselésére vonatkozó szabályoknak megfelelő alkalmazásával hoz marasztaló határozatot.

A népjóléti miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve rendelettel szabályozhatja azt, hogy mennyiben jár díjazás az elmeegógyintézeti vagy közkórházi vezetőnek vagy orvosnak, akit a bíróság az e §. alá eső eljárásban annál az intézetnél vagy kórháznál tartott szakértői szemle

során alkalmazott elmeorvosszakértőnek, amelynél vezetőként vagy orvosként alkalmazva van.

Magányógyintézetbe való felvétel vagy onnan elbocsátás ügyében folytatott eljárásnál az ápolási díj fizetésére kötelezett helyett az intézet fenntartóját is lehet az eljárás költségeinek előlegezésében marasztalni. Érintetlenül marad az intézet fenntartójának az a joga, hogy az ápolási díj viselésére kötelezettől e költség megtérítését követelhesse.

137. §. Az 1912: LIV. t.-c. 21. §-ának utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

Törvényes kiskorú gyermek elhelyezésének és tartásának kérdésében a gyámhatóság határoz. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a házassági per folyamán (Pp. 674. §.) a házassági per bírósága szükség esetében ideiglenesen határozzon ebben a kérdésben, ha a gyámhatóság nem határozott. A felbontó vagy ágytól és asztaltól elvlasztó ítéletben a házassági per bírósága szükség esetében akkor is határoz a gyermek elhelyezésének és tartásának kérdésében, ha a gyámhatóság már határozott (1894: XXXI. t.-c. 95. és 105. §-a).

138. §. A törvényhatóságok és a megyei városok akár a lakbérleti szabályokkal kapcsolatban, akár külön szabályrendelettel szabályozhatják a házfelügyelőknek, a segédházfelügyelőknek, valamint lakók közös használatára rendelt és egyéb központi berendezések kezelőinek a háztulajdonossal (bérbeadóval) és egymással szemben fennálló szolgálati jogviszonyát, továbbá jogállását a közhatalóságokkal és a ház lakóival szemben. Az ily szabályrendeletet, amennyiben azt az igazságügyminiszter, a belügyminiszter s a népjóléti és munkaügyi miniszter jóváhagyása után az önkormányzati testület a Budapesti Közlönyben közzétette, a bíróságoknak alkalmazniok kell.

Ez előbbi bekezdésben meghatározott tárgyban e törvény életbelépése előtt alkotott szabályrendeleteket, ha a jóváhagyás és a kihirdetés tekintetében az előbbi bekezdésben megszabott kellékeknek megfelelnek, a bíróságoknak szintén alkalmazniok kell.

139. §. Az 1925: VIII. t.-c. 47. §-a úgy módosul, hogy az ott szabályozott esküt (fogadalmat) kir. közjegyző előtt kell letenni.

140. §. A polgári ügyekben a törvényszéki egyesbíráskodás hatályának meghosszabbításáról szóló 1928: XXII. t.-c. 1. §-ának 1. bekezdése úgy módosul, hogy a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 1. §-a ama rendelkezésének hatálya, amely szerint a kir. törvényszék polgári peres és nem peres ügyekben elsőfokon mint egyesbíró jár el, a törvényhozás további rendelkezéséig fennmarad.

Egyébként az 1928: XXII. t.-c. 1. §-ának 2. bekezdése és 2. §-a érintetlenül marad.

141. §. A kir. bíróságok és ügyészségek tagjainak az igazságügyminiszteriumban való ideiglenes alkalmazhatóságáról szóló 1899: XLVIII. törvénycikknek az 1925: XXXIII. törvénycikk értelmében 1930. évi december hó 31. napján lejárt hatálya 1935. évi december hó 31. napjáig meghosszabbodik.

142. §. Minden ügyvédi meghatalmazáson a rendes okirati illeték mellett a forgalomban lévő kincstári bélyegektől elütő külön bélyeggel ügyvédi jöléti hozzájárulást kell leróni. Ennek költségét az ügyvéd saját felének terhére fel nem számíthatja és ez a pervesztes fél terhére sem állapítható meg. E hozzájárulásból befolyó jövedelmet az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet az 1908: XL. törvénycikkben meghatározott ellátások kiegészítésére és egyéb segélyezési célokra fordítja.

Az ügyvédi jöléti hozzájárulás összegét, valamint lerovásának és kezelésének részletes szabályait az igazságügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértve rendelettel állapítja meg. A jöléti hozzájárulás a meghatalmazásokra megszabott okirati illeték egynegyed részénél nagyobb összegben nem állapítható meg.

143. §. Ahol valamely törvényben vagy más jogszabályban az ezzel a törvénnyel módosított vagy kiegészített törvényes rendelkezésre van hivatkozás, ehelyett a jelen törvénnyel módosított vagy kiegészített rendelkezést kell érteni.

144. §. E törvénynek rendelkezései nem érintik a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 55. és 59. §-ában megjelölt össze-

geknek rendelettel megváltoztatására és az ezzel kapcsolatos rendelkezések megállapítására vonatkozólag foglalt felhatalmazás hatályát.

A felülvizsgálat kizárására irányadó értékhatárt (37. §.) a kir. ítélőtáblának és a kir. törvényszéknek mint fellegbbségi bíróságnak ítéletére vonatkozóan eltérően is lehet megállapítani.

Az igazságügyminiszter az e törvény alapján kibocsátott rendeleteit a szükséghez képest kiegészítheti, módosíthatja és hatályon kívül helyezheti.

Az ebben a törvényben foglalt értékhatárokat az igazságügyminiszter rendelettel leszállíthatja és a törvényben meghatározott mértékig újból felemelheti.

A törvény kihirdetésétől számított 5 év eltelte után az igazságügyminiszter az értékhatárokat rendelettel nem módosíthatja.

145. §. Az igazságügyminiszter a polgári peres eljárásnak a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkben, a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. törvénycikknek a peres eljárási rendelkezéseket tartalmazó I. címében, továbbá a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló ebben a törvényben, valamint az ezeket módosító és kiegészítő, törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott rendeletekben foglalt szabályait egységes szerkezetbe foglalhatja össze, úgy, hogy az a jogszabályokat csupán hatályban lévő tartalmukkal tüntesse fel.

Az egységes szerkezet kibocsátása előtt a kir. Kuria teljes ülésben határoz a felett, hogy az megfelel-e a törvényes rendelkezéseknek. Az egységes szerkezetet az országgyűlésnek be kell mutatni.

Az 1912: LIV. t.-c. 104. §-ának utolsó bekezdése alapján a végrehajtási eljárás szabályairól készítendő egységes szerkezetre is az előbbi bekezdések nyerne alkalmazást.

146. §. Ha a jelzalogjoggal terhelt ingatlan elárvereztetése esetében becsértékül és kikiáltási árul törvény értelmében a hitelező intézet által alapszabályszerűen megállapított érték szolgál, az egyes jelzalogtárgyak tekintetében ily módon megállapított értékek aránya irányadó az intézet javára bekebelezett egyetemleges jelzalogjog ter-

hének a többi telekkönyvi érdekelték egymasközötti viszonyában való megoszlására (1927: XXXV. t.-c. 57. §.) is.

147. §. E törvény életbelépésének napját az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Az igazságügyminiszter a törvény egyes rendelkezéseit külön is életbeléptetheti.

Az e törvény következtében szükséges átmeneti, valamint a törvény végrehajtására vonatkozó szabályokat az igazságügyminiszter állapítja meg.

A m. kir. igazságügyminiszternek 49000/1930. sz. rendelete. a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. törvény-cikk életbeléptetése, valamint az arra vonatkozó átmeneti és végrehajtási szabályok tárgyában. (Rövidítve: Ter.)

A törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. (rövidítve: Te.) 98., 144. és 147. §-ában foglalt felhatalmazások alapján a következőket rendelem:

I. A Te. életbelépésének ideje.

1. §. A törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. törvény-cikk — kivéve annak 99. és 142. §-át — 1931. év január hó 1. napján lép életbe. Rendelkezéseit, amennyiben ez a rendelet másképen nem rendelkezik, a már folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

A Te. 99. és 142. §-ának életbelépéséről és végrehajtásáról külön rendelet fog intézkedni.

II. Polgári peres eljárás.

Értékhatárok a polgári perben.

2. §. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvény-cikkben (Pp.) értékhatáruul megállapított összegek helyett a következő értékhatárok állapítottak meg:

1. a járásbírótság hatásköre tekintetében a Pp. 1. §-ának 1. pontjában és 5. §-ának utolsó bekezdésében háromezer pengő;

2. a részletügyletből eredő követelésre nézve az alávétésen alapuló illetékesség tekintetében a Pp. 45. §-ának utolsó bekezdésében ezer pengő;

3. a járásbírótság előtti kötelező ügyvédi képviselet tekintetében a Pp. 94. §-ának 2. bekezdésében ezer pengő;

4. a hirdetményi kézbesítés esetében a hirdetés közzététele tekintetében a Pp. 176. §-ában ezer pengő;

5. a fellebbvitel körében:

a) a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 476. §-ának 2. és 3. bekezdése helyébe lépett Te. 24. §-ában kétszáz pengő;

b) a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján elintézése tekintetében a Pp. 513. §-ának 2. bekezdése helyébe lépett Te. 35. §-ában kétezer pengő;

c) a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 521. §-a helyébe lépett Te. 37. §-ában a kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság ítélete tekintetében kétezer pengő és a kir. ítélőtábla ítélete tekintetében ötezer pengő;

d) a felülvizsgálati bíróság meghatározása tekintetében a Pp. 525. §-ának 2. bekezdése helyébe lépő Te. 38. §-ában ötezer pengő;

e) a felülvizsgálati kérelemnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján elintézése tekintetében a Pp. 545. §-ának 1. bekezdésében, illetőleg a Te. 44. §-ában négyezer pengő;

f) a házassági perben érvényesített vagyoni jogi keresetnél a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 1. bekezdésében ezer pengő;

g) a házassági perben érvényesített vagyoni jogi keresetnél a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 2. bekezdésében ötezer pengő;

6. az ítélet fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatósága szempontjából:

a) a Pp. 415. §-ának 4. pontjában háromszáz pengő;

b) a Pp. 509. §-ában ötezer pengő;

7. a fizetési meghagyásból származó perben az ítéletnek a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvétele tekintetében a Pp. 603. §-ának utolsó bekezdésében kétszáz pengő;

8. a községi bíróság hatásköre tekintetében a Pp. 758. §-ában száz pengő, az egyesületi tagsági díjak és egyéb egyesületi tagsági hozzájárulások iránti perekben azonban csak öt pengő.

3. §. Az előbbi §-ban megállapított értékhatárok a folyamatban levő perekben is irányadók, amennyiben az alábbi bekezdések másképen nem rendelkeznek.

A 2. §. 1. pontjában megállapított érték nem irányadó a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben a keresetlevelet a Te. életbelépte előtt a törvényszéknél adták be, ellenben irányadó a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben a keresetlevelet a Te. életbelépte előtt a járásbírósnál adták be.

A 2. §. 2. és 4. pontjában megállapított értékhatárok nem irányadók azokban a perekben, amelyekben a keresetlevelet a Te. életbelépte előtt adták be.

A Te. 24. és 35. §-ában, valamint az e rendelet 2. §. 5. a), b) és f) pontjában a fellebbvitel korlátozása tekintetében megállapított értékhatárok nem irányadók a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben az elsőbíróság, a Te. 37., 38. és 44. §-ában, valamint az e rendelet 2. §. 5. c), d) és g) pontjában

megállapított értékhatárok pedig nem irányadók a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben a fellebbezési bíróság ítéletét Te. életbelépte előtt hirdette ki.

A Te. életbeléptekor akár a kir. törvényszék, mint elsőbíróság előtt, akár a kir. ítélőtábla, mint fellebbezési bíróság előtt folyamatban levő perekben a kir. ítélőtáblának mint fellebbezési bíróságnak ítélete ellen nincs helye felülvizsgálatnak, ha a felülvizsgálati érték (Te. 37. §.) ötezer pengőt meg nem halad, kivéve, ha a per értékre tekintet nélkül tartozik a törvényszék hatáskörébe. Ha azonban a bíróság ítéletét a felülvizsgálati bíróság feloldó végzésének következtében hozta, az ítélet ellen értékre tekintet nélkül van helye fellebbvitelnek az ügyben előbb eljáró fellebbviteli bíróságokhoz.

A 2. §. 6. pontjában megállapított értékhatárok a Te. életbelépte előtt megindított perekben is irányadók ugyan, a Te. életbelépte előtt meghozott ítéletnek a végrehajthatóság kimondásával kiegészítését azonban nem lehet kérni abban az esetben, ha a bíróságnak az ítéletet a meghozatalkor fennálló jogszabályok értelmében nem kellett fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánítania.

A második bekezdést megfelelően kell alkalmazni a Te. életbeléptekor folyamatban levő osztályperekben és örökösödési jogot tárgyazó perekben a Te. 4. §-a szerinti értékmegállapítás tárgyában is.

Szegénységi jog.

4. §. A Te. 8. §-ában a szegénységi jogban részesülő félnek ellenfelét az illetékmentesség tekintetében megillető jog nem mentesíti őt annak az illetéknek lerovása alól, amelyet a Te. életbeléptése előtt kellett lerónia.

Az iratok áttétele a hatáskörrel bíró és illetékes bírósághoz.

5. §. A Te. 12. §-ának alkalmazásában felperes azt a kérelmét, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át, abban az esetben, ha a Te. életbeléptésének napján az erre a kérelemre megszabott tizenöt napos határidő még nem telt le, a Te. életbeléptésének napját követő tizenöt nap alatt terjesztheti elő.

Előkészítő iratok a járásbírósi eljárásban.

6. §. Ha a járásbírósi eljárásban a bíró a Te. életbeléptése előtt az 1925: VIII. t.-c. (Ppn.) 5. §-ának 1. bekezdése értelmében előkészítő iratok közlését rendelte el, e határozat érvényességét és az előkészítő iratok közlését nem érinti az a körülmény, hogy a Te. 15. §-a értelmében az illető perben előkészítő iratok közlését elrendelni nem lehet.

Tanúkihallgatás kiküldetés útján.

7. §. A Te. 17. §-a nem érinti a Pp. 289. §-ának és a Ppn. 10. §-ának azokat a rendelkezéseit, hogy mikor lehet a tanú kihallgatását kiküldetés útján fogatosítani. A Te. 17. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a tanút az ott meghatározott perekben rendszerint lakóhelyén kell kihallgatni, nem szolgálhat okul arra, hogy a bíró a lakóhelyén kihallgatással főlegesen kiküldetési költségeket okozzon és csakis a tanú lakóhelye szerint illetékes járásbírósnak vagy községi bíróságnak megkeresését teszi lehetővé az ott meghatározott esetekben.

Szakértő kirendelése szegénységi joga folyó perben.

8. §. Ha a bíróság a Te. életbelépte előtt szegénységi joga folyó perben egy vagy több szakértőt kinevezett, e rendelkezésének hatályát a Te. 19. §-a nem érinti. A bíróság azonban ebben az esetben, ha az célszerűnek mutatkozik és költségkíméléssel jár, a szakértő meghallgatása, illetőleg véleményének előterjesztése előtt a szakértő kinevezésére vonatkozó végzését visszavonhatja vagy megváltoztathatja és a Te. 19. §-ának 1. bekezdése értelmében új határozatot hozhat.

A kihirdetett ítélet írásba foglalása.

9. §. A Ppn. 11. §-a szerint az olyan ítéletet, amelyet szóbeli tárgyaláson hirdetnek ki, a kihirdetést követő nyolc nap alatt kell teljesen írásba foglalni. Az írásba foglalás napját az ítélet fogalmazványán és a tárgyalási napló „Észrevételek” rovatában föl kell jegyezni.

Fellebbezés, felülvizsgálat, felfolyamodás, perújítás.

10. §. A Te.-nek a fellebbezésre (24—36. §.), a felülvizsgálatra (37—44. §.), a felfolyamodásra (45. §.) és a perújításra (46—48. §.) vonatkozó rendelkezéseit — amennyiben e rendelet 2. és 3. §-a nem rendelkezik — a következő két bekezdésben foglalt kivételekkel abban az esetben kell alkalmazni, ha a fellebbezést, a felülvizsgálatot, a felfolyamodást, illetőleg a perújítást a Te. életbelépése után adják be.

A Te. életbelépése előtt beadott fellebbezést, felülvizsgálatot, felfolyamodást, illetőleg perújítási keresetet a Te. életbelépése után nem lehet visszautasítani abból az okból, hogy a bíróságnak az előbbi szabályok szerint nem volt hatásköre, ha az új szabályok szerint a bíróság hatásköre megállapítható.

A felülvizsgálati eljárásban a törvény életbelépése után a Te. 40—43. §-ait abban az esetben is alkalmazni kell, ha a felülvizsgálati kérelmet e törvény életbelépése előtt adták be.

Fizetési meghagyásos eljárás.

11. §. A Te. 49—52. §-ait nem kell alkalmazni, ha a keresetlevelet, illetőleg a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a Te. életbelépése előtt adták be. Ha azonban a bíróság a fizetési meghagyást a Te. életbelépte után bocsátja ki olyan követelés tekintetében, amelyre nézve a Te. 52. §-a értelmében az ellentmondást ügyvéd ellenjegyzésével ellátva kell beadni, ebben az esetben az ellentmondásnak ügyvéd ellenjegyzésével kell ellátva lennie és az adóst erre a fizetési meghagyásban figyelmeztetni kell akkor is, ha a fizetési meghagyás iránti kérelmet a Te. életbelépése előtt adták be.

12. §. A fizetési meghagyás tartalmát, különösen az abban foglalt figyelmeztetést a kézbesítés alkalmával szóval magyarázza meg a kézbesítő az irat átvevőjének minden esetben, tehát akkor is, ha az irat átvevője olvasni tud. A megmagyarázás megtörténtét a kézbesítési bevénnyel tanusítani kell.

Eljárás házassági perekben.

13. §. A Te. 54—56. §-ait csak azokban a perekben kell alkalmazni, amelyekben a keresetlevelet a Te. életbelépése után adták be.

A Te. 55. §-nak a Pp. 644. §. 3. bekezdésének helyébe lépő rendelkezését a folyamatban levő perekben is alkalmazni kell.

A Te. 56. §-át nem kell alkalmazni, ha a házasság felbontás iránti kérelmet a Te. életbelépése előtt adta be.

A Te. 57. §-nak a nyilvánosságra vonatkozó rendelkezését a törvény életbelépése előtt indított perekben is alkalmazni kell, ha a tárgyalást a törvény életbelépése után nyitják meg.

Házasságvédő.

14. §. Az ügyvédi kamara minden év végén a következő évre a területén levő törvényszékek részére jegyzéket készít a törvényszék székhelyén lakó azokról az ügyvédekről, akik a házasságvédő tisztjének ellátására késznek nyilatkoznak. A bíróság a Te. 55. §-a értelmében a házasságvédőt ezek közül rendeli ki.

A házasságvédő a házasság fenntartása érdekében felhozandó tényeket és bizonyítékokat kinyomozza, a tárgyaláson előadja és a szükséghez képest a kir. ügyészt is tájékoztatja. Ha a tárgyaláson a kir. ügyész és a házasságvédő együttesen jelennek meg, a házasságvédő a kir. ügyészt eljárásában támogatja.

A Te. életbelépése előtt megindított házassági perekben házasságvédőt csak akkor kell kirendelni, ha a kir. ügyész ez-iránt kérelmet terjeszt elő.

III. Végrehajtási eljárás. (15—28. §§.)

IV. Telekkönyvi ügyek. (29—34. §§.)

V. A büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítése. (35. §.)

VI. Vegyes rendelkezések.

Közhivatalnoki pályáról átlépett ügyvéd képviselőtének korlátozása.

36. §. A törvény 131. §-a nem vonatkozik azokra, akiknek az ügyvédi kamarába bejegyzése a törvény életbelépése előtt előterjesztett kérelme alapján történt.

Törvényes kiskorú gyermek elhelyezése és tartása.

37. §. A Te. 137. §-a nem nyer alkalmazást azokban az ügyekben, melyekben az eljárás a Te. életbelépte előtt a bíróság előtt már megindult, kivéve, ha a jogosult az ügynek a gyámhatósághoz való áttételét kéri.

E rendelet életbelépésének ideje.

38. §. Ez a rendelet 1931. évi január hó 1. napjával lép életbe.

Életbelépésével elveszti hatályát a polgári eljárásban irányadó értékhatárok pengőértékben megállapítása tárgyában kiadott 62600/1926. I. M. számú rendelet 1. §-ának 1. pontja és minden más olyan jogszabály, mely e rendelettel ellenkezik.

Jegyzet: Miután az eddigi értékhatárok átmenetileg a Ter. életbelépése után is jelentőséggel bírnak, szükségesnek tartjuk az erre vonatkozó rendelet közlését.

A m. kir. igazságügyminiszternek 62.600/1926. I. M. számú rendelete a polgári eljárásban irányadó értékhatároknak pengőértékben megállapításáról.

A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925. VIII. t.-c. (Ppn.) 55. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

Polgári peres eljárási rendelkezések.

1. §. A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkben (Pp.) értékhatáruk megállapított összegek helyett a következő értékhatárok állapítatnak meg:

1. a járásbíróság hatásköre tekintetében a Pp. 1. §-ának 1. pontjában és 5. §-ának utolsó bekezdésében kétezer pengő;

2. a részletügyelethől eredő követelésre nézve az alávetésen alapuló illetékesség tekintetében a Pp. 45. §-ának utolsó bekezdésében ötszáz pengő;

3. a járásbíróóság előtti kötelező ügyvédi képviselő tekintetében a Pp. 94. §-ának 2. bekezdésében ezer pengő;

4. a hirdetményi kézbesítés esetében a hirdetés közzététele tekintetében a Pp. 176. §-ában ötszáz pengő;

5. a fellebbvitel körében:

a) a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 476. §-ának 2. és 3. bekezdésében száz pengő;

b) a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás alapján elintézése tekintetében a Pp. 513. §-ának 2. bekezdésében ezerhatszáz pengő;

c) a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 521. §-ának 1. bekezdésében megállapított ötszáz korona helyett ezerhatszáz pengő és az ugyanott megállapított száz korona helyett ötszáz pengő;

d) a felülvizsgálati bíróság meghatározása tekintetében a Pp. 525. §-ának 2. bekezdésében ötezer pengő;

e) a felülvizsgálati kérelemnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján elintézése tekintetében a Pp. 545. §-ának 1. bekezdésében négyezer pengő;

f) a házassági perben érvényesített vagyoni jogi keresetnél a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 1. bekezdésében ezerhatszáz pengő;

g) a házassági perben érvényesített vagyoni jogi keresetnél a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-nak 2. bekezdésében ötezer pengő;

6. az ítélet fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatósága szempontjából:

a) a Pp. 415. §-ának 4. pontjában kétszáz pengő;

b) a Pp. 509. §-ában kétezer pengő;

7. a fizetési meghagyásból származó perben az ítéletnek a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvétele tekintetében a Pp. 603. §-ának utolsó bekezdésében száz pengő;

8. a községi bíróság hatásköre tekintetében a Pp. 758. §-ában száz pengő, az egyesületi tagsági díjak és egyéb egyesületi tagsági hozzájárulások iránti perekben azonban csak öt pengő.

2. §. Az előbbi §-ban megállapított értékhatárok a folyamatban levő perekben is irányadók, amennyiben az alábbi bekezdések másképpen nem rendelkeznek.

Az előbbi §. 5. a) pontjában a fellebbezés korlátozása tekintetében megállapított értékhatár nem irányadó a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben az elsőbíróság ítéletét e rendelet életbelépte előtt hirdette ki, az előbbi §. 5. c), d), e) és g) pontjában a felülvizsgálat tekintetében megállapított értékhatárok pedig nem irányadók azokban a perekben, amelyekben a fellebbezési bíróság ítéletét e rendelet életbelépte előtt hirdették ki.

Az 1925. évi június hó 1. napján akár a kir. törvényszék-nél mint elsőbíróságnál, akár a kir. ítélőtáblán mint fellebbezési bíróságnál folyamatban volt perekben a kir. ítélőtáblának, mint fellebbezési bíróságnak ítélete ellen nincs helye felülvizsgálatnak, ha a per tárgyának értéke járulékok nélkül ezerhatszáz pengőt meg nem halad, kivéve, ha a per értékére tekintet nélkül tartozik a törvényszék hatáskörébe.

Ha a bíróság ítéletét a felülvizsgálati bíróság feloldó végzésének következtében hozta, az ítélet ellen értékre tekintet nélkül van helye fellebbvitelnek az ügyben előbb eljárt fellebbviteli bíróságokhoz.

Az előbbi §. 6. pontjában megállapított értékhatárok a jelen rendelet életbelépte előtt megindított perekben is irányadók; az e rendelet életbelépte előtt meghozott ítéletnek a végrehajthatóság kimondásával kiegészítését azonban nem lehet kérni abban az esetben, ha a bíróságnak az ítéletet a meghozatalakor fennálló jogszabályok értelmében nem kellett fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánítani.

Az előbbi §. 8. pontjában meghatározott értékhatár nem irányadó a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben a keresetlevelet e rendelet életbelépte előtt a járásbíróságnál adták be, ellenben irányadó a folyamatban levő azokban a perekben, amelyekben a keresetlevelet a rendelet életbelépte előtt a községi bíróságnál adták be.

3. §. A törvényszék előtt a polgári perrendtartás életbelépte előtt folyamatba tett polgári ügyekben (Ppn. 21. §.) a törvényszéknek pénz fizetése, munka teljesítése vagy ingó dolog iránt indított perekben hozott ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke százhatvan pengőt meg nem halad. Ez a korlátozás a Pp. 758. §-ában felsorolt perekben hozott ítéletekre nem terjed ki.

Az 1. bekezdésben meghatározott ügyekben a kir. ítélőtáblának ítélete ellen nincs helye további fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke ezerhatszáz pengőt meg nem halad, a Pp. 758. §-ának 3. és 5. pontjában felsorolt esetekben pedig akkor, ha a per tárgyának értéke százhatvan pengőt meg nem halad.

Az 1. bekezdésben megállapított értékhatár nem irányadó azokban a perekben, amelyekben a kir. törvényszék, a 2. bekezdésben megállapított értékhatárok nem irányadók azokban a perekben, amelyekben a kir. ítélőtábla 1925. évi június hó 1. napja előtt már ítéletet hozott.

A 4. és az 5. §. a végrehajtási eljárásra, a 6. §. az örökösödési eljárásra vonatkozik.

7. §. Ez a rendelet 1927. évi január hó 1. napján lép életbe. Életbeléptetésével hatályát veszti:

a 25.800/1925. I. M. számú rendelet a polgári eljárásban

irányadó értékhatárok megállapítása tárgyában (I. K. XXXIV. évf. 71. lap) és

a 6400/1926. I. M. számú rendelet a polgári peres eljárásban irányadó egyes értékhatárok újabb megállapítása tárgyában (I. K. XXXV. évf. 52. lap). (1926. dec. 16. 62600/926. I. M. sz.)

A külön eljárási költség címén fizetendő összegeknek pengőértékben megállapítása.

A polgári eljárás és igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. A pengőérték megállapításáról és az ezzel összefüggő rendelkezéseiről szóló 1925: XXXV. t.-c. 20. §-ának 2. bekezdéséhez képest a külön eljárási költség címén fizetendő összegek a következők:

1. a bírósági és a kir. ügyészégi iratok másolatának elkészítéséért fizetendő költség tárgyában 30.599/1925. I. M. szám alatt kiadott rendelet (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 84. 1. l. alább) 1. §-ában meghatározott 10.000 korona helyett 0.80 pengő (80 fillér p. é.);

2. a külföldön használandó iratok és okiratok hitelesítéséért külön eljárási költség fizetése tárgyában 30.600/1925. I. M. sz. alatt kiadott rendelet (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 84. l.) 1. §-ában meghatározott 50.000 korona helyett 4 pengő;

3. a hitbizományi ügyekben külön eljárási költség fizetéséről 30.800/1925. I. M. sz. alatt kiadott (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 133. l.) rendelet 2. §-ának 7. pontjában megállapított 100 millió korona helyett 8000 pengő, az ugyanott megállapított 10 millió korona helyett 800 pengő, ugyanazon §. 8. és 9. pontjában megállapított 50 millió korona helyett 4000 pengő.

4. a telexkönyvi másolatokért másolási költség fizetése tárgyában 31.200/1925. I. M. szám alatt kiadott (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 86. l.) rendelet 1. §-ának első bekezdésében megállapított 10.000 korona helyett 0.80 pengő (80 fillér p. é.);

5. a cégügyekben külön eljárási költség fizetése tárgyában 45.700/1925. I. M. szám alatt kiadott rendelet (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 157. l.) 1. §-ának második bekezdésében megállapított 100.000 korona helyett 8 pengő, az ugyanott megállapított 50.000 korona helyett 4 pengő, az idézett rendelet 2. és 3. §-ában megállapított 10.000 korona helyett 0.80 pengő (80 fillér p. é.)

2. §. A telexkönyvi másolatokért másolási költség fizetése tárgyában 31.200/1925. I. M. szám alatt kiadott rendelet (I. Igaz-

ságügyi Közlöny XXXIV. évf. 86. l.) 2. §-ának harmadik bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„A másolási költség összege 10 holdrészletig 3 pengő, 25 holdrészletig 4 pengő, 50 holdrészletig 5 pengő, 100 holdrészletig 6 pengő, ezen felül minden további holdrészlet után 4 fillér.”

Ugyanazon §. ötödik bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„A másolási költség összege 10 részletig 6 pengő, 25 részletig 8 pengő, 50 részletig 10 pengő, 100 részletig 12 pengő azon felül minden további részlet után 8 fillér.

Ugyanazon §. hatodik bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„A budapesti központi telekkönyvi hivatalnál vezetett vasuti és csatorna-térképek egy-egy szelvényének másolásáért 1. pengőt kell fizetni.”

3. §. Ez a rendelet az 1927. évi január hó 1. napján lép életbe.

Az életbelépés napja előtt megrendelt képmásolatokért a korábbi jogszabályban meghatározott összeget kell pengőértékre átszámítva fizetni. (62.996/926. I. M. sz. r.)

Bírósági és ügyészségi iratok másolatainak elkészítéséért fizetendő költség. A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. Bírósági és kir. ügyészségi irat másolatáért, ha azt bíróság vagy kir. ügyészség készíti el, a bélyegjegyekben lerovandó illetékeken felül másolási költség fejében az irat minden lemásolandó oldala után 10.000 koronát kell fizetni. Megkezdett oldal egésznek számít.

A szegénységi jog a felet a másolási költség fizetése alól nem menti fel.

Hivatalból elkészített másolatért, valamint ha a másolatot közhatalóság rendeli meg és a másolási költséget a felekre áthárítani nem lehet, másolási költség szedésének nincs helye.

Nincs helye másolási költség szedésének akkor sem, ha a másolatot nemzetközi viszonyosság alapján külföldi hatóság megkeresésére kell kiszolgáltatni.

2. §. A másolatokat a bíróság (kir. ügyészség) vezetője által kijelölt irodában kell megrendelni. Ugyanott lehet az elkészült másolatokat áavenni.

Az iroda vezetője a megrendelésekről a mintának megfelelő megrendelőkönyvet vezet.

3. §. A másolási költséget a megrendelés alkalmával kell lefizetni. Erről az összegről hivatalos nyugta adandó.

A befolyt összegeket a bíróság (kir. ügyészség) vezetője

naponkint átveszi és az átvételt a megrendelőkönyv aláírásával igazolja.

4. §. A másolási költség címén befolyó összegek kezeléséről és elszámolásáról külön rendelet fog intézkedni.

5. §. Ez a rendelet az 1925. évi július hó 1. napján lép életbe. (30.599/925. I. M. sz. r.)

A m. kir. igazságügyminiszternek 49100/1930. I. M. számú rendelete a munkaügyi bíráskodás szabályainak módosítása tárgyában.*)

A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925. VIII. t.-c. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. A munkaügyi bíráskodás körében meghatározott értékhatároknak pengőértékben megállapítása tárgyában 62.999/1926. I. M. szám alatt kiadott (alább közvetlenül a jelen rendelet után közölt) rendelet (I. K. XXXV. 210. l.) 1. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A munkaügyi bíróság ítélet ellen, ha a fellebbezési érték (1930: XXXIV. t.-c. 24. §.) kétszáz pengőt meg nem halad, akkor sincs helye fellebbezésnek, ha a bíróság az ítéletet ülnökök közreműködésével hozta. Ez a rendelkezés nem nyer alkalmazást, ha a munkaügyi bíróság ítéletét a rendelet életbelépése (1931. január 1.) előtt hirdette ki.

2. §. A Te. 49. §-a a munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben nem nyer alkalmazást.

3. §. Ez a rendelet 1931. évi január hó 1. napján lép életbe.

A m. kir. igazságügyminiszternek 62999/1926. I. M. számú rendelete.

A Ppn. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. A munkaügyi bíráskodás tárgyában 25900/1925. I. M. szám alatt kiadott rendelet (I. Igazságügyi Közlöny XXXIV. évf. 71. l.) 3. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

A munkaügyi bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke százhatvan pengőt meg nem halad.

Jegyzet. Ezt a §-t a jövőre nézve hatályon kívül helyezte a fent közölt 49100/1930. I. M. sz. rendelet 1. §-a.

2. §. A 25.900/1925. I. M. számú rendelet 4. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

*) A munkaügyi bíróság eljárási rendeletét alább a jelen módosítás szerint egész terjedelmében közöljük.

Ha a munkaügyi bíróság a munkaadót szolgálati viszonyból folyó járandóság (felmondási időre járó munkabér, végkielégítés stb.) fizetésére kötelezi, ítéletét az utoljára élvezett egy hónapi járandóság, de háromszáz pengőt meg nem haladó összeg erejéig fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak kell nyilvánítani.

3. §. Ez a rendelet az 1927. évi január hó 1. napján lép életbe.

A gazdasági munkaviszonyból származó kártérítési ügyekben irányadó értékhatárnak pengőértékben megállapítása.

A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 56. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeljük:

1. §. A gazdasági munkaviszonyból felmerülő ügyekben a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó eljárás szabályozásáról szóló 1923: XXIV. t.-c. 1. §-ában megjelölt értékhatár nyolcvan pengőben állapíttatik meg.

2. §. Ez a rendelet az 1927. évi január hó 1. napján lép életbe, életbelépésével a gazdasági munkaviszonyból felmerülő kártérítési ügyekben irányadó értékhatár megváltoztatásáról 25.750/1925. I. M. szám alatt kiadott (a Magyarországi Rendeletek Tára 1925. évf. 478. lapján közölt) rendelet hatályát veszti, 2. §-ának 2. bekezdését azonban az 1925. évi június hó 1. napján folyamatban volt ügyekben ezután is alkalmazni kell. (62998/926. I. M. sz., B. M., F. M. és I. M. rend. 1926. dec. 17.)

Külön bíróságok és külön eljárások.

Főudvarnagyi bíróság. A magyar főudvarnagyi bíráskodásról szóló 1909: XVI. t.-c. Budapesten a magyar állam egész területére kiterjedő hatáskörrel magyar F.-ot állított fel, amely hármas tanácsban határoz. Elnökét kinevezi a király a magyar miniszterelnök ellenjegyzésével a bírói hivatal viselésére képesített magyar állampolgárok közül; ugyancsak a király nevezi ki két ülnökét és helyettesüket az ítélőbírák (1927: XL. t.-c. 13. §.) közül ez alkalmazásuk tartamára. A F. nyelve a magyar, ítélt a király nevében, fellebbviteli bíróságai: a budapesti ítélőtábla, s a Kúria; némi eltéréssel a budapesti törvényszékre fennálló rendes eljárás szabályai szerint jár el, előtte ügyvédi képviselőnek helye van.

Hatósága kiterjed: 1. a kir. ház tagjaira, 2. azokra, akikre eddig legfelsőbb intézkedések a főudvarnagyi hivatal bírói hatóságát kiterjesztették, 3. területenkivüliséget élvező személyekre, ha magukat a F.-nak alávetik. E személyek ellen indí-

tott nem minden per tartozik azonban a F. elé, nevezetesen ingatlanra vonatkozó dologi perek, bérleti, haszonbérleti, bányabírósági, gyári, kereskedelmi, ipari telepükből, gazdaságokból származó perek stb. a rendes bíróságok hatáskörébe tartoznak, viszont a kir. ház tagjainak egymásközti magánjogi pereit és az ő személyállapotukat tárgyazó pereket a király dönti el v. eldöntésüket választott bíróságra bizza.

A F. elnöke, mint egyes bíró intézi — ha a király magának fenn nem tartja — a királyi ház tagjainak hitbizománya feletti felügyeletet, egyéb nem peres ügyeiket, a csődügyeket is, ellenük vagy lakásukban végrehajtás foganatosítását, halál eset felvételét, leltározást stb., de a királyi ház tagja ellen ingóra irányuló foglalás iránti kérelem esetében az intézkedést a király magának tartja fenn; telekkönyvi s némely más ügy azonban a rendes bíróság elé tartozik. A F. hatósága alá tartozó személyekkel szemben (ilyenek pl. a Braganzai, Liechtenstein, Szász-Coburg-, Gotha, Württemberg hercegi családok egyes tagjai stb.) vagy lakásukon bárkivel szemben bírói kézbesítést vagy más hivatalos cselekményt szintén a F. elnöke, mint egyes bíró útján kell foganatosítani, akinek most elsorolt perenkívüli intézkedései ellen fellebbvitel nincs.

A F.-nak és elnökének, mint egyes bírónak ügyviteli szabályait az 1909. évi június 10-én kelt legfelsőbb elhatározással a király állapította meg.

A főudvarnagyi bíróság elnökének, mint egyes bírónak hatáskörébe tartoznak a már előadottakon felül azok a bírói intézkedések is, amelyek a volt udvari, kincstári, a király magán (udvartartási) és a családi alapítványi vagyronra fennálló bírói zárlat tekintetében szükségesek; továbbá ő gyakorolja az államfő használatára rendelt koronajóságok állaga felett a felügyeletet (1925; VIII. t.-c. 48., 49. §§., 8760/1920. M. E. sz. r.)

E bíróság előtt szegénységi jog: 9100/1917. I. M. sz. r. (I. K. 67.); az elnök jogosultsága alá tartozó épületek és lakások: 9576/911. I. M. sz. r. (I. K. 177.).

A munkásbiztosítási bíraskodást az 1921: XXXI. t.-c. egészen újra szervezte. Munkásbalesetbiztosítási és betegségbiztosítási ügyekben elsőfokon a kerületi munkásbiztosító pénztár székhelye szerint illetékes kir. járásbíró, mint munkásbiztosítási bíróság jár el, Budapesten pedig külön szervezett kir. munkásbiztosítási bíróság működik. A bíraskodást felső fokon egyes ügyekben pedig közvetlenül, a kir. Munkásbiztosítási Felsőbíró, gyakorolja. E bíróságok hatáskörébe tartoznak különösen azok a perek, amelyeknek tárgya egyfelől a pénztár, másfelől a biztosított vagy hozzátartozója között felmerült segélyezési vagy kártalanítási igény, továbbá egyfelől a pénztár, másfelől a munkaadó között vitás biztosítási járulé, valamint azok a perek is, amelyek a pénztár és pénztári orvosok,

szülésznők, stb. között e viszonyból keletkeznek stb. Ide tartoznak a munkásbiztosítási kihágások is. A Felsőbíróság közvetlen hatáskörébe tartozik az eljárás az Országos Pénztárnak azok ellen a határozatai ellen irányuló fellebbezések tárgyában, amelyekkel a Pénztár az egyes üzemeket veszélyességi osztályba és arányszám alá sorozza.

Az elsőbíróság rendszerint egyesbíróágként jár el, némely ügyekben háromtagu tanácsban, amelyben a bíró elnökletével a munkaadók és a biztosítottak közül választott egy-egy ülnök vesz részt. A Felsőbíróság a tanácstól fellebbezett ügyekben öttagu, a többi ügyben háromtagu tanácsban jár el, az öttagu tanácsban három bíró és két ülnök vesz részt. A bíróságok fogalmazó és segédhivatali személyzetét az igazságügyminiszter nevezi ki. Felügyeleti hatóságuk is az igazságügyminiszter. Eljárásukat és határozataik végrehajtását külön rendeletek szabályozzák (44.200/1921. I. M. sz. r. 35.000/924. I. M. sz. r., 66.000/1921. I. M. sz. r. [I. K. XXX. 597., 871., XXXIII. 155.]) A tvt és az eljárási rendeleteket alább közöljük.

A kereskedelmi és iparkamarai választott bíróság a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett dönt, de hatásköre csak a törvénybe ütköző eljárás abbanhagyására irányuló keresetekre, ellenben kártérítési keresetekre nem terjed ki; ítélete ellen három nap alatt felfolyamodásnak van helye az ítéletátlárhoz. Eljárását rendelet szabályozza. (1923: V. t.-c. 43., 44. §., 23.900/1924. M. E. sz. r. I. K. XXXIII. 96.; e §-okat és a rendeletet alább egész terjedelmében közöljük.

A szabadalmi bíróság. E bíróságot a találmányi szabadalmakról szóló 1895: XXXVII. t.-c. egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről alkotott 1920: XXXV. t.-c. a korábbi szabadalmi hivatal, a Szabadalmi Felsőbíróságot pedig a korábbi Szabadalmi Tanács helyébe állította fel. Az iparilag értékesíthető új találmányok szabadalmazása körében felmerülhető vitás ügyekben járnak el, a szabadalmi bíróság rendszerint hármas, egyes ügyekben ötös, a felsőbíróság ötös tanácsban. A tanácsban műszaki képesítésű ülnökök is részt vesznek. A bírói status-törvényt (1920: XX. t.-c.) a szabadalmi bíróság elnökének, al-elnökének és bírának illetményeire egyes eltérésekkel az 1921. évi XXIV. t.-c. terjesztette ki. A szabadalmi bíróság ügyviteli szabályai: 81588/1914. K. M. és 34.549/1915. K. M. eln. sz. rend. Az 1927: XX. t.-c. a Szabadalmi Felsőbíróságot (1928. július 1-ével) megszüntette és hatáskörét a kir. Kúriára ruházta át, amelynek szabadalmi ügyekben irányadó eljárási és ügyviteli szabályait a 36.243/1928. I. M. sz. rendelet [I. K. XXXVII. 99.) az ülnökök díjazását pedig a 42.302/1929. I. M. sz. rendelet [I. K. XXXVIII. 126.) állapítja meg.

Az Országos Földbirtokrendező Bíróság hivatása a földbirtok helyesebb megoszlását az ország egyetemes érdeke sze-

rint szabályozó állami tevékenység irányítása. Határoz különösen az államot illető elővásárlási jog, az államot illető megváltási jog és a juttatás kérdésében. Az igazságügyminiszter felügyelete alatt működik. Tanácsban határoz. (1920: XXXVI. t.-c., 1924: VII. t.-c., 1925: XV. t.-c., 1928: XLI. t.-c.; 5500/1924. M. E. (I. K. 140.), 3200/1925. M. E. (I. K. 66.), 5751/1922. M. E. (I. K. 248.) a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságának és másodfokon az O. F. B.-nak hatásköréről a mezőgazdasági kishaszonbérletek kivételes meghosszabbítása és a legelőterületek biztosítása kérdésében. Kiegészíti 5600/1923. M. E. (I. K. 296.), 57.000/1924. I. M. sz. r. (I. K. 225.) a földbirtokrendezési ügyekre vonatkozó főfelügyeleti jog gyakorlásáról.

A *munkaügyi bírósághoz* tartoznak mindazok a perek, amelyek az ipari munkaadó (iparos és kereskedő) és a vele magánjogi szerződés alapján szolgálati viszonyban álló munkavállalkozó (iparos és kereskedősegéd, tanonc, gyári munkás, ipari és kereskedelmi vállalat tisztviselője stb.) közt merülnek fel. Az ipartestület békéltető bizottságának hatásköre azonban — e testület tagjai s alkalmazottai tekintetében — megmaradt, de csak addig lehet idefordulni, míg a felek valamelyike az ügyet a munkaügyi bíróság (községi bíróság) előtt meg nem indította.

Munkaügyi bíróság a kir. járásbíróság, amely rendszerint a munkaadók és munkavállalók sorából kijelölt egy-egy ülnök részvételével háromtagú tanácsban határoz, kivéve, ha a felek ülnök alkalmazását egyértelműen nem kívánják, vagy ha az ülnökök valamelyike nem jelenik meg. Eljárása általában olyan, mint a járásbíróságé. Ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke százhatvan pengőt nem halad meg: a további fellebbezetre az általános szabályok irányadók. (9180/1920. M. E. sz. r., 25.900/1925. I. M. sz. r.); (I. K. XXXIV. 71.); 62.999/1926. I. M. sz. r. (A 9180/1920. és a 62.999/1926. rendeletet l. alább.)

A *tőzsdebíróság* a budapesti áru- és értéktőzsdén a tőzsdefanácsozók sorából alakul és ítél a tőzsdén kötött kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdésekben, továbbá a törvényben meghatározott olyan kereskedelmi peres kérdésekben, amelyekre nézve a felek (néhány ügyekben kereskedő és nem kereskedő) magukat ennek a bíróságnak alávetették. Ítélete ellen csak alaki sérelmek miatt (pl. hogy az idézés nem volt szabályos, a fél törvényes képviselőjét: a kiskorú gyámját mellőzték, érdekelt bíró járt el) van helye felfolyamodásnak a kir. ítélőtáblához. A tőzsdebíróság ítéletének végrehajtása iránti kérvényt ennél a bíróságnál kell beadni, de onnan felszerelve a rendes bírósághoz teszik át, amely bíróság határoz a végrehajtás elrendelése tárgyában. (1870: II. t.-c.; 1881: LIX. t.-c. 94—99. §§.; Ppé. 24. §., l. hátrább.) A tőzsdebíróság a kir. ítélőtáblai elnök felügyelete s a miniszter főfelügyelete alatt áll. (1891: XVII. t.-c. 1., 2. §§.)

Az igazságügyminiszter és a kereskedelemügyi miniszter megengedhetik, hogy az előbb említettek felül más tőzsde vagy termény- és gabonacsarnok is állíthasson fel külön bíróságot. (1912: LIV. t.-c. 25. §.) Ez új szabály óta a szegedi Lloyd társulatnak, zombathelyi kereskedők társulata áru-, termény- és értékszarnokának, a budapesti nemesfém- és drágakő csarnokának van ilyen külön bírósága. (T. 325/32. és T. 325/34. I. M. sz. r., 13.977/1923. (I. K. 82.) 16.562/1925. (I. K. 38.)

A tőzsdebíróságról szóló törvényi rendelkezéseket a Ppé. 24. §-a kapcsán, a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának eljárási szabályzatát pedig alább egész terjedelmében közöljük.

A közigazgatási bíróság a törvényben tüzetesen felsorolt községi, törvényhatósági, közegészségügyi, vasúti, adó-ügyekben, hivatalnoki illetménykérdésekben és más közigazgatási ügyekben hozott közigazgatási (pl. miniszteri) határozat vagy intézkedés ellen beadott panaszok tárgyában utolsó fokban határoz, továbbá olyan intézkedések elleni panaszok tárgyában is, amelyekkel a kormány a törvényhatóság (vármegye, város) autonómiáját sérti. Székhelye: Budapest, elnökei és bírái a Kúria elnökevel és bíráival vannak egy rangban. (1896: XXVI. t.-c.; 1907: LX. t.-c.)

Külön bíróságok még: 1920: X. t.-c. (a miniszterek felelősségrevonásáról) 15. §-a, az 1848: III. t.-c. 34. §. 1926: XXII. t.-c. 49. §-a értelmében a magánjogi igény felett döntő bíróság.

Az elektromos áram szolgáltatásáért járó áramárak megváltoztatása kérdésében döntő bizottság: 6895/1919. M. E. (I. K. 426.) 4540/1920. M. E. (I. K. 379.)

Az ú. n. tanácsköztársaság tényeiből felmerülő vitás ügyekben ítélkező kerületi gazdasági bíróságok. 8759/1920. M. E. (I. K. 621.), 5560/1922. M. E. (I. K. 359.), 3513/1923. M. E. (I. K. 210.) Ellenben a központi gazdasági bíróságot megszüntette és hatáskörét a Kúriára ruházta át a 3048/1924. M. E. (I. K. 79.)

1923: XXV. t.-c. a gazdasági munkabér-megállapító bizottságokról.

A közszolgálati alkalmazottak és nyugdíjasok hivatali járandóságait terhelő tartozások rendezése körében felmerülő vitás kérdések eldöntésére hivatott döntőbizottság: az 1918: XXII. t.-c. alapján kibocsátott 86.402/1924. P. M., I. M. (Bp. K. 145. sz.) és 66.810/1925. P. M., I. M. (Bp. K. 173.) sz. r.

A magánalkalmazottak nyugdíjának, özvegyeik és árváik ellátási járandóságának átértékeléséről szóló törvény alapján arányszámot megállapító kúriai külön bíróság. (1926: XVI. t.-c. 8. §.; 39.800/1926. I. M. sz. r., l. alább.)

Vegyes bíróságok

a következő ügyekre vannak szervezve:

A mezőgazdasági haszonbérletekről. 6140/1923. M. E. (I. K. 335.) 3000. és 3400/1925. M. E. (I. K. 63. és 83.)

A fakihasználási jogok átruházása, a fatermékek értékesítése és az erdei mellékhasználatok gyakorlása tárgyában létrejött jogügyletekre 8418/1924. M. E. (I. K. 239.) a 3920/1920. M. E. (I. K. 339.) 6195/1920. M. E. (I. K. 498.) 109.991/1921. M. E. (I. K. 869.)

Az ásványzén kiaknázási jogáért és a vele kapcsolatos használati jogokért a földtulajdonos részére járó ellenszolgáltatások tárgyában: 760/1921. M. E. (I. K. 57.)

A halászati jogok haszonbérletével kapcsolatos rendelkezésekről. 9291/1921. M. E. (I. K. 781.) 8722/1922. M. E. (I. K. 575.)

Az ipari és egyéb vállalatok és általában a hasznóhajtó dolgok haszonbérének vagy bérének kivételes felemeléséről 6725/1921. M. E. (I. K. 593.), 3120/1923. M. E. (I. K. 203.)

A gyógyfürdővállalatok, a hozzájuk tartozó ingatlanok, továbbá közfürdők, ásványvízforrások vagy ásványvizet szolgáltató más telpek tekintetében fennálló vételi jogok és bérletek tekintetében. 770/1921. M. E. (I. K. 63.), 7483/1921. M. E. (I. K. 674.)

A gyógyszerterek haszonbérének kivételes felemelése és a haszonbérlet részéről átvett gyógyszerári készletek visszaszolgáltatása tárgyában. 1903/1921. M. E. (I. K. 109.), 2662/1922. M. E. (I. K. 61.), 1752/1923. M. E. (I. K. 206.)

A vegyes bíróságok alakításáról általában: 8480/1920. M. E. (I. K. 607.)

Nemzetközi választott bíróságok.

1926: I. t.-c. az állandó nemzetközi bíróság szabályzatáról, 1923: XIV. t.-c. a Dunaegyezményről, 1924: VIII. t.-c. a francia hitelezőkről, 1922: XV. és 1925: XXXVI. t.-c. a postaegyezményekről, 1921: XXXIII. t.-c. a Békeszerződésben szabályozott vegyes döntőbíróóságokról.

1914: XXVIII. és 1925: XXV. t.-c. a Svájjal, 1923: XXXI. t.-c. az Ausztriával, 1924: XXII. t.-c. a Cseh-szlovákiával kötött egyezményekről, 1916: II. t.-c. az amerikai Egyesült Államok vagy állampolgárai által támasztható kárigények elbírálására vonatkozó megállapodásról stb.

9180/1920. M. E. sz. rendelet,
a munkaügyi bíraskodásról.¹⁾

A munkaügyi bíróság hatásköre és szervezete.

1. §. A jelen rendeletben szabályozott eljárás (munkaügyi bíraskodás) alá és a kir. járásbíróságnak mint munkaügyi bíróságnak hatáskörébe tartoznak — tekintet nélkül tárgyak értékére — a 3. §. utolsó bekezdésében meghatározott kivétellel mindazok a perek, amelyek az ipari munkaadó (iparos és kereskedő) és a vele magánjogi szerződés alapján szolgálati viszonyban álló munkavállaló (iparos- és kereskedősegéd, tanonc, gyári munkás, ipari és kereskedelmi vállalat tisztviselője stb.) közt, úgyszintén ugyanegy üzemben szolgálati jogviszonyban álló ipari munkavállalók között a szolgálati szerződésből merülnek fel, — ideértve a szerződészerű teljesítés elmulasztásából és a szolgálati viszony időelőtti megszűnéséből keletkező, valamint a munka tárgyain vagy eszközein okozott kár megtérítése végett indított pereket is.

A munkaügyi bíraskodás kiterjed azokra a perekre is, amelyek egyfelől az ipari munkaadók vagy munkavállalók közt, másfelől a másik szerződő féllel a szolgálati szerződés alapján egyetemleges kötelezettségben álló személy közt, vagy pedig egyfelől a munkaadó vagy a munkavállaló közt, másfelől a másik szerződő félnek jogutóda közt merülnek fel.

A munkaügyi bíraskodást Budapest egész területére nézve a budapesti központi kir. járásbíróság gyakorolja.

2. §. A jelen rendelet alkalmazásában ipari munkaadók és munkavállalók alatt azokat a munkaadókat és munkavállalókat kell érteni, akik a következő iparágakhoz tartozó ipari üzemek és vállalatok valamelyikében működnek; úgymint:

az ipartörvény (1884: XVII. törvénycikk) alá eső ipari és kereskedelmi vállalatokban;

az ipartörvény 183. §-ának a) pontjában említett termelési ágak valamelyikével kapcsolatos mellékipari üzemekben — ideértve az erdei fakitermelő, kőfejtő és egyéb efajta vállalatokat is;

a háziiparban;

a bányatörvény alá eső vállalatok (bányák, kohók és bányászati segédművek);

a királyi kisebb haszonvételek sorába tartozó malomüzemekben;

a katonai intézetekben és üzlettelepeken;

a vasúti, továbbá a hajózási vállalatokban;

¹⁾ A 25.900/1925., 62.999/1926. és 49.100/1930. I. M. sz. rendelettel módosított szöveg.

a belvizeken rendes átjárókat (kompok, révek) fenntartó és fauszató vállalatokban;

a házalókereskedésben és a vándoriparban;

az ipartörvény alá nem tartozó, de iparszerűleg, illetőleg vállalkozásszerűleg üzött kereseti foglalkozásokban (műszaki és ügynöki irodákban, színházaknál, gyógyszerárakban, gyógyintézetekben).

Az igazságügyminiszter a munkaügyi bíraskodást a kereskedelemügyi miniszterrel — és amennyiben más miniszter ügykörét is érinti, az illető érdekelt miniszterrel is — egyetértve kiadandó külön rendelettel az előbbi bekezdésben nem említett ipari üzemekben és vállalatokban működő munkaadók és munkavállalók szolgálati jogviszonyából felmerülő perekre is kiterjesztheti.

3. §. A jelen rendelet alkalmazásában nem tekinthetők ipari munkavállalóknak és így nem tartoznak munkaügyi bíraskodás alá:

az állami egyedárusági, valamint az állami egyedárusággal összekötött vállalatokban, úgyszintén az állami, törvényhatósági és községi üzemekben működő közszolgálati és egyéb alkalmazottak,

a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazott katonák, katonai tisztviselők, altisztek és szolgák,

a színházaknál működő színészek és a gyógyintézetekben alkalmazott orvosok,

a gazdatisztek, gazdasági cselédek, mezőgazdasági munkások, gazdasági segédmunkások és napszámosok, dohánykertészek, erdőmunkások és napszámosok, a vízimunkálatok, út- vagy vasútépítésnél föld- vagy azzal kapcsolatos munka teljesítésére szerződött munkások és napszámosok, végül a háztartási alkalmazottak (házi cselédek).

4. §. A jelen rendelet alkalmazásában munkavállalóknak kell tekinteni a gyakornokokat és általában mindazokat is, akik kiképeztetésük ideje alatt díjazást egyáltalában nem vagy a munkájuknak megfelelőnél csekélyebbet kapnak.

Munkavállalóknak kell tekinteni általában azokat is, akik saját műhelyükben vagy lakásukon más iparűzők megbízásából és azok számlájára ipari munkával foglalkoznak (otthoni munkások), még ha a nyers- és segédanyagokat maguk szerzik is be s mellékesen saját számlájukra is dolgoznak. Ha az otthoni munkás üzemének terjedelme, alkalmazott munkásainak száma vagy egyéb körülmények indokolják, az otthoni munkást munkaadónak kell tekinteni.

5. §. A munkaügyi bíróságnál előterjesztett keresetlevél visszautasításának nincs helye azon az alapon, hogy az ügy nem a munkaügyi bíróságnak hatáskörébe, hanem a járásbíróságnak rendes hatáskörébe tartozik. A járásbíróság a nála tévesen, mint

munkaügyi bíróságnál előterjesztett keresetlevél tárgyában az általános szabályok szerint jár el.

A járásbíróság sem utasíthatja vissza hatáskör hiányából azt a keresetlevelet, amelynek elbírálása munkaügyi bírósági hatáskörbe tartozik. Az így előterjesztett keresetlevél tárgyában a járásbíróság a munkaügyi bíróságra irányadó jogszabályok szerint jár el.

Ha Budapesten az előbbi bekezdésnek megfelelően a központi kir. járásbíróságnál, mint munkaügyi bíróságnál terjesztettek elő olyan keresetlevelet, amely nem a munkaügyi bíróságnak hatáskörébe, hanem az I—III. ker. kir. járásbíróságnak rendes hatáskörébe és illetékessége alá tartozik, vagy az I—III. ker. kir. járásbíróságnál terjesztettek elő olyan keresetlevelet, mely a budapesti kir. központi járásbíróság, mint munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozik, az ilyen keresetlevelet visszautasítás mellőzésével hivatalból kell áttenni az illetékes I—III. ker. kir. járásbírósághoz, mint munkaügyi bírósághoz.

A bíróság határozata azon az alapon, hogy az ügy a munkaügyi bíróság vagy a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, fellebbvitellel meg nem támadható és hivatalból sem vizsgálható felül.

6. §. Amennyiben az 1. §-ban megjelölt per az általános szabályok szerint a községi bíróság hatáskörébe tartoznék, felperes a pert a községi bíróság előtt is megindíthatja. Egyebekben az eljárásra és az ügynek a munkaügyi bíróság elé vite-lére a községi bíraskodásra vonatkozó jogszabályok azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy az e jogszabályokban említett járásbíróság alatt a munkaügyi bíróságot kell érteni.

7. §. Azok az iparosok, akik valamely ipartestületnek tagjai, úgyszintén az ezeknél alkalmazott segédek és tanoncok az 1. §. alá eső követeléseiket az illető ipartestület békéltető bizottsága elé (1884: XVII. t.-c. 141. §.) vihetik mindaddig, amíg egyik a követelés tárgyában a keresetet a munkaügyi bíróságnál vagy a községi bíróságnál (6. §.) elő nem terjesztette.

Az ipartestület békéltető bizottságának jogerős határozata, valamint az előtte megkötött egyezségről felvett jegyzőkönyv végrehajtható közokirat, amelynek alapján a végrehajtást az iparhatóság rendeli el és az közigazgatási úton a közadók behajtásának módjára történik.

Az ipartestület békéltető bizottságának határozatával eldöntött ügyet a meg nem elégedő fél a határozat közlésétől számítandó nyolc nap alatt a munkaügyi bíróság elé viheti. A nyolc napi záros határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye. Az 1911: I. t.-c. 763. és 764. §-ában foglalt rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni.

Az 1884: XVII. t.-c. 141. §-ának 5. és 6. bekezdése ezekben az ügyekben nem nyer alkalmazást.

8. §. Az a kir. járásbíróság, amelynek székhelyén munkás-

biztosítási bíróság van, mint munkaügyi bíróság a járásbíróság ítélőbírójának elnöklete alatt a munkaadók és a munkavállalók sorából kijelölt ülnökökből alakult három tagú tanácsban tárgyal és határoz; egyébként a kir. járásbíróság, mint munkaügyi bíróság egyesbírósággént jár el. Az ülnökökkel alakuló munkaügyi bíróság elnöke a járásbíróságnak lehetőleg ugyanaz az ítélőbírója legyen, aki a járásbíróságnak, mint munkásbiztosítási bíróságnak is elnöke.

Az igazságügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel — és amennyiben más miniszterek ügykörét is érinti, az illető többi érdekelt miniszterrel is — egyetértve az előbbi bekezdésben említett helyeken kívül levő járásbíróságokra nézve is elrendelheti, hogy a munkaügyi bíróságot ülnökök közreműködésével kell megalakítani, úgyszintén az ülnökökkel alakult munkaügyi bíróság hatóságát egy vagy több szomszédos járásbíróság egész területére vagy területének egy részére kiterjesztheti.

9. §. Az ülnökök kijelölésének módját a kereskedelemügyi miniszter az igazságügyminiszterrel — és amennyiben más miniszterek ügykörét is érinti, az illető többi érdekelt miniszterrel is — egyetértve külön rendelettel szabályozhatja. Addig is, amíg ez a szabályozás megtörténik, az ülnököket a munkaadóknak és a munkavállalóknak a keresked. miniszter által a többi érdekelt miniszterrel egyetértve e célból összeállított jegyzékbe felvett egyesületei és testületei a jelen rendelet értelmében jelölik ki. A jegyzéket, valamint az abban beálló változásokat időnkint a Budapesti Közlönyben közzé kell tenni. A jegyzékbe csak törvény alapján vagy kormányhatósági megerősített alapszabályok alapján működő oly egyesületeket és testületeket lehet fölvenni, amelyek hatósági vagy közérdekű gazdasági tevékenységet fejtenek ki. A jelen rendelet életbelépésekor ülnökök kijelölésére jogosult egyesületeket és testületeket a mellékelt jegyzék tünteti föl.

A jegyzékbe felvett egyesületek és testületek mindegyike a munkaügyi bírósághoz négy, a lakosság és az ügyek számához képest esetleg több ülnököt jelöl ki; még pedig közülük azok, amelyeknek az egész országra kiterjedő szervezete van, valamennyi munkaügyi bírósághoz, amely ülnökök közreműködésével jár el; amelyeknek pedig csupán helyi szervezete van, az ülnökök közreműködésével eljáró ahhoz a munkaügyi bírósághoz, amelynek területén székhelye van.

Az ülnökök kijelölését a jelen rendelet életbelépésétől, ülnökök közreműködésével eljáró újabb munkaügyi bíróság szervezése, valamint új egyesületnek vagy testületnek a jelen §-ban említett jegyzékbe felvétele esetében az illető rendelet életbelépésétől számított 15 napon belül kell annak a járásbíróságnak vezetőjénél bejelenteni, amely ülnökök közreműködésével eljáró munkaügyi bíróság. A bejelentésnek tartalmaznia

kell a kijelölt ülnök nevét, foglalkozását, szakmáját, nyelvismeretét, lakóhelyét és közelebbi lakáscímét; ha az ülnöknek telefonállomása van, a telefonállomás számát; továbbá, ha az ülnök valamely munkaadónál van alkalmazásban, a munkaadó nevét, foglalkozását, lakóhelyét, közelebbi lakáscímét és telefonállomásának számát is.

Ha a kijelölt ülnökök száma halál vagy más körülmény folytán csökken és a megürült helyek betöltése a munkaügyi bíróság zavartalan működése érdekében szükséges, általában, ha az ülnökök számának felemelése válik szükségessé, a kijelölt egyesület vagy testület a járásbíróság vezetőjének felhívására az ülnöki jegyzéket új tagokkal egészíti ki.

10. §. Az ülnökök kijelölésére jogosult egyesület és testület a kijelölést nemcsak közvetlenül gyakorolhatja, hanem azt valamely helyi csoportjára vagy bizottságára is bízhatja. Ha az egyesület vagy testület, illetőleg annak helyi csoportja vagy bizottsága az ülnököket a megszabott időben be nem jelenti, a kereskedelemügyi miniszter a járásbíróság vezetőjének jelentése alapján az illető egyesületet vagy testületet, illetőleg annak helyi csoportját vagy bizottságát a jegyzékből egyszersmindenkorra vagy meghatározott időre törölheti.

11. §. Ülnökül csak a férfinemhez tartozó olyan önjogú, feddhetetlen életű magyar állampolgár jelölhető ki, aki életének huszonhatodik évét betöltötte, az illető járásbíróság székhelyén lakik és szakmájában legalább három év óta működik.

A kijelölt egyén az ülnöki tisztet elfogadni köteles; fontos okból azonban felmentését kérheti a munkaügyi bíróság elnökétől, kinek e tárgyban hozott végzése ellen felfolyamodásnak van helye.

12. §. Az ülnökök ebben a minőségükben közhivatalnokok; legkésőbb működésük megkezdésekor a munkaügyi bíróság elnöke előtt fogadalmat tesznek arra, hogy a tisztükkel járó kötelességeket hiven, pontosan és részrehajlás nélkül fogják teljesíteni és a hivatali, az üzleti és az üzemi titkot megőrzik.

Az ülnökök az őket kijelölő egyesület vagy testület kiküldése (18. §.) alapján, illetőleg az elnök meghívására megjelenni és a munkaügyi bíróság tárgyalásán résztvenni kötelesek. Azt az ülnököt, aki az eljárás rendjét zavarja, vagy pedig kötelességeit egyébként megszegi, úgyszintén különösen azt, aki a tárgyaláson szabályszerű megidézés dacára egyáltalán nem vagy késedelmesen jelenik meg és ezzel a tárgyalás elhalasztására ad okot, az elnök négyszáz pengőig terjedhető pénzbírsággal sújthatja s az okozott költségben is marasztalhatja. Ismétlés esetében ezenfelül a kifogás alá eső ülnök nevét a kiszabott pénzbírság okának megemlítésével közölni kell az öt kijelölő egyesülettel vagy testülettel, amely köteles más ülnök kijelöléséről gondoskodni (11. §.). Az 1911: I. t.-c. 297. §-a megfelelően alkalmazandó.

A pénzbírságban marasztaló határozat ellen közlésétől három nap alatt egyfokú halasztó hatályú felfolyamodásnak van helye a kir. törvényszékhez.

Az ülnökök állása tiszteletbeli; a munkavállaló ülnök azonban az időmulasztása folytán szenvedett kára fejében különkülön minden ügyben mindegyik tárgyalásért 20 korona díjazásban részesül, amelyet neki az e célra előlegezett összegből (17. §.) a tárgyalás befejezése után azonnal ki kell fizetni.

Az ülnök részére az időmulasztásért járó kárpótlást az igazságügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel és a többi érdekelt miniszterrel egyetértve a szükséghez képest az előbbi bekezdéstől eltérően szabályozhatja.

13. §. Az ülnökök együttalkalmazását és egyes ügyekben való közreműködését kizáró körülmények tekintetében az 1911: I. törvénycikk rendelkezései irányadók. Az ülnökök kizárása felől az elnök határoz.

14. §. Ha a munkavállalók köréből kijelölt ülnök munkaadója előtt igazolja, hogy ülnöki minőségben tárgyalásra megidéztek, a munkaadó nem akadályozhatja őt meg abban, hogy ülnöki tisztségének eleget tehesse.

Az a munkaadó, aki alkalmazottját ülnöki tisztségének teljesítésében kellő indok nélkül megakadályozza, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és négyszáz pengőig, ismétlés esetében pedig nyolcszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A munkaügyi bíróság eljárása.

15. §. A munkaügyi bíróság előtti eljárásban általában a polgári peres eljárásnak a járásbírói eljárásra vonatkozó szabályai nyerne alkalmazást a jelen rendeletben megállapított eltérésekkel.

Idézésék kibocsátásához és a tárgyaláson kívül teljesítendő más bírói cselekményekhez ülnökök közreműködése abban az esetben sem szükséges, ha a munkaügyi bíróságnak egyébként ülnökök közreműködésével kell eljárnia.

16. §. Az első tárgyalásra az elnök az ülnököket oly helyeken sem idézi meg, ahol a munkaügyi bíróság ülnökök közreműködésével jár el.

Az elnök mint egyesbíró intézi el a pert mulasztás, elismerés, elállás vagy lemondás esetében, valamint akkor is, ha pergátló körülmény folytán a pert meg kell szüntetni.

A jogvitának vagy egyes kérdéseknek egységessé útján elintézését minden esetben meg kell kísérelni és ezt a per folyamán több ízben is meg lehet ismételni.

17. §. Ha a munkaügyi bíróság előtt indított per az előbbi §. értelmében befejezést nem nyert, vagy ha a pergátló kifogást az elnök elveti, az elnök meghallgatja a feleket, hogy ülnökök

alkalmazását kívánják-e vagy sem. Ha a felek egyértelműen kijelentik, hogy ülnökök alkalmazását nem kívánják, az elnök az ügyet mint egyesbíró nyomban folytatólagosan tárgyalja. A feleknek azt a nyilatkozatát, hogy ülnökök alkalmazását nem kívánják, jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Ha az előbbi bekezdésben említett eset nem forog fenn, az elnök a felperest, vagy ha az ülnökök alkalmazását csak az alperes kívánta, az alperest felhívja, hogy 20 K ülnöki díjat nyomban vagy meghatározott idő alatt a járásbíróhoz vezetőjénél fizessen le, mert különben az ülnökök megidézését mellőzi. Újabb tárgyalás esetében újabb ülnöki díj jár, amelyet ugyanilyen következmény terhével kell előlegezni. Az ülnöki díj befizetett összegét a perköltséghez kell számítani. Az ülnöki díj a bírósági irodaátalányból nem előlegezhető.

18. §. Ha az előbbi §. értelmében ülnökök alkalmazása szükséges, a munkaügyi bíróság elnöke az ügy folytatólagos tárgyalására lehetőleg 15 napnál nem hosszabb időre eső határnapot tűz ki, amelyre az ülnöki díj lefizetése után az illetékes egyesületnek vagy testületnek egyidejű értesítésével egy munkaadót és egy munkavállalót hív meg a bírósághoz kijelölt ama ülnökök sorából, akik a feleknek a tárgyaláson bejelentett szakmájába vagy az azzal rokon szakmába vágó foglalkozást űznek. Az elnök — ha késedelemmel nem jár — közvetlenül az egyesületet vagy testületet hívja fel az illető szakmába tartozó ülnököknek a kitűzött tárgyalásra kiküldése iránt; ilyen esetben az ülnököknek személy szerint megidézése nem szükséges.

Ha a kitűzött határnapon a szabályszerűen megidézett, illetőleg az egyesület vagy testület részéről kiküldött ülnökök valamelyike meg nem jelenik, az elnök az ügyben az ülnökök közreműködésének mellőzésével mint egyesbíró járhat el és határozhat.

Egyesbíróként jár el és határoz a munkaügyi bíróság elnöke akkor is, ha a kötelezett az ülnöki költség fedezetére megszabott összeget a kitűzött határidőben le nem fizeti.

A jelen §. szerint ülnökök közreműködésével megtartandó tárgyalások kitűzésénél azt a szempontot kell szem előtt tartani, hogy ugyanegy szakma körében keletkezett perek ugyanazon a napon legyenek tárgyalhatók s ekkép az ülnökök ugyanazon a napon a szakmájuk körébe eső több ügy tárgyalásában is vehessenek részt.

19. §. A tárgyalást az elnök vezeti. A bíróság tagjait a perrendtartás szerint megillető kérdezői jog az ülnököket is megilleti.

A tárgyalási jegyzőkönyvbe az ülnökök nevét is fel kell jegyezni. Jegyzőkönyvvezetőt lehetőleg alkalmazni kell.

20. §. Az ülnökökkel eljáró munkaügyi bíróság szavazatbőbséggel határoz. Határozatának meghozatalánál az ügy meg-

vitatása után szavazás előtt a bíróság elnöke ismerteti az ügy állását, saját véleményét előre nyilvánítja és indokolja. Egyebekben a határozathozatalnál a törvényszéki ügyviteli szabályoknak megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a többség határozatától eltérő külön véleményét az ülnök is jogosult beadni.

A határozatot a tárgyalás napján kell kihirdetni; a kihirdetést elhalasztani nem szabad. A határozatot az elnök írja alá.

21. §. Azokon az ítéleteken felül, amelyeket a polgári peres eljárás általános szabályai szerint tekintet nélkül a fellebbvitelre végrehajthatóknak kell nyilvánítani, ugyanígy végrehajthatónak kell nyilvánítani a munkaügyi bíróságnak olyan ítéletét is, amely a szolgálati viszony megkezdése vagy folytatása tárgyában felmerült vitát dönti el, vagy amely a munkaadót a munkavállaló szolgálati könyvének (működési bizonyítványának) kiadására kötelezi.

A végrehajtást a munkaügyi bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete alapján is az általános szabályok szerint ülnökök közreműködése nélkül kell elrendelni. Ugyanez áll a végrehajtási eljárás során felmerülő egyéb bírói cselekményekre is.

Ha a munkaügyi bíróság a munkaadót a szolgálati viszonyból folyó járandóság (felmondási időre járó munkabér, végkielégítés stb.) fizetésére kötelezi, ítéletét az utóljára élvezett egy hónapi járandóság, de *háromszáz pengőt* meg nem haladó összeg erejéig fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak kell nyilvánítani.

Fellebbvitel.

22. §. (A munkaügyi bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke *százhatvan pengőt* meg nem halad.)

A munkaügyi bíróságnak ítélete ellen beadott fellebbezés tárgyában a törvényszék tanácsa ülnökök közreműködése nélkül nyilvános eladós alapján határoz; ha azonban szükségesnek látja, szóbeli tárgyalást rendelhet.

Egyebekben a fellebbviteli eljárásra a polgári peres eljárás szabályai irányadók.

49.100/1930. I. M. sz. rend. 1. §. A 22. §. 1. bekezdése helyébe: A munkaügyi bíróság ítélete ellen, ha a fellebbezési érték (1930: XXXIV. t.-c. 24. §.) *kétszáz pengőt* meg nem halad, akkor sincs helye fellebbezésnek, ha a munkaügyi bíróság ítéletét ülnökök közreműködése nélkül hozta. Ez a rendelkezés nem nyer alkalmazást, ha a munkaügyi bíróság ítéletét e rendelet életbélése (1931. január 1.) előtt hirdette ki. — 2. §. A Te. 49. §-a a munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben nem nyer alkalmazást.

Vegyes- és záró rendelkezések.

23. §. A jelen rendelet alá nem eső munkaadók és munkavállalók szolgálati jogviszonyából felmerülő perekben az 1918. évi október hó 31. napján érvényben volt eddigi törvényes jogszabályok értelmében hivatott hatóságok az erre nézve irányadó eljárási szabályok szerint járnak el.

24. §. Nem tartozik a munkaügyi bíróság hatáskörébe a munkavállaló részére a szolgálati viszonytal kapcsolatban ellenérték (bér) fejében vagy enélkül használatra átengedett lakás, lakásrész, szoba vagy egyéb helyiség kiürítése vagy visszabocsátása tárgyában felmerülő vitás kérdések elbírálása.

25. §. Ez a rendelet 1920. évi november hó 1. napján lép életbe.

Az iparhatóságtól vagy az ipartestület békéltető bizottságától a járásbíróság elé vitt ügyekben követendő eljárás.

(72.400/1914. I. M. sz. r.)

Az iparhatóságtól vagy az ipartestület kékéltető bizottságától¹⁾ a járásbíróság elé vitt ügyekben követendő eljárást a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. életbeléptetése tárgyában alkotott 1912: LIV. t.-c. 26. §-ának utolsó bekezdésében kapott felhatalmazás alapján következőképpen szabályozom:

1. §. Az 1884: XVII. törvénycikbbe foglalt ipartörvény 176. §-ának 2. bekezdése értelmében az iparhatóság, illetőleg a békéltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számítandó nyolc nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni; a törvény rendes útja alatt az 1912: LIV. t.-c. 26. §-a értelmében tekintet nélkül a per tárgyának értékére, a járásbíróságot kell érteni.

A határozattal meg nem elégedő félnek a bíróság elé vitelére irányuló bejelentését szóval vagy írásban az eljáró iparhatóság vagy békéltető bizottság előtt kell megtennie. Ez a hatóság a bejelentést tartalmazó iratot vagy az arról készült jegyzőkönyvet az ügy minden iratával együtt a bejelentéstől számítva legkésőbb nyolc nap alatt megküldi annak a járásbíróságnak, amelynek területén székhelye van, a megtámadott határozat rendelkező részét azonban másolatban megtartja s arra a megtámadó félnek nevét, a bejelentés napját és az iratok elküldésének napját a járásbíróság megjelölésével feljegyzi.

¹⁾ Ez a rendelet a munkaügyi bírósokodásról szóló rendeletre tekintettel csak annyiban van hatályban, amennyiben az ipartestület békéltető bizottságától a járásbíróság elé vitt ügyekben követendő eljárást szabályozza. (9180/920. M. E. sz. r. 7. §.)

Az első bekezdésben említett nyolc napi határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye, az igazolási kérelmet a bejelentésben kell előadni s erről a járásbíróóság az ügy érdemének tárgyalása előtt határoz.

2. §. Az előbbi §. értelmében a járásbíróóság elé vitt azokban az ügyekben, amelyek a törvény szerint az iparhatóság vagy az ipartestületi békéltető bizottságának hatáskörébe tartoznak, a járásbíróósági eljárásnak a polgári perrendtartásban megállapított szabályait a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

1. ha az iparhatóság vagy a békéltető bizottság jogerősen kimondta hatáskörének hiányát, az 1912: LIV. t.-c. 26. §-ának rendelkezése értelmében a járásbíróóság a megelőző eljárás hiánya (1911: I. t.-c. 180. §. 2. pont) miatt nem tagadhatja meg az eljárást;

2. ha a kitűzött tárgyaláson a felek valamelyike meg nem jelent, a mulasztás következményeire az 1911: I. t.-c. 445. §-át kell alkalmazni, azzal a különbséggel, hogy az ügy eldöntésében az iparhatóság vagy a békéltető bizottság előtti jegyzőkönyv tartalmát figyelembe kell venni;

3. az ítélet ellen ellentmondásnak nincs helye.

A járásbíróóság a per eredményéhez képest az iparhatóság vagy a békéltető bizottság előtt felmerült költség viseléséről is határoz.

3. §. Ha az ügyet a járásbíróóság elé vitték, a bíróság az iparhatóság vagy a békéltető bizottság határozatának végrehajtását kérelemre felfüggesztheti, ha az előterjesztett adatokból valószínűnek mutatkozik a követelés alaptalansága és az, hogy a visszvégrehajtás veszélyeztetve van.

A felfüggesztés iránt a kérelmet a bejelentésben (1. §.) is elő lehet terjeszteni és az ellenfél meghallgatása nélkül is el lehet intézni.

A bíróság a felfüggesztést a kérelmező által nyújtandó biztosítéktól teheti függővé.

A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja.

A végrehajtás felfüggesztése vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbevitelnek nincs helye.

A végrehajtás felfüggesztésének az a hatálya, hogy a végrehajtás foganatosítása csak a követelés biztosításáig terjedhet és ezért — a végrehajtási törvényben szabályozott előzetes árverés eseteit kivéve — árverés el nem rendelhető és nem foganatosítható, a végrehajtás következtében befolyt pénzüsszeg a végrehajtató kielégítésére nem fordítható, hanem bírói kézbe teendő le; a lefoglalt követelés a végrehajtatóra át nem ruházható, sem kezéhez nem utalványozható; helyettesíthető

ingóság vagy értékpapiros kiadása iránt folytatott végrehajtás esetében pedig csak a marasztalás tárgya lefoglalásának és zár alá vételének, a marasztalás tárgyának hiánya esetében pedig a tárgy egyenértéke erejéig vezetendő foglalásnak van helye.

A végrehajtás felfüggesztése esetében a járásbíróshoz megkeresésre a végrehajtási iratokat is meg kell küldeni.

4. §.¹⁾

5. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartással egyidőben 1915. évi január hó 1. napján lép életbe és alkalmazni kell mindazokban az ügyekben, amelyekben az eljárást az életbelépés időpontjában a járásbíróshoz előtt még nem fejezték be, akkor is, ha ezekben az ügyekben az iparhatóság vagy a békéltető bizottság az eljárást az életbelépés előtt már befejezte.

Kelt Budapesten, 1914. évi december hó 25. napján.

Háborúban eltűntek holtnaknyilvánítása.

(28.000/1919. I. M. sz. r.)²⁾

A világháborúval kapcsolatos események következtében eltűntek holtnaknyilvánítását a háború esetére szóló kivételes intézkedések tárgyában alkotott 1912: LXIII. t.-c. 16. §-ában és 1914: L. t.-c. 14. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a törvénykezés ideiglenes szabályozásáról 4.038/919. M. e. szám alatt kibocsátott (a Budapesti Közlöny 1919. évi augusztus hó 20. napján megjelent 90. számában kihirdetett) rendelet 7. §-a értelmében a következőkben szabályozom:

A holtnaknyilvánítás előfeltételei és hatálya.

1. §. A bíróság kérelemre a jelen rendeletnek megfelelő eljárás útján holtnaknyilvánítja a világháborúval kapcsolatos események következtében eltűnt (háborúban eltűnt) egyéneket, ha az 1914. évi július hó 24. napja után, de meg az 1921. évi július hó 27. napja előtt tűntek el és legalább 1921. július 28. napja óta nincs semmi hír életbenlétükről. (44.200/1925. sz. r. (L. alább.)

Háborúban eltűntek alatt nemcsak azokat az eltűnt egyéneket kell érteni, akik a világháborúban mint a fegyveres erő tagjai vettek részt, hanem különösen azokat is, akik hivatali vagy szolgálati viszonyból fogva vagy önkéntes segélynyújtás céljából vagy egyéb okból a hadrakelt seregnél tartózkodtak vagy azt követték, vagy akik az ellenség hatalmába kerültek vagy eltűnésük előtt utoljára oly helyen tartózkodtak, ahol ak-

¹⁾ Ez a §. a munkásbiztosítási bíráskodásról szóló 1921: XXXI. t.-c. 28. §-a következtében hatályát veszítette.

²⁾ E rendeletet hatályban tartja a Ppn. életbeléptetéséről szóló 25.700/1925. I. M. sz. r. 10. §-a.

kor valamely különös hadi esemény (ütközet, lövés, robbantás, bombavetés, hajóelsüllyesztés stb.) történt, vagy pedig a világháború következményeként előállott harcok vagy belső zavarok folyamán tüntek el.

A háborúban 1916. évi december hó 31. napja után eltűnt egyének holtaknyilvántását külön rendelkezések fogják szabályozni.

30.000/1922. I. M. sz. r.¹⁾ 1. §. A 28.000/1919. I. M. számú rendeletben szabályozott eljárás szerint holtak nyilvántathatók a háborúban eltűnt azok az egyének is, akik az 1916. évi december hó 31. napja után, de még az 1920. évi január hó 1. napja előtt tüntek el és azóta nincs semmi hír életbenlétükről, vagy akik az 1914. évi július hó 24. napja és 1917. évi január hó 1. napja közötti időben tüntek el s bár időközben volt is hír életbenlétükről, az 1920. évi január hó 1. napja óta életbenlétükről nincs semmi hír.

Ha az említett egyéneket illetőleg a halál időpontját a 28.000/1919. I. M. számú rendelet 3. §-ának 1. bekezdése szerint nem lehet megállapítani, haláluk idejéül az 1920. évi december hó 31. napját kell megállapítani.

30.000/1922. I. M. sz. r.¹⁾ 2. §. A 28.000/1919. I. M. számú rendelet 1. §-a értelmében háborúban eltűnt egyén az is, aki az ellenség hatalmába került, vagyis hadifogságba esett. Ennek folytán egyéb feltételek meglétében e rendelet alapján a hadifogságba esett nem csupán akkor nyilvántatható holtak, ha magából a hadifogságból tűnt el, hanem akkor is, ha hadifogságba jutván, a 28.000/1919. I. M. számú rendelet hatálya alá tartozóra nézve az 1917. évi január hó 1., a jelen rendelet hatálya alá tartozóra nézve pedig az 1920. évi január hó 1. napja óta nincs semmi hír életbenlétéről.

Az 1. bekezdés ellenére jögerősen elutasított kérelmet újra elő lehet terjeszteni.

2. §. A holtaknyilvántást a házastárs, az örökös és ezeneken felül mindenki kérheti, aki jogilag érdekelve van az eltűnt halálának megállapításában, valamint az árvaszék utasítására az árvaszéki ügyész is.

E jogosultak a már megindított eljáráshoz csatlakozhatnak s az eljárást folytathatják.

3. §. Holtaknyilvántás esetében a bíróság azt az időpontot állapítja meg a halál idejéül, amelyben a halál beállta a holtaknyilvántási eljárás adatai szerint valószínű. Azt a napot és a napnak azt az időpontját, amely az eltűnt halála idejének vélelmezhető, a lehetőség szerint tüzetesen meg kell állapítani.

Ily adatok hiányában a háborúban az 1914. évi július hó 24.

¹⁾ E rendeletet hatályban tartja a Ppn. életbelépéséről szóló 25.700/1925. I. M. sz. r. 10. §-a.

napja és 1917. évi január hó 1. napja közötti időben eltűnt egyén elhalálozása idejéül az 1917. évi december hó 31. napját kell megállapítani.¹⁾

Ha a halál ideje csupán nap szerint van megállapítva, a halál időpontja ennek a napnak a vége.

44.200/1925. I. M. sz. r. 1. §. Ha a háborúban eltűnt oly egyénre nézve, aki 1919. évi december 31. napja után tűnt el vagy vált hírvesztetté, a halál időpontját a 28.000/1919. I. M. sz. r. 3. §-ának 1. bek. szerint nem lehet megállapítani, a halál idejéül az 1921. évi december hó 31. napját kell megállapítani.

4. §. A holtaknyilvánítotról az a vélelem, hogy meghalt abban az időpontban, amelyet a holtaknyilvánító végzés halála idejéül megállapít. A holtaknyilvánítás nem zárja ki annak a bizonyítását, hogy az eltűnt előbb vagy később halt meg, vagy hogy még életben van, avagy holtaknyilvánításnak még nincs helye. Ennek megállapítását a jogosult (2. §.) a 17. §-ban szabályozott eljárás útján is kérheti.

Hatáskör és illetékesség.

5. §. 30.000/1922. sz. r. 3. §. A 28.000/1919. I. M. számú rendelet 5. §-ának 1. és 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az eljárás a járásbírósnak hatáskörébe és kizárólag annak a járásbírósnak az illetékességéhez tartozik, amelynek területén az eltűntnek utolsó lakóhelye, ilyenek hiányában állandó tartózkodó helye, születési helye vagy községi illetősége volt vagy amelynek területén vagyona van.

Ha ezen az alapon illetékes belföldi járásbírósnak meg nem állapítható, vagy az eljárásban akadályozva van, illetékes bíróság a budapesti központi kir. járásbírósnak, amely helyett azonban a fél a kir. Kúriától az akadályozott bírósághoz legközelebb eső nem akadályozott járásbírósnak kijelölését is kérheti.

5. §. 3. bek. Amennyiben ez a rendelet eltérő rendelkezéseket nem tartalmaz, az eljárásra a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikknek (rövidítve: Bp.) a járásbírósnak peres eljárásra vonatkozó rendelkezései irányadók.

A kérelem kellékei.

6. §. A holtaknyilvánítás iránt benyújtott kérelemben valószínűvé kell tenni a kérelmezési jogosultságot (2. §.) és a holtaknyilvánítási kérelem alapjául szolgáló tényeket. (1. §.)

Meg kell jelölni a kérvényben az eltűntnek állított egyén nevét, esetleges megkülönböztető nevét, születési helyét és idejét, szüleinek, esetleg házastársának, törvényes képviselőjének, továbbá gyermekeinek nevét és lakását, az eltűnt foglalkozását,

¹⁾ L. a 30.000/1922. sz. r. 1. §-ának 2. bekezdését fentebb.

utolsó lakóhelyét vagy tartózkodó helyét, az egyéb szükséges személyi adatokat, valamint más lényeges körülményeket, különösen azt, hogy van-e ingó vagy ingatlan vagyona s ha van, mely községben.

Ha az eltűnt egyén eltűnése előtt katonai szolgálatot teljesített, a kérelemben lehetőség szerint tüzetesen meg kell jelölni bevonulásának időpontját, azt a csapatot, amelyhez az ismert adatok szerint eredetileg beosztották (anyaezred) és amelynél utoljára szolgálatot teljesített, katonai rendfokozatát, utolsó ismert tábori postaszámát, a lehetőség szerint azt a hadi eseményt, amely közben nyoma veszett, ha utoljára kórházban volt, ezt a kórházat, lehetőleg csatolni kell továbbá az általa írt leveleket; különösen a katonai hatóságtól vagy a (Vöröskereszt Egylettől), a m. kir. honvédelmi minisztérium 36. osztályától¹⁾

A kérelem bármely járásbíróság előtt jegyzőkönyvbe is mondható, amely azt a fél által megjelölt járásbírószághoz teszi át.

Eljárás.

7. §. A bíróság a kérelem alapján hivatalból nyomozza a tényállást.

Evégből a bíróság mindenekelőtt, ha a beterjesztett adatokat az eljárás megindítására elégségeseknek találja, hirdetményt bocsát ki és egyszersmind az eltűnt részére ügygondnokot rendel. Az ügygondnok kirendelését azonban indokolt esetben, különösen, ha az aránytalan költséget okozna, a fél kérelmére mellőzheti. Ügygondnokul rendszerint hadviselt ügyvédet kell kirendelni.

Ha a beterjesztett adatok nem elégségesek az eljárás megindítására, a bíróság a Pp. 140. és 141. §-ának megfelelő alkalmazásával jár el.

A hirdetményben fel kell sorolni a 6. §-ban említett lényegesebb adatokat és fel kell hívni mindenkit, hogy abban az esetben, ha az eltűnt életbenlétéről, tartózkodó helyéről, halálának vagy eltűnésének körülményeiről vagy a holtnaknyilváníti szempontjából fontos egyéb körülményekről, így különösen arról lenne tudomása, hogy az eltűnt a hirdetményben jelzett időn túl még életben volt, ezt a hirdetménynek a bíróságnál történt kifüggesztésétől számított 60 nap alatt jelentse be a bíróságnak.

Azt a figyelmeztetést is be kell venni a hirdetménybe, hogyha az előbbi bekezdésben megjelölt időpontig bejelentés nem érkeznék, a bíróság az egyébként kiderített tények alapján fog a holtnaknyilváníti kérdésében határozni.

8. §. A hirdetményt a bejelentésre megszabott 60 napon át ki kell függeszteni:

¹⁾ Most ezek helyett a belügymin. III. osztályából (I. alább). származó értesítéseket.

1. az eljáró bíróság hirdetményi tábláján; továbbá
 2. az eltűntnek belföldi utolsó lakhelyén vagy tartózkodó helyén, valamint belföldi ingó és ingatlan vagyonának fekvése helyén az illető község vagy város, Budapesten az illető kerületi előljárásság hirdetményi tábláján.

A helyi hatóságok (előljárásság, városi tanács) kötelesek a hirdetményt a helyben esetleg szokásos egyéb módon is (élőszóval, dobszó útján) közzétenni.

A hirdetménynek a közigazgatási hatósághoz küldött példányain fel kell jegyezni a bíróságnál történt kifüggesztés időpontját.

A hirdetmény kifüggesztésének (előszóval közhírré tételének) megtörténtéről és tartamáról a közigazgatási hatóság (előljárásság, városi tanács) a bejelentésre megszabott határidő utolsó napjának elteltével haladéék nélkül értesíti az eljáró bíróságot és az esetleg rendelkezésre álló adatokat is közli a bírósággal.

9. §. A bíróság továbbá a hirdetményt kiadja a kérelmezőnek avégett, hogy azt a bíróságtól megszabott rövid határidő alatt a hivatalos lapban saját költségén egyszer tegye közzé. A bíróság — amennyiben a körülmények indokolják — elrendelheti azt is, hogy a hirdetményt a bíróságtól belátása szerint kijelölt más belföldi, esetleg külföldi lapban is közzétegyék.

A kérelmező köteles a lapnak azt a példányát, amelyben a hirdetményt a bíróság rendelkezése értelmében közzétette, a bíróságnak késedelem nélkül bemutatni.

10. §. A bíróság szabadon mérlegeli, hogy a hirdetmény kifüggesztésének (előszóval közhírré tételének) és hírlapi közzétételének esetleges hiányai mily hatással legyenek az eljárásra. A szükséghez képest elrendelheti a kifüggesztés és a közzététel ismétlését is s ezzel kapcsolatban a bejelentésekre is új határidőt tűzhet ki.

11. §. A hirdetményt a bíróság haladéékalanul kézbesített a kérelmezőn felül az ügygondnoknak, az eltűnt törvényes képviselőjének (gyámhatóságilag kirendelt gondnokának) s ha nincs, az eltűntre illetékes elsőfokú gyámhatóságnak, ha pedig ez meg nem állapítható, vagy vele a háborúval kapcsolatos események miatt érintkezni nem lehet, az eltűnt utolsó belföldi lakóhelye, esetleg tartózkodó helye vagy belföldi vagyonának fekvése szerint illetékes gyámhatóságnak, továbbá a kérvényben megjelölt vagy egyébként ismert hozzátartozóinak; ha az eltűnt egyén köztisztviselő volt, felettes hatóságának; végül a (Vöröskereszt Egylet igazgatóságának is, Budapest, VI. ker., Andrassy-út 8.) a m. kir. honvédelmi minisztérium 36. osztályának [I. Fehérvári-út 22. sz.])¹⁾, amely utóbbi az eltűntről rendelkezésére álló nyomozati adatokat köteles a bírósággal sürgősen közölni.

¹⁾ Most ezek helyett a belügyminisztérium III. osztályának Budaörsi-út 51. (L.: alább.)

A kézbesítés elmaradása vagy szabálytalansága nem gátolja ugyan az eljárás lefolytatását, a bíróság azonban elrendelheti a kézbesítés pótlását.

12. §. A bíróság akár a hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg, akár utóbb, különösen a (Vöröskereszt Egylet) honvédelmi minisztérium 36. osztálya¹⁾ közlésének beérkezése után, ha szükségét látja, a lényeges körülmények kiderítése végett tudakozódásokat és bizonyításfelvételt hivatalból is foganatosíthat s evégből a kérelmező felet is tanúként kihallgathatja.

13. §. Az eltűntre vonatkozó bejelentéseket, valamint a (Vöröskereszt Egylet) honvédelmi minisztérium 36. osztálya¹⁾ által közölt vagy egyébként beszerzett adatokat és bizonyítékokat az ügygondnok megtekintheti és azokra észrevételeket tehet.

Határozathozatal.

14. §. A bejelentésre megszabott határidő elteltével a bíróság a hirdetmény kifüggesztésének megtörténtéről szóló értesítések (8. §. utolsó bekezdése) beérkezése után a holtnaknyilváníítás kérdésében a beérkezett adatok és az esetleg felvett bizonyítás alapján szóbeli tárgyalás nélkül, szükség esetében azonban az érdekeltet meghallgatása után, indokolt végzéssel határoz. Ezt a végzést a 11. §-ban felsoroltaknak kézbesíttetni kell.

A határozathozatalt a bíróság hivatalból is felfüggesztheti, ha — tekintettel az eset körülményeire — nem látja kizártnak, hogy az eltűntről még hír érkezhetik, így különösen akkor, ha az adatok szerint az eltűnt olyan helyen volt hadifogságban, ahonnan a közlekedési nehézségek vagy egyéb körülmények folytán köztudomás szerint rendkívül meg volt nehezítve a híradás. Felfüggesztési kérelmet a (Vöröskereszt Egylet igazgatósága)¹⁾ is előterjeszthet.

Az eljárás költsége.

15. §. Az eljárás költségét, ideértve az ügygondnok díját és költségét is, a kérelmező, illetőleg a csatlakozó (2. §.), ha pedig az árvaszéki ügyész kéri az eljárás megindítását, az köteles előlegezni, akinek érdekében az árvaszéki ügyész a holtnaknyilváníítást kéri. Az utóbbi esetben az érdekelttől az előleget az árvaszék szedi be és szolgáltatja át a bíróságnak; evégből az árvaszék az ügyésznek az eljárás kérelmezésére utasítását attól teheti függővé, hogy az érdekelt az előleg valószínű összegét nála letétbe helyezi.

Ha a kérelmező vagy az, akinek érdekében az árvaszéki ügyész az eljárás megindítását kéri, vagyontalan, a szegényjogon

¹⁾ Most ezek helyett a belügyminisztérium III. oszt. (L.: alább.)

perlekedőkre vonatkozó jogszabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Ha a bíróság a kérelem folytán jogerős holtaknyilvántató határozatot hozott, az, aki az előleget adta, az eltűnt hagyatékból követelheti az eljárás szükséges költségének megtérítését.

A bélyegekre s illetékekre nézve a törvénykezési illetékről szóló 1914: XLIII. t.-c. 1. §. 1. bekezdésének 1. pontja és 13. §-ának 3. bekezdése nyer alkalmazást azzal, hogy a holtaknyilvántató végzés a holtaknyilvántató ítélet illetéke alá esik.

Jogorvoslat.

16. §. A holtaknyilvántató és az eljárást egyébként befejező végzés ellen felfolyamodással élhet a kérelmező, az ügygondnok és mindenki, aki a holtaknyilvántatási kérésre a 2. §. értelmében való jogosultságát valószínűsíti, még pedig akkor is, ha az eljárásban nem vett részt.

Az eljárásban részt nem vett olyan érdekelt, akinek a végzés kézbesítve nem volt, a felfolyamodást mindaddig előterjeszheti, amíg a felfolyamodási határidő a 11. §-ban felsorolt valamennyi érdekelttel szemben le nem járt.

A felfolyamodás felől a Kúria határoz.

Hogy mennyiben van az eljárás folyamán hozott végzések ellen külön felfolyamodásnak helye, arra nézve az általános szabályok irányadók.

17. §. A holtaknyilvántató végzés hatályon kívül helyezését vagy kiigazítását lehet kérni az elsőfokban eljáró bíróságnál, ha a holtaknyilvántatott még él, vagy a végzésben megállapított időpontnál előbb vagy később halt meg, avagy utólagára oly időben adott életjelt magáról, hogy tekintettel erre, holtaknyilvántatásának még nem lehet helye, vagy halálának időpontjául a végzésben megjelölttől eltérő időt kell megállapítani.

Ha a holtaknyilvántatott még él, ezen az alapon maga is kérheti a holtaknyilvántató végzés hatályon kívül helyezését. Ezenfelül kérelmezésre jogosult mindenki, aki a holtaknyilvántató eljárás megindítását kérheti (2. §.), valamint a (Vöröskereszt Egylet igazgatósága), honvédelmi minisztérium¹⁾ is.

Ha a holtaknyilvántatott kéri a holtaknyilvántató végzés hatályon kívül helyezését s a holtaknyilvántatottnak életbenléte és a kérelmezővel való személyazonossága kétségtelen, a bíróság a holtaknyilvántató határozatot a kérelmező meghallgatása után, nyomozás nélkül hatályon kívül helyezheti; egyébként pedig hivatalból kinyomozza a tényállást és ennek alapján határoz.

Az eljárás és a fellebbvitelre ugyanazok a szabályok irányadók, mint a holtaknyilvántató eljárásra, azzal az eltéréssel,

¹⁾ 1924. júl. 1-től a B. M. III. oszt. (L.: alább.)

hogyan a holtaknyilvántított részére ügygondnokot nem kell kirendelni. A holtaknyilvántító végzést hatályon kívül helyező vagy kiigazító végzést lehetőleg mindazokkal közölni kell, akiknek a holtaknyilvántító végzést kézbesítették.

A holtaknyilvántító végzés hatályon kívül helyezése esetében a bíróság a felmerült költség viselésére vagy visszatérítésére kötelezheti azt, akinek kérelmére a holtaknyilvántítást kimondották, ha pedig az eljárás az árvaszéki ügyész kérelmére indult meg, azt, akinek érdekében az árvaszéki ügyész a holtaknyilvántítást kérte.

A halál tényének birói megállapítása.

18. §. A jelen rendeletben szabályozott eljárást megfelelően alkalmazni kell abban az esetben is, ha a világháborúval kapcsolatos események következtében (1. §. 2. bekezdése) — akár az 1. §. 1. bekezdésében meghatározott időben, akár az után — meghalt egyén halálának közokirattal nem igazolható tényét más módon akarják bizonyítani.

A hirdetménybe a halál idejére és helyére nézve a kérvényben foglalt előadást fel kell venni.

A végzésben ki kell tenni a halál idejét, ha pedig ez meg nem állapítható, azt a napot, amelyen az eltűnt már kétségtelesen nem élt.

A bíróság a hirdetmény kibocsátását mellőzheti, ha a kérelmező a (Vöröskereszt Egylet igazgatósága) honvédelmi minisztérium 36. osztálya a m. kir. belügyminisztérium III. osztályának háborús veszteségeket és hadiárvékat nyilvántartó csoportja (Károly király laktanya, Budaörsi-út 51.) által kiállított okirattal vagy egyéb módon olyan adatokat igazol, amelyek az illetőnek halálát megnyugtatóan bizonyítják.

A határozat közlése a hagyatéki bírósággal és az anyakönyvvezetővel.

19. §. A bíróság a holtaknyilvántító vagy a halál tényét megállapító végzést jogerőre emelkedése után a hagyatéki bírósággal, valamint a holtaknyilvántított vagy meghalt egyén községi illetősége szerint, ha pedig ez ismeretlen, születési helye szerint illetékes anyakönyvvezetővel hivatalból közli (1894. évi XXXIII. t.-c. 74. §., 43.194/1895. I. M. számú¹⁾ rendelet 5. §.)

63.848/1922. I. M. sz. r. 1. §. A háborúban eltűntek holtaknyilvántításáról szóló (a Budapesti Közlönynek 1919. évi november hó 11-én megjelent 158. számában kihirdetett) 28.000/1919. I. M. számú rendelet 19. §-ának 1. bekezdése a következő rendelkezéssel egészített ki.

¹⁾ 43.194/1895. I. M. számú rendeletet I. az Igazságügyi Közlöny IV. évfolyama 12. számának mellékletén.

A végzést a holtaknyilvánított vagy meghalt egyén születési helye szerint illetékes anyakönyvvezetővel kell közölni akkor is, ha a holtaknyilvánított vagy meghalt egyén községi illetősége Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján elszakított területen vagy egyéb külföldön van, a végzést a budapesti IV. kerületi anyakönyvvezetővel kell közölni. Ezeket a rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha az ily esetekben hozott jogerős végzések alapján anyakönyvi feljegyzés még nem történt.

Ha a végzésből az 1904: XXXVI. t.-c. 11. §-ának 2—6. pontjaiban felsorolt minden adat, a halál tényének megállapítása esetében pedig ezenfelül még a halál oka nem tűnik ki, a hiányzó adatokat — amennyiben a bíróság előtt ismeretesek — a végzést kísérleti iratban kell közölni az anyakönyvvezetővel (21.000/1906. I. M. számú¹⁾ rendelet 40. §.).

Átmenet, ügyvitel, életbelépés.

20. §. Azokban a holtaknyilváníttási ügyekben, amelyeket a jelen rendelet életbelépése előtt a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkben (= Pp.) szabályozott esetek alapján tette folyamatba, az eljárást az illetékes törvényszék a Pp. szabályai szerint folytatja.

Ehhez a törvényszékhez azokat az ügyeket, amelyek nem a Pp. szerint illetékes bíróság előtt vannak, az eddig eljáró hatóság hivatalból átteni köteles.

Ellenben azokat az ügyeket, amelyeket 1919. évi március hó 20. napja után az ügynevezett tanácsköztársaság ideje alatt nem a Pp.-ben szabályozott esetek alapját tettek folyamatba, a jelen rendelet szerint illetékes járásbírósághoz kell áttenni, mely az eljárást a jelen rendelet szerint folytatja, azonban a már kibocsátott hirdetmény helyett a jelen rendeletnek megfelelő új hirdetményt bocsát ki; egyébként az eddigi eljárás folyamán beszerzett adatokat is figyelembe vehet.²⁾

21. §. A jelen rendelet értelmében indított ügyeket a járásbírósági főlajstromba az „Egyéb ügyek” közé (10. rovat) kell bejegyezni és minőségüket az Észrevételek (21.) rovatában H betű beírásával közelebről meg kell jelölni.

A holtaknyilváníttó végzés hatályon kívül helyezése iránt előterjesztett kérelmeket minden esetben kezdőiratként kell kezelni.

¹⁾ A 21.000/1916. I. M. számú rendeletet l. az Igazságügyi Közlöny XV. évfolyamának 11. számában a 382. lapon.

²⁾ A 42.500/1914. I. M. számú rendeletet l. az Igazságügyi Közlöny XXIII. évfolyama 11. számának mellékletén az 5. lapon.

A vezérszó annak a személynek a neve, akire az előterjesztett kérelem vonatkozik.

Ugyancsak H betűvel kell megjelölni az ily ügyeket számontartás végett a kiosztókönyv és a befejezések nyilvántartókönyvének 6. rovatában, valamint nagy járásbíróságoknál a polgári nem peres ügyek (Pk.) ügykönyvének Észrevételek (10.) rovatában is.

22. §. A járásbírószági ügyforgalmi és tevékenységi kimutatás (I. sz. minta a 42.500/1914. I. M. sz. rendelethez) belső ívének első oldalán „Az ügyforgalom átnézete” felírású (B.) csoportba (14., 20. és 28. sor; az újabb nyomtatványon a 15., 21. és 27. sor) csillag alatt külön fel kell tüntetni, hogy a kimutatás évében érkezett, illetőleg az év végén folyamatban maradt egyéb ügyek között számszerint mennyi holtaknyilvántási és ezzel egy tekintet alá eső (17. és 18.) ügy volt és pedig mind a följástrom, mind a kiosztókönyv adatai szerint.

Ugyancsak csillag alatt kell feltüntetni a kimutatás évében kiosztásra került, a befejezett, valamint az év végén folyamatban maradt ily ügyek számát a kimutatás belső ívének harmadik oldalán a „Polgári nem peres ügy” felírású csoportban (25., 29. és 33. sor) kimutatott egyéb ügyek mellett is.

A járásbírószág vezetője alkalmas módon adatokat gyűjt arról, hogy a járásbírószág hány esetben helyezett holtaknyilvántásozó végzést hatályon kívül. Az erről szóló összesített adatot a kimutatás belső ívének harmadik oldalán az utolsó nyomtatott sor után külön sorban fel kell tüntetni.

23. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.¹⁾

Kelt Budapesten, 1919. évi október hó 31-én.

A háborúban eltűntek holtaknyilvántásáról szóló rendeletek hatályának kiterjesztéséről.

A háborúban eltűntek holtaknyilvántátása tárgyában 28.000/1919. I. M. szám alatt kibocsátott rendelettel módosított rendelet, a hatályának kiterjesztéséről szóló 30.000/1922. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet, végül a kiegészítése tárgyában 63.848/1922. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet hatályának további kiterjesztése tárgyában a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925. VIII. t.-c. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. A háborúban eltűntek holtaknyilvántátása tárgyában kiadott rendeletek hatálya akként terjesztetik ki, hogy a 28.000/1919. I. M. számú és az ezt kiegészítő vagy módosító rendeletekben szabályozott eljárás szerint immár holtaknyilvántá-

¹⁾ A 28.000/1919. I. M. számú rendelet kihirdetésének napja 1919. évi november hó 11-ike. (Budapesti Közlöny 1919. évi 158. szám.)

níthatók a háborúban eltűnt mindazok az egyének — ideértve a 30.000/1922. I. M. számú rendelet 2. §-ában említett hadifoglyokat is, — akik a világháború kezdetétől a trianoni békeszerződés életbelépéséig, vagyis az 1914. évi július hó 24. napja után, de még az 1921. évi július hó 27. napja előtt tűntek el és életbenlétükről legalább is 1921. évi július hó 27. napja óta nincs semmi hír.

Ha a háborúban eltűnt oly egyénre nézve, aki 1919. évi december hó 31. napja után tűnt el vagy vált hírvesztetté, a halál időpontját a 28.000/1919. I. M. számú rendelet 3. §-ának 1. bekezdése szerint nem lehet megállapítani, a halál idejéül az 1921. évi december hó 31. napját kell megállapíttatni.

2. §. A 28.000/1919. I. M. számú rendeletet módosító 27.613/1920. I. M. számú rendelet hatályát veszti. Ahol az említett rendeletben a Magyar Vörös Kereszt Egyletről, illetőleg az utóbbi rendelet szerint a m. kir. honvédelmi minisztérium 36. osztályáról; végül az Igazságügyi Közlöny XXXII. évf. 8. számában a háborúban elesettek, eltűntek, és a hadifoglyok nyilvántartása tárgyában T. 393/75. szám alatt közzétett közlemény szerint a „m. kir. Felszámoló Hivatal háborúban elesetteket, eltűnteket és hadifoglyokat nyilvántartó alosztálya”-ról van szó, ezek helyett a m. kir. belügyminisztérium III. osztályának háborús veszteségeket és hadisírokat nyilvántartó csoportját (Károly király laktanya, Budaörsi-út 51.) kell érteni, amely a 28.000/1919. I. M. számú rendelet 11. §-ának 1. bekezdése értelmében az eltűntől rendelkezésére álló nyomozati adatokat a bírósággal közli.

3. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. (1925. szept. 27.)

Kelt Budapesten, az 1925. évi szeptember hó 25-én.
(44.200/1925. I. M.)

1921: XXXI. t.-c. a munkásbiztosítási bíraskodásról.

I. Bírósági szervezet.

1. §. Az 1907: XIX. törvénycikkben szabályozott biztosítási ügyekben a bíraskodást első fokon a kerületi munkásbiztosító pénztár székhelye szerint illetékes királyi járásbíróskodás mint munkásbiztosítási bíróság gyakorolja.

A bányabetegségélyező pénztárak (társládák) és tagjaik betegségi, baleseti és rokkantsági biztosítási ügyeiben az ezek székhelye szerint illetékes királyi járásbíróskodás mint munkásbiztosítási bíróság jár el.

2. §. Budapesten külön királyi munkásbiztosítási bíróság működik.

Az igazságügyminiszter a népjóléti és munkaügyi miniszter-

rel egyetértve más kerületi munkásbiztosító pénztár székhelyén is külön munkásbiztosítási bíróságot szervezhet.

A külön szervezett munkásbiztosítási bíróság elnöke Budapesten a kúriai bírák, más helyeken a járásbíróági elnök, a külön szervezett munkásbiztosítási bíróság bírása pedig a járásbírák vagy a járásbíróági elnökök létszámába tartozik.

3. §. A munkásbiztosítási bíraskodást felsőfokon, úgyszintén a 17. §-ban megjelölt ügyekben közvetlenül a királyi Munkásbiztosítási Felsőbíróság gyakorolja.

E bíróság elnöke az ítélőtáblai elnökök, tanácselnöke az ítélőtáblai tanácselnökök, bírása pedig az ítélőtáblai bírák létszámába tartozik.

4. §. A külön szervezett munkásbiztosítási bíróság, úgyszintén a Munkásbiztosítási Felsőbíróság tagjai az igazságügy-miniszternek a népjóléti és munkaügyi miniszter meghallgatása után tett előterjesztésére nevezetnek ki.

E bíróságok fogalmazó és segédhivatali személyzetét a népjóléti és munkaügyi miniszter meghallgatásával az igazságügy-miniszter nevezi ki.

5. §. A külön szervezett munkásbiztosítási bíróságok felett a felügyeletet a Munkásbiztosítási Felsőbíróság elnöke, a főfelügyeletet, úgyszintén a Munkásbiztosítási Felsőbíróság felett a felügyeletet az igazságügyminiszter gyakorolja.

A királyi ítélőtábla elnöke a felügyelete alá tartozó elsőfolyamodású bíróságok munkásbiztosítási bíraskodásának megvizsgálása végett a Munkásbiztosítási Felsőbíróság elnökét is megkeresheti.

6. §. A külön szervezett királyi munkásbiztosítási bíróság és a királyi Munkásbiztosítási Felsőbíróság szervezetére általában a rendes bíróságra vonatkozó szabályok nyernek megfelelő alkalmazást.

Az 1913: LIII. t.-c. 3. §. 2. pontjában megszabott joggyakorlati időbe az említett bíróságoknál fogalmazási szakon teljesített szolgálatot egy év tartamáig be kell számítani.

7. §. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírái a rendes bírói tisztségre megszabott képesítés hiányában is kinevezhetők a Munkásbiztosítási Felsőbíróság tagjaivá. E bírák kinevezetése esetében fizetésüknek és a magasabb fizetési fokozatban való előlépésre igényt adó szolgálati idejüknek egyénenkénti megállapítására az 1920: XX. t.-c. 23. §. 1. bekezdése nyer alkalmazást.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal ama tagjaira nézve, akiket a Munkásbiztosítási Felsőbírósághoz nem neveznek ki, az áthelyezés és nyugdíjazás szempontjából az 1907: XIX. t.-c. 170. §-ában foglalt rendelkezés helyett az állami alkalmazottakra általában irányadó szabályokat kell alkalmazni.

8. §. A munkásbiztosítási bíróság ülnökeit az ennek szék-

helye szerint illetékes kerületi munkásbiztosító pénztár közgyűlésének biztosításra kötelezett és munkaadó tagjai és pedig külön a biztosításra kötelezettek és külön a munkaadók saját kebelükből egyenlő számban titkos és az arányos képviselőket biztosító szavazással lehetőleg a bíróság székhelyén lakók közül választják.

A bányabetegségélyező pénztárak (társládák) székhelye szerint illetékes munkásbiztosítási bíróságok (1. §. 2. bekezdése) ülnökeit felerészben a bányavállalat jelöli ki, felerészben pedig a pénztár közgyűlésének biztosításra kötelezett tagjai választják.

A magánegyesületi betegségélyező pénztárak ugyanolyan módon választanak ülnököket, mint a kerületi munkásbiztosító pénztárak.

A Munkásbiztosítási Felsőbíróság ülnökeit a jelen §. 1. bekezdésében megjelölt módon a biztosításra kötelezettek és a munkaadók részéről választott ülnökök közül egyenlő számban a Felsőbíróság elnöke jelöli ki. Az így kijelölt ülnökök az elsőfokú bíróságnál szolgálattételre be nem hívhatók.

Amíg az ülnökök megválasztása bármely okból meg nem történik, azokat a választás megtartásáig terjedő hatállyal a tisztségre megválasztható egyének közül a népjóléti és munkaügyi miniszter nevezi ki.

A választottak vagy kinevezettek közül szolgálattételre a bíróság elnöke hívja be az egyes ülnököket.

9. §. Ülnök csak magyarul tudó, teljes korú, magyar állampolgár lehet.

Nem választható és nem nevezhető ki ülnökké:

1. aki gondnokság, vagy csődeljárás alatt áll;
2. akit büntett vagy nyereségvággyból elkövetett, vagy az állam és a társadalom hatályosabb védelméről szóló törvénybe ütköző vétség miatt jogerősen elítéltek;

3. akit jogerősen hivatalvesztésre, vagy politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésére ítélték, az ítélet hatálya alatt.

Egyebekben az ülnökök választására, létszámukra, díjazásukra, a megbízás tartamára és gyakorlására vonatkozó szabályokat a népjóléti és munkaügyi miniszter az igazságügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve kibocsátandó rendelettel állapítja meg.

10. §. A népjóléti és munkaügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve műszaki szakértökként öt évről öt évre terjedő hatállyal a szükségnek megfelelő számú és az iparfelügyeleti szolgálati ágban működő műszaki képzettségű tisztviselőket, vagy hosszabb gyakorlattal bíró ily művezetőket nevez ki a Munkásbiztosítási Felsőbírósághoz. Ugyanígy nevez ki műszaki szakértőket a pénzügyminiszterrel egyetértve a bányahatósági tisztviselők közül.

A megjelölt tisztviselők szakértői működésüket mellékfoglalkozásképpen is gyakorolhatják.

II. Hatáskör.

11. §. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznak azok a perek, amelyeknek tárgya:

1. egyfelől a pénztár, másfelől a biztosított vagy hozzátartozója vagy jogutódjuk között segélyezési és kártalanítási igény, továbbá rokkantsági, özvegyi és árvaellátási igény;

2. egyfelől a pénztár, másfelől a munkaadó vagy a tagság jogát igénylő között a biztosítási kötelezettség vagy önkéntes tagsági jog;

3. egyfelől a pénztár, másfelől a munkaadó vagy a biztosított tag, vagy ezeknek szavatosa vagy jogutóda között biztosítási járulék, póttjárulék és díj;

4. egyfelől a pénztár, másfelől a munkaadó vagy megbízottja között a munkaadó, illetőleg a megbízott megtérítési (az 1907: XIX. törvénycikken alapuló kártérítési) kötelezettsége és a munkaadó megtérítési igénye;

5. egyfelől a pénztár, másfelől a munkaadó (üzemtulajdonos) között a pénztár által a munkaadónál (üzemtulajdonosnál) foganatosított helyszíni eljárás költségeinek megállapítása, valamint a balesetvizsgálati költség viselése;

6. egyfelől a pénztár, másfelől a vállalati betegsegélyező pénztárt fenntartó munkaadó között a vállalati betegsegélyező pénztár kezeléséből és működéséből felmerülő elszámolás;

7. egyfelől a pénztár, másfelől a vállalkozó között az utóbbi által teljesített betegsegélyezésből felmerülő elszámolás.

A jelen §. 1. pontjában megjelölt kártalanítási perek, az időleges járadékra irányuló kivételével, a 4. pontban megjelöltek közül pedig azok, amelyek a pénztárnak baleseti kártalanítás megtérítése címén a munkaadó vagy megbízottja ellen emelt igényére vonatkoznak, elsőfokon a budapesti külön munkásbiztosítási bíróság kizárólagos hatáskörébe tartoznak.

12. §. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznak azok a perek, amelyek a pénztárak között a biztosításból eredő kölcsönös vagyoni jogi követeléseik tárgyában felmerülnek.

13. §. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznak azok a perek, amelyek egyfelől a pénztári orvosok és pénztári szülésznők, másfelől a pénztár között az ezek jogviszonyából eredő igények, továbbá nem pénztári orvosok gyógykezelési díjai, nem pénztári szülésznők által követelt díjak, nem állami vagy nem köz-, vagy nyilvánossági jellegű kórház, gyógyintézet vagy fürdők által követelt ápolási és ellátási díjak, továbbá gyógyszereszek, köt- és műszereszek gyógy-, köt- és műszer-szolgáltatásból eredő követeléseik tárgyában egyfelől a pénztár, másfelől az orvos, szülésznő, gyógyszeráros, köt- és műszerész, a kórház, gyógyintézet vagy fürdő tulajdonosa között keletkeznek.

14. §. A munkásbiztosítási bíróság előtt való eljárásnak van helye a pénztár terhére balesetvizsgálati költséget megállapító elsőfokú rendőrhatalósági határozat ellen irányuló panasz esetén.

15. §. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznak azok a perek, amelyeknek tárgya egyfelől az alkalmazott, másfelől munkaadója között

1. a pénztárnak járó befizetés (járulék és díj);

2. a pénztár által nyújtott betegségi segélyt, illetőleg baleseti kártalanítást meghaladó kártérítési igény;

3. a balesetbiztosítás hatálya alól az 1907: XIX. t.-c. 10. §. alapján kivont alkalmazottak baleseti kártalanítási igénye;

4. a munkaadó által kiszolgáltatandó betegségi segély.

E §. 3. pontjában megjelölt perek közül nem tartoznak ide azok, amelyek a magyar királyi Közigazgatási Bíróság elé tartozó nyugdíjigénnyel kapcsolatosak.

16. §. A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartoznak a munkásbiztosítási kihágások.

17. §. Közvetlenül a Munkásbiztosítási Felsőbíróság hatáskörébe tartozik az eljárás az Országos Munkásbiztosító Pénztárnak az üzemeket veszélyességi osztályba és arányszám alá sorozó határozatai ellen irányuló fellebbezések tárgyában.

18. §. A munkásbiztosítási bíróság (Munkásbiztosítási Felsőbíróság) között egyfelől és a rendes bíróság, Közigazgatási Bíróság vagy közigazgatási hatóság között másfelől felmerült hatásköri összeütközést a Hatásköri Bíróság dönti el.

A munkásbiztosítási bíróság (Munkásbiztosítási Felsőbíróság) érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a munkásbiztosítási bíróság (Munkásbiztosítási Felsőbíróság) jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó.

Azokban a hatásköri összeütközési esetekben, amidőn egyik részen a munkásbiztosítási bíróságot (Munkásbiztosítási Felsőbíróságot) érinti az összeütközés, a Hatásköri Bíróság tanácsában a Közigazgatási Bíróságnak egyik ítélőbírája helyett a Munkásbiztosítási Felsőbíróság egyik bírása vesz részt. Ezt a bírót és két helyettesét a Munkásbiztosítási Felsőbíróság teljes ülésében saját tagjai sorából három év tartamára titkos szavazással választja.

A választott a megválasztást elfogadni köteles és a Hatásköri Bírósági tagságról nem mondhat le. A megválasztott nem lehet tovább tagja a Hatásköri Bíróságnak, mint ameddig az őt megválasztó Bíróságnak.

III. Eljárás.

19. §. A munkásbiztosítási bíróság rendszerint mint egyes bíróság jár el. A 11. §. 1. pontjában és a 15. §. 3. és 4. pontjában felsorolt perekben azonban háromtagú tanácsban határoz, amely a bíróság elnökéből vagy ítélőbírájából mint elnökből, továbbá a munkaadók és a biztosítottak közül választott egy-egy ülnökből áll.

20. §. A Munkásbiztosítási Felsőbíróság a biztosítási bíróság által háromtagú tanácsban hozott határozatok felülbírlásánál öttagú tanácsban, a munkásbiztosítási bíróság mint egyes bíróság által hozott határozatok felülbírlásánál, úgyszintén a közvetlen hatáskörébe utalt ügyekben (17. §.) háromtagú tanácsban határoz. Ugyancsak háromtagú tanácsban határoz a Munkásbiztosítási Felsőbíróság, ha a fellebbezést vagy felfolyamodást mint elkésettet vagy törvény szerint kizártat vissza kell utasítani.

A háromtagú tanács az elnök vagy tanácselnök elnöklete alatt két bíróból, az öttagú tanács pedig a nevezettekén kívül a munkaadók és biztosítottak közül választott egy-egy ülnökből áll.

A 17. §-ban megjelölt ügyek eldöntésében egyik bíró helyett műszaki szakértő (10. §.) vesz részt.

A 11. §. 1. pontjában és a 15. §. 3. és 4. pontjában megjelölt perekben orvosszakértőt kell meghallgatni azokban az esetekben, amidőn a keresetképtelenség fennforgása, vagy annak, vagy a bekövetkezett halálnak a balesettel összefüggése, vagy a keresetképtelenség foka vitás. Ugyancsak kötelező az orvosszakértő meghallgatása a 13. §-ban említett perek közül azokban, amelyek pénztári orvosok jogviszonyából eredő igényekre és egyéb orvosok gyógykezelési díjaira vonatkoznak.

21. §. A Munkásbiztosítási Felsőbíróság a hatáskörébe tartozó egyes elvi kérdések tárgyában teljes ülési határozatokat hozhat.

A teljes ülési határozat ennek megváltoztatásáig a Munkásbiztosítási Felsőbíróságot és a munkásbiztosítási bíróságokat kötelezi. E hatálya a hivatalos lapban való közzétételének napjától kezdődik.

A teljes ülési határozat hozatalának, megváltoztatásának és hatályon kívül helyezésének feltételeit és módját az igazságügyminiszter, a népjóléti és munkaügyi miniszter meghallgatásával rendelettel állapítja meg.

22. §. A végrehajtás elrendelése, felfüggesztése, korlátozása és megszüntetése tárgyában a munkásbiztosítási bíróság határoz.

A kihágási ügyekben hozott határozatok végrehajtása tekintetében az 1896: XXXIII. t.-c. rendelkezései nyernek megfelelő alkalmazást, azzal az eltéréssel, hogy a magánjogi igény és a

képviselési költségek tekintetében a végrehajtás elrendelése, felfüggesztése, korlátozása és megszüntetése tárgyában az előbbi bekezdés nyer alkalmazást.

23. §. Az igazságügyminiszter a munkásbiztosítási bíraskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárást, ideértve a Munkásbiztosítási Felsőbíróság mellett felállítandó munkásbiztosítási orvosszakértői tanács szervezetét, és eljárását is, úgyszintén a munkásbiztosítási bírósági határozatok végrehajtására vonatkozó eljárást, a népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértve rendelettel szabályozza.

IV. Vegyes rendelkezések.

24. §. A munkásbiztosítási bíraskodás útjára tartozó perekben a pénztár, a segélyezési és kártalanítási perekben (11. §. 1. pont, 15. §. 3—4. pont) a biztosított, az ő hozzátartozója és a tagság jogát igénylő is illetékmentességben részesül.

Egyebekben a 11., 12., 13. és 15. §§-ban felsorolt perekben a járásbírósi eljárássra, a 17. §-ban megjelölt ügyekben a polgári perrendtartással nem szabályozott bírói eljárásra megállapított illetéklerovásnak van helye.

25. §. A rendes bíróságok és a közigazgatási hatóságok tartoznak a munkásbiztosítási bíróságok és a Munkásbiztosítási Felsőbíróság megkereséseinek eleget tenni és azokat működésükben támogatni.

26. §. A munkásbiztosítási bíróságok, úgyszintén a Munkásbiztosítási Felsőbíróság személyi és dologi kiadásaival járó költségeket, ideértve a hivatalból alkalmazott orvosszakértők és a munkásbiztosítási orvosszakértői tanács költségeit is, az igazságügyi tárca költségvetésében kell előíranyozni.

27. §. A jelen törvényben közelebbi megjelölés nélkül említett pénztár alatt az Országos Munkásbiztosító Pénztárt és helyi szerveit, úgyszintén a Ferenc József kereskedelmi kórház betegápoló egyesületi betegsegélyező pénztárt, a banya-betegsegélyező pénztárakat (társládákat) és a dohánygyári betegsegélyező pénztárakat kell érteni.

28. §. Az 1907: XIX. t.-c. 156—171., 178—180. §-ai, úgyszintén általában a fennálló jogszabályoknak a jelen törvénnyel ellenkező rendelkezései hatályon kívül helyeztetnek.

29. §. E törvény 1921. évi szeptember hó első napján lép életbe. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a szervezésre vonatkozó intézkedéseket és az átmeneti rendelkezéseket a népjóléti és munkaügyi miniszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve már előbb megtegye.

A törvény végrehajtásával az igazságügyi, a népjóléti és munkaügyi és a pénzügyminiszter bizatik meg, akik egyetértőleg járnak el.

A m. kir. igazságügyminiszternek 44.200/1921. I. M. sz. rendelete, a munkásbiztosítási bíraskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárásról.*)

A munkásbiztosítási bíraskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárás tárgyában az 1921: XXXI. t.-c. 23. §-a alapján a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelem:

I. Polgári peres eljárás.

1. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11—13. és 15. §-aiban felsorolt perekben — amennyiben a törvény és a jelen rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz — a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikknek (Pp.) és az ezt kiegészítő és módosító törvényeknek a járásbírói ügyekben követendő szabályai nyerne alkalmazást.

2. §. A Pp. 4. §-ában említett felsőbíróság alatt munkásbiztosítási bíróságokra nézve a Munkásbiztosítási Felsőbíróságot kell érteni.

3. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. első bekezdésének 1. pontjában megjelölt kártalanítási perek, az időleges járadékra irányadók kivételével, a 4. pontban megjelöltek közül pedig azok, amelyek a pénztárnak baleseti kártalanítás megtérítése címén a munkaadó vagy megbízottja ellen emelt igényére vonatkoznak, elsőfokon a budapesti külön munkásbiztosítási bíróság kizárólagos hatáskörébe tartoznak. (1921: XXXI. t.-c. 11. §. második bekezdés.)

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ában említett többi perekben, továbbá 13. §-ában felsorolt perekben kizárólagosan illetékes az a munkásbiztosítási bíróság, amelynek területén az akár alperesképen, akár felperesképen perbenálló pénztár székhelye van.

4. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 12. §-ában megjelölt perekben kizárólagosan illetékes az a munkásbiztosítási bíróság, amelynek területén az alperes pénztár székhelye van.

5. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 15. §-ának eseteiben a pert az alkalmazott a szolgálat teljesítése helyének bíróságánál is megindíthatja.

A Pp. 45. §-a nem nyer alkalmazást.

6. §. Az ülnököket a munkásbiztosítási perekben eljáró bíró (a külön szervezett bíróság elnöke, a felsőbíróság elnöke) hívja be a tárgyalásra.

A behívás elsősorban ama szakma vagy ezzel rokonszakma szerint történik, amelyhez az igénylő tartozik; ha ez nem lehetséges, a behívásra a sorjegyzékbeli sorrend irányadó, mindig

*) A 35.000/1924. I. M. sz. rendelettel (I. K. 155.) módosított és kiegészített szövegben.

figyelemmel arra, hogy az ülnökök foglalkoztatása lehetőleg egyenletes legyen.

A magánegyesületi és bányabetegségélyző pénztáraknak (társládák), valamint tagjaiknak ügyeiben lehetőleg az illető pénztár (társláda) részéről választott (kijelölt) ülnököket kell behívni.

7. §. Ha a behívott ülnök megjelenésében akadályozva van, erről a behívás kézbesítésétől számított 24 óra alatt a bíróságnak (elnöknek) jelentést tesz, megjelölve és lehetőleg bizonyítva akadályoztatása okát is.

Ha a bíró (elnök) a jelentést igazoltnak látja, erről az ülnököt értesíti és más ülnököt hív be; ellenkező esetben a behívott ülnököt kérelmével elutasítja és a megjelenésre felhívja.

Az ellen az ülnök ellen, aki a tárgyalásról igazolatlanul elmarad, vagy a már megalakult tanácsból alapos ok nélkül eltávozik és ezzel a tárgyalás folytatását meghiúsítja, úgyszintén az ellen, aki a tárgyalás méltóságát és a bíróság tekintélyét sértő magaviseletével a tárgyalást zavarja vagy meghiúsítja, a bíró (elnök) ezer koronáig terjedhető pénzbírságot szab ki, egyszersmind pedig a tárgyalás elhalasztásának szükségessége esetében a mulasztó vagy magatartásával halasztásra okot adó ülnököt a sikertelen eljárás költségeiben is marasztalja.

A jelen §. 2. és 3. bekezdésében megjelölt esetekben a bíró (elnök) végzése ellen fellebbevitelnek nincs helye.

A jelen §-ban megjelölt mulasztások és szabálytalanságok ismétlése esetében alkalmazandó szabályokat a munkásbiztosítási bíróságok ülnökeiről szóló rendelet állapítja meg.

8. §. A bírósági személyek kizárására vonatkozó szabályok az ülnökök kizárására is alkalmazást nyernek.

Az ülnök kizárása felől minden esetben ülnökök közreműködése nélkül kell határozni.

Nem hívható be tárgyalásra az az ülnök, aki a tárgyalást vezető bíróval (elnökkel) vagy a tanács valamelyik tagjával az 1891: XVII. t.-c. 41. §-ában megjelölt rokonsági vagy sógorsági viszonyban van.

9. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. 1. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában felsorolt perekben cselekvőképessége van a kiskorúaknak is, kivéve azokat, akik 14. életévüket még nem töltötték be, úgyszintén azokat is, akik az 1877: XX. t.-c. 28. §-a a) és b) pontjában megjelölt fogyatkozásban szenvednek.

Az idéző végzéseket és az eljárást befejező határozatot az ismert törvényes képviselővel és az árvaszékkal is közölni kell. Ezekben a perekben a törvényes képviselő és az árvaszéki ügyész is gyakorolhatja a fél jogait.

10. §. Ha kiskorú, továbbá gyámság vagy gondnokság alatt álló vagy jogszerű okból gyámság vagy gondnokság alá helyezendő fél érdekének védelme kívánatossá teszi, a bíróság a vo-

natkozó körülmények tüzetes megjelölésével megkeresi a gyámhatóságot, hogy a tisztí ügyészt a megfelelő eljárásra utasítsa (1877: XX. t.-c. 179. §. utolsó bek.).

11. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. 1. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában megjelölt perekben pertársaknak kell tekinteni és hivatalból perbe kell idézni azokat, akik az igénylővel együtt ugyanegy jogalapon (megbetegedés, baleset) igényjogosultak lehetnek.

12. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1., 2. és 3. pontjában és 15. §-ának 3. és 4. pontjában megjelölt perekben a felek akár ügyvéddel, akár más meghatalmazottal képviseltethetik magukat. A bíróság azonban kizárja a képviselőből azt, aki anélkül, hogy ügyvéd volna, a felek képviselőt bíróságok vagy közigazgatási hatóságok előtt üzletszerűen folytatja.

Az első bekezdésben megjelölt perekben az igénylő helyett vele együtt élő házastársa, lemenő vagy felmenő ágon rokona, testvére, végül bárki, aki vele közös vagy ugyanegy háztartásban él, meghatalmazás nélkül is eljárhat, ha saját személyére nézve perbeli cselekvőképessége van. Ez a rendelkezés az állandó járadékra irányuló perekre nem vonatkozik.

A Munkásbiztosítási Felsőbíróság előtt a felek az első bekezdésben említett perekben is csak személyesen vagy ügyvédtől képviselve járhatnak el.

Ut. bek. helyett: 35000/1924. sz. r. 1. §.:

A Bp. 94. §-ának második bekezdése és 95. §-a az első bekezdésben megjelölt perekben nem nyer alkalmazást. Az első bekezdésben említett, úgyszintén az 1921: XXXI. t.-c. 14., 16. és 17. §-ában meghatározott perekben a Felsőbíróság előtt a pénztárak nevében az ügyvezető igazgató vagy különös meghatalmazással ellátott más meghatalmazott tisztviselő is eljárhat. Minden más perben a pénztárakra is a Pp. 96. §-át kell megfellelően alkalmazni.

13. §. Az 1921: XXX. t.-c. 11. §-ában megjelölt esetekben a per pénztár határozata ellen irányuló fellebbezéssel, a 12., 13. és 15. §-ban megjelölt esetekben pedig keresetlevéllel indul meg.

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ában megjelölt esetekben is keresetnek van helye, ha a pénztár a határozat meghozatalával elfogadható indok nélkül késlekedik.

A fellebbezéssel induló perekben is az elsőbírósági eljárás szabályai nyernek megfelelő alkalmazást.

14. §. A jelen rendelet 13. §-a második bekezdésének esetében a bíróság elsősorban azt vizsgálja, hogy a határozat meghozatalára nézve forog-e fenn késedelem és hogy a késedelem esetében a pénztár elfogadható okkal tudja-e azt indokolni.

Ha a pénztár a határozat meghozatalával elfogadható ok nélkül késlekedik, a bíróság a határozat meghozatalára a pénz-

tárnak határidőt tűz ki. E határidő indokolt esetekben meghosszabbítható. A határidő eredménytelen leteltével a bíróság a pert a közvetlen kereset alapján tárgyalja.

Ha a pénztár határozatát a közvetlen keresettel folyamatba tett per érdemleges tárgyalásának befejezése előtt meghozta, ezt az eljárást meg kell szüntetni.

15. §. A pénztár határozata ellen irányuló fellebbezést a határozat kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt egy példányban annál a pénztárnál kell írásban vagy szóval előterjeszteni, amely a határozatot hozta. Ez a rendelkezés nem érinti azokat a rendelkezéseket, amelyekben a törvény a fellebbezés előterjesztésére más határidőt állapít meg (1907: XIX. t.-c. 89—90. §.).

Az elkészített fellebbezést a bíró (elnök) utasítja vissza.

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ában megjelölt igény tárgyában hozott pénztári határozat ellen irányuló fellebbezés beadására megszbott határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye, amelyet a fellebbezéssel együtt a pénztárnál kell előterjeszteni.

A pénztár a fellebbezést az ügyre vonatkozó minden irattal együtt a fellebbezésre tett észrevételei kíséretében nyolc nap alatt a bírósághoz felterjeszteni köteles.

16. §. A keresetlevelet (közvetlen keresetet) írásban vagy szóval bármely munkásbiztosítási bíróságnál elő lehet terjeszteni.

Az ügyben eljárásra nem illetékes munkásbiztosítási bíróság a nála előterjesztett keresetlevelet három nap alatt az illetékes munkásbiztosítási bírósághoz teszi át.

17. §. Az 1. bek. helyett: 35000/1924. sz. r. 2. §.:

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. 1., 2. és 3. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában megjelölt perekben az idézés azzal a figyelmeztetéssel történik, hogy a felek a tárgyaláson személyesen vagy képviselőjük útján megjelenhetnek, de a bíróság a tárgyalást akkor is megtartja, ha az egyik fél sem jelennek meg és bármelyik fél elmaradása esetében a bíróság a rendelkezésére álló adatok alapján fogja a tényállást megállapítani és a pert eldönteni. Ha az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. és 2. pontjában meghatározott perekben a bíróság úgy találja, hogy a fél megjelenésére az ügy eldöntése szempontjából nincs szükség, a felet figyelmezteti arra, hogy a megjelenésével felmerülő költség megtérítésére nem számíthat.

A felet személyes meghallgatása végett azzal a figyelmeztetéssel is idézheti, hogy meg nem jelenéséből a bíróság kedvezőtlen következtetéseket vonhat igényének jogosságára nézve.

Hirdetményi kézbesítésnek és ügygondnok kirendelésének ezekben a perekben nincs helye.

18. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. 1. pontjában és 15. §. 3.

és 4. pontjában felsorolt perekben nem szükséges ülnökök közreműködése:

1. idézések kibocsátása és tárgyaláson kívül teljesítendő egyéb bírói cselekményekhez és határozathozatalhoz;

2. ülnökök, tanúk és szakértők díjának megállapításához;

2. ítélet kijavításához (Pp. 407. §.).

19. §. Az 1. bek. helyett a 35000/1924. sz. r. 3. §.:

Az 1921:XXXI. t.-c. 11. §. 3. pontjában felsorolt perek közül azokat, amelyeknek tárgya balesetbiztosítási járulék, hivataltól fel kell függeszteni akkor, ha az üzemnek a járulékfizetésre kötelezett üzemek közé besorozása még nem jogerős.

Az első bekezdésben foglalt rendelkezés a balesetbiztosítási díjak tárgyában folyamatba tett perekre nem nyer alkalmazást.

Ez a szabály a háztartási alkalmazottak után követelt baleseti biztosítási járulékok (díjak) tárgyában folyamatba tett perekre nem vonatkozik.

20. §. Az 1921:XXXI. t.-c. 19. §-a értelmében ülnökök közreműködésével tartott tárgyalást a behívott ülnökök megjelenésének megállapításával kell megkezdeni. Az ülnökök kizárására alapot nyújtó körülményeket a tárgyalást vezető bíró (elnök) hivataltól vizsgálja és állapítja meg.

Az ilyen perekben a tárgyaláson az elnök ismerteti az ügy állását. A bíróság tagjait a Pp. szerint megillető kérdezési jog az ülnököket is megilleti.

A tárgyalási jegyzőkönyvbe az ülnökök nevét is fel kell jegyezni. Jegyzőkönyvvezetőt lehetőleg alkalmazni kell.

21. §. helyett 35000/1924. sz. r. 4. §.:

Az 1921:XXXI. t.-c. 11. §. 1., 2. és 3. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában felsorolt perekben a tárgyalást meg kell tartani és be is lehet fejezni, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a meg nem jelent fél ismeretlen helyre távozott és a bíróság a fél jelenlétét nem tartja szükségesnek. Ha a bíróság az ismeretlen helyre távozott fél személyes megjelenését szükségesnek látja, az eljárást felfüggeszti.

A tárgyalást az ilyen perekben akkor is meg kell tartani, ha a szabályszerűen idézett felek egyike sem, vagy egyikük nem jelent meg a tárgyaláson.

Meg lehet tartani az ilyen perekben a tárgyalást akkor is, ha a kézbesítési bizonyítvány a hatánapig be nem érkezett. Ilyen esetben, ha az utóbb beérkezett kézbesítési bizonyítványból megállapítható, hogy a meg nem jelent fél szabályszerűen idézve volt, a bíróság az ügy érdemében is határozhat.

A Bp. 439—444. és 460—464. §-ai ezekben a perekben nem nyernek alkalmazást.

22. §. Az 1921:XXXI. t.-c. 11. 1., 2. és 3. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában felsorolt perekben a bíróság köteles

a tényállás felderítésére szükséges minden bizonyítékot hivatalból beszerezni akkor is, ha a felek valamely bizonyíték beszerzését nem indítványozták; köteles továbbá hivatalból tudakozódásokat intézni, ha ezt a tényállás felderítése végett szükségesnek látja. A bíróság megkeresésére a kórházak, klinikák és más gyógyintézetek a rendelkezésükre álló adatokat a bírósággal közölni kötelesek.

A tényeket és bizonyítékokat ezekben a perekben mindig hivatalból kell figyelembe venni.

A tárgyalás előtt a bíró (elnök) megteheti az első bekezdésben megjelölt intézkedéseket.

23. §. 1. bek. helyett 35000/1924. sz. r. 5. §.

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. pontjában meghatározott perekben a polgári perrendtartás szabályaitól eltérő következő szabályok nyernek alkalmazást.

A tényállításokra vagy az okiratokra teendő nyilatkozatok elmulasztásának, továbbá a bíróság előtti beismerésnek következményeit megállapító szabályok nem alkalmazhatók, hogy a bíróság előtti beismerésnek mennyi bizonyító erőt lehet tulajdonítani, a bíróság a Pp. 270. §-a szerint ítéli meg. Az alkalmazott, úgyszintén hozzátartozója elismerő és joglemondó nyilatkozatának ezekben a perekben nincs joghatálya.

A tanúknak és a szakértőknek esküjét a felek el nem engedhetik. A felek eskü alatti kihallgatását nem lehet elrendelni.

Egységnek, egyességi eskünek, valamint a felektől megállapított eskünek (Bp. 377. §.) nincs helye. A Bp. 139., 231., 269., 368—380. és 423. §-ait nem lehet alkalmazni.

24. §. A Pp. 350. §. harmadik bekezdése az orvosszakértőkre nem alkalmazható.

A munkásbiztosítási perekben törvény alapján (1921. évi XXXI. t.-c. 20. §.) vagy az eset körülményeihez képest hivatalból alkalmazott orvosszakértők feladatait rendszerint a kir. törvényszéki orvosok látják el.

Általában azt a kir. törvényszéki orvost kell meghallgatni, aki a kir. járásbíróság mint munkásbiztosítási bíróság székhelyére illetékes kir. törvényszéknél működik. A kir. törvényszék székhelyén kívül levő kir. járásbíróságnál a bíró (elnök) esetről-esetre alkalmaz szakértőt.

A budapesti kir. munkásbiztosítási bírósághoz az igazságügyminiszter külön orvosszakértőket nevez ki a Budapesten lakó orvosok közül, tekintet nélkül arra, hogy törvényszéki orvosi képesítésük van-e. E kinevezés három évre szól, de megújítható.

Ha nagyobb ügyforgalom több orvosszakértő kinevezését teszi szükségessé, arra kell ügyelni, hogy a belgyógyászati, sebészeti, ideg- és elmeorvosi és szülésznőorvosi szak lehetőleg arányosan legyen képviselve.

35000/1924. sz. r. 6. §. Ha orvosszakértői vizsgálatnak a

perbírósnál fogatosítása aránytalan költségekkel járna: a perbírósnak és az orvosszakértői szemle és a szakértő meghallgatása iránt megkeresés útján is intézkedhetik. A megkeresést nemcsak a megvizsgálandó egyén tartózkodási helye szerint illetékes bírósághoz, hanem a körülményekhez képest más közeli bírósághoz is lehet intézni, különösen, ha feltehető, hogy a tartózkodási hely szerint illetékes bíróságnál különleges szakismeretekkel bíró orvos vagy a vizsgálathoz szükséges különleges berendezés nem áll rendelkezésére.

25. §. Nem nevezhető ki munkásbiztosítási bírósági orvosszakértővé az az orvos, aki az 1921: XXXI. t.-c. 27. §-ában megjelölt valamely pénztárnak orvosa.

Az orvos nem lehet szakértő abban a munkásbiztosítási perben, amelyben olyan fél szerepel, akinek az első segélyt nyújtotta vagy akit kezelt, továbbá nem lehet orvosszakértő az sem, aki a pénztárnak a vitás kérdésben már szakvéleményt adott, végül az sem, aki a fél munkaadójával szerződéses viszonyban áll.

26. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. pontjában és 15. §. 3. és 4. pontjában felsorolt perekben a hivatalos orvosszakértők díjazására a kir. törvényszéki orvosoknak bűnügyekben megállapított díjazására vonatkozó szabályok irányadók.

27. §. Az ülnökökkel eljáró bíróság szavazattöbbséggel határoz. A határozat meghozatalánál az ügy megvitása után szavazás előtt a bíróság elnöke ismerteti az ügy állását, saját véleményét előre nyilváníti és indokolja. Egyebekben a határozat hozatalára az ügyviteli szabályok rendelkeznek.

A határozatot a tárgyalás napján kell kihirdetni, a kihirdetést elhalasztani nem szabad.

A határozatot az elnök írja alá. A határozat rendelkező részének lényegét és az esetleges külön véleményt a tanácskozási jegyzőkönyvbe kell foglalni, amelyet az elnök és az ülnökök irnak alá.

28. §. A munkásbiztosítási perekben az ítélet közlése teljes kiadmányának kézbesítésével történik.

A teljesen írásba foglalt ítéletben a Pp. 401. §-ában foglaltakon felül azt is jelezni kell, hogy az ítélet ellen fellebbezést milyen időn belül és hol lehet előterjeszteni.

29. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §. 1. pontjában és a 15. §. 3. és 4. pontjában megjelölt perekben, tekintet nélkül a fellebbezettelre, végrehajthatónak kell nyilvánítni az ítéletet.

a) a Pp. 415. §. 1. pontja esetében,

b) ha a végrehajtás késedelve az igényjogosult egészségének helyreállítását előreláthatólag hátráltatná,

c) ha az ítélet 50%-nál nagyobb munkaképességcsökkenést állapít meg és a végrehajtás késedelve az alkalmazott saját vagy hozzátartozónak fenntartását veszélyeztetné, és ezenfelül

az 1921:XXXI. t.-c. 11. §. 1. pontjában megjelölt perekben a pénztár határozata elutasító volt.

A 30. §. helyett 35.000/1924. sz. r. 7. §.: Az 1921:XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. és 2. pontjában megjelölt perekben az alkalmazott a perköltségben pervesztés esetében is csak akkor marasztalható, ha a bíróság úgy találja, hogy méltánylást érdemlő ok nélkül pereskedett.

Az előbbi bekezdésben említett perekben az eljárás során felmerült költségeket (tanúk, szakértők költségeit) a bíróság előlegezi. A bíróság előlegezi a személyes megjelenés kötelezettségével idézett alkalmazott vagy hozzátartozója költségét is.

Az ügyvédi képviselőt költségét az ügyvédnek saját felével szemben az első bekezdésben meghatározott perekben a bíróság hivatalból megállapítja, akár felszámítja azokat az ügyvéd, akár nem. Az ügyvéd azonban jogosítva van díjait és kiadásait részletezve felszámítani, a felszámítás költségjegyzék becsatolásával is történhetik.

Más alapon, mint a munkásbiztosítási bíróság határozata alapján, a munkásbiztosító bíróság előtt ily perekben teljesített ügyvédi képviselőből költségek bírói úton nem érvényesíthetők. Más képviseltetésből az ilyen perekben költségek fel nem számíthatók.

Az 1912:LIV. t.-c. 18. §-ának első hét bekezdése ezekben a perekben nem nyer alkalmazást.

31. §. A Pp. 476. §-ának második bekezdése nem nyer alkalmazást.

32. §. A Munkásbiztosítási Felsőbíróságnál a fellebbezést szóbeli tárgyalás kitézése nélkül, a Pp. 513. §-ának eseteire megsabott nyilvános előadás útján kell elintézni. Ha azonban az elnök akár az elsőbírósági iratokból, akár a fellebbezésből vagy az ellenfél észrevételeiből arról győződik meg, hogy a Pp. 517. §-ának értelmében tárgyalást kell kitézni vagy a bizonyítás kiegészítése vagy megisméltése egyébként szükséges, már az ügy előadása előtt szóbeli tárgyalást tűz ki.

33. §. A fellebbezési eljárásban az elsőbírósági eljárás szabályai megfelelő alkalmazást nyernek.

34. §. Ha a keresetképtelenség fennforgása vagy annak, vagy a bekövetkezett halálnak a balesettel összefüggése vagy a keresetképtelenség foka az elsőbíróság ítélete után is vitás marad: a felsőbíróság a Munkásbiztosítási Orvosszakértői Tanácstól kér véleményt vagy a tanács valamelyik tagját szakértőként hallgatja meg.

A Munkásbiztosítási Orvosszakértői Tanács szervezetét, eljárását és ügyrendjét külön rendelet állapítja meg.

35. §. helyett 35.000/1924. sz. r. 8. §. A Bp. 124—128., 408., 509., 520—547., 551., 588—605. és 755—788. §-ai nem nyernek alkalmazást.

Jegyzet. Munkásbiztosítási bíróságok ülnökei: 41.000/1921. N. M. M. sz. r. (I. K. XXX. 610.); ügyvitel: 46.200/1922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 514.); e bíróságoktól kiszabott pénzbüntetések és bírságok hovaforditása: 3627/1922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 230.) Felsőbíróság teljes ülési határozatai: 27.000/1922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 363.); Orvosszakértői Tanács: 3000/1922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 6.); átmeneti intézkedések: 43.700/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXXIV. 169.); ülnökök díjazása: 220/el. 1926. N. M. M. sz. r. (I. K. XXXV. 2.); 229/1927. N. M. M. sz. r. (I. K. XXXVI. 22.); Orvosi Tanács javadalmazása: 14.627/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXXVI. 56.)

II. Közigazgatási peres eljárás.

36. §. Az 1921:XXXI. t.-c. 14. §-ában megjelölt ügyekben a munkásbiztosítási bíróságok, 17. §-a eseteiben pedig a Munkásbiztosítási Felsőbíróság — amennyiben a jelen rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz — a Közigazgatási Bíróság előtti eljárás szabályait alkalmazza.

37. §. Az 1921:XXXI. t.-c. 14. §-ának esetében a panasz joga a rendőrhatalósági határozattal marasztalt pénztárt illeti meg. Az eljárásra kizárólagosan illetékes az a munkásbiztosítási bíróság, amelynek területén a pénztár székhelye van.

Az idézett törvény 17. §-ában megállapított fellebbezés joga megilleti azt az üzemtulajdonost, akinek az üzemét az Országos Munkásbiztosító Pénztár besorozta, vagy akitől üzemének besorozását a pénztár megtagadta, végül megilleti a fellebbezés joga mindazokat az üzemtulajdonosokat, akiknek a szóban lévő számadási időszakra besorozott üzeme van.

38. §. A 37. §. első bekezdésében megjelölt panaszt az illető elsőfokú rendőri hatóságnál, a második bekezdésben említett fellebbezést pedig az Országos Munkásbiztosító Pénztárnál mindig írásban kell benyújtani.

39. §. A panaszirat (fellebbezés) tartalmára az 1896:XXV. t.-c. 90—92. §-ai, a benyújtás határidejére az idézett törvény 93—94. §-ai nyerne alkalmazást. Ugyanezek a szabályok irányadók az elsőfokú munkásbiztosítási bíróság határozata ellen irányuló fellebbezésre.

A panasz benyújtására szolgáló határidő a sérelmes elsőfokú rendőrhatalósági határozat kihirdetését, illetőleg kézbesítését, a fellebbezés benyújtására szolgáló határidő pedig az Országos Munkásbiztosító Pénztár határozatának kézbesítését közvetlenül követő naptól kezdve számítatik.

40. §. Az elkészített panasz vagy fellebbezés visszautasításának joga azt a bíróságot illeti meg, amely a panasz vagy fellebbezés tárgyában dönt.

41. §. Az igazolási kérelmet a panaszirattal (fellebbezéssel) együttesen kell benyújtani.

42. §. Az 1896: XXVI. t.-c. 100—102. §-ai, 124. §-a, továbbá 131. §-a és 148—151. §-ai ebben az eljárásban alkalmazást nem nyernek.

43. §. A munkásbiztosítási bíróság (felsőbíróság) határozatainak kézbesítésére a közigazgatási peres eljárásban is ugyanazok a szabályok nyernek alkalmazást, amelyek annak polgári peres eljárásában irányadók.

III. Kihágási büntető eljárás.

44. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 16. §-ában megjelölt kihágási ügyekben a bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikknek és az ezt kiegészítő és módosító törvényeknek — a fiataikorúakra vonatkozó külön eljárási szabályok kivételével — a járásbíróági eljárásra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. (1896: XXXIII. t.-c. 521—556. és 558—560. §-ai.) Az idézett szabályokban említett kir. járásbíróág alatt a kir. járásbíróágot, mint munkásbiztosítási bíróságot (illetőleg a külföldön szervezett munkásbiztosítási bíróságot), kir. törvényszék helyett a kir. Munkásbiztosítási Felsőbíróágot kell érteni.

45. §. Ha a bíróság fiatakorút ítél el, a jogerős ítéletet a Fiatakorúak Felügyelő Hatóságával is közölni kell.

IV. Atmeneti- és záró határozatok.

46. §. Ez a rendelet 1921. évi szeptember hó 1. napján lép életbe.

47. §. Azokban az ügyekben, amelyek bezárólag 1921. évi augusztus hó 31-ik napjáig az eddig érvényben levő szabályok szerint a rendes bírói vagy közigazgatási hatósághoz érkeznek, az eljárást az eddigi szabályok szerint illetékes hatóságok folytatják le az eddig érvényben álló szabályok szerint.

Az 1907: XIX. t.-c. 156. §-a szerint eljáró elsőfokú iparhatóságok határozata ellen azonban nem a rendes bíróságnál, hanem a munkásbiztosítási bíraskodás útján kell a peres igényt érvényesíteni. Ezekben az ügyekben egyebekben a 72.400/1914. I. M. számú rendeletet (megjelent a Magyarországi Rendeletek Tára 1914. évi kötetének 2951. lapján) kell alkalmazni.

48. §. Azokban a perekben, amelyek az elsőfokú munkásbiztosítási bíróságok előtt 1921. évi augusztus hó 31. napjáig bezárólag indultak, a munkásbiztosítási bíróságok az eljárást a jelen rendelet szabályai szerint folytatják.

Az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. pontjában megjelölt segélyezési és kártalanítási, úgyszintén az idézett törvény 17. §-ában megjelölt üzembesorolási perekben, amelyek 1921. évi augusztus hó 31. napjáig bezárólag érkeztek az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, az eljárást a Munkásbiztosítási Felsőbíróág folytatja, a reá nézve irányadó szabályok szerint.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz 1921. évi augusztus hó 31-ig bezárólag beérkezett egyéb ügyeket az 1921: XXXI. törvénycikk értelmében illetékes elsőfokú munkásbiztosítási bírósághoz kell megküldeni.

49. §. A nyilvános betegápolás költségeinek viselése és a magánosokat terhelő nyilvános betegápolási költségek behajtása körül a közigazgatási bizottság határozatai ellen irányuló fellebbezések tárgyában az 5400/1919. M. E. számú rendelet (megjelent a Magyarországi Rendeletkötet Tára 1919. évi kötetének 730. lapján) 46. §-ának 2. pontjában a Munkásbiztosítási Felsőbíróság részére biztosított hatáskör az idézett rendelet 53. §-a értelmében hatályba nem lépve, ezekben az ügyekben a m. kir. Közigazgatási Bíróságnak jogszerű hatásköre, az idézett rendeletről függetlenül megszakítás nélkül fennáll.

50. §. A munkásbiztosítási bíróságok ügyviteli szabályait az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Az ülnökök díjainak utalványozása, úgyszintén a személyesen idézett fél, a tanú és a szakértő előlegezendő költségeinek (29. §.) utalványozása tárgyában a részletes szabályokat az ügyviteli szabályok állapítják meg.

Jegyzet. L. a 35. §. kapcsán.

Kelt Budapesten, 1921. évi augusztus hó 30-án.

A m. kir. igazságügyminiszternek 16.300/1927. I. M. sz. r. a bányanyugbérbiztosítási bíraskodás tárgyában.

Az 1925: XXXIV. t.-c. 2. §-ában és az 1921: XXXI. t.-c. 23. §-ában kapott felhatalmazások alapján a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelem:

1. §. Amennyiben ebből a rendeletről más nem következik, a munkásbiztosítási bíraskodás szabályait a bányanyugbérbiztosítás (8. §.) körében felmerült peres és nem peres ügyekben is megfelelően kell alkalmazni. Ehhez képest a 2—7. §-ban meghatározott eltérésekkel ezekben az ügyekben is megfelelően kell alkalmazni a munkásbiztosítási bíraskodásról szóló 1921: XXXI. törvénycikkben, valamint a munkásbiztosítási bíraskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárás tárgyában 44.200/1921. I. M. M.¹⁾ szám alatt kiadott (a Magyarországi Rendeletkötet Tára 1921. évi kötetének 800. oldalán közzétett) rendeletben és az ezt módosító és kiegészítő rendeletekben foglalt rendelkezéseket.

2. §. A bányanyugbérbiztosítás körében felmerülő perek, úgyszintén a biztosított vagy a rokkantsági nyugbérben részesülő eltűnésének megállapítása iránti ügyek (440/eln. 1926. N. M. M. számú rendelet 24. §.) elsőfokon a budapesti kir. munkásbiztosítási bíróság kizárólagos hatáskörébe tartoznak. A diósgyőri m. kir. állami vas- és acélgyár, valamint a kom-

¹⁾ A 44.200/1921. I. M. számú rendeletet l. fentebb.

lói m. kir. kincstári köszénbánya társpénztárai által ellátott nyugdíjbiztosítás (4400/eln. 1926. N. M. M. számú rendelet 56. §.) körében felmerült perek és eltűnésmegállapítási ügyek azonban — mégpedig a bányanyugdíjbiztosítás alapján járó szolgáltatások tárgyában felmerült perek is — a társpénztár székhelye szerint illetékes miskolci, illetőleg sásdi kir. járásbíró-ság mint munkásbiztosítási bíróság illetékességéhez tartoznak.

3. §. A bányanyugdíjbiztosítás körében felmerülő perekben az érvényesített igény természetének megfelelő eljárási szabályok az irányadók.

Igy különösen:

1. a bányanyugdíjbiztosítás alapján járó szolgáltatások (rokkantsági-, özvegyi- és árva-nyugdíj, végkielégítés) iránti perek az 1921: XXXI. t.-c. 11. §-ának 1. pontjában,

2. a tagság, a várományi jog fennállása vagy fenntartása, a biztosítás folytatása és a tagsági idő beszámítása (4400/eln. 1926. N. M. M. számú rendelet 60. §.) iránti jog tárgyában felmerülő perek ugyane törvény 11. §-ának 2. pontjában,

3. a nyugdíjbiztosítási járulék és járulékpótlék, valamint az elismerési díj (4400/eln. 1926. N. M. M. számú rendelet 12. §.) tárgyában felmerülő perek ugyane törvény 11. §-ának 3. pontjában megjelölt perekkel esnek egy tekintet alá.

4. §. A bányanyugdíjbiztosítás körében felmerülő perekben és nem peres ügyekben a bíróság mint egyes bíróság jár el.

E rendelet 3. §-ának 1. pontja alá eső perekben azonban a bíróság a 44.200/1921. I. M. számú rendelet 18. §-ában meghatározott eseteken kívül ülnökök részvételével háromtagú tanácsban jár el, ha a perben a 4400/eln. 1926. N. M. M. számú rendelet 7. §-ának 2. bekezdésében meghatározott időelőtti keresékeptelenség kérdése vár eldöntésre, vagy ha a bíró (elnök) az ülnökök közreműködését a vitás kérdés szakszerű elbírálása érdekében egyébként szükségesnek látja, vagy ha az ülnökök alkalmazását a felek valamelyike kellő időben kéri. Azon az alapon, hogy a bíróság ülnököket hivatalból nem alkalmazott, noha közreműködésük a vitás kérdés szakszerű eldöntése végett szükséges, jogorvoslatnak nincs helye.

Az ülnököket a Pénztár önkormányzati szervének egyfelől nyugdíjbiztosításra kötelezett, másfelől munkaadó tagjai által külön-külön egyenlő számban titkos és arányos képviselőket biztosító szavazással választottak közül kell meghívni. A választásig terjedő hatállyal az ülnökként meghívható egyéneket a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter jelöli ki. A diósgyőri m. kir. vas- és acélgyár és a komlói m. kir. kincstári köszénbánya társpénztárai által ellátott nyugdíjbiztosítás körében továbbra is az 1921: XXXI. t.-c. 8. §. 2. bekezdése alkalmazandó.

Az ülnökök alkalmazására irányuló kérelmet a Pénztár a fellebbezés felterjesztése alkalmával tett jelentésében, közvetlen

kereset esetében pedig a 44.200/1921. I. M. számú rendelet 14. §-ának 2. bekezdése szerint a határozat meghozatalára kitűzött határidő alatt, a másik fél pedig a pénztári határozat elleni fellebbezésben vagy közvetlen keresetében köteles előterjeszteni. A később előterjesztett ilyen kérelmet figyelembevenni nem lehet.

Ülnökök alkalmazása esetében egy ülnököt a Pénztár önkormányzati szervének munkaadó tagjai által választott, egyet pedig a Pénztár önkormányzati szervének nyugdíjbiztosításra kötelezett tagjai által választott, illetőleg a választás megtörténtéig terjedő hatállyal a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter által kinevezett ülnökök közül kell behívni.

A m. kir. Munkásbiztosítási Felsőbíróság tanácsának alakulására az 1921:XXXI. törvénycikk rendelkezéseit kell alkalmazni.

5. §. A Pénztárnak határozata ellen a rendelet 3. §-a 1. pontjában említett ügyekben három hónap alatt, egyéb ügyekben tizenöt nap alatt lehet fellebbezéssel élni. Ezt a határidőt a határozat kézbesítésétől, ha azonban a határozatot a jelen rendelet életbelépése előtt közzétették, a rendelet életbelépésétől kell számítani.

6. §. Az eltűnés megállapítására (440/eln. 1925. N. M. M. számú rendelet 24. §.) irányuló kérelmet vagy a Pénztárnál vagy közvetlenül a budapesti kir. munkásbiztosítási bíróságnál, a 2. §-ban megjelölt állami üzemek alkalmazottainak eltűnése esetében a társ-pénztárnál vagy közvetlenül a miskolci, illetőleg a sásdi kir. járásbíróságnál lehet előterjeszteni. A kérelemben annak okát, a kérelmezőnek az eltűnőhöz való rokoni viszonyát, az eltűnés idejét, körülményeit és az elhalálozására következtetést engedő körülményeket részletesen elő kell adni és lehetőleg valószínűsíteni.

A Pénztár a nála előterjesztett kérelmet az elbíráláshoz szükséges iratokkal észrevételei kíséretében nyolc nap alatt az 1. bekezdésben megjelölt bírósághoz felterjeszteni köteles. Közvetlenül a bíróságnál előterjesztett kérelem tárgyában a bíróság a hirdetmény kibocsátása előtt vagy utána írásban hallgatja meg a Pénztárt.

A bíróság — ha a kérelemnek azonnali elutasítására nem lát okot — az 1911: I. t.-c. 736. §-a 2. bekezdésének megfelelő tartalmú hirdetményt bocsát ki és intézkedik, hogy a hirdetményt az eltűnt legutolsó tartózkodási helyén az ott szokásos módon közzé tegyék. Hirlapi közzétételt csak az érdekeltek kérelmére és költségére lehet elrendelni.

Ügygondnok kirendelésének nincs helye. A bíróság azonban a hirdetményi határidő alatt hivatalból meghallgatásokat és tudakozódásokat végezhet az eltűnt hollétének nyomozása tárgyában.

A hirdetményi határidő a hirdetmény közzétételétől számított három hónap. E határidő elteltével a bíróság az eltűnés megállapítása tárgyában végzéssel határoz.

Az elsőfokon eljáró bíróság végzése ellen kézbesítésétől számított nyolc nap alatt felfolyamodásnak van helye a m. kir. Munkásbiztosítási Felsőbírósághoz.

Az eltűnés megállapítása tárgyában hozott végzésnek csak a nyugdírbiztosítási igény tekintetében van joghatálya.

Az eltűnést megállapító végzést a bíróság bármelyik érdekelt kérelmére, az érdekeltek meghallgatása után hatályon kívül helyezheti, ha kitűnik, hogy az eltűnt nem halt meg. A hatályon kívül helyező végzés ellen nyolc nap alatt felfolyamodással lehet élni.

7. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 24. §-át azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a biztosított és hozzátartozója, valamint a tagsági jogát igénylő a bányanyugdírbiztosítás körében felmerülő perekben és a nem peres (eltűnés megállapítása iránti) ügyekben is illetékmentességben részesülnek.

8. §. Bányanyugdírbiztosítás alatt a jelen rendeletben azt a nyugdírbiztosítást kell érteni, amelyet a bányatörvény alá eső üzemekben és az ezekkel kapcsolatos ipari üzemekben foglalkozó munkásoknak és altiszteknek, valamint ezek családtagjainak nyugdírbiztosításáról szóló 1925. évi XXXIV. törvénycikk, valamint az ugyanebben a tárgyban 4400/eln. 1926. N. M. M. szám alatt kiadott (a Budapesti Közlönynek 1926. évi december 25. napján megjelent 295. számában kihirdetett) rendelet szabályoz, ideértve a diósgyőri m. kir. állami vas- és acélgyár és a komlói m. kir. kincstári köszénbánya társpénztárai által ellátott nyugdírbiztosítást is.

A jelen rendeletben közelebbi megjelölés nélkül említett Pénztár alatt, valamint e rendelet életbelépése előtt már érvényben volt szabályokban említett társpénztárak alatt az Országos Munkásbiztosító Pénztárt (bányanyugdírbiztosító ágazatát), illetőleg megfelelő esetekben a diósgyőri m. kir. állami vas- és acélgyár, illetőleg a komlói m. kir. kincstári köszénbánya társpénztárát kell érteni.

9. §. Azokra a perekre, amelyek a jelen rendelet életbelépése előtt indultak meg, e rendelet 2. §-a nem nyer alkalmazást. De ezekben a perekben, ha nem a diósgyőri m. kir. állami vas- és acélgyár vagy a komlói m. kir. kincstári köszénbánya társpénztára van félként érdekelve, az Országos Munkásbiztosító Pénztárat is hivatalból perbe kell idézni.

A biztosított vagy a rokkantsági nyugdírben részesülő eltűnésének megállapítása iránt a jelen rendelet életbelépése előtt netán előterjesztett és még el nem intézett kérelmet további eljárás végett az illetékes bírósághoz kell áttenni.

10. §. Ez a rendelet kihirdetésének a napján (1927. ápr. 5.) lép életbe.

Kelt Budapesten, 1927. évi március hó 30-án.

A kereskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárás.
(68.300/1914. I. M. sz. r.)

A kereskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárást az 1912: LIV. t.-c. 104. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőképen szabályozom:

I. Szervezeti rendelkezések.

1. Hatáskör.

1. §. A járásbíróság (1875: XXXVII. t.-c. 2. §.) hatáskörébe tartoznak:

1. a kereskedelmi törvényben (1875: XXXVII. t.-c. = Kt. 305., 379., 380., 388., 411. §-ai) és a váltótörvény (1876: XXVII. t.-c. = Vt.) 106. §-ának 1. pontjában szabályozott zálogjog érvényesítésére irányuló eljárás;

2. a Kt. 347., 371. §-ai, 409. §-ának 1. bekezdése és 481. §-a alapján szemle fogatosítása körül szükséges bírói eljárás;

3. a Kt. 409. §-ának 2. bekezdése értelmében árverés elrendelése és fogatosítása körül szükséges bírói eljárás;

4. a Kt. 320. és 409. §-a értelmében az áruk elhelyezése tárgyában határozás;

5. a Kt. 449. §-a, a Vt. 25., 28., 29. és 40. §-a értelmében letett összeg elfogadása és kiadása;

6. óvaskönyvek hitelesítése;

7. ha a felek árverés fogatosítására hiteles személyként (Kt. 347., 447., 449. §-ai) bírósági kiküldött kirendelését kéri, ily kérelem tárgyában határozás és a kirendelés következtében szükséges egyéb bírói tennivaló.

2. §. A törvényszék hatáskörébe a nem peres eljárás tárgyát tevő mindazok a kereskedelmi és váltóügyek tartoznak, amelyek nincsenek a járásbíróság hatáskörébe utalva.

2. Illetékesség.

Illetékes járásbíróság.

3. §. Az 1. §. 1. pontjában említett zálogjognak — kivéve a Kt. 411. §-ában szabályozott zálogjogot — érvényesítésére irányuló eljárásra az a járásbíróság illetékes, amelynek területén a folyamodónak telepe, telep hiányában általános illetékessége van. Ha a folyamodónak a jelen rendelet hatályosságának területén sem telepe, sem általános illetékessége nincs, az a járásbíróság illetékes, amelynek területén az eljárás tárgya van.

Az 1. §. 1. pontjában említett, a Kt. 411. §-ában szabályozott zálogjog érvényesítése és az 1. §. 2. pontjában említett szemle fogamatossítása körül szükséges bírói eljárásra, valamint az 1. §. 7. pontjában említett eljárásra az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén az eljárás tárgya van.

Az 1. §. 4. pontja szerint a Kt. 320. §-án alapuló eljárásra az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén az eljárás tárgyát tevő ingóságok vannak, a Kt. 409. §-ának 2. bekezdésében (1. és 3. és 4. p.) szabályozott eljárásra pedig az átadási hely járásbíróósága illetékes.

Az 1. §. 5. pontjában említett összeg elfogadására és kiadására az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén a váltó fizetésének helye, a Kt. 449. §-a esetében pedig az a járásbíróóság, amelynek területén a közraktári vállalatnak a telepe van.

Az óváskönyvnek hitelesítésére (1. §. 6. p.) az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén az óvatoló közegek székhelye van.

Illetékes törvényszékek.

4. §. A törvényszékeknek mint cégbíróóságnak hatáskörébe tartozó nem peres kereskedelmi ügyek annak a törvényszéknek illetékessége alá tartoznak, ahol a cég be van jegyezve; ha pedig a cég bejegyezve nincs, az a törvényszék illetékes, amelynek a céget be kellett volna jegyezni. A cégbejegyzés kitörlése ezt az illetékességet nem szünteti meg.

5. §. Elvesztett kereskedelmi utalványnak (Kt. 298. §.), áruvagy zálogjegyzett (Kt. 452. §.), továbbá az elvesztett váltónak (V. 77. §.), és csekknek (1908: LVIII. t.-c. 20. §.) megsemmisítésére az a törvényszék illetékes, amelynek területén a fizetés vagy a teljesítés helye van.

Ugyanez a törvényszék illetékes a letett váltóösszegnek (Vt. 78. §.), kereskedelmi utalványra járó összegnek, továbbá az 1908: LVIII. t.-c. 21. §-a értelmében letett csekkösszegnek elfogadására és kiadására, valamint a Kt. 452. §-a értelmében adandó biztosíték mennyiségének meghatározására, elfogadására és kiadására.

6. §. A 4. és az 5. §-ban fel nem sorolt nem peres ügyekre az a törvényszék illetékes, amelynek területén a folyamodónak telepe, telep hiányában pedig általános illetékessége van.

3. A hatáskör és az illetékesség figyelembevétele.

7. §. Hatáskörét és illetékességét a bíróság a 4. §-ban említett ügyekben az eljárás egész folyamában hivatalból veszi figyelembe.

A jelen rendeletben szabályozott eljárásra tartozó egyéb ügyben hatáskörét és illetékességét a bíróság a kérelem elintézésékor hivatalból, az eljárás későbbi folyamában pedig csak az

ellenfél kifogására és csak akkor veszi figyelembe, ha az ellenfél kifogását az eljárás folyamán a bíróság elé terjesztett első kérelmében érvényesítette.

Hogy hatáskörrel nem bíró vagy nem illetékes bíróság járt el, az eljárás érvényességét nem érinti.

4. A bíróságok belső szervezete.

8. §. A nem peres kereskedelmi és váltóügyekben elsőfokban a törvényszék is mint egyes bíróság jár el, amennyiben ez a rendelet máskép nem rendelkezik.

9. §. Az ítélőtábla a nem peres kereskedelmi és váltóügyekben hármas tanácsban határoz. (Ppé. 80. §.)

A Kúria tanácsa az elnökön kívül négy bíróból alakul. (Ppé. 80. §.)

II. Eljárási rendelkezések.

1. Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt.

10. §. Amennyiben a törvény vagy a jelen rendelet mást nem rendel, kereskedelmi ügyekben a nem peres eljárást csak az erre jogosított fél kérelmére lehet megindítani.

11. §. A nem peres eljárásra tartozó ügyekben a fél vagy személyesen jár el, vagy magát meghatalmazottal képviselteti. Meghatalmazott csak ügyvéd lehet.

Az 1911: I. t.-c. (= Pp.) 102. §-a értelmében a bíróságnál előre bejelentett általános meghatalmazás a jelen rendelettel szabályozott eljárásra is kiterjed.

12. §. A beadványt a bíróság hivatalos nyelven és — ha nem ügyvéd adja be — a Pp. 100. §-ának 2. bekezdésében meghatározott alakban kell kiállítani.

A felek azonban az erre kirendelt bíró vagy bírósági hivatalnok előtt szóval is előterjeszthetik kérelmüket; a kérelmet jegyzőkönyvbe kell venni. A Pp. 135. §-ának 2. bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

A beadvány alaki kellékeire és szóbeli kérelem előterjesztésekor a személyazonosság igazolására fennálló egyéb szabályok érintetlenül maradnak.

A bíróság a beadványnak vagy mellékletének, valamint a kérelemnek hiányára a felet lehetőleg szóval figyelmeztesse; a hiányok pótlására a felet vagy meghatalmazottját (11. §.) maga elé idézheti és a hiányos beadványt a kellően igazolt félnek vagy meghatalmazottjának (11. §.) elismervény ellenében vissza is adhatja.

Ha a megidézés nehézségbe ütközik vagy költséggel jár, a bíróság a hiányok pótlására írásban hívja fel a folyamodót.

Ebben az esetben a pótlás iránt a végzésben tüzetes utasítást kell adni.

13. §. A bíróság hivatalból köteles a tényállást tisztázni.

A tényállás felderítése végett hivatalból is tudakozódhatik, feleket személyesen is, továbbá harmadik személyeket meghallgathat, a felek ajánlotta bizonyítást, ha eredményt előreláthatólag nem ígér, mellőzheti, viszont bizonyításfelvételt hivatalból is foganatosíthat.

A bíróság a feleket vagy harmadik személyeket okirat felmutatására kötelezheti.

Ha a bíróság a tényállást szakértő véleményének meghallgatása nélkül tisztázhatónak nem látja, — a tisztába hozandó kérdések tüzetes megjelölésével — szakértőt is meghallgathat.

Ha a meghallgatandó fél vagy személy meg nem jelenik, nem nyilatkozik vagy az okiratot nem mutatja fel, a bíró ellenében a tanuságtétel megtagadására a polgári perrendtartásban megszabott következményekkel alkalmazza; azok a körülmények azonban, amelyek alapján a tanuságtételt vagy az okirat felmutatását a polgári perrendtartás szerint meg lehet tagadni, a meghallgatás alkalmával is mentesítenek e köteletség alól.

14. §. Ha a kérelem felől a feleket meg kell hallgatni, vagy ha a bíróság a felek meghallgatását különben szükségesnek tartja, a feleket az eljáró bíró írásban vagy jegyzőkönyvileg hallgatja meg, ha pedig szóbeli tárgyalás szükséges, a polgári perrendtartásnak a járásbírói érdemleges tárgyalásra vonatkozó szabályai szerint kell eljárni.

Az a körülmény, hogy a fél meghallgatására nem jelent meg vagy nem nyilatkozott, továbbá, hogy a szóbeli tárgyaláson nem jelent meg, a tényállás tisztázását (13. §.) és az ügy elintézését nem akadályozza.

15. §. A bizonyításra a polgári perrendtartás szabályait kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy egyességi eskünek vagy a felektől megállapított eskünek nincs helye.

16. §. A bíróság végzéssel határoz.

17. §. A polgári perrendtartásnak az eljárás felfüggesztéséről szóló 234. §-át a jelen rendelettel szabályozott eljárásra azzal a hozzáadással kell alkalmazni, hogy a bíróság a nem peres eljárást a polgári per jogerős befejezéséig akkor is felfüggesztheti, ha a polgári pert még nem indították meg és ilyenkor a per megindítására határidőt szabhat.

A bíróság a nem peres eljárásban a per megindítása esetében is ideiglenesen intézkedhetik, ha ily intézkedése fenyegető és pótolhatatlan kár elhárítása végett multhatatlanul szükséges. A bíróság ideiglenes intézkedését bármikor megváltoztathatja.

18. §. A bíróság az eljárást befejező végzést kézbesítés útján közli, más végzését a jelenlevő féllel kihirdetés útján is közölheti.

19. §. A bírói határozatokat rendszerint a polgári perrendtartásban szabályozott közönséges kézbesítés szabályai (Pp. 157—162. §.) értelmében kell kézbesíteni. Ha a bíróság egyes esetekben szükségét látja, elrendelheti, hogy a határozatot az idéző végzéssel ellátott keresetlevél módjára vagy kizárólag a címzett saját kezébe kézbesítsék.

20. §. A bíróság az eljárást befejező végzésben az eljárás költségéről hivatalból intézkedik.

Az eljárás költségét rendszerint az a fél viseli, aki arra okot adott.

Hogy mennyiben van a költség kölcsönös megszüntetésének vagy az eljárás valamely szakában felmerült költség külön viselésének helye, azt a bíróság belátása szerint dönti el.

21. §. Az eljárás befejezése nem zárja ki ugyanannak a kérelemnek vagy feljelentésnek tárgyában a bíróság eljárásának ismétlését.

A bíróság azt a felet, aki az eljárás ismétlését nyilvánvalóan alaptalanul kéri, az eset körülményeihez képest pénzbírságban marasztalja. A pénzbírság összege és a felelősség tekintetében a Pp. 544. §-a irányadó.

22. §. Az eljárást befejező végzésben, ha pénzbeli marasztalást tartalmaz, legfeljebb nyolc napot kell a teljesítésre kitűzni, egyéb marasztalás teljesítésére a bíróság belátása szerint tűzhet határidőt.

A végzést a teljesítési határidő lejártával, ha pedig ilyen nincs kitzúve, nyomban foganatosítja a bíróság, kivéve, ha a bíróság vagy a felfolyamodási bíróság a foganatosítást a benyújtott előterjesztés vagy felfolyamodás elintézéséig felfüggeszti, vagy ha a Pp. 556. §-ának 2. bekezdésében felsorolt esetek valamelyike fordul elő.

Ha a bíróság az eljárást hivatalból teszi folyamatba, intézkedéseinek foganatosítását is hivatalból ellenőrzi.

2. Felfolyamodás. Előterjesztés. Igazolás.

23. §. Az eljárást befejező végzés ellen, ha járásbíróóság hozta, csak felfolyamodásnak van helye. Törvénszéknek az eljárást befejező elsőfokú végzése ellen előterjesztést vagy előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodást is lehet beadni. Egyebekben a Pp. 555. §-át kell alkalmazni.

Az eljárás folyama alatt hozott végzések ellen, kivéve költség előlegezésére kötelező vagy pénzbírságot megállapító vagy ideiglenes intézkedést tartalmazó (17. §.) végzést, sem előterjesztésnek, sem külön felfolyamodásnak nincsen helye. Az ily végzés ellen emelt panaszokat az eljárást befejező végzés ellen beadott felfolyamodásban lehet előterjeszteni.

Igazolásnak csak az előterjesztés és a felfolyamodás határidejének elmulasztása miatt van helye.

24. §. Előterjesztéssel és felfolyamodással élhet:

1. az a fél, akinek jogát vagy jogi érdekét a végzésben foglalt rendelkezés sérti, ideértve azt a felet is, aki a Kt. 17. §-a ellenére történt cégbejegyzésnek a törlését kérte;

2. a kereskedelmi- és iparkamara az eljárást befejező olyan végzés ellen, amely a Kt. 22. §-a értelmében tett feljelentésnek nem ad helyet.

Mind az előterjesztést, mind a felfolyamodást új tényekre és bizonyítékokra is lehet alapítani.

Ez a §. a cégbejegyzések kihirdetésére felügyelő miniszteri biztos jogkörét nem érinti.

25. §. Az előterjesztés vagy az előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodás felett hármas tanácsban a törvényszék határoz.

Ha az előterjesztés felfolyamodással kapcsolatos és a törvényszék hármas tanácsa annak eleget nem tesz, köteles az ügyet a felfolyamodás alapján — amennyiben annak visszautasítására a jelen rendelet értelmében nincs ok — a felsőbb bírósághoz (28. §.) felterjeszteni.

Ha azonban csupán előterjesztést adtak be és a törvényszék annak nem tesz eleget, ebben az esetben a felet a megátadott végzésben foglalt rendelkezésre utalja.

26. §. Nincs helye előterjesztésnek vagy felfolyamodásnak az eljárást befejező az ellen a végzés ellen, amellyel a bíróság:

1. a Kt. 108. §-a esetében felszámolót rendelt, vagy a felszámoló megbízást a Kt. 109. §-ának korlátai között visszavonta;

2. a Kt. 120. és 146. §-a esetében a könyvek vagy más iratok gondviselését valamelyik társtagra bízta;

3. a Kt. 135. §-a esetében a mérlegnek és egyéb adatoknak a kültaggal közlését rendelte el;

4. a Kt. 175. §-a esetében a társaság üzletvezetésének megvizsgálását rendelte el;

5. a Kt. 178. §-a esetében a közgyűlés összehívását rendelte el;

6. a Kt. 197. §-a esetében a meghatalmazottakat hivatalból rendeli ki.

A másodbíróság helybenhagyó végzése ellen nincs helye felfolyamodásnak, kivéve, ha a jelen rendelet másként rendelkezik.

A másodbíróság megváltoztató végzése ellen felfolyamodásnak van helye, kivéve, ha a polgári perrendtartás csak egyfokú felfolyamodást enged.

A Kt. 17. §-a ellenére cégbejegyzést rendelő határozatot, valamint a Kt. 22. §-a értelmében tett feljelentésre hozott határozatot helybenhagyó másodbírósági határozat ellen is van helye felfolyamodásnak.

27. §. Mind a felfolyamodást, mind pedig az előterjesztést a végzés közlését követő naptól számított nyolc nap alatt kell az elsőbíróságnál beadni.

28. §. Felsőbíróság:

1. a járásbíróság felett az a törvényszék, amelynek kerületébe a járásbíróság tartozik;

2. a törvényszék felett az az ítélőtábla, amelynek kerületébe a törvényszék tartozik;

3. az ítélőtábla felett a Kúria.

A másodfokon határozó elsőbíróság végzése ellen a felfolyamodást a 27. §-ban meghatározott idő alatt annál a bíróságnál kell beadni, amely első fokon határozott.

29. §. A bíróság az ügyet — a felhozott panaszokra tekintet nélkül — egész terjedelmében bírálja felül.

Az előbbi bekezdés szabálya nem áll, ha a panasz a határozatnak csak a költségről intézkedő része ellen irányul.

3. Egyes ügyekben követendő külön szabályok. Cégügyek.

30. §. Aki a kereskedelmi törvénynek a cégbejegyzésre vonatkozó rendeleteit nem tartja meg, azt a bíróság felhívja, hogy tizenöt nap alatt tegyen eleget a törvény megjelölendő rendelkezéseinek, mert különben a megszábotott pénzbírsággal fogják erre szorítani. A felhívó végzésben figyelmeztetni kell a felet, hogy a végzés ellen kézhezvételétől számított tizenöt nap alatt kifogással élhet.

A felhívás ellen irányuló minden beadványt kifogásnak kell tekinteni.

Ha a felhívott a kitézött határidőben nem tesz eleget a felhívásnak és kifogást sem terjeszt elő, a bíróság kiszabja a pénzbírságot és ha a felhívott e végzés kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt sem tesz eleget a felhívásnak, sem pedig kifogást nem terjeszt elő, a végzést át kell tenni az illetékes pénzügyigazgatósághoz.

Ha ellenben a felhívott a pénzbírságot kiszabó végzésnek a pénzügyigazgatósághoz való áttétele előtt eleget tesz a felhívásnak, vagy kifogást terjeszt elő, a pénzbírságot kiszabó végzést az első esetben hatályon kívül kell helyezni, kifogás előterjesztése esetében pedig az áttételt fel kell függeszteni. Ha a kifogást a bíróság alaposnak találja, a felhívást és a netán meghozott pénzbírságot kiszabó végzést hatályon kívül kell helyezni; ellenkező esetben a kifogást el kell vetni és — ha még nem történt meg — a pénzbírságot ki kell szabni és a rendelkezés teljesítése végett a jelen §-ban megszabott eljárást ismételni kell.

31. §. Az előbbi §-ban szabályozott eljárásnak van helye az ellen is, aki valamely céget jogosulatlanul használ. (Kt. 21. §. 3. bekezdése.)

32. §. Ha a cégbíróóság arról győződik meg, hogy a cégjegyzékbe történt valamely bejegyzés a törvény kötelező rendelkezését sérti, az érdekelteket a törvényellenesség megszüntetésére hivatalból felhívja és őket figyelmezteti, hogy amennyiben e felhívásnak eleget nem tesznek, vagy kifogást nem emelnek, a bejegyzést a 2. bekezdésben megállapított határidő elteltével hivatalból fogja törölni.

A felhívásban legalább harminc napi határidőt kell kitűzni, amely idő alatt a felhívott kifogást adhat be. A határidőt a bíróság méltánylást érdemlő esetben kérelemre meghosszabbíthatja. A kifogás felett a törvényszék hármas tanácsban határoz és amennyiben a felhívó végzést fenntartja, legalább tizenöt napi újabb határidőt tűz ki a felhívás teljesítésére.

Mind a felhívást tartalmazó, mind pedig a kifogást elvető végzés ellen a 27. §-ban meghatározott időben az ítéletáblához, az ítéletábla helybenhagyó végzése ellen pedig a Kúriához felfolyamodásnak van helye.

Az ítéletábla és a Kúria, amennyiben a felhívást tartalmazó végzést helybenhagyja, határozatában legalább tizenöt napi határidőt tűz ki a felhívás teljesítésére.

Ha a felhívott a 2. bekezdésben megjelölt határidőben nem tesz eleget a felhívásnak és kifogást nem ad be, vagy a felhívás felett végérvényesen döntő felsőbbírói határozatban kítűzött határidőn belül nem tesz eleget a felhívásnak, a cégbíróóság a törvényellenes bejegyzést hivatalból törli.

33. §. Ha a főtelep cégbíróósága által foganatosított bejegyzés a törvény kötelező rendelkezését sérti, a bíróság a fióktelep bejegyzését mindaddig megtagadhatja, amíg a folyamodó a törvényellenesség megszűnését nem igazolja.

Ha a korábbi telep cégbíróósága által foganatosított bejegyzés a törvény rendelkezéseit sérti, a bejegyzést mindaddig, amíg a folyamodó a törvényellenesség megszűnését nem igazolja, az a bíróság is megtagadhatja, amelynek területére a részvénytársaság vagy a szövetkezet telepét áthelyezni kívánja.

Az 1. és a 2. bekezdésben említett megtagadó végzés ellen a 27. §-ban megállapított határidőben az illetékes ítéletáblához; az ítéletábla helybenhagyó végzése ellen pedig a Kúriához felfolyamodásnak van helye.

34. §. A cégírártárban és az okmánytárban őrzött iratokat és az eredeti cégjegyzékeket az ügyiratokhoz csatolni nem lehet. Amennyiben az eredeti okiratokra szükség van, a Pp. 331. §-át kell alkalmazni.

A perbíróóság és a felsőbbíróóság megtekintés végett az okirat eredetijét, ha szükségesnek látja, a tárgyalásnak vagy az ügy tárgyaláson kívüli elintézésének a napjára megszerezheti, de köteles nyomban visszaküldeni.

Bírói szemle.

35. §. A Kt. 347., 371., 409. és 481. §-aiban megjelölt szemlére irányuló kérelem különös kellékei, valamint a szemle fogantatása tekintetében a Pp. 383—386. §-ait kell megfelelően alkalmazni.

Zálogjog érvényesítése.

36. §. Az 1. §. pontjában megjelölt zálogjog érvényesítésére vonatkozó kérvényhez a záloghitelezőnek csatolnia kell a zálogjogot megállapító vagy egyéb szükséges okiratokat és be kell mutatnia a bíróságnak a zálogtárgyat vagy elő kell adni, hogy a zálogtárgy az ő birtokában van, vagy rendelkezésére áll és hogy hol található.

A bíróság, amennyiben a becsatolt okiratok alapján helyénvalónak látja, elrendeli a zálogtárgy elárverezését és a végrehajtási törvény (1881: LX. t.-c. 115. §.) értelmében fogantatja.

Biztosíték letétele.

37. §. A váltó- vagy a csekkösszegnek, illetőleg a biztosítékoknak letétele tárgyában (Vt. 25., 28., 29., 40. és 77. §§., Kt. 298., 452. §., 1908: LVIII. t.-c. 21. §.) beadott kérvényeket a bírói letétekre fennálló szabályok szerint kell előterjeszteni és — amennyiben a letétel nem bírói meghagyásra vagy egyébként folyamatban levő ügyből kifolyólag történt — csatolni kell a kérvényhez annak az okiratnak (váltónak, csekknek stb.) a másolatát, amelyre a letét vonatkozik, vagy elő kell adnia az okiratnak lényeges tartalmát.

Mind a letétet elfogadó, mind a letétet kiutaló végzésben meg kell jelölni: a letevő nevét, az okiratot kelet, lejárát, összeg és a kibocsátó vagy kiállító neve szerint; a letétet kiutaló végzésben pedig utasítást kell adni arra, hogy a letétet a váltóra, kereskedelmi utalványra vagy a csekkre fizetett résztörlesztésül vagy végleges kiegyenlítésül és ennek megfelelő nyugta ellenében, esetleg az okirat bevonása ellenében vagy bevonása nélkül kell kifizetni.

III. Záró rendelkezések.

38. §. A nem peres eljárásban kiszabott pénzbírság behajtására és hovafordítására a Pp. 791. §-ának 3. bekezdése irányadó.

39. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartással egyidejűleg lép életbe és azt az életbelépéskor folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell; a bírói hatáskör és illetékesség tekintetében azonban a folyamatban levő ügyekben a korábbi jogszabályok irányadók.

Amennyiben ez a rendelet külön nem rendelkezik, a polgári perrendtartás vonatkozó szabályai nyerne megfelelő alkalmazást.

A Pp. 3. §-ának utolsó bekezdése értelmében a jelen rendelet életbelépésével hatályát veszti a kereskedelmi ügyekben követendő peres és perenkívüli eljárás szabályozása tárgyában 1881. évi november hó 1-én 3269. I. M. E. sz. a. kelt rendeletnek, továbbá a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában 1881. évi november hó 1-én 2851. I. M. E. sz. a. kelt rendeletnek a perenkívüli eljárásra vonatkozó része is.

Kelt Budapesten, 1914. évi november hó 25. napján.

1927: III. t.-c., cég megszűnésének a kereskedelmi cégjegyzékbe hivatalból bevezetéséről.

1. §. Ha a cégbíróság arról szerez tudomást, hogy a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetett cég tényleg megszűnt, de a megszűnésnek a fennálló szabályok szerint szükséges bejelentését a kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-c.) alapján kiroható bírsággal kikényszeríteni nem lehet, a cégbíróság hivatalból megindítja az eljárást avégett, hogy a cég megszűnését az egyébként szükséges felszámolási eljárás mellőzésével hivatalból bevezettesse a cégjegyzékbe.

Az előbbi bekezdés rendelkezését külföldi részvénytársaságok vagy szövetkezetek megszűnt belföldi képviselősege, fióköntézte vagy ügynöksége tekintetében is alkalmazni kell.

Biztosító magánvállalat tekintetében az eljárást csak a biztosító magánvállalatok felügyelő hatóságának kérelmére vagy előzetes hozzájárulásával lehet megindítani.

Ha valamely bíróság vagy közigazgatási hatóság hivatalos eljárásában tudomást szerez valamely bejegyzett cég megszűnéséről, ezt a cégbírósággal közölni köteles.

2. §. A cég megszűnésére vonatkozó bevezetés elrendelése előtt a cégbíróság felhívja a megszűnt cég birtokosaként a cégjegyzékbe bejegyzett személyt vagy jogutódát, hogyha a cég megszűnésének bevezetése ellen kifogása van, ezt a felhívás közötételétől negyvenöt nap alatt terjessze elő. Részvénytársaság vagy szövetkezet tekintetében a felhívást az igazgatóságnak a cégjegyzékbe bevezetett tagjához (tagjaihoz) vagy felszámolóihoz, illetőleg az 1. §. 2. bekezdése esetében a belföldi képviselőség (fióköntézet, ügynökség) képviselőjére jogosult személyhez kell intézni.

A felhívást a Budapesti Közlönyben hivatalból egyszer kell közzé tenni, még pedig akkor is, ha a cégbirtokos vagy jogutóda, illetőleg az 1. §. 2. bekezdése esetében a belföldi képviselőség képviselőjére jogosult személy vagy pedig tartózkodóhelyük ismeretlen vagy az ország területén kívül van.

A közzététel napjától negyvenöt nap alatt a cég megszűnésének szándékolt bevezetése ellen bárki kifogást tehet, akinek a cég fennállása jogi érdeke.

A felhívást — a biztosító magánvállalatokra vonatkozó kivételével — a cégbíróóság megküldi a cégjegyzékbe bejegyzett kereskedelmi telep szerint illetékes kereskedelmi és iparkamárának s az illetékes m. kir. adóhivatalnak.

A kifogás előterjesztésére nyitva álló határidő eltelté után a cégbíróóság a cégmegszűnés bevezetése tárgyában az eset körülményeihez képest az érdekeltek meghallgatása után vagy anélkül végzéssel határoz. A végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Az eljárásra egyebekben a kereskedelmi és váltóügyekben követendő nem peres eljárás szabályai irányadók.

3. §. Az előbbi §-ban említett felhívásnak a Budapesti Közlönyben, továbbá a cég megszűnésére vonatkozó bejegyzésnek a Központi Ertesítőben közzétételéért díjat nem kell fizetni.

4. §. Ez a törvény kihirdetésének napján lép életbe és az igazságügyminiszter, a kereskedelemügyi miniszter és a pénzügyminiszter hajtja végre. (Kihirdettetett 1927. ápr. 27-én.)

A kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárás. (68400/1914. I. M. sz. rendelet.)

A kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárás tárgyában 1906. évi T. 215/6. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri rendelet, amelyet a polgári perrendtartásról szóló 1911: L. törvénycikket életbeléptető 1912: LIV. t.-c. 6. §-a hatályban tartott, az idézett 1912: LIV. t.-c. 6. §-ának utolsó bekezdésében kapott felhatalmazás alapján tett módosításokkal és kiegészítésekkel a következő szövegben bocsátom ki:

I. Eljárás a törvényszék előtt.

1. §. Az 1875: XXXVII. t.-c. 218—221., 246. és 462. §-ai, az 1876: XXXVI. t.-c. 32—34. §-ai s az 1897: XXXIV. t.-c. 28. §-a alapján indítandó eljárásra kizárólag az a törvényszék illetékes, amelynél az illető részvénytársaság vagy szövetkezet, illetőleg a biztosító vállalat az eljárás megindításakor be van jegyezve, ha pedig több törvényszéknél van bejegyezve az, amelyik a főtelepnek vagy a külföldi cég belföldi képviselőségének cégbíróósága.

Ha az eljárás megindításakor a cég már nincs bejegyezve, az a törvényszék illetékes, amelynél legutóbb be volt jegyezve.

2. §. Amennyiben ez a rendelet másként nem rendelkezik, a törvényszék minden határozatát hármas tanácsban hozza.

A tanácsnak nem lehet tagja, aki ugyanabban az ügyben vizsgálóbiztosként működött. A bírák, a jegyzőkönyvvezetők s a kir. ügyészség tagjainak kizárására és mellőzésére nézve egyébként a Bp. (1896: XXXIII. t.-c.) VI. fejezetének rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

Amelyik bíróságnál kereskedelmi ügyekre külön tanács van alakítva, ott a jelen rendelettel szabályozott eljárás szerint elintézendő ügyekben a kereskedelmi ügyekre alakított tanács jár el. Ahol ilyen tanács megalakítva nincs, ott a jelen rendelettel szabályozott eljárás szerint elintézendő ügyeket a polgári ügyekben ítélkező tanácsok egyike elé kell utalni.

3. §. Az eljárást haladéktalanul hivatalból kell megindítani, mihelyt az illetékes törvényszék bármilyen módon hivatalos tudomást nyer oly cselekményről vagy mulasztásról, amely az 1. §-ban felsorolt törvényhelyek valamelyikébe ütközik.

A bíróságok, a kir. ügyészségek és az 1875: XXXVII. t.-c. 22. §-ában említett hatóságok kötelesek a tudomásukra jutott ily cselekményeket és mulasztásokat az eljárás megindítása végett az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bejelenteni.

4. §. Ha oly cselekmény vagy mulasztás látszik fennforogni, amely rendszerint szabadságvesztésbüntetéssel sujtandó (1875: XXXVII. t.-c. 218., 219., 462. §-ai, 1876: XXXVI. t.-c. 32. §-a), a törvényszék, amennyiben a tényállás felderítésére szükségesnek látja, vizsgálatot rendel el és foganatosítása végett saját bírói tagjai vagy önálló működési körrel felruházott jegyzői közül vizsgálóbiztost küld ki. Ezekről az intézkedésekről a mellette működő kir. ügyészséget — a budapesti kir. törvényszék a budapesti kir. ügyészséget — egyidejűleg értesíti.

A törvényszéknek oly végzését is, amely az eljárás megindítását mellözi, közölni kell a kir. ügyészséggel.

5. §. A vizsgálóbiztos feladata a tényállást minden irányban felderíteni, úgy, hogy a törvényszék az eljárás megszüntetése, vagy a tárgyalás megtartása kérdésében határozhasson.

E célból kihallgatja a panaszlottat, ha ez a terhére rótt cselekmény vagy mulasztás tárgyában nyilatkozni kíván és beszerzi a tényállás felderítésére alkalmas egyéb adatokat és bizonyítékokat.

Tanuk és szakértők kihallgatására és szemle foganatosítására nézve a Bp. XIII. és XIV. fejezetének rendelkezései irányadók. Tanuként idézett üzleti alkalmazottat a vizsgálóbiztos s az ítélkező bíróság felmenthet oly ténykörülmeny tanusítása alól, amely a vizsgálat, vagy a tárgyalás alapját tevő vétségnek kiderítésében nem döntő fontosságú és szükség nélkül üzleti titoknak felfedésére vezethetne. A könyvvizsgálat elrendelése iránt, ha a vizsgálóbiztos szükségesnek tartja, a bíróság határozatát köteles kikérni. Könyvvizsgálatnak annyiban van helye,

amennyiben az eljárás tárgyává tett cselekmény vagy mulasztás megállapíthatása végett szükséges.

Ha vizsgálati cselekményt megkeresés útján kell teljesíteni, a megkeresést az illetékes járásbíróshoz, mint polgári bírósághoz kell intézni.

A vizsgálatot elrendelő törvényszék a vizsgáló biztosnak a vizsgálat mikénti foganatosítására, folytatására, vagy befejezésére nézve utasítást adhat.

6. §. A kir. ügyészség a közérdek szempontjából ellenőrzi a vizsgálatot. E célból a vizsgálati iratokat bármikor megtekintheti s a vizsgálat mikénti foganatosítása, kiegészítése vagy megszüntetése iránt a vizsgálóbiztoshoz indítványt nyújthat be, határozatai vagy intézkedései ellen pedig a törvényszékhez előterjesztéssel élhet.

Az indítványozás és az előterjesztés joga a panaszlottat is megilleti.

A panaszlott már a vizsgálat folyamában választhat védőt, akit a Bp. 62. és 63. §-ában a védő részére biztosított jogok illetnek. Védő csak ügyvédi kamaránál bejegyzett gyakorló ügyvéd lehet.

Hogy tanuk vagy szakértők kihallgatása, vagy szemle foganatosítása esetében mennyiben folyhat be e vizsgálati cselekményekbe a kir. ügyészség, a panaszlott s a védő, arra nézve a Bp. 125—127. §-ainak rendelkezései irányadók.

7. §. A sértettet sem a vizsgálat, sem a további eljárás során beavatkozás, indítványozási jog, perbeszéd vagy jogorvoslat nem illeti meg, de szabadságában áll úgy a vizsgálat, mint a tárgyalás során külön beadványban a mulasztás, vagy a tiltott cselekmény felderítését, vagy bizonyítását előmozdító ténykörülményeket, illetve bizonyítékokat akár a kir. ügyészség útján, akár közvetlenül a vizsgálóbiztosnak, illetőleg a törvényszéknek és az ítélőtáblának bejelenteni. Amennyiben tárgyalás elrendelése esetében megidézését mellőzték, tanuként való megidézését követelheti, s ezt a törvényszék, illetőleg az ítélőtábla semmisség terhével köteles elrendelni.

8. §. A vizsgálat befejezése után a vizsgálóbiztos az iratokat beterjeszti a törvényszékhez.

A törvényszék, ha az eljárás folytatására nem lát kellő alapot, az eljárást végzéssel megszünteti; ellenkező esetben — hacsak a büntetőtörvénynek súlya alá eső cselekménynek jelentősége nem merült fel, amely esetben az illetékes büntetőbíróshoz kell áttenni — az ügy szóbeli tárgyalását rendelheti el, s arra határnapot tűz ki.

Megelőző vizsgálat nélkül is elrendelheti a törvényszék a szóbeli tárgyalást, ha a tényállás tisztá vagy nehézség nélkül tisztába hozható. Ebben az esetben azonban a panaszlottat előzőleg tizenöt napnál nem hosszabb záros határidő alatt be-

adandó nyilatkozatra kell felhívni és a nyilatkozási határidő elteltét meg kel várni. A felhívás elmaradhat, ha külföldön való kézbesítése nehézségbe ütköznék. Ha a felhívás a panaszlottnak ismeretlen helyen való tartózkodása miatt nem kézbesíthető, ez a további eljárást nem gátolja.

A tárgyalást rendelő végzésben meg kell említeni azt a cselekményt vagy mulasztást, amely a panaszlottat terhelni látszik, s azt a törvényhelyet, amely szerint az büntetendő.

9. §. A tárgyalás elrendelésével egyidejűleg a törvényszék a feleknek (a kir. ügyésznek, a panaszlottnak és az esetleg már bejelentett védőnek), valamint a tárgyaláson kihallgatandó tanuknak és szakértőknek megidézéséről is gondoskodik. A törvényszék, ha szükségesnek és idővesztés nélkül lehetségesnek látja, pótlólag oly tanukat és szakértőket is idéztethet meg, akiket a felek valamelyike csak a tárgyalás elrendelése után jelentett be.

A panaszlottat a tárgyalást rendelő végzésnek saját kezéhez kézbesítése mellett azzal a figyelmeztetéssel kell megidézni, hogy meg nem jelenése az ügy tárgyalását nem fogja akadályozni és hogy szabadságában áll a tárgyalásra védőt küldeni. Az idézés vétele s a tárgyalási határnap között legalább tizenöt napi időköznek kell lennie. Ha a panaszlott tartózkodóhelye ismeretlen, az idézésnek a hivatalos lapban való egyszeri közlése pótolja a kézbesítést. Ebben az esetben hivatalból védőt kell rendelni, akinek a bíróság által megállapítandó költségét a kincstár előlegezi. A védő személyének kirendelése végett az illetékes ügyvédi kamarát kell megkeresni.

A panaszlott elővezetésének, előzetes letartóztatásának vagy vizsgálati fogságba helyezésének nincs helye.

10. §. A tárgyalás az azt elrendelő végzés felolvasásával veszi kezdetét. Ezután az előadó bíró röviden ismerteti az ügyet.

A törvényszerűen megidézett panaszlottnak, a védőnek vagy a kir. ügyésznek meg nem jelenése a tárgyalás megtartását nem akadályozza; a tanúk vagy a szakértők elmaradása esetében a törvényszék a Bp. 303. §-a szerint jár el.

A megjelent panaszlottat, amennyiben nyilatkozni kíván, az elnök az eljárás tárgyává tett cselekményre vagy mulasztásra nézve kihallgatja. Ebben az esetben a tanács többi bírói tagjai, a kir. ügyész és a védő is intézhetnek hozzá kérdéseket. Ezután a Bp. 306—314. §-ainak megfelelő alkalmazásával a bizonyítást kell felvenni.

A bizonyítás befejezése után előbb a kir. ügyész terjeszti elő indítványát, azután a védő és utána panaszlott a védelmet. További szóváltásnak nincs helye.

A felek meg nem jelenése esetében az ügyet és a beszerzett bizonyítékokat az előadó bíró adja elő.

A tárgyalás nyilvánosságára nézve a Bp. 293—295. §-ai irányadók. Amennyiben üzleti titok felfedése válik szükségessé, e kérdés tárgyalásának tartamára a nyilvánosság kizárását el lehet rendelni.

Az elnöknek a tárgyalás vezetése s a rend fenntartása körüli tennivalókra és jogkörére a Bp. XVIII. fejezetének idevonatkozó rendelkezését kell megfelelően alkalmazni.

11. §. A törvényszék, ha a bizonyítás felvétele végett szükséges, vagy ha a panaszlottnak a védelem elkészítésére nem volt ideje, a tárgyalást elhalasztja. Ha a törvényszék az ügynek bővebb felderítését tartja szükségesnek, közbenszóló végzéssel az eljárás kiegészítését rendeli el.

Ha a tárgyalás folyamán a törvényszék illetékességéhez tartozó más vétség jelenségei merülnek fel, mint amelyre nézve a tárgyalás el van rendelve, a törvényszék, ha az eljárás külválasztását nem tartja helyénvalónak, a panaszlott kérelmére a tárgyalást legfőlőbb 15 napra elhalasztja. Ezen az alapon nem lehet a tárgyalást elhalasztani akkor, ha a tárgyalás folyamán nem más vétség tényálladéka merül fel, hanem a panaszlott tényálladék alapján a minősítés változik.

12. §. A tárgyalás befejezése után a törvényszék annak fejleményeihez képest vagy végzéssel megszünteti az eljárást, vagy ítélettel vétkesnek mondja ki a panaszlottat és kiszabja reá a törvényszerű büntetést. Mindegyik esetben határozatát indokolni köteles s azt csakis a tárgyaláson fennforgott bizonyítékokra alapíthatja. A kir. ügyész indítványai a törvényszéket semmi irányban sem kötik.

Pénzbírságra, vagy pedig pénzbüntetésre szóló ítélet esetében az elítélt annak tizenöt nap alatt végrehajtás terhe mellett való megfizetésére kötelezendő.

13. §. Az elítélt panaszlottat az ítéletben egyuttal a felmerült és számszerűen meghatározandó eljárási költségnek tizenöt nap alatt végrehajtás terhe mellett való megfizetésére s a még felmerülő költségnek viselésére kell kötelezni. Az eljárási költséget az államkincstár előlegezi és ha az eljárás megszüntetik, viseli is. Az eljárási költséghez számítandó az ítélet végrehajtásával járó költség is.

Ha egy ügyben többen vannak elítélve, mindegyiknek terhére külön kell az általa viselendő költséget megállapítani. Ha egy és ugyanabban a mulasztásban vagy tiltott cselekményben többen találtak vétkeseknek, a költség egyetemleges viselésének kérdésében az anyagi jogszabályok irányadók.

14. §. A törvényszék határozatát, ha tárgyalás folytán hozták, kihirdetés útján, különben kézbesítés útján kell az érdekeltekkel közölni.

A tárgyalás folytán hozott határozatot is kézbesíteni kell azoknak az érdekelteknek, akik a kézbesítést a kihirdetéskor

kéri. Ezekre nézve a jogorvoslati határidő a kézbesítéstől számítandó.

II. Fellebbvitel.

15. §. A törvényszék ítéletét a panaszlott, a védő s a kir. ügyész, a tárgyalás után hozott megszüntető végzést a kir. ügyész az ítéletáblához fellebbezheti. Fellebbezésnek a jelen rendeletbe ütköző s a tárgyaláson előfordult alaki jogsértés miatt is van helye.

A törvényszéknek a tárgyalás előkészítésére vonatkozó végzései ellen, nevezetesen azok ellen, amelyekkel vizsgálatot rendel, a vizsgálat kiegészítése vagy befejezése iránt intézkedik, a vizsgálóbiztosnak utasítást ad, a felek előterjesztéseit elintézi, a panaszlottat nyilatkozatra hívja fel vagy a felhívást mellőzi, könyvvizsgálatot, tárgyalást rendel vagy a tárgyalást elnapolja, külön jogorvoslatnak nincs helye; az ily végzéssel okozott sérelem ellen az ügyet befejező határozat ellen beadott jogorvoslatban lehet orvoslást kérni. Egyéb végzései ellen a panaszlott, a védő s a kir. ügyész, ez utóbbi különösen oly végzés ellen, amely az eljárás megindítását mellőzi vagy az eljárást tárgyalás nélkül megszünteti, — továbbá a tanuk, a szakértők, a tolmácsok s a rendbírsággal vagy pedig pénzbüntetéssel sújtottak, ezek azonban csupán a reájuk vonatkozó rendelkezések ellen, — az ítéletáblához felfolyamodással élhetnek.

Mind a fellebbezést, mind a felfolyamodást a kihirdetéstől számított 8 nap alatt egy példányban kell beadni a törvényszéknél.

A törvényszék az elkészt, kizárt vagy arra nem jogosult személy által beadott fellebbezést, vagy felfolyamodást hivatalból visszautasítja.

16. §. A fellebbezőnek vagy a felfolyamodónak ellenfele a fellebbezést, illetőleg a felfolyamodást és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit az iratok felterjesztéséig a törvényszéknél, azután pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig az ítéletáblánál benyújthatja.

17. §. A felfolyamodásnak csupán abban az esetben van felfüggesztő hatálya, ha a Bp. 194. és 232. §-aiban meghatározott rendbüntetés alkalmazását támadja meg, más esetekben a törvényszék a megtámadott végzés foganatosítását fontos okból a felfolyamodás elintézéséig felfüggesztheti.

A fellebbezés felfüggeszti az ítélet jogerőre emelkedését. Ha az ítéletnek csak egy részét támadták meg fellebbezéssel, vagy ha több panaszlott közül csak az egyik vagy nem valamennyi fellebbezett, az ítélet nem fellebbezett részében, vagy a nem fellebbező panaszlottra nézve rendszerint jogerőre emelkedik. Oly esetekben azonban, midőn az ügy csak egységesen dönt-

hető el, az ítéletet az egyik panaszlott vagy védője által beadott fellebbezés alapján a többiek javára is felül kell bírálni.

A kir. ügyészség a panaszlott javára is fellebbezhet.

18. §. Az ítélőtábla a felfolyamodást zárt ülésben végzéssel intézi el.

Végzése ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

19. §. Fellebbezés esetében az ítélőtábla a felterjesztett iratokat elsősorban tanácsülésben abból a szempontból vizsgálja meg, hogy az ügyet el lehet-e érdemileg intézni.

Az ítélőtábla a fellebbezést, ha úgy találja, hogy azt a 15. §. utolsó bekezdése értelmében már az elsőbíróság köteles lett volna hivatalból visszautasítani, visszautasítja.

Ha úgy találja, hogy a Bp. 384. §-ának 1—4. pontjaiban, vagy a jelen rendeletben meghatározott alaki semmisségi ok fenn, az elsőbíróság határozatát az ítélőtábla azzal az egész eljárással együtt, amely a semmisségi okot megállapító cselekmény vagy mulasztás után következett, végzéssel hivatalból megsemmisíti és amennyiben új eljárás szükséges, erre az elsőbíróságot utasítja.

Ha pótlást vagy a bizonyító eljárás kiegészítését vagy ismétlését látja az ítélőtábla szükségesnek, ez irányban a Bp. 401—403. §-ainak megfelelő alkalmazásával intézkedik. Ha a felek a fellebbezésben, az ellenészrevételekben vagy külön beadványban új tanúra vagy szakértőre hivatkoznak s az azokkal bizonyítani kívánt ténykörülmeny az ügy megbírálására befolyással lehet, e tárgyban az ítélőtábla bizonyításfelvételt rendelhet el.

Ha az ügyet érdemileg el lehet intézni, vagy az elrendelt pótlást vagy kiegészítést teljesítették, az ítélőtábla az ügy nyilvános tárgyalására határnapot tűz ki s arra a főügyészséget, a panaszlottat s védőjét megidézi.

20. §. A fellebbviteli tárgyaláson az ügy előadója a fellebbezés szabta keretben ismerteti az ügy állását, nevezetesen előadja a vitás ténykörülmenyekre nézve az elsőbíróság előtti tárgyaláson előfordult, valamint az ítélőtábla rendeletére újabban felvett bizonyítékokat. Lényeges okiratot, nyilatkozatot, tanúvallomást és szakértői véleményt fel kell olvasni. Ezután az előadó felolvassa vagy felolvastatja a fellebbezett határozatot, s ismerteti a fellebbezésnek és az esetleges ellenészrevételeknek tartalmát.

A felek megtehetik a bizonyító eljárásra s az egyes bizonyítékokra vonatkozó észrevételeiket és új bizonyítékokat hozhatnak fel.

Ha a bizonyító eljárásnak az ítélőtábla előtt való megismétlése vagy új bizonyításfelvétel mutatkozik szükségesnek, az ítélőtábla erre nézve a jelen rendeletből folyó eltérésekkel a Bp. 415. §-a szerint jár el.

A bizonyító eljárás befejezése után a főügyészség képviselője előterjeszti indítványát s a védő és utána a panaszlott a védelmet.

Egyebekben a másodbíróság előtti eljárásra s a határozathozatalra a 10., a 12. és a 13. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

21. §. Az ítélőtáblának a fellebbezési eljárásban hozott végzése ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Ítélete ellen csak a panaszlott adhat be semmisségi panaszt, ha a törvény megsértésével ítelték el.

A semmisségi panaszt ügyvéd által a másodbírósági ítélet közlésétől számított nyolc nap alatt a törvényszéknél kell beadni, mely azt elintézés végett a Kúriához terjeszti fel. A bírói vagy ügyészi minőségben alkalmazott államhivatalnok, a kir. közjegyző, a nyilvános jogtanár, az, akinek bírói hivatalra vagy ügyvédségre minősítő oklevele van és a jogtudor saját ügyében vagy atyai hatalom alatt álló kiskorú gyermeke, gyámoltja vagy gondnokoltja ügyében, továbbá mint nejeének meghatalmazottja, ügyvédi képviselőre nem szorul.

A 15. §. utolsó bekezdését s a 16. §-t megfelelően alkalmazni kell.

22. §. A Kúria, ha semmisségi panaszt hivatalból visszautasítandónak nem találja, annak nyilvános ülésen való megvizsgálására határnapot tűz ki s arra a koronaügyészt és a panaszlott védőjét megidézi.

Az ügy előadására nézve a Kúrián is a 20. §. szabályait kell alkalmazni, bizonyítási eljárásnak azonban nincs helye. A másodbíróság által megállapított tényállást csak annyiban lehet megtámadni, amennyiben a másodbíróság jogszabály megsértésével állapított vagy nem állapított meg valamely tényt.

Az előadás befejezése után előbb a koronaügyész vagy helyettese, azután a védő, vagy ha a panaszlott ügyvédi képviselőre nem szorul (21. §.), ő maga szólalhat fel; további szóváltásnak nincs helye.

A Kúria, ha a semmisségi panasznak helyt ad, rendszerint azonnal az ügy érdemében is határoz s ebben az esetben a tényállást az előtte fekvő adatok alapján önmaga szabad meggyőződése szerint állapítja meg. Ha azonban az ügyet nem tárgyalja érdemileg megbírálnak, a másodbíróságot új eljárásra és új érdemi határozat hozatalára utasítja.

23. §. Az ítélőtáblának s a Kúriának határozatait az elsőbíróság kézbesítés útján közli a felekkel.

III. Igazolás. Ujrafelvétel.

24. §. A panaszlott, aki hibáján kívül akadályozva volt abban, hogy az elsőbírósági tárgyaláson megjelenjen, vagy fel-

lebbezését vagy semmisségi panaszát kellő időben beadja, igazolást kérhet. Más mulasztás miatt igazolásnak nincs helye.

Az igazolási kérvényt az elmulasztott tárgyalási határnaptól, illetőleg az elmulasztott jogorvoslati határidő lejártától számított harminc nap alatt a törvényszéknél kell beadni. A kérvény felszerelésére és elintézésére a Bp. 464—466. §-ai irányadók.

Igazolásnak helyt adó elsőbírósági végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye. Az igazolást megtagadó elsőbírósági végzés ellen a panaszlott nyolc nap alatt felfolyamodást adhat be. Az ítéletábla az igazolás kérdésében végérvényesen határoz.

25. §. Újrafelvételt csak a panaszlott kérhet egy ízben a Bp. 446. §-ában meghatározott feltételek valamelyikének fennforgása esetében, és ő is csak akkor, ha szabadságvesztésbüntetésre ítélték vagy ha sem nyilatkozat benyújtva, sem védelem előterjesztve nem volt.

Ha a panaszlott az újrafelvétel kérése előtt meghalt, azt helyette özvegye és törvényes leszármazója kérheti.

A kérvényt annál a bíróságnál kel beadni, amely az ügyben első fokon eljár. A Bp. XXI. fejezetének, az újrafelvétel iránt tett indítvány tárgyalását s a határozathozatalt illető rendelkezéseit a jelen rendeletből folyó eltérésekkel megfelelően alkalmazni kell.

Az újrafelvétel elrendelése ellen jogorvoslatnak nincs helye. Megtagadása ellen a kérelmező fél nyolc nap alatt felfolyamodást adhat be. Az ítéletábla végérvényesen határoz.

IV. Eljárás, ha a cselekmény vagy a mulasztás csak pénzbírsággal vagy csak pénzbüntetéssel büntethető.

26. §. Ha a cselekmény vagy a mulasztás, amely miatt az eljárás megindítandó, csak pénzbírsággal, vagy pedig csak pénzbüntetéssel büntethető (1875: XXXVII. t.-c. 221. §-a, 1876: XXXVI. t.-c. 34. §-a, 1897: XXXII. t.-c. 21. §-ának második bekezdése), az ügy előadója mint egyes bíró vizsgálat és tárgyalás mellőzésével felhívja a panaszlottat, hogy igazoló nyilatkozatát a felhívás vételétől számított tizenöt nap alatt adja be. A felhívás a panaszlottnak saját kezébe kézbesítendő s ha ez belföldön nem lehetséges, a hivatalos lapban egyszer közzéteendő. A közzététel pótolja a kézbesítést.

A határidő eltelte után a törvényszék az esetleg beadott nyilatkozat figyelembevételével a hivatalos tudomására jutott adatok alapján a büntetés kiszabása vagy az eljárás megszüntetése iránt zárt ülésben végzéssel határoz és végzését a panaszlottnak s a kir. ügyészségnek kézbesítetteti, akik az ellen a kézbesítéstől számított nyolc nap alatt az ítéletáblához felfolyamodhatnak.

E felfolyamodás halasztó hatályú, elmulasztása miatt a panaszlott a 24. §. első és második bekezdésének megfelelő alkalmazásával igazolást kérhet.

Az ítéletőbbla végérvényesen határoz.

27. §. Az előbbi §. eseteiben is a 4—25. §-okban szabályozott eljárást kell követni, ha a bíróság a tényállás felderítése végett vizsgálatot vagy szóbeli tárgyalást szükségesnek talál vagy ha a panaszlott mentelmi jogot élvez.

V. Vegyes és záró rendelkezések.

28. §. A jogerős ítéletet vagy marasztaló végzést a Bp. XXXVIII. fejezetében foglalt rendelkezések megfelelő alkalmazásával kell végrehajtani.

A jelen rendelet alapján kiszabott pénzbüntetésnek elzárásra való átváltoztatására, a pénzbüntetés és a pénzbírság kiszabásának módjára, behajtására és hovafordítására ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni, amelyek a bíróság által a bünvádi perrendtartás alapján kiszabott pénzbüntetésre és pénzbírságra fennállanak.

A törvényszék felfüggesztheti a fellebbezés vagy a semmisségi panasz elmulasztása folytán jogerőre emelkedett marasztaló végzésnek végrehajtását, ha a panaszlott kellő időben igazolást kért és kérelme alaposnak látszik. Az ítélet végrehajtását fel kell függeszteni, ha újrafelvételt kértek s a bíróság a kérelemnek helyt adott.

29. §. Az ítélet vagy a marasztaló végzés hatályát veszti, ha jogerőre emelkedése előtt a panaszlott meghal.

A panaszlottnak az ítélet vagy marasztaló végzés jogerőre emelkedése után bekövetkezett halála a kiszabott pénzbüntetésnek, pénzbírságnak s az eljárási költségnek behajtását nem gátolja.

30. §. A mentelmi jog szabályai a jelen rendelettel szabályozott eljárásban is irányadók.

Ha több a panaszlott, a mentelmi jogot nem élvezőkkel szemben az eljárás nem függeszthető fel, kivéve, ha a mentelmi jogot élvezőnek megidézése és megjelenése nélkül ítéletet nem lehet hozni.

31. §. A törvényszék a jelen eljárásra tartozó ügyeket a cégügynek (Cg.) lajstromába vezeti és a lajstrom „Észrevételek” rovatában külön feltünteti.

Az ügyiratok az illető cég bejegyzésére vonatkozó iratok között iratjegyzékben őrizendők meg.

32. §. A jelen rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911. I. törvénycikk életbelépésének a napján lép életbe.

Ettől a naptól fogva a már korábban folyamatba tett ügyekben is a jelen rendelet szabályait kell alkalmazni, ha ad-

dig elsőbírósági véghatározat még nem hozatott, vagy ha a hozott véghatározat feloldása folytán az ügy az említett időpont után ismét az elsőbíróságnál van elintézés alatt.

Kelt Budapesten, 1914. évi november hó 25. napján.

A szerzői jogról szóló 1921: LIV. t.-c. értelmében bíróság elé tartozó ügyekben követendő eljárás.

(9800/1922. I. M. sz. r.)

A szerzői jogról szóló 1921: LIV. t.-c. 89. §-ában kapott felhatalmazás alapján az e törvény rendelkezései alá eső bírói eljárást következően szabályozom.

I. Hatáskör, illetékesség.

1. §. A szerzői jogról szóló 1921: LIV. törvénycikk rendelkezései alá eső magánjogi igények, az idézett törvényben meghatározott büntetések kiszabása és az elkobzás elrendelése iránti per az idézett t.-c. 25. §-a értelmében a törvényszékek hatáskörébe tartozik, a budapesti kir. büntetőtörvényszék kivételével.

2. §. Az eljárásra az a törvényszék illetékes, amelynek területén a szerzői jog bitorlását elkövették; de a felperes annál a törvényszéknél is megindíthatja az eljárást, amely a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. (Pp.) 19—29. §-ai, továbbá a 34. §. második bekezdése, végül a 45. és a 46. §. értelmében illetékes.

Ha az 1921: LIV. t.-c. 79. §-ának esete forog fenn: az eljárásra a budapesti kir. törvényszék is illetékes.

Ha az eljárás elkobzásra vagy elkobzásra is irányul és az illetékességet az előbbi bekezdések alapján nem lehet megállapítani, az a törvényszék illetékes, amelynek területén az elkobzás tárgya van.

II. Eljárás.

3. §. Az eljárásban, amennyiben a jelen rendeletből más nem következik, a polgári perrendtartásnak a törvényszéki eljárásra megállapított szabályait kell alkalmazni. (1921: LIV. t.-c. 27. §.)

(Perekben elsőfokon háromtagú tanács jár el, kivéve azokat a tennivalókat, amelyeket az 1911: I. törvénycikknek a törvényszéki eljárásra vonatkozó szabályai az elnökhöz utasítanak.)¹⁾

(Háromtagú tanács határoz biztosítási intézkedések elrendelése, elkobzott tárgyak átadása, visszaadása, valamint megsemmisítése, vagy károsító alakjuktól megfosztása (9. §.) felől is.)¹⁾

¹⁾ Elsőfokon a Ppn. 1. §-a értelmében egyes bíró jár el.

4. §. Több személyt nemcsak a Pp. 77. és 78. §-ának esetében lehet e §-ok értelmében alperesként együtt perbevonni, hanem akkor is, ha a per tárgya az 1921: LIV. törvénycikken alapuló különböző kötelezettség vagy ha az alperesek az 1921. évi LIV. törvénycikkből folyó különböző ténybeli és jogi alapon vannak kötelezve, de mindenik esetben csak akkor, ha az eljárásnak ugyanaz vagy egymással összefüggő mű a tárgya.

Ily esetben a keresetbe vett jogot, valamint a ténybeli és jogi alapot mindegyik alperesre nézve külön fel kell tüntetni.

5. §. Ha a felperes az alperesnek megbüntetését kívánja vagy elkobzást kíván, ez iránt határozott kérelmet kell előterjeszteni, és tüzetesen meg kell jelölnie azokat a tárgyakat, amelyeknek elkobzását kéri.

Büntetés iránti kérelmet csak a keresetben lehet előterjeszteni.

6. §. Ha szakértők meghallgatása szükséges, a bíróság a véleményadás végett az 1921: LIV. t.-c. 31—35. §-ai alapján működő állandó szakértő bizottsághoz fordul vagy a Pp. 350—367. §-ai szerint jár el.

Amennyiben az állandó szakértőbizottság a kártérítés mennyiségének kérdésében vagy egyéb kérdésben véleményt nem adhatna, erről a bíróságot haladéktalanul értesíti.

III. Büntető rendelkezések.

7. §. A kiszabott büntetést az eljáró törvényszék mellett működő ügyészség hajtja végre, ezért a büntetést kimondó ítélet jogerőre emelkedése után vele közölni kell.

A budapesti kir. törvényszék által kiszabott büntetést a budapesti kir. ügyészség hajtja végre.

IV. Elkobzás.

8. §. Ha jogerős ítélet alapján az 1921: LIV. t.-c. 20. és 21. §-a értelmében elkobzásnak van helye, a törvényszék külön kérelemre az elkobzás végrehajtását rendeli el. E végrehajtás foganatosítására rendszerint bírósági tisztviselőt is ki lehet küldeni.

A végrehajtást elrendelő végzésben a 9. §. 3. bekezdésének rendelkezésére a feleket figyelmeztetni kell.

A kiküldött az elkobzást úgy foganatosítja, hogy az elkobzandó tárgyakat összeírja és szoros zár vagy gondnok őrizete alá helyezi. A gondnokot a kiküldött nevezi ki, ha előbb a bíróság ki nem nevezte.

9. §. A végrehajtást szenvedő a végrehajtás foganatosításától számított 45 nap alatt kérheti, hogy az elkobzott tárgyakat, ha lehetséges, károsító alakjuktól megfosztva, neki visszaadják. (1921: LIV. t.-c. 20. §. 1. bek.) Ugyanilyen idő alatt kér-

heti a végrehajtató, hogy az elkobzott tárgyakat előállítsák, áráért adják neki át. (1921: LIV. t.-c. 20. §. utolsó bekezdés.)

Az 1. bekezdés szerinti kérelmek felől a bíróság tárgyalás és szükség esetében szakértők meghallgatása után dönt.

Ha az 1. bekezdés szerinti kérelmet kellő időben nem terjesztették elő, vagy az arra jogosított fél az elkobzott tárgyakat a kiszabott határidőben visszavenni vagy átvenni elmulasztotta: az elkobzott tárgyak megsemmisítését hivatalból is el lehet rendelni.

A tárgyak át- vagy visszaadását vagy megsemmisítését rendelő végzést csak jogerőre emelkedése után szabad foganatosítani.

Megsemmisítést rendelő végzés jogerőre emelkedése után is lehet az elkobzott tárgyak visszaadását vagy átadását kérni, illetőleg átvételükre jelentkezni mindaddig, amíg a tárgyakat még nem semmisítették. Sem e kérelem előterjesztésének, sem az átvételre jelentkezésnek, sem az ezeket elutasító végzés ellen használt felfolyamodásnak nincs halasztó hatálya, de a bíróság végzésének foganatosítását a kérelem vagy felfolyamodás elintézéséig felfüggesztheti, a felfolyamodási bíróság pedig a felfolyamodás elintézése előtt betilthatja a megtámadott végzés foganatosítását.

V. Biztosítási intézkedések.

10. §. Zárlatnak van helye azokra a tárgyakra, amelyekre nézve az 1921: LIV. törvénycikk értelmében elkobzásnak lehet helye.

Ha a szerzői jog bitorlása színmű, zenemű, zenés színmű, vagy mozgófényképészeti mű nyilvános előadásában, avagy a képzőművészet (iparművészet) alkotásainak vagy fényképészeti művek mechanikai vagy optikai készülékek segítségével való bemutatásában áll, zárlatnak van helye ezeknek a nyilvános előadására vagy bemutatására is.

A zárlatot, ha lehetséges, a műnek, eszköznek, vagy készületeknek, illetve előadásnak vagy bemutatásnak arra a részére kell korlátozni, amely a szerzői jog bitorlását tartalmazza, illetőleg amely a szerzői jog bitorlásának elkövetésére van szánva.

11. §. Amennyiben ebből a rendeletről más nem következik, a végrehajtási zárlatra fennálló szabályokat kell a jelen rendelet alapján elrendelt zárlatra is megfelelően alkalmazni.

12. §. Zárlat elrendelésének csak akkor van helye:

1. ha a zárlatot kérő szerzői vagy kiadói jogosultságát a szerző neve alatt megjelent eredeti művel vagy az 1921: LIV. t.-c. 42—44. §-ainak megfelelő beiktatással, illetőleg közokirattal vagy a Pp. 317. §-ában meghatározott magánokirattal vagy egyéb hitelt érdemlő módon kimutatja és egyszersmind való-

színüsi, hogy a zárlat elrendelése nélkül igényeinek érvényesítése veszélyeztetve van és — feltéve, hogy a bíróság ezt belátása szerint szükségesnek véli — a bíróság által megállapítandó biztosítékot (Pp. 127. §.) ad;

2. marasztaló ítélet alapján, ha az alperes ellentmondással vagy a végrehajtásra halasztó hatályú fellebbvitellel élt. Ha azonban a bíróság a teljesítésre a fellebbviteli vagy ellentmondási határidőnél rövidebb időt szabott és az ítéletet a fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatónak nem nyilvánította, zárlatnak már akkor helye van, ha a marasztalt fél az ítéletnek a teljesítési határidőben eleget nem tesz.

Az 1. pont esetében nincs helye a zárlat elrendelésének, ha pedig az 1881: LX. t.-c. 239. §-a értelmében a zárlatot az ellenfél meghallgatása nélkül előleghesen elrendelték, a zárlatot a bíróság feloldja, ha a zárlatot kérő ellenfele valószínűsíti, hogy a többszörözésre, fordításra stb. (1921: LIV. t.-c. 8. §.) utánpézésre, közzétételre, forgalomba helyezésre, forgalomban tartásra, illetőleg a nyilvános előadásra vagy bemutatásra vonatkozó jogosultságot kellően megszerezte és — feltéve, hogy a bíróság ezt belátása szerint szükségesnek véli — a bíróság által megállapítandó biztosítékot (Pp. 127. §.) ad.

13. §. Ha a zárlatot a per megindítása előtt kérik, elrendelésére az a törvényszék illetékes, amelynek területén a zárlatot foganatosítani kell. Ha a zárlatot több törvényszék területén kell foganatosítani, a zárlatot kérő a zárlat elrendelését az illetékes törvényszékek közül tetszése szerint kiválasztott bármelyik törvényszéknél kérheti.

Ha pedig a zárlatot a per folyamán vagy megindításával egyidőben kérik, a kérelmet a perbíróságnál külön kell előterjeszteni.

A kiküldött személyére nézve a 8. §. első bekezdése nyer alkalmazást.

14. §. A zárgondnokot a bíróság szükséghez képest — esetleg a felek meghallgatása után — oly értelmű kezelési utasítással láthatja el, amely a bitorlás ismétlését vagy folytatását, a bitorlás elkövetésére szolgáló példányok terjesztését, készletek, eszközök és készülékek használatát, vagy a hirdetésére szolgáló eszközök és készülékek használatát, a nyilvános előadást vagy bemutatást lehetetlenné teheti és a tárgyak őrzését megfelelően biztosítja.

Nyilvános előadásra, illetőleg bemutatásra elrendelt zárlat joghatálya az, hogy a zárlat alá vett nyilvános előadást, illetőleg bemutatást nem lehet megtartani és megtartását a zárlatot kérő vagy a zárgondnok kérelmére a kiküldöttnek szükség esetében rendőri segély vagy karhatalom alkalmazásával is meg kell akadályoznia.

15. §. A felek a zárlat foganatosítása alkalmával vagy a foganatosítás után különösen abban is megállapodhatnak, hogy a zárgondnok a többszörözést és utánképzést elkészíttesse, a készletben levő példányokat elárusíttassa, illetőleg a nyilvános előadást vagy bemutatást megtarthassa s a kiadások levonása után megmaradó összeget a per jogerős eldöntéséig vagy a zárlat feloldásáig gyümölcsözőleg helyezze el.

Ezt a megállapodást a kiküldöttnek jegyzőkönyvbe kell foglalnia.

16. §. A zárlat elrendelésére vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók a bitorlás ismétlésének vagy folytatásának eltiltására. (1921: LIV. t.-c. 28. §.) Ezekre az 1912: LIV. t.-c. 49. §-ának rendelkezéseit is megfelelően alkalmazni kell.

VI. Életbelépés.

17. §. Ez a rendelet kihirdetése napján lép életbe¹⁾ s életbelépésével a szerzői jogról szóló 1884: XVI. törvénycikk értelmében követendő eljárás tárgyában 1914. november 25. napján 68.500. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet hatályát veszti.

Törvénytelen gyermek atyai elismerésének megállapítására irányuló bírói nem peres eljárás. (377/1922. M. E. sz. r.)²⁾

Mint hogy a háború és a forradalmak következtében előállott rendkívüli viszonyok miatt az atya halála vagy eltűnte után nagy nehézséggel jár a törvénytelen gyermek utólagos házasságkötéssel történt törvényesítésének megállapítása még oly esetekben is, amidőn a meghalt vagy az eltűnt atya a gyermeket tőle származottnak elismerte, ha ezt az elismerést sem az anyakönyvben fel nem jegyeztette, sem ily feljegyzésre alkalmas alakban ki nem jelentette, e megállapítás megkönnyítése érdekében a m. kir. minisztérium az 1920: VI. törvénycikkben kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Ha a természetes atya a tőle származottnak elismert törvénytelen gyermeke anyjával utólagosan házasságot kötött és meghalt vagy holtan nyilvánított anélkül, hogy gyermekének elismerését az anyakönyvben feljegyeztette vagy ily feljegyzésre alkalmas okiratba foglaltatta volna, a gyermek, az anya vagy törvényes képviselőjük a lakóhely szerint illetékes kir. járásbírótság előtt a jelen rendelet 2—5. §-aiban szabályozott eljárás útján kérheti az atyai elismerés megtörténtének bírói megállapítását.

¹⁾ A 9800/1922. I. M. számú rendelet kihirdetésének napja: 1922. március hó 12-ike. (Budapesti Közlöny 1922. évi 59. sz.)

²⁾ E rendeletet fenntartja a 25.700/1925. sz. r. 9. §-a.

2. §. A kérelmet szóval vagy írásban az eljárásra illetékes kir. járásbíróságnál vagy a kérelmező lakó- vagy tartózkodó helyének állami anyakönyvvezetőjénél lehet előterjeszteni.

A szóbeli kérelmet — szükség esetében a személyazonosság megállapítása után — jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A kérelemben elő kell adni azokat az adatokat, amelyekből megállapítható, hogy a férj a gyermeket elismerte.

Az anyakönyvvezető a nála előterjesztett kérelmet vagy a szóbeli kérelemről készített jegyzőkönyvet a szükséges iratokkal felszerelve az illetékes kir. járásbírósághoz terjeszti be.

3. §. A bíróság, ha az eljárásra nem illetékes vagy ha a kérelmet nyilvánvalóan arra nem jogosított személy (1. §.) terjesztette elő, a kérelmet hivatalból visszautasítja.

Ha visszautasításra nincs ok, a bíróság a tényállás felderítése és a szükséges bizonyítás felvétele iránt hivatalból intézkedik és ennek megtörténte után a kérelem felől végzéssel határoz; ha bizonyítottnak találja az elismerést, ezt végzésben megállapítja, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja.

A kérelmet a felek meghallgatása nélkül is el lehet intézni, ha a meghallgatás nem mutatkozik szükségesnek.

Az eljárást befejező végzést a gyermekre illetékes árvaszéki ügyészével is közölni kell.

Az eljárást befejező végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye a kir. törvényszékhez. Felfolyamodással az árvaszéki ügyész is élhet.

4. §. A kérelemnek helytadó végzést a jogerő feltüntetésével, a 2. §. utolsó bekezdésében említett iratokkal együtt át kell tenni az illetékes anyakönyvvezetőhöz, aki azt, hogy a gyermeknek atyja által történt elismerését a bíróság e rendelet alapján megállapította, a végzés és a jelen rendelet számára hivatkozással a gyermek születési anyakönyvének „Utólagos bejegyzések” rovatában (jegyzőkönyvi mintájú anyakönyvből a lap szélén) feljegyzi és az utólagos házasság által történt törvényesítés megállapítása és anyakönyvi feljegyeztetése iránti eljárást (80.000/1906. B. M. számú rendelet ötödik része) hivatalból megindítja.

A végzés alapján foganasított anyakönyvi feljegyzésnek ugyanaz a hatálya, mint az 1894: XXXIII. t.-c. 41. §-a alapján történt feljegyzésnek.

5. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.¹⁾ Katonai szolgálatot teljesítő egyének vagy velük egy tekintet alá eső egyének törvénytelen gyermekeire nézve az 1916. évi

¹⁾ A 377/1922. sz. r. kihirdetésének napja: 1922. jan. 11. (Bp. Közl. 1922. évi 8. sz.)

szeptember hó 27. napján 3154/1916. M. E. szám¹⁾ alatt kibocsátott (a Budapesti Közlönynek 1916. évi szeptember 30-án megjelent 224. számában kihirdetett) rendelete érintetlenül marad.²⁾
Kelt Budapesten, 1922. január hó 7-én.

Eltartásra jogosult családtagok és a házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelme.
(3982/1916. M. E. sz. r.)³⁾

A m. kir. minisztérium az eltartásra jogosult családtagoknak és a házasságon kívül született gyermekeknek a háború következtében szükséges fokozottabb magánjogi védelme érdekében a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912: LXIII. t.-c. 16. §-ában és az 1914: L. t.-c. 14. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Ha a törvény vagy a fennálló joggyakorlat értelmében eltartásra jogosult családtagok (a leszármazó és a felmenő rokonok, a feleség, kivételesen a meny) vagy a házasságon kívül született gyermek tartása érdekében a kötelezettel szemben a körülmények miatt sürgős bírói intézkedésre van szükség, a bíróság akár a kereset megindítása előtt, akár a per folyama alatt, kérelemre az indokolt szükség idejére ideiglenes határozattal elrendelheti a jog szerint járó tartás sürgős kiszolgáltatását és a tartás érdekében szükséges egyéb sürgős intézkedéseket.

2. §. Akit házasságon kívüli nemzés alapján a házasságon kívül született gyermek eltartásának kötelezettsége terhel, az a gyermeknek járó tartásdíj fizetésén felül köteles megtéríteni az anyának a szüléssel járó költséget és ha az anyának a terhesség és a szülés következtében még egyéb elkerülhetetlenül szükséges kiadása volt, ennek költségét is, valamint köteles megfizetni azt a költséget, amibe az anyának a szülés előtti két héten és a szülés után négy héten át társadalmi állásához és az eltartásra kötelezett vagyoni viszonyaihoz mért illő tartása kerül. E költségek rendszerint szükséges összegét az anya annak kimutatása nélkül követelheti, hogy valójában mennyit költött.

Az 1. bekezdésen alapuló követelés megilleti az anyát akkor is, ha az eltartásra kötelezett a gyermek születése előtt meghalt, vagy ha a gyermek halva született.

A követelés elévül a gyermek születésnapjától számított három év alatt.

¹⁾ A 3154/1916. M. E. sz. r. Igazs. Közlöny XXV. évf. 10. sz. 139. l.)

²⁾ E rendelet 1923. febr. 11. hatályát veszítette. (960/1923. M. E. sz. r. Ig. K. XXXII. 2. sz.)

³⁾ E rendelet fenntartja a 25.700/1925. sz. r. 8. §.

3. §. A bíróság az anya kérelmére azt, akit házasságon kívüli nemzés alapján a gyermek eltartásának kötelezettségére fog terhelni, már a gyermek megszületése előtt ideiglenes határozattal arra kötelezheti, hogy a gyermek első három havi eltartásának költségét a szülés után előleges havi részletekben a gyermek részére, a 2. §. szerint járó költségeket pedig a rendszerint szükséges összegben azonnal a szülés után az anya részére fizesse meg és a fizetendő összegeket megfelelő idővel a szülés előtt helyezze bírói letétbe. Hogy a követelés veszelvezetve van, vagy hogy az anya a költségek előlegezésére reászorul, valószínűvé tenni nem szükséges, és a kötelezett nem hivatkozhatik arra, hogy a szülés költségét nem az anya, hanem más fogja fedezni.

Sürgős szükség esetében a bíróság ideiglenes határozattal azt is elrendelheti, hogy a kötelezett az anya részére kétheti eltartásának költségét megfelelő idővel a szülés előtt előre fizesse meg.

A letétbe helyezett összegből a bíróság, mihelyt a gyermek születését születési anyakönyvi kivonattal igazolják, a gyermek tartásdíját előleges havi részletekben a gyermek részére, a terhesség és a szülés költségét, valamint az anya eltartási költségét pedig egy összegben az anya részére kiutalványozza. A gyermek tartásdíját, ha a gyermeket az anya tartja magánál, ennek kezébe, ellenkező esetben a gyermek törvényes képviselőjének kezébe, ha pedig a gyermek állami gyermekmenhelyben vagy más gyermekvédő intézetben van elhelyezve, az intézet pénztárának kell kiutalványozni. Ha a gyermek halva születik vagy meghal, a bíróság a letett gyermektartásdíjat vagy felszabadult részét a letevőnek visszautalványozza.

4. §. Az ideiglenes intézkedés tárgyában az a bíróság határoz, amely előtt a per folyik és ha a per még nincs megindítva, az a bíróság, amelynek hatáskörébe és illetékességébe a per tartoznék.

Az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet jegyzőkönyvbe is lehet mondani és a kérelmező tartózkodási helyének járásbíróóságánál is elő lehet terjeszteni.

A kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül is lehet határozni, de az ellenfelet meg kell hallgatni, ha a késelem veszéllyel nem jár.

A kérelem megalapítására szolgáló ténykörülmenyeket legalább is hiteltérdemlően valószínűvé kell tenni. A bíróság határozathozatal előtt a szükséghez képest tudakozódásokat is fogatosíthat; köteles is ezt tenni, különösen akkor, ha a kötelezettség alapja vagy fennállása tekintetében kétsége van.

A bíróság az ideiglenes intézkedés iránti kérelem tárgyában haladéktalanul végzéssel határoz, amely, tekintet nélkül az esetleges fellebbevitelre, azonnal végrehajtható. Ha az ideig-

lenes határozat a kötelezettnek nem kézbesíthető vagy csak nehézséggel lenne kézbesíthető, a határozatot hirdetményi idézés mellőzésével ügygondnok kezéhez kell kézbesíttetni.

A hozott határozatot a bíróság kérelemre vagy anélkül is a körülményekhez képest módosíthatja, vagy a jövőre nézve hatályon kívül is helyezheti.

Az ideiglenes intézkedés elrendelése, módosítása vagy hatályon kívül helyezése tárgyában hozott végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

A törvényszéki eljárásban a jelen §-ban említett kérdésekben sürgős esetekben az elnök vagy az általa kirendelt bíró is határozhat.

5. §. Ha a bíróság a követelés felől, amelynek tárgyában az ideiglenes intézkedés történt, ítéletet hoz, az ideiglenes intézkedés fenntartása vagy hatályon kívül helyezése felől is határoz.

Ha a követelés iránt a jogosult a pert meg nem indította, és a kötelezett az őt marasztaló ideiglenes határozatot magára nézve sérelmesnek tartja, e határozat módosítását vagy hatályon kívül helyezését rendes bírói úton is kérheti.

Az ideiglenes intézkedést nem lehet végrehajtani, ha a végrehajtást a jogosult a teljesítendő szolgáltatás esedékességétől számított egy hónap alatt nem kérte.

6. §. Ha bebizonyul, hogy az ideiglenes határozat kezdetől fogva alaptalan volt, az a fél, akinek javára az ideiglenes intézkedés történt, köteles a másik félnek visszatéríteni az ideiglenes határozat alapján teljesített szolgáltatást és megtéríteni azt az esetleges egyéb kárt, amely őt az ideiglenes intézkedés következtében érte.

7. §. A házasságon kívüli nemzésből eredő követelések érvényesítésére vonatkozó eljárásban a kiskorú anya is cselekvőképes.

A 3. §-on alapuló kérelmet az anya nevében a méhmagzat részére kirendelt gondnok is előterjesztheti.

8. §. A házasságon kívüli nemzésből eredő követelések érvényesítésére vonatkozó bírói eljárásban a jogosult a szegénységi jog megadását vagyoni előfeltételeinek (1911: I. t.-c. Pp. 112. §. 1. és 2. bekezdése) igazolása nélkül is kérheti. A bíróság azonban, ha aggálya van, a felet a Pp. 115. §-a értelmében szükséges hatósági bizonyítvány bemutatására kötelezheti.

9. §. A jelen rendeleten alapuló eljárást nem akadályozza az a körülmény, hogy a kötelezett vagy perbeli képviselője katonai szolgálatot teljesít vagy a katonai szolgálatot teljesítő személyekkel egy tekintet alá esik.

Az 1380/1915. M. E. számú¹⁾ rendelet 9. §-ának végrehajtást korlátozó rendelkezéseit a jelen rendeletben említett követelésekre irányuló végrehajtás esetében nem lehet alkalmazni.

10. §. E rendelet rendelkezései nem nyernek alkalmazást abban az esetben, ha a tartás kérdésében a Pp. 674. §-a értelmében a házassági per bírósága, vagy ha az 1912: LIV. t.-c. 21. §-a vagy a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. t.-c. rendelkezései értelmében a gyámhatóság van hivatva határozathozatalra.

11. §. Ez a rendelet 1916. évi december hó 1. napján lép életbe. Hatálya Horvát-Szlavonországotokra nem terjed ki.

Kelt Budapesten, 1916. évi november hó 28. napján.

Tisztességtelen verseny ügyében bírói eljárás.

1923: V. t.-c. 44. §. A kereskedelmi és iparkamarák a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választott bíróságokat létesítenek. E választott bíróság hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abban hagyásra irányul. A felperes az ilyen ügyben keresetét szabad választása szerint akár az illetékes törvényszékhez (38. §. 2. és 3. bekezdés), akár e választott bírósághoz adhatja be. A választott bíróság ítélete ellen közlésétől számított három nap alatt felfolyamodásnak van helye ahhoz a kir. ítélőtáblához, amelynek területén a kereskedelmi és iparkamara székhelye van.

A végrehajtás elrendelése iránt a kérelmet a választott bíróságnál kell előterjeszteni, amely az iratokat a végrehajtás tárgyában való határozás végett ahhoz a kir. járásbírósághoz teszi át, amely a 36. §. 2. és 3. bekezdése alapján illetékes.

A választott bíróság szervezetét, eljárását és ügyrendjét a kereskedelmi miniszter és az igazságügyminiszter rendelettel szabályozzák.

1923: V. t.-c. 38. §. A jelen törvény alapján indítható perek, amennyiben a 44. §-ból más nem következik, a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak.

Illetékes kizárólag annak a helynek törvényszéke, ahol az alperesnek üzleti telepe vagy ilyennek nem létében rendes lakóhelye van.

Ha az alperesnek belföldön sem üzleti telepe, sem rendes lakóhelye nincs, kizárólag annak a helynek törvényszéke illeté-

¹⁾ Az 1380/1915. M. E. számú rendeletet l. az Igazságügyi Közlöny XXIV. évfolyamának 4. számában a 187. lapon, hatályon kívül helyezte a 959/1923. M. E. sz. r. (I. K. XXXII. 43. l.)

kes, ahol az alperes állandóan tartózkodik; ha pedig az alperesnek belföldön állandó tartózkodási helye nincs, a cselekmény elkövetése helyének törvényszéke illetékes.

A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. alapján megalakítandó választott bíróságok szervezete és eljárása.
(23.900/1924. I. M. sz. r.)

A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. (Tvt.) 44. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeljük:

1. §. Minden kereskedelmi és iparkamara a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült vitákról döntő választott bíróságot létesít. E választott bíróság hatáskörébe csak olyan ügyek tartoznak, amelyekben a felperes nem követel kártérítést s ennél fogva a kereset csupán abbanhagyásra irányul.

Az első bekezdésben említett bíróság felett a közvetlen felügyeletet annak a kir. törvényszéknek az elnöke gyakorolja, amelynek területén a kamara székhelye van. — A felsőbb felügyeleti hatóságok tekintetében az 1891: XVII. t.-c. 2. és 3. §-ai megfelelően alkalmazandók.

2. §. A választott bírósági eljárásra kizárólag annak a kamarának a választott bírósága illetékes, amelynek kerületében az alperes üzleti telepe vagy ilyennek nem létében lakóhelye van.

Ha az alperesnek belföldön sem üzleti telepe, sem lakóhelye nincs, a választott bírósági eljárásra kizárólag annak a kamarának választott bírósága illetékes, amelynek kerületében az alperes állandóan tartózkodik; ha pedig az alperesnek belföldön állandó tartózkodási helye nincs, amelynek kerületében a cselekményt elkövették.

3. §. A választott bíróság az egyes ügyekben elnökből és két választott bíróból alakul.

Tagjai közül egyet a felperes, egyet pedig az alperes választ. Tényleges szolgálatban álló kir. ítélőbírót a választott bíróság tagjává választani nem lehet.

A kamara szabályzata megszabhatja, hogy a választott bíróság tagjává csak a kamara választott bíráinak névsorába felvett egyént lehessen választani. Az ilyen szabályzat nem hatályos arra a félre, aki sem nem kereskedő, sem nem iparos, vagy kereskedő vagy iparos ugyan, de üzleti telpe nem a kamara kerületében van. A kamarától megállapított névsort, valamint a névsoron bekövetkezett minden módosulást az állam hivatalos lapjában közzé kell tenni.

A választott bíróságnak a harmadik bekezdésben meghatározott névsorból választott tagjait tiszteletdíj nem illeti meg. A névsorba nem tartozott választott bíró tiszteletdíját ítéletében a választott bíróság állapítja meg.

4. §. A választott bíróság elnöke csak olyan ítélőbíró lehet,

aki az igazságügyminisztertől ebből a célból három évenként minden kamara kerületére vonatkozólag külön megállapított névsorba fel van véve. Ebbe a névsorba csak tényleges szolgálatban álló olyan ítélőbírót lehet felvenni, aki a kir. ítélőbírák részére megállapított második vagy magasabb fizetési csoportba tartozik. A névsorból az igazságügyminiszter a három évi időtartam lejárta előtt is törli azt, akinek ítélőbírói minősége megszűnik vagy hivatali székhelye megváltozik. Ilyen esetben a névsort szükség esetében ki kell egészíteni.

Az elnököt a megválasztott bíróság tagjai választják. Megválasztására szükség esetében a bíróság titkára tüz határnapot.

Ha a választott bíróság tagjai az elnök személyében megégyezni nem tudnak; az elnököt a kamara székhelye szerint illetékes kir. törvényszék elnöke jelöli ki.

Az elnököt tiszteletdíjképen tárgyalási naponként a hivatalos kiküldetése fejében járó mindenkori napidíj háromszoros összege illeti. Ezt a tiszteletdíjat a kereskedelmi és iparkamara köteles neki megfizetni.

5. §. A bíróság titkárát a kamara titkárai közül a kamara elnöke jelöli ki.

A választott bíróság segédhivatali tennivalóit a kamara segédhivatala látja el.

A határozatok kézbesítését a kamara saját kézbesítői végzik.

6. §. A felperes választott bíróját legkésőbbben keresetlevélben köteles megnevezni. Ha a per tárgyalását keresetlevél nem előzi meg; a választott bírót a per tárgyalásának megkezdése előtt kell megneveznie.

Az alperest választott bírójának megnevezésére a bíróság titkára hívja fel. A bíróválasztásra tizenöt napnál rövidebb időt is kitűzhet, sőt a kamara kerületében üzleti teleppel bíró iparost vagy kereskedőt — ha jelen van — arra is felhívhatja, hogy választott bíróját nyomban nevezze meg.

Ha pertársak választott bírójuk személyében megégyezni nem tudnak; a sorshúzást (1911. évi I. t.-c. 768. §.) a bíróság titkára teljesíti.

Aki a kamara választott bírójának névsorába felvételét elfogadta; a választott bíráskodásra írásbeli nyilatkozat (1911: I. t.-c. 773. §.) nélkül is köteles, még pedig akkor is, ha olyan fél választja, aki a névsorba nem tartozó egyént is választhatna (3. §. harmadik bekezdés).

Egyebekben a választott bíróság megalakulására az 1911: I. t.-c. tizenhetedik címének rendelkezései megfelelően állanak.

7. §. A választott bíróság határozatait tanácsban hozza.

Kényszereszközök elrendelésére és pénzbírság kiszabására csak a tanács elnöke, mint egyes bíró jogosult. Ideiglenes intéz-

kedést peren kívül álló személyekkel szemben csak ő rendelhet el.

Idézés kibocsátását és tárgyaláson kívül teljesítendő más cselekményt az elnök egyesbíróként maga is végezhet.

Az ügy első tárgyalásának határnapját a bíróság titkára is kitűzheti és arra az idézéseket maga is kibocsáthatja.

A bíróság tanácskozásain a bíróság titkára is részt vehet, de szavazati joga nincs.

8. §. A választott bíróság tárgyalása nem nyilvános.

9. §. A választottbíróági eljárás szabályait — amennyiben a rendelet még nem határozza — maga a választott bíróság állapítja meg. Amíg a választott bíróság eltérő szabályt nem állapít meg; a felek a polgári peres eljárásnak a járásbíróági eljárást szabályozó rendelkezéseihez tarthatják magukat.

A választott bíróság köteles a feleket meghallgatni, illetőleg nekik előterjesztéseik megtételére alkalmat adni és az ügy állását felderíteni.

10. §. A bíróság tanút vagy szakértőt is idézhet maga elé. Ellenük pénzbírságot is kiszabhat és minden olyan kényszereszközt is elrendelhet, mint a rendes bíróság (7. §. második bekezdés).

11. §. A választott bíróság ítéletét indokolni köteles.

A választott bíróság ítéletét írásba kell foglalni, kelettel kell ellátni és a választott bíróság elnöke aláírni köteles.

A választott bíróság ítéletét kézbesítés útján közli.

A választott bíróság eredeti ítéletét a kamara irattárában kell megőrizni.

12. §. A kamara szabályzata a választottbíróági eljárást igénybevevő felekkel szemben kamarai költségmegtérítés előlegezéséről a kamara szabályzata rendelkezik, viselésének kérdésében a választott bíróság belátása szerint határoz. A kamara szabályzata kimondhatja, hogy a költségmegtérítés előlegezése előtt a választottbíróági eljárás nem indulhat meg.

A kamarának a költségmegtérítés összege tárgyában hozott határozata ellen tizenöt nap alatt az igazságügyminiszternél lehet felszólalni.

A költségmegtérítésül megállapított összegnek nem kell megegyeznie azoknak a kiadásoknak az összegével, amelyek az ügyben a kamara részéről valóban felmerültek.

13. §. A választott bíróság ítélete ellen közlésétől számított három nap alatt felfolyamodásnak van helye ahhoz a kir. ítélőtáblához, amelynek területén a kereskedelmi és iparkamara székhelye van. (Tvl. 44. §. első bekezdés.)

Felfolyamodni azon az alapon lehet:

1. hogy a választott bíróságnak nem volt hatásköre vagy illetékessége;

2. hogy a választott bíróság nem volt szabályszerűen megalkotva vagy határozatát nem szabályszerűen hozta;

3. hogy az ítélet hozatalában olyan bíró vett részt, akit a rendes bíróságnak jogerős végzése kizárt, vagy akinek ily kizárását a fél a választottbírói ítélet meghozatala előtt hibáján kívül nem eszközölhette ki;

4. hogy a bíróság a felfolyamodó felet nem hallgatta meg, illetőleg előterjesztése megtételére nem adott módot;

5. hogy az ítélet a felek kérelmén túl terjeszkedik vagy nincs indokolva;

6. hogy az ítélet nincs aláírva.

A kir. ítélőtáblának a felfolyamodás felől hozott határozata ellen további fellebbevitelnek nincs helye.

14. §. A választott bíróság ítéletének érvénytelenítését a fél keresettel kérheti a 13. §. 2—6. pontjai alapján és azon az alapon,

1. hogy az ítélet a törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelez vagy rendelkező részében érthetetlen;

2. hogy az olyan fél, akinek perbeli cselekvőképessége nem volt, az eljárásban nem törvényes képviselője által vett részt;

3. hogy valamely fél nevében harmadik személy meghatalmazás nélkül járt el;

4. hogy az ítélet hozatalában olyan bíró vett részt, aki az eljárás során hivatali köteleességét valamely féllel szemben büntetőtörvénybe ütköző módon megszegte;

5. hogy a fél ellenfelének vagy másoknak törvénybe ütköző cselekménye miatt lett pervesztessé;

6. hogy az ítélet alapjául szolgált büntetőbírói ítélet hatályát megszüntette a büntetőbírói ítélet jogerőre emelkedett ítélete.

A választott bíróság előtt kötött egyességet a rendes bíróság előtt keresettel meg lehet támadni, e §. 1—6. pontjai alapján.

Az érvénytelenítési perre kizárólagosan illetékes az a kir. törvényszék, amelynek területén a kereskedelmi és iparkamara székhelye van.

15. §. A 13. §. 2., 3. és 4. és a 14. §. 1., 2., 3., 4. és 5. pontjai esetében az érvénytelenítési pert kilencven nap alatt kell megindítani. Ez a határidő záros és az ítélet közzétételétől, ha pedig a fél az érvénytelenítő okról később szerzett tudomást, vagy csak később jutott olyan helyzetbe, hogy azt érvényesíthesse: attól a naptól számítandó, amelyen tudomást szerzett róla, illetőleg érvényesíthette.

Kúria: A kamarai választott bíróság ítéletének érvénytelenítése iránti kereset beadására a 23.900/1924. I. M. sz. rendelet 15. §-ában megszabott határidőt nem tolja ki az a körülmény, hogy a felperesek, ugyanezen panaszpontok alapján, az érvény-

telenítési kereset beadását megelőzően a 23.900/1924. I. M. sz. rendelet 13. §-ában szabályozott felfolyamodással is éltek. — Az érvénytelenítési kereset oly panaszokra is alapítható, amelyek az ítélet elleni felfolyamodásban is fel voltak hozva. (P. IV. 5491/1927. Pdt. XIV. 37.)

16. §. A felfolyamodásnak a végrehajtásra halasztó hatálya van. Az elrendelt előzetes intézkedések azonban az eljárás befejezéséig hatályban maradnak, hacsak a bíróság előtt hatályon kívül nem helyezi.

Az érvénytelenítési keresetnek (14. §.) a végrehajtásra halasztó hatálya nincs. A bíróság azonban az érvénytelenítési per során a választottbíróági ítélet végrehajtásának, valamint az ideiglenes intézkedések fogantatásának ideiglenes felfüggesztését az ellenfél meghallgatása nélkül is elrendelheti, ha az előterjesztett adatokból a kereset sikere valószínűnek mutatkozik. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja. A végrehajtás felfüggesztése vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen fellebbevitelnek nincs helye.

17. §. A végrehajtás elrendelése iránti kérelmet a választott bíróságnál kell előterjeszteni, amely az iratokat a végrehajtás tárgyában határozathozatal végett ahhoz a kir. járásbíróshoz teszi át, amely a Tvt. 38. §. második és harmadik bekezdése alapján illetékes. (Tvt. 44. §. második bekezdés.) A felterjesztést a választott bíróság titkára teljesíti.

A végrehajtási eljárásra egyebekben a választottbíróági ítéleten alapuló végrehajtás szabályait megfelelően alkalmazni kell.

18. §. Ez a rendelet 1924. évi május hó 15. napján lép életbe.

Kelt Budapesten, 1924. évi május hó 1-én.

*A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. alapján
folyamatba tehető polgári nem peres eljárás.
(23.000/1924. I. M. sz. r.)*

A tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c. (Tvt.) 48. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

I. Ideiglenes intézkedések.

1. §. Akár a polgári per, vagy a bünvádi eljárás megindítása előtt, akár annak folyamán a bíróság az ellen, aki az üzleti tisztességbe, vagy általában a jóerkölcsökbe ütköző módon folytat üzleti versenyt (Tvt. 1. §.), kérelemre a cselekmény abbanhagyásának kikényszerítése végett ideiglenes intézkedést rendelhet el.

Abbanhagyás alatt a cselekmény ismétlésétől tartózkodást is érteni kell. (Tvt. 32. §. 1. bekezdés.)

Ideiglenes intézkedést már a törvénybe ütköző eljárás elkövetése előtt is el lehet rendelni, ha arra előkészületek történtek, vagy ha a kérelmező jogának biztosítása egyébként szükséges.

Ideiglenes intézkedést kérhet bármelyik versenytárs, valamint a cselekmény által érintett szakmabeli érdekek előmozdítására hivatott bármely belföldi gazdasági testület vagy szak egyesület.

A Tvt. 8. §-ában szabályozott jogok érvényesítése végett ideiglenes intézkedést elrendelni nem lehet.

2. §. A bíróság belátása szerint állapítja meg, hogy van-e szükség ideiglenes intézkedésre és ha van: milyen intézkedés szükséges.

Az ideiglenes intézkedés különösen cselekmény betiltásában vagy meghagyásában is állhat. A bíróság a meghagyás teljesítésének ellenőrzésére felügyelőt is rendelhet ki. A meghagyást, vagy a tilalmat, ha a kérelmező ellenfeléhez van intézve, pénzbírság terhével kell kibocsátani. A pénzbírságra az 1912: LIV. t.-c. 49. §-át megfelelően kell alkalmazni.

Az ideiglenes intézkedés személyes szabadságától senkit sem foszthat meg.

3. §. Az ideiglenes intézkedés elrendelésére a polgári per, vagy a bünvádi eljárás megindítása előtt az a polgári rendes bíróság illetékes, amely a polgári perre illetékes lenne.

A polgári per vagy a büntető eljárás megindulása után a polgári, illetőleg a bünvádi per bírósága (ideértve a Tvt. 44. §-án alapuló választott bíróságot is) illetékes. Ha a per az 1911: I. törvénycikk tizenhetedik címe alapján megalakult választott bíróság előtt folyik, az ideiglenes intézkedésre az a rendes bíróság illetékes, amely választott bírósági szerződés hiányában illetékes lenne.

4. §. Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek tartalmaznia kell annak kimutatását, hogy a kérelmezőnek az 1. §. negyedik bekezdése értelmében van kérelmezési joga, továbbá a kért intézkedés pontos megjelölését és a kérelem alapjául szolgáló tények előadását.

Az előadott tényeket elég valószínűsíteni.

5. §. Az ideiglenes intézkedést a bíróság rendszerint az ellenfél meghallgatásával rendeli el. A lehetőséghez képest meg kell hallgatni azt a harmadik személyt is, akihez meghagyást vagy tilalmat kell intézni.

A bíróság az ellenfél meghallgatása nélkül is intézkedhetik, különösen akkor, ha az ideiglenes intézkedés feltételeit már a kérvényben megnyugtató módon valószínűsítették és a meghallgatás a célt meghiúsító idővesztéssel járna.

Ha az ellenfelet szóval hallgatják meg: erre sürgős határnapot kell kitűzni.

Ha az ellenfél a határnapon szabályszerű idézésre nem jelenik meg, vagy a kitűzött határidőben felhívásra nem ad írásbeli nyilatkozatot: meghallgatása nélkül határoz a bíróság. Ha az idézést vagy a felhívást nem lehetett kézbesíteni vagy kézbesítése előreláthatólag a célt meghiusító idővesztéssel járna: a bíróság ügygondnokot rendel. Az ügygondnok az 1911. évi I. t.-c. 104. §-ában meghatározott korlátozásokkal a fél jogait gyakorolja.

6. §. A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését a körülményekhez képest biztosíték adásától is függővé teheti.

7. §. Az ideiglenes intézkedést elrendelő határozatban meg kell határozni azt az időtartamot, amelyre az intézkedés hatálya kiterjed és azt a határidőt, amelyen belül az elrendelt intézkedésnek eleget kell tenni. Abbanhagyás elrendelése esetében rendszerint azonnali teljesítést kell meghagyni.

Az intézkedést rendszerint visszavonásig terjedő hatállyal kell elrendelni.

8. §. Az ideiglenes intézkedést rendelő határozatot azok szerint a szabályok szerint kell kézbesíteni, amelyek a keresetlevélre hozott első végzés kézbesítésére irányadók.

9. §. Ha az ideiglenes intézkedést a per vagy a bünvádi eljárás megindítása előtt rendelték el, az ellenfélnek vagy annak kérelmére, akihez a kibocsátott tilalom vagy meghagyás szól, a kereset megindítására tizenöt napnál rendszerint nem hosszabb határidőt kell kitűzni. Ha a kérelmező fél ennek a határidőnek leteltét követő három nap alatt nem mutatja ki, hogy a keresetet a kitűzött határidő alatt megindította: az ideiglenes intézkedést hivatalból is hatályon kívül kell helyezni.

Az ideiglenes intézkedést elrendelő határozatban a feleket az első bekezdés rendelkezéseire figyelmeztetni kell.

10. §. A rendes bíróságnak ideiglenes intézkedést elrendelő végzése hatályát veszti, ha a per a Tvt. 44. §-a alapján alakított választott bíróság előtt indult meg és ez a választott bíróság az ideiglenes intézkedést legkésőbbben a per első tárgyalásán fenn nem tartja.

11. §. Ha kiküldött rendelése szükséges: a végrehajtási eljárás szabályai irányadók abban a kérdésben, hogy mely bíróság fogantósítsa az ideiglenes intézkedést. Sürgős szükség esetében az elrendelő bíróság közvetlenül is küldhet kiküldöttet és tehet egyéb intézkedéseket saját hatóságának területén.

12. §. Az ideiglenes intézkedés költségét a kérelmező köteles előlegezni. A bíróság meghagyhatja a kérelmezőnek, hogy a költség fedezésére meghatározott összeget tegyen elnöki letétbe. A költség a kérelmező felet terheli, ha az ideiglenes intézkedést elrendelő végzést felfolyamodás következtében vagy

azért helyezték hatályon kívül, mert a kérelmező a 9. §. alapján megszüntetési határidőt elmulasztotta vagy ha az elrendelt ideiglenes intézkedést a foganatosítási határidő (15. §.) elmulasztása miatt nem is lehetett foganatosítani.

Más esetekben az ideiglenes intézkedést szenvedő fél a költséget oly arányban köteles megtéríteni, amilyen arányban a perköltséget viselni köteles. A perbíróóság azonban ettől a szabálytól belátása szerint el is térhet.

13. §. Ha a kérelmezőt jogerősen elutasítják azzal a következtetéssel, amelynek alapján az ideiglenes intézkedést elrendelték, úgyszintén, ha kérelme már előterjesztése idejében egyébként alaptalan volt: a kérelmező az ellenfélnek az ideiglenes intézkedés foganatosításával okozott minden hátrányért kártérítéssel tartozik.

Ha a kérelmező az ideiglenes intézkedést az ellenfél tudva-levő lakásának elhallgatásával vagy tudva hamis előadás alapján eszközölte ki: a bíróság őt az első bekezdésben meghatározott joghátrányon felül tízezer koronától ötvenezer koronáig terjedhető pénzbírsággal is sújthatja.

14. §. Az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye. A felfolyamodásnak az ideiglenes intézkedés foganatosítására nincs halasztó hatálya, a felfolyamodási bíróság azonban a végzés foganatosítását betilthatja.

Az eljárás folyamán hozott végzések elleni jogorvoslatokra egyebekben a perrendtartásban és a végrehajtási eljárásban fennálló szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Ha a felfolyamodási bíróság az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés ellen beadott felfolyamodásnak helyt ad: a körülményekhez képest hivatalból is hatályon kívül helyezi az esetleg már foganatosított intézkedéseket és erről a foganatosításukra illetékes bíróságot közvetlenül és sürgősen értesíti.

A Tvt. 44. §-a alapján alakuló választott bíróságnak ideiglenes intézkedés tárgyában hozott végzése ellen a kir. ítélőtáblához lehet három nap alatt felfolyamodni.

15. §. Az ideiglenes intézkedést nem szabad foganatosítani, ha harminc napnál hosszabb határidő telt el attól a naptól számítva, amelyen annak elrendelését a kérelmezővel közölték.

16. §. A bíróság az ideiglenes intézkedést kérelemre bármikor hatályon kívül helyezheti, megszüntetheti, vagy korlátozhatja.

Ily kérelem előterjesztésére jogosult az a harmadik személy is, akihez az ideiglenes intézkedésben tilalmat vagy megtagadást intéztek. A bíróság az ideiglenes intézkedésnek akár fenntartását, akár hatályon kívül helyezését, megszüntetését vagy korlátozását biztosíték adásától is függővé teheti.

A bíróság az első vagy a második bekezdés szerint különösen akkor határozhat:

1. ha az ideiglenes intézkedést az ellenfél meghallgatása nélkül rendelte el és az ellenfél meghallgatása után arról győződött meg, hogy az intézkedést egészben vagy részben mellőznie vagy biztosítékhoz kötnie kellett volna;

2. ha az intézkedést nagyobb terjedelemben foganatosították, mint amennyire a kérelmező fél érdekének biztosítására szükséges;

3. ha azok a körülmények, amelyekre tekintettel az intézkedést elrendelték, időközben olyan módon változtak meg, hogy az intézkedés további hatálybantartása nem szükséges.

Az ilyen kérelem felől, ha a per már megindult, az elsőfolyamodású perbíróság, minden más esetben az a bíróság határoz, amely az ideiglenes intézkedést elrendelte. A kérelemnek az ideiglenes intézkedés foganatosítására nincs halasztó hatálya.

A végzés meghozatalát szóbeli tárgyalásnak kell megelőznie.

17. A kérelmező fél részéről a költség vagy a kártérítési követelés fedezésére letett biztosítékot az ideiglenes intézkedés megszüntetése vagy hatályon kívül helyezése esetében harminc napig még letétben kell tartani. Ha ez alatt az idő alatt kártérítési vagy bünvádi pert tettek folyamatba, a biztosítékot az eljárás jogos befejezésén túl még harminc napig kell letétben tartani.

II. Egyéb rendelkezések.

18. §. Ha valamely vámhivatal behozatalra szánt külföldi árut a Tvt. 40. §-a alapján visszatartott, az áruval a magánjog (kereskedelmi jog) szabályai szerint rendelkező fél mindaddig, amíg a bíróság nem rendelkezett az árurol, a vámhivataltól kérheti annak a megengedését, hogy a megtévesztő megjelöléseket az árurol eltávolíthassa, vagy hogy a visszatartott árut külföldre visszafuvaroztathassa. A megtévesztő megjelölések eltávolítása után a vámhivatal az áru visszatartása iránt tett rendelkezését haladéktalanul hatályon kívül helyezi. A vámhivatal mind az engedély megadásáról, mind az eltávolítás, vagy a kiszállítás megtörténtéről haladéktalanul értesíteni köteles azt a kereskedelmi és iparkamarát, amelyet az áru visszatartásáról értesített.

Ha a visszatartott áru felől a bíróság már rendelkezett: a vámhivatal az első bekezdésben meghatározott engedelmet meg nem adhatja, a vámhivatal által már kiadott, de még nem foganatosított engedelem hatályát veszti, a visszatartás iránt tett intézkedés hatályon kívül helyezése pedig a bírósági rendelkezés foganatosítását nem érinti. Ilyen esetben az első bekez-

désben meghatározott kérelmet a rendelkezést tett bíróságnál kell előterjeszteni. Ha a bíróság a megtevesztő jelek eltávolítására az engedelmet megadja: úgy rendelkezhetik, hogy az eltávolításnál bírósági kiküldött is legyen jelen.

19. §. Az áruval a magánjog (kereskedelmi jog) szabályai szerint rendelkező fél az előbbi §. esetén felül is kérheti a bíróságtól, hogy az áruk visszatartását szüntesse meg. Az ilyen kérelemről a bíróság belátása szerint határoz.

A bíróság illetékességét a 3. §. szerint kell meghatározni.

20. §. A Tvt. 10. §-ának 1—3. pontjaiban meghatározott intézkedések (hasznavehetetlenné tétel, megsemmisítés vagy megtevesztő eszközök eltávolítása) végett csak az ítélet jogerőre emelkedése után lehet kielégítési végrehajtást kérni.

A végrehajtást rendelő végzésben a kiküldöttet szükség esetében utasítással is el kell látni. Az utasítást helyszíni szemle és szakértő meghallgatása alapján is meg lehet adni. A kiküldöttnek is meg lehet hagyni, hogy eljárásában szakértőt alkalmazzon.

A kiküldött a végrehajtást úgy foganatosítja, hogy a hasznavehetetlenné teendő, megsemmisítendő vagy eltávolítandó eszközöket összeírja és szoros zár vagy gondnoki őrizet alá helyezi. A gondnokot a kiküldött nevezi ki, ha a bíróság még ki nem nevezte.

A végrehajtás foganatosítására bírósági tisztviselőt is lehet kiküldeni.

21. §. Az abbanhagyásra kötelező ítéletet az 1912. évi LIV. t.-c. 49. §-ának erre vonatkozó szabályai szerint kell végrehajtani azzal az eltéréssel, hogy a pénzbírságot a végrehajtás foganatosítására megkeresett bíróság szabja ki és hajtja be.

A foganatosításra megkeresett bíróság a pénzbírság kiszabása helyett a végrehajtható kérelmére az abbanhagyás kikényszerítésére kiküldöttet rendelhet és a kiküldöttet arra is felhatalmazhatja, hogy a betiltott cselekmény folytatását akadályozza meg, ha pedig az ítélet valamely megtevesztő cég- vagy egyéb jelzésnek további használatát vagy valamely más tényleges állapotnak további fenntartását tiltja meg: a megtevesztő jelzéseket távolítsa el, illetőleg a tényleges állapotot szüntesse meg. Az ilyen esetekben a kiküldött rendőri segítséget, szükség esetében karhatalmat is igénybe vehet.

A bíróság az előbbi bekezdésben szabályozott egyik eljárásról a végrehajtó kérelmére utólag is áttérhet a másik eljárásra.

22. §. Ez a rendelet 1924. évi május hó 15. napján lép életbe.

Kelt Budapesten, 1924. évi május hó 5-én.

Tözsdebíráskodás.

A törvényi szabályokat és a joggyakorlatot l. fentebb a Ppé. 24. §-a kapcsán.

A tözsdei választott bíróság előtti eljárás. Alapszab. 42. §.
A tözsdei választott bíróság előtti eljárást az ezen alapszabályok függelékét képező eljárási szabályok tárgyalják.

(Kelt a budapesti árú- és értéktözsdedének 1897. évi március hó 27. napján tartott rendes, 1906. évi március hó 19. napján, 1911. évi március hó 30. napján, 1922. évi március hó 11. napján tartott rendkívüli, 1923. évi április hó 28. napján és 1924. évi március hó 1. napján tartott rendes közgyűléseiből.

Jóváhagyattak a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek 1897. évi július hó 12. napján 38503. sz. alatt, 1906. évi március hó 20. napján 22079/IV. sz. alatt, 1911. évi március hó 31. napján 23141/IV/3. sz. alatt, 1922. évi március hó 16-án 60379/XIV. sz. alatt, 1923. évi május 7. napján 69018/XIV. sz. alatt és 1924. évi március hó 28. napján 61831/XIV. sz. alatt kelt rendeleteivel.)

1. §. A kereset akár írásban, akár szóval előterjeszthető.

2. §. Az írásbeli kereset kellő számú felszerelt példányban a tözsde titkári hivatalában nyújtandó be.

A keresetlevél első példányához azon okirat, mely a tözsdei választott bíróság illetékességének alapjául szolgál, eredetben melléklendő.

3. §. A szóbeli kereset a titkári hivatalban terjesztendő elő, mely arról jegyzőkönyvet vesz fel.

4. §. A keresetre tárgyalási határnapot a jogügyi titkár tűz ki.

A tárgyalási határnap akként tűzendő ki, hogy a határnap és az idéző végzés valószínű vétele közt a feleknek a megjelenésre, illetve képviselő rendelésére elegendő idejük maradjon.

5. §. A keresetlevél első példánya, illetve az eredeti jegyzőkönyv a periratokhoz csatolandó.

A keresetlevélre vagy a jegyzőkönyv másolatára vezetett idéző végzésben a felek utasítandók, hogy a bíróság előtt bizonyos napon és órában a kereset tárgyalására, bizonyítékaikkal ellátva, személyesen vagy kellőleg igazolt meghatalmazottjaik által jelenjenek meg, mert különben a kereset alapján fog ítélet hozatni.

6. §. Az idéző végzést a bíróság nevében a jogügyi titkár bocsátja ki.

Az idéző végzés kézbesítése a polgári perrendtartás szabályai szerint történik.

Ügygondnok kirendelésének az 1868: LIV. t.-c. 268. §-ában felsorolt esetekben van helye.

7. §. A tárgyalási határnapon megalakult a választott bíróság.

A választott bíróság háromtagú tanácsban, a feleknek a kereset beadása után legkésőbb a bíróság megalakulása alkalmával előterjesztett közös kérelmére azonban öttagú tanácsban tárgyal és határoz.

A háromtagú tanács az elnökből és két bíróból, az öttagú tanács az elnökből és négy bíróból alakul.

8. §. A bíróság alakulása akkép történik, hogy mind a felperes, mind az alperes a tőzsdetanácsosok közül háromtagú tanács alakulása esetében egy-egy bírót, öttagú tanács alakulása esetében pedig két-két bírót választ.

Pertársak a bíróválasztás jogát közös megegyezéssel gyakorolják. A megjelent pertársak választása a meg nem jelenetekre nézve is hatályos.

A peres felek a tárgyalási határnap előtt is megválasztják bíráikat s azokat a tőzsde titkári hivatal útján a tárgyaláshoz meghívhatják.

A bíróság elnökét a bírák a tőzsdetanácsosok közül választják.

Ha a megválasztott bírák valamelyike a bíraskodást nem vállalja el vagy a megjelenésben akadályozva van, az illető peres fél köteles a jelenlevő tőzsdetanácsosok közül azonnal más bírót választani.

A fél részére, aki a tárgyaláson nem jelenik meg, vagy ha megjelent, nem választ bírót, úgyszintén ha a pertársak a választandó személyre nézve meg nem egyeznek, a tőzsdetanács elnöke, illetőleg helyettese nevezi ki a bírót. Ugyanő nevezi ki a bíróság elnökét, ha a választott bírák az elnök személyére nézve nem jutnak megegyezésre.

9. §. Egy választott bíró sem vehet részt oly peres ügyekben:

a) amelyekben a saját személyénél fogva érdekelve van;

b) melyek által neje vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, avagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele negyediziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban, továbbá fogadott szülei vagy fogadott gyermekei, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak;

c) melyekben mint tanú, szakértő, képviselő vagy közbenjáró működött;

a) az olyan felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

10. §. A bíróság megalakulásáról a jogügyi titkár jegyzőkönyvet vesz fel, melyet a peres felek is aláírnak.

11. §. A bíróság megalakulása után kezdetét veszi a tárgyalás.

Mindenütt a bíróság elnöke figyelmezteti a peres feleket

a választott bíróság tagjai érdekeltsége s a bíróság illetékessége és hatásköre elleni kifogás megtételére. (1881: LIX. t.-c. 95. §.)

Ha a bírák valamelyikének érdekeltsége ellen emelt kifogást a bíróság alaposnak találja, az illető fél más bírót tartozik választani.

12. §. A tárgyalás nyilvános és szóbeli.

Írásbeli beadványok, a 23. §. esetének kivételével, figyelembe nem vétetnek.

13. §. A bíróság tagjai a felekhez a tényállás tisztába hozatala végett kérdéseket intézhetnek (1881: LIX. t.-c. 95. §.)

A bíróság, amennyiben a felek képviselőivel megtartott tárgyalás után az ügy eldöntése végett szükségesnek találja, a feleket személyes megjelenésre idézheti. (1881: LIX. t.-c. 95. §.)

14. §. Kellő előadási képesség hiánya vagy illetlen magaviselet miatt a személyesen megjelent fél képviselő rendelésére utasítható.

15. §. A tárgyalásról a jogügyi titkár feljegyzéseket vezet s azokat a tárgyalás befejezte után szabályszerű jegyzőkönyvbe foglalja.

Ezen jegyzőkönyv a felek előterjesztéseit tömör előadásban, továbbá a hozott bírói határozatot indokaival együtt, illetőleg a bíróság előtt kötött egyezséget tartalmazza.

E jegyzőkönyvet a választott bíróság elnöke vagy távollétében egyik választott bíró, továbbá a jegyzőkönyvvezető jogügyi titkár írja alá.

16. §. Ha alperes, szabályszerű megidéztetése dacára, a kitűzött tárgyalási határnapon a megszabott órán túl még egy óra alatt sem jelenne meg, a keresetben felhozott tények és állítások — amennyiben magának felperesnek esetleg a bíróság által még bekívántató bizonyítékai által meg nem cáfoltatnak — valóknak tartandók s alperes a felperesi kérelemhez képest meg nem jelenés indokából marasztalendő.

17. §. Ha ellenben felperes nem jelent meg és alperes védelmét előterjeszti, védelemre felhozott ténykörülmenyek, amennyiben a keresethez mellékelt bizonyítékok által meg nem cáfoltatnak, szintén valóknak tartandók s ha ezek a kereseti jogot megerősítenek, felperes keresetével elutasítandó.

18. §. A bíróság alperes meg nem jelenése esetében hivatalból vizsgálja meg illetékességét és hatáskörét.

19. §. Ha a tárgyalásra egyik fél sem jelent meg, a per megszüntnek tekintetik.

20. §. A bíróság illetékessége vagy hatásköre ellen emelt kifogás előzetesen s az ügy érdemétől elválasztva tárgyalandó.

21. §. A bírói illetékesség és hatáskör kérdése felett a bíróság indokolt végzéssel határoz.

22. §. Ha a bíróság illetékességét vagy hatáskörét megál-

lapítja, a peres feleket nyomban a per érdemleges tárgyalására utasítja.

Közmegegyezéssel azonban a felek az érdemleges tárgyalást a beadandó felfolyamodás végérvényes elintézéséig felfüggeszthetik.

23. §. Nagyobb fontosságú vagy bonyolult természetű perekben a bíróság a feleket, kérelmük folytán vagy nélkül is, írásbeli eljárásra utasíthatja, számadási perekben pedig elrendelheti, hogy a számozkodást a felek a jogügyi titkár előtt ejsék meg.

24. Az írásbeli eljárásnál (23. §.) alperest két, felperest egy perirat illeti meg. Ezek benyújtásának határidejét a bíróság a körülményekhez képest állapítja meg.

25. §. Ha a bíróság a feleket a titkár előtti tárgyalásra utasította (23. §.), ez azokat maga elé idézi s előterjesztéseiket, hivatkozással bizonyítékaikra, jegyzőkönyvbe foglalja, melyet azután a bírósághoz bemutat.

A peres feleknek azonban ilyenkor is jogukban áll a számadás vitás tételeire nézve előterjesztéseiket a bíróság előtt ismételni.

26. §. A bíróság a felek által felhozott bizonyítékokat szabadon mérlegeli s a perrend szabályaihoz kötve nincsen.

27. §. A tanúkihallgatást a bíróság a felek jelenlétében eszközli, kik a tanukhoz kérdéseket csupán a bíróság útján intézhetnek.

A bíróság elnöke kihallgatás előtt figyelmezteti a tanut, hogy vallomását az igazsághoz hiven tegye meg, s hogy azt esetleg esküvel kellend megerősítenie.

28. §. A bíróság belátása szerint határozza meg, vajjon a tanú vallomásának eskütétel nélkül is bizonyító erőt tulajdonít-e?

Ha a bíróság a tanu meghiteltetését határozza el, vallomása írásba foglalandó s az eskü letétele után a tanu által aláírandó.

29. §. Nem helyben lakó tanú kihallgatása az illetékes bíróság útján történik.

Ha azonban a bizonyító fél ily tanunak a választott bíróság elé állításáról saját költségén gondoskodni kész, a kihallgatást a választott bíróság foganasítja.

30. §. Szakértők meghallgatását és bírói szemlét a bíróság a felek kérelme nélkül is elrendelhet.

A feleknek szabadságukban áll egy közös szakértő kinevezésében megegyezniök, különben mindegyik fél záros határidő alatt egy-egy szakértőt nevez, a maguk részéről egy harmadik szakértőt a szakértő bizottság elnökéül választanak. Ha ennek személyére nézve a felek szakértői közt megegyezés

létre nem jönne, a bíróság nevezi ki a szakértő bizottság elnökét.

Azon fél részére, ki választási jogával a kitűzött határidő alatt nem él, szintén a bíróság nevez ki szakértőt.

31. §. A bíróság a felek előterejsztései alapján utasítást ad a szakértő bizottságnak eljárása tekintetében és megállapítja a kérdéseket, amelyekre nézve annak szakértői véleményyt kell adnia.

32. §. A per eldöntésénél fontossággal bíró piaci vagy tőzsdei árakat a bíróság hivatalból puhatolja ki.

33. §. A tárgyalás és a bizonyítási eljárás befejezése után a peres felek közt az egyezséget megkísérli.

Ha az egyezés létrejön, a bíróság azt mint bírói egyezséget nyomban kihirdeti.

Ha az egyezés nem sikerül, a bíróság ítéletet hoz s azt indokaival együtt a felek előtt azonnal kihirdeti.

34. §. Fontosabb ügyekben, melyeknél az ítélethozatal hosszabb tanácskozást igényel, a bíróság az ítélet kihirdetésére külön határnapot tűzhet ki.

A felek meg nem jelenése e határnapon az ítélet kihirdetését nem akadályozza; ily esetben az ítélet a meg nem jelent félnek írásban kézbesítendő.

35. §. Ha a bíróság az ítéletet nyomban a tárgyalás befejezése után szóval hirdeti ki, elégséges a lényegesebb indokok felemlítése.

36. §. A marasztaló ítéletben kiszabandó az az idő, mely alatt a kirott kötelezettség teljesítendő.

Ez a határidő, ha a marasztalt fél helyben lakik, rendszerint három napot, különben pedig nyolc napot tesz.

Ha a késedelem veszélye valószínűvé tétetik, rövidebb teljesítési határidő is állapítható meg.

37. §. Ha a marasztalt fél valamely munka, foglalkozás vagy szállítás teljesítésére köteleztetik, a bíróság a körülményekhez képest a rendesnél hosszabb teljesítési határidőt is elrendelhet.

38. §. Képviseleti díjak és költségek csak akkor állapíttanak meg, ha a feleket ügyvédek, illetve ezeknek törvényszereűen igazolt helyettesei képviselik s ezek költségeik megállapítását kérik.

39. §. Az ügyvédi díjak és költségek, amennyiben az ítélet azokat kölcsönösen meg nem szünteti, a pervesztes fél s minden esetben az ügyvéd saját fele ellenében is megállapítandók.

40. §. Az ítéletben kiszabandó a tőzsdei illeték is, mely a tőzsde pénztárának fizetendő.

41. §. A bíróság az ítéletben, melyben a székhelyén lakó valamely fél részére esküt ítél meg, egyuttal kitűzi az eskütétel határnapját.

Ezen a határnapon a bíróság a letételre késznek nyilatkozó eskütevőtől az esküt, annak szentségére és a hamis eskü következményeire való figyelmeztetés után, kivieszi.

Az eskületételről jegyzőkönyv veendő fel, mely a letett esküt szóról-szóra tartalmazza, s melyet az eskütevő is aláír.

42. §. Ha az a fél, kinek részére eskü itéltetett meg, az eskütételi határnapon meg nem jelen vagy az esküt letenni vonakodik, az eskü le nem tettnek tekintendő s e körülmény a periratoknál feljegyzendő.

43. §. Nem helyben lakó fél részére megítélt eskü kivétele végett az illetékes bíróság hivatalból keresendő meg.

44. §. Mindegyik peres félnek jogában áll, a megállapított tözsdei díj és a szükséges bélyegek beszolgáltatása mellett, az ítéletről és indokairól vagy a bíróság előtt kötött egyezségről hiteles kiadványt venni ki. E kiadvány aláírása a 15. §. értelmében történik.

Az ítélet jogerejűségét a jogügyi titkár a kiadványon aláírásával igazolja.

45. §. A kielégítési végrehajtás iránti kérvényhez az ítélet vagy bírói egyezség hiteles kiadványa s annak bélyegtelen másolata melléklendő; ez utóbbit a jogügyi titkár hivatalból hitelesíti. (1881: LX. t.-c. 6. §. utolsóelőtti bekezdése.)

46. §. Ezek az eljárási szabályok 1924. évi május hó 1. napján lépnek életbe és az e napon már folyamatban levő perekben is alkalmazandók.

Azokban a perekben azonban, amelyekben a bíróság az érdemleges tárgyalást ezen eljárási szabályok életbelépése előtt öttagu tanácsban már megkezdte, az eljárást öttagu tanács folytatja, kivéve, ha a felek közösen háromtagu tanács alakulását kéri.

Az ellenkérelem előterjesztése, perbehívás, egyesítési kérelem, vagy az eljárás menetére vonatkozó kérelmek előterjesztése az érdemleges tárgyalás megkezdésének tekinthető.

Bírósági eljárás bérmegállapítási és felmondási ügyekben.

Jegyzet. A 8888/1927. M. E. sz. rendelet a lakásügyi korlátozások fokozatos megszüntetéséről (I. K. 1927. é. f. 10. sz.) V. fejezetének 30—32. §§-ában bérmegállapítási és felmondási ügyekben alkalmazandó eljárási szabályokat állapít meg. A 31. §-ban foglalt bérmegállapítási eljárásra vonatkozó szabályoknak jelenleg már alig van praktikus jelentőségük, mert a 4444/1929. M. E. sz. rendelet 2. §-ának 4. bekezdése szerint a bérmegállapítási eljárásnak a rendelet életbelépése (1929. május 1.) után csak egyetlen egy, a 4444/1929. M. E. sz. rendelet 16. §-ának b. pontjában szabályozott esetben (alább közöljük) van helye. A 4444/1929. M. E. sz. rendelet 10. §-a hatályon kívül helyezte a 8888/1927. M. E. sz. rendelet 32. §-a 1. be-

kezdésének azt a rendelkezését, mely szerint a Pp. 632. §-ának 2. bekezdése nem alkalmazható, így tehát lakfelmondási ügyekben a marasztaló ítélet a jogerőre emelkedésre való tekintet nélkül jelenleg megint végrehajthatónak nyilvánítandó.

I. Hatáskör és illetékesség (id. rend. 30. §.)

A bérmegállapítási és bérletfelmondási ügyekben, valamint a házfelügyelők és a segédházfelügyelők jogviszonyai tekintetében felmerülő vitás kérdések eldöntése a kir. járásbíróságok hatáskörébe tartozik.

Az illetékességet a lakás (lakásrész) fekvése állapítja meg

II. Bérmegállapítási eljárásra vonatkozó szabályok.

4444/1929. M. E. sz. R. 16. §. b) pont: Az előbbi pontban meghatározott időpontig (a szabad felmondási jog megnyíltát követő 15 nap alatt) lehet kérni az alpbér újabb megállapítását is abban az esetben, ha a szerződésben a bérleti idő egész tartamára a bér változatlan összegben állapított meg. Ha azonban a bérlővel szemben feltételes felmondás (5. §.) történt, a bérlő a felmondás közlésétől számított 15 nap alatt kérheti az alpbér újabb megállapítását. —

8888/1927. M. E. sz. rendelet 31. §.: A bér tekintetében támadt vita esetében a kérvényt írásban egy példányban kell beadni.

A bíróság az ügy tárgyalására határnapot tűz ki és arra az érdekelt feleket a jelen §-ban megjelölt következményekre utalással megidézi. Ha azonban a vitássá tett alpbér összege a kérvényhez csatolt okiratok alapján tárgyalás nélkül is kétségtelenül megállapítható, a kérelmet tárgyalás kitűzése nélkül is el lehet intézni.

A szabályszerűen megidézett felek egyikének elmaradása a tárgyalás megtartását és a határozathozatalt nem akadályozza. Ha a tárgyaláson a felek egyike sem jelent meg, az eljárást végzéssel meg kell szüntetni. Ha a felek valamelyike nem volt megidézve, a tárgyalásra újabb határnapot kell kitűzni.

Ha a felek valamelyike kéri és a költséget előlegezni hajlandó, a bíróság szemlét, vagy szakértő meghallgatását rendelheti el. A szakértő személyének megválasztása tekintetében a bíróság nincsen kötve a felek indítványához.

A bíróság végzéssel határoz és azt rendszerint nyomban a tárgyaláson meghozza, rövid indokolás kíséretében élő szóval kihirdeti, a jelen nem volt félnek pedig kézbesített.

A végzés ellen közlésétől három nap alatt felfolyamodásnak van helye. A felfolyamodás felet ta kir. törvényszék végérvényesen határoz.

A bíróság a jelen rendeletben foglalt eltérő rendelkezés

hiányában a polgári perrendtartás szabályai szerint jár el. Az eljárást a lehető legnagyobb gyorsasággal kell lefolytatni.

A bérmegállapítási ügyekben lerovandó bélyegilletékek tekintetében az érvényben álló jogszabályokban a nem peres eljárásra megállapított rendelkezések irányadók. Az igazságügyminiszter e bélyegilletékeken felül külön eljárási költséget állapíthat meg, amelynek fejében beszedett összeg kezeléséről és felhasználásáról az igazságügyminiszter rendelkezik.

III. A felmondási eljárásra vonatkozó szabályok. (id. rend. 32. §.)

A bérletfelmondási ügyekben a bíróság a Pp.-nek a bérleti viszonyok megszűntetésére vonatkozó rendelkezései értelmében jár el.

A 14. §-ra alapított felmondás esetében, ha a felmondó tulajdonos vagy társtulajdonos a más tulajdonát képező házban levő lakását akarja bérlőjének átengedni, akár a felmondási eljárás folyamán, akár annak befejezése után ennek a háznak tulajdonosát, ha az a lakást a bérlő rendelkezésére bocsátani vonakodik, alperesként perbe vonni köteles annak a kimondása végett, hogy az a felajánlott lakásnak a bérlő által leendő elfoglalását túrni köteles.

A m. kir. igazságügyminiszternek 42.600/1914. I. M. számú rendelete, az ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslésről és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállításáról.*)

Az ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslést és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítását az 1912: LIV. t.-c. 104. §-ának 2. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a belügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve a következőképen szabályozom:

1. Általános rendelkezés.

1. §. Amennyiben valamely jogszabály értelmében ingatlanok értékét hatósági adó- és becslési bizonyítvánnyal kell igazolni (például 1911: I. t.-c. 5. §-ának 2. bekezdése, 476. §-a; 1912. évi LIV. t.-c. 27. §-ának 2. bekezdése, 48. §-a stb.) az ingatlan értékének megállapítására és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítására a jelen rendelet szabályait kell alkalmazni.

Ingatlan értéke megállapítható és hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítható:

1. pusztán az adókataszteri adatok alapján;
2. külön szakértőbecslők közbenjöttével.

*) Módosítja a 27.000/1930. I. M. sz. rendelet (I. K. XXXIX. 101. l.), amelyet alább közlünk.

2. Adó- és becslési bizonyítvány az adókataszter alapján.

2. §. Ingatlan becsértékének az adókataszteri adatok alapján megállapítását és hatósági adó- és becslési bizonyítványnak ezen az alapon kiállítását bárki kérheti.

A kérelmet a községi vagy körjegyzőnél (városi adóhivatalnál, Budapest székesfővárosban az illető kerület adószámviteli osztályánál) kell előterjeszteni.

A kérelmet akár szóval, akár írásban elő lehet terjeszteni és meg kell benne jelölni:

1. azt a célt, amelyre a bizonyítványt kéri;

2. az ingatlanok kataszteri helyrajzi számát s telekkönyvezett ingatlanok ettől netán különböző telekkönyvi részletszámát; ha pedig a község határára nézve olyan birtokrendezési eljárást fejeztek be, amelynek eredménye sem a földadókataszteri munkálatokba, sem a telekkönyvbe még átvéve nincsen, az ingatlanok birtokrendezési kiosztási térképi számát is;

3. az ingatlan tényleges birtokosának és telekkönyvi tulajdonosának nevét és lehetőleg lakóhelyét is.

Amennyiben az ingatlan azonosságának megállapítására szükséges, meg kell nevezni azt a dűlőt, amelyben az ingatlan fekszik, továbbá meg kell jelölni az ingatlanok az azt a művelési ágát, amellyel a kataszteri birtokívbe fel van véve.

Ha a bizonyítvány kiállítását valamely kataszteri vagy telekkönyvi részletnek csak egy részére nézve kéri, be kell mutatni azokat az adatokat (például vázrajz területi adatokkal), amelyek annak megállapítására szükségesek, hogy a kataszteri vagy telekkönyvi részletnek melyik részéről van szó.

3. §. A községi vagy körjegyző (városi adóhivatal, Budapest székesfővárosban az illető kerület adószámviteli osztálya) az adó- és becslési bizonyítványt az adatoknak az I. számú mintának megfelelő nyomtatványba bevezetésével, a 4—7. §-oknak megfelelően, a lehető legsürgősebben kiállítja és a kérelmezőnek ezen a nyomtatványon nyomban kiadja.

Ha a kérelmet szóval terjesztették elő, azt a 2. §-ban jelzett adatok feltüntetésével jegyzékbe kell venni.

4. §. Az adó- és becslési bizonyítvány kiállításánál a következőket kell szem előtt tartani:

1. A bizonyítványba kerülő adatok pontosságáról a rendelkezésre álló adatok alapján a bejegyzés előtt meg kell győződni.

2. Ha a telekkönyvezett ingatlanok kataszteri helyrajzi száma a telekkönyvi részletszámmal nem azonos, a kataszteri és a telekkönyvi részletek helyes azonosítása körül a legnagyobb gondossággal kell eljárni. Ha a hivatalból rendelkezésre álló adatok az azonosításra kellő alapot nem nyújtanak, a szükséghez képest az érdekelt feleket (tényleges birtokost,

telekkönyvi tulajdonost), a szomszédos birtokosokat és esetleg másokat is meg kell hallgatni. A bizonyítványban azt, hogy az azonosságot milyen alapon állapították meg, fel kell tüntetni (például kataszteri és telekkönyvi térkép egybevetése, szomszédosítás stb.).

Abban az esetben, ha a község határát tagosították és olyan ingatlanra nézve kérnek adó- és becslési bizonyítványt, amelyet tagosítási kicserélés útján más ingatlan vagy ingatlanok egyenértéke gyanánt osztottak ki, de a tagosítás következtében új földadókataszteri munkálat még nem készült és a telekkönyvet sem alakították meg át, megfelelő azonosítás útján meg kell állapítani, hogy az ingatlant, mely régi kataszteri és telekkönyvi helyrajzi számú ingatlanok helyébe adták ki és a bizonyítványt ehhez képest kell kiállítani. Azt, hogy az azonosságot miként állapították meg, a bizonyítványban ebben az esetben is tüntesse fel (például tagosítási összehasonlító okirat, tagosításnál eljáró bizalmi férfiak bemondása stb.).

3. A bizonyítványban, ha belsőségről van szó, a belsőség összeírásai (ház) számát és ha helyben a belsőséget a kerület és az utca megnevezésével szokták megjelölni, a kerületet és az utcát is fel kell tüntetni.

4. Ezen pont helyébe lépett a 27.000/1930. I. M. sz. rend. 1. §-a, amelyet alább közlünk.

5. Az előbbi pontban foglaltak alapján feltüntetett adatok figyelembevételével ki kell számítani az ingatlan becsértékét az 5. § szerint és a bizonyítványban fel kell tüntetni a kiszámított becsértéket és azt is, hogy a kiszámítás az 5. §-nak melyik pontja alapján történt.

5. §. Ezen pont helyébe lépett a 27000/1930. I. M. sz. rend. 2. §-a, amelyet alább közlünk.

6. §. Az adó- és becslési bizonyítványt kelettel, a kiállító községi vagy körjegyző (városi adóhivatali tiszt és az adóhivatal főnöke, Budapest székesfővárosban az illető kerület adószámviteli osztályának közege és a hivatal főnöke), továbbá a községi bíró (városokban a polgármester, Budapest székesfővárosban a kerületi előljáró) aláírásával s a hivatal pecsétjével kell ellátni.

7. §. A bizonyítvány szabályszerűségéért és helyességéért az aláíró közegek egyetemlegesen felelősek.

8. §. Amennyiben a fél az adó- és becslési bizonyítványt bíróság előtt használja, a bíróság megvizsgálhatja, hogy a bizonyítvány és adatai (a kiszámítás módja, a becslés kulcsa stb.) a jelen rendeletnek megfelelnek-e.

Ha a bíróság azt látja, hogy a bizonyítvány a jelen rendeletnek nem felel meg, vagy ha abban más hibát vagy hiányt észlel, amelyet maga el nem oszlat, a felet ezeknek a megjelölésével a bizonyítvány kiigazítására, vagy hiányainak pótlására

lására és esetleg új bizonyítvány bemutatására utasítja, vagy ez iránt a hibák és hiányok közlésével a szabálytalan bizonyítványt kiállító hatóságot, esetleg annak felettes hatóságát megkeresi.

A szabálytalan bizonyítványt bélyeg- és díjmentesen kell kiigazítani vagy pótolni, esetleg helyette az előbbi bizonyítványra hivatkozással új bizonyítványt kell díjmentesen kiállítani.¹⁾

Ha a bíróság az ügyek intézése során azt tapasztalja, hogy a bizonyítvány kiállítására hivatott közegek ebbeli köteleességüket általában hanyagul, késedelmesen vagy hibásan teljesítik, megfelelő intézkedés végett a kiállító közegek felettes hatóságához (járási főszolgabíró, alispán, Budapest székesfőváros polgármestere) forduljon, ha pedig ez nem vezetne kellő eredményre, az igazságügyminiszternek tegyen jelentést.

A bizonyítvány kiállítását kérő felet is megilleti az a jog, hogy az előbbi bekezdésben jelzett intézkedés végett a bizonyítvány kiállítására hivatott közeg felettes hatóságához forduljon.

9. §. A 2—8. §-ok megfelelő alkalmazást nyernek akkor is, ha az adó- és becslési bizonyítvány kiállítását bíróság vagy más közhatóság, hagyatékot leltározó vagy tárgyaló személy hivatalból kéri.

3. Adó- és becslési bizonyítvány szakértői becslés alapján.

10. §. Amennyiben azt kérik, hogy az ingatlan értékét szakértői becslés alapján állapítsák meg, s az adó- és becslési bizonyítványt ezen alapon állítsák ki, az erre irányuló kérelmet a község előljáróságánál (város polgármesterénél, Budapest székesfővárosban a kerületi előljáróságnál) kell előterjeszteni.

A kérelmet szóval is elő lehet terjeszteni s az így előterjesztett kérelmet jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A kérelemben meg kell jelölni a 2. §. 3. és 4. bekezdésében említett adatokat és amennyiben a helyi viszonyok indokolják, hiteles másolatban be kell szolgáltatni azokat a kataszteri és telekkönyvi adatokat is, amelyek avégből szükségesek, hogy az ingatlan azonossága a helyszínén megállapítható legyen. Így a kataszteri birtokívnek kivonatos másolatát; a telekkönyvi betét (telekjegyzőkönyv) birtok- és tulajdon lapjának A) és B) lap) kivonatos másolatát (1880: XLVI. t.-c. 6. §. b) pontja); a kataszteri és telekkönyvi térképről készült olyan vázrajzot, amely a szomszédos részleteket és tényleges birtoksaikat is feltünteti; ha pedig a tagosítás eredménye a földadókataszteri

¹⁾ Ezt a bekezdést a 63.966/1914. I. M. sz. a. kelt rendelettel kiigazított szövegben közöljük. (Igazs. Közl. XXIII. 732.)

munkálatokban és a telekkönyvben még keresztülvezetve nincs, a tagosítási kiosztási térképről a fentiek értelmében készült vázrajzot.

Az azonosításhoz szükséges azokat az adatokat, amelyek a hatóságnak (első bekezdés) hivatalos rendelkezésére állanak, nem kell másolatban bemutatni.

Az eljárás költségének fedezésére s a bélyegekre szükséges összeget a kérelem előterjesztésével egyidejűleg, de mindenestre a helyszíni szemle kitűzése előtt, letétbe kell helyezni.

11. §. Ha a becslést nem az ingatlanok telekkönyvi tulajdonosa vagy nem az ettől különböző tényleges birtokos kéri, a kérelmet a tényleges birtokos beleegyezésének igazolása nélkül csak akkor lehet teljesíteni, ha a becslést kérő kimutatja azt a jogi érdekét, amely őt feljogosítja arra, hogy az ingatlan értékének szakértői becslés alapján megállapítását kérhesse. Ennek a jogi érdeknek kimutatására a végrehajtást elrendelő végzés felmutatása elegendő, ha a kérelmet a végrehajtató terjeszti elő.

A tényleges birtokos azt, hogy az ingatlan becslése ellen kifogása nincs, a községi előljárárság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljárárság) előtt szóval is bejelentheti. Elegendő az is, hogy a becslést kérő két olyan kifogástalan tanút állít elő, akik előtt a tényleges birtokos a beleegyezést kijelentette.

12. §. A becslést az előljárárságnak (városi tanácsnak) két tagja (Budapest székesfővárosban a kerületi előljárárságnak két tisztviselője) teljesíti, akiket az előljárárság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljáró) jelöl ki.

Abban az esetben, ha külön jogszabály (például az 1881: LX. t.-c. 148. §-ának 2. bekezdése, 149. §-ának 2. bekezdése, 159. §-ának 1. bekezdése) mást nem rendel, a becslobizottság tagjaiul olyan szakértőket is ki lehet jelölni, akik az előljárárságnak (városi tanácsnak) nem tagjai (az előljárárságnak nem tisztviselői).

13. §. Mint szakértő, nem járhat el az:

1. aki az ügyben, amelyben a becslést kéri, mint fél szerepel, vagy a féllal együtt jogosítva vagy kötelezve van, avagy az ügy eredményétől függő megtérítéssel tartozik;

2. akinek a felesége vagy volt felesége, jegyese, egyenes ágba rokona vagy sógora, oldalágra rokona unokatestvérig bezárólag, feleségének a testvére vagy testvérének a házastársa van az 1. pont értelmében érdekelve;

3. akinek örökbefogadó szülője vagy nevelő szülője, illetőleg gyermeke, vagy gyámja, gondnoka vagy gyámoltja, gondnokoltja van az 1. pont értelmében érdekelve;

4. aki az ügyben, mint valamelyik félnek törvényes képviselője, meghatalmazottja vagy ügyvéde közreműködött, to-

vábbá, aki valamelyik félnek törvényes képviselőjével, meghatalmazottjával vagy ügyvédével a 2. vagy 3. pontban meghatározott viszonyban áll;

5. aki az ügyben mint tanút vagy szakértőt kihallgattak.

Mint szakértő, nem járhat el az sem, aki ellen olyan okok vannak, amelyek az ügyre való tekintettel elfogulatlansága iránt alapos kétséget támasztanak.

A szakértő kizárását a becslést kérő fél, az ingatlanok telekkönyvi tulajdonosa és tényleges birtokosa is kérheti.

A kizárási kérelmet a becslés megkezdése előtt kell a községi előljárásnál (városi polgármesternél, kerületi előljárásnál) előterjeszteni. Ha a kérelem okát valószínűvé teszik, a kérelemmel megtámadott szakértő helyett másikat kell kirendelni.

A községi előljárásnak (városi polgármesternek, kerületi előljárásnak) ebben a tárgyban tett intézkedése ellen fellebbvitelnek nincsen helye.

14. §. Ha a becslési kérelem teljesítésének akadálya nincs, a községi előljáráóság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljáró) kirendeli a becselőket s egyidejűleg vagy kitűzi a becslés idejét is, vagy ezt az egyik becselőre bizza.

A becslési kérelmet elutasító határozatot csak a becslést kérőnek, a becslést elrendelő határozatot pedig azonfelül a telekkönyvi tulajdonosnak és a tényleges birtokosnak is kézbesíteni kell, ha lakóhelyük ismeretes, és velük, valamint a szomszédos ingatlanok tényleges birtokosaival a becslés idejét közölni kell.

A kézbesítésnek és az értesítésnek elmaradása a becslést nem gátolja. Fellebbvitelnek (21. §. 4. bekezdése) csak becslési kérelmet elutasító határozat ellen van helye.

15. §. A becslés megkezdése előtt a községi előljáráóság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljáró) megszerzi az ingatlanra vonatkozó adókataszteri adatokat. Ezeket az adatokat a községi vagy körjegyző (a városi adóhivatal, Budapest székesfővárosban az illető kerület adószámviteli osztálya) a 4. §. megfelelő alkalmazásával — de a II. számú mintának megfelelő nyomtatványon — közli.

A kirendelt becselőknak mind az 1. bekezdésben jelzett adatokat, mind a becslést kérő részéről beszolgáltatott, valamint a hivatalból rendelkezésre álló adatokat is a becslés megkezdése előtt át kell adni.

16. §. A becslés megkezdése előtt a becslők a rendelkezésükre álló adatok alapján a helyszínen mindenekelőtt megállapítják, hogy az az ingatlan, amelynek becsléséhez fognak, azonos-e azzal, amelynek becslését kérik.

Ha a rendelkezésre álló adatok az azonosság megállapítására elegendő alapul nem szolgálnak, és azokat a becslést kérő

azonnal nem pótolja s megfelelő puhatolódzás sem vezet eredményre, a becslés mellőzésével a becslést elrendelő hatóságnak kell jelentést tenni, amely az azonosításhoz szükséges adatokat pótolja.

Hogy a becslők az azonosítást milyen alapon foganatosították, azt a becslési jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

17. §. A becslésnél a valóságos forgalmi érték megállapítására kell törekedni. Ennek elelnőrzése végett a becslők kötelesek a becslési jegyzőkönyvben (19. §.) megjelölni azokat a lényegesebb körülményeket, úgyszintén a becserték kiszámításának azokat az alapjait, amelyeket a becslésnél szem előtt tartottak, továbbá kötelesek részletesen előadni azt az utat, amelyen a becsertékhez jutottak.

A becserték megállapításánál arra is ki kell terjeszkedni, hogy a becslők mennyiben vették tekintetbe az adó alá eső ingatlan közterheit, amennyiben pedig házról van szó, a javaslatokat és azt, hogy egyes helyiségek esetleg üresen állanak.

Az ingatlannal együtt netán megbecsült tartozékok, valamint a netán külön megbecsült alkotórészek értékét külön is meg kell állapítani.

18. §. A becslők a becslésnél együttesen járnak el. Ha a becsertékre nézve egyetértő megállapodásra nem jutnak, mind-egyikük véleményét fel kell venni a jegyzőkönyvbe.

19. §. Az eljárásról jegyzőkönyvet kell készíteni s abban az eljárásnak minden jelentős mozzanatát fel kell tüntetni.

Ha a jegyzőkönyvet maguk a becslők nem készíthetik, eljárásuk eredményét a kiküldő hatóságnál mondhatják jegyzőkönyvbe.

A jegyzőkönyvet a becslők aláírják. Aláírhatják a becslésnél jelen volt érdekeltek is.

Az 1. bekezdés értelmében készített jegyzőkönyvet a kiküldő hatóságnak be kell mutatni.

Aki az eljárás költségét viseli, a jegyzőkönyv hiteles másolatának kiadását külön díj fizetése nélkül kívánhatja.

20. §. A községi előljáráóság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljáró) a becslési eljárást felülvizsgálja s amennyiben az eljárás szabatossága ellen nincs észrevétele, a becslés eredményét a 15. §. 1. bekezdése értelmében megszerzett bizonyítvány megfelelő hasábjában bejegyzi s a bizonyítványt kelettel, aláírással és pecséttel ellátva kiadja a becslést kérőnek.

Ha a becslők a becsertékre nézve egyetértő megállapodásra nem jutottak, a községi előljáráóság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előljáró) az eltérő becsertékek közepértékét vagy közülük azt írja be a bizonyítványba, amely a viszonyok lelkiismeretes mérlegelésével az ő legjobb tudomása és

meggyőződése szerint az ingatlan valóságos forgalmi értékét legalább megközelíti.

Ha a községi előjáróság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előjáró) az eljárást nem találja megfelelőnek, a hiányok pótlását elrendelheti, esetleg ugyanazokkal vagy más becslőkkel új becslést tartathat.

21. §. Hogy a becslésért mennyi díj számítható fel és a díjból mennyi illeti a becselőket, a belügyminiszter rendelettel állapítja meg.

Az a becselő, aki a 20. §. 3. bekezdésében jelzett intézkedésekre szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okot adott, az 1. bekezdés értelmében megállapítható díját vagy díjának megfelelő részét elveszti.

A díjakat és a költségeket a 10. §. utolsó bekezdése értelmében letétbe helyezett összegből a községi előjáróság (városi polgármester, székesfővárosi kerületi előjáró) utalványozza ki. A maradványt a letevőnek vissza kell szolgáltatni.

A községi előjáróságnak (városi polgármesternek, székesfővárosi kerületi előjárónak) a jelen §. értelmében hozott határozata ellen a másodfokú felügyeleti hatósághoz (a székesfővárosban a tanácshoz) fellebbevitelnek van helye (1886: XXII. t.-c. 89. §. 3. bekezdés, 1893: XXXIII. t.-c. 28. §.).

22. §. A 6—9. §-ok a 10—21. §-okban szabályozott eljárásra is megfelelően szólnak.

4. Záró rendelkezések.

23. §. Az adó- és becslési bizonyítványok bélyegkötelezettsége vagy mentessége, valamint a kiállításuk során felmerülő beadványok és iratok bélyegkötelezettsége tekintetében a bélyeg- és illetéki törvények és szabályok általános rendelkezései irányadók.

24. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-cikkel egyidőben lép életbe.

Kelt Budapesten, 1914. évi szeptember hó 15-én.

A m. kir. igazságügyminiszternek 27.000/1930. I. M. számú rendelete,

a hatósági adó- és becslési bizonyítványról szóló rendelkezések módosításáról.

A polgári perrendtartást életbeléptető 1912: LIV. t.-c. 104. §-ának 2. bekezdésében az igazságügyminiszter felhatalmazást kapott arra, hogy az ingatlan értékének megállapítására szolgáló becslést és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállítását a belügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve rendelettel szabályozza.

Ezen a felhatalmazáson alapszik az ingatlan értékének

megállapítására szolgáló becslésről és a hatósági adó- és becslési bizonyítvány kiállításáról 42.600/1914. I. M. szám alatt kiadott rendelet (Rendeletek Tára 2385. l.).

Előrebocsátom, hogy a rendelet egyes szabályai az azóta életbelépett újabb jogszabályok folytán már változás alá estek. Így az újabb adótörvények szerint a házadónak házosztályadóra és házbéradóra osztása már megszűnt és így az említett rendeletben házbéradó és házosztályadó helyett mindenütt házadót kell érteni. A rendelet 1. §-ának 1. bekezdésében az 1912: LIV. t.-c. 27. §-a 2. bekezdésének megemlítése tárgyatalanná vált, mert ezt a bekezdést az 1920: XXXIV. törvénycikk 136. §-a már hatályon kívül helyezte. A rendelet 12. §-ának 2. bekezdésében az 1881: LX. t.-c. 149. §-ának 2. bekezdése helyett a 24.000/1929. I. M. számú rendelet 6. §-ának 3. bekezdését kell érteni. (Az idézett rendelet a végrehajtási eljárás szabályainak a jelzálogjogról szóló 1927: XXXV. törvénycikk életbeléptetésével kapcsolatban szükséges kiegészítéséről és módosításáról szól, kihirdettetett a Budapesti Közlöny 1929. évi 185. számában és megjelent az Igazságügyi Közlöny 1929. évi 8. számának mellékletében is.)

Ezek előrebocsátása után az idézett törvényi felhatalmazás alapján a belügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve a következőket rendelem:

1. §. A 42.00/1914. I. M. számú rendelet 4. §-ának 4. pontja helyébe a következő rendelkezések lépnek:

4. a bizonyítvány megfelelő hasábjain fel kell tüntetni az ingatlanok kataszteri tiszta jövedelmét, házadó alá eső ingatlannál a házadó alapjául szolgáló nyers bérjövédelmet vagy hasznóértéket, még pedig, ha a folyó évi házadó már meg van állapítva, a folyó évi, különben az előző évi adatok alapján. Kérelemre a folyó évi adatokon felül az előző évi adatokat is fel kell tüntetni.

Ideiglenesen adómentes ingatlanoknak azt a jövedelmét, illetőleg hasznóértékét kell feltüntetni, amely után az adót ki kellene vetni, ha az ingatlan ideiglenesen adómentes nem volna.

2. §. A 42.600/1914. I. M. sz. rendelet 5. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Azt a kulcsot, amely szerint a kataszteri tiszta jövedelemnek, a nyers házbérbjövédlemnek, vagy a hasznóértéknek alapul vételével az ingatlan becsértékét ki kell számítani, az igazságügyminiszter a belügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve időszakonként állapítja meg.

Ezuttal a kulcsot a házadó alá eső ingatlanokra a házadó alapjául szolgáló nyers bérjövédlemnek vagy hasznóértéknek tizszeres összegében állapítom meg; a földadó alá eső ingat-

lanoknál a kulcs továbbra is a kataszteri tiszta jövedelem huszonhatszoros, szőlőknél ötvenkétszeres összege.

Ha az ingatlan sem földadó, sem házadó alá nem esik, annak értékét a 42.600/1914. I. M. sz. rendelet 12. és következő §-aiban szabályozott módon kell megállapítani.

3. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Azokban az ügyekben, melyekben az eddigi jogszabályok értelmében kiállított bizonyítványt mutatnak be a bíróságnak: a bíróság az ingatlan értékét ennek a rendeletnek szabályai szerint helyesbítve állapítja meg. Ha a bíróság az eddigi szabályok szerint kiállított bizonyítvány alapján e rendelet életbelépése előtt már határozott, határozatát e rendelet szabályai nem érintik. Ha azonban újabb bírói határozatra (pld. újabb érverés kitűzésére) van szükség, újabb határozatát már a jelen rendelet szabályainak megfelelő becsérték alapulvételel kell meghoznia.

Kelt Budapesten, 1930. évi július hó 31-én.

A m. kir. igazságügyminiszternek 42.700/1914. I. M. számú rendelete, az önkéntes bírói becslés tárgyában.

Az önkéntes bírói becslést az 1912: LIV. t.-c. 104. §-ának 1. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőképen szabályozom:

I. A kérelem előterjesztése.

1. §. Az önkéntes bírói becslést bárki kérheti, aki valószínűvé teszi, hogy a becsléshez jogi érdeke fűződik.

2. §. A kérelmet annál a járásbíróságnál kell előterjeszteni, amelynek területén a megbecsülendő ingatlan fekszik, avagy amelynek területén található az az ingó dolog, vagy amelynek területén gyakorolják azt a jogot, amelynek becslését kérik.

Ha az 1. bekezdés értelmében a becslésre több járásbíróság illetékes, a kérelmet közülök bármelyiknél elő lehet terjeszteni.

3. §. A kérelem előterjesztésére a polgári perrendtartásnak (1911: I. t.-c. = Pp.) 136—138. §-ait kell megfelelően alkalmazni.

4. §. A beadványban vagy a szóbeli kérelemről készített jegyzőkönyvben elő kell adni azt a célt, amelyre a becslést kérik.

A beadványhoz vagy a szóbeli kérelemről készített jegyzőkönyvhöz csatolni kell azokat az okiratokat, amelyek a becslés tárgyának pontos meghatározására s a kérelmező jogi érdekének valószínűvé tételére szükségesek.

Ha a telekkönyvezett ingatlanok, vagy ilyen ingatlant

terhelő jognak becslését kérik, a beadványhoz csatolni kell még:

1. az ingatlan telekkönyvi betétének (telekjegyzőkönyvnek) birtoklapjáról és tulajdoni lapjáról (A) és B) lap, ha pedig ingatlant terhelő jognak becslését kérik, még a teherlapról (C) lap) készült legújabb keletű kivonatos másolatot (1880: XLVI. t.-c. 6. §-ának b) pontja);

2. az ingatlanok legújabb keletű kataszteri birtokívét;

3. az ingatlanok az utolsó évről szóló adó- és becslési bizonyítványát (1914. évi 42.600. I. M. számú rendelet 3. §-a).

Ha nem belsőségnek vagy nem belsőséget terhelő jognak becslését kérik, az azonosításnak helyszíni foganatosítása végett be kell még csatolni a kataszteri vagy a telekkönyvi térképről és ha a kataszteri térkép nem azonos (1886: XXIX. t.-c. 25. §. 2. bekezdése) a telekkönyvi térképpel, úgy a kataszteri, mint a telekkönyvi térképről, ha pedig kataszteri térkép nincs, lehetőleg a legutóbb foganatosított birtokrendezés kiosztási térképéről készült olyan hiteles vázrajzot, amely az ingatlant és a vele szomszédos ingatlanokat telekkönyvi tulajdonosaik és tényleges birtokosaik megnevezésével feltünteti.

II. A kérelem elintézése.

5. §. A bíróság a kérelmet rendszerint az érdekeltek meghallgatása nélkül intézi el. A Pp. 104. §-a megfelelően ide is szól.

Ha a becslést nem a megbecsülendő dolognak tulajdonosa, vagy tényleges birtokosa, vagy pedig nem az kéri, aki a megbecsülendő jog gyakorlására jogosult, vagy aki azt a jogot valószínűleg gyakorolja, a bíróság a kérelem elintézése előtt meghallgatja őket, kivéve, ha a becslést kérő hozzájárulásukat közokirattal vagy szabályszerűen kiállított magánokirattal igazolja, vagy ha a meghallgatásukkal járó halasztás a becslést kérőnek jogi érdekébe ütközik.

Ha a 2. bekezdésben megnevezett érdekeltek ismeretlen helyen tartózkodnak, vagy meghallgatásuk tekintetével az ügy sürgösségére vagy egyébként nagy nehézségbe ütközik és a körülményekhez képest fel lehet tenni, hogy érdekeik a becslésnél képviselőre szorulnak, részükre a bíróság a becslést kérő fél költségére hivatalból ügygondnokot nevezhet.

Több érdekelt részére egy ügygondnokot kell kinevezni, ha érdekeik egymással nem ellentétesek.

6. §. Ha a becslés fogaantóságának akadálya nincs, a bíróság a becslés foganatosítására rendszerint a helyszínére határnapot tűz ki és egyuttal szakértő becsűst nevez ki.

Ha olyan ingó dolog becslését kérik, amelyet nehézség nélkül a bíróság elé lehet vinni, a bíróság a becslést hivatali helyiségébe tűz ki.

A Pp. 350. §-ának 1., 2., 4. és 5. bekezdése, valamint a 351—365. és 367. §-ai megfelelő alkalmazást nyerneek azzal a kiegészítéssel, hogy a bíróság egynél több szakértőt csak kivételesen s csak akkor nevezzen ki, ha a becslést kérő ezt kifejezetten kéri, vagy enélkül is, ha igen nagy értékű dolgot vagy jogot, avagy olyan ingatlant kell megbecsülni, amelyen folytatott üzem miatt megfelelő szakismeretekkel bíró több szakértő alkalmazása elkerülhetetlen (pl. belterjesen felszerelt mezőgazdasági jószág).

7. §. A bíróság a becslés megtagadásáról csak a becslést kérőt, a becslés elrendeléséről pedig a becslési kérőn felül a kinevezett szakértőt s az 5. §. 1. bekezdésében megnevezetteket is, ha pedig katonai házassági óvadék biztosítására szolgáló becslésről van szó, azt is, akinek házassága a házassági óvadék biztosítását szükségessé teszi, értesíteti azzal, hogy ők vagy meghatalmazottjuk a becslés foganatosításánál jelen lehetnek, de elmaradásuk vagy ellentmondásuk a becslés foganatosítását nem akadályozza a becslési eljárásra s eredményére azonban észrevételeket tehetnek. Evégből legkésőbbben a becslés befejezéséig előterjesztett kívánságukra megfelelő határidőt kell tűzni.

A becslést elrendelő végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak.

A kérelmet megtagadó végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye.

III. A becslés foganatosítása.

8. §. A becslést vezető bíró (önálló jegyző) a becslés megkezdésekor figyelmezteti a szakértő becsűst, hogy a becslés időpontjának megfelelő érték megállapítására törekedjék és hogy köteles megjelölni azokat a lényegesebb körülményeket, úgyszintén számításának azokat az egyéb alapjait, amelyeket a becslésben szem előtt tartott, továbbá köteles részletesen előadni azt az utat, amelyen a véleményében meghatározott becsértékhez jutott.

A becslést vezető bíró (önálló jegyző) a szakértő becsűs figyelmét arra is hívja fel, hogy a földologgal együtt szintén megbecsült és a földolog értékét jelentékenyebben emelő egyes alkotórészeknek (például épületeknek), ha pedig a földologgal együtt a tartozékokat is megbecsülik, a tartozékoknak az értékét külön is tüntesse ki s véleménye előadásában arra is terjeszkedjék ki, hogy a becsérték megállapításában mennyiben volt tekintettel az adó alá eső tárgyak adóterhére és ha házról van szó, a javításokra és arra, hogy egyes helyiségek esetleg üresen állanak. Hogy ez a figyelmeztetés megtörtént, az eljárásról készített jegyzőkönyvben tanusítani kell.

Ha a bíróság a becslés elrendelésekor a becslés fogana-

tosítására, tekintve a becslés célját is, különös utasítást adott, a szakértő becsüs azokhoz is alkalmazkodjék.

9. §. A 8. §-ban jelzett figyelmeztetés után a becslést vezető bíró (önálló jegyző) mindenekelőtt megállapítja a megbecsülendő dolog vagy jog azonosságát: az azonosság kérdésében szükség esetében megfelelő szakértőt is meghallgathat.

Ha az azonosságot a rendelkezésre álló s a netán azonnal beszerezhető adatokkal nem lehet megállapítani, a becslést vezető bíró (önálló jegyző) az eljárást felfüggeszti s folytatására lehetőleg nyomban kitüzi az új határnapot. Erről a becslést kérőt azzal a figyelmeztetéssel értesíti, hogy az azonosság megállapításához még szükséges adatokat megszabott határidőben mutassa be, mert különben a becslést foganatosítani nem fogják.

Ha a folyamodó a felhívásnak nem tesz eleget, az eljárást meg kell szüntetni s erről az érdekelteket értesíteni kell.

10. §. A becslést vezető bíró (önálló jegyző) köteles az eljárás szabályszerűségére és arra ügyelni, hogy a szakértő véleményét a 8. §-nak megfelelően adja elő.

A becslés érdemét is ellenőrizni kell. Különösen pedig, ha a megbecsülendő ingatlan térmértéke tekintetében a telekkönyvi és a földadó-kataszteri adatok, vagy pedig az érdekeltek és a szakértő részéről előadott adatok között mutatkozó eltérések a valódi térmértékre nézve alapos kétséget támasztanak, a megbecsülendő ingatlan valódi térmértékét — esetleg evégből kinevezett földmérő szakértő közbenjöttével — lehetőleg pontosan meg kell állapítani s ennek eredményét a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

Ha a szakértő részéről megállapított becsérték a rendelkezésre álló adatok, mint pl. az ingatlan utolsó vételára, kataszteri tiszta jövedelme és az adó és becslési bizonyítvány alapján megállapítható értéktől eltér, a szakértőt az eltérés okának előadására s tüzetes megokolására is fel kell hívni.

11. §. A bíróság a becslés foganatosítása után a becslést az esetleg előadott észrevételek szempontjából is megvizsgálja s amennyiben megfelelőnek találja, a becslést végzéssel jóváhagyja s végzését, továbbá az eljárásról készített jegyzőkönyvnek, ha pedig a szakértő véleményét külön iratban adta elő, annak az iratnak hiteles másolatát az általa becsatolt iratokkal együtt a becslést kérőnek kiadja.

Ha a bíróság a becslést nem találja megfelelőnek, ugyanakkor vagy más szakértő becsüsnek közreműködésével az eljárás hiányainak pótlását vagy az eljárásnak újból foganatosítását rendeli el.

A bíróságnak a 2. vagy 3. bekezdés alapján hozott végzése ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye.

12. §. Amennyiben a jelen rendeletből más nem követke-

zik, a Pp. 341—349. §-a, valamint az 555. §. 1. bekezdése megfelelő alkalmazást nyernek.

13. §. A szakértő díját erre fennálló jogszabályok szerint kell megállapítani.

IV. Záró rendelkezések.

14. §. Az ezzel a rendelettel szabályozott eljárásban felmerülő bélyegilleték tekintetében a törvénykezési illetékekről szóló szabályoknak azokat a rendelkezéseit kell alkalmazni, amelyek az egyéb bírói eljárásokban fizetendő bélyegilletékekre vonatkoznak.

15. §. Ha a becslésnek célja a bizonyításnak előleges felvétele, nem ezt a rendeletet, hanem a Pp. 381—386. §-át kell alkalmazni.

16. §. Az 1909. évi szeptember hó 19-én 21.140. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet (Igazságügyi Közlöny XVIII. kötet 389. l.) hatályát veszti.

17. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911. I. törvénycikkkel egyidőben lép életbe.

Kelt Budapesten, 1914. évi szeptember hó 15-én.

A m. kir. igazságügyminiszternek 1869. évi ápr. 71-én 1090/869. I. M. E. sz. a. kelt rendelete a hitbizományi ügyekben követendő eljárás tárgyában.¹⁾

A hitbizományi ügyekben követendő eljárás tárgyában az 1868. évi LIV. t.-c. 594. §-ában nyert felhatalmazás alapján.

1. §. A hitbizomány felállítására iránti kérvény az igazságügyi miniszterhez nyújtandó be. E kérvényben tartozik a folyamodó kimutatni:

a) hogy a hitbizományul szánt vagyon az alapító teljes tulajdonát képezi;

b) hogy amennyiben ezen vagyon ingatlan: azt semmi bejegyzett adósság nem terheli;

c) hogy amennyiben törvényes osztályrészre jogosítottak volnának: ezeknek a joga a hitbizomány felállítására által rövidséget nem szenved;

d) hogy a folyamodó, (a törvénykezési rendtartás 21. §-ára való tekintettel), melyik törvényszéket tartja a felállítandó hitbizomány illetékes bíróságának.

A kérvényhez egyszersmind az alapítási oklevél s a hitbizományul szánt vagyon jegyzéke, különösen az ingatlanok földadókönyvei (cataster) kivonata mellékeltessek.

¹⁾ Ezt a rendeletet kiegészíti a 10130/1931. I. M. sz. rendelet, melyet alább közlünk. (Megjelent a Bp. K. 1931. évi 61. számában.)

2. §. Mihelyt a királyi jóváhagyás megadatott, a hitbizomány felállítására az igazságügyi miniszter (a törvénykezési rendtartás 21. §-ára) s a kérvényben előadottakra való tekintettel, a jóváhagyó levélben kijelöli az illetékes bíróságot s az iratokat ezen bírósághoz további eljárás végett leküldi; egyzersmind az illető törvényhatóságokat a jóváhagyás kihirdetése céljából értesíti.

3. §. A hitbizományi bíróság a folyamodót azonnal értesíti, a jóváhagyást a hivatalos lapban közzéteszi, hitbizományi gondnokot rendel s a hitbizomány tárgyául rendelt vagyon összeírása és biztosítása iránt intézkedik.

4. §. A gondnok kinevezésénél köteles a bíróság a várományosok javaslatára kellő tekintettel lenni s a törvénynek a gondnokok iránti általános rendeleteihez alkalmazkodni. Gondnoknak maguk a várományosok valamelyike is kineveztetethetik; a hitbizomány hitelezői és adósai ellenben a gondnokságból kizártnak.

5. §. Ha a hitbizomány az alapító életében állítatik fel: a hitbizományi leltár azonnal, mihielyt a bíróság a kir. jóváhagyásról értesült, — ha pedig a hitbizomány az alapító halála esetére rendeltetett: az alapító elhunytával, az 1-ső §-ban érintett jegyzék alapján bíróilag felveendő.

6. §. A leltározás és a becslés a hitbizományi gondnok közbejöttével s a helyben közel lakó várományosok értesítése mellett (a törvénykezési rendtartás 423., 568., 569., 571. és 574. §§. szabályai szerint) történik.

7. §. A hitbizományi vagyon biztosítása, a hitbizományhoz tartozó ingatlan javak tekintetében, azok hitbizományi minőségének telekkönyvi feljegyzése, illetőleg betáblázása által történik. Mindennemű ingók, a tőkék kivételével, a hitbizományi birtokos őrizete alatt maradhatnak, aki azonban köteles ezek átvételét vagy a hitbizományi leltárban, vagy külön okiratban elismerni. Közkötelezvények s magánadóslevelek s a hitbizomány követeléseiről szóló más okiratok bírói őrizet alá veendőek.

8. §. A hitbizományi tőkék elhelyezésénél, felmondásánál és visszafizetésénél a gondnokság alatt levő vagyont tárgyzó szabályok tartandók meg. A bíróság köteles ezek iránt a gondnokot mindig, fontosabb esetekben pedig a legközelebbi várományosokat is meghallgatni.

9. §. A hitbizomány részére magánosoknál elhelyezett pénzösszegek az adóslevélben s az illető telekkönyvben világosan mint hitbizományi tőkék jelöltetnek meg; a közhitelpapírok, ha előmutatóra szólnak, a közpénztárnok részéről leköttenek, ha pedig meghatározott nevekre vannak kiállítva, a hitbizományra iratnak át.

10. §. A gondnok köteles az utódok érdekeit képviselni

s örködni a fölött, hogy a bizományi vagyon csonkittatlanul és jókarban fenntartassék. Tartozik továbbá a bíróságnak nemcsak a hitbizományi ügylet iránt bekívánt javaslatokat felterjesztetni, hanem a hitbizományi birtokos minden kötelességellenes s az utódokra nézve káros intézkedéseit is bejelenteni.

11. §. Fontosabb hitbizományi ügyek iránt, vagy a gondnok javaslata folytán, a hitbizományi gondnokon felül a várományosok is meghallgatandók. E végből a hitbizományi birtokos közvetlen utóda személyesen, a várományosok pedig a hivatalos lapokban közzéteendő hirdetmény útján idéztetnek.

12. §. A várományosok fel vannak jogosítva a hitbizományi vagyon rossz kezelése miatt a bíróságnál panaszt tenni s a hitbizomány és az utódok védelmére szükséges minden intézkedést megtétetni.

13. §. A hitbizományi birtokost a hitbizományi vagyonnak és növedékének minden haszonélvezete illeti; de viszont minden adóbeli, kegyuri s általában a birtokkal járó terhet, kezelési és fenntartási költséget is a hitbizományi birtokos tartozik viselni.

14. §. A hitbizományi birtokos a hitbizomány állagát azon állapotban köteles fenntartani, amelyben átvette. A vétke nélkül történt fogyatkozásokért azonban nem felelős.

Ha mindazonáltal előnyösebb gazdálkodás tekintetéből célszerűnek látná, lényeges változásokat tenni, pl. földeket földekért elcserélni, vagy a hitbizományi tőke egyharmadát ingatlanok szerzésére fordítani stb., ilyen esetekben a hitbizományi gondnok s a várományosok meghallgatása mellett (11. §.) a hitbizományi hatóság jóváhagyása kívántatik.

15. §. A hitbizományi birtokos csak hasznos beruházások végett terhelheti a hitbizományi jószágot a feltári becsérték (6. §.) egyharmadáig; de erre a hitbizományi gondnok s a várományosok meghallgatása szükséges. A törlesztés módját is ugyanazon hatóság határozza meg, oly megszorítással azonban, hogy a törlesztés határideje 35 éven túl nem terjedhet.

Mind a hitbizományi gondnok, mind a hitbizományi hatóság kötelesek ügyelni arra, hogy a törlesztés a meghatározott mód szerint pontosan teljesíttessék s a nyugták évenként a hitbizományi hatóságnál igazolásul bemutassanak.

16. §. Az előbbi §-ban érintett adósság az utódokat is terheli. Más hitelezőnek ellenben csak a hitbizományi birtokost illető haszonvételekhez lehet igénye, de nem a hitbizomány állagára vagy a jövedelmek azon részére, mely az utódot illeti.

17. §. A hitbizományi birtokos oly szerződése, amelyek által az utód a birtok átvételében és teljes élvezetében akadályoztatnék, a birtokos halálával megszűnnek; kivéve, ha a hitbizományi hatóság, a gondnok és a várományosok meghallgatása mellett, hosszabb időre adott engedélyt.

18. §. Ha a hitbizományi birtokos magát adósságokba bonyolítja, ha a bírói jóváhagyással tett adósság törlesztését elmulasztja, vagy nem pontosan teljesíti, ha a hitbizományi birtok állapotát lényegesen rongálja, vagy veszélyezteti és ez a szakértők lelete, vagy más bizonyítékok által kimutatattik: a hitbizományi gondnok vagy a várományosok kérelme folytán a hitbizományi birtok bírói zár alá veendő.

19. §. A hitbizományi birtokos elhunytával új leltár készíttetik. E leltárban a hitbizományi vagyon azon állapot szerint irandó össze, amelyben az a hitbizományi birtokos elhunytával találtatott; azután számbaveendő az engedélyezett kölcsönből tett beruházások; végre kimutatandó: mit követel a hitbizomány a jelentkező hiány kiegészítésére, vagy növekedés esetében mit tartozik az kiszolgáltatni.

Ily kimutatás készítendő akkor is, ha mind az örökös vagyon, szabadon örökölhető vagyona, mind a hitbizomány ugyanazon örökösre száll.

20. §. Ha a hitbizományban más az örökös, mint a szabadon örökölhető vagyonban: ki kell számítani, hogy a hitbizomány örököse mennyit tartozik megtéríteni a függő vagy beszédett termésekből és a hitbizományi vagyon egyéb jövedelméből, a szabad rendelkezés alatt álló vagyon örökösének. Ezen kiszámítás a következő vezérelvek szerint történik:

Mindenekelőtt a terményekből a hitbizomány javára elkülönítendő annyi, amennyi a hitbizományi leltárban foglalatik.

Az ingatlantól elkülönített termésből szintén a hitbizomány javára levonandó azon mennyiség, amely a gazdaság folytatására, különösen a gazdasági fogatok és haszonmarhák eltartására, tisztii- és cselédfizetésekre s a közterhek viselésére mulhatatlanul megkívántatik.

Az ingatlantól elkülönített termésnek többi része, az ingatlantól még el nem különített összes termés, valamint a hitbizományi vagyonnak minden egyéb, akár már lejárt, akár még függőben levő jövedelme, az ezekkel járó terhek levonása után, a szabad rendelkezés alatti hagyaték és hitbizomány között aránylag osztandók fel.

Ezen arány megállapításánál a hitbizományi birláló halálozásának napja s a naptári év szolgálnak zsinórmértékül.

(Az eljárásra nézve itt is a törvénykezési rendtartás 585—590. §§. szolgálnak szabályul.)^{*)}

21. §. (Az 1868: LIV. t.-c.-ben szabályozott perorvoslatok a hitbizományi hatóság határozatai ellen is alkalmazhatók.) E helyett a Pp. alkalmazandó. (Ppé. 9. §.)

22. §. A hitbizomány alapítójának joga van hitbizományi

^{*)} A zárjelbe tett ut. helyett az 1894: XVI. t.-c. irányadó.

rendelkezését visszavonni mindaddig, míg valaki ahhoz átadás vagy szerződés által jogot nem szerzett.

Az akarat visszavontnak tekintetik, különösen, ha az alapítónak később törvényes fi-örököse születik, aki nem foglaltatott a hitbizományban.

23. §. A hitbizomány birtokosa magára nézve lemondhat ugyan jogáról, de a lemondás az utódok jogait nem sértheti.

24. §. A hitbizomány megszűnik, ha tárgya elenyészett, vagy ha az alapítvány szerint öröklésre hivatottak utódok nélkül kihaltak. Az utóbbi esetben a hitbizomány a köztörvény alá esik.

25. §. Ezen rendelet 1869. évi június 1-én lép életbe.

26. §. Mindazon intézkedések, amelyeket a hitbizományi hatóságok a fennálló hitbizományok körül 1869. évi június 1-e előtt jogérvényesen tettek, a jelen rendelet által érintetlenül maradnak.

A m. kir. igazságügyminiszternek 10.130/1931. I. M. számú rendelete

a hitbizományi ügyekben követendő eljárás szabályainak kiegészítése tárgyában.

A hitbizományi ügyekben követendő eljárás szabályozása tárgyában 1869. évi április hó 7. napján kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet kiegészítéséül a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912: LIV. t.-c. 6. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. Ha a hitbizományi birtokos a viszonyokban beállott lényeges változások miatt szükségessé vált vagyonrendezés céljából az államfőtől hitbizományi vagyontárgyaknak a hitbizományi kötelek alól feloldását kéri, a következő §-okban szabályozott eljárást kell követni.

2. §. A kérvényt az igazságügyminiszternél kell benyújtani; a másutt benyújtott kérvényt hozzá kell eljuttatni.

A kérelemben ki kel mutatni, hogy a feloldás a hitbizományi vagyon viszonyainak a hitbizományi cél és az okszerű gazdálkodás érdekében álló rendezése végett, különösen a hitbizományra nehezedő aránytalanul súlyos terhek megszüntetése vagy csökkentése, vagy a változott viszonyok miatt indokolt célszerűbb gazdálkodási mód lehetővé tétele végett, vagy egyéb fontos okból szükséges.

Ha a kérelem az előbbi bekezdésben meghatározott kellékeknek megfelel, az igazságügyminiszter a hitbizományi bíróságot a kérelem tárgyalására hívja fel.

A hitbizományi bíróság az igazságügyminisztertől közelebből meghatározott módozatok szerint tisztázza a kérelem alapján szolgáló tényállást s a kérelemre meghallgatja a hitbizo-

mányi birtokost, a hitbizományi gondnokot s az első várományost; a többi várományosokat a tárgyalásra kitűzött határnapról azzal a figyelmeztetéssel értesíti, hogy joguk van a kérelemre a tárgyaláson szóval vagy a tárgyalási határnapig írásban észrevételeket előterjeszteni. A bíróság előtt ismert várományosokat, — ha ez nehézség nélkül lehetséges, — a tárgyalást kitűző végzés kézbesítése útján, a többi várományosokat pedig a hivatalos lapban közzéteendő hirdetmény útján kell értesíteni.

A tárgyalási határnap elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. A megidézett vagy értesített érdekeltnek valamelyikének a tárgyalásról elmaradása, a nyilatkozattétel elmulasztása vagy a kérelem teljesítésének ellenzése a tárgyalás megtartását, az ügy befejezését és elintézését nem gátolja. Ha azonban a tényállás tisztázása végett a tárgyalásról elmaradt érdekeltnek meghallgatása mellőzhetőenül szükséges, meghallgatására a bíróság új határnapot tűzhet.

A tényállás tisztázása után a hitbizományi bíróság az iratokat saját véleményes jelentése kíséretében az igazságügyminiszterhez terjeszti fel.

3. §. Ha az államfő a kérelemnek helyt ad, a hitbizományi bíróság köteles a legfelsőbb elhatározást az igazságügyminiszter által meghatározott közelebbi módozatok szerint fogantatosítani, különösen a megszabott feltételek megtartásával a feloldott vagyontárgyakat a hitbizományi leltárból törölni, a szükséges telemekönyvi bejegyzésekről gondoskodni s a hitbizományi kötelék megszűnésével kapcsolatos egyéb intézkedéseket teljesíteni.

4. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Rendelkezéseit az életbelépés napján folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

A m. kir. igazságügyminiszternek 1909. márc. 13. 7390/1909. I. számú rendelete a hitbizományi erdőterületek változásai esetében követendő eljárás tárgyában.

Többször megtörtént, hogy hitbizomány állagához tartozó erdőterületeket a hitbizományi hatóság jóváhagyásával elidegenítettek vagy a hitbizományi kötelék alól feloldottak.

Méltányolva azokat a fontos érdekeket, amelyek úgy közgazdasági, mint hitbizományi szempontból az erdők fenntartásához fűződnek, felügyeleti jogomnál fogva figyelmeztetem a kir. törvényszéket, mint hitbizományi hatóságot a hitbizományi ügyekben követendő eljárás szabályozása tárgyában 1869. április 7-én 1090. I. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet (Rendeletek Tára 1869. évf. 1. kiadás 301. l.; 2. kiadás 271. l.) 14. §-ára, mely szerint a hitbizományibirtokos a hitbizomány állagát abban az állapotban köteles fenntartani, amelyben átvette

és lényeges változtatásokat a hitbizományi hatóság jóváhagyása mellett csupán előnyösebb gazdálkodás tekintetében tehet.

Mínthogy ezek szerint a hitbizományi hatóság jóváhagyását az erdőterületek elidegenítése, elcserélése, vagy a hitbizományi kötelék alól feloldása, mint lényeges változtatások tekintetében csak akkor adhatja meg, ha a célba vett változtatást előnyösebb gazdálkodás indokolja; és mínthogy éppen az erdőgazdaság megváltoztatásával járó előnyök vagy hátrányok megbírási olya szakértelmet kíván, amelyet a hitbizományi hatóság felelősségének tudatában kellő megnyugvással csak szakértő erdőhatóság vagy közeg indokolt véleményéből meríthet; ennél fogva, tekintve az 1879: XXXI. t.-c. 17—20. §-ait is, melyek szerint a hitbizományi erdők gazdasági üzemterveinek megállapítása és az ettől eltérés engedélyezése az állami erdőhatóság hatáskörébe van utalva, rendelem, hogy a hitbizományi hatóság minden oly esetben, midőn erdőterületre nézve a fentjelzett valamely lényeges változtatás felől kell a jóváhagyás tárgyában határoznia, a célbavett változtatást vagyonfelügyeleti szempontból csak abban az esetben vegye megbírási alá, ha ahhoz a m. kir. földmívelésügyi miniszter úr hozzájárulását erdőgazdasági szempontból már megadta.

A m. kir. igazságügyminiszternek 1752/1913. I. M. számú rendelete, a hitbizományi ingatlanok változásai esetében követendő eljárás tárgyában.

Addig is, amíg a hitbizományi ügyekben az 1869. évi április hó 7-én 1090. I. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet (R. T. 1869. évf. 1. kiadás 301. l., 2. kiadás 271. l.) alapján ezidőszent követett eljárást e rendelet módosításával és kiegészítésével az 1912: LIV. t.-c. 6. §-ában kapott felhatalmazás alapján újra szabályoznám: a jelen rendelettemmel kiterjesztem a hitbizományi erdőterületek változásai esetében követendő eljárás tárgyában 1909. évi március hó 13-án 7390. I. M. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri rendeletet (Igazságügyi Közlöny XVIII. évf. 171. l.) a többi művelési ág alá eső ingatlanokra is.

Ehhez képest az idézett törvényszakasz alapján ideiglenesen rendelem, hogy a hitbizományi hatóság minden olyan esetben, amidőn az idézett 1869. évi rendelet 14. §-ában meghatározott valamely lényeges változtatás, például a hitbizományhoz tartozó mezőgazdasági ingatlan elidegenítése, elcserélése, ingatlanoknak ingóságra (pénzre, értékpapírosra, stb.) átváltoztatása felől kell a jóváhagyás tárgyában határoznia, a célbavett változtatást vagyonfelügyeleti szempontból csak abban az esetben vegye megbírási alá, ha ahhoz a m. kir. földmívelésügyi miniszter úr hozzájárulását közigazgatási szempontból megadta.

Rendelem továbbá, hogy a hitbizományi hatóság abban az esetben, ha az említett változások jóváhagyása iránt előterjesztett kérelemhez a földművelésügyi miniszter úr hozzájáruló nyilatkozata nincs csatolva, a hozzájárulás megszerzése végett az ügy iratait úgy a jelen rendelettel, mint pedig a 7390/909. I. M. számú rendelettel szabályozott eljárásban hozzám terjessze fel.

A jelen rendelet azonnal hatályba lép és alkalmazást nyer a hatálybalépéskor folyamatban levő ügyekben is.

Kelt Budapesten, 1913. évi április hó 5-én.

A m. kir. igazságügyminiszternek 48001/1913. I. M. számú rendelete, a hitbizományi ingatlanok változásai esetében követendő eljárást szabályozó rendeletek kiegészítése tárgyában.

A hitbizományi ingatlanok változásai esetében követendő eljárás tárgyában 7390/1909. és 17.152/1913. I. M. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri rendeletek (Igazságügyi Közlöny XVIII. évfolyam 171. lap és XXII. évfolyam 188. lap) közül — amint szövegükből is nyilvánvaló — az első rendeletet csak az erdőgazdasági, a második rendeletet pedig csak a mezőgazdasági (szántóföld, rét, legelő, nádas stb.) művelési ág alá tartozó ingatlanok változásainak esetében kell alkalmazni. Ellenben nem nyernek alkalmazást az idézett rendeletek házak, kertek, gyárak, ipartelepek változásai esetében, feltéve, hogy ezek önállóan és nem mint erdőgazdasági, vagy mezőgazdasági ingatlan alkotó részei esnek változás alá. Nem nyernek alkalmazást továbbá az idézett rendeletek a kisajátítási eljárásban történt ingatlan változásokra, valamint az 1896: XXV. t.-c. alá eső ingatlanváltozásokra sem.

Kelt Budapest, 1913. évi szeptember hó 18. napján.

1907: LXI. t.-c. a hatásköri bíróságról.*)

I. Az 1869: IV. t.-c. 25. §-a kimondta, hogy a bírói és közigazgatási hatóságok közt felmerült illetőségi (helyesen: hatásköri) összeütközések elintézésére a törvényhozás további intézkedéséig a miniszterium hatalmaztatik fel. Alkotmányunknak jelentékeny biztosítékát tartalmazza, tehát az 1907: LXI. t.-c. (a hatásköri bíróságról), amely a négy évtized óta tartó ideiglenes állapotnak véget vet, a minisztertanácsnak a hatásköri összeütközések elintézésére vonatkozó hatóságát meg-

*) Kiegészítve a hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. t.-c. rendelkezéseivel, amely utóbbinak végrehajtása tárgyában az 1120/1929. M. E. sz. rendelet (I. K. XXXVIII. 33. l.) rendelkezik.

szünteti, erre a célra önálló és független bírói fórumot állít fel és a fórum szervezetét és eljárását tüzetesen meghatározza.

II. Az 1907: LXI. t.-c. a gyakorlatban jól bevált, de éreztetővé váltak a következő hiányai: 1. nem terjed ki minden külön bírósággal felmerült hatásköri összeütközésre és különösen hiányzott a külön bíróságok egymásközötti hatásköri összeütközéseinek szabályozása, aminek az 1907: LXI. t.-c. kiterjesztő bírói magyarázatával leendő pótlását a hatásköri bíróság — miként ez 1913. február 24-iki teljes ülésében ki is mondotta — nem tartotta lehetségesnek; 2. 1907. óta a hatásköri összeütközéseknek ugyan új esetei keletkeztek, főleg új (így a munkásbiztosítási és a földbirtokrendezési) külön bíróságoknak létesítése folytán, amelyekre az 1907: LXI. t.-c. nem is gondolhatott; 3. a katonai és polgári bíróságok és hatóságok közötti hatásköri összeütközéseknek független hatásköri bíróság elé való utalását az Ausztriával való közösség megszünte folytán most már mi sem gátolja; 4. a hatásköri bíróság hatáskörének a fentiek következtében szükséges kiterjesztésével kapcsolatosan szükségessé vált, hogy a külön bíróságok választotta tagok bevonásával a bíróság szervezete is módosíttassék; 5. ugyancsak hiánya az 1907: LXI. t.-c.-nek, hogy a hatásköri bíróság teljes ülési határozatai hatásköri kérdésekben a bírói és közigazgatási hatóságokat nem kötelezik; 6. szükségessé vált a hatásköri bíróság jegyzői állásának állandósítása, hogy ilyen módon intézményesen biztosíttassék a bíróság gyakorlatának egységes kialakulása; 7. végül indokoltnak mutatkozott a sok különleges és nehéz teendőre figyelemmel a hatásköri bíróság elnöke, tagjai és jegyzője részére méltányos díjazást megállapítani. Mindezeket az 1.—7. alatt felsorolt reformkivánságokat megvalósítja a hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. t.-c., amelyet az 1907: XLI. t.-c. után teljes terjedelmében közlünk, annak 1.—6. §-ait pedig az 1907: XLI. t.-c. megfelelő szakaszaihoz beillesztve is közöljük.

I. Fejezet.

Szervezet.

1. §. A rendes bíróság és a közigazgatási bíróság vagy a közigazgatási hatóság között, úgyszintén a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült hatásköri összeütközések elintézésére Budapesten hatásköri bíróság állítottatik fel.

1928: XLIII. t.-c. 1. §. A hatásköri bíróság intéz el általában minden olyan hatásköri összeütközést, amely egyfelől bí-

rói hatóság, másfelől közigazgatási hatóság között vagy pedig különböző bírói hatóságok között merül fel, amennyiben az eljárást szabályozó vagy más törvény a hatásköri összeütközés elintézésére más bírói hatóságot ki nem jelöl.

Ehhez képest a hatásköri bíróság intézi el az 1907: LXI. t.-c. 1. §-ában megjelölt hatásköri összeütközéseken felül azokat a hatásköri összeütközéseket is, amelyek egyfelől a rendes bíróság vagy a közigazgatási bíróság, másfelől valamelyik külön bíróság között vagy amelyek külön bíróságok között merülnek fel.

1928: XLIII. t.-c. 2. §. Az 1907: LXI. törvencikk és a jelen törvény alkalmazásában a rendes bíróságokkal (kir. járásbíróság, kir. törvényszék, kir. ítélőtábla, m. kir. Kúria) egy tekintet alá esik az a bírói jellegű más hatóság is, amely rendes bíróság körében van szervezve, vagy amelynek fellebbviteli bírósága rendes bíróság vagy rendes bíróság körében szervezett külön bíróság.

A jelen törvény alkalmazásában külön bíróságok: a honvédbíróságok, a munkásbiztosítási bíróságok, még ha valamely rendes bíróság (járásbíróság) keretében vannak is szervezve, az Országos Földbirtokrendező Bíróság és ezeken felül minden olyan bírói jelleggel szervezett hatóság, amely nem esik az előbbi bekezdés értelmében rendes bíróságokkal egy tekintet alá.

1928: XLIII. t.-c. 3. §. Azokat a hatásköri összeütközéseket, amelyek egyfelől a rendes bíróság, másfelől a 2. §. első bekezdése értelmében a rendes bírósággal egy tekintet alá eső hatóság között, vagy amelyek a rendes bírósággal egy tekintet alá eső ilyen hatóságok között merülnek fel, a hatásköri összeütközésben érdekelt hatóságok (bíróságok) felett álló legközelebbi közös felsőbbbíróság az 1896: XXXIII. t.-c. 28., illetőleg az 1911: I. t.-c. 51. és 53. §-ának megfelelő alkalmazásával intézi el.

Ha az ügynek akár hatásköri vonatkozásában, akár érdemében a kir. Kúria határozott, a kir. Kúriának ez a határozata a hatáskör kérdésében a rendes bíróságokkal egy tekintet alá eső hatóságokkal szemben is irányadó.

Ugyanez áll megfelelően és kölcsönösen a kir. Kúria körében szervezett külön bíróság és a kir. Kúria mint rendes bíróság egymásközi viszonyában is arra az esetre, ha bármelyikük az ügyben hatáskörét már megállapította, vagy az ügynek érdemében már döntött. Ha az ebben a bekezdésben említett bíróságok (tanácsok) valamelyike az ügyben hatáskörét nem állapította meg, a később eljáró bíróság (tanács) az ügy érdemében eljárni köteles, kivéve, ha úgy találja, hogy az ügy egyáltalában nem tartozik a kir. Kúria hatáskörébe. Ez a rendelkezés az 1912: LIV. t.-c. 70—79. §-aiban foglalt rendelkezéseket nem érinti.

Mi. az 1928: XLIII. t.-c. 1.—3. §-aihoz. Az 1907: LXI. t.-c. rendelkezései a külön bíróságokkal szemben felmerülhető hatásköri összeütközések szempontjából nem kielégítőek és a hatásköri bíróság 1913. február 24-iki teljes ülésében kimondta, hogy ennek a hiánynak a törvény kiterjesztő bírói magyarázatával leendő pótlását nem tartja lehetségesnek, úgy hogy a törvény kiegészítése vált szükségessé. Ilyen kiegészítést a munkásbiztosítási bíróságok tekintetében az 1921: XXXI. t.-c. 18. §-a és az Országos Földbirtokrendező Bíróság tekintetében az 1924: VII. t.-c. 26. §-a is tettek már, de a törvény említett hiánya egyéb olyan bíróságok tekintetében is érezhető, amelyek a m. kir. Kúria legfőbb bírói hatósága alá tartozó rendes bíróságok szervezetén kívül állanak. Érezhető ezenfelül e hiány általában minden olyan esetben, amikor a hatásköri összeütközés két külön bíróság közt merül fel. Ezen segít az 1. §. első bekezdése, általános elvként kimondván, hogy a hatásköri bíróság intéz el általában minden olyan hatásköri összeütközést, amely egyfelől bírói hatóság, másfelől közigazgatási hatóság között, vagy pedig különböző bíróságok között merül fel, amennyiben az eljárást szabályozó vagy más törvény a hatásköri összeütközés elintézésére más bírói hatóságot ki nem jelöl. Az 1. §. 2. bekezdése és a 2. §. ennek az elvnek megfelelő részletes rendelkezéseket tartalmaz.

Ma már Magyarország államjogi helyzete nem zárja ki, hogy a honvédbíróságok és a polgári (bírói és közigazgatási) hatóságok között felmerült hatásköri összeütközések a hatásköri bíróság független döntése alá utaltassanak. Nem kívánja azonban a törvény fennálló jogunknak azt a rendszerét érinteni (1896: XXXIII. t.-c. 28. §. és Pp. 51. §.), amely szerint a rendes bírósági szervezetekhez tartozó külön bíróságok és a rendes bíróságok között felmerült hatásköri összeütközések az abban érdekelt bíróságok legközelebbi közös felsőbbiséga alá tartoznak. Ennek az elvnek felel meg a törvény 3. §-a, amelyet a 2. §-nak a munkásbiztosítási bíróságokra vonatkozó rendelkezése csak látszólag tör át.

Az 1912: XXXI. t.-c. 2. §-a értelmében Budapesten külön (elsőfokú) királyi munkásbiztosítási bíróság működik, egyébként — az idézett t.-c. 1. §-a szerint — munkásbiztosítási ügyekben a bíraskodást elsőfokon a kerületi munkásbiztosító pénztár székhelye szerint illetékes kir. járásbíróság mint munkásbiztosítási bíróság gyakorolja. A törvény 3. §-a értelmében azonban az utóbb megjelölt bíróságoknak is a Munkásbiztosítási Felsőbíróság a fellebbviteli bírósága. Ennek következtében a rendes bíróságok (kir. járásbíróságok) keretében szervezett munkásbiztosítási bíróságokat a jelen törvény szempontjából külön bíróságoknak kell tekintetni, mert egyfelől annak a járásbíróságnak mint munkásbiztosítási bíróságnak, amelynek

különlegesen nem szervezett rendes bírósággal hatásköri összeütközése támad, másfelől pedig az utóbb említett rendes bíróságnak nincs közös fellebbviteli bírósága, a most vándolt eset tehát semmiesetre sem vonható a 3. §. alá, hanem különleges rendezésre szorul. Ennek a különleges rendezésnek leg-egyszerűbb és egyuttal legkövetkezetesebb módja, ha mindegyik esetben a hatásköri bíróság elé utaljuk a felmerült hatásköri összeütközés elintézését.

A m. kir. Kúria keretében több külön szervezett bíróság (bírói tanács) működik (kir. Kúria ügyvédi tanácsa, fegyelmi bírósága, magánalkalmazottak nyugdíjvalorizációs ügyében eljáró külön tanács, szabadalmi tanács stb.) és számolni kell azzal, hogy a jövőben is szükség lesz ilyen külön bíróságoknak (bírói tanácsoknak) a kir. Kúria keretében felállítására. Ezek és a kir. Kúriának rendes működési tanácsai között felmerülhető összeütközéseket kivonja a törvény alapelveinek megfelelően és gyakorlatilag is a lehető legkielégítőbben szabályozni a 3. §. *harmadik bekezdése*.

A Hatásköri Bíróság hivatása. A Hatásköri Bíróság hatásköri jogviták felett hatásköri összeütközés esetén kívül nem dönthet. (1923. okt. 8. Hb. 60.)

Mely hatóságok közötti összeütközés tartozik a hatásköri bíróság elé? Az 1907: LXI. t.-c. a hatásköri összeütközések eseteit az eljáró hatóságok alanyi jellege szerint állapítja meg. (Hb. 1908. nov. 16. 42.)

Közigazgatási hatóság fogalma alá tartozik mindaz a hatóság, — még ha bíraskodást gyakorol is, — mely hatóság a bíróság szervezetétől akkép külön áll, hogy a rendes vagy a közigazgatási bírósággal való hatásköri összeütközésnek eldöntésére hivatott bíróság nincs a hatásköri bíróságon kívül. (Hb. 1909. okt. 4. 11.)

Az a kérdés, vajon valamely hatóság közigazgatási vagy bírói hatóság-e, nem ügykörének, hanem szervezetének természete szerint igazodig.

A Hatásköri Bíróság nem járhat el, ha az egymással hatásköri ellentétbe kerülő hatóságok mindegyike rendes bíróság. A törvényszék akkor is rendes bíróság, ha lakás igénybevételenek ügyében határoz, mihez képest a kir. járásbírósággal szemben felmerült összeütközése nem tartozik a hatásköri bíróság elé, annak ellenére sem, hogy az igénybevételei ügyben elsőfokban a főszolgabíró járt el. (1922. jún. 12. Hb. 23.)

Főszolgabíró és kir. ügyészség között felmerült hatásköri összeütközés nem tartozik a hatásköri bíróság elé.

A Hatásköri Bíróság nem járhat el, ha az egymással hatásköri ellentétbe kerülő hatóságok közül egyik sem bíróság. (1925. október 12. Hb. 33. sz.)

Allamrendőrség kerületi kapitánya és kir. ügyészség között

felmerült hatásköri összeütközés nem tartozik a hatásköri bíróság elé. (1923. évi november hó 12. Hb. 65. sz.)

A lakásügyi fellebbviteli tanács, ámbár a tagjai ítélőbírák, közigazgatási szerv, mert az öt kijelölő közigazgatási szervnek (a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszternek) a megbízásából jár el. Ennélfogva a közte és a rendes bíróság között felmerült vagy felmerülként bejelentett hatásköri összeütközések elintézésére az 1907: LXI. t.-c. 1. és 7. §-aihoz képest a Hatásköri Bíróság hivatott. (1926. febr. 22. 1925. Hb. 55.)

A községi bíróság és a rendes bíróság közti összeütközés elintézése a hatásköri bíróság elé tartozik. (Hb. 1908. nov. 16.)

Közigazgatási hatóságok (főszolgabíró és árvaszék, rendőrkapitány és polgármester, városi iparhatóság és főszolgabíró) között felmerült összeütközés nem tartozik a hatásköri bíróság elé. (Hb. 1908. okt. 5. 36., 35., 66.; 1909. nov. 29., 23., 105., 201.; 115., 173., 328.)

Elsőfokú és legfelsőbbfokú közigazgatási hatóság közötti összeütközés a hatásköri bíróság elé tartozó hatásköri összeütközést nem létesít. (Hb. 1909. dec. 13., 89., 160., 305.)

Hatásköri összeütközés az Orsz. Földbirtokrendező Bírósággal: 1924: VII. t.-c. 26. §. munkásbiztosítási bírósággal: 1921: XXXI. t.-c. 18. §.

2. §. *A hatásköri bíróság elnöke háromévenként váltakozva, a m. kir. Kúriának és a m. kir. közigazgatási bíróságnak az elnöke. Az elnöki tisztet az első három évben a m. kir. Kúria elnöke viseli.*

A hatásköri bíróság elnöki tisztében a m. kir. Kúria elnökét a m. kir. Kúria másodelnöke, a m. kir. közigazgatási bíróság elnökét a m. kir. közigazgatási bíróság másodelnöke helyettesíti. A másodelnök akadályoztatása esetében a helyettest a rangsor szerint a hatásköri bíróság elnöke jelöli ki a hatásköri bíróságnak a vezetése alatt álló bírósághoz tartozó tagjai sorából.

3. §. *A hatásköri bíróság tagjai: az elnökhöz kívül a m. kir. Kúriának és a m. kir. közigazgatási bíróságnak nyolc-nyolc ítélőbírája (tanácselnök, kúriai bíró, közigazgatási bíró).*

Az ítélőbírákat a m. kir. Kúria és a m. kir. közigazgatási bíróság teljes ülésben saját tagjai sorából három év tartamára titkos szavazással választja.

A tagokat akként kell megválasztani, hogy a hatásköri bíróságban a m. kir. Kúriának mind polgári, mind

büntető osztálya és a m. kir. közigazgatási bíróságnak mind általános közigazgatási, mind pénzügyi osztálya képviselve legyen.

A megválasztott a megválasztást elfogadni köteles és a hatásköri bírósági tagságról nem mondhat le. A megválasztott nem lehet tovább tagja a hatásköri bíróságnak, mint ameddig tagja az őt megválasztó bíróságnak. Annak a tagnak a helyébe, akinek tagsága a három év letelte előtt megszűnik, és a szükséghez képest annak a tagnak a helyébe, aki a működésben előreláthatólag huzamosabb időn át akadályozva van, a három év hátralévő tartamára új tagot kell választani.

4. §. A hatásköri bíróság az elnökön kívül hat tagból alakult tanácsban határoz.

A tanács elnöke: a hatásköri bíróság elnöke vagy helyettese, vagy a hatásköri bíróság elnöke részéről a vezetése alatt álló bírósághoz tartozó tagok sorából a rangsor szerint kijelölt ítélőbíró.

A tanács három tagjának a m. kir. Kúria, három tagjának, a m. kir. közigazgatási bíróság ítélőbírájának kell lennie.

1928: XLIII. t.-c. 5. §. Azokban a hatásköri összeütközési esetekben, amelyekben egyik részen a honvédbíróságokat, az Országos Földbirtokrendező Bíróságot, illetőleg a munkásbiztosítási bíróságokat érinti az összeütközés, a hatásköri bíróság eljáró tanácsában aszerint, amint az összeütközés a rendes bírósággal, vagy más hatósággal szemben történt, a közigazgatási bíróságnak, illetőleg a kir. Kúriának egyik ítélőbírája helyett a legfelsőbb honvédtörvényszéknek, az Országos Földbirtokrendező Bíróságnak, illetőleg a Munkásbiztosítási elsőbíróságnak egy tagja vesz részt.

Ezt a tagot és két helyettesét a legfelsőbb honvédtörvényszék, az Országos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróság teljes ülésében a saját tagjai sorából a hatásköri bíróság többi tagja megbízásának tartamára titkos szavazással választja. A választott a megbízást elfogadni köteles és a hatásköri bírósági tagságról nem mondhat le. A megválasztott nem lehet tovább tagja a hatásköri bíróságnak, mint ameddig tagja az őt megválasztó bíróságnak.

Ha a hatásköri összeütközés két olyan külön bíróság között történt, amelynek egy-egy tagja a jelen §. szerint a ha-

tásköri bíróság eljáró tanácsában résztvesz, úgy az egyik külön bíróság tagja a kir. Kúria, a másik külön bíróság tagja pedig a kir. közigazgatási bíróság bírása helyett vesz részt a hatásköri bíróság tanácsában.

Mi. az 1928: XLIII. t.-c. 5. §-ához. Ez a §. a honvédbíróságokat, az Országos Földbirtokrendező Bíróságot, illetőleg a munkásbiztosítási bíróságokat érintő hatásköri összeütközések eseteire határozza meg a hatásköri bíróság tanácsának összeállításí módját, aminek folytán a törvény 14. §-a hatályon kívül helyezi az 1921: XXXI. t.-c. 18. §. és az 1924: VII. t.-c. 26. §-át.

5. §. Az 1869: IV. t.-c. 19. és 22. §-a a hatásköri bíróságra is kiterjed.

Az együtt alkalmazást kizáró rokonsági és sógorsági viszonyok tekintetében az 1891: XVII. t.-c. 41. §-ának rendelkezéseit a hatásköri bíróság tagjaira is alkalmazni kell. Az ily viszonyban levők közül az alsóbb állású tag. egyenlő állásuak közül a későbbben kinevezett tag helyébe kell új tagot választani.

Arra nézve, hogy a hatásköri bíróság tagja érdekelt-ség okából mely ügy elintézésében nem vehet részt, a polgári törvénykezési rendtartás*) szabályait kell alkalmazni. Az érdekelt-ség felett szükség esetében a hatásköri bíróság határoz.

6. §. *Ügyrendjét a hatásköri bíróság teljes ülésében a minisztérium jóváhagyásával állapítja meg. Az ügyrendre nézve a m. kir. Kúria elnökét és a m. kir. közigazgatási bíróság elnökét, amikor bármelyikük a hatásköri bíróságnak nem elnöke, előzetesen meg kell hallgatni.*

A jegyző és ügykezelési munka végzését az ügyrend határozza meg.

Jegyzet. A hatásköri bíróság a jelen §-ban említett ügyrend alapján eddig is hozhatott teljes ülési megállapodásokat, de ezek sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságokat nem kötelezték. Ezen segítenek az 1928: XLIII. t.-c. 7—10. §-ai, amelyeket az 1907: LXI. t.-c. után közlünk.

*) Az 1911: I. t.-c. (Pp.) 59—62. §§.

II. ejezet.

Eljárás.

7. §. A törvény értelmében hatásköri összeütközés esete akkor merül fel:

1. ha mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási bíróság vagy közigazgatási hatóság, úgyszintén ha mind a közigazgatási bíróság, mind a közigazgatási hatóság, melyek közül az egyiknek hatáskörébe tartozik az eljárás, ugyanarra az ügyre nézve jogerősen kimondták, hogy az eljárás hatáskörükhöz nem tartozik;

2. ha a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság, vagy a közigazgatási hatóság ugyanarra az ügyre nézve jogerősen kimondták, hogy az eljárás hatáskörükhöz tartozik;

3. ha a rendes bíróság — akár nem jogerősen, akár jogerősen — és a közigazgatási bíróság ugyanannak az ügynek érdemében határozott;

4. ha a rendes bíróság nem jogerősen és a közigazgatási hatóság — akár nem jogerősen, akár jogerősen — ugyanannak az ügynek az érdemében határozott;

5. ha a fentemlített bírói vagy közigazgatási hatóságok egyike hatáskörét a 2. p. értelmében megállapította, másika pedig a 3. vagy a 4. p. értelmében ugyanannak az ügynek érdemében határozott.

A rendes bíróság és a közigazgatási bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó.

A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között a 2. pontnak megfelelő esetben fölmerült hatásköri összeütközésre nézve az eljárás tekintetében a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezései érintetlenül maradnak.

1928: LXIII. t.-c. 4. §. Az 1. §-ban meghatározott hatásköri összeütközések eseteiben az eljárásra az 1907: LXI. t.-c. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, kivéve a 7. §. utolsó

bekezdést, amey továbbra is csak az ott megjelölt hatásköri összeütközés tekintetében marad irányadó.

Ha a hatásköri bíróság úgy határoz, hogy az ügy külön bíróság hatáskörébe tartozik, határozatában ezt a külön bíróságot megnevezi.

A külön bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a külön bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó.

Mi. az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ához. Ez a §. azt a fontos kérdést határozza meg, hogy mely esetekben és mikor merül fel e törvény értelmében hatásköri összeütközés esete.

I. E §. mindenekelőtt azt az elvi kérdést oldja meg, hogy milyen természetű ügyekben merült fel a javaslat értelmében elintézendő hatásköri összeütközés. Azzal, hogy a §. ebben a tekintetben semmiféle megszorítást sem tartalmaz, azt fejezi ki, hogy az 1. §-ban említett hatóságok között a jog bármely területen előforduló hatásköri összeütközésekben a most felállítandó bíróság dönt, akár a peres és peren kívüli, akár a magánjogi és a büntetőjogi, a fegyelmi, szóval bármely ügyben merül fel a hatásköri összeütközés.

II. Hatásköri összeütközés általában két irányban merül fel. Egyik irányban úgy, hogy az ügyben egyik hatóság sem akar eljárni; pl. a bíróság a közigazgatási hatóságot, a közigazgatási hatóság pedig a bíróságot tartja az ügyben való eljárásra hivatottnak; ilyen esetben az ügynek nincsen fóruma és a felek nem találnak ügyük elintézésére hatóságot; ez az ú. n. *negatív hatásköri összeütközés* esete. Másik irányban pedig úgy merül fel hatásköri összeütközés, hogy az ügynek elintézését több hatóság a maga hatáskörébe akarja vonni, mind a közigazgatási hatóság, mind a bíróság el akar járni az ügyben. Ilyenkor az ügynek több fóruma van, amely fórumok több és esetleg ellentétes határozatot hoznak; ez az ú. n. *pozitív hatásköri összeütközés* esete.

III. Annak, hogy hatásköri összeütközés esete bármely irányban felmerülhessen, mindig feltétele *az ügynek azonossága*. Ha az az ügy, melyben a különböző hatóságok el akarnak járni, vagy az eljárást megtagadják, nem ugyanaz, ilyenkor hatásköri összeütközésről nem szólhatunk, mert a két hatóság eljárása vagy határozata egymás mellett megállhat, egymást nem zárja ki.

IV. Másik feltétele a hatásköri összeütközés felmerülésének az, hogy a különböző *hatóságok* ugyanabban az ügyben *határozatot hozzanak*, határozat alatt érte a hatósági eljárást, intézkedést stb. is. A javaslat értelmében nem elég tehát a hatásköri összeütközés felmerültéhez az, hogy az ügy a hatóság elé vitessék, hanem szükséges az is, hogy a hatóság abban az

ügyben határozatot hozzon és pedig vagy a hatáskör kérdésében hozzon határozatot, vagy az ügy érdemében határozzon, eljárjon vagy intézkedjék, amiből a hatáskör kérdésében való állásfoglalása kitűnjék. A javaslat mint általánosabb megjelölést, a határozatot említi, mert a hatósági eljárásnak vagy intézkedésnek is hatósági határozat az alapja. Mindaddig, míg a hatóság az ügyben nem határoz, nem merült fel hatásköri összeütközés esete, mert lehetséges, hogy a hatóság nem fog a másik hatósággal ellentétes álláspontra helyezkedni és így nem merülven fel ellentét és meg lévén az ügynek a fóruma, az ellentét kiegyenlítésére és a fórumnak a hatásköri bíróság által való kijelölésére nem lesz szükség.

A 7. §. tüzetesen, pontonként meghatározza a hatásköri összeütközés eseteit.

Az 1. pont az ú. n. negatív összeütközésről szól, amely akkor fordul elő, ha mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási bíróság vagy közigazgatási hatóság, úgyszintén ha mind a közigazgatási bíróság, mind a közigazgatási hatóság, melyek közül az egyiknek hatáskörébe tartozik az eljárás, ugyanazt az ügyet jogerősen hatáskörükhöz nem tartozónak nyilvánították.

Sokszor megtörténik, hogy nem csak két hatóság hanem több hatóság között is kétséges lehet az, hogy melyiknek hatáskörébe tartozik az eljárás; kétséges lehet pl., hogy a szolgálati viszonyból felmerülő követelést, mint magánjogi követelést, a bíróságnak vagy mint cselédbérvkövetelést a cselédügyi hatóságnak, vagy pedig mint iparossegédi követelést az iparhatóságnak kell-e megbírálnia. Ilyesetben nem kívánja ugyan meg a javaslat, hogy a fél minden hatóságot felkeressen panaszával, amelyhez való tartozóságáról az ügynek szó lehet, hanem azt kívánja, hogy az a hatóság, amelyhez az ügy valóban tartozik, a fél részéről megkerestetve az ügyet magától elutasította legyen. Ha az ügyben csak oly hatóságok hoztak az eljárást megtagadó határozatot, amelynek hatáskörébe nem is tartozik az eljárás, akkor hatásköri összeütközés felvetése mindenestre korai, mert valószínű, hogy ha a fél ahhoz a hatósághoz fordul, amelyhez fordulnia kell, ez a hatóság az ügyet nem fogja magától elutasítani.

A hatóságok az ügyet hatáskörükhöz nem tartozónak mindig oly határozattal nyilvánítják, amely csakis a hatáskör kérdésére szorítkozik. A javaslat megkívánja, hogy az eljárást megtagadó ez a határozat jogerőre emelkedjék. Addig, míg jogerős határozattal nincs kizárva mind a bírói, mind az adminisztratív út, negatív összeütközésről nincs szó, mert még mind a két úton van felső hatóság, mely az ügyet meg nem vizsgálta, de a peres, vagy a peren kívüli eljárás vagy a közigazgatási eljárás szerint megvizsgálhatja. Nincs kizárva, hogy a felsőbb hatóság az alsó hatósági határozatot megváltoztatja

és ezzel az alsó hatósági határozatok következtében előállott hatásköri ellentétet megszüntetvén, a hatásköri bíróság által való elintézését elkerülhetővé teszi. Önként értetik, hogy a felek nincsenek kényszerítve az alsó hatósági határozat ellen jogorvoslással élni és a felsőbb hatósági megvizsgálást provokálni; a hatáskört megtagadó alsó hatósági határozat tehát akkor is jogerős, ha az ellen a felek a megszabott idő alatt fellebbevittel nem élnek, vagy ha az ellen a fellebbevittel az eljárás szabályok szerint ki van zárva.

Az 1. pont mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási bíróság, mind pedig a közigazgatási hatósággal szemben felmerült hatásköri összeütközések esetére vonatkozik.

A 7. §. 2., 3. és 4. pontja az úgynevezett pozitív hatásköri összeütközés eseteit szabályozzák. Es pedig az egyes esetek különfeleségéhez képest különféle módon. A 2., a 3. és 4. pont csak a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság, továbbá a rendes bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült pozitív összeütközési eseteket szabályozza, bíróság, továbbá a rendes bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült pozitív összeütközési esetekre vonatkozó eljárás tekintetében, amint alább tüzetesen ki fogom fejteni, a közigazgatási bíróságról szóló 1896: XXVI. t.-cikk rendelkezései érintetlenül maradnak. A 3. pont a közigazgatási hatóságról, a 4. pont pedig a közigazgatási bíróságról nem is rendelkezik.

A 2. pont értelmében a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság vagy a közigazgatási hatóság között pozitív hatásköri összeütközés esete akkor merül fel, ha e hatóságok ugyanazt az ügyet jogerősen hatáskörükhöz tartozónak nyilvánították. E pont alapján a hatásköri összeütközést a két hatóságnak olyan jogerős határozata idézi elő, amely kizárólag a hatáskör kérdésére szorítkozik.

Ezzel szemben a 3. és 4. pont azokról a pozitív hatásköri összeütközési esetekről szól, amelyeket a hatóságok érdemi határozata idéz elő. Minthogy ugyanis megtörténik, hogy a hatóság a hatáskör kérdésében külön nem hoz határozatot, mert lehet, hogy a felek hatásköri kifogást nem tesznek, bíróság pedig a hatáskör hiányát hivatalból nem észleli, figyelmét ez elkerüli; minthogy az is lehetséges, hogy az eljárás szabályok szerint a hatóság abban az esetben, ha az ügyet hatáskörébe tartozónak tekinti, nem is köteles a hatáskör kérdésében határozni, hanem mindjárt az ügy érdemében bocsátkozhatik (ami pl. a közigazgatási eljárásban a rendes eset); ezért szükséges rendelkezni azokról az esetekről is, amelyekben a hatóság nem határoz külön a hatáskör kérdésében, hanem azzal nyilvánítja az ügyet hatáskörébe tartozónak, hogy az ügy érdemében határoz (eljár vagy intézkedik). De szükséges ezekről az esetekről gondoskodni annál fogva is, mert a sommás

eljárásban a bírósági hatáskört megállapító határozat ellen külön fellebbevitelnek nincsen helye (1893: XVIII. t.-c. 28. §. második bek.), a fellebbezési eljárásban pedig hatásköri kifogás alapján a fellebbezés érdemének tárgyalása meg nem tagadható (1893: XVIII. t.-c. 153. §. második bek.). A hatáskört megállapító határozat ellen tehát a sommás eljárásban csak az érdemi határozat elleni jogorvoslat keretében lehet orvoslást keresni, úgy hogy ilyen esetben a hatásköri kérdést eldöntő határozat az ügy érdemben hozott határozattal együtt emelkedik jogerőre.

A 3. pont értelmében pozitív hatásköri összeütközés esete merül fel akkor, ha a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság ugyanannak az ügynek érdemében határozott. És pedig ez az összeütközés már felmerült akkor is, ha a rendes bíróságnak érdemi határozata még nem jogerős. Ha az összeütközést csak a hatáskör kérdésére szorítókozó határozat provokálja, akkor e határozat jogerejének megkívánása sem a hatóságoknak, sem a feleknek hátrányukra nem válik, mert a hatásköri kérdésekre szorítókozó jogorvoslatok elintézése gyorsan, könnyen és kevés költséggel történhetik. De ha az összeütközést érdemi határozat provokálta, akkor nem volna célszerű megkövetelni, hogy a felsőbb bíróságok is határozzanak érdemben, mert ezeknek a jogorvoslatoknak az elintézése már sok időbe és — főleg a bírói eljárásban — sok költségbe is kerülhet. Helyesebb tehát ily esetben a vitás hatásköri kérdést a hatásköri bírósággal nyomban eldönteni, amely döntés esetleg az ügy érdemében való hosszadalmas és költséges eljárást feleslegessé teszi.

E pont értelmében tehát már az alsó fokú bíróság fogja felterjeszteni az ügyet a hatásköri bírósághoz, ha olyan ügyben hozott érdemi határozatot, amelyben a közigazgatási bíróság is érdemben határozott. De mivel nincs kizárva, hogy csak a rendes bíróság határozatának jogerőre emelkedése után tűnik ki az, hogy ugyanabban az ügyben már a közigazgatási bíróságnak is van érdemi határozata: szükséges volt a 3. pontban azt is kifejezni, hogy a hatásköri összeütközés elintézését ily esetben a rendes bírósági határozat jogerőre emelkedése sem akadályozza. Ezt nem tekinthetjük aggályosnak, mert a közigazgatási bíróság is bírói hatóság és nincs oka arra, hogy a rendes bíróságnak a közigazgatási bíróság fölött tulsúlyt biztosítsunk. A közigazgatási bíróság határozatának jogerejét e pontban azért nem volt szükséges külön kiemelni, mert a közigazgatási bíróság végső fokban határoz, határozata tehát mindig jogerős.

A 4. pont a rendes bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült oly pozitív hatásköri összeütközésről szól, amelyet a bíróság vagy a közigazgatási hatóság érdemi határozata idézett elő. Az összeütközést megállapítja a két hatóság érdemi

határozata már akkor is, ha nem emelkedett jogerőre. A már fentebb előadott oknál fogva itt sem célszerű az érdemi határozat jogerejét bevárni, és az ezzel felmerülő sok munkának és költségnek kárbavesztét kockáztatni.

A hatásköri összeütközésnek elintézését az, hogy a közigazgatási hatósági határozat jogerőre emelkedett, nem zárja ki, amit a 4. pont szövege világosan kifejez. Ellenben a bírói határozat, t. i. a bírói érdemi határozat jogerőre emelkedése a közigazgatási hatósággal szemben hatásköri összeütközés felmerülését már kizárja. Ha a bíróság az ügyet már érdemében eldöntötte és ez a bírói határozat jogerőre emelkedett, a res iudicata érinthetetlensége oly nagy igazságszolgáltatási követelmény, hogy azt már nem szabad többé megbolygatni azon a címen sem, hogy az ügy tulajdonképpen nem bírói, hanem közigazgatási hatáskörbe tartozik.

A régebbi porosz jog még a jogerőre emelkedett bírói ítélet után is megengedte a hatásköri összeütközés provokálhatóságát; a mi minisztertanácsi gyakorlatunk is hatályon kívül helyez néha jogerős bírói ítéletet, ha azt közigazgatási hatáskörbe tartozó ügyben hozták. Kiindul ez a felfogás abból az álláspontból, hogy a bíróság csakugyan illetéktelenül avatkozott a közigazgatási jogkörbe és így az állam közjogát sértette meg. Politikai tekintetek és a francia jog befolyása, mely már a semmitőszék előtt megfordult ügyben, sőt a fellebbviteli fórumon is csak korlátozva engedti meg a hatásköri összeütközési vitának a feltevését, arra indították Poroszországot, hogy már 1847-ben elhagyta régi álláspontját. Az ausztriai törvény szerint sem lehet a bírói ítélet jogerőre emelkedése után a hatásköri kérdést felvetni. Nálunk a minisztertanács is igen ritkán helyezte hatályon kívül a jogerős bírói ítéletet, csak olyan esetekben, amikor egészen nyilvánvaló volt, hogy a bíróság a hatásköri szabályok nyílt megsértésével avatkozott közigazgatási hatáskörbe.

A legtermészetesebb és a hatáskörök kellő védelmének érdekében a leggyakorlatibb megoldás az érdemben hozott bírói határozat jogerőre emelkedését jelölni meg a hatásköri vita felvehetésének véghatárául. Ehhez képest a javaslat kimondja, hogy a rendes bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak már nem lehet helye, és hogy a rendes bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó. Az eset hasonlóságánál fogva célszerűnek mutatkozik ezt a közigazgatási bíróság érdemi határozatára nézve is kifejezetten kimondani.

Önként értetik, hogy a hatásköri összeütközés felmerülééhez nem szükséges, hogy mind a két hatóságnak a 7. §. ugyanazon pontjában megjelölt határozata idézze elő az össze-

űtközést. Ehhez képest például felmerült az összeütközés akkor is, ha a bíróság érdemben bocsátkozás nélkül csak hatáskörét állapította meg (2. p.) a közigazgatási hatóság ellenben érdemi határozatot hozott. (4. p.) Ezt a magától értetődő dolgot a szövegben külön kifejezni nem volt szükséges.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896: XXVI. t.-c. 131. §-a tüzetesen szabályozza a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült pozitív hatásköri összeütközés elintézésére vonatkozó eljárást. Minthogy ez az eljárás már tüzetesen szabályozva van, s a szabályozás a közigazgatási bíróságról szóló törvény egyéb rendelkezéseivel szorosan összefügg, a gyakorlatban panaszra nem adhat okot, és ez eljárás elvei a közigazgatási ügyekben előtt tartandó követelményeknek megfelelnek: a javaslat ezeket a szabályokat érintetlenül hagyja és ezt a 7. §. utolsó bekezdésében világosan kijelenti. A jelen javaslat II. fejezete tehát a közigazgatási bíróságra való vonatkozásban csak a közigazgatási bíróság és a rendes bíróság közötti pozitív összeütközés, valamint a közigazgatási bíróság és a rendes bíróság, továbbá a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság közötti negatív összeütközés esetére nyer alkalmazást. Ellenben a javaslat többi rendelkezései és különösen az a rendelkezése, hogy a hatásköri összeütközés elintézése a most szervezendő hatásköri bíróság elé tartozik (a 29. §-ban említett kivételt nem tekintve), a közigazgatási bírósággal szemben felmerült minden összeütközési esetre is, tehát a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között pozitív összeütközés esetére is alkalmazást fog nyerni.

A 7. §. azt a kérdést is megoldja, hogy mely időpontban merül fel a hatásköri összeütközés. Az összeütközés az 1. és 2. pont esetében akkor merül föl, amikor az utóljára eljáró hatóság határozata jogerőre emelkedik. A 3. és a 4. pont esetében pedig felmerül az összeütközés már akkor, amikor az utóbb eljáró bíróság vagy közigazgatási hatóság érdemben — ha nem is jogerősen — határozott, illetőleg a közigazgatási bíróság határozatát meghozta.

*Mi. az 1928: XLIII. t.-c. 4. §-ához. Az 1. bekezdés ki-
mondja, hogy a jelen törvény 1. §-ában meghatározott hatásköri összeütközések eseteiben az eljárásra az 1907: LXI. t.-c. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Fontos kivétel azonban az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának utolsó bekezdése, amely csak a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült hatásköri összeütközésre vonatkozik és így a dolog természete szerint ehelyütt nem nyerhet alkalmazást. A 2. bekezdés rendelkezését alább indokoljuk meg az 1907: LXI. t.-c. 19. §-ánál. A 3. bekezdés rendelkezését, hogy t. i. a külön bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése esetében ugyanaz*

az elv érvényesüljön, amelyet az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának 2. bekezdése a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése tekintetében megállapít: a külön bíróságoknak a bírói függetlenségre alapított szervezete, de különösen a res judicata érintetlenségének a követelménye indokolja, mely a külön bíróságra épp úgy fennáll, mint a rendes bíróságot illetően.

7. §. *Mely hatóságok határozata idéz elő összeütközést?*
Nincs hatásköri összeütközés annak következtében, hogy az ügyet mind a közigazgatási bíróság, mind a belügyminiszter elutasította magától, ha az ügy voltaképpen egyiküknek a hatáskörébe sem, hanem harmadik fórumnak (a vallás- és közoktatásügyi miniszternek) a hatáskörébe tartozik. (Hb. 1909. okt. 4. 49.)

Nemleges hatásköri összeütközés esete a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság között az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának 1. pontja értelmében csupán akkor áll elő, ha e hatóságok az eljárást olyan ügyben tagadják meg, amely egyiküknek hatáskörébe tartozik; mihez képest nincs hatásköri összeütközés, ha az ügy sem a közigazgatási bíróságnak, sem a közigazgatási hatóságnak hatáskörébe nem tartozik, a rendes bíróság pedig, amely elé az ügy tartozik, az ügyben nem határozott, mert a fél hozzá nem fordult. (1925. október 12. Hb. 16. sz.)

Nincs hatásköri összeütközés, ha mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási bíróság olyan ügyben tagadják meg az eljárást, amely a közigazgatási hatóság kizárólagos hatáskörébe tartozik. (1924. okt. 6. 1923. Hb. 38.)

Nincs hatásköri összeütközés, ha az ügy sem nem rendes bíróság, sem nem közigazgatási hatóság hatáskörébe, hanem önkormányzati ügykörbe (izr. Chevra-Kadisa egyesület ügykörébe) tartozik. (1923. ápr. 7. Hb. 18.)

Nincs az 1907: LXI. t.-c. alá eső összeütközés, ha olyan hatóságok (főszolgabíró és járásbíró) tagadták meg az eljárást, amelyek hatáskörébe az ügy (törvényszéki ügy) nem is tartozhatik. (Hb. 1908. dec. 21. 32.)

Nincs összeütközés, ha csak egy hatóság hozott a hatáskör kérdésében határozatot. (Hb. 1909. febr. 22. 1908. 65.)

7. §. *Mily határozatok idézik elő az összeütközést?* Más hasonló tárgyú ügyben hozott határozat az összeütközést nem állapítja meg. (Hb. 1908. nov. 23., 29., 28., 52.)

Nincs összeütközés, ha az egyik hatóság ugyanabban az ügyben nem határozott, hanem más ügyben hozott elvi jelentőségű határozatot. (Hb. 1909. máj. 27. 34.)

Az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának 2., 4. és 5. pontjából kitetszően pozitív hatásköri összeütközés felmerülhet mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási hatóság részéről az ügy érdemét elbíró határozat vagy intézkedés, vagy a hatáskört

kifejezetten külön megállapító határozat az előfeltétele; a rendes bíróság részéről a tárgyalást kitéző, bizonyítás felvételét, szavatos perbehívására irányuló kérelem közlését rendelő határozatok, mint az ügy érdemi végeldöntésének nem praejudikáló, hanem azt csupán előkészítő határozatok az ügy érdemét elbíró vagy a hatáskört kifejezetten külön megállapító olyan határozatoknak vagy intézkedéseknek nem minősíthetők, amelyek pozitív hatásköri összeütközés létrehozására önmagukban alkalmasak volnának.

Minden hatásköri összeütközés fennforgásának lényeges előfeltétele az, hogy az eljáró bírói és közigazgatási hatóságok ugyanannak az ügynek az érdemében határozzanak, vagy legalább hatáskörüket ugyanabban az ügyben meg- avagy meg ne állapítsák.

Nincs hatásköri összeütközés, ha csak a rendes bíróság hozott érdemi határozatot, a közigazgatási hatóság ellenben nem határozott.

Szivességi használatul átengedett lakás birtokának bírói úton visszobocsátása és ugyanazon lakás közigazgatási hatósági igénybevétele között az ügyazonosság fenn nem forog. (1923. évi október hó 8. Hb. 60. sz.)

Nincs hatásköri összeütközés, ha az eljáró rendes bíróság és a közigazgatási hatóság nem hoztak a hatáskört kölcsönösen megtagadó határozatokat. (1926. febr. 22. 1925. Hb. 37. sz.)

Nincs hatásköri összeütközés, ha az ügyben egyedül a rendes bíróság hozott a hatáskört jogerősen megtagadó határozatot. A közigazgatási hatóság (városi tanács) ellenben az elsőfokú határozat ellen benyújtott jogorvoslat tekintetében a közigazgatási hatáskört nem szállította le, hanem csupán azt állapította meg, hogy az ügyben közigazgatási úton elsőfokon más közigazgatási hatóság jogosult eljárni, mint aminő közigazgatási hatóság tényleg eljár. A Hatásköri Bíróság nem hivatott arra, hogy hatásköri összeütközés esetén kívül hatásköri kérdésekben véleményt nyilvánítsion. (1926. február 22. 1926. Hb. 54. sz.)

Hatásköri összeütközés nincs, ha a miniszter nem konkrét ügyben a hatáskör vagy az érdem tekintetében határozott, hanem általános szabályt tartalmazó rendeletet bocsátott ki, a magánfél pedig, aki a minisztertől követelésének kifizetését kérte, jogfentartással élvén, fentartott igényét, csak a bíróság előtt érvényesítette. (1920. jún. 21. 1909. Hb. 21. sz.)

Összeütközés nincs, ha mind a két hatóság csak azt mondta ki, hogy az eljárás nem az ő, hanem egy másik, ugyanolyan nemű hatóság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1909. jún. 14. 31.)

Nincs összeütközés, ha a hatáskörét csak az egyik hatóság tagadta meg, a másik ellenben érdemileg intézkedvén, hatáskörét elismerte. (Hb. 1908. nov. 23. 29.)

Nincs összeütközés, ha a közigazgatási hatóság hatáskörét megállapította (hitfelekezeti adóügyben érdemben határozott), a közigazgatási bíróság pedig hatáskörét nem állapította meg. (Hb. 1909. nov. 22. 54.)

Nincs összeütközés, ha a bíróság a kérelmet érdemi okból utasítja el, bár határozatát végzésnek nevezi. (Hb. 1909. szept. 20. 47.)

Nincs összeütközés, ha a közigazgatási hatáskört kimondó határozattal szemben a bíróság az eljárást nem hatáskör hiányából, hanem a Bp. 427. §-a 1-ső bekezdése alapján azért tagadta meg, mert a vádemelésre jogosított ügyészégi megbízott az eljárást megindítását nem kívánta. (Hb. 1909. szept. 13. 67.)

7. §. Az *ügyazonosság*. Hatásköri összeütközés csak az ügynek azonossága mellett állhat be. (Hb. 1908. okt. 5. 65., 7.)

A panaszlott személyek azonosságának hiányában nincs ügyazonosság. (Hb. 1908. okt. 26. 14.)

Bár a közigazgatási hatósághoz intézett beadványban a fél nem nevezi meg azt, aki ellen fegyelmi eljárást és kártérítést kíván, az ügyazonosság megvan, ha az eljárásból kitűnik, hogy ugyanannak a marasztalását kívánja, aki ellen pert indított. (Hb. 1909. dec. 13. 82.)

Az ügyazonosság fogalmát a személyi és tárgyi azonosságon kívül az határozza meg, hogy ugyanazon vitás jog felett döntsen mind a két hatóság. (Hb. 1909. márc. 29., 1908. 74.)

Az ügyazonosság a feleknek, a vitás jognak és az ügy tárgyának az azonosságát jelenti.

Mind a rendes bíróságnál, mind a közigazgatási hatóságnál, más-más követelés lévén a döntés tárgya, az ügyazonosságról, amely pedig minden hatásköri összeütközés felmerülteinek nélkülözhetetlen előfeltétele, nem lehet szó. (1926. febr. 22. 1925. Hb. 37. sz.)

Az ügyben mind a rendes bíróságnál mind a közigazgatási hatóságnál elkülönítetten más-más cselekmény lévén az eljárás tárgya: ügyazonosság és a hatáskört megtagadó alakszerű határozatok hiányában, amelyek pedig minden hatásköri összeütközés fennforgásának lényeges előfeltételei, hatásköri összeütközés esete nem merült fel. (1925. okt. 12. Hb. 35. sz.)

Ügyazonosság hiányában nincs hatásköri összeütközés, ha az ügyben mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási hatóság a saját törvényes hatáskörében, bár ugyanarra a tárgyra vonatkozóan, de más-más felek között és más-más kérdésben határozott. (1925. november 16. Hb. 28. sz.)

Ügyazonosság hiányában nincs összeütközés, ha a fél a közigazgatási hatóságnál mint kihágással terhelt alattvaló az állammal, mint közjogi jellegű büntetőjogát közigazgatási úton érvényesítő, vagyis mint imperiumot gyakorló közjogi személlyel, a rendes bíróságnál pedig a fél mint magánfél más magán-

felekkel állott szemben és míg a közigazgatási hatóság büntető ügyből folyóan rendelte el a zárlatot, addig a rendes bíróság magánjogi követelés alapján rendelt el és foganatosított kielégítési végrehajtást. (1926. június 7. 1926. Hb. 49. sz.)

Nincs ügyazonosság, ha a rendes bíróságnál lakás birtokába visszahelyezés iránt folyamatban volt perben a felek, mint magánfelek egymással, a közigazgatási hatóságnál pedig ugyanők az állammal mint imperiumot gyakorló közjogi személlyel állanak szemben.

A rendes bíróság ugyanis az igénybevételt megelőző időben létrejött magánjogi vonatkozású mult tények alapján bírálta el a felperes és az alperes közti magánjogi jogviszonyt: a lakásügyi közigazgatási hatóság pedig a közjogi alapon a jövőre vonatkozóan létesített mindkét félre egyaránt kiható konstitutív hatályu új rendezést anélkül, hogy a rendes bíróság ítéletének alapjául szolgált magánjogi viszonyt elbírálta vagy az ítélet érvényét érintette volna. Hatásköri összeütközés esete nem merült fel, ha az ügyben mind a rendes bíróság, mind a közigazgatási hatóság a saját törvényes hatáskörében határozott, még ha a közigazgatási hatóság határozatával a rendes bíróság ítélete esetleg végrehajthatatlanná vált, illetőleg hatálya megszünt volna is. (1926. február 22. 1925. Hb. 55. sz.)

Ügyazonosság híján nem merült fel hatásköri összeütközés, ha a rendes bíróság a szolgáltató részéről a felmondás érvényességének megállapítása és a szolgálati lakás kiürítése iránti keresetet elutasította, a lakásügyi hatóság pedig az alkalmazotti részére harmadik személytől lakás igénybevételét s az igénybevett lakásra a végrehajtást is elrendelte. (1923. évi november hó 12. Hb. 27. sz.)

Mégvan az ügyazonosság, ha mind a közigazgatási hatóság, mind a rendes bíróság ugyanazon lakóhelyiségeknek a szolgáltató és a szolgálatot vállaló között vitás birtoka felett s ekként ugyanazon felek között, ugyanazon tárgy és vitás viszony tekintetében, jelesül abban a kérdésben, hogy az említett helyiségek birtoklása a felperest megilleti-e, vagyis ugyanannak az ügynek az érdemében — a közigazgatási hatóság jogerősen, a rendes bíróság nem jogerősen — határozott. (1926. jún. 21. Hb. 67. sz.)

Mégvan az ügyazonosság, ha a fél ugyanannak a helyiségnek a kiürítését a lakáshivatalnál lakásigolvány alapján, a bíróságnál pedig megállapodás alapján kéri. (1924. okt. 6. 1923. Hb. 57.)

Bár a rendes bíróság és a közigazgatási hatóság határozata is ugyanazon felekre és ugyanarra a tárgyra vonatkozik, de mert a rendes bíróság felmondási ügyben, majd végrehajtás elrendelése kérdésében, a lakásügyi közigazgatási hatóság ellenben lakáscsere engedélyezése és végrehajtás foganatosítása felől,

vagysis mindegyik hatóság a saját törvényes hatáskörében határozott, ennél fogva az ügyszabadságról, amely minden hatásköri összeütközésnek nélkülözhetetlen előfeltétele, a jogalapok különbözősége folytán ezuttal nem lehet szó. (1924. május 12. Hb. 19. sz.)

Nem merült fel hatásköri összeütközés, ha a rendes bíróságnál a felek, mint a felmondási perben ellentétes érdekű magánfelek, egymással, a lakásügyi közigazgatási hatóságnál folyamatban volt igénybeveteli ügyben ellenben ők, valamint az alperes „albérlőtársai”, mint érdekközösségben levő magánegyenek az állammal, mint imperiumot gyakorló közjogi személlyel állottak szemben. (1924. jún. 21. Hb. 18. sz.)

Hatásköri összeütközés merült fel, ha a rendes bíróság a háztulajdonost arra kötelezte, hogy a tulajdonában állott két szomszédos ház közötti zárfalban a bérlő által átjárásra használt folyosónyílást, amelyet a háztulajdonos az építési szabályrendelet tilalma folytán befalaztatott, a falazás eltávolítása útján eredeti állapotába állítsa vissza; másfelől a közigazgatási hatóság a falazás eltávolításához szükséges építési engedélyt megtagadta. (1923. Hb. 76. sz.)

Ügyszabadság hiányában nem merül fel hatásköri összeütközés, ha városi segély végrehajtás alól mentességének kérdésében a közigazgatási hatóság nem állapította meg hatáskörét, a járásbíróság pedig nem a felek valamelyike részéről, hanem a közigazgatási hatóság részéről előterjesztett kérelemről határozott és abban a vonatkozásban mondta ki az ügyet hatáskörébe nem tartozónak. (1923. okt. 8. Hb. 13. sz.)

Megvan az ügyszabadság, ha a közigazgatási hatóság az ipartelepét hadiszolgáltatás céljára igénybevetnnek jelentette ki, a rendes bíróság pedig kimondotta, hogy azon az ingatlanon a kir. kincstárnak nincs használati joga. (1923. Hb. 48. sz.)

Hatásköri összeütközés merült fel, ha a népjóléti és a munkaügyi miniszter lakás céljára használt kaszárnyának kiürítését rendelte el, a rendes bíróság pedig egyes lakók ellen indított perben bérfelmondás érvényességéről tárgyalt. (1927. ápr. 25. Hb. 4. sz.)

Ügyszabadság és így hatásköri összeütközés akkor is fennforog, ha a kereskedelemügyi miniszter a kéményseprő-üzletvezetői szerződést iparügyi szempontból mondotta ki érvénytelennek, a rendes bíróság pedig a szerződést hatályában fenntartotta. (1923. okt. 8. 1922. Hb. 61. sz.)

Megvan az ügyszabadság, ha az O. F. B. a haszonbérleti szerződést nem hosszabbította meg és a haszonbérlő kimozdítását rendelte el, a rendes bíróság pedig az ingatlanok a haszonbérbeadó birtokában bocsátása iránt előterjesztett kérelemre hatáskörét megállapította.

A haszonbérlet meg nem hosszabbítása, tehát megszűnése

alapján a bérlő kimozdítása az O. F. B. hatáskörébe tartozik. (1923. nov. 12. Hb. 3.)

Az ügyazonosságot a személyi és tárgyi azonosságon felül az határozza meg, hogy az ügy ugyanazon jogi vonatkozásban vitessék mind a két hatóság elé, vagyis, hogy az érvényesítendő igény megítélése mindkét hatóság előtt ugyanazon jogi alagra helyezve kéretett legyen. (Hb. 1909. okt. 4. 50.)

Nincs összeütközés, ha a közigazgatási hatóság utrendészeti szempontból a nyitva volt utca visszaállítása, a rendes bíróság pedig a magánjog alapján vitássá tett tulajdonjog kérdésében határozott. (Hb. 1909. márc. 29. 1908. 74.)

Fenforog az összeütközés, ha a bíróság a kerítés felállítása iránti keresetet csak egyéb jogforrás alapján döntötte el érdemileg, míg a törvényhatósági szabályrendelet alapján való döntést mind a két hatóság megtagadta. (Hb. 1909. febr. 8. 1908. 50.)

Nincs összeütközés, ha mind a két hatóság hatáskörében, nevezetesen a bíróság az ablaknyitás kérdésében a szomszédjogból folyó arra a magánjogi igényre nézve határozott, hogy a szomszéd köteles-e túrni az ő telkére néző ablak nyitását, a közigazgatási hatóság pedig mint építésügyi hatóság az ablaknak közezségi és építésrendőri szempontból befalazását rendelte el. (Hb. 1909. okt. 4. 50.)

Az a kérdés, hogy a szomszéd köteles-e házat szomszédjájától elválasztó tűzfalat emelni, nemcsak rendészeti, hanem szomszédjogi, magánjogi kérdés is, következtetésképp fennforog-e az összeütközés, ha a tűzfalemelés iránti kérelmet a bíróság azért utasítja el, mert azt tisztán rendészeti kérdésnek tekinti, a közigazgatási hatóság pedig azért, mert az építési szabályrendelet egyazon ház szomszédos rész tulajdonosait tűzfal állítására nem kötelezi. (Hb. 1909. szept. 20. 47.)

7. §. A *határozatok jogerőssége*. Jogerőre nem emelkedett határozat hatásköri összeütközést nem idéz elő. (Hb. 1909. dec. 20. 95.)

Az a határozat, amelyet a felsőbbíróság megváltoztat, jogerőre nem emelkedhet s a hatásköri összeütközést nem idézi elő. (Hb. 1909. dec. 12. 126.)

7. §. 3., 4. p. Az érdemi határozatokkal előidézett összeütközés akkor is fenforog, ha a közigazgatási határozat ellen újrafelvételt rendelnek el. (Hb. 1909. jún. 21. 1908. 72.)

Az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának utolsóelőtti bekezdésében foglalt tiltó rendelkezés, amely a bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után a hatáskör kérdésének felvetését még a hatásköri bíróság előtt is kizárja, csupán a rendes bíróság és közigazgatási bíróság, valamint az 1921: XXXI. törvény-cikkkel szervezett munkásbiztosítási bíróság (Munkásbiztosítási

Felsőbíróság) jogerős érdemi határozatára szorítkozik. (1925. nov. 16. Hb. 39.)

A rendes bíróság érdemi határozata feltétlenül, tehát a rendes bírói hatáskör hiányában is köti a közigazgatási hatóságot. (1923. dec. 17. Hb. 41. sz.)

A rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedése után az azzal eldöntött ügyben a hatáskör kérdése többé fel nem vehető, vagyis hatásköri összeütközés nem létesíthető.

E törvényes rendelkezés alkalmazhatóságát nem érinti az a körülmény, hogy a rendes bíróság ebben az ügyben eddig csupán a követelés jogalapjának kérdését s ezt is csak részben döntötte el, ellenben az összezszerűség kérdésében érdemi határozatot még egyáltalán nem hozott. Arra ugyanis, hogy valamely követelés alapja és mennyisége szerint szorosan összefüggő s csupán a pertagozás szempontjából elkülöníthető jogvita hatásköri szempontból is szétválasztható legyen, jelesül az alap szempontjából rendes bírói úton immár jogerősen elbírált követelés akár részben az alap szempontjából is, akár csupán a mennyiség szempontjából közigazgatási úton érvényesíthetessék, hatásköri jogrendszerünkben nincs törvényes ok. (1926. ápr. 19. Hb. 41.)

A bírói határozat jogereje nem zárja ki a hatásköri összeütközés feltevését akkor, ha bíróságnak a közigazgatási hatóság határozatáról előzetes tudomása volt és ennek dacára az ügy érdemben eljár, ahelyett, hogy iratait a hatásköri bírósághoz hivatalból nyomban felterjesztette volna, ennélfogva a rendes bírói eljárás folytatását és az érdemi ítélet jogerőre emelkedését az 1907: LXI. t.-c. 10. §-ában foglalt rendelkezés felfüggesztette. (1923. Hb. 76.)

Az utolsóelőtti bek. nem nyer alkalmazást akkor, ha a hatásköri összeütközés az ügyben még a rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedés előtt felmerült volt és a rendes bíróság az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának 5. pontja értelmében már felmerült hatásköri összeütközésről való tudomása ellenére mégis folytatta az eljárást ahelyett, hogy az iratokat az 1907: LXI. t.-c. 8. §-ában megjelölt határidőn belül a Hatásköri Bírósághoz felterjesztette volna, így tehát a rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedését az 1907: LXI. t.-c. 10. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezés felfüggesztette. (1923. márc. 5. 1920. Hb. 11. sz.)

Az 1907: LX. t.-c. 7. §-ának utolsóelőtti bekezdésében foglalt az a rendelkezés, amely szerint a rendes bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a rendes bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó, nem nyerhet alkalmazást akkor, ha a rendes bíróság (kir. járásbíróság) a köz-

igazgatási hatóság (gazdasági albizottság) érdemi határozatáról már a keresetlevél tartalmából tudomást szerzett és ennek ellenére az ügy érdemébe bocsátkozott. Így tehát a rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedését az 1907: LXI. t.-c. 10. §-ban foglalt rendelkezés felfüggesztette. (1923. Hb. 48.)

7. §. *utolsó bekezdés.* Nincs a hatásköri bíróság elé tartozó összeütközés, ha az 1896: XXVI. t.-c. 100., 101. és 131. §-aiban írt eljárás még nem folytatott le. (Hb. 1909. máj. 3. 7.)

Az 1907: LXI. t.-c. 7. §-a 2. pontjának esetében mind a hatásköri összeütközés kialakulása, mind az összeütközési esetnek a Hatásköri Bíróság elé terjesztése kizárólag a miniszter állásfoglalásától függ. (1923. nov. 12. Hb. 16. sz.)

Ügyazonosság van, ha a belügyminiszter a törvényhatósági tisztii orvosi állás betöltését elrendelte, a Közigazgatási Bíróság pedig a választást megsemmisítette, mert az állás törvényesen be van töltve.

A Közigazgatási Bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a Közigazgatási Bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben most már feltétlenül, azaz még a bírói hatáskör esetleges hiányában is irányadó.

Az 1896: XXVI. t.-c. 131. §-ának helyes értelmében az 1907: LXI. t.-c. 7. §-a 2. pontja esetében mind a hatásköri összeütközés kialakulása, mind az összeütközési eseteknek a Hatásköri Bíróság elé terjesztése kizárólag a miniszter állásfoglalásától függ: ilyen esetben — az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ához fűzött miniszteri indokolásból kitétszően — az e törvény második fejezetében foglalt rendelkezések alkalmazásának nincs helye. (1927. április 25. 1926. Hb. 103. sz.)

Nincs hatásköri összeütközés, ha az ügyben egyedül a m. kir. Közigazgatási Bíróság mondotta ki hatáskörének hiányát, a m. kir. belügyminiszter ellenben azáltal, hogy a bírósági hatáskör ellen kifogást emelt, az ügyet tulajdonképpen a saját kizárólagos hatáskörébe tartozónak jelentette ki. Pozitív hatásköri összeütközésnek az az előfeltétele, hogy egyrészt a miniszter a Közigazgatási Bíróság hatásköre ellen kifogást emeljen, másrészt a Közigazgatási Bíróság ugyanarra az ügyre nézve a saját hatáskörét megállapítsa. (1927. febr. 7. 1926. Hb. 106. sz.)

8. §. *Az a bírói vagy közigazgatási hatóság, amelynek határozata következtében a hatásköri összeütközés fölmerült, hivatalból haladéktalanul, legkésőbb 15 nap alatt köteles a fölmerült összeütközési esetre vonatkozó összes iratokat — ideértve az ügyben eljáró másik köz-*

igazgatási vagy bírói hatóságnak szükség esetében beszerzendő iratait is — közvetlenül a hatásköri bírósághoz felterjeszteni.

(Mi.) Ez a §. a javaslatnak egyik legsarkalatosabb rendelkezését tartalmazza, meghatározván azt, hogy miképpen kerül az összeütközési eset a hatásköri bírósághoz elintézés végett.

A külföldi törvényhozások szerint a hatásköri bíróság csak hatásköri panasz alapján határoz, abban a kérdésben azonban, hogy ki legyen jogosítva hatásköri panaszt emelni, másként szabályozzák a negatív és másként a pozitív összeütközési eseteket.

A javaslat e felfogástól eltérő álláspontra helyezkedik és a hatásköri összeütközést, akár negatív, akár pozitív irányban merüljön az fel, mindig hivatalból intézteti el.

A 8. §. kötelességévé teszi a hatóságnak, hogy amint a hatásköri összeütközés felmerültét észleli, az összes iratokat haladéktalanul terjessze fel közvetlenül a hatásköri bírósághoz. A felterjesztő hatóság rendszerint az ügyben utoljára eljáró hatóság lesz, mert ennek az előbb eljáró hatósággal ellentétes határozata fogja az összeütközést előidézni. Hogy az összeütközés mikor merül fel, azt a 7. §. világosan kifejezi. A felterjesztő hatóság nemcsak saját iratait, hanem a másik hatóság iratait is köteles felterjeszteni és amennyiben azokat már előbb nem szerezte volna be, a felterjesztés céljából a másik hatóságtól be kell szereznie.

Mínthogy a hatóság hivatalból köteles az ügyet a hatásköri bírósághoz felterjeszteni, az is önként értetik, hogy a fél nincs elzárva attól, hogy az ügyében felmerült összeütközést a hatóságnak tudomására juttassa és hogy a hatóság ily esetben is köteles a tudomására jutott esetre vonatkozó iratokat felterjeszteni.

A javaslatnak azzal az alpelvével szemben, hogy a hatásköri összeütközéseket a fél kérelme nélkül hivatalból kell elintézni, a kivételeket a 26. §. tartalmazza.

9. §. *A felterjesztő bírói vagy közigazgatási hatóság a hatásköri összeütközés felmerültéről az ügyben eljáró másik közigazgatási vagy bírói hatóságot nyomban értesíteni köteles.*

A hatásköri összeütközés felmerültét a rendes bíróság az igazságügyminiszternek, a közigazgatási hatóság annak a miniszternek, akinek ügykörébe az összeütközésre alkalmas ügy tartozik, a tényállás közlésével haladéktalanul

talán tudomására juttatja. Ugyanennek a miniszternek hozzá tudomására a közigazgatási bíróság a rendes bírósággal szemben felmerült hatásköri összeütközés esetét.

A közigazgatási bíróság csak a rendes bírósággal szemben felmerült összeütközési esetet hozza e §. szerint az illető miniszternek tudomására, mert a közigazgatási hatósággal szemben felmerült összeütközési esetről az 1896. évi XXVI. t.-cikk 131. §-a rendelkezik.

10. §. *A felmerült hatásköri összeütközés az eljárás folytatását és az érdemi határozat jogerőre emelkedését felfüggeszti, a halaszthatatlanul szükséges intézkedések megtételét azonban nem zárja ki.*

Amennyiben a hatásköri összeütközés felmerülte idején végrehajtás elrendelésének vagy folytatásának lehet helye, a végrehajtás a hatásköri összeütközés elintézéséig a biztosító intézkedések foganatosításán túl nem terjedhet, kivéve, ha a végrehajtás elhalasztásából helyrehozhatatlan kár származnék.

Ennek a 10. §-nak a rendelkezései természetesen csak a pozitív összeütközések esetére nyernek alkalmazást.

Hatásköri összeütközések körül követendő eljárás. 1700/1912. I. M. (I. K. XXI. 47.)

Az ügyben utóbb eljáró hatóság abban az esetben is köteles az ügyet a Hatásköri Bírósághoz felterjeszteni, ha neki az a felfogása, hogy hatásköri összeütközés nem merült fel, az ügyben korábban eljáró másik hatóság álláspontja szerint ellenben az összeütközés fennforog. (1926. jan. 7. Hb. 49.)

A rendes bíróság ítélete elleni felülvizsgálati határidejének folyását a nem joghatályosan (ügyvédi képviselőt igazolása nélkül) tett hatásköri összeütközési bejelentés nem szakítja meg.

Az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának utolsóelőtti bekezdésében foglalt az a rendelkezés, amely szerint a rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedése után eljárásnak a hatásköri bíróság előtt nincs helye és a rendes bíróság jogerős érdemi ítélete a közigazgatási hatósággal szemben irányadó, nem alkalmazható, ha mielőtt a rendes bíróság az ügy érdemébe bocsátkozott volna, a közigazgatási hatóság már meghozta jogerős érdemi határozatát, arról a rendes bíróság az alperesnek a tárgyalás alkalmával tett bejelentéséből tudomást szerzett s ennek ellenére az ügy érdemében ítelt; mert érdemi ítéletének, amely ellen csupán a perköltség kérdésében fellebbeztek, jog-

erőre emelkedését felfüggesztette az 1907: LXI. t.-c. 10. §-ában foglalt rendelkezés. (1924. máj. 12. Hb. 3. sz.)

Az 1907: LXI. t.-c. 7. §-a utolsóelőtti bekezdése nem alkalmazható, ha a hatásköri összeütközés még a rendes bíróság ítéletének jogerőre emelkedése előtt felmerült, róla a bíróságnak tudomása volt és e tudomása ellenére mégis folytatta az eljárást, ahelyett, hogy az iratokat az 1907: LXI. t.-c. 8. §-ában megjelölt határidőn belül a Hatásköri Bírósághoz felterjesztette volna. Így tehát a rendes bíróság érdemi ítéletének jogerőre emelkedését felfüggesztette a 10. §-ban foglalt rendelkezés. (1923. Hb. 48. sz.)

11. §. *A hatásköri bíróság elnöke az iratok beérkezése után az ügynek előadót rendel.*

Ha az ügy felszerelésének, nevezetesen a felek vagy az ügy megjelölésének, vagy a szükséges iratoknak hiánya miatt tárgyalásra nem alkalmas: az elnök az előadóval együtt a hiányok pótlásáról gondoskodik és a tárgyalásra a hiányok pótlása után tűzhet határnapot. Ha pótlásra nincs szükség, a tárgyalásra nyomban kell határnapot kitűzni.

A tárgyalás határnapjáról a felet és ha a felet az ügyben ügyvéd képviselte, a képviselőt értesíteni kell.

A tárgyalás határnapjáról továbbá értesíteni kell azt a minisztert, akinek ügykörébe tartozik az az ügy, amelyből az összeütközés felmerült. Ha a hatásköri összeütközés rendes bírósággal szemben merült fel, az igazságügyminisztert, bűnvádi ügyben pedig ezenfelül a koronaügyészt is értesíteni kell.

A határnapot akként kell kitűzni, hogy az értesítés kézhezvétele és a határnap között rendszerint harminc nap maradjon.

Mi. A javaslat nemcsak a feleknek, hanem a közigazgatási, illetőleg a bírói hatáskör védelmére az illető miniszternek is közreműködési jogot biztosít. Ezt a hatásköri per közjogi természetű hozza magával. Minthogy bűnvádi ügyben a jogegység megővése első sorban a koronaügyésznek a feladata, a hatásköri szabályoknak pontos megtartása pedig a jogegységet közelről érinti, a javaslat bűnvádi ügyben a koronaügyésznek is befolyást biztosít.

1928: XLIII. t.-c. 6. §. Ha a hatásköri összeütközés honvédbírósággal szemben merült fel, a hatásköri bírósági tárgyalás ha-

tárnapjáról a koronaügyészen felül a honvédügyészt is értesíteni kell. A honvédkoronaügyész ilyen esetekben a hatásköri bíróság előtti eljárásban ugyanazokat a jogokat gyakorolja, amelyek az 1907: LXI. törvénycikk értelmében a koronaügyészt megilletik.

12. §. Az ügyfelek, valamint az érdekelt miniszter, bűnvádi ügyben a koronaügyész is, a tárgyalási időköz első felében a hatáskör kérdésében a hatásköri bírósághoz írásbeli nyilatkozatot adhatnak be.

A nyilatkozatot indokolással ellátva, annyi példányban kell beadni, hogy a hatásköri bíróságnak és a felek mindegyikének egy-egy példány jusson.

A nyilatkozat másod- és további példányaait az ügybeli ellenfelekkel közölni kell.

Az ügy iratait a nyilatkozat beadására jogosultak az ügyrendben meghatározott időben és helyen megtekinthetik.

13. §. A nyilatkozatot a félnek ügyvédi képviselettel kell benyújtani. Az ügyvéd köteles a polgári peres ügyekre fennálló szabályoknak megfelelő alakban kiállított meghatalmazását a nyilatkozathoz csatolni és a nyilatkozatot ellenjegyzéssel ellátni. Az e szabályoknak meg nem felelő nyilatkozatot az elnök az előadóval együtt hivatalból visszautasítja.

A bírói vagy ügyészi minőségben alkalmazott államhivatalnok, a királyi közjegyző, az egyetemi vagy jogakadémiai tanár, az, akinek bírói hivatalra vagy ügyvédségre minősítő oklevele van és a jogtudor saját ügyében vagy atyai hatalma alatt álló kiskorú gyermeke, gyámoltja vagy gondnokoltja ügyében, továbbá mint nejének meghatalmazottja, ügyvédi képviseletre nem szorul.

A királyi kincstár és a közalapítványok képviseletére, valamint a vádhatóság képviseletére vonatkozó szabályokat ez a §. nem érinti.

14. §. A tárgyalásra, amennyiben a jelen törvényből más nem következik, a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

15. §. A fél a tárgyaláson — a 13. §. második és harmadik bekezdésének esetét kivéve — csak ügyvédi képvisellel jelenhetik meg.

A miniszter, ha nem fél, de mint hatóság a közérdeket képviseli, a tárgyaláson közhivatalnokkal képviselheti magát.

Az ügyvédi kényszer csak a felekre szól. A miniszter tehát, ha nem fél az ügyben, t. i. az eljárást nem ö folytatja vagy nem ellene folytatják, amikor tehát, mint hatóság, a közérdeket képviseli, bármely közhivatalnokkal képviselheti magát.

16. §. A nyilatkozat (12. §.) elmaradása, úgyszintén a kellően értesített félnek, a miniszteri képviselőnek, vagy a koronaügyésznek a tárgyaláson meg nem jelenése a tárgyalás megtartását és a határozat meghozatalát nem gátolja.

(Mi.) ad 14. és 16. §. Ezek a §-ok a hatásköri bíróság előtti tárgyalást szabályozzák.

Mint hogy a hatásköri bíróság tisztán jogkérdésben határoz, a tárgyalás szóbelisége nem oly feltétlen követelménye a helyes eljárásnak, mint ott, ahol ténykérdéseket kell tisztázni. A szóbeliségnek a javaslat is tért enged annyiban, hogy az előadó szóval terjeszti elő az ügyet és hogy az előadó előterjesztése után a felek, a miniszteri képviselők és a koronaügyész felszólalhatnak (17. §.), továbbá, hogy némely, a felek rövid meghallgatásával egyszerűen kideríthető ténykérdés tekintetében a jelenlevők meghallgatását is megengedi (18. §.). A javaslat szóbelisége tehát a ténykérdésre vonatkozólag a 18. §-ban tett csekély eltéréssel megegyezik a sommás eljárás felülvizsgálati részében keresztül vitt szóbeliséggel, de nem megannyira, mint a közigazgatási bíróság szóbelisége, amely a felekkel való tárgyalásnak és bizonyításfelvételnek is helyt ad (1896. évi XXVI. t.-c. 19. §.).

Amennyiben a javaslat szabályaiból egyéb nem következik, a tárgyalásra a közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezéseit, mint legmegfelelőbbeket kell alkalmazni. A 14. §. e szabályánál fogva alkalmazandók lesznek nevezetesen az 1896: XXVI. t.-cikknek a rendfentartásra vonatkozó 123. §-a, a tárgyalás elhalasztását kizáró 125. §-a, a nyilvánosságról rendelkező 126. §-a, tanácskozásra vonatkozó 130. §-a stb.

Mint hogy az összeütközést a 8. §. kapcsán kifejtetteknél fogva hivatalból kell elintézni, a 16. §. kifejezetten kimondja, hogy az érdekeltek elmaradása vagy nyilatkozatuk hiánya a tárgyalást és a határozat meghozatalát nem gátolja.

17. §. *A tárgyalás az előadó előterjesztésével kezdődik.*

Az előadó előterjesztése után a felek (15. §.), a miniszteri képviselő és a koronaügyész felszólalhatnak.

A tárgyalásról jegyzőkönyvet kell felvenni.

18. §. *Ha a hatásköri bíróság az eljárásban oly lényeges hiányt tapasztal, amely a szóbeli tárgyaláson nem pótolható, úgyszintén ha a hatásköri kérdés elintézésére döntő tényállás sem az iratok alapján, sem a jelenlevők meghallgatásával nem deríthető ki: a hatásköri bíróság a hiányok pótlása vagy a tényállás kiderítése iránt valamely alsóbbfokú bírói vagy közigazgatási hatóság útján intézkedik.*

19. §. *A hatásköri bíróság csak a felől határoz, hogy az ügyben az eljárás a rendes bíróság, a közigazgatási bíróság vagy a közigazgatási hatóság körébe tartozik, vagy hogy az ügy az eljárt hatóságok egyikének a hatáskörébe sem tartozik, vagy hogy hatásköri összeütközés esete nem merült fel.*

Arra, hogy a bírói vagy közigazgatási úton melyik bírói vagy közigazgatási hatóságnak kell eljárnia, a hatásköri bíróság határozata nem terjeszkedhetik ki.

A hatásköri bíróság határozata végérvényes és az azal eldöntött ügyben mind a rendes és a közigazgatási bíróságot, mind a közigazgatási hatóságot kötelezi.

1928: XLIII. t.-c. 4. §-ának 2. bekezdése: Ha a hatásköri bíróság úgy határoz, hogy az ügy külön bíróság hatáskörébe tartozik, határozatában ezt a külön bíróságot megnevezi.

(Mi.) Természetes, hogy a külön bíróságok hatáskörének megállapítása esetében — az 1907: LXI. t.-c. 19. §-ának 1. bekezdésétől eltérve — a hatásköri bíróságnak az eljárásra hivatott külön bíróságot határozottan meg kell jelölnie, mert a hatáskör kérdésében a hatásköri bíróság döntése után is ugyanolyan tájékozatlanság maradhatna meg, mint azt megelőzően. Annak azonban nem lesz helye, hogy a hatásköri bíróság az egyenlően hatáskörrel bíró több külön bíróság közül a területi megoszlás szempontjából illetékes bíróságot is kijelölje.

A határozat tartalma. Hogy törvényszék vagy járásbíróság van-e hivatva az eljárásra, a hatásköri bíróság határozatának körén kívül esik. (Hb. 1909. május 24. 33.)

Annak közelebbi megjelölésébe, vajjon közigazgatási úton melyik közigazgatási hatóság (rendőrkapitányság vagy községi előljárárság) tartozik eljárni, a hatásköri bíróság az 1907: LXI. t.-c. 19. §-ának utolsóelőtti bekezdésében foglalt tilalom folytán nem bocsátkozik. (1925. okt. 12. 1921. Hb. 13. sz.)

A hatásköri összeütközés alapjául szolgáló eljárásokban az érdekelt fél halála a hatásköri összeütközés elbírálását nem akadályozhatja. Ilyen esetben is meg kell ugyanis állapítani, hogy a vitázó bírói és közigazgatási hatóságok közül melyiknek hatáskörébe tartozik az eljárást (polgári perekben) lefolytatni, vagy (büntető ügyekben) megszünetni és ekként az érdekelt fél elhatározásának az eljárás további alakulására befolyását figyelembe venni. (1925. ápr. 20. 1923. Hb. 26. sz.)

20. §. *A hatásköri bíróság határozatát Ő felsége a király nevében hozza.*

A határozatot indokolni kell.

A határozatot a tárgyalás határnapján, esetleg azonnal kitűzendő más határnapon kell kihirdetni. A kihirdetés nyolc napnál hosszabb időre el nem halasztható.

21. §. *A hatásköri bíróság határozatát a feleknek, az érdekelt minisztereknek, bünvádi ügyben a koronaügyésznek is és az ügyben eljáró hatóságoknak kézbesítetteti.*

A hatásköri bíróság az iratokat a felterjesztő hatóságnak küldi vissza.

(Mi.) *ad 17—21. §§.* Ezek a §-ok a hatásköri bíróság határozatának a szabályait tartalmazzák.

Mint már fentebb érintettem, a javaslat nem zárja ki, hogy a hatásköri bíróság némely fölszerelésbeli vagy tényállásbeli hiányt a tárgyaláson pótolhasson. Rendszerint az eljáró hatóság határozataiban a tényállás kimerítően meg van állapítva, úgy, hogy a hatásköri bíróságnak csak a hatásköri meghatározó jogszabályt kell alkalmaznia; minthogy azonban nincs kizárva, hogy mégis van a tényállásnak hiánya, ennek a tárgyaláson való pótlását megengedi a javaslat akkor, ha ez a jelenlévő felek egyszerű meghallgatásával megtörténhetik: ha pl. döntő súly fekszik azon, hogy van-e az alkalmazottnak cselekdönyve vagy valamely szerződést kell megtekinteni, mely az iratok közül hiányzik, de a jelenlévő felek azt felmutathatják stb.

Azt azonban a javaslat nem engedi meg, hogy a feleket a bíróság a tényállás tisztázása végett maga elé idézze, még kevésbé engedi meg azt, hogy bizonyítást vegyen fel, tanukat hallgasson ki, hanem úgy rendelkezik, hogy abban az esetben,

ha a szükséges pótlást a jelenlevő felek egyszerű meghallgatásával azonnal nem foganatosíthatná, annak foganatosítását valamely alsóbb hatóságnak hagyja meg. A hatásköri bíróság előtti tárgyalás és bizonyítás-felvétel egyrészt a bíróság munkáját rendkívül megszorítaná, másrészt a feleknek aránytalan nagy költséget okozna. Minthogy pedig a kiderítendő hiány legtöbbször igen egyszerű kérdésre vonatkozik, azt a hatásköri bíróság utasítására az alsóbb hatóság, mely a felekhez és az ügyhöz közelebb is áll, minden nehézség nélkül megteheti.

Hogy a szükséges tényállás kiderítése végett a hatásköri bíróság melyik hatóságot vegye igénybe, arról a javaslat nem rendelkezik. Ehhez képest a bíróság akár a főszolgabíró, vagy az alispán, akár a járásbíró vagy a fellebbezési bíróság útján intézkedhetik a pótlás iránt, aszerint, amint a körülményekhez képest egyik vagy másik hatóság igénybevétele mutatkozik célszerűbbnek.

A 19. §. a hatásköri bíróság határozatánaka tartalmát szabja meg.

A hatásköri bíróság határozata háromféle lehet. Rendszerint azt fogja kijelenteni a hatásköri bíróság, hogy az eljárás az összeütközésben levő hatóságok közül valamelyiknek a hatáskörébe tartozik. De előfordulhat az is, hogy olyan ügy kerül a hatásköri bíróság elé, amely az ügyben eljár hatóságok közül egyiknek a hatáskörébe sem, hanem olyan hatóságnak a hatáskörébe tartozik, amelyiknél az ügy még nem fordult meg. Vagy pedig az is lehetséges, hogy az ügyben semmiféle hatósági eljárásnak nincsen helye, mert az állam abban jogvédelmet nem nyújthat. Ilyen esetben a hatásköri bíróság azt fogja kijelenteni, hogy az ügy az eljár hatóságok egyikénél a hatáskörébe sem tartozik. Végre az is megtörténhetik, hogy az eljár hatóság tévesen hitte azt, hogy az ügyben hatásköri összeütközés merült fel és ok nélkül terjesztette fel az iratokat. Ilyen esetben azt fogja kijelenteni a hatásköri bíróság, hogy összeütközés esete nem merült fel.

A hatásköri bíróság csak afölött hivatott dönteni, hogy rendes bírói, közigazgatási hatósági vagy közigazgatási bírói útra tartozik-e az eljárás. Arra azonban, hogy a bírói vagy a közigazgatási hatóságok közül melyik bíróságnak vagy melyik közigazgatási hatóságnak kell eljárnia, a hatásköri bíróság nem nyilatkozhatik, mert ez az illetékességi kérdés már bírói vagy közigazgatási útra tartozik.

Kimondja továbbá a 19. §. azt is, hogy a hatásköri bíróságnak határozata mind a bíróságot, mind a közigazgatási hatóságot kötelezi; ezek a hatóságok tehát a hatásköri döntést többé nem tehetik kérdés tárgyává.

A hatáskör kijelölésének következménye az is, hogy ha az a hatóság, amely az ügyre a hatásköri bíróság döntése szerint

hatáskörrel nem birt, érdemben határozott, eljárt vagy intézkedett, ez a határozat, eljárás vagy intézkedés hatályát veszti, kivéve azokat a halaszthatatlan intézkedéseket, amelyekre a 10. §. a hatásköri összeütközésnek halasztó hatályt nem tulajdonít. Ez azonban már a 19. §. harmadik bekezdéséből következik és annyira magától értetődik, hogy külön kijelentésre nem szorul.

22. §. *Az eljárás bélyeg- és illetékmentes.*

23. §. *Az eljárás költségének viseléséről, vagy a költség kölcsönös megszüntetéséről a hatásköri bíróság az eset minőségéhez képest saját belátása szerint határoz.*

Az ügyvédi képvisellel okozott költségben az ellenfél nem marasztalható.

23. §. *Az eljárás költsége.* Csak a hatásköri bíróság előtti eljárásból felmerült költség viselése felőli határozat tartozik a hatásköri bírósághoz. Nem állapítható meg az a költség, amely nincs részletezve s amelyre nem az ellenfél adott okot. (Hb. 1908. nov. 16.)

24. §. *A hatásköri bíróság költségben maasztaló határozata végrehajtásának elrendelését a végrehajtató vagy a végrehajtást szenvedő lakhelye szerint illetékes királyi járásbírósnál lehet kérni.*

(Mi.) 22—24. §§. Ezek a §-ok a hatásköri bíróság előtti eljárás költségeiről rendelkeznek.

A bélyeg- és illetékmentességet a hatásköri per közjogi természete indokolja.

Mínthogy a felek közreműködése az ügyek legnagyobb részében el fog maradni és a tényállás pótlására is igen ritkán lesz szükség, a hatásköri bíróság előtti eljárás legtöbbször minden költség nélkül fog lefolyni; de mivel a fél közreműködése és pótló eljárás (18. §.) még sincs kizárva, a költség viseléséről is szükséges rendelkezni.

A bíróság az eljárási költséget legtöbbször kölcsönösen meg fogja szüntetni, mert az összeütközés nem annyira a felek, mint a hatóságok hibája; csak akkor lesz indokolt egyik vagy másik félnek költségben marasztalása, ha a hatásköri összeütközés felmerültét hamis ténybeli előadással vagy egyébként maga a fél idézte elő. A költségviselés kérdésének eldöntését különben teljesen a bíróságra bizza a javaslat.

Arra nézve azonban kötelező szabályt állít fel a javaslat, hogy az ügyvédi képvisellel okozott költségben az ellenfelet nem szabad elmarasztalni. Mínthogy az összeütközést hivatalból is elintézik, a fél közreműködésére szükség nincsen: tel-

jesen indokolatlan volna az ellenfelet amiatt költséggel terhelni, mert a fél saját érdekében, az ő álláspontjának bővebb kifejtése végett ügyvédi segítséget vett igénybe. Az ügyvéd és a megbízó fél közötti viszony rendezése pedig nem a javaslat keretébe tartozik, hanem vita esetében a rendes bíróság fog abban a kérdésben határozni, hogy az ügyvéd saját felével szemben mily összegű díjazást követelhet.

A 24. §. a költségvetési határozat végrehajtásáról rendelkezik és kijelöli azt a bíróságot, amelynél a végrehajtást kérni kell.

25. §. *A fél az ügyben felmerült hatásköri összeütközés esetét (7. §.) a hatásköri bíróságnál közvetlenül bejelentheti (13. §.). A hatásköri bíróság elnöke az ügy előadójával együtt a bejelentés vétele után a vonatkozó iratokat beszerzi. Az eljárásra a 11—24. §§. alkalmazandók.*

25. §. A hatásköri összeütközés bejelentése. Ügyvédi ellenjegyzéssel és meghatározással el nem látott vagy ellenjegyzéssel ellátott, de szabályosan kiállított meghatalmazással fel nem szerelt összeütközési bejelentés visszautasítandó. (Hb. 1909. febr. 15. 1908. 93., 1909. márc. 22. 36.)

Eljárásnak nincs helye s az ennek ellenére tett hatásköri bejelentést hivatalból vissza kell utasítani, ha a rendes bíróság érdemi ítélete a bejelentés alkalmával már jogerőre emelkedett. (1924. okt. 6. Hb. 57. sz.)

Az 1896: XXVI. t.-c. 131. §-a alá tartozó esetekben az 1907: LXI. t.-c. 25. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazásának, vagyis hatásköri összeütközés bejelentésének a fél részéről nincsen helye. (1923. nov. 12. Hb. 16.)

A hatásköri bíróság az iratokat a felterjesztő hatóságnak az összeütközés elintézése nélkül visszaküldi, ha az összeütközésben résztvevő hatóságok a bejelentést visszavonják. (1925. apr. 20., 1924. Hb. 54. sz.)

Az 1907: LXI. t.-c. 8. §-ában említett hatóságok felterjesztésén kívül a Hatásköri Bíróság eljárásának alapjául még csak a feleknek az 1907: LXI. t.-c. 25. §-a értelmében tehető bejelentése szolgálhat, mihez képest a hatásköri bíróság hivatalból visszautasítja azt a bejelentést, amelyet az államrendőrségi főkapitány és a törvényszék között felmerült összeütközésről a belügyminiszter tett. (1923. okt. 8. Hb. 58. sz.)

26. §. *Ha oly ügyben, amelyben csak a fél fellépése (keresete, kérelme, magánindítványa stb.) alapján lehet eljárásnak helye, a felek egyértelműen kijelentik, hogy az ügyükben felmerült hatásköri összeütközés esetének elintézését nem kívánják, a 7. §. 1. pontja esetében az iratok*

felterjesztése, ha pedig az iratokat már felterjesztették, az összeütközés elintézése elmarad. A hatásköri bíróság előtt történő ily kijelentésre a 13. §. alkalmazandó.

Az összeütközés esetének hatásköri bírósági elintézése akkor is elmarad, ha a hatásköri összeütközés a fennálló törvényes intézkedéseknek megfelelő közigazgatási intézkedés következtében megszűnik.

A hatásköri bíróság e §. esetében az iratokat elintézetlenül visszaküldi a felterjesztő hatóságához.

(Mi.) A javaslatnak egyik alapelve (8. §.) az, hogy a hatásköri összeütközést a fél kérelme nélkül hivatalból kell elintézni. Ezt az elvet azonban nem viszi a javaslat túlságba és nem rendeli azt, hogy az összeütközést a felek kérelme ellenére is el kelljen intézni. Semmi indok sem szól amellett, hogy hivatalból oktroyáljon a hatásköri bíróság fórumot a felekre akkor, amikor ők kifejezetten megnyugosznak abban, hogy ügyüknek nem akad hatósága s amikor az eljárást nem akarják folytatni. Ilyen esetben a hatásköri bíróság körülményes eljárása csak akadémikus jellegű, céltalan munkaszaporítás lenne. Minthogy azonban azt, hogy a felek, akik már két hatósághoz hiába fordultak, ügyükre fórumot nem kívánnak, vélelmezni nem lehet: a javaslat megkívánja, hogy az ügyben részt vett összes felek egyértelműen kijelentsék, hogy a hatásköri összeütközés esetének elintézését nem kívánják. Ezt a kijelentést szintén ügyvédi képvisellel írásban kell benyújtani és pedig addig, míg az iratokat fel nem terjesztették, az eljáró hatóságnál, ha pedig már felterjesztették, a hatásköri bíróságnál. Az ügyvédi képviselet ily esetben a bejelentő fél személyazonosságának igazolása céljából is szükséges.

Minthogy a feleknek ilyen rendelkezése csak a fél fellépésétől függő ügyben lehet helyén, ellenben hivatalból megindítandó eljárásban nem, a javaslat világosan kimondja, hogy az összeütközés elintézése a feleknek ily kijelentése alapján csak oly ügyben maradhat el, amelyben csak a fél keresete, kérelme, panasza vagy magánindítványa alapján indítható meg a hatósági eljárás. Az, hogy az összeütközés a fél kijelentése alapján csak a negatív összeütközés esetében marad elintézetlenül, bővebb indokolásra nem szorul.

Nincs kizárva annak a lehetősége, hogy a közigazgatási hatóság, nevezetesen a miniszter a fennálló törvényes rendelkezéseknek megfelelően még a jogerőre emelkedett közigazgatási határozatot is egyes esetekben hatályon kívül helyezheti és pl. a közigazgatás hatáskört kimondó alsóbb hatósági közigazgatási határozat hatályon kívül helyezésével a bírói hatáskört elismerheti. Minthogy ilyenkor a hatásköri összeütközés

közés magától megszűnik, a javaslat ilyen esetekre gondolva kimondja, hogy ez esetekben az összeütközés hatásköri bírósági elintézése szintén elmarad.

26. §. Az összeütközés elintézésének elmaradása. Vételár eltilkolási ügyben elmarad az összeütközés elintézése, ha a pénzügyigazgatóság a hatásköri bírósághoz intézett felterjesztését visszavonja. (Hb. 1908. nov. 20. 45.)

Ha az eljárás adatai alapos következtetést engednek arra, hogy a feleknek az ügy elintézéséhez fűződő jogi érdeke megsűnt, a hatásköri bíróság az iratokat visszaküldi a feleknek olyan értelmű nyilatkozat iránti felhívásra, hogy az ügyükben felmerült összeütközés elintézését nem kívánják. (1924. dec. 15. Hb. 39. sz.)

Az 1907: LXI. t.-c. 26. §-ának első bekezdése értelmében, ha oly ügyben, amelyben csak a fél fellépése (keresete, kérelme, magánindítványa stb.) alapján lehet eljárásnak helye, a felek egyértelműen kijelentik, hogy az ügyükben felmerült hatásköri összeütközés esetének elintézését nem kívánják, a 7. §. 1. pontja esetében az iratokat már felterjesztették, az összeütközés elintézése elmarad.

A felmerült hatásköri összeütközési eset elintézésének mellőzése iránt előterjesztett kérelemmel egyértelmű a panaszosoknak oly értelmű bejelentése, hogy panaszukat a panaszlottal szemben nem tartják fenn s az eljárás megszüntetését kérik.

Ugyancsak egyértelmű az elintézés mellőzésére irányuló kérelem előterjesztésével a nyilatkozás elmulasztása akkor, amidőn a fél határidő kitézése mellett és az 1907: LXI. t.-c. 26. §-ában foglalt jogkövetkezményre figyelmeztetéssel nyilatkozat tételére hivatott fel abban a tekintetben, hogy az ügyében felmerült nemleges hatásköri összeütközés esetének elintézését kívánja-e. (1926. április 19. 1925. Hb. 48. sz.)

A hatásköri bíróság mellőzi a további eljárást, ha a hatáskört megtagadó rendes bírósági határozat jogerejének hiányában nemleges hatásköri összeütközéssé az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának 1. pontja értelmében jogilag még ki nem alakult hatásköri ellentét a rendes bíróság és a közigazgatási hatóság között időközben tényleg megszűnt azáltal, hogy a járásbíró-ság a bírósági hatáskört megtagadó korábbi végzésétől eltérve, a peres ügynek érdemi tárgyalásába bocsátkozott. (1925. márc. 9. Hb. 10. sz.)

A hatásköri bíróság mellőzi a további eljárást, ha a hatáskört megtagadó határozatok jogerejének hiányában, a nemleges hatásköri összeütközéssé jogilag még ki nem alakult hatásköri ellentét a közigazgatási hatóság és a rendes bíróság között időközben tényleg megszűnt azáltal, hogy a közigazgatási hatóság a hatáskört megtagadó határozatától eltérve, utóbb

érdemi ítéletet hozott. (1924. nov. 10. Hb. 14. sz. és 1924. okt. 6. Hb. 21. sz.)

A hatásköri bíróság mellözi az eljárást, ha a járásbíróság részéről tett hatásköri összeütközési felterjesztést a törvényszék a felterjesztést rendelő végzésnek felfolyamodás következtében történt megváltoztatásával visszavonta. (1925. okt. 12. Hb. 14. sz.)

III. FEJEZET.

Átmeneti és életbeléptető rendelkezések.

27. §. *Ennek a törvénynek a rendelkezéseit a folyamatba lévő összeütközési esetekre is alkalmazni kell.*

28. §. Fiuméra vonatkozávan, tárgytalan.

29. §. *Az 1896: IV. t.-c. 25. §-ának első bekezdése és az 1879: XXXI. t.-c. 134. §-a hatályát veszti.*

Egyebekben az 1896. évi XXVI. t.-c. 159. §-a hatályát veszti.

Jegyzet. A második bekezdés 1. és 2. mondata Horvát-Szlavonországra vonatkozávan, ma már tárgytalan.

30. §. *E törvény életbeléptetésének napját a minisztérium határozza meg. Végrehajtásával a minisztérium bizonosítja meg.*

Életbeléptet 1908. május 1. (1201. sz. M. E. rend.)

1928: XLIII. t.-c. A hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról.

I Hatásköri és szervezeti rendelkezések.

1. §. A hatásköri bíróság intéz el általában minden olyan hatásköri összeütközést, amely egyfelől bírói hatóság, másfelől közigazgatási hatóság között vagy pedig különböző bírói hatóságok között merül fel, amennyiben az eljárást szabályozó vagy más törvény a hatásköri összeütközés elintézésére más bírói hatóságot ki nem jelöl.

Ehhez képest a hatásköri bíróság intézi el az 1907: LXI. t.-c. 1. §-ában megjelölt hatásköri összeütközéseken felül azokat a hatásköri összeütközéseket is, amelyek egyfelől a rendes bíróság vagy a közigazgatási bíróság, másfelől valamelyik külön bíróság között vagy amelyek külön bíróságok között merülnek fel.

2. §. Az 1907: LXI. törvénycikk és a jelen törvény alkalmazásában a rendes bíróságokkal (kir. járásbíróság, kir. törvény-

szék, kir. ítélőtábla, m. kir. Kúria) egy tekintet alá esik az a bírói jellegű más hatóság is, amely rendes bíróság körében van szervezve, vagy amelynek fellebbviteli bírósága rendes bíróság vagy rendes bíróság körébe szervezett külön bíróság.

A jelen törvény alkalmazásában külön bíróságok: a honvédbíróságok, a munkásbiztosítási bíróságok, még ha valamely rendes bíróság (járásbíróság) keretében vannak is szervezve, az Országos Földbirtokrendező Bíróság és ezeken felül minden olyan bírói jelleggel szervezett hatóság, amely nem esik az előbbi bekezdés értelmében rendes bíróságokkal egy tekintet alá.

3. §. Azokat a hatásköri összeütközéseket, amelyek egyfelől a rendes bíróság, másfelől a 2. §. első bekezdése értelmében a rendes bírósággal egy tekintet alá eső hatóság között, vagy amelyek a rendes bírósággal egy tekintet alá eső ilyen hatóságok között merülnek fel, a hatásköri összeütközésben érdekelt hatóságok (bíróóságok) felett álló legközelebbi közös felsőbbbíróság az 1896: XXXIII. t.-c. 28., illetőleg az 1911: I. t.-c. 51. és 53. §-ának megfelelő alkalmazásával intézi el.

Ha az ügynek akár hatásköri vonatkozásban, akár érdemében a kir. Kúria határozott, a kir. Kúriának ez a határozata a hatáskör kérdésében a rendes bíróságokkal egy tekintet alá eső hatóságokkal szemben is irányadó.

Ugyanez áll megfelelően és kölcsönösen a kir. Kúria körében szervezett külön bíróság és a kir. Kúria mint rendes bíróság egymásközi viszonyában is arra az esetre, ha bármelyikük az ügyben hatáskörét már megállapította, vagy az ügynek érdemében már döntött. Ha az ebben a bekezdésben említett bíróságok (tanácsok) valamelyike az ügyben hatáskörét nem állapította meg, a később eljáró bíróság (tanács) az ügy érdemében eljárni köteles, kivéve, ha úgy találja, hogy az ügy egyáltalában nem tartozik a kir. Kúria hatáskörébe. Ez a rendelkezés az 1912: LIV. t.-c. 70—79. §-aiban foglalt rendelkezéseket nem érinti.

4. §. Az 1. §-ban meghatározott hatásköri összeütközések eseteiben az eljárásra az 1907: LXI. t.-c. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, kivéve a 7. §. utolsó bekezdését, amely továbbra is csak az ott megjelölt hatásköri összeütközés tekintetében marad irányadó.

Ha a hatásköri bíróság úgy határoz, hogy az ügy külön bíróság hatáskörébe tartozik, határozatában ezt a külön bíróságot megnevezi.

A külön bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a külön bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben irányadó.

5. §. Azokban a hatásköri összeütközési esetekben, amelyek-

ben egyik részen a honvédbíróságokat, az Országos Földbirtokrendező Bíróságot, illetőleg a munkásbiztosítási bíróságokat érinti az összeütközés, a hatásköri bíróság eljáró tanácsában aszerint, amint az összeütközés a rendes bírósággal, vagy más hatósággal szemben történt, a közigazgatási bíróságnak, illetőleg a kir. Kúriának egyik ítélőbírája helyett a legfelsőbb honvédtörvényszéknek, az Országos Földbirtokrendező Bíróságnak, illetőleg a Munkásbiztosítási elsőbíróságnak egy tagja vesz részt.

Ezt a tagot és két helyettesét a legfelsőbb honvédtörvényszék, az Országos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróság teljes ülésében a saját tagjai sorából a hatásköri bíróság többi tagja megbízásának tartamára titkos szavazással választja. A választott a megbízást elfogadni köteles és a hatásköri bírósági tagságról nem mondhat le. A megválasztott nem lehet tovább tagja a hatásköri bíróságnak, mint ameddig tagja az öt megválasztó bíróságnak.

Ha a hatásköri összeütközés két olyan külön bíróság között történt, amelyeknek egy-egy tagja a jelen §. szerint a hatásköri bíróság eljáró tanácsában résztvesz, úgy az egyik külön bíróság tagja a kir. Kúria, a másik külön bíróság tagja pedig a kir. közigazgatási bíróság bírása helyett vesz részt a hatásköri bíróság tanácsában.

6. §. Ha a hatásköri összeütközés honvédbírósággal szemben merült fel, a hatásköri bírósági tárgyalás határnapjáról a koronaügyészen felül a honvédkoronaügyészt is értesíteni kell. A honvédkoronaügyész ilyen esetekben a hatásköri bíróság előtti eljárásban ugyanazokat a jogokat gyakorolja, amelyek az 1907: LXI. törvénycikk értelmében a koronaügyészt megilletik.

II. A hatásköri bíróság teljes ülési határozatai.

7. §. Ha bármelyik bíróság vagy közigazgatási hatóság elvi kérdésben a hatásköri bíróság valamely határozatával ellentétes gyakorlatot folytat, vagy ha a hatásköri bíróság tanácsának többsége a hatásköri bíróságnak más hasonló ügyben hozott határozatától el kíván térni és a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítása szükségesnek mutatkozik, a m. kir. Kúria elnöke, a m. kir. közigazgatási bíróság elnöke vagy a m. kir. igazságügyminiszter a hatásköri bíróságnál teljes ülési határozat hozatalát kezdeményezheti. Ez a jog a legfelsőbb fokon eljáró külön bíróságok (2. §. második bekezdése) elnökeit is megilleti, ha az elvi kérdés az elnökletük vagy felügyeletük alatt álló bíróság előtt merült fel.

Az első bekezdésben foglaltak szerint lehet eljárni akkor is, ha a hatásköri bíróság teljes ülési határozatának megváltoztatása mutatkozik szükségesnek.

(*Mi.*) a 7. §-hoz. A hatásköri bíróság az 1907:LXI. t.-c. 6. §-a értelmében készült ügyrendje alapján ezidőszertig is hozhatott teljes ülési megállapodásokat. Ezek a megállapodások azonban sem a bírói sem a közigazgatási hatóságokat nem kötelezik és így meg van a lehetősége annak, hogy az említett hatóságok nem ugyan a hatásköri bíróság határozatával eldöntött konkrét ügyben, hanem más hasonló ügyekben a hatásköri bíróságtól eltérő gyakorlatot folytassanak, sőt a m. kir. Kúria a bíróságokat kötelező olyan teljesülési és jogegységi határozatokat is hozhat, amelyek a hatásköri bíróság állásfoglalásától eltérő bírói gyakorlatra vezetnek. Minthogy hatásköri kérdésekben legfelsőbb fokon a döntés a hatásköri bíróságot illeti meg, szükségesnek mutatkozik ennek a visszás helyzetnek megszüntetése akként, hogy a hatásköri bíróság törvényes jogkörét illetően az állam egyéb bírói és közigazgatási hatóságait kötelező teljes ülési határozatokat hozhasson. Ilyen értelemben rendelkezik a törvény II. fejezete (7.—10. §.), amely a honvédbíróságok, az Országos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a munkásbiztosító bíróságok különleges szempontjaira figyelemmel az 1912: LIV. t.-c. 70—79. §-aiban a kir. Kúria teljes ülési döntvényeire nézve megállapított rendelkezéseket vette részletes szabályozás alapjául. A törvényben nem szabályozott kérdésekben a hatásköri bíróság ügyrendje lesz az irányadó, amely szükség esetében megfelelően módosítható.

8. §. A hatásköri bíróság teljes ülésének tagjai: a hatásköri bíróság elnöke, az elnök helyettese és a hatásköri bíróság valamennyi tagja (1907: LXI. t.-c. 3. §.).

A hatásköri bíróság teljes ülésében valahányszor olyan elvi kérdés kerül döntés alá, amely a honvédbíróságok, az Országos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörét érinti, a legfelsőbb honvédtörvényszéknek, az Országos Földbirtokrendező Bíróságnak, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróságnak a hatásköri bíróságba megválasztott rendes tagja és helyettesei is résztvesznek.

9. §. A teljes ülés csak akkor határozatképes, ha tagjainak legalább kétharmada jelen van.

A 8. §. második bekezdésében meghatározott esetben a teljes ülés határozatképes, ha a teljes ülésen a hatásköri bíróság tagjai kétharmadának sorában a legfelsőbb honvédtörvényszéknek, az Országos Földbirtokrendező Bíróságnak, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróságnak legalább egy-egy tagja jelen van.

A teljes ülés határozatát a jelenlevők szavazatának kétharmad többségével hozza.

A hatásköri bíróság teljes ülése elé terjesztett minden kérdésben a koronaügyészt, a honvédbíróságok hatáskörét érintő elvi kérdésekben ezenfelül a honvédkoronaügyészet, az Ország-

gos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróság hatáskörét érintő elvi kérdésekben pedig a kir. koronaügyészen felül az érdekelt bíróságok elnökeit is meg kell hallgatni.

10. §. A hatásköri bíróságnak teljes ülési határozatait a bíróságok és közigazgatási hatóságok mindaddig követni kötelesek, amíg azokat a hatásköri bíróság teljes ülése meg nem változtatja.

A teljes ülési határozat kötelező hatálya a hivatalos lapban történt közzétételének napjától számított tizenötödik nappal kezdődik.

A hatásköri bíróság teljes ülési határozataira vonatkozó részletes szabályokat a bíróság ügyrendje (1907: LXI. t.-c.) alapítja meg.

III. Vegyes rendelkezések.

11. §. A m. kir. igazságügyminiszter a hatásköri bíróság elnökének előterjesztésére a kir. ítélőbírák és ügyészek I. vagy II. fizetési csoportjába tartozó bármely ítélőbíróat beleegyezésével berendelhet tanácsjegyzői szolgálatra a hatásköri bírósághoz.

A berendelés a hatásköri bíróság tagjai megbízásának tartamára szól, de meghosszabbítható.

12. §. Ennek a törvénynek életbelépését követő hó első napjától a hatásköri bíróság elnökét évi 1500 pengő, tagjait egyenként évi 1000 pengő, jegyzőjét pedig évi 600 pengő tiszteletdíj illeti.

A legfelsőbb honvédtörvényszék, az Országos Földbirtokrendező Bíróság és a Munkásbiztosítási Felsőbíróság részéről a hatásköri bíróság tanácsába megválasztott tagok ülésnaponként 10 pengő ülésdíjban részesülnek.

A részleteket a minisztérium rendelettel állapítja meg.

13. §. A honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról szóló 1912. évi XXXIII. t.-c. 40. §-a második bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a legfelsőbb honvédtörvényszék a polgári büntetőbíróság nézetében nem osztozik, az ügyet a hatásköri bíróság elé terjeszti. Ebben az esetben az ügyet a legfelsőbb honvédtörvényszék és a polgári büntető bíróság között felmerült hatásköri összeütközésként kell elbírálni.

14. §. Az 1921: XXXI. t.-c. 18. és az 1924: VII. t.-c. 26. §-a hatályát veszti.

15. §. Ez a törvény kihirdetésének napján lép életbe. Rendelkezéseit a folyamatban levő hatásköri összeütközési esetekre is alkalmazni kell. Ezt a törvényt a minisztérium hajtja végre.

A m. kir. minisztériumnak 1.120/1929. M. E. számú rendelete, a Hatásköri Bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. t.-c. végrehajtása tárgyában.

A m. kir. minisztérium az 1929. évi március hó 14. napján tartott tanácsában hozott határozatához képest az 1928: XLIII. t.-c. 12. §-ának 3. bekezdésében és 15. §-ának 2. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

I. A Hatásköri Bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. törvénycikk az 1928. évi december hó 7. napján életbelépett. Minthogy e törvény 15. §-ának első bekezdése szerint a törvény rendelkezéseit a folyamatban levő hatásköri összeütközési esetekre is alkalmazni kell, ennél fogva az 1928. évi december hó 7. napjától kezdve a Hatásköri Bírósághoz kell felterjeszteni a még folyamatban levő hatásköri összeütközési ügyre vonatkozó iratokat az 1907: LXI. t.-c. 1. és 7. §-ában meghatározott eseteken felül akkor is, ha a hatásköri összeütközés akár az új törvény életbelépte előtt, akár azután a következő hatóságok között merült fel:

1. egyfelől az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának második bekezdése értelmében vett külön bíróság és másfelől a rendes bíróság, a Közigazgatási Bíróság vagy a közigazgatási hatóság között;

2. egyfelől a közigazgatási hatóság vagy a Közigazgatási Bíróság és másfelől az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának első bekezdése értelmében a rendes bírósággal egy tekintet alá eső bírói jellegű más hatóság között;

3. az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának második bekezdése értelmében vett külön bíróságok között;

4. az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának második bekezdése értelmében vett külön bíróság és az ugyane törvényszakas az első bekezdése értelmében a rendes bírósággal egy tekintet alá eső bírói jellegű más hatóság között.

Az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának első bekezdése értelmében a most idézett törvény és az 1907: LXI. törvénycikk alkalmazásában rendes bíróságok a kir. járásbíróságok, a kir. törvényszékek, a kir. ítélőtáblák és a m. kir. Kúria; ezekkel egy tekintet alá esik az a bírói jellegű más hatóság, amelyek:

1. rendes bíróság körében van szervezve (pl. fiatalkorúak bírósága, munkaügyi bíróság), vagy

2. amelynek fellebbviteli bírósága rendes bíróság (pl. főudvarnagyi bíróság, tőzsdebíróság), vagy

3. amelynek felebbviteli bírósága rendes bíróság körében szervezett külön bíróság (pl. a szabadalmi bíróság, amelynek a m. kir. Kúriai szabadalmi tanácsa a fellebbviteli bírósága).

Az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának második bekezdése értelmében a most idézett törvényes és az 1907: LXI. törvénycikk alkalmazásában külön bíróságok:

a honvédbíróságok,
a munkásbiztosítási bíróságok, még ha valamelyik rendes bíróság (járásbíróság) keretében vannak is szervezve,
az Országos Földbirtokrendező Bíróság
és ezeken felül bírói jelleggel szervezett minden olyan hatóság, amelyik nem esik az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának első bekezdése értelmében a rendes bíróságokkal egy tekintet alá (pl. a Kir. és Országos Legfőbb Fegyelmi Bíróság).

A törvény tehát kétféle külön bíróságot ismer, ú. m. a rendes bíróság szervezetébe beillesztett és a rendes bíróság szervezetén kívül álló külön bíróságot.

II. Az 1928: XLIII. törvénycikk hatálya alá tartozó hatásköri összeütközési esetekre a m. kir. minisztériumnak a Hatásköri Bíróságról szóló 1907: LXI. törvénycikk életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kiadott 1201/1908. M. E. számú rendelete II., II. és IV. pontjában, az V. pontjának első bekezdésében, továbbá VI., VII. és VIII. pontjában foglalt rendelkezéseket, — a honvédbíróságokkal szemben felmerült hatásköri összeütközéseket illetően az 1928: XLIII. t.-c. 13. §-ának figyelembevételével — megfelelően kell alkalmazni. A Legfelsőbb Honvédtörvényszék a felmerült összeütközési esetet a honvédelmi miniszternek és a honvéd koronaügyésznek tudomására juttatja.

III. Az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának akár az első, akár a második bekezdése alá eső bármely külön bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után a törvény 2. §-ának első és 4. §-ának harmadik bekezdésében foglalt rendelkezéshez képest azt, hogy az ügy nem bírói, hanem közigazgatási hatósági hatáskörbe tartozik, sikerrel már nem lehet érvényesíteni és a külön bíróság jogerős érdemi határozatát éppen úgy, mint az 1907: LXI. t.-c. 7. §-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében a rendes bíróság és a Közigazgatási Bíróság jogerős érdemi határozatát, a közigazgatási hatóság irányadónak elfogadni köteles. Az 1928: XLIII. t.-c. 4. §-ának első bekezdése értelmében azonban a külön bíróságokkal szemben felmerült hatásköri összeütközési ügyekben is irányadó az 1907: LXI. t.-c. 10. §-a első bekezdésének az a rendelkezése, hogy a felmerült hatásköri összeütközés az eljárás folytatását és az érdemi határozat jogerőre emelkedését felfüggeszti.

A rendes bírósággal szemben az 1928. évi XLIII. t.-c. 3. §-ának harmadik bekezdésében említett eseten kívül és a Közigazgatási Bírósággal szemben általában nem tulajdonít a törvény a külön bíróság jogerős érdemi határozatának ilyen kötelező hatályt, mihez képest azt, hogy az ügy rendes bíróság,

vagy a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe tartozik, az idézett törvényhelyen említett eset kivételével, a külön bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után is sikerrel lehet érvényesíteni. Ilyen esetben (1907: LXI. t.-c. 7. §. 2., 3. és 5. pont) tehát az ügyet a Hatásköri Bírósághoz fel kell terjeszteni. Ugyanez irányadó abban az esetben is, ha a külön bíróság határozatával szemben a rendes bíróság vagy a Közigazgatási Bíróság jogerős érdemi határozata okozta a hatásköri összeütközést.

IV. Az 1928. évi december hó 7. napjától kezdve a hatásköri összeütközésben érdekelt hatóságok (bíróságok) felett álló legközelebbi közös felsőbbbírósághoz kell felterjeszteni a még folyamatban levő hatásköri összeütközési ügyre vonatkozó iratokat minden olyan esetben, amelyben a hatásköri összeütközési eset az 1928. évi december hó 7. napja előtt a következő bírói hatóságok között merült fel:

1. a rendes bíróság és a rendes bírósággal az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának első bekezdése értelmében egy tekintet alá eső bírói jellegű más hatóság között, vagy:

2. az 1928: XLIII. t.-c. 2. §-ának első bekezdése értelmében a rendes bírósággal egy tekintet alá eső bírói jellegű hatóságok között.

Ebben az eljárásban a legközelebbi közös felsőbbbíróság az 1928: XLIII. t.-c. 3. §-ának első bekezdése értelmében nem az 1907: LXI. törvénycikknek a Hatásköri Bíróság eljárására vonatkozó jogszabályait, hanem aszerint, amint az összeütközés polgári vagy büntetőügyben merült fel, az 1911: I. t.-c. 51. és 53. §-ának, illetőleg az 1896: XXXIII. t.-c. 28. §-ának szabályát alkalmazza megfelelően.

V. Azokban a hatásköri összeütközési ügyekben, amelyekben egyik részen a Munkásbiztosítási Felsőbíróságot, vagy az Országos Földbirtokrendező Bíróságot érinti az összeütközés, ezentúl kizárólag az 1928: XLIII. törvénycikk és az abból folyó rendelkezések az irányadók. Ennek megfelelően a most idézett törvény 14. §-a az 1921: XXXI. t.-c. 18. §-át és — amennyiben a hatásköri összeütközés kérdésére vonatkozik, — az 1924: VII. t.-c. 26. §-át hatályon kívül helyezte.

Nem vonatkozik tehát ez a rendelkezés az 1924: VII. t.-c. 26. §-ának utolsó bekezdésére és nem érinti az igazságügyminisztert az Országos Földbirtokrendező Bíróságra nézve az 1891. évi XVII. t.-c. 1. §-a értelmében megillető föfelügyeleti jogot.

VI. Minthogy az 1928: XLIII. t.-c. 5. §-a értelmében a Munkásbiztosítási Felsőbíróságnak a Hatásköri Bíróságba megválasztott rendes tagja és helyettesei megbízása a Hatásköri Bíróság többi tagja megbízásának tartamára terjed, ennélfogva a Munkásbiztosítási Felsőbíróság részéről a Hatásköri Bíróság

tanácsába megválasztott annak a rendes tagnak és helyettesének a megbízása, akiket még az 1921: XXXI. t.-c. 18. §-a alapján az 1929. évi május hó 1. napján túlterjedő hatállyal választottak meg, az 1929. évi április hó 30. napjával véget ér. Ezek helyébe tehát a Munkásbiztosítási Felsőbíróság teljes ülésének az 1928: XLIII. t.-c. 5. §-a értelmében az 1929. évi május hó 1. napjától kezdődő hatállyal a Hatásköri Bíróság 1929/32. évi egész tartamára új tagokat kell választani.

VII. Az 1928: XLIII. t.-c. 5. §-a értelmében e törvény hatálybaléptétől kezdődően a legfelsőbb honvédtörvényszék teljes ülése is választ egy rendes tagot és két helyettest a Hatásköri Bíróságba.

Mint hogy a külön bíróságok részéről a Hatásköri Bíróságba megválasztott tagok megbízása a Hatásköri Bíróság többi tagja megbízásának tartamára szól, ennél fogva a legfelsőbb Honvédtörvényszéknek első ízben az 1929. évi április hó 30. napjáig terjedő, a Hatásköri Bíróság folyó 1926/1929. évi időszakából még hátralévő időtartama, majd az 1929. évi május hó 1. napjától az 1932. évi április hó 30. napjáig terjedő időtartamra külön-külön kell a választást teljes ülésben megejtenie. A választás eredményéről a Hatásköri Bíróság elnökét azonnal értesíteni kell.

VIII. A Hatásköri Bíróságnak az 1928: XLIII. t.-c. 7—10. §-aiban szabályozott az a joga, hogy az ott meghatározott feladatokkal elvi kérdésben a közigazgatási hatóságokat és a bíróságokat egyaránt kötelező teljes ülési határozatokat hozhat, kizárólag hatásköri elvi kérdésekre szorítkozik.

IX. A Hatásköri Bíróság külön tanácsjegyzőjének megbízása az 1928: XLIII. t.-c. 11. §-a értelmében a Hatásköri Bíróság tagjai megbízásának tartamára, azaz Hatásköri Bíróság három évi időtartamára szól.

A Hatásköri Bíróság elnöke a külön tanácsjegyző berendelésére az előterjesztést az 1928: XLIII. t.-c. 11. §-a értelmében a tanácsjegyző megbízása tartamának lejárta előtt a Hatásköri Bíróság legközelebbi három évi időtartamára a törvény (1907: LXI. t.-c. 2. §-ának első bekezdése) szerint hivatott elnök kivánságának figyelembevételével teszi meg. Mindaddig, amíg a tanácsjegyző berendelése iránt intézkedés történik, ideiglenesen az addigi tanácsjegyző látja el a Hatásköri Bíróság jegyzői tennivalóit.

A Hatásköri Bíróság külön tanácsjegyzője a Hatásköri Bíróság elnökének közvetlen felügyelete alatt áll. Ez a felügyeleti jogkör kiterjed a felügyelettel kapcsolatos intézkedésekre (minősítés, segítetés, javaslat, válogatási idő megrövidítése tárgyában, stb.) megtételére is. Megbízásának meg nem hosszabbítása esetében a tanácsjegyzőt ahhoz a bírósághoz (ható-

sághoz) kell visszahelyezni, ahonnan őt a Hatásköri Bírósághoz annak idején berendelték.

A Hatásköri Bíróság külön tanácsjegyzőjének helyettesítéséről az elnök a felmerülő szükséghez képest az ügyrend értelmében intézkedik.

X. Az 1928: XLIII. t.-c. 12. §-a értelmében az 1929. évi január hó 1. napjától kezdődően a Hatásköri Bíróság elnökét évi 1500 P. — tagjait — ideértve az elnök helyettesét (1907. évi LXI. t.-c. 2. §. második bekezdése) is — egyenkint évi 1000 pengő, jegyzőjét pedig évi 600 pengő tiszteletdíj illeti.

Ezek a tiszteletdíjak előzetes havi részletekben esedékesek.

A tiszteletdíjak céljára szükséges összegek kifizetéséről gondoskodás tekintetében az 5000/1924. P. M. számú rendelet 35. és 40. §-ainak rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A Legfelsőbb Honvédtörvényszék, az Országos Földbirtokrendező Bíróság és a Munkásbiztosítási Felsőbíróóság részéről a Hatásköri Bíróságba megválasztott tagoknak ülésdíja címén az igazságügyminiszter félévenként előre 300 pengő általános összeget utalványoz a Hatásköri Bíróság elnökének kezébe és ezt az összeget, aszerint, hogy a Hatásköri Bíróság elnöke egyúttal a m. kir. Kúriának, vagy a m. kir. Közigazgatási Bíróságnak elnöke, a m. kir. Kúria, illetőleg a m. kir. Közigazgatási Bíróság segédhivatalát vezető főigazgatónak (igazgatónak) küldi meg. Amennyiben a 300 pengő összeg utóbb elégtelennek bizonyulna, a még szükséges összeg utalványozása iránt a Hatásköri Bíróság elnöke az igazságügyminiszterhez indokolt előterjesztést tesz. A netalán mutatkozó pénzfölösleget minden év június hó 30-ig a m. kir. igazságügyminisztérium 122.800. számú kiadási csekkszámhája javára kell befizetni. Az ülésdíjakat lehetőleg azon a napon kell kifizetni, amelyen a tag ülésen résztvett.

A Hatásköri Bíróság pénzkezelésével megbízott segédhivatali főigazgató ebbeli működésének ellenőrzése ugyanazon szabályok szerint történik, amelyek a főigazgató kezelése alatt álló kúriai, illetőleg közigazgatási bírósági általányok és alapon tekintetében irányadók.

XI. A tiszteletdíjakat a Hatásköri Bíróság elnökének utalványára a Hatásköri Bíróság pénzkezelésével megbízott segédhivatali főigazgató (igazgató) az illetményjegyzéken történő szabályszerű elismerés, az ülésdíjakat pedig szabályszerű nyugta ellenében fizeti ki az arra jogosultaknak.

XII. Az előre felvett tiszteletdíjat az arra jogosult abban az esetben, hogyha hatásköri bírósági tagsága idő előtt önhibáján kívül szűnik meg, nem köteles visszatéríteni. Egyébiránt a visszatérítésre nézve a 9000/1927. M. E. számú rendelet 11. pontjában foglalt rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

Az időközben megválasztott új tag részére a tiszteletdíj a megbízás tartamának kezdetét követő hó első napjától kezdve jár. Ha azonban a megbízás valamely hónapnak első napján kezdődik, a tiszteletdíj a tagot már ennek a hónapnak első napjától kezdve illeti meg.

Ennek a pontnak a szabályai megfelelően állanak a Hatásköri Bíróság tanácsjegyzőjére is.

Kelt Budapesten, 1929. évi március 16-án.

A békeszerződéssel kapcsolatos, polgári eljárást érintő rendelkezések.

A trianoni békeszerződés (1921: XXXIII. t.-c.) életbelépett 1921. július 26-án (7200/1921. M. E. sz. rendelet), kivéve Portugáliát, amellyel szemben 1923. okt. 10. (8618/923. M. E. I. K. XXXII. 515.) és Kína, amellyel szemben 1926. okt. 1. (5790/927. M. E. I. K. XXXVI. 72.) lépett életbe.

Az Amerikai Egyesült Államokkal kötött békeszerződést az 1921: XLVIII. t.-c. cikkelyezi be. Életbelépett 1921. dec. 17. (11017/921. M. E. Bp. K. 294.)

Ezt a kérdést a békeszerződés VI. címének 54—60. cikkei szabályozzák, amelyek közül itt csak az 58. cikket közöljük.

58. cikk. Minden magyar állampolgár faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezi.

Vallási, hitbéli vagy felekezeti különbség a polgári és politikai jogok élvezete, így nevezetesen: nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különféle foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében egyetlen magyar állampolgárra sem lehet hátrányos.

Egyetlen magyar állampolgár sem korlátozható bármely nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forgalomban, a vallás, a sajtó útján történő vagy bármilyen természetű közélet terén, vagy a nyilvános gyűléseken.

A Magyar Kormányának a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem érintve, a nemmagyar nyelvű magyar állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében megfelelő könnyítéseket fognak részesülni.

Azok a magyar állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztosítékokat élvezik, mint a többi magyar állampolgárok. Nevezetesen: joguk van saját költ-

ségükön jótékonyági, vallási vagy szociális intézményeket, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használhatják és vallásukat szabadon gyakorolják.

A trianoni békeszerződésben a kisebbségek védelmére vállalt kötelezettségek végrehajtása. Minthogy a kisebbségek védelme és jogai tekintetében támasztható igények a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában alkotott 1868: XLIV. t.-c. rendelkezései alapján az 1921: XXXIII. törvénycikkkel vállalt kötelezettség mértékén felül is biztosíthatók; e kötelezettség teljesítése végett a m. kir. minisztérium — figyelemmel a változott viszonyokra s a gyakorlati szempontokra — a nemzeti kisebbségek egyenjogúságáról szóló 4044/1919. M. E. számú rendelet rendelkezéseit részben módosítva, részben hatályon kívül helyezve az 1920: I. t.-c. 10. §-ában kapott felhatalmazás alapján is a törvényhozás intézkedéséig a következőket rendeli:

1. §. Minden magyar állampolgár faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezi.

Valamely kisebbséghez való tartozásból nyilvános állások, hivatalok és méltóságok elnyerése vagy a különböző foglalkozások és iparok gyakorlása tekintetében előny vagy hátrány senkire sem háramolhat.

2. §. Minden magyar állampolgár szabadon használhatja anyanyelvét a magánéletben és az üzleti forgalomban, vallás gyakorlásában, a sajtóban és a nyilvános gyűléseken, továbbá a következő szakaszokban foglalt részletes szabályozás szerint a községi, törvényhatósági gyűléseken, a községi, törvényhatósági s állami hatóságokkal és hivatalokkal való érintkezésben.

3. §. A törvényeket hiteles fordításban a kisebbségek nyelvében is ki kell adni.

A községekben kihirdetésre kerülő miniszteri rendeleteket, törvényhatósági és községi szabályrendeleteket, továbbá a hatósági hirdetményeket az állam hivatalos nyelvén felül a község jegyzőkönyvi nyelvén is közzé kell tenni.

4—11. §§-ok közigazgatási hatóságokra vonatkoznak.

12. §. A nyelvi kisebbséghez tartozó magyar állampolgár a kir. járásbíróságok és kir. törvényszékek előtt az állam hivatalos nyelvén felül szóban és írásban anyanyelvét is használhatja, ha ez a nyelv az illető bíróság területén a lakosság legalább egyötödének anyanyelve.

Ügyvédek, a helyettesítésükben fellépő, valamint az ügyvédekkel egy tekintet alá eső személyek akár saját ügyeikben, akár mint meghatalmazottak járnak el, mindenkor az állam hivatalos nyelvét kötelesek használni.

13. §. A kir. járásbíróságok és kir. törvényszékek határozataikat az olyan személyekkel, akik előttük a 12. §. értelmében

anyanyelvük használatára jogosultak, kívánságukra hiteles fordításban anyanyelvükön is közlik.

Ugyanez a szabály áll a telekkönyvi kivonatokra is.

Az idézéseket a kir. járásbíróóságok és kir. törvényszékek az említett személyekkel anyanyelvükön külön kívánságuk nélkül is közlik, ha az illetők anyanyelvéről tudomásuk van.

Ha az említett személyek a közlés után kérik a bíróságí határozatnak hiteles fordítással ellátását, ezt ki kell adni, ez azonban az eljárás folytatását semmi irányban nem akadályozhatja.

14. §. A kir. járásbíróóság és kir. törvényszék az olyan személyekkel, akik előtte a 12. §. szerint anyanyelvük használatára jogosultak, kívánságukra szóbeli érintkezésben is anyanyelvüket kötelesek használni; ha a bíróság eljáró tagja az illető nyelvben nem jártas, tolmácsot kell alkalmazni. Ha a jegyzőkönyvet az említett személynek a szabályok értelmében alá kell írnia, az aláírás alá kerülő szöveget, mint eddig, úgy a jövőben is a fél anyanyelvén meg kell magyarázni. Emellett a jegyzőkönyvnek azt a részét, amely a fél fontos nyilatkozatait tartalmazza, a fél kívánságára egész terjedelmében le kell fordítani anyanyelvére; a fél az aláírást a lefordított szövegnél teljesíti.

15—19. §-ok egyházi, iskolai és egyesületi ügyekre vonatkoznak.

20. §. Azok a községi tisztviselők, akik a szükséges nyelvismerettel nem rendelkeznek, kötelesek a községbeli kisebbségek nyelvét, más önkormányzati és az állami hatóságnál s hivatalnál alkalmazott tisztviselők pedig kötelesek az illető hatóságnál az előző rendelkezések értelmében használható kisebbségi nyelvet a külön törvényben megállapított jogi következmények terhe alatt két éven belül akként elsajátítani, hogy a jelen rendelet nyelvi követelményeinek megfelelhessenek.

21. §. A jelen rendeletben a köztisztviselőkre nézve megszabott nyelvhasználati szabályok megszegése fegyelmi vétség, amely ismétlés vagy szándékosság esetében a súlyosabb fegyelmi vétségekre megállapított büntetés alá esik.

22. §. A kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó rendelkezések nem érintik a magyar állampolgároknak azt a jogát, hogy mindenütt, ahol őket a szólás joga megilleti, az állam hivatalos nyelvét szabadon használhatják, továbbá azon jogukat, hogy az állam hivatalos nyelvén benyújtott beadványaikra minden hatóság, hivatal, tehát azon község is, amelynek ügyviteli nyelve nem a magyar, a választ velük minden esetben az állam hivatalos nyelvén közölje.

23. §. végrehajtási rendelkezést tartalmaz.

24. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján (1923. jun. 23.) lép életbe. (4800/923. M. E. sz. r.)

Jegyzet. A közhivatalokban a kisebbségi nyelvek ismeretének biztosításáról az 1924. II. t.-c., a közhivatalokban megüresedő állásokra a kisebbségi nyelvekben jártas személyek alkalmazásáról pedig a 7500/1924. M. E. sz. rendelet intézkedik.

Az állampolgárságról szóló rendelkezések.

Bsz. VIII. cím. II. Rész. 61. cikk. Mindazok a személyek, akiknek illetősége („pertinenza”) oly területen van, amely azelőtt a volt Osztrák-Magyar Monarchia területeihez tartozott, a magyar állampolgárság kizárásával jogérvényesen annak az Államnak az állampolgárságát szerzik meg, amely az említett területen az állami főhatalmat gyakorolja.

62. cikk. Nem érintve az 1. cikk rendelkezését, azok a személyek, akik a jelen Szerződés értelmében a Szerb-Horvát-Szlovén vagy a Cseh-Szlovák-Államhoz csatolt valamely területen 1910. évi januárius hó 1-je után szereztek illetőséget, csak oly feltétellel szerzik meg a szerb-horvát-szlovén vagy a cseh-szlovák állampolgárságot, ha a Szerb-Horvát-Szlovén, illetőleg a Cseh-Szlovák-Államtól erre engedélyt nyernek.

Ha az előbbi bekezdésben említett engedélyt nem kérték, vagy azt tőlük megtagadták, az érdekeltek jogérvényesen annak az Államnak állampolgárságát szerzik meg, amely az állami főhatalmat azon a területen gyakorolja, ahol az illetőknek azelőtt volt illetőségük.

63. cikk. Azoknak a 18 évesnél idősebb személyeknek, akik magyar állampolgárságukat elvesztik és a 61. cikk értelmében jogérvényesen új állampolgárságot szereznek, jogukban áll a jelen Szerződés életbelépésétől számított egy évi időtartamon belül annak az Államnak állampolgárságát igényelni (opció), amelyben illetőségük volt, mielőtt illetőségüket az átcsatolt területen megszerezték.

A férj opciója maga után vonja a feleségét és a szülőké a 18 évesnél fiatalabb gyermekét.

Azok a személyek, akik a fentemlített opció-jogot gyakorolták, az ezt követő tizenkét hónapon belül kötelesek abba az Államba áttenni lakóhelyüket, amelynek állampolgárságát optáltak.

Jogukban áll azonban megtartani azokat az ingatlanokat, amelyeket a másik Államnak területén birtokolnak, amelyben opciójukat megelőzően laktak.

Magukkal vihetik bármi néven nevezendő ingó vagyonukat. Emiatt sem kilépési, sem belépési díjakkal vagy illetékekkel nem terhelhetők.

64. cikk. Azok a személyek, akiknek a volt Osztrák-Magyar Monarchiához tartozó valamely területen van illetőségük és ott a lakosság többségétől fajra és nyelvre nézve különböznek, a jelen Szerződés életbelépésétől számított hat hónapi időtartam

mon belül Ausztria, Magyarország, Olaszország, Lengyelország, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén Allam vagy a Cseh-Szlovák Allam javára optálhatnak, aszerint, amint a lakosság többsége ott ugyanazt a nyelvet beszéli és ugyanahhoz fajhoz tartozik, mint ők. A 63. cikknek az opciójog gyakorlására vonatkozó rendelkezései a jelen cikkben megállapított jog gyakorlására is alkalmazást nyernek.

65. cikk. A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy semmi akadályt sem gördítenek a jelen Szerződésben vagy a Szövetséges és Társult Hatalmak és Németország, Ausztria vagy Oroszország között, vagy maguk a nevezett Szövetséges és Társult Hatalmak között kötött szerződésekben megállapított oly opciójog gyakorlása elé, amely az érdekelteknek minden más, számukra elérhető állampolgárság megszerzését megengedi.

66. cikk. A jelen cím rendelkezéseinek alkalmazása tekintetében a férjes asszonyok férjük, a 18 évesnél fiatalabb gyermekek szülei állapotát mindenben követik.

Jegyzet. E rendelkezéseknek a végrehajtásáról szól a 6500/921. M. E. sz. r. (R. T. 250.)

1922: XVII. t.-c. 24. §. Abban a kérdésben, hogy valakinek községi illetősége a trianoni békeszerződés életbelépésének napján Magyarországnak a trianoni békeszerződés következtében elszakított területén volt és mely idő óta és hogy ez alapon a békeszerződés 61. és 62. cikke értelmében magyar állampolgárságát elveszítette-e vagy nem, első és egyuttal utolsó fokon a belügyminiszter határoz.

Annak a személynek belföldi községi illetőségét, aki a békeszerződés 63. cikke alapján eddigi magyar állampolgárságának fenntartására, illetőleg visszaszerzésére, vagy pedig a békeszerződés 64. cikke alapján a magyar állampolgárság megszerzésére nyilatkozatot tett (optált) és a magyar állampolgárságnak az optálási nyilatkozat alapján történt megállapításától a jelen törvény életbelépésének napjáig az 1886: XXII. t.-c. alapján valamely belföldi községben illetőséget meg nem szerzett, — első és egyuttal utolsó fokban a belügyminiszter állapítja meg.

A belügyminiszter a községi illetőségnek az előző bekezdés alapján való megállapításánál lehetőleg az 1886: XXII. t.-cikkben foglalt illetőségsszerzési jogcímekeket alkalmazza, ha pedig erre támpont nincs, a közszempontokat és az illetőnek személyi viszonyait veszi figyelembe.

Aki magyar állampolgárságát a háború kitörése (1914. évi július hó 26. napja) óta elbocsátás vagy hatósági határozat (1879: L. t.-c. 30. §.) nélkül veszítette el és Magyarország területén lakik vagy kíván letelepedni, azt kérelmére a belügyminiszter kivételesen az 1879: L. t.-c. 38. §-a értelmében megkívánt kellékek hiányában is visszahonosíthatja, ha a visszahonosítást kérő tizennyolcadik életévét betöltötte, nem cselekvőképtelen

és visszahonosítását különös méltánylást érdemlő körülmények indokolják.

A kérelmet a belügyminiszternél kell előterjeszteni.

A belügyminiszter a visszahonosítottak állampolgári es-
küre bocsátását annak kimutatásától teheti függővé, hogy Ma-
gyarország területén letelepedett.

A visszahonosított községi illetőségét a belügyminiszter
állapítja meg.

A visszahonosítás kiterjed a visszahonosítottak vele együtt
élő feleségére és atyai hatalma alatt álló tizennyolc évnél nem
idősebb gyermekeire.

A minisztérium az ekként visszahonosítottaknak a magyar
állampolgárság elvesztése következtében őket ért joghátrányok
tekintetében rendelettel könnyítéseket engedhet.

Egyebekben az ily visszahonosításra is az 1879: L. t.-c. ren-
delkezései irányadók.

Jegyzet. E §. rendelkezéseinek végrehajtásáról a 167.335/
922. B. M. sz. r. (R. T. 252..). — A visszahonosítási kérelmek
tárgyalását egyszerűsíti a 12.551/926. B. M. sz. r. (Bp. K. 72.).
— Az optálók magyar állampolgárságának elismerésénél köve-
tendő eljárás: 63.154/925. B. M. (B. K. 1180.)

Iratanyag és levéltárak kicserélése.

Erről rendelkeznek: *Bsz.* 77. és 187. cikkei; a *Jugoszláviá-
val* kötött egyezmény (3430/1925. M. E. sz. és 32.600/1925. I. M.
sz. rend.); a *Romániával* kötött egyezmény (7934/1924. M. E.
sz. rend. a) melléklete (Bp. K. 266. a) és 63.500/1924. I. M. sz.
rend.); a *Cseh-Szlovák* köztársasággal kötött egyezmény (8000/
1927. M. E. sz. és 47.000/1927. I. M. sz. rend.)

*A m. kir. minisztériumnak 8.300/1923. M. E. sz. rendelete, pol-
gári és büntető ügyekben a m. kir. bíróságok és ügyészségek
hatáskörének és illetékességének a trianoni békeszerződéssel
összetűgő szabályairól.*

Az 1921: XXXIII. törvénycikkbe iktatott trianoni békeszer-
ződés 77. és 178. cikkével kapcsolatos eljárási szabályokat a
m. kir. bíróságoknál (ügyészségeknél) folyamatban lévő polgári
és büntető ügyekben a m. kir. minisztérium az idézett törvény-
cikk 2. §-ában és az 1922: XVII. törvénycikk 6. §-ának 3. bekez-
désében kapott felhatalmazás alapján a következőkben állapítja
meg:

I. Bevezető rendelkezés.

1. §. A jelen rendelet azokra a polgári peres és nem peres
ügyekre, valamint azokra a büntető ügyekre terjed ki, amelyek-
ben a békeszerződés rendelkezései értelmében külföldi állampol-

gárrá vált személy van félként érdekelve, vagy amely ügyek a békeszerződés alapján Magyarországtól elszakított területekkel állanak összefüggésben, különösen akkor, ha a bíróság (ügyész-ség) illetékességét az eljárás tárgyát tevő ingó vagy ingatlan dolog fekvése, az eljárásban érdekelt fél lakó- vagy tartózkodó-helye, a teljesítés (fizetés) helye vagy a bűncselekmény elkövetésének helye állapította meg.

II. Polgári ügyekre vonatkozó rendelkezések.

1. Az eljárás megszüntetése a m. kir. bíróságnál folyamatban levő polgári ügyben.

2. §. Az elsőfokú bíróságnál folyamatban lévő polgári ügyben valamennyi félnek (érdekeltnek) hozzájárulásával a bíróság az eljárás bármely szakában kérelemre megszünteti az eljárást, ha a békeszerződésnek a jelen rendelet 1. §-ában említett rendelkezései folytán a bíróság illetékességét megalapító ok megszűnt.

Bármelyik fél kérelmére — a többiek hozzájárulása nélkül is — meg kell szüntetni az eljárást akkor, ha nincs az eljárásra illetékes belföldi bíróság. A felperes a per megszüntetését a jelen rendelet alapján az első bekezdés esetében az alperes hozzájárulása nélkül is kérheti.

Az eljárás megszüntetése iránt előterjesztett kérelmet (hozzájárulást) nem lehet visszavonni.

Nincs helye az eljárás megszüntetésének annál a bíróságnál, amely a belföldi bíróság számára fenntartott hatáskörben, különösen a fél magyar állampolgársága alapján jár el.

3. §. A bíróság a 2. §. negyedik bekezdésében foglalt korlátozással az eljárás bármely szakában hivatalból megszünteti az eljárást olyan esetben:

1. ahol a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg és az 1921. évi július hó 26. napja után az eljárásra ezen az alapon nem lett volna illetékes a belföldi bíróság;

2. ahol a békeszerződés rendelkezései értelmében külföldi állampolgárrá vált egyén személyállapotát tárgyzadó és a belföldi bíróságok hatáskörébe nem tartozó eljárásról vagy általában olyan ügyről van szó, amelyben a fennálló jogszabályok szerint belföldi bíróság nem járhat el. (4. §.)

Az 1. pontban foglalt rendelkezés alkalmazása szempontjából a polgári perrendtartásról szóló 1911:1. t.-c. 33. §-ában megjelölt esetekben azt a bíróságot kell az illetékes bíróságnak tekinteni, amelynek területén a cég székhelye van.

A belföldi bíróság előtt nincs helye perújításnak, ha az 1. és a 2. pontban foglalt rendelkezések alkalmazásával az eljárást az alapperben meg kellene szüntetni.

4. §. Örökösödési és csődügyekben az eljárást akkor kell

megszüntetni, ha nincs olyan hagyatéki vagy csődvagyon, melyre nézve az eljárás az örökösödési eljárásról szóló 1894: XVI. t.-c. 8. §-ában, illetőleg a csődtörvényt tartalmazó 1881: XVII. t.-c. 73. és 75. §-ában foglalt szabályok alapján a belföldi bíróság hatáskörébe tartozik. E részben a külföldi államokkal fennálló viszonyosság felől az igazságügyminiszter nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

Ha az első bekezdés alapján a belföldi bíróság a hagyatéki vagy a csődvagyonnak csak egy részére folytathat eljárást, az 5. §. irányadó.

5. §. A bíróság az eljárást az ügy tárgyának csak arra a részére az egy eljárásba egyesített több ügy közül csak abban az ügyben szünteti meg, amelyre nézve az eljárás megszüntetésének a 2., a 3. vagy a 4. §-ban meghatározott valamelyik oka fennáll.

6. §. A bíróság az eljárás megszüntetésének kérdésében az ügy érdemétől elkülönítve rendszerint a felek meghallgatása után végzéssel határoz.

A bíróság mellőzheti a felek meghallgatását, ha az eljárás megszüntetését valamennyien kérték, vagy ha az eljárást hivatalból a 3. §-ban foglalt valamely ok miatt kell megszüntetni. Mellőzhető annak a félnek meghallgatása is, akinek részére az idézést külföldön kellene kézbesíteni, belföldön pedig meghatalmazottja nincs.

A szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent felet úgy kell tekinteni, mint aki az eljárás megszüntetéséhez hozzájárul.

A felek meghallgatására kitűzött határnap elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

Ebben az eljárásban a felek személyesen, vagy ügyvéd által vagy az 1911: I. t.-c. 95. §-ában megjelölt meghatalmazott által képviselve járhatnak el.

Ha a félnek a megelőző eljárásban olyan meghatalmazottja volt, akinek az idézést külföldön kellene kézbesíteni, a bíróság magának a félnek kezéhez kézbesített, hacsak belföldön lakó meghatalmazottat nem választ. Ez a szabály nem érinti az eljárás folytatása esetében a kötelező ügyvédi képviselőre vonatkozó törvényes rendelkezéseket.

7. §. Az eljárást megszüntető határozatban a perköltség megtérítéséről intézkedésnek nincs helye. Annak a költségnek megfizetésében azonban, amelyet az eljárási szabályok szerint valamelyik félnek előlegeznie kell, a bíróság az előlegezésre köteles felet elmarasztalja.

Az ügyvéd díjának és kiadásának saját felével szemben megállapítására a polgári perrendtartás (1911: I. t.-c.) életbe léptető 1912: LIV. t.-c. 18. §-ában foglalt szabályok irányadók

8. §. Az eljárást megszüntető határozat ellen nincs helye fellebbevitelnek.

Az eljárás folytatását elrendelő határozat ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye a közvetlen felsőbb bírósághoz; a határozat jogerőre emelkedése előtt az ügy érdemében az eljárást nem lehet folytatni.

9. §. Az 1—8. §-ban foglalt szabályokat a fellebbeviteli bíróság megfelelően alkalmazza azzal az eltéréssel, hogy amennyiben a felek meghallgatása válik szükségessé, azzal az elsőfokon eljáró bíróságot vagy pedig a felek (vagy meghatalmazottak) lakóhelye alapján alkalmasnak mutatkozó más elsőfokú bíróságot bízhatja meg.

2. *Megszűnt magyar bíróság előtt indított eljárás folytatása polgári ügyben.*

10. §. Ha az eljárást olyan magyar bíróság előtt indították, amelynek székhelye Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül volt, az eljárás folytatására az a belföldi bíróság van hivatva, amely az eljárás átvételének időpontjában illetékes.

A fellebbeviteli bíróság illetékessége az elsőfokú bíróság után igazodik.

Több egyenlően illetékes bíróság közül szabadon választhat az, aki az eljárás megindításának kérelmezésére jogosult.

Ha a per belföldi bíróságnál megindítható, a bíróság illetékességének megalapítására szolgáló ténykörülmények azonban hiányoznak, az ügyben illetékes bíróságot az a kir. ítélőtábla jelöli ki, amely az eljárást megkezdő magyar bíróságnak felsőbb bírósága volt, ha pedig ilyen belföldi ítélőtábla nincs, a kijelölésre a budapesti kir. ítélőtábla van hivatva.

11. §. A megelőző eljárásban magyar bíróságnál történt cselekmények az eljárást folytató bíróságnál is megtartják hatályukat.

A bíróság a körülmények mérlegelésével belátása szerint határoz abban a kérdésben, milyen joghatályt tulajdonít a fél olyan cselekményének és mulasztásának és mennyiben veszi figyelembe a megelőző eljárásnak azt a részét, amely az ellenséges megszállás után, különösen akkor történt, amikor a bíróság megszünt magyar bírósággént működni. Ilyen bíróság határozatát azonban a jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem lehet érvényesnek tekinteni akkor sem, ha jogerőre emelkedett (14. §. harmadik bekezdése).

Az elmulasztott határnap vagy határidő helyett — ideértve a fellebbeviteli határidőt is — a bíróság igazolás nélkül is megfelelő új határnapot vagy határidőt tűz, ha feltehető, hogy a fél mulasztását a háborúval, vagy a megszállással kapcsolatos rendkívüli körülmény okozta.

12. §. Az eljárást folytató bíróság az eljárást befejező határozatában a megelőző eljárásban felmerült költség megtérítéséről is intézkedik.

Az eljárás folytatása végett kitűzött határnapra szóló idézés vagy az eljárás folytatását célzó egyéb határozat kézbesítésére nézve a 6. §. utolsó bekezdése nyer alkalmazást.

13. §. A kizárólagos illetékesség alapján, vagy a belföldi bíróság számára fenntartott hatáskörben, különösen a fél magyar állampolgársága alapján eljáró belföldi bíróság előtt az eljárás megindítását vagy az eljárás folytatását és befejezését nem akadályozza az, hogy Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül működő külföldi bíróság ugyanebben az ügyben eljárást folytat (perfüggség) vagy ítéletet hozott.

Egyéb ügyekben az általános jogszabályok irányadók.

Az első bekezdés alá eső peres ügyben az illetékes belföldi bíróság (10. §.) előtt helye van perújításnak is, habár az alapperben olyan magyar bíróság ítélkezett, amelynek székhelye Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül volt. Más ügyben a perújítás a belföldi bíróság előtt a felek hozzájárulásától függ.

14. §. Ha az 1918. évi november hó 3. napja előtt kelt és jogorvoslattal meg nem támadott jogerős ítéletet vagy egyéb bírói határozatot olyan magyar bíróság hozta, amelynek székhelye Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül volt, a kielégítési végrehajtás elrendelése felől — ideértve a folytatólagos végrehajtást is — az a bíróság határoz, amely a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. t.-c. 18. §-a szerint a végrehajtás foganatosisására illetékes. Ez a bíróság hivatott eljárni a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt indított kereset vagy kérelem tárgyában is.

Az első bekezdés alkalmazást nyer az említett időpont után, de az ellenséges megszállás előtt hozott magyar bírói ítéletre és egyéb határozatra is.

Kétség esetében a végrehajtás elrendelését kérő felet terheli annak a bizonyítása, hogy az ítélet vagy más bírói határozat keletkezésekor a bíróság székhelye nem volt ellenséges megszállás alatt. Nincs akadálya a végrehajtás elrendelésének, ha a fél által bemutatott adatokból, különösen a végrehajtás alapját tevő határozatnak kiadmányából megállapítható, hogy a határozat a magyar állam szerveként eljáró bíróságtól származik.

A végrehajtási kérvény első példányát a bírói ítélet (határozat) kiadmányával és az illető bíróság olyan tanúsítványával kell felszerelni, amelyben igazolva van, hogy az ítéletet (határozatot) jogorvoslattal nem támadták meg, vagy azt visszavonták. A nem magyar nyelvű tanúsítványt hiteles magyar fordítással ellátva kell bemutatni.

A végrehajtás elrendelése előtt az első bekezdés alapján

illetékes bíróság a feleket meghallgathatja annak megállapítása végett, vajjon a végrehajtás elrendelésének feltételei megvannak-e.

Nincs helye a végrehajtás elrendelésének, ha a 9590/1922. M. E. számú rendelet (Igazságügyi Közlöny XXXI. évf. 11. sz. 565. l.) akadályozza.

15. §. Ha az ügyben olyan elsőbíróság járt el, amelynek székhelye Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül volt, a fellebbviteli bíróság csak akkor határoz, ha azt valamennyi fél (érdekelt) kívánja, továbbá olyan esetben, ahol a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg és az 1921. évi július hó 26. napja után az eljárásra ezen az alapon belföldi bíróság lett volna illetékes, vagy ha magyar állampolgár személyállapotát tárgyazó kérdéstről, vagy általában olyan ügyről van szó, amelyben az eljárás a fennálló jogszabályok szerint belföldi bíróság számára van fenntartva.

Ha a fellebbviteli bíróság határozatával közbenszóló kérdést dönt el, különösen akkor, ha az alsóbíróság határozatának feloldásával további eljárást és újabb határozathozatalt rendel, az eljárás folytatása végett az iratokat a 10. §. szerint illetékes bíróságnak küldi meg.

A III. 16—21. §-ok büntető ügyekre vonatkoznak.

IV. Vegyes rendelkezések.

21. §. A jelen rendeletet megfelelően alkalmazni kell azokban a polgári és büntető ügyekben is, amelyekben az eljáró m. kir. bíróság (ügyészség) hatáskörének vagy illetékességének megszűnését (1. §.) az 1921. évi július hó 26. napja után bekövetkezett határmegállapítás, vagy határrendező nemzetközi egyezmény okozta.

Ha a jelen rendelet alapján megszüntetett eljárás folytatására újabb határmegállapítás folytán a belföldi bíróság ismét illetékessé válik, a 23. §. második bekezdése szerint kell eljárni.

Ha a jelen rendelet alkalmazása szempontjából az országos határ tekintetében kétség merül fel, a bíróság (ügyészség) az igazságügyminiszterhez fordul.

22. §. A jelen rendelettel kapcsolatos ügyviteli szabályokat külön rendelet állapítja meg.

A jelen rendelet alapján befejezett ügyek iratainak külföldi hatóság (bíróság) vagy külföldi állam részére átengedése tárgyában az igazságügyminiszter határoz.

A belföldi bíróság (ügyészség) előtti eljárás megszüntetésére és az iratok átengedésére vonatkozó kérelemnek kell tekinteni azt is, ha a fél az eljárás megindítását vagy folytatását külföldi bíróság előtt szorgalmazza.

23. §. A jelen rendelet azokban a polgári peres és nem peres ügyekben is alkalmazást nyer, amelyekben a bíróság az eljárást

figyelemmel a békeszerződésnek a jelen rendelet 1. §-ában említett rendelkezéseire már felfüggesztette, félbeszakította vagy megszüntette.

Ha a jelen rendelet alapján az eljárás megszüntetésének nem lett volna helye, a felfüggesztő, félbeszakító vagy megszüntető bírói határozat hatályon kívül helyezésével az eljárás folytatását célzó határozatot kell hozni, amelynek kézbesítésére a 6. §. utolsó bekezdése nyer alkalmazást.

Jegyzet. A 23. §. 3. bekezdése és a 24. §. büntető ügyre vonatkozik.

25. §. A beadványnak vagy a szóval előterjesztett kérelemről készült jegyzőkönyvnek felterjesztésével az igazságügyminiszterhez jelentést kell tenni, ha a fél valamely ügy iratainak külföldről megszerzését kívánja avégből, hogy az eljárást a belöldi bíróság folytassa.

26. §. Ha a fellebbviteli bíróságnak az ügyiratokat az eljárási szabályok szerint olyan alsóbírósághoz kellene megküldenie, amelynek székhelye most már Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül van, a fellebbviteli bíróság az iratokat a 10. és a 18. §. szerint illetékes alsóbírósághoz továbbítja, illetékességi ok hiánya esetében pedig a bíróságot kijelöli.

27. §. Belföldi bíróság Magyarországnak a békeszerződéssel megállapított területén kívül fekvő ingatlanra még abban az esetben sem tehet intézkedést, ha az ingatlanról vezetett telekjegyzőkönyv vagy telekkönyvi betét ezidőszertint még magyar telekkönyvi hatóság őrizetében van.

28. §. Amennyiben a békeszerződés 77. és 178. cikkei alá eső ügyiratok kölcsönös átengedése tárgyában külföldi államokkal keletkező nemzetközi egyezmény vagy megállapodás másképen intézkedik, a jelen rendelet nem nyer alkalmazást.¹⁾

29. §. A jelen rendelet nem érinti a békeszerződéssel kapcsolatosan a m. kir. bíróságok hatáskörére, illetékességére és eljárására vonatkozólag fennálló rendeleteket, különösen:

1. az 1920. évi április hó 22-én 3330/1920. M. E. szám alatt kelt (az I. K. XXIX. évf. 4. sz. a 286. l. megjelent) rendeletet a megszállott területen levő telekkönyvi hatóságoknak még nem szállott területén fekvő ingatlanokra vonatkozó telekkönyvi beadványokról;

2. egyes kir. bíróságok hatóságának az eljárásban akadályozott bíróságok területére kiterjesztéséről és kir. bírósági kirendeltségek felállításáról 1920. évi augusztus hó 10-én 9360/1920. M. E. szám alatt kelt (az I. K. XXIX. évf. 8. sz. az 506. l.)

¹⁾ L. lentebb a bírósági iratok, a telekkönyvek és az anyakönyvek tárgyában Romániával, Szerbiával és Cseh-szlovákiával kötött egyezményt.

rendeletben nyert felhatalmazás alapján kibocsátott következő rendeleteket:

az 1920. évi november hó 22-én 34.500/1920. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXIX. évf. 11. sz. a 722. l. megjelent) rendeletet, valamint ennek a rendeletnek módosítása tárgyában 1921. évi augusztus hó 30-án 45.200/1921. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXX. évf. 8. sz. a 641. l.) rendeletet;

az 1921. évi szeptember hó 29-én 49.451/1921. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXX. évf. 9. sz. a 677. l.),

az 1921. évi november hó 5-én 57.525/1921. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXX. évf. 11. sz. a 828. l.) és

az 1922. évi augusztus hó 30-án 44.100/1922. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXXI. évf. 8. sz. a 462. l.) és ennek módosítása tárgyában az 1923. évi július hó 16-án 35.400/1923. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXXI. évf. 7. sz. a 299. l.) rendeletet;¹⁾

3. Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján elszakított területen működő bíróságoknak személyi állapotot tárgyazó ügyekben hozott határozatai tárgyában 1921. évi november hó 18-án 9874/1921. M. E. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXX. évfolyamának 11. számában a 776. l.) rendeletet;

4. a budapesti kir. törvényszék kivételes cégbíróági illetékességének megszüntetése tárgyában 1922. évi március hó 20-án 2781/1922. M. E. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXXI. évf. 3. sz. a 69. l.) rendeletet, végül

5. a trianoni békeszerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése tárgyában 1922. évi november hó 29-én 9590/1923. M. E. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXX. évf. 11. sz. az 565. l.) rendeletet.²⁾

30. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján (1923. dec. 1.) lép életbe. (8300/923. M. E. sz. r.).

Ügyviteli Szabályok. I. Polgári peres és nem peres ügyekben, ha az eljárást a 8300/1923. M. E. számú rendelet 1—9. §-ai alapján szüntették meg, a bíró a befejezés feltüntetése (Jüsz. 61. §., Tüsz. 48. §.) mellett jelezze az iraton azt is, hogy az eljárás folytatására mely utódállam és ha ilyen több van, mely utódállamok bírósága van hivatva (pl. Bef. Románia, vagy Bef. Románia, Ausztria). Az ekként megjelölt iratokról az iratárban államonként három-három példányban jegyzéket kell ké-

¹⁾ Érintetlenül maradnak az I. K. XXX. évf. 12. sz. a 910. l. 7532/1921. I. M. és 61.299/1921. I. M. sz. a., a XXXI. évf. 4. sz., a 150. l. 5981/1912. I. M. sz. a., valamint az I. K. XXXIII. évf. 7. sz. a 315. l. 31268/1923. I. M. sz. a megjelent közlemények.

²⁾ L. a 29. §-ban felsorolt rendeletekre nézve a 25700/925. sz. életbeléptető rendelet 6. §-át.

szíteni, amely tartalmazza a folyószámon kívül az ügy főljástromszámát, a felek neveit, az ügy tárgyát, a megszüntető határozat keltét és sorszámát, végül az észrevételek céljára szolgáló rovatot. Az ugyanegy jegyzékbe foglalt ügyek iratait főljástromszámaik sorrendjében elkülönítve kell kezelni. Olyan ügynél, amelyben az eljárás több utódállam bírósága előtt volna folytatható, valamennyi jegyzék „Észrevétel” rovatában jelezni kell, hogy az iratokat melyik utódállam elkülönített csomójában kezelik.

A jegyzék két példányát és a megszüntető határozatok egy-egy kiadmányát az irattár minden naptári évnegyed első napján a bíróság elnökének (vezetőjének) bemutatja, aki ezeket 8 nap alatt közvetlenül a m. kir. igazságügyminiszterhezelterjeszti.

II. Valamennyi kir. bíróságnál meg kell állapítani, mely polgári peres és nem peres ügyek azok, amelyekben az eljárást a békeszerződés rendelkezéseire figyelemmel a 8300/1923. M. E. számú rendelet hatálybalépése előtt felfüggesztették, félbeszakították vagy megszüntették. Az ily ügyekben az idézett rendelet 23. §-a szerint kell eljárni.

Ha ennek az eljárásnak folyamán a bíróság megszüntető határozatot hoz vagy a korábban hozott ily határozatot hatályban tartja, az iratok kezelésére a jelen rendelet 1. pontja irányadó. (59.500/923. I. M. sz. r.)

Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján elszakított területen működött bíróságoknak személyi állapotot tárgyazó ügyekben hozott határozatai.

A m. kir. minisztérium ideiglenesen addig, amíg az idegen katonai megszállással érintett magánjogi viszonyokat törvény nem rendezi, az 1920: VI. t.-c. 1. §-ában nyert felhatalmazás alapján ideiglenesen a következőket rendeli:

I. Volt magyar állampolgárok személyi állapotát tárgyazó ügyekben hozott bírói határozatok.

1. §. Azokat a jogerős bírói határozatokat, amelyeket Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján elszakított területen nem magyar bíróságok az 1918. évi okt. hó 31. napjától a trianoni békeszerződés életbelépéséig (1921. évi július hó 26. napjáig) terjedő időben hoztak, olyan magyar állampolgároknak személyi állapotát tárgyazó ügyekben (házassági és gyermek törvényességének megtámadása iránti pereiben, valamint a kiskorúság meghosszabbítása és a meghosszabbítás megszüntetése, gondnokság alá helyezés és a gondnokság megszüntetése, végül az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése tárgyában), akik a trianoni békeszerződés alapján az ott említett államok vala-

melyikében új állampolgárságot szereztek, nem lehet a személyi állapotról rendelkező részükben abból az okból érvényteleneknek tekinteni, hogy a határozatot nem magyar bíróság hozta.

II. Magyar állampolgárok házassági perében hozott bírói határozatok.

2. §. Ha az 1. §-ban említett területen működő nem magyar bíróság az 1. §-ban említett időben jogerőre emelkedett ítélettel érvénytelennek nyilvánította vagy felbontotta olyan magyar állampolgár házasságát, aki a trianoni békeszerződés alapján az ott említett államok valamelyikében nem szerzett új állampolgárságot, az ilyen magyar állampolgár az erre illetékes (3. §.) magyar bíróságnál az alábbi §-okban szabályozott eljárás szerint kérheti, hogy a bíróság házasságát érvénytelennek vagy felbontottnak nyilvánítsa.

3. §. A kérelmet annál a kir. törvényszéknél kell előterjeszteni, amelynek területén a kérelmező félnek lakóhelye vagy ha Magyarországon lakóhelye nincs, tartózkodó helye van.

4. §. A kérelmet a folyamodó írásban nyújthatja be, vagy az erre kiküldött bíró előtt jegyzőkönyvbe mondhatja.

A beadványhoz, illetőleg a jegyzőkönyvhöz a nem magyar bíróságnak a házasságot érvénytelennek kimondó vagy felbontó jogerős határozatát csatolni kell, amelyet a kérelmező fél hiteles magyar fordítással szükség esetében felszerelni.

5. §. Ha a kérelmet személyesen, szóval vagy pedig bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített iratban mind a két házasságterjesztette elő, a bíróság tárgyalás nélkül is határozhat, különben a kérelemre tárgyalási határnapot tűz ki és arra a kérelmezőt és Magyarországon lakó vagy tartózkodó házastársát megidézi. Hirdetményi kézbesítésnek és ügygondnok kirendelésének nincs helye.

A kérelmezőnek Magyarországon kívül lakó vagy tartózkodó házastársát nem kell megidézni, hanem őt, amennyiben lehetséges, a tárgyalási határnapról ajánlott levélben kell értesíteni.

A bíróság a megjelent fél kérelmére az ügyben tárgyal. Ha a felek egyike sem jelenik meg vagy a megjelent fél a kérelem teljesítését nem kívánja, a bíróság az eljárást megszünteti.

A bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a 4. §. értelmében bemutatott határozat olyan érvénytelenségi vagy bontóokra van-e alapítva, amelyet a házassági jogról szóló 1894: XXXI. törvény-cikk szintén annak ismer el.

6. §. A bíróság, ha a kérelemnek helyt ad, a házasságot a 4. §. értelmében bemutatott határozatában megállapított okból ítélettel érvénytelennek s illetőleg a bemutatott határozat jogerőre emelkedésének napjával kezdődő hatállyal felbontottnak nyilvánítja. Az ítéletet meghozatala után azonnal ki kell hir-

detni; az ítélet kihirdetésével azonnal jogerőre emelkedik. Az ítéletet mind a két félnek lehetőséghez képest kézbesíteni kell.

Ha a házasság Magyarországon vezetett anyakönyvben van bejegyezve, a bíróság az érvénytelenné nyilvánításnak vagy a felbontásnak anyakönyvi feljegyzéséről is intézkedik.

A házassági viszonytal kapcsolatos jogkövetkezmények megszabását a felek bármelyike a házassági perre illetékes magyar bíróság előtt keresettel érvényesítheti.

7. §. Ha a bíróság a kérelmet nem teljesíti, azt végzéssel elutasítja.

Az elutasító végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye a m. kir. Kúriához.

8. §. Házassági per megindítását Magyarországon a jelen rendelet alapján előterjesztett kérelem elutasítása nem akadályozza.

Amíg a jelen rendelet értelmében folyamatba tett eljárás jogerősen befejezve nincs, Magyarországon házassági pert indítani nem lehet. Ha Magyarországon indított házassági perben megállapítást nyer, hogy a jelen rendelet értelmében előterjesztett kérelem alapján is van eljárás folyamatban, a bíróság a házassági perben az eljárást felfüggeszti és folytatását csak akkor rendeli el, ha a jelen rendelet értelmében előterjesztett kérelmet jogerősen elutasították vagy az eljárást jogerősen megszüntették.

Magyarországon indított házassági per jogerős befejezése után a jelen rendeletben szabályozott eljárásnak nincs helye.

9. §. A jelen rendeletben szabályozott eljárásban a felek személyesen vagy ügyvéd által képviselve járhatnak el.

Az ellenfelet nem lehet költség fizetésére kötelezni.

III. Záró rendelkezések.

10. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján (1921. nov. 22.) lép életbe. (9874/921. M. E.)

Tartozások. (Bsz. X. Rész. III. cím.)

L. az 1927:XXX. t.-c.-et a trianoni békeszerződés X. részének az elzász-lotharingiaiakra való alkalmazására vonatkozólag a francia köztársaság kormánya és a magyar kormány közt az 1922. évi július hó 5. napján Budapesten kötött Megállapodás becikkelyezéséről.

231. cikk. A pénztartozásoknak azok a fajai, amelyeket a Magas Szerződő Felek mindegyike részéről az e) alatti pontban megállapított bejelentéstől számított három hónapon belül felállítandó Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok közvetítésével kell rendezni, a következők:

1. a háború előtt lejárt azok a tartozások, amelyekkel a Szerződő Hatalmak valamelyikének saját területén lakó állam-

polgára valamelyik ellenfélként szereplő Hatalom saját területén lakó állampolgárának tartozik;

2. valamelyik Szerződő Hatalomnak saját területén lakó állampolgára javára a háború folyamán lejárt azok a tartozások, amelyek valamely ellenfélként szereplő Hatalomnak saját területén lakó állampolgárával kötött olyan ügyletből vagy szerződésből erednek, amelynek teljesítését a háborús állapot folytán egészben vagy részben felfüggesztették;

3. a háború előtt vagy a háború alatt lejárt és valamelyik Szerződő Hatalom állampolgárának járó kamatok olyan értékpapírok után, amelyeket valamely ellenfélként szereplő Hatalom bocsátott ki, vagy vett át, feltéve, hogy ezeknek a kamatoknak e Hatalom állampolgárai, vagy a semlegesek részére való fizetését a háború alatt nem függesztették fel;

4. a háború előtt vagy a háború alatt esedékessé vált és valamelyik Szerződő Hatalom állampolgárának járó tőkeösszegek olyan értékpapírok után, amelyeket valamely ellenfélként szereplő Hatalom bocsátott ki, feltéve, hogy az ily tőkeösszegek e Hatalom állampolgárai vagy a semlegesek részére való kifizetését a háború alatt nem függesztették fel.

Azokban az esetekben, amelyekben Magyarország a volt Osztrák-Magyar Monarchia Kormánya részéről kibocsátott vagy átvett értékpapírok után kamatokat vagy tőkeösszegeket köteles fizetni, a részéről más javára irandó vagy fizetendő összeg csak azoknak a tartozásoknak megfelelő kamatösszeg, vagy tőkeösszeg lesz, amelynek a jelen Szerződés IX. része (Pénzügyi rendelkezések) és a Jóvátételi Bizottság részéről megállapított elvek szerint Magyarországot terhelik.

A IV. címben és annak Függelékében körülírt ellenséges javak, jogok és érdekek felszámolásának eredményét a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok az alábbi *d*) alatti pontban megállapított pénznemben és árfolyam szerint fogják elszámolni és azokról a fentemlített címben és Függelékben megállapított feltételek szerint fognak rendelkezni.

A jelen cikkben megjelölt műveleteket az alább következők alapjának szerint és a jelen címhez tartozó Függelék rendelkezéseinek megfelelően kell végrehajtani:

a) A Magas Szerződő Felek mindegyike a jelen Szerződés életbelépésétől kezdve megtiltja a tartozásoknak minden olyan kiegyenlítését, olyan fizetések elfogadását, valamint az érdekelt feleknek az ilyen tartozások rendezését célzó minden olyan érintkezését, amely nem a fentjelzett Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok útján történik.

b) A Magas Szerződő Felek mindegyike a maga részéről felelős lesz állampolgárai tartozásainak említett kiegyenlítéséért, kivéve, ha az adós a háború előtt csődben volt, fizetése képtelen lett, vagy fizetéseinek beszüntetését bejelentette, vagy

ha a tartozás olyan társaságot kötelezett, amelynek ügyeit a háború alatt a háborús kivételes jogszabályok alapján felszámolták.

c) Azokat az összegeket, amelyekkel valamelyik Szerződő Hatalom állampolgárának ellenfélként szereplő Hatalom állampolgára tartozik, az adós országa Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalának terhére kell írni és a hitelező részére saját országa Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatala útján kell kifizetni.

d) A tartozásokat annak a Szövetséges és Társult Hatalomnak (ideértve a Szövetséges Hatalmak gyarmatait és protektorátusait, a Brit Dominiumokat és Indiát) pénznemében kell kifizetni, vagy jóváírni, amelyik érdekelve van. Ha a tartozást más pénznemben kellene kiegyenlíteni, akkor azt az érdekelt Szövetséges és Társult Hatalom (gyarmat, protektorátus, Brit Dominium vagy India) pénznemében kell kifizetni vagy jóváírni. Az átszámítás a háború előtti árfolyam szerint történik.

Ennek a rendelkezésnek alkalmazásánál a háború előtti átszámítási árfolyamot egyenlőnek kell venni azzal az átlagos távirati átutalási árfolyammal, amely az érdekelt Szövetséges és Társult Hatalomnál — a közte és Ausztria-Magyarország között az ellenségeskedések megkezdését közvetlenül megelőző hónap folyamán — érvényben volt.

Ha valamelyik szerződésben annak a pénznemnek, amelyben a tartozás ki van fejezve, az érdekelt Szövetséges és Társult Hatalom pénznemére való átszámítására nézve meghatározott árfolyam van kikötve, az átszámítási árfolyamra vonatkozó fenti rendelkezés nem nyer alkalmazást.

Lengyelországra és a Cseh-Szlovák Államra, mint új Hatalmakra, a tartozások fizetésénél és jóváírásánál iránymadó pénznemet és átszámítási árfolyamot a VIII. részben megjelölt Jóvátételi Bizottság állapítja meg, hacsak az érdekelt Államok a függő kérdésekre nézve előzetesen meg nem egyeznek.

e) A jelen cikk és a hozzátartozó Függelék rendelkezései csak abban az esetben nyernek alkalmazást egyrészt Magyarország, másrészt a Szövetséges és Társult Hatalmak bármelyike, azok gyarmatai és protektorátusai, vagy valamely Brit Dominium vagy India között, ha a jelen Szerződés megerősítő okiratának az érdekelt Hatalom részéről fogantatosított letételétől, vagy a jelen Szerződésnek a kérdéses Dominium vagy India részére szóló megerősítésétől számított egy hónapon belül Magyarország erre vonatkozólag a kérdéses Szövetséges és Társult Hatalom, Brit Dominium, vagy India kormányától az eset körülményeihez képest megfelelő bejelentést kap.

f) Azok a Szövetséges és Társult Hatalmak, amelyek a jelen cikket és annak Függelékét elfogadták, megegyezhetnek egymás között arra nézve, hogy azokat egymásnak a területükön letelepedett állampolgáira kölcsönösen alkalmazzák any-

nyiban, amennyiben az említett állampolgárok és a magyar állampolgárok között fennálló jogviszonyokról van szó. Ebben az esetben a jelen rendelkezés alkalmazásával teljesítendő fizetésekre nézve az érdekelt Szövetséges és Társult Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok egymás között megfelelő szabályokat fognak megállapítani.

Függelék.

1. §. A Magas Szerződő Felek mindegyike a 231. cikk *e)* pontjában említett bejelentéstől számított három hónapon belül az ellenséges tartozások kifizetése és behajtása céljára „Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalt” állít fel.

Helyi Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok is létesíthetők a Magas Szerződő Felek területeinek egyes részeire nézve. Ilyen helyi Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok saját területükön ugyanúgy járnak el, mint a központi Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok; azonban az ellenséges országok Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalával csak a Központi Hivatal útján érintkezhetnek.

2. §. A jelen Függelékben „ellenséges tartozások” alatt a 231. cikk első bekezdésében megjelölt pénztartozásokat kell érteni; „ellenséges adósok” azok a személyek, akik ezekkel az összegekkel tartoznak; „ellenséges hitelezők” pedig azok, akiket ezek az összegek megilletnek; „Hitelező Hivatal” alatt a hitelező országában működő Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalt, „Adós Hivatal” alatt pedig az adós országában működő Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalt kell érteni.

3. §. A Magas Szerződő Felek a 231. cikk *a)* pontjában meghatározott tilalom megszegését azokkal a büntetésekkel fogják sújtani, amelyeket jelenlegi törvényeik az ellenséggel folytatott kereskedelemre nézve megállapítanak. Azok a Szerződő Felek, amelyek az ellenséggel való kereskedést nem tiltották el, törvényt fognak hozni a fentebb említett tilalom megszegésének szigorú büntetéséről. Hasonlóképpen meg fognak tiltani a Magas Szerződő Felek területükön az ellenséges tartozások kifizetésére vonatkozó minden olyan bírói eljárást, amely a jelen Függelékben tárgyalt esetektől eltérne.

4. §. A Kormányoknak a 231. cikk *b)* pontjában megállapított szavatossága olyankor nyer alkalmazást, amikor a tartozást bármely okból nem lehet behajtani, kivéve, ha a tartozás az adós országának törvényei szerint a hadüzenet időpontjában elévült, vagy az adós ekkor már csődben volt, fizetése képtelen lett, vagy fizetéseinek beszüntetését bejelentette, vagy ha a tartozás olyan társaságot terhelt, amelynek ügyeit a háború alatt a háborús kivételes jogszabályok értelmében felszámolták. Ezekben az esetekben a jelen Függelékben körülírt eljárás nyer alkalmazást a szétosztásra kerülő összeg kifizetésénél.

Ezek a kifejezések: „csődben volt”, „fizetése képtelen lett”, azoknak a törvényhozásoknak kifejezéseire utalnak, amelyek ezeket a jogi állapotokat ismerik. Ez a kifejezés: „fizetésének beszüntetését bejelentette”, ugyanazt jelenti, mint az angol jogban.

5. §. A hitelezők a Hitelező Hivatalnál, ennek a Hivatalnak felállításától számítandó hat hónapon belül követeléseiket bejelentik és a Hivatal részéről kívánt okmányokat és adatokat betérjesztik.

A Magas Szerződő Felek minden alkalmas eszközt fel fognak használni arra, hogy az ellenséges hitelezők és adósok összejátszását kiderítsék és megbüntessék. A Hivatalok mindazokat a bizonyítékokat és adatokat közölni fogják egymással, amelyek ilyen összejátszások kiderítését és megelőzését előmozdítják.

A Magas Szerződő Felek az érdekelt felek költségére és a Hivatalok útján a lehetőség szerint megkönnyítik a postai és távirati érintkezést oly adósok és hitelezők közt, akik a tartozás összegére nézve megegyezést kívánnak létesíteni.

A Hitelező Hivatal közli az Adós Hivatallal a nála bejelentett tartozásokat. Az Adós Hivatal viszont, mihelyt módjában áll, értesíti a Hitelező Hivatalt arról, hogy melyek azok a tartozások, amelyeket elismertek és melyek azok, amelyeket nem ismertek el. Az utóbbi esetben az Adós Hivatal közli a tartozás el nem ismerésének okait is.

6. §. Ha valamely tartozást egészben vagy részben elismertek, az Adós Hivatal az elismert összeget azonnal a Hitelező Hivatal javára írja és erről a Hitelező Hivatalt egyidejűleg értesíti.

7. §. Ha az Adós Hivatal a hozzá intézett értesítés vételétől számított három hónapon belül (vagy a Hitelező Hivatal hozzájárulásával hosszabb időn belül), a tartozás el nem ismerését a Hitelező Hivatal tudomására nem hozza, a tartozást teljes összegében elismertnek kell tekinteni és az összeget azonnal a Hitelező Hivatal javára kell írni.

8. §. Ha a tartozást egészben vagy részben el nem ismerték, a két érdekelt Hivatal az ügyet együttesen megvizsgálja és a felek közötti egységét igyekszik létrehozni.

9. §. A Hitelező Hivatal a saját országának Kormánya részéről rendelkezésére bocsátott alapokból és e Kormány által megállapított feltételeket szem előtt tartva, így nevezetesen a kockázat, költségek vagy megbízási jutalék címén szükségeselemek mutatkozó összegek visszatartásával, az egyes hitelezőknek a javukra írt összegeket kifizeti.

10. §. Aki olyan ellenséges tartozás fizetését igényelte, amelyet egészben vagy részben nem ismertek el, bírság fejében

a tartozás el nem ismert részének 5%-os kamatát fizeti a Hivatalnak. Hasonlóképpen az, aki jogtalanul megtagadta valamely tőle követelt tartozás egész összegének vagy valamely részének elismerését, bírság fejében 5%-os kamatot fizet az után az összeg után, amelyre nézve a megtagadást nem ismerték el jogosultnak.

Ezek a kamatok a 7. §-ban említett időtartam lejártának kezdetétől addig a napig fizetendők, amelyen az igényt jogosulatlanul ismerik el, vagy a tartozást kifizetik.

Mindegyik Hivatal intézkedik a maga részéről a fentemlített bírságok behajtása iránt és felelős, ha a behajtást nem lehet foganatosítani.

A bírságot az ellenfélként szereplő Hivatal javára kell írni, amely azokat, mint a jelen rendelkezések végrehajtásának költségeihez való hozzájárulásokat kezeli.

11. §. A Hivatalok egymással háromhavonként leszámolnak és a különbözetet az adós Állam egy hónapon belül készpénzben köteles kifizetni.

Az egy vagy több Szövetséges és Társult Hatalom terhére esetleg mutatkozó különbözeteket azonban a Szövetséges és Társult Hatalomnak vagy azok polgárainak a háborúból kifolyólag járó összegek teljes kifizetéséig vissza kell tartani.

12. §. A Hivatalok közötti tárgyalások megkönnyítése céljából mindegyik Hivatal a másik Hivatal székhelyén képviselőt tart.

13. §. Indokolt kivételektől eltekintve, az ügyek tárgyalását, amennyire csak lehetséges, az Adós Hivatal helyiségeiben kell lefolytatni.

14. §. A 231. cikk b) pontja értelmében a Magas Szerződő Felek felelősek adós állanpolgáiraik ellenséges tartozásainak kifizetéseért.

Ennélfogva az Adós Hivatal a Hitelező Hivatal javára ír minden elismert tartozást még abban az esetben is, ha azoknak behajtása az egyes adósoktól lehetetlennek mutatkozik. Mindazonáltal az érdekelt Kormányok kötelesek az elismert követelések behajtásához szükséges minden felhatalmazást Hivataluknak megadni.

15. §. Mindegyik Kormány viseli a területén működő Hivatal költségeit, ideértve a személyzet fizetését is.

16. §. Abban az esetben, ha két Hivatal nem tud megegyezésre jutni arra nézve, hogy valamely tartozás fennáll-e vagy sem, úgyszintén ha az ellenséges adós és az ellenséges hitelező vagy a Hivatalok között merül fel vitás eset, a vitás kérdést (ha a felek erre nézve megegyeznek és a feltételek tekintetében is megállapodásra jutnak), vagy választott bíróság elé vagy pedig az alábbi VI. címben említett Vegyes Döntőbíróság elé kell terjeszteni.

Mindazonáltal a Hitelező Hivatal kérelmére a vitás esetet az adós lakóhelye szerinti rendes bíróság ítélkezése alá lehet bocsátani.

17. §. A Vegyes Döntőbíróság és a rendes vagy a választott bíróság részéről megítélt összegek a Hivatalok útján oly módon hajthatnak be, mintha azoknak jogosságát az Adós Hivatal ismerte volna el.

18. §. Mindegyik érdekelt Kormány megbízottat jelöl ki, aki országának Hivatala nevében a vitás eseteknek a Vegyes Döntőbíróság elé terjesztéséről gondoskodik. Ez a megbízott általános felügyeletet gyakorol a saját országának állampolgárai részéről alkalmazott ügyvivők és ügyvédek fölött.

A Bíróság az iratok alapján ítél. Meghallgathatja azonban a személyesen megjelenő feleket is vagy a két Kormány részéről elismert ügyvivőket, illetőleg a fentemlített megbízottat, amennyiben a felek ezekkel képviseltetik magukat. Ennek a megbízottnak joga van a féllel együttesen fellépni, s joga van ahhoz is, hogy a fél által elejtett ügyet felvegye és folytassa.

19. §. Az érdekelt Hivatalok a birtokukban levő összes adatokat és okmányokat a Vegyes Döntőbíróság elé kötelesek terjesztetni avégből, hogy a Bíróság az elébe terjesztett ügyekben gyors döntést hozhasson.

20. §. Ha a felek egyike a két Hivatal egybehangzó határozata ellen fellebbezéssel él, óvadékot kell letétbe helyezni; az óvadékot csak abban az esetben kell visszatéríteni és pedig csakis az elért siker arányában, ha az első határozatot a fellebbező javára módosították; ebben az esetben az ellenfelet az okozott károk és költségek ugyanolyan arányban való viselésében marasztalják el. A Bíróság óvadék helyett kezességet is elfogadhat.

A Bíróság elé vitt minden ügyben illeték címén a vitás összeg 5%-a fizetendő. Az illetéket, hacsak a Bíróság másképen nem határoz, a vesztes fél fizeti. Ezt az illetékösszeget a fentemlített óvadékhoz hozzá kell adni. Az illeték az esetleges kezességtől független.

A Bíróság a felek egyikének a perköltségek magasságát meg nem haladó kártalanítási összeget ítélhet meg.

A jelen szakasz értelmében fizetendő minden összeget a nyertes fél Hivatalának javára kell írni és külön el kell számolni.

21. §. Az ügyek gyors lebonyolítása érdekében a Hivatalok és a Vegyes Döntőbíróságok személyzetének kijelölésénél gondolni kell fordítani az ellenfélként szereplő érdekelt ország nyelvének ismeretére.

A Hivatalok egymásközt szabadon levelezhetnek és az iratokat saját nyelvükön küldhetik meg egymásnak.

22. §. Feltéve, hogy az érdekelt Kormányok egymás között másként nem állapodtak meg, a tartozások a következő módokat szerint kamatoznak:

Osztalék, kamat, vagy más időszakonként fizetendő összegek után nem jár kamat.

A kamatláb évi 5%, kivéve, ha a hitelezőnek szerződés, törvény vagy helyi szokás alapján ettől eltérő kamatláb járna. Ebben az esetben ez az eltérő kamatláb az irányadó.

A kamatok az ellenségeskedések megkezdésének napjától vagy ha a fizetendő tartozás a háború ideje alatt járt le, a lejárattól napjától járnak addig a napig, amelyen a tartozás összegét a Hitelező Hivatal javára írják.

A kamat címén járó összegeket úgy kell tekinteni, mint a Hivatalok részéről elismert tartozásokat és azokat azonos módokat szerint kell a Hitelező Hivatal javára írni.

23. §. Ha a Hivataloknak vagy a Vegyes Döntőbíróságnak határozata szerint valamely követelés nem tartozik a 231. cikkben megjelölt követelések közé, a hitelezőnek szabadságában áll követelését a rendes bíróság útján vagy bármely más jogi úton érvényesíteni.

A Hivatalhoz intézett igénybejelentés felfüggeszti az elvülést.

24. §. A Magas Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy a vegyes Döntőbíróság határozatait végérvényesnek tekintik és állampolgáraikra nézve kötelezőkké teszik.

25. §. Ha valamely Hitelező Hivatal vonakodnék az Adós Hivatalnál valamely követelést bejelenteni vagy a jelen Függelékben meghatározott bármely intézkedést valamely nála szabályszerűen bejelentett követelésnek egészben vagy részben való érvényesítése céljából megtenni, úgy a Hitelező Hivatal köteles a hitelező részére olyan bizonyítványt kiállítani, amely a követelés összegét megjelöli és ilyenkor az illető hitelezőnek szabadságában áll követelését a rendes bíróság útján vagy bármely más jogi úton érvényesíteni.

A trianoni békeszerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése. A trianoni békeszerződést megerősítő államok (Britbirodalom, Franciaország, Olaszország, Japán, Belgium, Kuba, Görögország, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Sziám és Cseh-Szlovák köztársaság) közül a Britbirodalom, Franciaország, Belgium, és Görögország kijelentették, hogy a tartozások kiegyenlítésének a békeszerződés 231. cikkében és a hozzátartozó függelékben meghatározott módját választják. Ennek a négy államnak polgárai és a magyar állampolgárok között fennálló pénztartozásokat tehát a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok előtt kell érvényesíteni.

A Cseh-Szlovák Köztársaságra és Lengyelországra nézve még nincs megállapítva az a pénznem és átszámítási árfolyam,

amelyben ezeknek az államoknak polgárai és a magyar állampolgárok közötti jogviszonyból eredő tartozásokat teljesíteni kell.

Romániával és a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal szemben a békeszerződés 254. cikke alá eső pénztartozások tekintetében az átszámítási árfolyam bizonytalan, mert a békeszerződés idézett cikkének második bekezdése szerint a genfi tőzsdén 1918. évi szeptember és október hónapjában jegyzett árfolyam lenne irányadó, de ebben az időben ott sem a román lei-t, sem a szerb dinárt hivatalosan nem jegyezték.

Mindezek alapján és tekintettel arra, hogy az utódállomokkal szemben a pénztartozások kiegyenlítésének kérdése szoros összefüggésben áll a pénzrendszernek a volt Osztrák-Magyar Monarchia feldarabolása folytán szükségessé vált rendezésével, amelyre nézve a békeszerződés 198. cikke az érdekelt kormányok egyezményes megállapodására utal, ilyen megállapodás pedig eddig még nem jött létre:

A m. kir. minisztérium, hogy a m. kir. bíróságok ítélkezése és a békeszerződés rendelkezései között az összhangot biztosítsa, a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről szóló 1922: XXXIII. t.-c. 2. §-ában és az 1922: XVII. t.-c. 6. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Az eljárás bármely szakában, tehát esetleg a keresetlevél, vagy a végrehajtási kérvény elintézésekor is hivatalból fel kell függeszteni a bírói eljárást, ha annak tárgya olyan pénztartozás:

1. amelyet a békeszerződés 231. cikkének e) pontja értelmében tett nyilatkozat alapján a Felsővizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok útján kell rendezni;

vagy amely ily nyilatkozatot tevő államnak polgára és magyar állampolgár közötti jogviszonyból ered, ha a hitelező követelését, amely eredetileg koronaértékű volt, — a békeszerződés 231. cikkének d) pontja alapján, valorizálva azaz külföldi pénznemben, vagy magyar koronaértékben, de átszámítás folytán az eredeti követelést meghaladó összegben érvényesíti, vagy ha a valorizáció kérdése a perben vitássá válik;

2. amelyet a hitelező valorizálva (1. pont) érvényesít, ha a követelést a békeszerződés 254. cikke és a 231. cikk d) pontjának utolsó bekezdése értelmében a Cseh-Szlovák Köztársaságra vagy Lengyelországra megállapítandó pénznemben és átszámítási árfolyammal kellene fizetni;

3. amelyet a hitelező valorizálva érvényesít, ha a tartozás a békeszerződés 254. cikke alá esik és azt Románia*) vagy a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság pénznemében kellene fizetni.

A 2. és a 3. pont alapján nem kell felfüggeszteni az olyan

*) Romániára nézve l. az 1149/1925. M. E. sz. r. alább.

követelések érvényesítésére irányuló bírói eljárást, amely követeléseket a felek megállapodása értelmében valamely Szövetséges és Társult Hatalom pénznemében kell teljesíteni.

A 2. és a 3. pont esetében mellőzi a bíróság a per felfüggesztését, amennyiben olyan határozatot, — különösen közben-szóló ítéletet — hozhat, amely a tartozás fizetésénél irányadó pénznem és átszámítás kérdését nem érinti.

2. §. Az 1. §. értelmében felfüggesztésnek helye van, tekintet nélkül a peres felek állampolgárságára oly esetben is, amikor visszkeresetre jogosult valorizált összegben kiegyenlített pénzkövetelést a visszkereseti adós ellen érvényesít.

3. §. Az eljárás felfüggesztését meg kell szüntetni:

az 1. §. 1. pontja esetében akkor, ha a felek valamelyike a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok, vagy a Vegyes Döntő-bíróság határozata alapján az eljárást folytatását, vagy megszüntetését kéri;

az 1. §. 2. pontja esetében akkor, ha az ott említett államokra nézve érvényes pénznem és átszámítási árfolyam, a 3. pont esetében pedig az átszámítási árfolyam a magyar állampolgárokra kötelező alakban megállapítást nyer és ez alapon a m. kir. minisztérium a felfüggesztő rendelkezést hatályon kívül helyezi.

4. Ha a bíróság a jelen rendelet 1. §-ának 1. pontja alapján az eljárást felfüggesztette, ezt a határozatát megküldi a békeszerződés X. rész III. címének függeléke értelmében felállított Magyar Királyi Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalnak (1922: XVI. t.-c. 3. §.). E hivatal a szükséges tájékozódás megszerzése végett a bírósági iratokat rövid ideig tartó hivatalos használatra is kérheti, vagy kiküldöttje útján megtekintheti és róluk másolatot vehet.

5. §. A pénzügyminiszter a hivatalos lapban hirdetmény útján közlésezi, hogy

1. a békeszerződést ezután megerősítő (ratifikáló) államok közül melyek választották a követelések kiegyenlítésének a békeszerződés 231. cikkében és a hozzácsatolt függelékben megállapított módját;

2. egyfelől a magyar állampolgár, másfelől a cseh-szlovák vagy a lengyel állampolgárok közötti jogviszonyból eredő, a békeszerződés 254. cikke és a 231. cikk d) pontjának utolsó bekezdése alá eső követeléseket milyen pénznemben és mily átszámítási árfolyammal kell kiegyenlíteni;

3. egyfelől a magyar állampolgárok, másfelől a román vagy a szerb-horvát-szlovén állampolgárok közötti jogviszonyból eredő és a békeszerződés 254. cikke alá eső követeléseket milyen átszámítási árfolyammal kell kiegyenlíteni.

6. §. Pénzösszeget bírói letétként elfogadni nem lehet, ha a

letéttel magyar állampolgár koronaértékben megállapított olyan pénzkövetelésének teljesítése céljából történt, amely Magyarországtól elszakított területen fekvő ingatlanra bejegyzett jelzálogjoggal van biztosítva.*

Határozat hozatala előtt a hitelezőt lehetőleg meg kell hallgatni.

7. §. A jelen rendelet életbelépésével hatályát veszti a francia állampolgárok javára fennálló egyes pénztartozások rendezése tárgyában 2547/1921. M. E. szám alatt kiadott (a Budapesti Közlönynek 1921. évi 80. számában kihirdetett) rendelet 5. §-a és a Brit-Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal, Portugállal és Romániával szemben fennálló pénz és értékpapír elvonási tilalmnak megszüntetése és a kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában 3610/1921. M. E. szám alatt kiadott (a Budapesti Közlönynek 1921. évi 119. számában kihirdetett) rendelet 4. §-a.

Ha az eljárást az említett rendeletek idézett §-ai alapján már felfüggesztették, a felfüggesztést nem lehet megszüntetni, ha az eljárás felfüggesztésének a jelen rendelet alapján is helye lett volna.

8. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján (1922. nov. 29.) lép életbe s azt az igazságügyminiszter és a pénzügyminiszter hajtja végre. (9590/922. M. E.)

Az átszatolt területek lakosaival szemben fennálló koronaértékű pénzkövetelésekről szóló rendeletek hatályon kívül helyezése és az ezzel kapcsolatos rendelkezések. A m. kir. minisztérium az 1922: XVII. t.-c. 6. §-ának 3. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli.

1. §. Az átszatolt területek lakosaival szemben fennálló koronaértékű pénzkövetelések tárgyában 8.291/1920. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet, valamint az ennek a rendeletnek kiegészítése tárgyában 540/1921. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet hatályát veszti.

2. §. A trianoni szerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése tárgyában 9.590/1922. M. E. szám alatt kibocsátott (a Budapesti Közlönynek 1922. évi november hó 28-án megjelent 273. számában kihirdetett) rendelet 6. §-ának első bekezdése a következő mondattal egészítették ki: A letétel megengedhető abban az esetben, ha mind az adós, mind a hitelező magyar területen lakó magyar állampolgár, kivéve ha a Cseh-Szlovák Köztársaság területén lakó, illetőleg ott székhellyel bíró személyekkel szemben fennálló, régi osztrák és magyar koronában keletkezett követelések és tartozások összeírása tárgyában 3.600/1924. M. E. szám alatt ki-

*) E bek.-t kiegészíti a 2675/927. sz. r. l. alább.

bocsátott (a Budapesti Közlönynek 1924. évi november hó 1-én megjelent 238. számában kihirdetett) rendelet hatálya alá tartozó követelésről van szó.

3. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján (1927. ápr. 7.) lép életbe. (2675/1927. M. E. sz. r.)

A trianoni békeszerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése tárgyában 9590/1922. M. E. szám alatt kibocsátott rendeletnek részben való hatályon kívül helyezéséről Romániával szemben. A Romániával kötött, 1924. április hó 16. napján Bukarestben kelt és a m. kir. minisztériumnak 7934/1924. M. E. számú (a Budapesti Közlönynek 1924. évi december hó 5. napján megjelent 266. számában kihirdetett) rendeletével közzétett d)—g) alatti egyezményekben — a jelen rendelet 2. §-ában felsorolt kivételekkel — megállapítást nyert, hogy a régi osztrák vagy magyar koronára szóló tartozások mily pénznemben és mily átszámítási árfolyam alapján rendezendők.

Ennek folytán a m. kir. minisztérium a 9590/1922. M. E. számú rendelet 3. §-ának 3. bekezdése értelmében az 1922: XVII. t.-c. 6. §-ának 3. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. A 9590/1922. M. E. számú rendelet 1. §-a 3. pontjának az a rendelkezése, amely szerint a békeszerződés 254. cikke alá eső és Románia pénznemében fizetendő tartozások tekintetében az eljárást fel kell függeszteni, a jelen rendelet 2. §-ában megállapított kivételekkel hatályon kívül helyeztetik.

Az ilyen tartozások tárgyában folyó eljárásra vonatkozólag a bíróság által már korábban elrendelt felfüggesztést a 9590/1922. M. E. számú rendelet 3. §-a értelmében meg kell szüntetni.

2. §. Az 1. §. rendelkezései a letétek szabad rendelkezésre bocsátása és a régi osztrák vagy magyar koronára szóló tartozások és követelések rendezése tárgyában kötött egyezmény (a 7934/1924. M. E. számú rendelet 1. §-ának d) melléklete) II. fejezete 3. cikkének 4. és 9. pontja értelmében nem alkalmazhatók és ennek folytán további intézkedésig ezentúl is a 9590/1922. M. E. számú rendelet rendelkezései irányadók Romániával szemben:

1. A gyámpénztárak tartozásaira és követeléseire;
2. az olyan talajjavítási társulatoknak és hegyközségeknek tartozásaira és követeléseire, amelyeknek területét a trianoni szerződés alapján megállapított határvonal megosztotta;
3. az olyan vasuti magántársaságoknak tartozásaira és követeléseire, amelyeknek vasuti hálózatát az említett határvonal megosztotta vagy székhelyétől elválasztotta.

3. §. A jelen rendelet kihirdetésének napján (1925. febr. 28.) lép életbe. (1149/925. M. E. sz. r.)

A m. kir. minisztériumnak 1.112/1930. M. E. számú rendelete, a régi koronára szóló pénzkövetelések bírói érvényesítését korlátozó rendelkezések részleges hatályon kívül helyezéséről a Jugoszláv Királysággal szemben.

A régi koronára szóló pénzkövetelések átértékeléséről és kiegyenlítésük módjáról a Jugoszláv Királysággal kötött következő egyezmények rendelkeznek:

a) a 4.610/1928. M. E. számú rendelettel (a Magyarországi Rendeleték Tára 1501. lapján) kihirdetett egyezmény a trianoni határral megosztott vármegyék, városok és községek vagyonáról;

b) a 4.640/1928. M. E. számú rendelettel (a Magyarországi Rendeleték Tára 1532. lapján) kihirdetett egyezmény a régi koronában kötött életbiztosítási szerződésekről és a biztosító magánvállalatokról;

c) a 4.710/1928. M. E. számú rendelettel (a Magyarországi Rendeleték Tára 1554. lapján) kihirdetett egyezmény a gyám-pénztárakról, valamint a gyámságról és gondnokságról, végül

d) a 950/1930. M. E. számú rendelettel (a Budapesti Közlöny 1930. évi március hó 11-én megjelent számában) kihirdetett egyezmény a régi koronára szóló tartozások és követelések rendezéséről.

Ezek az egyezmények vagy megállapítják a bennük szabályozott pénzkövetelések átszámítási kulcsát, vagy megszabják a kiegyenlítés módját, ennél fogva a m. kir. minisztérium a trianoni szerződéssel összefüggő pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztése tárgyában 9.590/1922. M. E. szám alatt kibocsátott (a Budapesti Közlöny 1922. évi 273. számában közzétett) rendelet 3. §-a értelmében az 1922. XVII. t.-c. 6. §-ának 3. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. A 9.590/1922. M. E. számú*) rendelet 1. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a trianoni szerződés 254. cikke alá eső és a Jugoszláv Királyság pénznemében fizetendő tartozás iránt indított bírói eljárást fel kell függeszteni, a jelen rendelet 2. §-ában megállapított kivételekkel hatályon kívül helyeztetik. Az ilyen felfüggesztést tehát meg kell szüntetni. (9.590/1922. M. E. számú rendelet 3. §.)

2. §. Az 1. §. rendelkezései a koronartartozások rendezéséről szóló fent d) pont alatt említett egyezmény 11. cikke értelmében nem alkalmazhatók és ennek folytán — amennyiben a 9.590/1922. M. E. számú rendelet vagy egyéb jogszabály alapján azt nem kellett már megtenni — a bírói eljárást a Jugoszláv Királysággal szemben a további intézkedésig fel kell függeszteni:

*) A 9.590/1922. M. E. számú rendeletet l. az Igazságügyi Közlöny XXXI. évfolyamának 11. számában, az 565. lapon.

1. a magyar kormány tartozásaira és követeléseire;
  2. a magyar kir. póstatakarékpénztár tartozásaira és követeléseire;
  3. a biztosítási szerződésekből eredő tartozásokra és követelésekre, az életbiztosítási szerződésekből eredő tartozások és követelések kivételével;
  4. azoknak a vízszabályozási és talajjavítási társulatoknak és hegyközségeknek tartozásaira és követeléseire, amelyeknek területét a trianoni szerződés alapján megállapított határ megosztotta, valamint azoknak a vasúti magántársaságoknak a tartozásaira és követeléseire, amelyeknek hálózatát az említett határvonal megosztotta vagy székhelyétől elválasztotta.
3. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.**)
Kelt Budapesten, 1930. évi március hó 11-én.

A m. kir. miniszteriumnak 2.350/1930. M. E. számú rendelete, a régi koronára szóló tartozások tekintetében a cseh-szlovák viszonylatban fennálló egyes korlátozások megszüntetéséről.

Minthogy a régi osztrák és magyar koronára szóló tartozások és követelések tárgyában Budapesten, 1928. évi május hó 26-án kelt és az 1930: XVII. törvénycikkbe iktatott magyar-cseh-szlovák egyezményben (az alábbiakban: pénzügyi egyezmény), valamint annak 7. cikke c), d) és e) pontjaiban említett egyezményekben, végül magában az 1930: XVII. törvénycikkben megállapítást nyert, hogy a régi osztrák vagy magyar koronára szóló tartozásokat milyen módon kell rendezni, a m. kir. minisztérium az 1922: XVII. t.-c. 6. §-ának 3. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. A Cseh-szlovák Köztársaság területén lakó, illetőleg ott székhellyel bíró személyekkel szemben fennálló régi osztrák és magyar koronában keletkezett követelések és tartozások összeírására vonatkozó 3.600/1924. M. E. számú rendelet (Magyarországi Rendeletok Tára 278. lapján) 8. §-a 1. bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint a rendelet értelmében bejelentésre kötelezett követeléseket és tartozásokat kiegyenlíteni tilos: a pénzügyi egyezmény életbeléptetésével hatályát veszítette és ennek folytán ezek a követelések és tartozások a pénzügyi egyezmény rendelkezéseinek megfelelően rendezendők.

2. §. A jelen rendelet 4. §-ában megállapított kivételekkel hatályon kívül helyeztetnek:

1. a 3.600/1924. M. E. sz. rendelet 9. §-a 1. és 2. bekezdésé-

**) Az 1.120/1930. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1930. március hó 11-ike. (Budapesti Közlöny, 1930. évi 58. szám.)

nek az a rendelkezése, amely szerint a jelen rendelet 1. §-ában említett követelések tekintetében a bírói eljárást fel kell függeszteni; továbbá

2. a trianoni szerződéssel összefüggő egyes pénzkövetelések bírói érvényesítésének felfüggesztéséről szóló 9.590/1922. M. E.¹⁾ számú rendelet (Budapesti Közlöny 1922. évi 273. számában) 1. §-a 2. pontjának az a rendelkezése, amely szerint a trianoni szerződés 254. cikke alá eső és a Cseh-szlovák Köztársaság pénznemében fizetendő tartozások tekintetében az eljárást ugyancsak fel kell függeszteni.

Az 1. és 2. pontban említett tartozások és követelések tárgyában folyó eljárásokra vonatkozólag a bíróság által már korábban elrendelt felfüggesztést meg kell szüntetni.

3. §. Az olyan keresetlevelet, amelynek tárgyát a pénzügyi egyezmény 1. cikkének 1. bekezdésében, valamint 21. cikkében meghatározott követelés alkotja — kivéve az egyezmény 2. és 10. cikkében meghatározott eseteket — az egyezmény 22. cikkének 3. bekezdése és a Pp. 141. §-ának 1. bekezdése értelmében hivatalból vissza kell utasítani.

Azokat a pereket, amelyekben a bíróság a felfüggesztést a 2. §. értelmében megszünteti és amelyeknek tárgya a jelen §. 1. bekezdésében körülírt követelés, az egyezmény 22. cikkének 3. bekezdése és a Pp. 183. §-a értelmében hivatalból meg kell szüntetni.

A jelen §. 1. bekezdésében körülírt követelések tárgyában benyújtott végrehajtási kérvényeket az egyezmény 22. cikkének 3. bekezdése értelmében el kell utasítani, az említett követelések tárgyában folyamatban levő végrehajtást pedig ugyanezen rendelkezés alapján meg kell szüntetni.

A bíróság az 1. vagy 2. bekezdés alapján hozott határozatában a perköltségek tárgyában a Pp. 424. §. 1. bekezdése értelmében az egyezmény 22. cikke 3. bekezdésének 2. mondatában foglalt rendelkezés figyelembevételével határoz. Ugyancsak ennek a rendelkezésnek a figyelembevételével határoz a bíróság a jelen §. 3. bekezdése alapján hozott határozatában a végrehajtási eljárás költségei tárgyában.

4. §. Amennyiben más jogszabály alapján azt nem kellett már megtenni, a bírói eljárást a Cseh-Szlovák Köztársasággal szemben a további intézkedésig fel kell függeszteni, ha a kereset tárgya:

1. az állam és az állami vállalatok tartozásai vagy követelései;

2. a m. kir. Postatakarékpénztár tartozásai vagy követelései;

¹⁾ A 9590/1922. M. E. sz. rendeletet l. az Igazságügyi Közlöny XXXI. évfolyamának 11. számában az 565. lapon.

3. az állami és szociális biztosításból eredő tartozások vagy követelések, vagy

4. azoknak a vármegyéknek, városoknak, községeknek és vizitársulatoknak a tartozásai vagy követelései, amelyeknek területét a trianoni szerződés alapján megállapított határ megsztotta.

5. §. Ez a rendelet kibocsátásának napján lép életbe.¹⁾
Kelt Budapesten, 1930. évi május hó 23-án.

Jegyzet. A régi osztrák vagy magyar koronára szóló tartozások és követelések rendezése tárgyában Magyarország az utódállamokkal a következő egyezményeket kötötte:

1. *Romániával* Bukarestben 1924. április 16-án. (7934/1924. M. E. sz. rendelet *d*) melléklete.

2. *Jugoszláviával* (950/1930. M. E. sz. rendelet — I. a Bp. Közl. 1930. március 11-iki számában).

3. *Cseh-Szlovákiával* Budapesten 1928. május 26-án (a megerősítő okiratok Prágában 1930. május 8-án cseréltettek ki). Becikkelyezte az 1930: XVII. t.-cikk. (Itt említhető meg az 1924. november 1-én kiadott 3600/1924. M. E. sz. rendelet, mely a Cseh-Szlovák Köztársaság területén lakó, illetőleg ott székhellyel bíró személyekkel szemben fennálló, régi osztrák és magyar koronában keletkezett követelések és tartozások összeírását rendelte el.)

Ausztriával szemben viszonyosság alapján kölcsönös átértékelésnek van helye.

A Bsz. 231. c. alá eső tartozások rendezéséről külön egyezmény van a Brit Egyesült Királysággal (1922: XVI. t.-c. 1. és 2. §-a, 617/1922. M. E. sz. r. I. K. XXXI. t.-c.) és Franciaországgal (1922: XXVIII. t.-c., 1924: VIII. t.-c., 1360/1922. M. E. XXXI. 37.), Olaszországgal (1924: XXIII. t.-c., 8120/1924. M. E. sz. r. (I. K. XXXIII. 230.)

1923: XXVIII. t.-c., a trianoni békeszerződés egyes gazdasági rendelkezéseivel kapcsolatos belső elszámolásról.

I. Fejezet. Anyagijogi rendelkezések.

1. §. Ennek a fejezetnek a rendelkezései abban az esetben nyernek alkalmazást, ha az elszámolandó jogviszony egyfelől a magyar állampolgár, másfelől oly Szövetséges és Társult Hatalom, vagy ennek állampolgára közt áll fenn, amely állam a trianoni békeszerződés 231. cikke *e*) pontjának megfelelő bejelentést tett Magyarországgal szemben.

E fejezet rendelkezik 1. idegen pénznemekre szóló tarto-

¹⁾ A 2350/1930. M. E. sz. rendelet kihirdetésének napja: 1930. évi május hó 29-ike. (Budapesti Közlöny 1930. évi 122. sz.)

zások elszámolásáról (2—7. §§.), 2. idegen pénznemre átszámítandó koronatarozások elszámolásáról (8—10. §§.), 3. idegen pénznemre szóló követelések és igények elszámolásáról (11—14. §§.); 4. koronakövetelések elszámolásáról (15—17. §§.); 5. megbízási és hasonló jogviszonyokról (18. §.); 6. az elszámolt külföldi követelések érvényesítéséről (19. §.); 7. elvüléről (20. §.).

E rendelkezéseket módosítja és kiegészíti az 1927: XXII. t.-c.

II. Fejezet. Eljárásjogi rendelkezések.

1. Hatásköri és szervezeti rendelkezések.

21. §. A jelen törvény alkalmazása körében felmerülő ügyekben rendszerint a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal jár el, hacsak a jelen törvény vagy egyéb jogszabály másként nem rendelkezik.

22. §. A jelen törvény alkalmazása körében felmerülő azokban az ügyekben, amelyekben a belső elszámolás során a magyar állampolgártól követelhető szolgáltatás vagy más kedvezmény mértékének vagy módjának megállapítása az I. fejezet szerint szabad mérlegelés tárgya, illetőleg az eset körülményeitől tehető függővé, a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal mellett szervezett Döntőbizottság jár el, hacsak a jelen törvény vagy egyéb jogszabály másként nem rendelkezik.

23. §. A Döntőbizottság elnökét és a szükséges számú elnökhelyettest a pénzügyminiszter nevezi ki.

A Döntőbizottság többi tagját a szükséges számban a pénzügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve nevezi ki, még pedig felerészben tényleges állami szolgálatban álló tisztviselők sorából, felerészben pedig a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal mellé rendelt Tanács részéről javaslatba hozott gazdasági, pénzügyi és igazságügyi szakferiaki sorából, és lehetőleg úgy, hogy a Döntőbizottságban a belső elszámolással érintett fontosabb érdekkörök képviselve legyenek.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal mellé rendelt Tanács tagjai:

1. a pénzügyminiszter, a kereskedelemügyi miniszter és az igazságügyminiszter részéről kinevezett egy-egy tag és ezek egy-egy helyettese;

2. a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, a Budapesti Aru- és Értéktőzsde, a Budapesti Ügyvédi Kamara, a Gyáripárosok Országos Szövetsége, az Országos Iparegyesület, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület, a Baross-Szövetség, a Pénzügyintézetek Országos Egyesülete, a Magyar Jogászegylet, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete, továbbá a Brit-Magyar, a Francia-Magyar és az Olasz-Magyar Kereskedelmi Kamarák, valamint a pénzügy-

miniszter részéről esetleg még kijelölendő testületek egy-egy állandó kiküldöttje;

3. tizenkét meghívott tag és 4 póttag, akiket a gazdasági, pénzügyi és igazságügyi szakferfiak sorából a Hivatal elnökének előterjesztésére a pénzügyminiszter hív meg.

24. §. A Döntőbizottság öttagú tanácsban határoz, amelynek elnöke a Döntőbizottság elnöke, vagy valamelyik elnökhelyettes és amelyben két tényleges állami szolgálatban álló, és a Tanács javaslatára kinevezett két tag foglal helyet. A Döntőbizottság tagjait a Döntőbizottság elnöke esetről-esetre hívja meg.

A Döntőbizottság szótöbbséggel határoz.

Az elnök a Döntőbizottság bármely határozata ellen az államkincstár érdekében halasztó hatályú óvással élhet, amely esetben a pénzügyminiszter az ügyet felülvizsgálja és a Döntőbizottságot arra utasíthatja, hogy a m. kir. államkincstár érdekeinek figyelembevételével új határozatot hozzon.

A Döntőbizottság elnöke és tagjai ülésenként jelenléti díjban részesülnek, amelynek összegét a pénzügyminiszter állapítja meg.

2. A Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal előtti eljárásra vonatkozó rendelkezések.

25. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal az elszámolást hivatalból teljesíti.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal az elszámolást az államkincstár érdekében az elszámolás keltétől számított három éven belül hivatalból helyesbítheti.

Az ügyfél a jogerős (33. §.) elszámolás kézbesítésétől számított három éven belül az elszámolás helyesbítését kérheti, ha olyan új tényeket vagy bizonyítékokat hoz fel, amelyeket az alapeljárásban saját hibáján kívül nem érvényesíthetett; ebben az esetben a hivatal az elszámolást az államkincstár javára az előbbi bekezdésben megállapított határidő eltelte után is egyidejűleg helyesbítheti.

26. §. Ha a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal előtt folyamatba tett eljárás során a fél olyan, a körülmények mérlegelésétől függő térítés, segély, támogatás vagy egyéb kezdvemény nyújtását kéri, amelyre vonatkozólag a határozathozatal a 2. §. szerint a Döntőbizottság hatáskörébe tartozik, a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal az ügyet a Döntőbizottsághoz teszi át.

27. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal az ügyet akkor is a Döntőbizottsághoz teszi át, ha a belső elszámolás során a magyar állampolgártól követelhető szolgáltatás mértékének megállapítása a jelen törvény I. fejezete szerint szabad mérlegelés tárgya, illetőleg az eset körülményeitől tehető függővé. (22. §.)

28. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal olyan esetben, amikor az adósnak a jelen törvény értelmében (35. §.) követelése van, vagy amikor az adós ezt valószínűsíti, a fél kérelmére ideiglenes elszámolást adhat.

A Hivatal a hitelezővel való elszámolást függőben tarthatja, ha valószínű, hogy a hitelezőnek a Hivatal útján elszámolandó tartozása van. A Hivatal ilyen esetben ideiglenes elszámolást is adhat, és a követelés folyósítását biztosítéktól teheti függővé.

29. §. Ha a belső elszámolásba bevont ügyfél a 18. §. alkalmazását kéri, vagy ha harmadik személy ellen visszkeresetet a belső elszámolás eredményéhez képest kíván érvényesíteni (36. §.), végül, ha harmadik személyt a belső elszámolás eredményéhez képest kíván kielégíteni (37. §.), akkor kérheti, hogy a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal a harmadik személynek az elszámolásra való nyilatkozást tegye lehetővé.

Az a harmadik személy, aki az ügyfél és a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal közt folyamatban levő belső elszámolás eredménye körül adósként (36. §.) vagy hitelezőként (37. §.) érdekelve van, kérheti, hogy a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal tegye részére lehetővé, hogy az elszámolás kérdésében nyilatkozzék.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalnak a jelen §. alapján előterjesztett kérelem tárgyában hozott határozata fellebbezéssel meg nem támadható, és a belső elszámolásba bevont ügyfélnek a harmadik személyhez való jogviszonyát nem érinti.

30. §. A magyar hitelező javára a Hivatal részéről a jelen törvény alkalmazásával utalványozott összeg, úgyszintén az Állami Kötelezvények vagyonszállás alá nem esnek.

31. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal elszámolása, ha fizetési kötelezettséget állapít meg, végrehajtható (33. §.) közokirat. A végrehajtás a közadós behajtásának módjára történik.

32. §. A Hivatal részéről az 1922. évi XVI. törvénycikk 4. §-a alapján szedhető díjak az elszámoláskor figyelembe veendő és fedezetük a fél javára történő utalványozáskor visszatartandó.

A koronakövetelés (15. §.) után a Hivatal részére díj nem jár.

Ha a békeszerződés 231. cikkéhez tartozó Függelék 10. §-ának 1. bekezdése értelmében bírságot vagy 20. §-ának 2. bekezdése értelmében illetéket irtak a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal terhére, azt azon magyar állampolgár idegen pénznemre szóló tartozásának kell tekinteni, aki a bíróság vagy illeték kiszabására okot adott.

33. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal olyan határozata ellen, amely elszámolást tartalmaz, közlésétől számí-

tott nyolc nap alatt előterjesztést lehet benyújtani, amelyet maga a Hivatal bírál el.

Az előterjesztés következtében hozott elutasító határozat ellen az elszámolás jogossága kérdésében közlésétől számított tizenöt nap alatt panasszal lehet élni a m. kir. Közigazgatási Bírósághoz.

A panasznak rendszerint halasztó hatálya nincs; a Hivatal azonban a megtámadott határozat végrehajtását megokolt esetben felfüggesztheti vagy korlátozhatja.

A m. kir. Közigazgatási Bíróság ezekben az ügyekben háromtagú tanácsban határoz. Egyebekben az eljárásra az 1896: XXVI. t.-c. szabályait megfelelően alkalmazni kell.

Jegyzet. Az ut. bekezdést az 1927: XXII. t.-c. 10. §-ával módosított szövegben közöljük.

3. A Döntőbizottság előtti eljárás szabályai.

34. §. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal mellett működő Döntőbizottsághoz szülő beadványokat a Hivatalnál kell benyújtani.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal előtti eljárásra vonatkozólag az 1922. évi XVI. t.-c. 3. §-ában megállapított szabályok és a m. kir. minisztériumnak abban adott felhatalmazás, amennyiben a jelen törvény másként nem intézkedik, a Döntőbizottság előtti eljárásra is kiterjednek.

A Döntőbizottsághoz intézett beadványok illetékmentesek. A Döntőbizottság határozatát a 33. §. alapján panasszal nem lehet megtámadni.

A 35—42. §-ok vegyes- és életbeléptető rendelkezéseket tartalmaznak.

1922: XVI. t.-c. Második fejezet.

A trianoni békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos rendelkezések.

I. A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal.

3. §. A m. kir. minisztérium a trianoni békeszerződés X. része III. címének függeléke értelmében felállított m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal (Hivatal) hatáskörét, valamint szervezetének és eljárásának szabályait és a Hivatal intézkedései elleni jogorvoslatokat rendelettel állapítja meg. E rendeletben felhatalmazhatja a Hivatalt arra, hogy hatásköréhez tartozó ügyekben bárkit maga elé idézhessen és kihallgathasson, egyes személy kihallgatása vagy hivatalos adatok közlése végett a bírósághoz vagy más hatósághoz megkeresést intézhessen.

A kihallgatott személyek megeskete végett az illetékes kir. járásbírósgot kell megkeresni.

A m. kir. minisztérium meghatalmazhatja a Hivatalt arra is, hogy idézésére meg nem jelenő vagy a hozzá intézett felhívásnak elegendő nem tevő féllel szemben a mulasztásnak következményeit s különösen a követelés érvényesítésére vagy a tartozás elismerésére kiható következményeit is megállapíthassa.

4. §. A Hivatal azoktól a felektől, akik követelésének vagy tartozásának rendezése végett tevékenységet fejt ki, a Hivatal költségeinek fedezésére szolgáló és közadók módjára behajtható eljárás díjakat szedhet. A díjak beszedésének és felhasználásának részletes szabályait a minisztérium rendelettel állapítja meg.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalhoz intézett beadványok, valamint a Hivatal részéről kiállított nyugták és elismervények illetékmentesek. Azok az egyezségek és az egyezkedések céljait szolgáló jogátruházások, engedményezések, meghatalmazások, megbízások és egyéb ügyletek, amelyek a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal rendezése alá eső tartozásokat és követeléseket illetőleg létrejönnek, ha ez a körülmény magából az okiratból kitűnik, szintén illetékmentesek.

5. §. Aki abból a célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni előnyt szerezzen, a Szövetséges és Társult Hatalmak valamelyikének állampolgára ellen a Hivatal útján akár egészen, akár részben koholt követelést érvényesít, vagy aki az említett célból a Szövetséges és Társult Hatalmak valamelyikének állampolgárával összejátszik avégett, hogy az utóbbi a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivataloknál ellene akár egészen, akár részben koholt követelést érvényesítsen, az, amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal s az elérni szándékolt jogtalan vagyoni előny ötszöröséig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

E vétség kísérlete is büntetendő.

Jegyzet. A Felülv. és Kiegyenlítő Hivatal hatáskörének, szervezetének és eljárásának szabályozásáról a 6180/1923. M. E. sz. r. rendelkezik. (Bp. K. 189.) A rendeletet kiegészíti a 4646/1924. M. E. sz. r. (Bp. K. 131.) és a 2230/1926. M. E. sz. r. (Bp. K. 72.) E hivatal által szedhető jóváírási díj: 449/1926. P. M. sz. r. (Bp. K. 146.) L. mindezeket alább.

Az átcsatolt területekre vonatkozó különleges rendelkezések.

Bsz. 254. cikk. A 231. cikk *d)* pontjának kivételével, a III. cím nem nyer alkalmazást olyan tartozásokra, amelyek magyar állampolgárok és a volt Magyar Királyság állampolgárai között jöttek létre.

Az újonnan alakult Államok számára a 231. cikk *d)* pontjában foglalt különleges rendelkezések fenntartásával, a jelen cikk 1. bekezdésében említett tartozásokat olyan pénznemben kell fizetni, amely a fizetés időpontjában törvényes fizetési

eszköz abban az Államban, amelynek a volt Magyar Királyság állampolgára polgárává lett. Ilyen tartozáskiegyenlítésnél a genfi tőzsdének az 1918. évi november hó 1-jét megelőző két hónapban jegyzett átlagos árfolyamát kell, mint átszámítási árfolyamot alkalmazni.

Jegyzet. E cikk végrehajtásáról Cseh-Szlovákiával szemben rendelkezik az 1924. XXII. cikkbe foglalt pénzügyi és hiteljogi egyezmény, amelynek végrehajtásáról a 3600/1924. M. E. sz. r. (I. K. XXXIII. 207., R. T. 278.) szól, amelynek 9. §-a a bírói eljárás felfüggesztéséről rendelkezik. Egyezmény van továbbá Romániával is: 7934/1924. M. E. sz. r. (R. T. 288.)

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal hatáskörének, szervezetének és eljárásának szabályozása.*

A m. kir. minisztérium a brit állampolgárokkal szemben fennálló, a trianoni békeszerződés 231. cikke alá eső tartozások rendezése tárgyában a brit királyi kormánnyal 1921. évi december hó 20-án Londonban kötött egyezmény becikkelyezéséről és a trianoni békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 1922. évi XVI. t.-c. 3. és 4. §-aiban kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

I. Hatáskör. 1. §. A m. kir. minisztérium 9110/1921. M. E. számú (a Budapesti Közlöny 1921. évi november hó 4. napján kiadott 247. számában kihirdetett) rendeletével létesített „Magyar Királyi Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal” (Hivatal) állami közhivatal, amely a pénzügyminiszter főfelügyelete alatt áll. Ez a hivatal a Pénzügyi Központ keretében működik.

2. §. A Hivatal hatáskörébe a következő ügyek tartoznak:

1. ellátja azokat az ügyeket, amelyeket az 1921. évi XXXIII. törvénycikkkel becikkelyezett trianoni békeszerződés vagy a végrehajtása során kötött valamely egyezmény a magyar Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal (Office de Verification et de Compensation) hatáskörébe utasít; közreműködik különösen azoknak a pénztartozásoknak a rendezésében, amelyeket a békeszerződés 231. cikke vagy külön egyezmények alapján a felülvizsgáló és kiegyenlítő hivatalok útján kell rendezni;

2. elszámolja az ellenséges javak, jogok és érdekek felszámolásából eredő jövedelmeket és követeléseket (a békeszerződés 232. cikke *h*) pontjának 1. alpontja) a békeszerződés X. részének IV. és V. címe alapján a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárai részéről a kereset benyújtása előtt bejelentett kártérítési és visszakövetelési igényeket tárgyalja és azok felől nyilatkozik azzal a megszorítással, hogy elismerő nyilatko-

*] A 4646/1924. M. E. és a 2230/1926. M. E. sz. rendelettel módosított szövegben.

zatot vagy egyezségi ajánlatot csak a pénzügyminiszter felhatalmazása alapján tehet;

3. ellátja a békeszerződéssel kapcsolatos mindazokat az ügyeket, amelyeket valamely törvény, a minisztérium, a pénzügyminiszter vagy az utóbbival egyetértve valamelyik más miniszter a Hivatal hatáskörébe utasít.

Abban a kérdésben, hogy valamely ügy, különösen valamely pénztartozás rendezése a Hivatal hatáskörébe tartozik-e vagy sem, a pénzügyminiszternek az igazságügyminiszterrel egyetértve adott nyilatkozata a Hivatalra kötelező.

II. Szervezet. 3. §. A Hivatal élén az elnök áll, akit a pénzügyminiszter nevez ki. (4646/1924. M. E. sz. r.)

Az elnök a pénzügyminiszter jóváhagyásával a Hivatal vezetését igazgatóra bízhatja, aki az elnök felügyelete és irányítása mellett működik.

4. §. A Hivatal személyzete az elnök által a pénzügyminiszter jóváhagyásával szerződéssel alkalmazottakból és szolgálattételre a Hivatalhoz kirendelt tényleges szolgálatban álló állami tisztviselőkből áll.

A szerződéses alkalmazottak hivatalos működésük megkezdése előtt az elnök kezébe fogadalmat tesznek. A fogadalom szövege a következő: „Én, N. N., becsületesemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy a M. Kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalnál teljesítendő szolgálatom során a hivatali titkot megőrzöm és hivatali tennivalóimat pártatlanul és lelkiismeretesen teljesítem.” A fogadalom letételéről jegyzőkönyvet kell készíteni.

Tényleges szolgálatban álló köztisztviselőt a Hivatalhoz a pénzügyminiszter az illetékes miniszterrel egyetértve rendel ki. Tényleges szolgálatban álló ítélőbírót vagy ügyészt csak saját beleegyezésével és csak akkor lehet a Hivatalhoz kirendelni, ha az igazságügyminiszteriumban van alkalmazva. Az ítélőbírót vagy ügyészt a pénzügyminiszter kívánságára az igazságügyminiszter rendeli ki.

5. §. A Hivatal személyzetének járandóságait a pénzügyminiszter jóváhagyásával az elnök, a tényleges szolgálatban álló tisztviselőt illetően az illetékes miniszternek a hozzájárulásával a pénzügyminiszter állapítja meg.

Szolgálattételre a Hivatalhoz kirendelt állami tisztviselő állami járandóságait a Hivatal az illetékes tárcának megtéríti, ha a hivatali szolgálat az ő munkaidejét teljesen leköti.

6. §. A Hivatal véleményező és tanácsadó szerve a Hivatal mellé rendelt Tanács

A Tanács feladata, hogy a Hivatal működésében és általában a békeszerződés végrehajtásával kapcsolatban felmerülő elvi jelentőségű, valamint gazdasági és pénzügyi kérdésben a Hivatal megkeresésére vagy a miniszter felszólítására véleményt nyilvánítsion.

7. §. Az 1923: XXVIII. t.-c. 23. §-ának utolsó bekezdése értelmében a Tanács tagjai:

1. a pénzügyminiszter, a kereskedelemügyi miniszter és az igazságügyminiszter részéről kinevezett egy-egy tag és ezek egy-egy helyettese;

2. a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, a Budapesti Áru- és Értéktőzsde, a Budapesti Ügyvédi Kamara, a Gyáriparosok Országos Szövetsége, az Országos Iparegyesület, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület, a Baross-Szövetség, a Pénzüntézetek Országos Egyesülése, a Magyar Jogászegylet, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete, továbbá a Brit-Magyar, a Francia-Magyar és az Olasz-Magyar Kereskedelmi Kamarák, valamint a pénzügyminiszter részéről esetleg még kijelölendő testületek egy-egy állandó kiküldöttje;

3. tizenkét meghívott tag és 4 póttag, akiket a gazdasági, pénzügyi és igazságügyi szakférfiak sorából a Hivatal elnökének előterjesztésére a pénzügyminiszter hív meg.

8. §. A Tanács elnöke a Hivatal elnöke, akit akadályoztatása esetében a pénzügyminiszter kiküldöttje (7. §. 1. pont) helyettesít.

9. §. Ha annak a szüksége merül fel, hogy egyes kérdésekben az érdekelt gazdasági körök a Hivatal munkáját véleményükkel állandóan támogassák, a Tanács tagjai sorából egy vagy több szakbizottságot alakíthat.

10. §. A Tanácsban viselt tagsági állás tiszteletbeli.

A szakbizottság (9. §.) tagjai részére a pénzügyminiszter tiszteletdíjat állapíthat meg.

III. Eljárás és ügyvitel. 11. §. A Hivatal érdemleges intézkedésének, különösen valamely követelés elismerése vagy megtagadása tárgyában más Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalhoz intézett nyilatkozatnak érvényességéhez, továbbá a bíróságokhoz intézett megkeresésekhez (13. §.) az elnöknek vagy az igazgatónak aláírása vagy az elnök részéről kijelölt két-két főtisztviselőnek együttes aláírása szükséges.

Az aláírásra jogosult főtisztviselők nevét és hivatalos aláírását a Hivatal helyiségében ki kell függeszteni.

Egyéb intézkedések aláírása felől az elnök rendelkezik.

12. §. A bíróságok és más hatóságok a Hivatal megkeresésének ugyanúgy tartoznak eleget tenni, mint a közigazgatási hatóság megkeresésének általában. A megkeresett bíróság vagy más hatóság a Hivatal megkeresésének soronkívül köteles eleget tenni.

13. §. Ha a Hivatal hatáskörébe tartozó ügy vagy ügyek elintézése céljából szükséges, a Hivatal akár a hivatalos lapban közzétett általános, akár egyenként való felhívással bárkit írásbeli vagy szóbeli nyilatkozat tételére, felvilágosítás nyújtá-

sára kötelezhet és bárkit személyes megjelenés kötelezettsége mellett megidézhet.

Azoknak a személyeknek a kihallgatása iránt, akik nem laknak a Hivatal székhelyén, a Hivatal rendszerint a lakhelyük alapján illetékes kir. járásbírószágot keresi meg.

A kir. járásbírószágot kell megkeresni akkor is, ha a megidézett a Hivatal idézésének nem tesz eleget, vagy a felhívott a szükséges felvilágosítást nem vagy nem megfelelő terjedelemben és módon szolgáltatja, vagy ha valamely személynek valloására megesketése, tanúnak, szakértőnek vallomásra kényszerítése szükséges.

A megkeresésben közölni kell, hogy a kihallgatandó személy tanú vagy szakértő-e. Azt a személyt, aki ellen a trianoni békeszerződés 231. cikke szerint követelést támasztanak, tanúként kell kihallgatni.

A járásbírószágot a polgári perrendtartásnak (1911: I. t.-c., a tanú vagy szakértő kihallgatására és megesketésére vonatkozó szabályai szerint jár el. (2230/1926. M. E. sz. r.)

14. §. A Hivatal az adósként vagy kötelezettként és hitelezőként vagy jogosultként közvetlenül érdekelt ügyfélhez intézett felhívásában azt is kimondhatja, hogy a megjelenés vagy a felvilágosítás nyújtásának elmulasztása esetében a felet az ügyre vonatkozó meghatározott jogi hátrány fogja érni, pl. az, hogy a Hivatal az eset körülményei szerint a mulasztást joglemondásnak vagy jogelismerésnek vagy valamely ténykörülmeny beismerésének fogja tekinteni.

15. §. Ha a hivatal az eset összes körülményeinek mérlegelése után úgy találja, hogy a magyar hitelező által bejelentett követelés nem esik a békeszerződés 231. cikkének 1—4. pontja alá, a bejelentésnek a szemben álló hivatalhoz való továbbítását mellőzheti. A bejelentés továbbításának mellőzéséről a Hivatal a hitelezőt indokolt határozatában értesíti (békeszerződés 231. cikkét követő függelék 25. §-a).

Ha az illetékes Hivatalok jogerőre emelkedett együttes határozatban megállapították vagy ha az illetékes Vegyes Döntőbírószágot kimondotta, hogy a magyar hitelező által bejelentett követelés nem esik a békeszerződés 231. cikkének 1—4. pontja alá, a magyar Hivatal a hitelező kérelmére arról bizonyítványt ad ki (a békeszerződés 231. cikkét követő függelék 23. §-a).

16. §. Ha a Hivatal által valamely szembenálló Hivatal javára irt követelésnek a magyar adóstól való behajtása a Hivatal megítélése szerint veszélyben forog, a Hivatal annak biztosítása végett az illetékes pénzügyigazgatóságot keresi meg. A Hivatal által meghatározott összeg biztosítására az 1923. évi VII. t.-c. 73. §-át kell értelemszerűen alkalmazni. Ha az adós a Hivatal megítélése szerint kielégítő biztosítékot nyújt, biztosítási intéz-

kedések foganatosisát mellőzni kell, a már foganatosisított intézkedéseket pedig meg kell szüntetni.

A Hivatalnak biztosítást rendelő határozata ellen az első biztosítási cselekmény foganatosisától számított 15 nap alatt panasszal lehet élni a m. kir. Közigazgatási Bírósághoz. A panasznak halasztó hatálya nincsen.

17. §. A Hivatal kiadmányait rendszerint ajánlott levélben, indokolt esetben tértivevénnyel kell kézbesíteni.

Csekélyebb fontosságú ügyben a határozat közlése közönséges levél útján is történhetik.

Sürgős esetekben székhelyén a Hivatal saját közege útján is kézbesíthet.

18. §. A Hivatal ügyvitelének szabályait a Hivatal, a Tanácsát a Tanács a pénzügyminiszter hozzájárulásával állapítja meg.

IV. *Eljárási díjak.* 19. §. A Hivatal azoktól a magyar honosoktól, akik követelésének vagy tartozásának rendezése végett tevékenységet fejt ki, költségeinek fedezésére eljárási díjakat szed.

A Hivatal fenntartásával kapcsolatos költséget az eljárási díjakból kell fedezni. Ha a Hivatal költségei az eljárási díjakból nem fedezhetőek, a hiányt a pénzügyi tárca terhére a pénzügyminiszter előlegezi.

20. §. A Hivatal a következő eljárási díjakat szedi:

1. lajstromozási díjat (21. §.),
2. elszámolási díjat (22. §.),
3. jóváírási díjat (23. §.),
4. egyezségi díjat (24. §.).

Az eljárási díjakat a Hivatal számlájára a Pénzügyintézeti Központ pénztárába kell fizetni.

21. §. Lajstromozási díjat (20. §. 1. pontja) az a magyar honos köteles fizetni, aki valamely követelését vagy pedig javára, jogára vagy érdekére vonatkozó valamely igényét alakszerűen bejelenti. A lajstromozási díj a bejelentett követelés tőkeösszegének vagy a bejelentett igény értékének egy (1) ezrelékét teszi és a bejelentés napjával esedékes.

22. §. Elszámolási díjat (20. §. 2. pontja) az a magyar honos köteles fizetni, akinek valamely tartozását a Hivatal valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalának javára írta. Az elszámolási díj a Szövetséges vagy Társult Hatalom javára írás napjával esedékes.

Az angol fontokban elszámolt tartozásnál az elszámolási díj a tartozásnak 1000 angol fontig terjedő összege vagy részösszege után fél ($\frac{1}{2}$) %-ot, ezenfelül 10.000 angol fontig terjedő részösszeg után háromnyolcad ($\frac{3}{8}$) %-ot s az ezt meghaladó részösszeg után egynegyed ($\frac{1}{4}$) %-ot tesz ki.

A görög drachmában elszámolt tartozásnál az elszámolási díj a tartozásnak 5000 drachmáig terjedő összege vagy rész-

összege után fél ($\frac{1}{2}$) %-ot, az ezenfelül 20.000 drachmáig terjedő részösszeg után háromnyolcad ($\frac{3}{8}$) %-ot s az ezt meghaladó részösszeg után egynegyed ($\frac{1}{4}$) %-ot tesz ki.

Más külföldi pénznemekben elszámolt tartozásoknál az elszámolási díj megállapítására irányadó értékhatárokat pénznemenként a m. kir. pénzügyminiszter állapítja meg.

23. §. Jóváírási díjat (20. §. 3. pontja) az a magyar honos köteles fizetni, akinek valamely követelését vagy igényét valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatala elismerte. A jóváírási díj esedékességét és mértékét a pénzügyminiszter külön rendelettel szabályozza.

24. §. Egyezségi díjat (20. §. 4. pontja) az a magyar honos köteles fizetni, akinek valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom állampolgárával kötött egyességét az ebben a kérdésben irányadó jogszabályok értelmében az illetékes Hivatalok tudomásul vették vagy jóváhagyták. Az egyezségi díj az egyezségi értelmében fizetendő összeg egy (1) ezreléke és az egyesség tudomásulvételének vagy jóváhagyásának napjával esedékes.

Egyesség esetében az adós az egyesség körébe vont tartozás a háború kitörése előtt szerzett követelés vagy egyéb igénye után elszámolási és jóváírási díjat nem köteles fizetni.

25. §. Az eljárási díjakat a Hivatal fizetési meghagyással közli, amelyben naptár szerint megjelöli azt a napot, amelyen a díj esedékessé vált.

Az eljárási díjat vagy az érdekelt Szövetséges vagy Társult Hatalom pénznemében vagy ehelyett a Hivatal cselekményének lajstromozási díjnál a bejelentésnek napját megelőző napon a Budapesti Áru- és Értéktőzsdén jegyzett záróárfolyamok (pénz és áru) középárfolyamának alapul vételével országos pénznemben kell fizetni.

A fizetési meghagyásban a fél választása szerint fizethető koronaösszeget is meg kell jelölni.

Az eljárási díjat a fizetési meghagyás vételétől 15 nap alatt kell megfizetni; ezt a fizetési határidőt a meghagyásban meg kell jelölni.

Különös méltánylást érdemlő esetekben, a Hivatal lajstromozási, jóváírási és egyezségi díj megfizetésére 15 napnál hosszabb határidőt is engedélyezhet és azt a szükséghez képest több ízben is meghosszabbíthatja. Az elszámolási díjat a Hivatal a pénzügyminiszter esetről-esetre megadott hozzájárulásával különös méltánylást érdemlő esetekben leszállíthatja, vagy megfizetését elengedheti.

A fizetési meghagyás ellen 15 nap alatt a pénzügyminiszterhez halasztó hatállyal nem bíró fellebbvitellel lehet élni. A Hivatal vagy a pénzügyminiszter kérelemre a fellebbvitelnek egészben vagy részben halasztó hatályt adhat.

Az eljárási díjakat a közadók módjára kell behajtani.

V. Záró rendelkezések. 26. §. A Hivatalhoz intézett beadványok, valamint a Hivatal részéről kiállított nyugták és elismervények bélyeg- és illetékmentesek. Azok az egységek és az egyezkedések céljait szolgáló jogátruházások, engedményezések, meghatalmazások, megbízások és egyéb ügyletek, amelyek a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal rendezése alá eső tartozásokat és követeléseket illetőleg létrejönnek, ha ez a körülmény magából az okiratból kitűnik, szintén illetékmentesek.

27. §. A jelen rendelet életbelépésével a trianoni békeszerződés értelmében létesítendő „M. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal” felállítása tárgyában kibocsátott 9110/921. M. E. számú rendeletnek mindazok a rendelkezései hatályukat veszítik, amelyek a jelen rendelettel ellentétesek.

28. §. A jelen rendelet kihirdetésének napján (1923. aug. 23.) lép életbe. A 21—25. §-ok rendelkezései a Hivatal felállításától a rendelet életbelépése napjáig elintéztett ügyek tekintetében is irányadók, azzal az eltéréssel, hogy a jelen rendelet életbelépése napját megelőzően esedékessé vált eljárási díjaknak a 25. §. második bekezdése értelmében koronaértékre történő átszámításánál a jelen rendelet életbelépése napját megelőző napon a budapesti áru- és értéktőzsdén jegyzett záró árfolyamnak (pénz és áru) középárfolyamát kell alapul venni. (6180/1923. M. E.)

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal által szedhető jóváírási díj esedékességének és mértékének megállapítása tárgyában. A 6180/1923. M. E. sz. rendelet 19. §-a alapján a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal azoktól a magyar honosoktól, akik követelésének vagy tartozásának rendezése végett tevékenységet fejt ki, költségeinek fedezésére díjakat szed.

Az idézett rendelet 23. §-a szerint az a magyar honos, akinek valamely követelését vagy igényét valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom felülvizsgáló és kiegyenlítő hivatala elismerte, jóváírási díjat köteles fizetni. Koronakövetelések után azonban az 1923. évi XXVIII. t.-c. 32. §-ának 2. bekezdése folytán a Hivatalnak díj nem jár.

A 6180/1923. M. E. számú rendelet 23. §-ában nyert felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. A jóváírási díj esedékességét abban a napban állapítom meg, amelyről a Hivatalnak a követelés vagy igény elszámolása tárgyában az 1923. évi XXVIII. t.-c. értelmében hozott határozata kelt.

A jóváírási díjat az elszámolt követelés folyósítása alkalmával a megfelelő összeg levonása útján kell beszédni.

2. §. A jóváírási díj mértékét az elszámolt követelés vagy igény összegének 3 százalékában állapítom meg.

3. §. Ez a rendelet kihirdetése napján (1926. júl. 17.) lép életbe. (449/926. I. M. sz. r.)

Javak, jogok és érdekek.

(Bsz. X. Rész. IV. cím. 232. c. e) A Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárainak joguk van kártérítésre mindazokért a károkért vagy hátrányokért, amelyek a csatolt Függelék 1. és 3. szakaszaiban meghatározott háborús kivételes intézkedések és elidegenítést rendelő intézkedések alkalmazása folytán javaikat, jogaikat vagy érdekeiket érték, ideértve a volt Magyar Királyság területén levő társaságokat vagy társulatokat is, amelyekben ők érdekelve voltak. Az említett állampolgárok részéről ebben a tárgyban beadott felszólalásokat a VI. címben meghatározott Vegyes Döntőbírótság vagy az e Bírótság által kijelölendő döntőbíró vizsgálja meg és állapítja meg a kártérítés összegét; a kártérítések Magyarországot terhelik és a volt Magyar Királyság állampolgárai vagy a volt Magyar Királyság állampolgárainak ellenőrzése alatt álló társaságok olyan javainak terhére, amelyek a felszólaló Államának területén vannak vagy a felszólaló Államának ellenőrzése alatt állanak, előre akként fedezhetők, amint az a b) pontban meg van határozva. Ezek a javak az ellenséges kötelezettségek záloga gyanánt a csatolt Függelék 4. szakaszában meghatározott feltételek megtartása mellett lefoglalhatók. Ezeket a kártérítéseket a Szövetséges és Társult Hatalom is kifizetheti és az összeget Magyarország terhére írhatja.

Jegyzet. Az Amerikai Egyesült-Államok vagy állampolgárai által támasztható kárigények mikénti elbírálására vonatkozólag az Amerikai Egyesült-Államokkal és az Osztrák Köztársasággal 1924. évi november hó 26-án Washingtonban kötött megállapodás becikkelyezéséről az 1926: II. t.-c. rendelkezik.

E t.-c. alapján alakított hármas Igénymegállapító Bizottság ügyviteli és eljárási szabályai: 69.757/926. K. Ü. M. (lásd Bp. K. 181. sz.).

II. Ingóságok, javak, jogok és érdekek kisajátítása.

1922: XVI. t.-c. 6. §. A m. kir. minisztérium elrendelheti azoknak az ingóságoknak, javaknak, jogoknak és érdekeknek a békeszerződésnek megfelelő kisajátítását, amelyeket a békeszerződés 132. és 194. cikke VIII. része, valamint X. részének IV. címe értelmében a Szövetséges és Társult Hatalmak valamelyikének vagy valamely állampolgárának ki kell szolgáltatni vagy rendelkezésére kell bocsátani.

Ha a m. kir. minisztérium másként nem rendelkezik, a kisajátítás elrendelésére saját ügykörén belül minden m. kir. miniszter akár közvetlenül, akár erre a célra felállított szerve útján jogosult. A kisajátítás külön kisajátítási eljárás nélkül az intézkedésre hivatott hatóságnak a tulajdonoshoz vagy birtokoshoz intézett határozatával vagy hirdetmény útján történik.

A kisajátított ingóságok, javak, jogok, érdekek a határozat kézbesítésével vagy a hirdetmény közzétételének napjával az államra szállanak át.

7. §. Felhatalmaztatik a pénzügyminiszter, hogy a jelen törvény alapján fogyanatosított kisajátításokkal kapcsolatos kártalanítási kérdések végleges rendezéséig azokat a magyar állampolgárokat, akiknek valamely javuk, joguk, érdekük a békeszerződés 194. cikke vagy X. részének IV. címe értelmében valamely Szövetséges vagy Társult Hatalom rendelkezése alá jut, különös méltánylást érdemlő esetekben az illető miniszterrel (6. §.) egyetértve, méltányos segélyben részesíthesse abban az esetben, ha a segélyezett a békeszerződés rendelkezései alapján oly mértékben károsodott, hogy károsodása vagyoni romlását idézné elő és ennek meggátlását a hazai közgazdaság, különösen a hazai termelés fontos érdeke megkívánja.

Szerződések, elévülések, ítéletek.

(Bsz. X. Rész. V. cím.) 235. cikk. a) A Magas Szerződő Felek területén, az ellenségek közötti viszonylatokban, a háború tartamára minden elévülési, záros és perindítási határidő félbeszakad, akár a háború kezdete előtt, akár ez után volt ezeknek a határidőknek kezdőpontja; ezek a határidők legkorábban három hónappal a jelen Szerződés életbelépése után tovább folynak. Ez a rendelkezés alkalmazandó a kamat- és osztalékszelvények, valamint olyan értékpapírok bemutatásának határidőire is, amelyek kisorsolás folytán vagy más okból visszaváltandók.

b) Abban az esetben, ha valamely cselekménynek vagy alakiságnak a háború folyamán történt elmulasztása következtében a volt Magyar Királyság területén a Szövetséges és Társult Hatalmak valamely állampolgárára hátránnyal járó végrehajtási cselekményt fogyanatosítottak, a Szövetséges és Társult hatalom illető állampolgárára részéről bejelentett felszólalás a VI. címben meghatározott Vegyes Döntőbíróóság elé lesz terjesztendő, feltéve, hogy az ügy nem tartozik valamely Szövetséges és Társult Hatalom bíróságának illetékessége alá.

c) Valamely Szövetséges és Társult Hatalom érdekelt állampolgárának kívánságára a Vegyes Döntőbíróóság mindazokban az esetekben, amelyekben az ügy különleges körülményeinél fogva méltányos és lehetséges lesz, a b) pontban említett végrehajtási cselekmények által sértett jogok helyreállítását fogja kimondani.

Ha a helyreállítás igazságtalan vagy lehetetlen volna, a Vegyes Döntőbíróóság a sértett fél javára a Magyar Kormányt terhelő kártérítést állapíthat meg.

237. cikk. Valamely Szövetséges és Társult Hatalom bírósága által hozott ítéleteket, abban az esetben, ha ezek a bíróságok a jelen Szerződés értelmében illetékesek voltak, Magyar-

országban jogerőseknek kell tekinteni és azokat végre kell hajtani anélkül, hogy külön végrehajtási utasításra (exequatur) szükség volna.

Ha a volt Magyar Királyság valamely bírói hatósága a háború alatt a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgára vagy valamely olyan társaság, vagy társulat ellen, amelyben ilyen állampolgár érdekelve volt, oly eljárás alapján, amelynek során az illető állampolgár vagy társulat védekezni nem tudott, bárminő tárgyban ítéletet hozott, vagy végrehajtási cselekményt foganatosított, az a szövetséges vagy társult állampolgár, aki ez okból kárt szenvedett, kártérítésben részesíthető, amelyet a VI. címben meghatározott Vegyes Döntőbíróság állapít meg.

A Szövetséges és Társult Hatalom állampolgárának kérelmére a fenti kártérítés a Vegyes Döntőbíróság rendeletére és a lehetőséghez képest a feleknek a magyar bíróság ítéletét megelőző állapotba való visszahelyezésében állhat.

A fenti jóvátételben részesítheti a Vegyes Döntőbíróság a Szövetséges és Társult Hatalmaknak azokat az állampolgárait is, akik elfoglalt vagy megszállott területen foganatosított bírói intézkedések következtében szenvedtek kárt, feltéve, hogy más módon kártalanítást nem kaptak.

238. cikk. A III., IV., V. és VII. címek alkalmazásánál a „háború alatt” kifejezés az egyes Szövetséges és Társult Hatalmakra nézve azt az időtartamot jelenti, amely a volt Osztrák-Magyar Monarchia és az illető Hatalom között a hadiállapotnak bekövetkezésétől a jelen Szerződés életbelépéséig terjed.

Vegyes Döntőbíróság.

(Bsz. X. Rész. VI. cím.) 239. cikk. a) Egyfelől az egyes Szövetséges és Társult Hatalmak mindegyike, másfelől pedig Magyarország között a jelen Szerződés életbelépését követő három hónapi határidőn belül Vegyes Döntőbíróságokat kell felállítani. Ezek a bíróságok három tagból állanak. Egy-egy tagjukat az egyes érdekelt Kormányok jelölik ki. Az elnököt a két érdekelt Kormány közös megegyezésével kell választani.

Ha ez a megegyezés nem jönne létre, a Bíróság elnökét s két másik személyt, akik közül az egyik vagy másik öt szükség esetében helyettesítheti, a Nemzetek Szövetségének Tanácsa, illetőleg ennek megalakulásáig — amennyiben erre hajlandó — Ador Gusztáv úr választja ki. A kiválasztott személynek a háború folyamán semlegesen maradt Hatalmak állampolgárainak kell lenniük.

Ha valamely Kormány, üresedés esetében, a Bíróság egyik tagjának a fentiek értelmében kijelöléséről egy hónapi határidőn belül nem gondoskodik, ezt a tagot az elnökön kívül fentemlített két személy közül, a másik Kormány választja.

A Bíróság határozatait szótöbbséggel hozza.

b) Az a) pont értelmében felállított Vegyes Döntőbírótságok a III., IV., V. és VII. címek rendelkezései szerint hatáskörükbe utalt vitás kérdésekben ítélnék.

Ezenfelül Vegyes Döntőbírótság jár el a jelen Szerződés életbelépése előtt a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárai és a magyar állampolgárok között kötött szerződésekre vonatkozólag felmerült mindennemű vitás kérdésben, azoknak a kérdéseknek kivételével, amelyek valamely szövetséges, társult vagy semleges Hatalom törvényei értelmében e Hatalmak nemzeti bíróságának hatáskörébe tartoznak. Ilyen esetben a vitás kérdést a Vegyes Döntőbírótság kizárásával az illető nemzeti bíróság dönti el. A szövetséges és Társult Hatalom érdekelt állampolgárának mindamellett joga van az ügyet a Vegyes Döntőbírótság elé vinni, feltéve, hogy saját hazai törvénye ezt nem tiltja.

c) Ha az ügyek száma megkívánja, több tagot kell kijelölni, hogy minden egyes Vegyes Döntőbírótság több osztályra legyen osztható. Minden ilyen osztályt a fentiek értelmében kell összeállítani.

d) Minden Vegyes Döntőbírótság maga határozza meg eljárásának szabályait, amennyiben azokat a jelen cikk Függetlének rendelkezései nem szabályozzák. Minden Vegyes Döntőbírósnak joga van megállapítani azokat az összegeket, amelyeket a vesztes fél eljárási költségek és kiadások fejében fizetni köteles.

e) Minden Kormány maga fizeti a Vegyes Döntőbíróshoz az ő részéről kinevezett tagnak, valamint a Bíróság előtt való képviselőjére kijelölt megbízottainak tiszteletdíjait. Az elnök tiszteletdíját az érdekelt Kormányok külön megegyezéssel állapítják meg és ezt a tiszteletdíjat, valamint az egyes Bíróságok közös kiadásait a két Kormány egyenlő arányban viseli.

f) A Magas Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra nézve, hogy bíróságaik és hatóságaik a Vegyes Döntőbírótság részére közvetlenül fognak minden hatáskörükbe tartozó s különösen a kézbesítésekre és a bizonyításfelvételre vonatkozó ügyben mindennemű jogsegélyt nyújtani.

g) A Magas Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy a Vegyes Döntőbírótság határozatait végérvényeseknek tekintik és állampolgáraikra kötelezőkké teszik.

Függelék.

1. §. A Bíróság valamely tagjának elhunytá vagy lemondása esetében, vagy ha a Bíróságnak valamely tagja akármilyen okból nem tudja tisztét ellátni, pótlása végett az illető kinevezésnél követett eljárást kell alkalmazni.

2. §. A Bíróság eljárásának szabályait az igazságosságának és méltányosságának megfelelően állapítja meg. A Bíróság dönt

a felek indítványai előterjesztésének sorrendje és határidőre nézve és meghatározza a bizonyításfelvételnél megkívánt alaki-ságokat.

3. §. A felek ügyvédei és szaktanácsadói jogosítva vannak arra, hogy ügyüket támogató vagy védő okfejtéseiket élőszóval és írásban a bíróság elé terjesszék.

4. §. A Bíróság az eléje kerülő perekre és ügyekre, valamint az azokat tárgyaló eljárásokra vonatkozó iratokat az időpontok feltüntetésével megőrizni köteles.

5. §. Mindegyik érdekelt Hatalom kinevezhet egy titkárt. Ezek a titkárok a Bíróság vegyes Titkárságát alkotják és annak alá vannak rendelve. A Bíróság a feladata teljesítéséhez szükséges segédmunkálatokra egy vagy több hivatalnokot nevezhet ki és alkalmazhat.

6. §. A Bíróság az eléje kerülő minden kérdésben és ügyben az érdekelt felek részéről szolgáltatott bizonyítékok, tanúvallomások és felvilágosítások alapján határoz.

7. §. A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy a Bíróságok vizsgálatai foganatosításához szükséges minden könnyítést és felvilágosítást megadnak.

8. §. Az eljárás nyelve ellenkező megállapodás hiányában az angol, a francia, az olasz vagy a japán, aszerint, hogy mit határoz az érdekelt Szövetséges és Társult Hatalom.

9. §. Az egyes Bíróságok tárgyalásainak helyét és idejét a Bíróság elnöke határozza meg.

240. cikk. Ha valamely illetékes Bíróság a III., IV., V. vagy VII. címek alá tartozó kérdésben az említett címek rendelkezéseinek meg nem felelő ítéletet hozott vagy fog hozni, annak a félnek, aki ennek folytán kárt szenvedett, jóvátételre van igénye, amelyet a Vegyes Döntőbíróság állapít meg. Valamely Szövetséges és Társult Hatalom állampolgárának kérelmére a fentemlített jóvátételt a Vegyes Döntőbíróság a lehetőséghez képest akként nyújthatja, hogy a feleket a volt Magyar Királyság bíróságának ítéletét megelőző állapotba helyezi vissza.

Jegyzet. Magyar—Olasz Vegyes Döntőbíróság: 1924. évi XXIII. t.-c. 15. c.; a Döntőbíróság eljárási szabályai: 58691/924. K. Ü. (Bp. K. 43. sz. mell.) 1924: XXIII. t.-c. 1. egyezm. 15. c.; 4. egyezm. 10. c.; az elj. szab. kiegészítése: 68287/926. K. Ü. M. (Bp. K. 189.). — Magyar—Szerb-Horvát-Szlovén Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályzata: 97124/1924. K. Ü. M. (Bp. K. 248.). — Cseh-Szlovák Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályzata: 124478/1922. K. Ü. (Bp. K. 296.); e szabályzat kiegészítése: 98473/1924. K. Ü. M. (Bp. K. 268.); 71840/1925. K. Ü. M. (Bp. K. 298.); 56379/1925. K. Ü. M. (Bp. K. 68.). — Magyar—Román Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályai: 90252/1922. K. Ü. M.

(Bp. K. 200. sz.); e szabályok módosítása: 53371/1925. K. Ü. M.; díjszabás: 53370/1925. K. Ü. M. (Bp. K. 56.) — Magyar—Angol Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályzata: 36900/1922. K. Ü. M. számú hirdetmény (Bp. K. 18.). — Magyar—Francia Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályzata: 9033/1922. K. Ü. M. számú hirdetmény (Bp. K. 200.) — Magyar—Görög Vegyes Döntőbíróság eljárási szabályzata 89332/1922. K. Ü. M. számú hirdetmény (Bp. K. 200.). — Magyar—Belga Vegyes Döntőbírósági eljárási szabályzata: 90251/1922. K. Ü. M. sz. hirdetmény (Bp. K. 195.) — Magyar—Román választott bírósági eljárás szabályzata 72489/1927. sz. hirdetmény (Bp. K. 134.).

A Vegyes Döntőbíróságok mellett működő kormány megbizottak hivatala. 1. §. A trianoni békeszerződés 239. cikke értelmében alakított nemzetközi Vegyes Döntőbíróságok mellett működő magyar kormány megbizottak ügykörének egységes ellátása végett a külügyminisztérium kebelében „A Vegyes Döntőbíróságok mellett működő kormány megbizottak hivatala” szervezettek.

2. §. A hivatal élén a főkormány megbizott áll, aki a külügyminiszter és az ő közvetítésével a miniszterelnök és a minisztertanács felügyelete alatt mint kormány biztos működik.

Az összes Vegyes Döntőbíróságok mellett működő magyar kormány megbizottak hivatalos tevékenységükben a kormányhoz s az illetékes miniszterimokhoz e hivatal útján kapcsolódnak.

A főkormány megbizott ügykörét a kormánytól nyert felhatalmazás keretei között lehetőleg önállóan látja el s őt a többi kormány megbizottal szemben utasítási és felügyeleti jog illeti meg.

3. §. Azok a kormány megbizottak, akik oly Vegyes Döntőbíróságok mellett működnek, amelyek mellett a főkormány megbizott közvetlenül nem jár el, a főkormány megbizott hivatalába nem olvadnak be teljesen, hanem tevékenységi körük a főkormány megbizott utasítási jogának határai között önállóan, de a főkormány megbizottal egyetértve látják el. E kormány megbizottaknak saját tevékenységi körük betöltésénél a szükséghez képest külön irodájuk is lehet s az egységes eljárást nem érintő kérdésekben az illetékes kormány helyekkel közvetlenül is érintkezhetnek.

4. §. A hivatal személyzete a külügyminiszter által szolgáltatásra a hivatalhoz kirendelt tényleges szolgálatban álló állami tisztviselőkből és szerződéses alkalmazottakból áll.

Tényleges szolgálatban álló köztisztviselőt a hivatalhoz a külügyminiszter az illetékes miniszterrel egyetértve rendel ki. Tényleges szolgálatban álló ítélobíró vagy ügyész csak saját beleegyezésével és csak akkor lehet a hivatalhoz kirendelni, ha az igazságügyminisztériumban van alkalmazva. Tényleges szol-

gálatban álló ítélőbírót vagy ügyészt a külügyminiszter kívánására az igazságügyminiszter rendel ki a hivatalhoz.

5. §. Az igazságügyminiszter felügyelete alatt működő Jogvédő Iroda ezennel megszűnik, irattára a Vegyes Döntőbíróóságok mellett működő kormány megbízottak hivatalának adandó át.

6. §. Ez a rendelet kihirdetése napján (1924. február 24.) lép életbe és a végrehajtásról, valamint a hivatal további megszervezéséről a külügyminiszter a miniszterelnökkel, az igazságügyminiszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértve gondoskodik. (1520/1924. M. E. sz. r.)

A Vegyes Döntőbíróóságoknak nyújtandó jogsegély. A m. kir. minisztérium az 1922: XVII. t.-c. 6. §-ának harmadik bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a trianoni szerződés 231. cikkéhez tartozó függelék 24. §-ának, valamint 239. cikke f) és g) pontjának végrehajtásaként a következőket rendeli:

A kézbesítésre és bizonyítási felvételre vonatkozó jogsegély. 1. §. A bíróságok és más hatóságok a trianoni szerződés 239. cikkének a) pontja értelmében alakult Vegyes Döntőbíróóságoknak és a melléjük kirendelt magyar kormány megbízottaknak — különösen a kézbesítés és a bizonyításfelvétel tárgyában — jogsegélyt kötelesek nyújtani.

2. §. A peres félnek az eljáró Vegyes Döntőbíróóság előtt igazolt képviselője, ha a Döntőbíróóság eljárási szabályzata megengedi, a megkeresés alapján fogatosított bizonyításfelvételnél jelen lehet és általában gyakorolhatja a fél képviselőjét megillető jogokat, tekintet nélkül arra, hogy a magyar jogszabályok értelmében a fél képviseletére jogosítva van-e.

A Vegyes Döntőbíróóság mellé kirendelt magyar kormány megbízott a megkeresés fogatosítása alkalmával a magyar peres felet képviselheti vagy helyette eljárhat.

A magyar kormány megbízottat az előbbi bekezdés esetén felül is megilletik mindazok a jogok, amelyek a feleket megilletik. A megkeresett bíróság vagy más hatóság a felel közlendő határozatokat a kormány megbízottal is közölni köteles.

A Vegyes Döntőbíróóság mellé kirendelt idegen kormány megbízott a megkeresés fogatosításánál jelen lehet és a vegyes döntőbíróósági eljárási szabályokban megállapított jogait gyakorolhatja.

A 3—6. §-ok a végrehajtási jogsegélyről szólnak.

Vegyes rendelkezések. 7. §. A Vegyes Döntőbíróóság és a magyar bíróság vagy más hatóság a Vegyes Döntőbíróósághoz kirendelt magyar kormány megbízott útján érintkeznek egymással. A Vegyes Döntőbíróóságtól közvetlenül érkező megkeresést is el kell fogadni, ilyenkor azonban a megkeresést haladéktalanul közölni kell a Vegyes Döntőbíróóság mellé kirendelt magyar kormány megbízottal.

A Vegyes Döntőbíróóság megkeresését fordítás nélkül is el

kell fogadni és az arra adott válaszirathoz, valamint mellékeleihez fordítást nem kell csatolni. Ha a bíróságnak vagy más hatóságnak a megkeresés tekintetében nyelvi nehézségei vannak, annak lefordítására az illetékes magyar kormány megbízottat kérheti fel.

Ez utóbbinak fordítása a hiteles fordítást pótolja.

8. §. A Vegyes Döntőbíróságok mellé kirendelt magyar kormány megbízottak a megkeresések alapján eljáró bíróságok és más hatóságok előtti eljárásban nem kötelesek magukat ügyvéd által képviseltetni.

9. §. A Vegyes Döntőbíróságok megkeresése alapján fogantatott eljárás során az általában érvényben levő magyar jogszabályokat kell alkalmazni a jelen rendeletben megállapított eltérésekkel.

10. §. A jelen rendelet kihirdetésének napján (1925. máj. 26.) lép életbe és azt az igazságügyminiszter a külügyminiszterrel és pénzügyminiszterrel egyetértésben hajtja végre. (2930/1925. M. E. sz. r.).

Jogsegély.

Külföld általában.

1909: XIV. törvénycikk a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.

1. §. A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény az ország törvényei közé iktattatik. Szövege a következő:

I. Peres és nem peres ügyiratok közlése.

1. cikk. Polgári vagy kereskedelmi ügyekben a külföldön tartózkodó személyek részére szánt ügyiratok kézbesítését a szerződő Államokban akképen teljesítik, hogy a megkereső Állam konzula e végből kérelmet intéz ahhoz a hatósághoz, amelyet a megkeresett Állam kijelölt. A kérelemnek, amely magában foglalja ama hatóság megjelölését, ahonnan az átküldött ügyirat származik, továbbá a felek nevét és állását, a címzett lakását s az illető ügyirat természetét, a megkeresett hatóság nyelvén kell szerkesztve lennie. Ez a hatóság átküldi a konzulhoz a kézbesítés teljesítéséről tanuskodó iratot vagy közli azt az okot, amely a kézbesítés teljesítésének útjában állt.

Mindazokat a nehézségeket, amelyek a konzul kérelme alkalmából felmerülnek, diplomáciai úton kell kiegyenlíteni.

Mindégylek szerződő Államnak joga van a többi szerződő Államhoz intézett értesítésben kívánni, hogy a területén telje-

sítendő kézbesítésre irányuló kérelmet, amelynek az 1. bekezdésében említett adatokat kell magában foglalnia, diplomáciai uton intézzék hozzá.

Az előző rendelkezések nem állanak útjában annak, hogy a két szerződő Állam a közvetlen érintkezést állapíthassa meg egymás hatóságai között.

2. cikk. A kézbesítést a megkeresett Állam illetékes hatósága eszközölteti. Ez a hatóság, a 3. cikkben említett eseteket kivéve, a kézbesítés teljesítése végett arra szorítkozhatik, hogy az ügyiratot átadja a címzettnek, ha ez azt önként elfogadja.

3. cikk. Ha a kézbesítendő ügyirat akár a megkeresett hatóság nyelvén, akár az érdekelt két Állam közt megállapított nyelven van szerkesztve, vagy pedig ha ahhoz e nyelvek egyikén készült fordítás van csatolva, a megkeresett hatóság, amennyiben a kérelem ily kívánságot juttat vele szemben kifejezésre, az ügyiratot azon eljárás szerint kézbesítetteti, amelyet saját belső törvényhozása illetően kézbesítésekre előír, vagy pedig valamely különös eljárás szerint, föltéve, hogy ez az eljárás nem ellenkezik az utóbbi törvényhozással. Ha ily kívánság nem jut kifejezésre, a megkeresett hatóság elsősorban a 2. cikk rendelkezései értelmében igyekszik az ügyirat átadását eszközöltetni.

Ellenkező megállapodás hiányában az előző bekezdésben említett fordítást a megkereső Állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője vagy pedig a megkeresett Állam hites tolmácsa hitelesíti.

4. cikk. Az 1., a 2. és a 3. cikkben említett kézbesítés teljesítése csak akkor tagadható meg, ha az az Állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kellene, azt szuverenitására vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

5. cikk. A kézbesítés bizonyítékául vagy a címzettnek keltezett és hitelesített elismervénye szolgál, vagy pedig a megkeresett Állam hatóságának tanusítványa a kézbesítés tényéről, alakjáról és időpontjáról.

Ha a kézbesítendő ügyiratot kettős példányban küldötték át, az elismervényt vagy a tanusítványt az egyik példányra kell rávezetni vagy ahhoz csatolni.

6. cikk. Az előző cikkek rendelkezései nem akadályozzák azt:

1. hogy az ügyiratok a külföldön tartózkodó érdekeltk részére közvetlenül posta útján legyenek megküldhetők;

2. hogy az érdekeltk kézbesítéseket közvetlenül a rendeltetési hely országának hatósági végrehajtóival vagy illetékes hivatalnokaival teljesíttethessenek;

3. hogy minden egyes Állam a külföldön tartózkodó személyek részére szánt kézbesítéseket közvetlenül diplomáciai vagy konzuli tisztviselőivel teljesíttethesse.

Ezen esetek mindegyikében az előző pontok szerint lehetséges eljárás csak annyiban nyerhet alkalmazást, amennyiben azt az érdekelt Államok közt létrejött egyezmények hiányában az az Állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kell, nem ellenzi. Ez az Állam nem ellenezheti az 1. bekezdés 3. pontjában említett eljárást abban az esetben, ha az ügyiratot kényszer nélkül a megkereső Állam polgára részére kell kézbesíteni.

Jegyzet. A kényszer nélküli kézbesítés így történik: Azon fél, akinek az illető bírósági okirat kézbesítendő, a megkeresett kir. bíróság eljáró bírójához beidézendő. Az idézvényen a kézbesítendő okirat száma, megnevezése és tárgya rövid kivonatban kiteendő és a fél felhívandó, hogy 8 nap alatt az eljáró bírónál vagy személyesen, vagy megbízással ellátott képviselője által az okirat átvétele végett annál bizonyosabban jelentkezék, mert különben a beküldött okirat a megkereső bíróságnak oly megjegyzéssel fog visszaküldetni, hogy az illető azt átvenni vonakodott. A beidézett félnek vagy megbízottjának jelentkezésekor az eljáró bíró az okirat tartalmát az illető féllel közli és egyúttal arra is figyelmezteti, hogy a kérdéses okiratot elfogadhatja, vagy indokolva, vagy indokolás nélkül annak elfogadását megtagadhatja. (2951/1893. I. M. sz. rend.)

7. cikk. A kézbesítéséért semmiféle díj vagy költség megtérítésének nincsen helye.

Mindazonáltal, ellenkező megállapodás hiányában, a megkeresett Állam követelheti a megkereső Államtól ama költségek megtérítését, amelyeket a 3. cikk eseteiben hatósági végrehajtó közreműködése vagy különös eljárás alkalmazása okozott.

II. Megkeresések.

8. cikk. Polgári vagy kereskedelmi ügyekben az egyik szerződő Állam bírói hatósága saját törvényhatóságának rendelkezésihez képest megkeresést intézhet egy másik szerződő Állam illetékes hatóságához ennek hatáskörébe tartozó akár per-fölszerelési, akár más bírói cselekmény teljesítése végett.

9. cikk. A megkereséseket a megkereső Állam konzula eljuttatja ahhoz a hatósághoz, amelyet a megkeresett Állam kijelölt. Ez a hatóság átküldi a konzulhoz a megkeresés teljesítéséről szóló iratot vagy közli azt az okot, amely a megkeresés teljesítésének útjában állt.

Mindazokat a nehézségeket, amelyek ezen érintkezés alkalmából felmerülnek, diplomáciai úton kell kiegyenlíteni.

Mindegyik szerződő Államnak joga van a többi szerződő Államhoz intézett értesítésben kívánni, hogy azokat a megkereséseket, amelyeket az ő területén kell teljesíteni, diplomáciai úton küldjék át hozzá.

Az előző rendelkezések nem állanak útjába annak, hogy két szerződő Állam a megkeresések közvetlen átküldését állapíthassa meg egymás hatóságai között.

10. cikk. Ellenkező megállapodás hiányában a megkeresést akár a megkeresett hatóság nyelvén, akár az érdekelt két Állam közt megállapított nyelven kell szerkeszteni, vagy pedig csatolni kell hozzá e nyelvek egyikén készült fordítást, amelyet a megkereső Állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője vagy pedig a megkeresett Állam hites tolmácsa hitelesít.

11. cikk. A bírói hatóság, amelyhez a megkeresés intézve van, köteles annak eleget tenni és e végből ugyanolyan kényszereszközöket alkalmaz, mint a megkeresett Állam hatóságaitól származó megkeresésnek vagy pedig valamely érdekelt fél részéről ily célból előterjesztett kérelemnek teljesítésénél. Ezeket a kényszereszközöket nem kell szükségképpen alkalmazni, ha ügyfelek személyes megjelenéséről van szó.

A megkereső hatóságot, ha kívánja, értesíteni kell a kért cselekmény teljesítésének időpontjáról és helyéről, hogy az érdekelt félnek módjában álljon annál megjelenni.

A megkeresés teljesítése csak akkor tagadható meg:

1. ha az okmány hitelessége kétséges;
2. ha a megkeresett Államban a megkeresés teljesítése nem tartozik a bírói hatalom hatáskörébe;
3. ha az az Állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kellene, azt szuverénítésára vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

12. cikk. A megkeresett hatóság illetéktelensége esetében a megkeresést hivatalból át kell tenni a megkeresett Állam azon bírói hatóságához, amely az utóbbi Államnak törvényhozása által megállapított szabályok szerint illetékes.

13. cikk. Mindazokban az esetekben, amelyekben a megkeresést a megkeresett hatóság nem teljesítette, az utóbbi arról a megkereső hatóságot haladéktalanul értesíti, megjelölve a 11. cikk esetében az okokat, amelyek miatt a megkeresés teljesítését megtagadta és a 12. cikk esetében azt a hatóságot, amelyhez a megkeresést áttette.

14. cikk. A bírói hatóság, amely a megkeresést teljesíti, az eljárás tekintetében saját országának törvényeit alkalmazza.

Mindazonáltal eleget kell tenni a megkereső hatóság ama kérelmének, hogy a megkeresés teljesítése különös eljárás szerint történjék, feltéve, hogy ez az eljárás nem ellenkezik a megkeresett Állam törvényhozásával.

15. cikk. Az előző cikkek rendelkezései nem zárják ki azt, hogy mindegyik Állam közvetlenül saját diplomáciai vagy konzuli tisztviselőivel teljesíttesse a megkereséseket, ha ezt az érdekelt államok közt létrejött egyezmények megengedik vagy ha

az az Állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kell, nem ellenzi.

16. cikk. A megkeresések teljesítéséért semmiféle díj vagy költség megtérítésének nincsen helye.

Mindazonáltal ellenkező megállapodás hiányában a megkeresett Állam követelheti a megkereső Államtól a tanuk vagy szakértők részére fizetett díjaknak, úgyszintén ama költségeknek megtérítését, amelyeket tanuk önkéntes megjelenésének elmaradása miatt hatósági végrehajtó igénybevétele okozott vagy pedig a 14. cikk. 2. bekezdésének esetleges alkalmazása idézett elő.

III. Perbeli biztosíték.

17. cikk. A szerződő Államok bármelyikének ezen Államok egyikében lakóhellyel bíró polgárai, akik ezen Államok valamelyikének bíróságai előtt mint felperesek vagy beavatkozók lépnek fel, nem kötelezhetők semmiféle biztosítéokra vagy bármi néven nevezendő letétre, sem azon az alapon, mert idegenek, sem pedig azon az alapon, mert az országban nincsen lakóhelyük vagy tartózkodó helyük.

Ugyanez a szabály áll arra az előlegezésre, amelyet a bírósági költségek biztosítása végett lehetne követelni a felperesektől vagy beavatkozóktól.

Azok az egyezmények, amelyekkel egyes szerződő Államok saját polgáraik részére a lakóhelytől függetlenül kötötték ki a mentességet a perbeli biztosíték vagy a bírósági költségek előlegezése alól, érvényben maradnak.

18. cikk. Az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott elmarasztaló határozatok alapján, amelyek a szerződő Államok valamelyikében olyan felperes vagy beavatkozó ellen keletkeztek, aki a perbeli biztosíték, a letét vagy a bírósági költségek előlegezése alól akár a 17. cikk 1. és 2. bekezdése, akár pedig azon Állam törvénye értelmében, ahol a per megindított, fel van mentve, a végrehajtást diplomáciai úton előterjesztett kérelemre az illetékes hatóság a többi szerződő államok mindegyikében ingyenesen elrendelheti.

Ugyanez a szabály nyer alkalmazást azokra a bírói határozatokra, amelyek az eljárási költségek összegét utólagosan allapítják meg.

Az előző rendelkezések nem állanak útjában két szerződő állam olyan megállapodásának, amely szerint kölcsönösen megengedik, hogy az érdekelt fél a végrehajtási kérelmet közvetlenül is előterjeszthesse.

19. cikk. A költségekben és kiadásokban marasztaló határozatok alapján a végrehajtást a felek meghallgatása nélkül kell elrendelni, de elrendelése után a fellebbvitel útja azon ország

törvényhozásának megfelelően, ahol a végrehajtást folyamatba teszik, az elmarasztalt fél számára nyitva marad.

Az a hatóság, amely a végrehajtási kérelem tárgyában a határozat hozatalára illetékes, csak annak vizsgálatára szorítkozik:

1. vajjon az ország törvényei szerint, ahol az elmarasztaló határozat keletkezett, a határozat kiadmánya tartalmazza-e mindazokat a kellékeket, melyek közhitelességéhez szükségesek;

2. vajjon, ugyanazon törvény szerint, a határozat jogerőre emelkedett-e;

3. vajjon a határozat rendelkező része akár a megkeresett hatóság nyelvén, az érdekelt állam közt megállapított nyelven van-e szerkesztve, vagy pedig ahhoz e nyelvek egyikén készült fordítás van-e csatolva és vajjon az utóbbit, ellenkező megállapodás hiányában a megkereső állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője vagy a megkeresett állam hites tolmácsa hitelesítette-e.

A 2. bekezdés 1. és 2. pontjában megszabott előfeltételek teljesítésének igazolására elég, ha a megkereső állam illetékes hatósága tanusítványt állít ki arról, hogy a határozat jogerőre emelkedett. Ennek a hatóságnak illetékességét, ellenkező megállapodás hiányában a megkereső állam igazságügyi igazgatásának élén álló legfőbb tisztviselő bizonyítja. A tanusítványt és a bizonyítványt, amelyekről az imént volt szó, a 2. bekezdés 3. pontja alatt foglalt szabálynak megfelelően kell szerkeszteni vagy fordítással ellátni.

IV. Szegénységi jog.

* 20. cikk. A szerződő Államok mindegyikének polgárai az összes többi szerződő Államokban éppen úgy fognak részesülni a szegénységi jogban, mint maguk a belföldiek, ha alkalmazkodnak azon Állam törvényhozásához, ahol a szegénységi jogot kéri.

21. cikk. A szegénységi bizonyítványt vagy a szegénységi nyilatkozatot minden esetben az idegen rendes tartózkodó helyének hatóságai állítják ki vagy veszik át, vagy ha rendes tartózkodó helye nincs, tényleges tartózkodó helyének hatóságai. Abban az esetben, ha az utóbbiak nem tartoznak valamelyik szerződő Állam hatóságai közé és nem állítanak ki ily nyilatkozatokat, elég oly bizonyítvány vagy nyilatkozat, amelyet a külföldi hazájának diplomáciai vagy konzuli tisztviselője állított ki vagy vett át.

Ha a kérelmező nem tartózkodik abban az országban, ahova a kérelmet intézi, a szegénységi bizonyítványt vagy szegénységi nyilatkozatot azon országnak valamelyik diplomáciai vagy konzuli tisztviselője fogja ingyenesen hitelesíteni, ahol az okmányt használni kell.

22. cikk. A szegénységi bizonyítvány kiállítására vagy a szegénységi nyilatkozat átvételére illetékes hatóság felvilágosításokat szerezhet a többi szerződő államok hatóságaitól a kérelmező vagyoni helyzetéről.

A hatóság, amely a szegénységi jog iránt előterjesztett kérelem tárgyában határozni hivatva van, megtartja saját hatáskörének korlátai közt azt a jogát, hogy ellenőrizhesse az eléje terjesztett bizonyítványokat, nyilatkozatokat és felvilágosításokat.

23. cikk. Ha valamelyik szerződő Állam polgára a szegénységi jogban részesült, akkor azokért a kézbesítésekért, amelyeket ugyanabban a perben a többi szerződő Államok valamelyikében kell teljesíteni, a megkereső Állam a megkeresett Állam részére csak a 3. cikkhez képest alkalmazott különös eljárásból származó költségeket téríti meg.

Ugyanabban az esetben a megkeresések teljesítéseért a megkereső Állam a megkeresett Állam részére csak a tanúk és szakértők díjait, valamint a 14. cikk 2. bekezdésének alkalmazásából eredő költségeket téríti meg.

V. Személyfogság.

24. cikk. Személyfogság, akár mint végrehajtási eszköz, akár mint egyszerű biztosítási rendszabály, polgári vagy kereskedelmi ügyekben, nem alkalmazható a szerződő Államok valamelyikéhez tartozó idegenekkel szemben olyan esetekben, amelyekben az nem volna alkalmazható az illető ország polgárai ellen. Oly tény, amelynek alapján az országban tartózkodó belföldi a személyfogság megszüntetését kérheti, ezt a hatást bármelyik szerződő Állam polgárának érdekében előidézi akkor is, ha ez a tény külföldön állt be.

VI. Záró rendelkezések.

25. cikk. A jelen Egyezmény meg fog erősíteni és a megerősítő okiratok Hágában le fognak tétetni, mihelyt a magas szerződő Felek közül hatan abban a helyzetben lesznek, hogy így intézkedhessenek.

A megerősítő okiratok minden letételéről jegyzőkönyvet kell majd szerkeszteni, amelynek egy-egy hiteles másolata diplomáciai úton mindegyik szerződő Állam részére meg fog küldetni.

26. cikk. A jelen Egyezmény magától nyer alkalmazást a szerződő Államok európai területeire.

Ha valamelyik szerződő Állam azt kívánja, hogy az Egyezmény Európán kívül fekvő területein, birtokain vagy gyarmataiban vagy konzuli bíraskodásának kerületeiben hatályba lépjen, közölni fogja ezt a szándékát egy iratban, melyet Német-

alföld Kormányának levéltárába kell majd elhelyezni. Ez a Kormány az iratról egy-egy hiteles másolatot fog küldeni diplomáciai úton a szerződő Államok mindegyikének. Az Egyezmény hatálya fog lépni azoknak az Államoknak egymás közt való viszonyaiban, amelyek a fenti közlésre beleegyező nyilatkozatot tettek és azokra az Európán kívül fekvő területekre, birtokokra vagy gyarmatokra, valamint a konzuli bíraskodásnak azokra a kerületeire nézve, amelyekre a közlés vonatkozott. A beleegyező nyilatkozatot szintén Németalföld Kormányának levéltárába kell majd elhelyezni, amely Kormány arról egy-egy hiteles másolatot fog küldeni diplomáciai úton a szerződő Államok mindegyikének.

27. cikk. Azok az Államok, amelyek a negyedik nemzetközi magánjogi Konferencián képviselve voltak, a jelen Egyezményt a megerősítő okiratoknak a 25. cikk 1. bekezdésében említett letételéig aláírhatják.

E letétel után még mindig szabadságukban áll az Egyezményhez egyszerűen csatlakozni. A csatlakozni kívánó Állam ezt a szándékát egy iratban fogja közölni, amelyet Németalföld Kormányának levéltárába kell majd elhelyezni. Ez a Kormány az iratról egy-egy hiteles másolatot fog küldeni diplomáciai úton a szerződő Államok mindegyikének.

28. cikk. A jelen Egyezmény az 1896. évi november hó 14-én kelt nemzetközi magánjogi Egyezményt és ennek 1897. évi május hó 22-én kelt Pótjegyzőkönyvét helyettesíti.

Hatályba lép a hatvanadik napon attól az időponttól számítva, amikor mindazok az államok, amelyek az 1896. évi november hó 14-én kelt Egyezményt aláírták vagy ahhoz csatlakoztak, a jelen Egyezményre vonatkozó megerősítő okiratokat letették, legkésőbb azonban 1909. évi április hó 27-én.

A 26. cikk 2. bekezdésének esetében ez az Egyezmény a beleegyező nyilatkozat kelte után négy hónap mulva, a 27. cikk 2. bekezdésének esetében pedig a csatlakozások közlésének kelteől számított hatvanadik napon lép hatályba.

Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy a 26. cikk 2. bekezdése értelmében közléseket csak akkor lehet tenni, miután már a jelen Egyezmény a jelen cikk 2. bekezdéséhez képest hatályba lépett.

29. cikk. A jelen Egyezmény tartama öt év, hatályba lépésének a 18. cikk 2. bekezdésében említett napjától számítva.

Ez az időtartam az említett naptól kezdődik még azokra az államokra nézve is, amelyek a megerősítő okiratot e nap után tették le vagy későbbben csatlakoztak az Egyezményhez és ugyanez áll a 26. cikk 2. bekezdése értelmében tett beleegyező nyilatkozatokra is.

Az Egyezmény öt évről öt évre hallgatagon megújul, ha csak fel nem mondják.

A felmondást a 2. és 3. bekezdésben jelzett időtartam előtt legalább hat hónappal Németalföld Kormányával kell közölni, amely arról értesíteni fogja az összes többi szerződő Államokat.

A felmondás csak az Európán kívül fekvő területekre, birtokokra vagy gyarmatokra vagy pedig csak a konzuli bírásokodás kerületeire szorítkozhatik, de a felmondásnak a 26. cikk 2. bekezdéséhez képest tett egy és ugyanazon közlés egész tartalmát fel kell ölelnie.

A felmondás hatása csak arra az Államra terjed ki, amelytől származik. Az Egyezmény a többi szerződő Államokra nézve hatályban marad.

Ennek hiteléül az illető meghatalmazottak a jelen egyezményt aláírták és pecsétjeikkel ellátták.

Kelt Hágában, az ezerkilencszázötödik évi július hó 17-én, egyetlen példányban, amely a németalföldi kormány levéltárában fog letéetni és amelynek egy-egy hitelesített másolata diplomáciai úton meg fog küldetni azon Államok mindegyikének, amelyek a negyedik nemzetközi magánjogi értekezleten képviselve voltak.

2. §. Felhatalmaztatik az igazságügyminiszter, hogy a jelen törvénnyel becikkelyezett egyezmény folytán szükséges eljárást rendelettel szabályozza. Horvát-Szlavonországokban ezen eljárás szabályozása iránt Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja intézkedik.

1926: XIX. t.-c. a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt és az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 27. cikkének módosítása céljából az 1924. évi július hó 4-én Hágában kelt Jegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.

1. §. A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt és az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 27. cikkének módosítása céljából az 1924. évi július hó 4-én Hágában kelt Jegyzőkönyv az ország törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett Jegyzőkönyv hivatalos magyar fordítása a következő:

Jegyzőkönyv.

A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezményben részes Hatalmak lehetővé öhajtván tenni, hogy ehhez az Egyezményhez a negyedik nemzetközi magánjogi értekezleten képviselve nem volt azok az Államok is csatlakozhassanak, amely Államoknak csatlakozási kívánságát a Szerződő Hatalmak kedvezően fogadták vagy fogadják fogadni, megállapodtak, hogy a németalföldi külügyminisz-

tériumban az említett csatlakozási bejelentések elfogadása és megállapítása céljából jegyzőkönyv nyitassék, amely csatlakozások hatálya az említett jegyzőkönyv aláírását követő 60-ik napon fog kezdődni.

A jelen jegyzőkönyv meg fog erősíteni és a megerősítő okiratok Hágában le fognak tételni, mihelyt ezt az aláíró Hatalmak közül hat megteheti.

Ez a megállapodás hatályba fog lépni attól az időponttól számított harmincadik napon, amidőn az aláíró Hatalmak megerősítő okirataikat letették.

Aminék hitelül az e célból kellően meghatalmazott alulírottak aláírták a mai napon kelt jegyzőkönyvet, amelynek egy hiteles másolata az aláíró Hatalmak mindegyikének meg fog küldetni.

Kelt Hágában, az 1924. évi július hó 4-én.

A francia kormány a jelen jegyzőkönyvet abból a célból írta alá, hogy lehetővé tegye a negyedik nemzetközi magánjogi Értekezleten nem képviselt államok részére az 1905. évi július hó 17-én kelt egyezményhez való csatlakozást. Megállapítja azonban, hogy ez az egyezmény Franciaország és az új csatlakozó államok között nem alkalmazható.

3. §. A jelen törvény kihirdetésének napján lép életbe, még pedig a 2. §-ban foglalt Jegyzőkönyv életbelépésének napjától kezdődő hatállyal.

4. §. A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg, aki a Jegyzőkönyv életbelépésének napját rendelettel fogja közzéteni.

Az 1926: XIX. törvénycikk 4. §-a alapján a m. kir. igazságügyminiszter a következőket teszi közzé:

1. A németalföldi kir. kormány közölte a m. kir. kormánnyal, hogy a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt — s az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott — nemzetközi egyezmény 27. cikkének módosítása céljából az 1924. évi július hó 4-én Hágában kelt — s az 1926: XIX. törvénycikkbe iktatott — Jegyzőkönyvet az összes aláíró államok megerősítették és az utolsó megerősítés 1926. évi május hó 6-án történt.

Az említett Jegyzőkönyv tehát — harmadik bekezdése értelmében — 1926. évi június hó 5-én életbe lépett.

II. A németalföldi kir. kormány továbbá azt is közölte a m. kir. kormánnyal, hogy a fenti Jegyzőkönyv alapján Lengyelország úgy saját, mint Danzig szabad város nevében az említett hágai perjogi egyezményhez 1926. évi június hó 9-én csatlakozott.

E csatlakozás folytán a szóbanforgó egyezmény — az említett Jegyzőkönyv első bekezdése értelmében egyfelől Magyar-

ország, másfelől Lengyelország és Danzig szabad város között — 1926. évi augusztus hó 8-án hatályba lépett.

III. p. l. alább (48200/1926. I. M. sz. r.)

A m. kir. igazságügyminiszternek 1909. ápr. 26. 9000/1909. I. M. számú rendelete a polgári eljárásra vonatkozólag, az 1905. évi július 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1909: XIV. t.-c. végrehajtása tárgyában.

A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július 17-én Hágában kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1909: XIV. törvénycikk 2. §-ában nyert felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

I. Általános határozatok:

1. §. Az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény, amely 28. cikkének I. bekezdése szerint az 1896. évi november 14-én kelt nemzetközi magánjogi egyezményt és ennek 1897. évi május 22-én kelt póttjegyzőkönyvét (1899. évi XIII. t.-c.) helyettesíti, a polgári eljárás egyes tárgyaira vonatkozó viszonyainkat a következő államokkal szemben szabályozza.

Jegyzet. A későbbi változásokról szól a 48200/1926. I. M. sz. r. III. pontja:

III. A hágai perjogi egyezmény hatálybalépésétől, vagyis 1909. évi április hó 27. napjától kezdve az egyezmény hatályát illetően különböző változások történtek, nevezetesen: az 1921: XXXIII. törvénycikkbe iktatott trianoni szerződés 221. cikke értelmében a világháború által az abban résztvett államok között hatályában felfüggesztett egyezményt a trianoni szerződés életbelépésétől, vagyis 1921. évi július hó 26-ától az egyezményben résztvett szerződő felek a maguk részéről újból alkalmazták, kivéve Franciaországot, Portugáliát és Romániát, Romániára nézve azonban a polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdésekre vonatkozólag Romániával kötött, 1924. évi április hó 16-án Bukarestben kelt és az 1925: VI. törvénycikkbe iktatott Egyezmény 2. cikke értelmében 1925. évi június hó 24-től fogva a hágai perjogi egyezmény újból alkalmazandó; Oroszországot illetően az egyezmény újbóli alkalmazása eddig megállapítva nem lett; a szóbanforgó egyezményt Luxemburg is megerősítette (22.500/1909. I. M. sz. rend. I. K. XIX. évf. 5. szám, 154. lap); az egyezmény hatálya Marokkónak spanyol védnökség alatt álló területére is kiterjesztetett (11.347/1925. I. M. sz. rend., I. K. XXXIV. évf. 4. szám, 47. lap). Ennélfogva a 9.000/1909. I. M. sz. rend. (I. K. XVIII. évf. 4. sz., 119. lap) 1. §-a akként módosul, hogy az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény a polgári eljárás egyes tárgyaira vo-

natkozó viszonyainkat jelenleg a következő államokkal szemben szabályozza:

1. Belgium, 2. Dánország, 3. Danzig szabad város, 4. Lengyelország, 5. Luxemburg, 6. Marokkó spanyol védnökség alatt álló területe, 7. Németalföld, 8. Német-Birodalom, 9. Norvégország, 10. Olaszország, 11. Románia, 12. Spanyolország, 13. Svájc, 14. Svédország. (1926. okt. 5-én. 48200/1926. I. M.)

2. §. Az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezményre vonatkozó megerősítő okiratokat az összes szerződő felek az 1909. évi április 24. napján tették le Hágában.

Ennélfogva az egyezmény 28. cikkének 2. bekezdése és 29. cikkének 1. bekezdése értelmében az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott egyezmény hatálya az 1909. évi április 27. napján kezdődik s tartama ugyanattól a naptól kezdve számíttatik. Ugyanakkor az 1899: XIII. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezménynek, pótlejegyzőkönyvnek és csatlakozási jegyzőkönyvnek hatálya általában megszűnik.

Jegyzet. Utóbb csatlakozott még: Cseh-Szlovákia 1926. dec. 20-iki hatállyal: 59832/1926. I. M. sz. (I. K. 205.); *Finnország* 1927. jan. 23-iki hatállyal: 62208/1926. I. M. sz. r. (I. K. XXXVI. 1.); *Esztország* 1930. január 22-iki hatállyal: 1600/1930. I. M. sz. r. (I. K. XXXIX. 24. 1.); *Lettország* 1930. május 26-iki hatállyal: 21300/1930. I. M. (I. K. XXXIX. 74. 1.); *Jugoszlávia* 1930. június 7-iki hatállyal: 20.048/1930. I. M. (I. K. XXXIX. 74. 1.) Alkalmazást nyer az egyezmény Ausztriával szemben is. — Bulgáriára nézve az 1912: XXVIII. t.-cikkbe iktatott perjogi egyezmény irányadó s a végrehajtása tárgyában 33000/1912. I. M. sz. a. kibocsátott rendelet 5. §-a értelmében a 9000/1909. I. M. sz. r. nyer alkalmazást.

II. Peres és nem peres ügyiratok közlése. (Kézbesítések.)

A) Magyarországi ügyiratok kézbesítése külföldön.

3. §. Az egyezmény 1. cikkének 1. bekezdése szerint polgári vagy kereskedelmi ügyekben a külföldön tartózkodó személyek részére szánt ügyiratok kézbesítését a szerződő államokban akképen teljesítik, hogy a megkereső állam konzula e végből kérelmet intéz ahhoz a hatósághoz, amelyet a megkeresett állam kijelölt; de az I. cikk 3. bekezdése szerint mindegyik szerződő államnak joga van a többi szerződő államokhoz intézett értesítésben kívánni, hogy a területén teljesítendő kézbesítésre irányuló kérelmet diplomáciai uton intézzék hozzá.

A magyar bíróságok polgári vagy kereskedelmi ügyekben az 1. §-ban felsorolt külföldi államok területén kézbesítendő ügyiratokat — hacsak az illető külföldi állammal a közvetlen érintkezés megengedve (8. §.) nincs — kézbesítési vevennyel együtt rendszerint kísérő-irat nélkül, a magyar kir. igazságügy-

minisztériumhoz terjesztik fel, amely vagy a megkeresett államban levő illetékes (cs. és kir. osztrák-) magyar konzuli hivatalhoz juttatja el azokat megfelelő intézkedés végett, vagy — ha oly szerződő államról van szó, amely a területén teljesítendő kézbesítésekre a diplomáciai ut igénybevételét kívánja — diplomáciai úton gondoskodik az iratok továbbításáról.

4. §. Az egyezmény 1. cikkének 1. és 3. bekezdései szerint a külföldön teljesítendő kézbesítés iránt akár konzuli, akár diplomáciai úton előterjesztett kérelemnek magában kell foglalnia ama hatóság megjelölését, ahonnan az átküldött ügyirat származik, továbbá a felek nevét és állását, a címzett lakását s az illető ügyirat természetét.

Ezért a magyar bíróságoknak az 1. §-ban felsorolt külföldi államok területén teljesítendő kézbesítés végett a m. kir. igazságügyminisztériumhoz felterjesztendő ügyiratokat akként kell szerezsteniök, hogy azokból az előbbi bekezdésben említett minden adat világosan kitűnjék.

Ha a külföldön kézbesítendő ügyirat határnapra idézést vagy határnapról értesítést tartalmaz, a magyar bíróságnak a határnap kitűzésénél gondot kell fordítani arra, hogy a külföldön tartózkodó érdekeltnek attól az időponttól számítva, amikor az ügyiratot minden valószínűség szerint majd átveheti, a kitűzött határnapig a körülményekhez mért elegendő ideje maradjon a megjelenésre vagy képviseltetésre.

Ugyancsak gondot kell fordítania a magyar bíróságnak arra is, hogy a külföldön kézbesítendő ügyiratok kézbesítési vevényein a címzett lakása — az ország, közigazgatási kerület, város vagy más község és szükség esetében a városi kerület, utca és házsám pontos megjelölésével — minden kétséget kizáró módon legyen meghatározva.

5. §. Az egyezmény 2. cikke és 3. cikkének 1. bekezdése szerint: ha a kézbesítendő ügyirat akár a megkeresett hatóság nyelvén, akár az érdekelt két állam közt megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) van szerkesztve, vagy pedig ha ahhoz e nyelvek egyikén készült fordítás van csatolva, a megkeresett hatóság, amennyiben a kérelem ily kívánságot juttat vele szemben kifejezésre, az ügyiratot azon eljárás szerint kézbesítetteti, amelyet saját belső törvényhozása illetően kézbesítésekre előír, vagy pedig valamely különös eljárás szerint, feltéve, hogy ez az eljárás nem ellenkezik az utóbbi törvényhozással; ha ily kívánság nem jut kifejezésre, valamint ha a kézbesítendő ügyirat akár a megkeresett hatóság nyelvén, akár az érdekelt két állam közt megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) nincs szerkesztve, vagy pedig, ha ahhoz e nyelvek egyikén készült fordítás nincs csatolva, akkor a megkeresett állam illetékes hatósága a kézbesítés teljesítése végett arra szorítkozhatik, hogy az ügyiratot átadja a címzettnek, ha ez azt önként elfogadja.

E szerint az 1. §-ban felsorolt államok vaalmelyikében kézbesítendő magyar bírósági ügyiratokat ezentúl is lehet ugyan fordítás nélkül a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz felterjeszteni, de abban az esetben, ha az ügyirat nincs a megkeresett hatóság nyelvén, vagy a kézbesítés végett megkeresett állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) szerkesztve vagy e nyelvek egyikén készült fordítással felszerelve, a megkeresett külföldi hatóság a külföldön tartózkodó címzett tetzésétől teheti függővé, hogy a címzett az ügyiratot átveszi-e*)

Ha tehát a magyar bíróság azt kívánja biztosítani, hogy az 1. §-ban felsorolt külföldi államok valamelyikébe szánt ügyirat ott a megkeresett állam saját belső törvényhozásának megfelelő eljárás szerint, vagyis amennyiben e törvényhozás értelmében lehetséges, szükség esetében kényszer útján kézbesíttessék, akkor a külföldön kézbesítendő ügyiratot, valamint kézbesítési vevényét és egyéb mellékleteit vagy a megkeresett külföldi hatóság nyelvén, vagy a kézbesítés végett megkeresett állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) szerkesztve, vagy a 6. §. szem előtt tartásával ily nyelven készült hiteles fordítással felszerelve kell a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz felterjeszteni, amely a fordításoknak az egyezmény 3. cikke 2. bekezdésében előírt hitelesítéséről és arról gondoskodik, hogy a kézbesítés a jelen bekezdésben említett eljárás szerint történjék.

Az előbbi bekezdés szabályait kell alkalmazni akkor is, ha a magyar bíróságnak arra nyílnék alkalma, hogy a külföldön teljesítendő kézbesítésnél a jelen §. első bekezdésében érintett oly különös eljárás követését kívánja, amely a megkeresett állam törvényhozásával nem ellenkezik.

6. §. Amennyiben a jelen §-nak 2., 3. és 4. bekezdései eltérően nem rendelkeznek, az 5. §. 3. bekezdésében említett fordításokat a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítése nélkül kell beszerezni és egyébként is e fordítások beszerzésének módozataira, továbbá a fordítási költségek előlegezésére és viselésére, úgyszintén az összefüggő kérdésekre nézve az 58.600/1916. I. M. sz. rendeletet (I. K. XXV. évf. 11. szám mell.) — kell szem előtt tartani.

Az orosz (nem ruthén, hanem nagyorosz) nyelvű fordítások beszerzése végett jövőben is a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz lehet fordulni, de a felterjesztendő iratokat ezentúl előzetesen német nyelvű fordításokkal ellátni nem kell. (Az orosz fordítások költségének előlegezésére az 1893. évi július hó 4-én 25.136. I. M. szám alatt kelt rendelet harmadik

*) A kényszer nélküli kézbesítésre nézve l. az 1909. évi XIV. t.-c.-be iktatott Hágai Egyezmény 6. cikkéhez fűzött jegyzetet.

bekezdése irányadó.) Egyebekben a következő bekezdés szabályai nyerne megfelelő alkalmazást.

A Romániában kézbesítendő magyar bírósági ügyiratokat, kézbesítési vevényeiket és egyéb mellékleteiket — amennyiben a Romániában használt nyelvjárásnak teljesen megfelelő fordítás beszerzése nehézséggel járna — román fordítás nélkül lehet felterjeszteni a magyar kir. igazságügyminiszterhez akkor is, ha az 5. §. 3. és 4. bekezdésében említett kézbesítésre van szükség, de ezt a szükségletet a felterjesztés alkalmával jelezni kell. Ily esetben a fordítások csatolása iránt a magyar kir. igazságügyminiszterium intézkedik és mihelyt a felmerülő fordítási költség tudomására jut, a magyar bíróságot felhívja, hogy annak összegét szabályszerűen (1916. évi 58600. I. M. számú tolmácsi rendelet) fedezve, a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz továbbítás végett mutassa be.

Az előbbi bekezdésben foglalt szabályok nyerne megfelelő alkalmazást akkor is, ha oly nyelvű fordításra van szükség, amely nyelvre nézve hites tolmács egyik magyar bíróságnál sincs.

A magyar bíróság részére évenként kiadott hivatalos nap-tár az egyes nyelvek szerint csoportosítva közli azoknak a bíróságoknak jegyzékét, amelyeknél az illető nyelvre hites tolmács van alkalmazva. A tolmácsot nemcsak az a bíróság, amelynél alkalmazva van, hanem más bíróság is igénybe veheti.

Ha a jövőben az 1. §-ban felsorolt valamelyik külföldi állammal az egyezmény 3. cikkének 1. bekezdéséhez és 10 cikkéhez képest megállapodás jönne létre az iránt, hogy az iratokat nem a megkeresett hatóság nyelvén, hanem a közös egyetértéssel megállapított más nyelven kell szerkeszteni vagy fordításal ellátni, ez külön rendelettel fog közzététetni.

7. §. Az egyezmény 1. cikke 1. bekezdésének 3. mondata szerint a megkeresett államnak az a hatósága, amelyhez a megkereső állam konzula a kézbesítésre irányuló kérelmet intézte, a konzulhoz küldi át a kézbesítés teljesítéséről tanuskodó iratot vagy közli azt az okot, amely a kézbesítés teljesítésének útjában állt.

A magyar konzuli hivatalok a kézbesítés eredményéről szóló iratokat vagy közleményeket közvetlenül — tehát a magyar kir. igazságügyminiszterium közvetítése nélkül — ahhoz a magyar bírósághoz juttatják el, amelytől a kézbesítendő ügyirat származott.

A postaköltség fedezéséről — a közvetlen érintkezés esetét kivéve (8. §.) — a kézbesítést kérő magyar bíróságnak gondoskodnia nem kell.

Oly államokból, amelyek az egyezmény 1. cikkének 3. bekezdése értelmében (3. §. 1. bek.) a területükön teljesítendő kézbesítésekre a diplomáciai ut igénybevételét kívánják, a kéz-

besítés eredményéről tanuskodó irat vagy a kézbesítés akadályának közlése ezáltal is a magyar kir. igazságügyminisztériumtól, esetleg valamelyik (cs. és kir. közös) diplomáciai hatóságtól fog érkezni a kézbesítést kérő magyar bírósághoz.

Ha magyar bíróság a külföldön kért kézbesítés tekintetében valamelyik (cs. és kir. osztrák)-magyar konzuli hivataltól, esetleg valamelyik (cs. és kir. közös) diplomáciai hatóságtól közvetlenül nyert közleményt nem tartja kielégítőnek, vagy ha késedelem vagy más ok miatt panasz merülne fel, vagy bárminő felvilágosításra volna szükség, a magyar bíróság a megfelelő intézkedés végett a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz fordul.

Ha a megkeresett külföldi hatóság a kézbesítés teljesítését az egyezmény 4. cikkére (10. §. 1. bek.) hivatkozva megtagadja, erről a magyar bíróságnak a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz jelentést kell tennie.

A magyarországi iratok külföldi kézbesítésének vagy a kézbesítés akadályának közlésétől a magyar bírósághoz érkező iratok és mellékleteik netalán szükséges fordításáról a magyar bíróság köteles gondoskodni és — amennyiben e fordítások költsége a tolmácsi rendelt értelmében nem fedezhető — azt a magyar bíróság irodaátalánya viseli. Az ilyen egyébként is rendszerint rövid értesítéseket hites tolmáccsal lefordíttatni nem szükséges, ha azok nyelvét a magyar bíróság valamelyik tagja érti.

8. §. Az egyezmény 1. cikkének utolsó bekezdése fentartja azt a lehetőséget, hogy két szerződő állam a kézbesítéseknél a közvetlen érintkezést állapíthassa meg egymás hatóságai között.

A magyar bíróságok részéről a közvetlen érintkezés — amennyiben nyelvbéli nehézségek fenn nem forognak — a szerződő államok közül ezentúl is csak a Német-Birodalom poroszországi igazságügyi hatóságaival van megengedve, de a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítésének igénybevétele e hatóságokkal szemben továbbra sincs elzárva; a Német-Birodalom többi országainak igazságügyi hatóságaival a közvetlen érintkezés — a legsürgősebb eseteket kivéve — nincs megengedve és a legsürgősebb esetekben is csak akkor foghat helyet, ha nyelvbéli nehézség nem forog fenn. A Német-Birodalomhoz tartozó országok igazságügyi hatóságaival folytatott közvetlen érintkezés esetében egyébként az 1901. évi augusztus 3-án 22.096. I. M. sz. a. kelt rendeletet*) kell követni, de az ebben idézett 1899. évi 30.021. I. M. számú rendelet és egyes §-ai helyett a jelen rendeletet és megfelelő §-ait kell érteni.

A magyar bíróság olyan ügyben, amelyre nézve a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítését már egyszer igénybe vette, a külföldi hatóságokkal többé nem érintkezhetik.

*) L. alább a Németbirodalom címe a.

B) Külföldi ügyiratok kézbesítése Magyarországon.

9. §. A magyar állam az 1. §-ban felsorolt államok irányában ezidőszerint egyikkel szemben sem adott kifejezést az egyezmény 1. cikkének 3. bekezdéséhez képest annak a kívánásának, hogy a területén teljesítendő kézbesítésekre irányuló kérelmet diplomáciai úton intézzék hozzá. Az 1. §-ban felsorolt államok igazságügyi hatóságaitól származó iratok kézbesítésére irányuló kérelmek tehát a magyar államhoz nem diplomáciai úton fognak érkezni, hanem azokat — amennyiben a megkereső állam egyes hatóságaival a közvetlen érintkezés megengedve (8. §.) nincs — a megkereső állam konzula fogja a jelen rendelet hatályosságának területén a m. kir. igazságügyminiszteriumhoz intézni, mint ahhoz a hatósághoz, amelyet evégből a magyar állam az egyezmény 1. cikke 1. bekezdésének 1. mondata értelmében kijelölt. A m. kir. igazságügyminiszterium az így érkező iratokat a kézbesítésre hivatott magyar hatósághoz továbbítja.

Ennélfogva ezeket az iratokat a magyar bíróságok csak úgy kézbesítik, ha azok a m. kir. igazságügyminiszteriumtól érkeznek hozzájuk.

10. §. Az egyezmény 4. cikke értelmében a kézbesítés teljesítése csak akkor tagadható meg, ha az az állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kellene, azt szuverénitására vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

Ezt, ha a jelen rendelet hatályosságának területén teljesítendő kézbesítésről van szó, a magyar kir. igazságügyminiszterium vizsgálja meg és dönti el, még pedig oly iratoknál, amelyek a megkereső állam konzulától érkeztek hozzá, mielőtt az iratokat a magyar bíróságokhoz leküldené.

Ha a magyar bíróság a m. kir. igazságügyminiszterium közvetítése nélkül hozzá érkezett irat (8. §.) kézbesítésének teljesítése ellen az egyezmény 4. cikkére alapítható okot vél fennforogni, erről a m. kir. igazságügyminiszteriumhoz határozathozatal végett kellően indokolt jelentést tesz.

11. §. Az 1. §-ban felsorolt államokból származó ügyiratok kézbesítését a magyar bíróságok fordítás hiánya miatt meg nem tagadhatják ugyan, de ha a kézbesítendő ügyirat nincs a megkeresett magyar bíróság nyelvén vagy a kézbesítést kérő állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) szerkesztve, vagy nincs e nyelvek egyikén készült s a megkereső állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője, avagy magyarországi hites tolmács által hitelesített fordítással felszerelve, a kézbesítésnél — beleértve az Olaszországból, Romániából és Svájcban Waadt kantonjából érkező ügyiratokat is — kényszer nem alkalmazható és az ilyen iratokat fordítás nélkül az 1893. évi január hó

23-án 2951. I. M. sz. alatt kelt rendelettel*) újra közölt 1880. évi 21.668. I. M. számú rendeletbent körülírt eljárás szerint kell kézbesíteni.

12. §. Ha az 1. §-ban felsorolt államokból származó ügyiratok a megkeresett magyar bíróság nyelvén, vagy a kézbesítést kérő állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) vannak szerkesztve, vagy e nyelvek egyikén készült s a megkereső állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője, avagy magyarországi hites tolmács által hitelesített fordítással vannak felszerelve, akkor az egyezmény 3. cikkének 1. bekezdésében foglalt rendelkezéshez képest azoknak kézbesítésénél (az 1868: LIV. törvény-cikk 259. és következő §-ai, valamint az 1875: X. törvénycikk és a kapcsolatos belföldi jogszabályok értelmében — Fiume városában és kerületében pedig az 1852. évi szeptember hó 16-án kelt ideiglenes polgári perrendtartás IV. fejezete) a Pp. értelmében — kell eljárni és ha szükséges, kényszer alkalmazásának is helye van. (Pp. 166. §.)

Ha az 1. §-ban felsorolt államokból származó ügyirat az előbbi bekezdésben említett feltételeknek megfelel s a megkereső állam hatósága a kézbesítésnél az egyezmény 3. cikkének 1. bekezdésében foglalt rendelkezéshez képest (5. §. első bek.) oly részletesen megjelölt különös eljárás kövelését kívánja, amelyet a magyar törvény nem tilt, a magyar bíróságnak a kézbesítést a kívánt alakszerűségek megtartásával kell teljesíteni.

13. §. Az egyezmény 5. cikkének 1. bekezdése szerint a kézbesítés bizonyítékául vagy a címzettnek keltezett és hitelesített elismervénye szolgál, vagy pedig a megkeresett állam hatóságának tanusítványa a kézbesítés tényéről, alakjáról és időpontjáról.

Ha a kézbesítés a 12. §. 1. bekezdése értelmében, de kényszer alkalmazása nélkül történt, a szabályszerű kézbesítési vénynt (elismervénynt) a kézbesítés napjának feltüntetése mellett az átvevő és a kézbesítő sajátkezű aláírásával (kézjeggyével) ellátja és azt a kir. törvényszékeknél a kiadó, a kir. járásbíró-ságoknál pedig a jegyzői iroda (ahol van: a járásbíró-sági iroda) vezetője — aláírásával és a bírósági pecsétnek alkalmazásával — hitelesíti.

Ha a kézbesítés kényszer alkalmazásával, vagy a 12. §. 2. bekezdése értelmében történt, a magyar bíróság a kézbesítés teljesítéséről, alakjáról és időpontjáról tanusítványt állít ki, melyet bírói aláírással és a bírósági pecséttel kell ellátni.

Ha a kézbesítés körül a bíróság a 11. §-ban idézett 1893.

*) A 2951/1893. sz. rendeletet l. a 614. lap jegyzetében.

évi 2951. I. M. számú rendelet*) szerint jár el és az irat átvétele végett megidézett fél a bíróság előtt megjelenik, vele rövid jegyzőkönyvet kell felvenni az irat átvételéről, vagy az átvétel megtagadásáról. A jegyzőkönyvet a bírósági pecséttel kell ellátni és azt a bírón és jegyzőkönyvvezetőn kívül a fél is aláírja vagy kézjeggyel ellátja. A fél vonakodása esetében az aláírás vagy a kézjegy megtagadása a jegyzőkönyvben megemlítendő.

Ha a 11. §-ban idézett 1893. évi 2951. I. M. számú rendelet szerint az irat átvétele végett szabályszerűen megidézett fél a kitűzött határidő alatt meg nem jelenik, erről a bíróság tanusítványt állít ki, melyet bírói aláírással és a bírósági pecséttel kell ellátni.

A jelen §-ban említett kézbesítési bevénnyeket (eismervényeket) vagy az ezeket helyettesítő jegyzőkönyveket és tanusítványokat fordítással ellátni nem kell.

14. §. Az egyezmény 5. cikkének 2. bekezdése szerint az elismervényt vagy tanusítványt a kézbesítendő ügyirat egyik példányára kell rávezetni vagy ahhoz csatolni, ha a kézbesítendő ügyiratot kettős példányban küldötték át.

A magyar bíróság ennek a rendelkezésnek akképen felel meg, hogy az előbbi §-ban említett bevényt az átküldött másodlatra rávezeti, a bevényt helyettesítő jegyzőkönyvet vagy tanusítványt pedig a külföldi igazságügyi hatóság által kiküldött másodlatához hozzáfűzi vagy ráragasztja.

15. §. A magyar bíróság a kézbesítési eljárás befejezése után a 13. §-ban említett kézbesítési bevényt vagy jegyzőkönyvet, illetőleg tanusítványt és a külföldi igazságügyi hatóságtól oda netalán átküldött másolatokat (14. §.) a m. kir. igazságügy-minisztériumhoz terjeszti fel vagy oda a netalán fennforgó akadémikokról az összes iratok visszatérjesztésével jelentést tesz.

16. §. Az egyezmény 6. cikkének 1. bekezdése fenntartja a lehetőségét annak:

1. hogy az ügyiratok a külföldön tartózkodó érdekelték részére közvetlenül posta útján legyenek megküldhetők;

2. hogy az érdekelték kézbesítéseket közvetlenül a rendeltetési hely országának hatósági végrehajtóival vagy illetékes hivatalnokaival teljesíttethessenek;

3. hogy minden egyes állam a külföldön tartózkodó személyek részére szánt kézbesítéseket közvetlenül diplomáciai vagy konzuli tisztviselővel teljesíttethesse.

Ezen esetek mindegyikében az előző pontban megjelölt eljárás — az egyezmény 6. cikkének 2. bekezdése szerint — csak annyiban nyerhet alkalmazást, amennyiben azt az érdekelt államok közt létrejött egyezmények megengedik, vagy egyezmé-

*) A 2951/1893. sz. rendeletet l. a 614. lap jegyzetében.

nyek hiányában az az állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kell, nem ellenzi.

Ezidőszerint oly egyezményeink, melyek a jelen §. 1. bekezdésének 1—3. pontjaiban megjelölt eljárások alkalmazását Magyarországon megengednék, nincsenek, s a magyar állam a most megjelölt eljárások alkalmazását saját területén ezidőszerint az 1. §-ban felsorolt összes államokkal szemben kifejezetten ellenezte.

E részben egyetlen kivételt állapít meg az egyezmény 6. cikkének utolsó mondatában foglalt szabály, amely szerint az az állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kell, nem ellenezheti a jelen §. 1. bekezdésének 3. pontjában említett eljárást abban az esetben, ha az ügyiratot kényszer nélkül a megkereső állam polgára részére kell kézbesíteni.

C) *Kézbesítési díj és költség.*

17. §. Az egyezmény 7. cikke szerint a kézbesítésekért semmiféle díj vagy költség megtérítésének nincs helye.

Mindazonáltal ellenkező megállapodás hiányában, a megkeresett állam követelheti a megkereső államtól ama költségek megtérítését, amelyeket az egyezmény 3. cikkének eseteiben (5. és 12. §.) hatósági végrehajtó közreműködése vagy különös alkalmazása okozott.

III. *Megkeresések.*

A) *Bevezető rendelkezés.*

18. §. Az egyezmény 8. cikke szerint polgári vagy kereskedelmi ügyekben az egyik szerződő állam bírói hatósága saját törvényhozásának rendelkezéseihez képest megkeresést intézhet egy másik szerződő állam illetékes hatóságához ennek hatáskörébe tartozó akár pertölszerelési, akár más bírói cselekmény teljesítése végett.

Ezek a megkeresések nem irányulhatnak bírói határozatoknak vagy egyezségeknak végrehajtására, hanem csak tanúkihallgatásra, a félnek eskü alatti kihallgatására, eskükivételre, szakértő meghallgatására, bírói vagy szakértői szemlére, kereskedelmi könyvek megvizsgálására és más hasonló bírói cselekményekre.

B) *Magyarországból külföldre intézett megkeresések.*

19. §. A magyar bíróságoknak megkereséseiket akképpen kell címezniök, hogy azok a megkeresett külföldi államnak valamelyik meghatározott bírói hatóságához és egyszersmind a megkeresés teljesítésére illetékes bármely más ottani hatósághoz szóljanak.

20. §. Az egyezmény 10. cikke szerint ellenkező megállapo-

dás hiányában a megkeresést akár a megkeresett hatóság nyelven (6. §. utolsó bek.) kell szerkeszteni, vagy pedig csatolni kell hozzá e nyelvek egyikén készült fordítást, amelyet a megkereső állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője, vagy pedig a megkeresett állam hites tolmácsa hitelesít.

Amennyiben a 22. §. kivételt még nem állapít, a magyar bíróságok megkeresései és ezeknek ama mellékletei, melyeknek ismerete szükséges ahhoz, hogy a külföldi hatóság a megkeresést teljesíthesse, a megkeresett külföldi hatóság nyelven vagy a megkeresett állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) készült fordításokkal (21. §.) látandók el, hacsak a megkeresés és mellékletei e nyelvek egyikén szerkesztve nincsenek.

Jegyzet. A svájci bíróságokkal a hágai perjogi egyezmény alá eső jogsegélyérinkezés nyelve (német, francia, olasz) tekintetében l. a 4174/1929. I. M. sz. közleményt (I. K. XXXVIII. 26. l.).

21. §. A 20. §-ban említett fordításokra a 6. §-ban foglalt rendelkezések szintén alkalmazást nyernek.

22. §. Olaszországra nézve l. az 1927: I. t.-cikket alább.

23. §. Az egyezmény 9. cikkének 1. bekezdése szerint a megkereséseket a megkereső állam konzula eljuttatja ahhoz a hatósághoz, amelyet a megkeresett állam kijelölt; de a 9. cikk 3. bekezdése szerint mindegyik szerződő államnak joga van a többi szerződő államokhoz intézett értesítésben kívánni, hogy azokat a megkereséseket, amelyeket az ő területén kell teljesíteni, diplomáciai úton küldjék át hozzá.

A magyar bíróságok polgári vagy kereskedelmi ügyekben az 1. §-ban felsorolt külföldi államok hatóságaihoz intézett megkereséseiket és azok mellékleteit, úgyszintén a szükséges fordításokat a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz terjesztik fel, mely a megkeresett államban levő illetékes (cs. és kir. osztrák)-magyar konzuli hivatalhoz juttatja el azokat a megkeresés teljesítésére irányuló kérelem előterjesztése végett vagy — ha oly szerződő államról van szó, amely a területén teljesítendő megkeresésekre a diplomáciai út igénybevételét kívánja — diplomáciai úton gondoskodik az iratok továbbításáról.

A 8. §-nak a közvetlen érintkezésre vonatkozó rendelkezései a 18. §-ban említett megkeresések tekintetében is irányadók.

24. §. A megkereső magyar kir. bíróság az igazságügyminiszterium, esetleg közvetlenül az illető magyar kir. konzuli hivatal útján kapja meg az elintézési iratokat vagy az elintézés akadályát közlő választ.

A postaköltség fedezéséről — a közvetlenül érintkezés esetét kivéve (8. §.) — a megkereső magyar bíróságnak gondoskodnia nem kell.

Oly államokból, amelyek az egyezmény 9. cikkének 3. be-

kezdése értelmében (23. §. 1. bek.) a területükön teljesítendő megkeresésekre a diplomáciai út igénybevételét kívánják, a megkeresés teljesítéséről szóló irat vagy a teljesítés akadályának közlése ezentúl is a magyar kir. igazságügyminisztériumtól, vagy esetleg valamelyik (cs. és kir. közös) diplomáciai hatóságtól fog érkezni a megkeresést intéző magyar bírósághoz.

Ha a magyar bíróság a külföldre intézett megkeresés tekintetében valamelyik (cs. és kir. osztrák)-magyar konzuli hivataltól esetleg valamelyik (cs. és kir. közös) diplomáciai hatóságtól közvetlenül nyert közleményt nem tartja kielégítőnek, vagy ha késedelem vagy más ok miatt panasz merülne fel, vagy bárminő felvilágosításra volna szükség, a magyar bíróság a megfelelő intézkedés végett a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz fordul.

Ha a megkeresett külföldi hatóság a megkeresés teljesítését az egyezmény 11. cikkének 3. bekezdésére (28. §. 3. bek.) hivatkozva megtagadja, erről a magyar bíróságnak a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz jelentést kell tennie.

Jegyzet. E §-t a mai viszonyoknak megfelelően módosítva közöljük.

C) Külföldről Magyarországra intézett megkeresések.

25. §. A magyar állam az 1. §-ban felsorolt államok irányában ez idő szerint egyikkel szemben sem adott kifejezést az egyezmény 9. cikkének 3. bekezdéséhez képest annak a kívánásának, hogy a területén teljesítendő megkereséseket diplomáciai úton küldjék át hozzá. Az 1. §-ban felsorolt államok bírói hatóságaitól származó megkeresések tehát a magyar államhoz nem diplomáciai úton fognak érkezni, hanem azokat — amennyiben a megkereső állam egyes hatóságaival a közvetlen érintkezés megengedve (8. §.) nincs (porosz igazságügyi hatósággal közvetlen érintkezés van) — a megkereső állam konzula fogja a jelen rendelet hatályosságának területén a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz eljuttatni, mint ahhoz a hatósághoz, amelyet e végből a magyar állam az egyezmény 9. cikke 1. bekezdésének 1. mondata értelmében kijelölt. A magyar kir. igazságügyminisztérium az így érkező iratokat a megkeresés teljesítésére hivatott magyar bírósághoz továbbítja.

Ennélfogva ezeket a megkereséseket a magyar bíróságok csak abban az esetben teljesítik, ha azok a magyar kir. igazságügyminisztériumtól érkeznek hozzájuk.

26. §. Amennyiben a 27. §. kivételt meg nem állapít, a magyar bíróságok az 1. §-ban felsorolt államok bírói hatóságaitól származó megkereséseknek nem tesznek eleget mindaddig, míg a megkeresések s ezeknek ama mellékletei, melyeknek ismerete szükséges ahhoz, hogy a megkeresés foganatosítható legyen, nincsenek a megkeresett magyar bíróság hivatalos nyel-

vén vagy a megkereső állammal megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) szerkesztve, vagy nincsenek e nyelvek egyikén készült s a megkereső állam diplomáciai vagy konzuli tisztviselője avagy magyarországi hites tolmács által hitelesített fordítással ellátva. A fordítás hiánya nem szolgálhat okul a megkeresés teljesítésének megtagadására (28. §. 3. bek.), hanem ily esetben a szükséges fordítás utólagos beszerzése iránt kell intézkedni.

E fordításokról, ha a megkereső külföldi bírói hatóság vagy kormánya a szükséges fordítási költséget megtéríti, a magyar kir. igazságügyminiszterium vagy a megkeresett magyar bíróság gondoskodhatik.

27. §. Olaszországra nézve l. az 1927: I. t.-cikket alább.

28. §. Az egyezmény 11. cikkének 1. bekezdése értelmében a bírói hatóság, amelyhez a megkeresés intézve van, köteles annak eleget tenni és e végből ugyanolyan kényszereszközöket alkalmaz, mint a megkeresett állam hatóságaitól származó megkeresésnek vagy pedig valamely érdekelt fél részére ily célból előterjesztett kérelemnek teljesítésénél. Ezeket a kényszereszközöket nem kell szükségképen alkalmazni, ha ügyfelek személyes megjelenéséről van szó.

A megkereső hatóságot, ha kívánja, — az egyezmény 11. cikkének 2. bekezdése értelmében — értesíteni kell a kért cselekmény teljesítésének időpontjáról és helyéről, hogy az érdekelt félnek módjában álljon annál megjelenni. Ily esetben a kért cselekmény teljesítésének időpontját a megkeresett magyar bíróságnak akként kell kitűznie, hogy az erről szóló értesítésnek az érdekelt félhez jutásától a kitűzött határnapig még elegendő időköz maradjon.

A megkeresés teljesítése az egyezmény 11. cikkének 3. bekezdése értelmében csak akkor támadható meg:

1. ha az okmány hitelessége kétséges;

2. ha a megkeresett államban a megkeresés teljesítése nem tartozik a bírói hatalom hatáskörébe;

3. ha az állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kellene, azt szuverénitása vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

A most említett megtámadási ok fenforgását, ha a magyar bírósághoz intézett megkeresés a m. kir. igazságügyminiszterium közvetítésével érkezik (25. §.), elsősorban a m. kir. igazságügyminiszterium vizsgálja meg, mielőtt a megkeresést és mellékleteit a magyar bírósághoz leküldené. Ily esetben a megkeresés teljesítésére hivatott magyar bíróság a m. kir. igazságügyminiszteriumtól hozzá küldött megkeresés teljesítését a jelen §. 3. bekezdésének 3 pontja alapján többé nem tagadhatja meg.

Ha valamelyik magyar bíróság a m. kir. igazságügyminiszterium közvetítése nélkül hozzá érkezett megkeresés (23. §. utolsó bek. és 8. §.) teljesítése ellen a jelen §. 3. bekezdésének

3. pontjára alapítható okot vél fenforogni, erről a m. kir. igazságügyminiszteriumhoz határozathozatal végett kellően indokolt jelentést tesz.

29. §. Az egyezmény 12. cikke szerint a megkeresett hatóság illetéktelensége esetében a megkeresést hivatalból át kell tenni a megkeresett állam azon bírói hatóságához, amely az utóbbi államnak törvényhozása által megállapított szabályok szerint illetékes.

A magyar bíróságnak alkalmazkodnia kell e rendelkezéshez akkor is, ha a megkeresés kizárólag hozzá van intézve és nem szól egyszersmind a megkeresés teljesítésére illetékes minden más hatósághoz.

30. §. Az egyezmény 13. cikke szerint mindazokban az esetekben, amelyekben a megkeresést a megkeresett hatóság nem teljesítette, az utóbbi arról a megkereső hatóságot haladéktalanul értesíti, megjelölván a 11. cikk esetében (28. §.) az okokat, amelyek miatt a megkeresés teljesítését megtagadta és a 12. cikk esetében (29. §.) azt a hatóságot, amelyhez a megkeresést áttette.

*D) A megkeresések teljesítésének alakja; díj és költség.
Válasziratok.*

31. §. Az egyezmény 14. cikkének első bekezdése szerint a bírói hatóság, amely a megkeresést teljesíti, az eljárás tekintetében saját országának törvényeit alkalmazza.

Mindazonáltal eleget kell tenni — az egyezmény 14. cikkének 2. bekezdése szerint — a megkereső hatóság ama kérelmének, hogy a megkeresés teljesítése különös eljárás szerint történjék, föltéve, hogy ez az eljárás nem ellenkezik a megkeresett állam törvényhozásával.

A külföldi hatóság által kért különös alakszerűség megtartását tehát, ha ezt a magyar törvény nem tiltja és ha a kívánt alakszerűség a megkeresésben le van írva, a magyar bíróság a külföldi hatóság megkeresésének teljesítésénél meg nem tagadhatja.

Viszont a magyar bíróság, ha szükségesnek tartja, megkeresésben kérheti, hogy a külföldi hatóság a megkeresés teljesítésénél a magyar törvényben előírt azokat az alakszerűségeket megtartsa, melyekre a magyar bíróság az eset körülményeinél fogva súlyt helyez.

Az ilyen alakszerűségeket a magyar bíróságnak a megkeresésében tüzetesen le kell írnia.

A tanukhoz és a szakértőkhöz a magyar törvény értelmében intézendő általános kérdőpontokat a külföldi hatóságokhoz intézett magyar bírósági megkeresésekbe mindig egész terjedelmükben föl kell venni.

32. §. Az egyezmény 15. cikke fenntartja azt a lehetőséget,

hogy mindegyik állam közvetlenül saját diplomáciai vagy konzuli tisztviselőivel teljesíttesse a megkereséseket, ha ezt az érdeklét államok közt létrejött egyezmények megengedik, vagy ha ily egyezmény hiányában az az állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kell, nem ellenzi.

Ez idő szerint oly egyezményeink, amelyek a jelen §. előbbi bekezdésében szabályozott eljárást Magyarországon polgári vagy kereskedelmi ügyekben kifejezetten megengednek, nincsenek s a magyar állam a most megjelölt eljárás alkalmazását saját területén ez idő szerint az 1. §-ban felsorolt összes államokkal szemben kifejezetten ellenezte.

33. §. Az egyezmény 16. cikkének 1. bekezdése szerint a megkeresések teljesítéséért semmiféle díj vagy költség megtérítésének nincsen helye.

Mindazonáltal — az egyezmény 16. cikkének 2. bekezdése szerint — ellenkező megállapodás hiányában a megkeresett állam követelheti a megkereső államtól a tanúk vagy a szakértők részére fizetett díjaknak, úgyszintén ama költségeknek megtérítését, amelyeket tanúk önkéntes megjelenésének elmaradása miatt hatósági végrehajtó igénybevétele okozott, vagy pedig a 14. cikk. 3. bekezdésének esetleges alkalmazása (31. §. 2—5. bek.) idézett elő.

Minthogy Magyarországnak a most említett rendelkezésekkel ellenkező megállapodásai nincsenek, ennél fogva az előbbi bekezdésben felsorolt díjakat és költségeket a megkeresés teljesítése után mindig át kell kérni attól a külföldi hatóságtól, amelynek megkeresése folytán azok a magyar bíróságnál felmerültek, vagy meg kell téríteni azon külföldi hatóság részére, amelynél azokra a magyar bírósági megkeresés teljesítése okot adott.

A magyar bíróságnak, mielőtt megkeresését, melynek foganatosítása a külföldi hatóságnál költséggel járhat, elküldené, gondoskodni kell, hogy e költségeknek hozzávetőleg meghatározandó összegét az illető fél — amennyiben a szegényjogot igénybe nem veheti — előlegezze. Az ilyen előlegekből a költségek kiegyenlítése után netalán fennmaradó többletet vissza kell utalványozni az előlegező fél részére.

34. §. Az 1. §-ban felsorolt államok hatóságai a magyar bíróságokhoz intézett válaszirataikat és ezek mellékleteit nem kötelesek a magyar bíróság nyelvén készült fordításokkal el látni.

A netalán szükséges fordításokra a 7. §. utolsó bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

Szintúgy a magyar bíróságok sem látják el a külföldi hatóságokhoz intézett válaszirataikat és ezek mellékleteit a megkereső külföldi hatóság nyelvén készült fordításokkal.

Ily válasziratoknak és mellékleteiknek lefordításáról a

megkereső külföldi hatóság nyelvére a magyar kir. igazságügy-miniszterium gondoskodhatik, ha a megkereső külföldi hatóság kormánya a szükséges fordítási költséget megtéríti.

IV. Perbeli biztosíték.

35. §. Az (1893: XVIII. t.-c. 9. §-a) 1911: I. t.-c. úgy rendelkezik, hogy perbeli biztosíték nem követelhető egyebek közt akkor, „ha az államban, melynek a felperes polgára, a magyar állampolgárt megfelelő esetben biztosíték adására nem kötelezik.”

A perbeli biztosítéknak ezt a viszonyos elengedését mondja ki az egyezmény 17. cikkének 1. bekezdése, mely szerint a szerződő államok bármelyikének ezen államok egyikében lakóhelylyel bíró polgárai, akik ezen államok valamelyikének bírósága előtt mint felperesek vagy beavatkozók lépnek fel, nem kötelezhetők semmiféle biztosítékra vagy bármi néven nevezendő letétre, sem azon az alapon, mert idegenek, sem pedig azon az alapon, mert az országban nincsen lakóhelyük, vagy tartózkodó helyük.

Ugyanez a szabály áll — az egyezmény 17. cikkének 2. bekezdése szerint — arra az előlegezésre, amelyet egyes szerződő államokban — nevezetesen ezidőszerint a Német-Birodalomban — a bírósági költségek biztosítása végett lehetne követelni a felperesektől vagy beavatkozóktól.

36. §. A mentességet a perbeli biztosíték alól a szerződő államok polgárai az egyezmény 17. cikkének 1. bekezdése értelmében (35. §.) csak akkor vehetik igénybe, ha a szerződő államok valamelyikében laknak, de ugyanazon cikk harmadik bekezdése szerint azok a külön egyezmények, amelyekkel egyes szerződő államok saját polgáraik részére a lakóhelytől függetlenül kötötték ki a mentességet a perbeli biztosíték vagy a bírósági költségek előlegezése alól, érvényben maradnak.

Az 1. §-ban felsorolt államok közül ilyen külön egyezményeink vannak, de csakis a szegényjogon perlekedőkre nézve: Belgiummal (1881: V. t.-c. 3. cikke), Franciaországgal (1880: XIV. t.-c. 3. cikke), a Német Birodalommal (1887. évi X. törvény cikk 3. cikke)) Olaszországgal (1883: XXXIX. t.-c. 3. cikke) és Svájjal (1884: XXXVI. t.-c. 3. cikke).

Belgium, Franciaország, a Német Birodalom, Olaszország és Svájc állampolgárai tehát a magyar bíróságok előtt és viszont a magyar állampolgárok a most nevezett államok bírói hatóságai előtt a mentességet a perbeli biztosíték alól, amennyiben szegényjogon perlekednek, akkor is igénybe vehetik, ha nem laknak az 1. §-ban felsorolt államok valamelyikének területén.

Érvényben marad a vasúti árufuvarozás tárgyában Bernben, 1890. évi október hó 14-én létrejött és az 1892. évi XXV. törvény cikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 56. cikkének 2.

bekezdése is, mely szerint a nemzetközi fuvarozási szerződés alapján indított keresetknél a perköltségekre nézve biztosíték (cautio iudicatum solvi) nem követelhető.

Jegyzet. A külön egyezményekre nézve l. alább a 64. §. jegyzetét.

Az egyes államok tekintetében fennálló jogállapotot alább az illető állam címe alatt közöljük.

37. §. Az egyezmény 18. cikkének 1. bekezdése szerint az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott elmarasztaló határozatok alapján, amelyek a szerződő államok valamelyikében olyan felperes vagy beavatkozó ellen keletkeztek, aki a perbeli biztosíték, a letét vagy a bírósági költségek előlegezése alól, akár a 17. cikk 1. és 2. bekezdése (35. §.), akár pedig azon állam törvénye értelmében, ahol a per megindított, fel van mentve, a végrehajtást diplomáciai úton előterjesztett kérelemre az illetékes hatóság a többi szerződő államok mindegyikében ingyenesen elrendeli.

Ugyanez a szabály nyer alkalmazást — az egyezmény 18. cikkének 2. bekezdése szerint — azokra a bírói határozatokra, amelyek az eljárási költségek összegét utólagosan állapítják meg.

Figyelmet kell fordítani arra, hogy az előbbi bekezdések szerint végrehajtásnak helye van nemcsak akkor, ha a felperes vagy beavatkozó a 35. és 36. §-ok értelmében élvez mentességet a perbeli biztosíték, a letét vagy a bírósági költségek előlegezése alól, hanem abban az esetben is, ha az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott elmarasztaló határozatok a szerződő államok valamelyikében olyan felperes vagy beavatkozó ellen keletkeztek, ki a perbeli biztosíték, a letét vagy a bírósági költségek előlegezése alól azon állam törvényei értelmében van felmentve, ahol a kereset megindított. Ilyen eset forog fenn különösen akkor, ha abban az államban, ahol a kereset megindított, a perbeli biztosíték intézménye nem áll fenn.

Az egyezmény 18. cikkének 3. bekezdése fenntartja lehetőségét két szerződő állam oly megállapodásának, amely szerint kölcsönösen megengedik, hogy az érdekelt fél a végrehajtási kérelmet közvetlenül is előterjeszthesse. Ezidőszerint Magyarországnak ily megállapodásai nincsenek.

38. §. A magyar bíróságnak a 37. §-ban említett végrehajtásra irányuló megkeresését föl kell szerelnie az elmarasztaló jogerős határozatnak szabályszerű kiadványával (nem másolatával). Az elmarasztaló határozatra reá vezetendő a jogerőre emelkedést tanúsító záradék, melyet bírói aláírással és a bíróság pecsétjével kell ellátni.

39. §. A 37. §-ban említett végrehajtásokra irányuló megkeresések eseteiben a 19—23., 26—27., 29., 30., 34. §-ok szintén alkalmazást nyernek azzal a módosítással, hogy e megkeresések

továbbítása — az egyezmény 18. cikkének 1. bekezdésében foglalt rendelkezéshez képest — mindig diplomáciai úton történik.

A magyar bíróságnak a 37. §-ban emített végrehajtásra irányuló megkeresését kivétel nélkül — tehát akkor is, ha oly hatóságokról van szó, amelyekkel a közvetlen érintkezés különben meg van engedve (8. §.) — mindig a m. kir. igazságügy-miniszteriumhoz kell felterjeszteni.

40. §. Az egyezmény 19. cikkének 1. bekezdése szerint a költségekben és kiadásokban marasztaló határozatok alapján a végrehajtást a felek meghallgatása nélkül kell elrendelni, de elrendelés után a fellebbvitel útja azon ország törvényhozásának megfelelően, ahol a végrehajtást folyamatba teszik, az elmarasztalt fél számára nyitva marad.

Az a hatóság, amely a végrehajtási kérelem tárgyában a határozat hozatalára illetékes, — ez egyezmény 19. cikkének 2. bekezdése szerint — csak annak vizsgálatára szorítkozik:

1. vajjon az ország törvénye szerint, ahol az elmarasztaló határozat keletkezett, a határozat kiadmánya tartalmazza-e mindazokat a kellékeket, melyek közhitelességéhez szükségesek;

2. vajjon ugyanazon törvény szerint a határozat jogerőre emelkedett-e;

3. vajjon a határozat rendelkező része akár a megkeresett hatóság nyelvén, akár az érdekelt két állam közt megállapított nyelven (6. §. utolsó bek.) van-e szerkesztve, vagy pedig ahhoz e nyelvek egyikén készült fordítás van-e csatolva és vajjon az utóbbit, ellenkező megállapodás hiányában a megkereső állam diplomáciai, vagy konzuli tisztviselője vagy a megkeresett állam hites tolmácsa hitelesítette-e.

Az előbbi bekezdés 1. és 2. pontjában megszabott előfeltételek teljesítésének igazolására — az egyezmény 19. cikkének 3. bekezdése szerint — elég, ha a megkereső állam illetékes hatósága tanusítványt állít ki arról, hogy a határozat jogerőre emelkedett. Ennek a hatóságnak illetékességét, ellenkező megállapodás hiányában a megkereső állam igazságügyi igazgatásának élén álló legfőbb tisztviselő bizonyítja. A tanusítványt és a bizonyítványt, amelyekről az imént volt szó, az előbbi bekezdés 3. pontja alatt foglalt szabálynak megfelelően kell szerkeszteni vagy fordítással ellátni.

A jelen §. második bekezdésének 1—3. pontjában megszabott előfeltételeket a magyar kir. igazságügy-miniszterium vizsgálja, mielőtt a megkeresést a magyar bírósághoz továbbítaná.

Hogy a magyar bíróság, amely elmarasztaló határozatra a jogerőre emelkedést tanusító záradékot rávezette (38. §.), erre illetékes volt, azt a jelen rendelet hatályosságának területén — az egyezmény 19. cikkének a jelen §-ban fentidézett

3. bekezdése értelmében — a magyar kir. igazságügyminiszter tanusítja.

41. §. A 37. §-ban említett végrehajtásokra irányuló külföldi megkeresések eseteiben a jelen rendelet hatályosságának területén a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróságot, ha az illetékesség a végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. törvénycikk 3. §-ának 3. bekezdésében és 18. §-ában foglalt rendelkezések alapján meg nem állapítható, a magyar kir. igazságügyminiszter jelöli ki.

A magyar bíróság ily külföldi megkeresések eseteiben a jelen rendelet 40. §-a 2. bekezdésének 1—3. pontjaiban megszabott előfeltételeken felül a végrehajtás elrendelésének az 1881. évi LX. törvénycikk 3. §-ában meghatározott többi előfeltételeit nem vizsgálhatja és ugyanezen törvénycikk 10. §-ának 2. bekezdésének megfelelő tárgyalást nem tarthat.

Ha (az 1912. LIV. t.-c. 33.), az 1881. LX. t.-c. 18. §-a alapján eljáró vagy a jelen §. 1. bekezdése értelmében kijelölt magyar bíróság a külföldi megkereséssel kért ily végrehajtás elrendelését megtagadja, erről szóló határozatának egyik külön kiadmányát az ügyiratokkal jelentés kíséretében haladéktalanul a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz felterjeszteni köteles. Az ily határozat ellen a felterjesztés napjától számított 60 napon belül a magyar kir. igazságügyminisztérium intézkedéséhez képest felfolyamodással élhet az a kir. ügyészség, amelynek hatósága az illető bíróság területére kiterjed.

V. Szegénységi jog.

42. §. Az egyezmény 20. cikke szerint a szerződő államok mindegyikének polgárai az összes többi szerződő államokban éppen úgy fognak részesülni a szegénységi jogban, mint maguk a belföldiek, ha alkalmazkodnak azon állam törvényhozásához, ahol a szegénységi jogot kérik.

43. §. Az egyezmény 21. cikkének 1. bekezdése szerint a szegénységi bizonyítványt vagy a szegénységi nyilatkozatot minden esetben az idegen rendes tartózkodó helyének hatóságai állítják ki vagy veszik át, vagy ha rendes tartózkodó helye nincs, tényleges tartózkodó helyének hatóságai. Abban az esetben, ha az utóbbiak nem tartoznak valamely szerződő állam hatóságai közé és nem állítanak ki ily bizonyítványokat vagy nem vesznek át ily nyilatkozatokat, elég oly bizonyítvány vagy nyilatkozat, amelyet a külföldi hazájának diplomáciai vagy konzuli tisztviselője állított ki vagy vett át.

Ha a kérelmező nem tartózkodik abban az országban, ahova a kérelmet intézi, akkor — az egyezmény 21. cikkének 2. bekezdése szerint — a szegénységi bizonyítványt vagy szegénységi nyilatkozatot azon országnak — az okirat kiállítása

területén működő — valamelyik diplomáciai vagy konzuli tisztviselője fogja ingyenesen hitelesíteni, hol az okmányt használni kell.

Az előbbi két bekezdés a szegénységi jog kedvezményének alapjául nemcsak a szegénységi bizonyítványt, hanem a szegénységi nyilatkozatot is felemlíti. Ily nyilatkozatok alatt azokat kell érteni, melyeket egyes országokban az illetékes hatóságok a féltől, miután annak szegénységéről meggyőződtek, átvesznek.

44. §. Az egyezmény 22. cikkének 1. bekezdése szerint a szegénységi bizonyítvány kiállítására vagy a szegénységi nyilatkozat átvételére illetékes hatóság felvilágosításokat szerezhet a többi szerződő államok hatóságaitól a kérelmező vagyoni helyzetéről.

A magyar bíróságok a 43. §-ban említett személyekre nézve külföldön kiállított szegénységi bizonyítványokat és szegénységi nyilatkozatokat elfogadni kötelesek akkor is, ha kiállításuk vagy hitelesítésük nem a 43. §. 1. és 2. bekezdésében foglalt rendelkezések (egyezmény 21. cikk 1. és 2. bek.) szerint történt, föltéve, hogy az említett okiratok a kiállítás helyének államával fennálló külön egyezményeink szerint felülhitelesítésre nem szorulnak.

45. §. Az egyezmény 23. cikkének 1. bekezdése szerint, ha valamelyik szerződő állam polgára a szegénységi jogban részesült, akkor azokért a kézbesítésekért, amelyeket ugyanabban a perben a többi szerződő államok valamelyikében kell teljesíteni, a megkereső állam a megkeresett állam részére csak a 3. cikkhez (5. §.) képest alkalmazott különös eljárásból származó költségeket téríti meg.

Az egyezmény 23. cikkének 2. bekezdése szerint: ugyanabban az esetben a megkeresések teljesítéséért a megkereső állam részére csak a tanúk és szakértők díját, valamint a 14. cikk 2. bekezdésének (31. §. 2—5. bek.) esetleges alkalmazásából eredő költséget téríti meg.

46. §. A szegénységi jog kedvezménye iránt az 1. §-ban felsorolt államok közül külön szerződéseink vannak Belgiummal (1881: V. t.-c.), Franciaországgal (1880: XIV. t.-c.), a Német birodalommal (1887: X. t.-c.), Olaszországgal (1883: XXXIX. t.-c.) és Svájjal (1884: XXXVI. t.-c.).

Ezek a külön szerződések — amennyiben rendelkezéseik a szegénységi jogot kérelmezők részére az 1909: XIV. törvény-cikkbe iktatott egyezmény 20—23. cikkeiben (42—45. §-ok) foglalt rendelkezéseknél nagyobb kedvezményt nyújtanak — érvényben maradnak.

Jegyzet. A Belgiummal, Franciaországgal és Olaszországgal, mint ellenséges államokkal kötött szerződések a Bsz. 217. cikkénél fogva nem nyernek alkalmazást; Belgiummal szemben

tehát a hágai egyezményt, Olaszországgal szemben pedig az 1921: I. t.-cikket kell alkalmazni.

Az egyes államok tekintetében fennálló jogállapotot alább az egyes államok címe alatt közöljük.

47. §. Az a külföldi, aki a 42—46. §-ok szerint Magyarországon a szegénységi jog engedélyezését kéri, ebbeli kérelmét vagy közvetlenül intézheti a kérelemre illetékes magyar hatósághoz vagy pedig kérelmének közvetítése végett a magyar kir. igazságügyi minisztériumhoz fordulhat.

A magyar bíróságok az előbbi bekezdés szerint közvetlenül hozzájuk intézett kérelmet, amiatt, hogy:

1. a külföldön tartózkodó kérelmező beadványa vagy annak mellékletei nincsenek a hivatalos nyelven szerkesztve, vagy

2. a kérelem teljesítésére más magyar bíróság illetékes, el nem utasíthatják, hanem a beadványt és mellékleteit az előző esetben a szükséges fordítások beszerzése végett a m. kir. igazságügyminisztériumhoz terjesztik fel, a második esetben pedig megfelelő intézkedés végett az illetékesnek mutakozó magyar bírósághoz teszik át.

A m. kir. igazságügyminisztérium az első bekezdés szerint hozzá érkezett kérelmet — az esetleges hiányok póttoltatása vagy a szükséges fordítások beszerzése után — megfelelő intézkedés végett az illetékesnek mutakozó magyar bírósággal közli.

VI. Személyfogság.

48. §. Az egyezmény 24. cikke szerint személyfogság, akár mint végrehajtási eszköz, akár mint egyszerű biztosítási rendszabály, polgári vagy kereskedelmi ügyekben nem alkalmazható a szerződő államok valamelyikéhez tartozó idegenekkel szemben olyan esetekben, amelyekben az nem volna alkalmazható az illető ország polgárai ellen. Oly tény, amelynek alapján az országban tartózkodó belföldi a személyfogság megszüntetését kérheti, ezt a hatást bármelyik szerződő állam polgárainak érdekében előidézi, akkor is, ha ez a tény külföldön állt be.

A személyfogság intézménye a jelen rendelet hatályosságának területén (Fiume városa és kerülete kivételével) nem áll fenn.

VII. Vegyes rendelkezések.

49. §. A jelen rendeletnek a magyar bíróságokra vonatkozó rendelkezései a kir. közjegyzőknek, mint bírósági megbízottaknak eljárására is alkalmazást nyernek.

A jelen rendelet 3., 18. és 48. §-ában említett „polgári vagy kereskedelmi ügyek” (egyezmény 1., 8. és 24. cikke) alatt általában magánjogi természetű ügyeket kell érteni. Ily ügyekre a jelen rendelet rendelkezései megfelelő módon kiterjednek

akkor is, ha a megkereső vagy a megkeresett hatóság nem bírói hatóság.

50. §. A jelen rendelet — az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott egyezmény 26. cikkének 1. bekezdésében foglalt rendelkezéséhez képest — további intézkedésig az 1. §-ban felsorolt államoknak pusztán európai területeire nyer alkalmazást.

51. §. Olaszországgal, Romániával és Svájcnak Waadt kantonjával szemben a polgári határozatok végrehajtására nézve létrejött külön megállapodások, továbbá e tárgyban a viszonszágon alapuló gyakorlat és a kibocsátott rendeletek, amennyiben a jelen rendelet 40. és 41. §-ával nem ellenkeznek, érvényben maradnak.

Ervényben maradnak továbbá az 1. §-ban felsorolt összes államokkal szemben polgári és kereskedelmi ügyekben az államszerződések és más külön megállapodások, továbbá a viszonszágon alapuló gyakorlat, úgyszintén a vonatkozó rendeletek, amennyiben az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott egyezménnyel és a jelen rendelettel nem ellenkeznek.

Az 1. §-ban fel nem sorolt külföldi államokkal — s ezek között Ausztriával — szemben a polgári és kereskedelmi peres vagy nem peres, valamint a végrehajtási ügyekben az államszerződések és más külön megállapodások, továbbá a viszonszágon alapuló gyakorlat és a vonatkozó rendeletek érintetlenül maradnak.

A közönséges büntetéseik kiadásának és átszállításának, valamint általában a bűnügyi jogsegélynek kérdéseit az 1909. évi XIV. t.-cikkbe iktatott egyezmény és a jelen rendelet nem érinti.

52. §. A jelen rendelet 1909. évi április 27-én lép hatályba; ugyanakkor az 1899. évi május 20-án 30.021/1899. I. M. szám alatt kelt rendelet (I. K. VIII. évf. 5. sz. 115. l.) általában hatályát veszti.

Jegyzet. Bulgáriára nézve l. az 1912: XXXVIII. t.-cikket, Olaszországra nézve az 1921: I. t.-cikket és Romániára nézve az 1925: VI. t.-cikket alább az egyes államok c. a.

1911: XXII. t.-c.

a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíráskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett az 1902. évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi egyezmény be-cikkelyezése tárgyában.

A házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíráskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett az 1902.

évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi egyezmény az ország törvényei közé iktattatik.

Szövege a következő: (magyar fordításban)

1. *cikk.* A házastársak házasságuk felbontását csak akkor kérhetik, ha hazai törvényük és a kérelem helyének törvénye egyaránt megengedik a házasságok felbontását.

Ugyanez áll az ágytól és asztaltól való elválásra is.

2. *cikk.* A házasságok felbontása csak akkor kérhető, ha abban az esetben, melyről szó van, a házasság felbontását úgy a házastársak hazai törvénye, mint a kérelem helyének törvénye — bár különböző okok alapján — megengedi.

Ugyanez áll az ágytól és asztaltól való elválásra is.

3. *cikk.* Az 1. és 2. cikk rendelkezései nem akadályozzák, hogy egyedül a hazai törvény nyerjen alkalmazást, ha ezt a kérelem helyének törvénye rendeli vagy megengedi.

4. *cikk.* Az előző cikkben jelzett hazai törvényre nem lehet támaszkodni oly célból, hogy ezáltal bontó vagy ágytól és asztaltól elválástó ok jellegével ruháztassék fel oly tény, mely akkor történt, midőn a két házastárs vagy egyikük más állam polgára volt.

5. *cikk.* A házasság felbontása vagy az ágytól és asztaltól való elválás kérhető:

1. a házastársak hazai törvénye szerint illetékes hatóság előtt;

2. a házastársak lakóhelyének illetékes hatósága előtt. Ha a házastársaknak lakóhelye hazai törvényük szerint nem ugyanaz, az alperes lakóhelyének hatósága az illetékes. Elhagyás esetén és abban az esetben, ha a lakóhely megváltoztatása akkor történt, midőn már a házasság felbontásának vagy az ágytól és asztaltól való elválásnak oka fennforgott, a kérelmet az utolsó közös lakóhely illetékes hatóságánál is elő lehet terjeszteni. — Mindazonáltal fenn van tartva a hazai bíraskodás annyiban, amennyiben ez a bíraskodás a házasság felbontására vagy az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó kérelem tekintetében egyedül illetékes. A külföldi bíraskodás illetékes marad, ha valamely házasságra nézve nincs helye az illetékes hazai hatóságnál kérelemnek a házasság felbontása, vagy ágytól és asztaltól való elválás végett.

6. *cikk.* Ha a házastársak nincsenek jogosítva, hogy házasságuk felbontását, vagy ágytól és asztaltól való elválásukat abban az országban kérjék, ahol laknak, ilyen esetben mégis bármelyikük az utóbbi ország illetékes hatóságához fordulhat azoknak az ideiglenes intézkedéseknek kieszközlése végett, melyeket ennek az országnak törvényhozása a házassági életközösség megszüntetésének esetére megállapít. Ezek az intézkedések érvényben maradnak, ha egy év tartamán belül azokat a hazai ható-

ság megerősíti, de nem tarthatnak tovább, mint ameddig a lakóhely törvénye megengedi.

7. cikk. A házasság felbontását, vagy az ágytól és asztaltól való elválást, ha azt az 5. cikk értelmében illetékes bíróság mondta ki, mindenütt el kell ismerni, feltéve, hogy a jelen egyezmény kikötései megtartottak és hogy — amennyiben a határozat még nem jelenés folytán hozott volna — az alperes megidézése azoknak a különleges szabályoknak megfelelően történt, melyektől az ő hazai törvénye a külföldi ítéletek elismerését függővé teszi.

Hasonlóképpen mindenütt el kell ismerni a házasság felbontását, vagy az ágytól és asztaltól való elválást, ha azt közigazgatási hatóság mondta ki, feltéve, hogy a házastársak mindegyikének törvénye elismeri a házasságnak ilyen felbontását vagy az ágytól és asztaltól való ilyen elválást.

8. cikk. Ha a házastársak állampolgársága nem ugyanaz, utolsó közös törvényhozásukat kell az előző cikkek alkalmazásánál hazai törvényük gyanánt tekinteni.

9. cikk. A jelen egyezményt a házasság felbontása, vagy az ágytól és asztaltól való elválás végett a szerződő államok valamelyikében előterjesztett kérelemre kell csak alkalmazni és csupán akkor, ha a felek közül legalább az egyik a szerződő államok valamelyikének polgára.

Egyik állam sem kötelezi magát a jelen egyezménnyel oly törvény alkalmazására, mely nem a szerződő államok valamelyikének törvénye.

10. cikk. A jelen egyezmény, mely a szerződő államoknak csak európai területeire nyer alkalmazást, meg fog erősíteni és a megerősítő okiratok Hágában lefognak tétetni, míhelyt a Magas Szerződő Felek többsége abban a helyzetben lesz, hogy így intézkedhessék.

Erről a letételről jegyzőkönyvet kell majd szerkeszteni, melynek egy-egy hiteles másolata diplomáciai úton mindegyik szerződő állam részére meg fog küldetni.

11. cikk. Azoknak az államoknak, melyek a jelen egyezményt alá nem írták, de a harmadik nemzetközi magánjogi konferencián képviselve voltak, szabadságukban áll a jelen egyezményhez egyszerűen csatlakozni.

A csatlakozni kívánó állam ezt a szándékát legkésőbb az 1904. évi december 31-ikéig egy iratban közölni fogja, melyet Németalföld kormányának levéltárába kell majd elhelyezni. Ez a kormány az iratról egy-egy hiteles másolatot fog küldeni diplomáciai úton a szerződő államok mindegyikének.

12. cikk. A jelen egyezmény hatályba lép a hatvanadik napon a megerősítő okiratok letételétől vagy a csatlakozások közzlésének keltétől számítva.

Jegyzet. Hatálybalépett 1911. nov. 22. (6326/1911. M. E. sz. r. I. K. XX. 325.)

13. cikk. A jelen egyezmény tartama öt év a megerősítő okiratok letételének kelteitől számítva.

Ez az időtartam az említett naptól kezdődik azokra az államokra nézve is, amelyek a megerősítő okiratot e nap után tették le, vagy későbben csatlakoztak az egyezményhez.

Az egyezmény öt évről öt évre hallgatagon megújul, ha csak fel nem mondják.

A felmondást az előző bekezdésekben jelzett időtartam letelte előtt legalább hat hónappal Németalföld kormányával közölni kell, mely arról értesíteni fogja az összes többi szerződő államokat.

A felmondás hatása csak arra az államra terjed ki, melytől származik. Az egyezmény a többi államokra nézve hatályban marad.

Ennek hitelül az illető meghatalmazottak a jelen egyezményt aláírták és pecsétjeikkel ellátták.

Kelt Hágában az ezerkilencszázkettedik évi június hó tizenkettedikén, egyetlen példányban, mely a németalföldi kormány levéltárában fog letéetni és amelynek egy-egy hiteles másolata diplomáciai úton meg fog küldetni azon államok mindegyikének, melyek a hágai harmadik nemzetközi magánjogi értekezleten képviselve voltak.

1926: XX. t.-c.

a házasság érvényességéről, a házasság felbontásáról stb. nemzetközi egyezményhez az 1923. évi november hó 28. napján Hágában letett négy Jegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.

1. §. A Hágában az 1902. évi június hó 12-én . . . .

B) a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíraskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett kötött és az 1911: XXII. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 11. cikkének módosítása céljából

az 1923. évi november hó 28. napján Hágában letett Jegyzőkönyvek a Magyar Állam törvényei közé iktattatnak.

2. §. Az 1. §-ban említett Jegyzőkönyvek hivatalos magyar fordítása a következő:

B) Jegyzőkönyv.

A házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíraskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett 1902. évi június hó 12-én Hágában kötött nemzetközi Egyezményben részes Szerződő Államok lehetővé óhajtván tenni, hogy ehhez az

egyezményhez a harmadik nemzetközi magánjogi értekezleten képviselve nem volt azok az Államok is csatlakozhassanak, amely Államoknak csatlakozási kívánságát a Szerződő Államok kedvezően fogadták, megállapodtak, hogy a németalföldi külügyminiszteriumban az említett csatlakozási bejelentések elfogadása és megállapítása céljából jegyzőkönyv nyitassék, amely csatlakozások hatálya az említett jegyzőkönyv aláírását követő 60-ik napon fog kezdődni.

A jelen jegyzőkönyv meg fog erősíteni és a megerősítő okiratok Hágában le fognak tételni, mihelyt ezt az aláíró Hatalmak közül öten megtehetik.

Ez a megállapodás hatályba fog lépni attól az időponttól számított harmincadik napon, amidőn valamennyi aláíró Hatalom megerősítő okiratát letette.

Jegyzet. Eletbelépett 1926. jún. 5. (48.201/1926. I. M. sz. r. I. K. 184.)

Érintkezés a külföldön székelő magyar és a Magyarországon székelő idegen külképviseleti hatóságokkal. A m. kir. igazságügyi hatóságoknak a külföldön székelő m. kir. külképviseleti hatóságokkal és a Magyarországon székelő idegen külképviseleti hatóságokkal való érintkezésnél a m. kir. minisztertanácsnak 1921. évi december hó 30-án hozott határozata alapján a következő szabályokat kell szem előtt tartaniok: I. 1. A m. kir. igazságügyi hatóságok a külföldön székelő m. kir. külképviseleti hatóságokhoz átiratokat vagy megkereséseket közvetlenül nem intézhetnek, hanem ily intézkedés szükségének felmerülése esetében a m. kir. igazságügyminiszterium közvetítését veszik igénybe.

2. Ez a szabály politikai kérdésekben vagy politikai vonatkozással bíró adminisztratív természetű ügyekben kivételt nem tűr.

Kivételnek van azonban helye a fenti általános szabály alól:

a) minden oly esetben, amelyre vonatkozólag valamely hazai igazságügyi hatóságnak a külföldön székelő magyar külképviseleti hatósággal való érintkezését érvényben álló tételes jogszabály engedi meg;

b) az igazságügyi igazgatás körében előforduló egyes esetekben, amelyekben a közvetlen érintkezés eddig követett állapota nem írott jogszabályon, hanem állandó gyakorlaton alapul;

c) a b) pont alá nem vonható minden olyan ügyben, amelyben a közvetlen érintkezést az intézkedés megtételének sürgőssége indokolja.

3. A közvetlen érintkezésnek a 2. pontban megjelölt eseteiben is igénybeveendő a m. kir. igazságügyminiszterium közvetítése, ha elvi jelentőségű, vagy esetleg egyéb szempontból jelentősnek mutatható kérdéstről van szó. Sürgősség esetében az ilyen

ügyekben a közvetlenül foganatosított intézkedésekről az igazságügyminisztériumnak egyidejűleg jelentést kell tenni.

II. 1. A m. kir. igazságügyi hatóságok a Magyarországon székelő idegen külképviseleti hatóságokkal politikai ügyekben kizárólag a m. kir. igazságügyminisztérium közvetítésével érintkeznek és hasonló ügyben az idegen külképviseleti hatóságok által hozzájuk intézett megkereséseket a m. kir. igazságügyminisztériumhoz terjesztik fel.

2. Politikai vonatkozással nem bír minden oly ügyben, amelyben a közvetlen érintkezésre a hazai tételes jogszabály nemzetközi egyezmény, vagy a nemzetközi érintkezés formája tekintetében irányadó gyakorlat módot nyújt, a közvetlen érintkezés meg van engedve.

Minden más esetben az érintkezésnek a m. kir. igazságügyminisztérium közvetítésével kell történnie.

3. A megelőző pontok rendelkezései nem alkalmazandók azokra az esetekre, amelyekben az ügy csekély jelentősége folytán a közvetlen érintkezés kizárása nem mutatkozik indokoltnak (felvilágosítások, értesítések adása stb.) vagy amelyekben az idegen külképviseleti hatóság mint magánfél kér a hatóságtól bizonyos eljárásokat. (12.595/1922. I. M. sz.)

Idegen államok Magyarországon székelő külképviseleti hatóságainál alkalmazott azon személyek részére, akik a nemzetközi jog szabályai értelmében területenkivüliséget élveznek, vagy az ilyen személyek lakásán bárkinek részére kézbesítendő ügyiratokat az igazságügyi hatóságoknak a kézbesítés foganatosítása céljából az igazságügyminiszterhez kell a jövőben felterjeszteniök. (25.744/1925. I. M. sz. r.)

Erintkezés a Nemzetközi Dunabizottsággal. A Nemzetközi Dunabizottság a magyar kormánnyal és a magyar hatóságokkal kizárólag Magyarországnak a bizottságban helyet foglaló képviselője — ezidőszert Miklós Ödön államtitkár — útján érintkezik. Ehhez képest az igazságügyi hatóságok a Nemzetközi Dunabizottságot illető esetleges megkereséseiket — kivéve az alsóbbfokú igazgatásban felmerülő sürgős természetű ügyeket — nem küldhetik közvetlenül a Dunabizottsághoz, hanem vagy az igazságügyminisztériumhoz vagy pedig külügyminisztériumhoz kell intézniök. A külügyminisztériumhoz küldött megkereséseket a következő címmel kell ellátni: „Magyarország képviselőjének a Nemzetközi Dunabizottságban. Külügyminisztérium 10. osztály.” Az igazságügyminisztériumnak, illetőleg a külügyminisztériumnak most említett osztálya fog gondoskodni arról, hogy a szóban levő megkeresések a Dunabizottságban helyet foglaló képviselőnek (vagy helyettese) kezéhez és az ő közvetítésével a Dunabizottsághoz kerüljenek.

A Nemzetközi Dunabizottságban helyet foglaló fentebb

megnevezett képviselők a bizottságot illető ügyekben önálló hatáskörrel jár el és a hatáskörében őt, valamint helyettesét is, az igazságügyi hatóságoknak megfelelő támogatásban, megkereséseit pedig lehetőleg soronkívül elintézésében kell részesíteniök. (50.407/1920. I. M. sz.)

Az Állandó Nemzetközi Bíróság (Cour Permanente de Justice Internationale, 1921: XXXIII. t.-c. 14. §.) részére jogsegély nyújtása. Az Állandó Nemzetközi Bíróság Elnökével létrejött megállapodás szerint az Állandó Nemzetközi Bíróság jogsegélyére irányuló minden megkeresését a m. kir. igazságügyminisztérium útján küldi az illetékes m. kir. igazságügyi hatósághoz, amely hatóságnak vonatkozó válasziratait a m. kir. igazságügyminisztériumhoz kell felterjesztenie rendeltetésük helyére való eljuttatás végett.

A kézbesítésre irányuló megkeresésnek magában kell foglalnia a bíróság megnevezését, ahonnan az ügyirat származik, az ügyben szereplő felek megnevezését, a címzett lakását és az ügyirat természetét. A kézbesítendő iratokhoz fordítás csatolása nem szükséges; ha fordítás csatolva nincs, a polgári eljárásra vonatkozólag 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt és az 1909: XIV. t.-cikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 2. cikke, ha pedig fordítás mellékelve van, az egyezmény 3. cikke irányadó.

Egyéb megkereséseket az illetékesnek mutatkozó, vagy a megkeresés teljesítésére illetékes bármely m. kir. igazságügyi hatósághoz lehet címezni, s a megkeresés tárgyát határozottan meg kell jelölni. A megkeresésnek minden esetben hiteles magyar fordítással kell ellátva lennie.

A kézbesítések és megkeresések teljesítésének megtagadására nézve az idézett nemzetközi egyezmény 4. cikkében, illetőleg 11. cikkének utolsó bekezdésében foglalt szabályok nyerne alkalmazást. A megkeresés megtagadása esetében a m. kir. igazságügyi hatóság tüzetesen megjelöli a megtagadás okát a m. kir. igazságügyminisztériumhoz tett abban a jelentésében, amellyel az iratokat ide visszaterjeszti.

Az eljárásra nézve egyebekben az 1909: XIV. t.-c. végrehajtása tárgyában 1909. évi április hó 26-án kibocsátott 9000/1909. I. M. számú rendelet szabályait kell megfelelően alkalmazni. (55.893/1922. I. M. sz.)

Külföldön használandó iratok és okiratok hitelesítésének szabályai: (Az idézett jogszabályokat alább, a különös rendelkezéseket az illető államok címe alatt közöljük.)

I. Általános rendelkezések.

16.843/1872. I. M., 3681/1880. I. M.

Hitelesítés a magyar konzulátusok által: 20.430/1893. I. M.

II. Különös rendelkezések.

Amerikai Egyesült Államok: 21.102/1897. I. M., 6561/1905. I. M.

Bulgária: 1912: XXVII. t.-c. 11. c.

Jugoszlávia: 1930: XXXIX. t.-c. 23. és 24. c.

Német Birodalom: 1880: XXXVI. t.-c. II. és III. c.

Olaszország: 1927: I. t.-c. 18. és 19. c.

Osztrák köztársaság: 16.500/1925. I. M.

Románia: 1925: VI. t.-c. 10. c.

Törökország: 8201/1927. I. M.

A tolmácsok legújabb névjegyzékét az Igazságügyi Közlöny XXXVI. évf. 9. lapján közli.

A külföldön használandó iratok és okiratok hitelesítéséért külön eljárási költség fizetése. A polgári eljárás és igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 54. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §. Minden olyan esetben, amikor a külföldi használatra szánt iraton vagy okiraton lévő aláírást a kir. törvényszéki elnök hitelesíti, a hitelesítésért külön eljárási költség címén négy pengőt (62.906/1926. I. M. sz. r. 2. p. I. K. XXXV. 223.) kell fizetni.

A külön eljárási költség összegét a kir. törvényszék pénzkiszorítójánál kell lefizetni, aki azt a jelen rendelethez mellékelte külön jegyzékbe vezeti be és a félnek arról bélyegtelen hivatalos nyugtát ad.

A kir. törvényszéki elnök a hitelesítés alkalmával a nyugtát ellenőrzés céljából visszatartja és a külön eljárási költség lerovását a hitelesítő záradékban tanúsítja.

2. §. A jelen rendeletben szabályozott külön eljárási költség címén befolyó összegek kezeléséről és elszámolásáról külön rendelet fog rendelkezni.

A kir. törvényszéki elnök az általa megőrzött hivatalos nyugták alapján a külön jegyzéket hónaponként átvizsgálja és az ellenőrzés megtörténtének igazolásául a külön jegyzéket aláírásával látja el.

3. §. Ez a rendelet az 1925. évi július hó 1. napján lép életbe. (30.600/925. I. M. sz. r.)

Külföldön használandó iratok és okiratok hitelesítése. Hivatalos úton tudomásomra jövé, hogy az egyes felek által külföldön használandó okiratok hitelesítése körül azon helytelen eljárás követtetik, hogy a külföldön székelő követségek közvetlenül kerestetnek meg az ilyen okmányok hitelesítése végett, aminek következménye: hogy a követségek a hozzájuk küldött okiratokat hitelesítés végett előbb az illető belöldi hatóságokhoz kénytelenek visszaküldeni s csak miután azok a hazai illetékes hatóság által hitelesítették és ezen alakban ismét a kö-

vetségnek küldetnek, — csak azután válik eszközölhetővé azok felülhitelesítése.

Nehogy az ily eljárás által fölösleges késedelem okoztassék, de másrésről az okiratoknak külföldön való használat végett hitelesítése körül követendő eljárás egyöntetűsége végett rendelem:

1. Mindazon okiratok és iratok, melyek külföldön használat végett hitelesítendők; a járásbíróságok területén elsőfokban a járásbíró által hitelesítendők. Az így hitelesített okmány mindenkor azon törvényszék elnökének mutatandó be, melynek területén az illető járásbíró székel s az eljáró járásbíró aláírása az elnök által hitelesítetté: az okiratok felülhitelesítés végett hozzám elnöki úton felterjesztendő.

2. A törvényszékek székhelyein a hitelesítések az illető törvényszéki elnökök vagy azoknak helyettesei által közvetlenül is eszközölhetők s az így hitelesített okmányok felülhitelesítés végett hozzám ez esetben is hivatalból terjesztendők fel. (16843/72. I. M.)

A kir. igazságügyminiszterium által kiállított vagy hitelesített okiratoknak külföldön való hitelesítéséről. A közös külügyminiszterium által 1871. évi jan. 15-én 18.623. sz. alatt kibocsátott rendelet 2. pontja szerint a külföldön állomásozó osztrák-magyar missiók a belföldi hatóságok közül kivétel nélkül csakis a közös hadügyminiszterium aláírását, továbbá az illető osztrák-magyar missiónak netalán alárendelt osztrák-magyar főconsulatustól vagy consulatustól származó aláírásokat hitelesíthették; ellenben más belföldi hatóságok közül azon miniszteriumok vagy országos hatóságok (helytartóságok, vagy ezekkel egyenrangú hatóságok) aláírásait, amelyek az illető missióval közvetlen érintkezésben állanak, szintén hitelesíthették ugyan, de csak az esetben, ha a hitelesítendő okirat hozzájuk hivatalos úton érkezett. Ugyanezeket a szabályokat kellett az idézett rendelet utolsó bekezdése értelmében az osztrák-magyar diplomatiái ügynökségeknek, főconsulatusoknak és consulatesoknak is szem előtt tartaniok.

A kir. igazságügyminisztérium kívánatosnak jelezte, hogy a kir. igazságügyminisztérium által kiállított vagy hitelesített okiratokat a külföldön állomásozó cs. és kir. képviselői hatóságok ez esetben is hitelesítsék, ha az illető okiratok nem hivatalos úton érkeznek hozzájuk, hanem azokat ott az érdekelt fél vagy meghatalmazottja közvetlenül mutatja be hitelesítés végett.

Utasította ennél fogva a közös külügyminisztérium f. é. május hó 21-én 17.510. sz. a. kelt rendeletével az összes cs. és kir. missiókat és consulatesokat, hogy az előttük felmutatott okiratokon, ha egyébként aggály nem merül fel, mindenesetre lássák el szabályszerű hitelesítéssel a magyar kir. igazságügyminisztérium aláírását, illetőleg a kir. igazságügyminisztérium hi-

telesítési záradékát, melynek lenyomata az ilyen aláírásokra felhatalmazott kir. igazságügyminiszteri tisztviselőknek aláírásával tudomás végett az idézett külügyminiszteri rendelethez mellékeltetett.

Ha aggály merül fel, a (cs. és) kir. képviseleti hatóságoknak a felvilágosítás végett a (közös) külügyminisztériumhoz vagy a magy. kir. igazságügyminisztériumhoz kell fordulniok. (20.430/1893. I. M. sz.)

Törvényszéki elnökök aláírásának felülhitelesítése. Egyes felek gyakran folyamodnak hozzám közvetlenül s kéri az általuk külföldön használandó okiratokon lévő törvényszéki elnöki aláírások sürgős felülhitelesítését.

Mínthogy a törvényszéki elnökök aláírásait az 1872. június 16-án 16.843. sz. alatti igazságügyminiszteri rendelet szerint, ha az 1874: XXXV. t.-c. 67. §-a értelmében leendő felülhitelesítésről is van szó, csak akkor felülhitelesíthetem, ha az okiratok a törvényszéki elnök által hivatalos úton terjesztetnek fel hozzám: a felek érdekében felhívom elnök urat, intézkedjék, hogy az idézett rendelet ezen tartalmáról a felek minden egyes esetben értesítsenek, s ha a felülhitelesített okiratokat külföldön akarják használni, ezek elnök úr jelentésével hivatalból terjesztessenek fel hozzám.

Elnök úr jelentésében a fél kérelme alapján az iránt is nyilatkozok, hogy az illető okirat esetleg itt Budapesten kinek lesz kiadható. (3681/80. I. M. sz. r.)

Fordító osztálynak a m. kir. belügyminiszteriumba áthelyezése. A m. kir. belügyminiszternek 1907. évi január hó 2-án 8892/1906. BM. eln. szám alatt (Belügyi Közlöny XII. évfolyam, 2. sz. 23. lap) kiadott rendelete szerint a miniszterelnökség kebelében fennállott fordító osztály a belügyminiszteriumhoz helyeztetvén át, működését ott megkezdette.

Ez alkalommal az 1869. évi április hó 24-én 5645. IM., az 1873. évi december hó 11-én 4376. IM. (1873. R. T. 659. l.), az 1876. évi március hó 24-én 8264. IM. (1876. R. T. 68. l.), az 1884. évi november hó 24-én 49.996. IM. szám alatt (1884. R. T. 1934. l.) kiadott rendeleteket és az 1899. évi május hó 20-án 30.021. IM. szám alatt (Igazs. Közl. VIII. évf., 115. l.) kelt rendelet 17. §-ának utolsó bekezdését hatályon kívül helyezve, a következőket rendelem:

Az igazságügyi hatóságok a belügyminiszterium fordító osztályához, fordítás beszerzése végett, közvetlenül nem fordulhatnak.

Abban az esetben, ha oly fordításra van szükség, amely nyelvre nézve a kir. járásbíróóságok valamelyikénél hites tolmács van alkalmazva; a kir. bírósági hites tolmácsokról kiadott rendelet szerint kell eljárni.

Ha pedig oly fordításra volna szükség, amely nyelvre hites

tolmács egyik bíróságnál sincs, vagy ha az igazságügyi hatóság nem képes megállapítani, hogy a magyarra fordítandó irat milyen nyelvű: ekkor a fordítás beszerzése végett az igazságügy-minisztérium közvetítését kell — az 1900. évi szeptember hó 20-án 4626. IME. szám alatt (l. alább) kelt rendeletben jelzett módon — igénybe venni.

A kir. bíróságok és ügyészségek részére kiadott hivatalos naptár az egyes nyelvek szerint csoportosítva közli azoknak a bíróságoknak jegyzékét, amelyeknél az illető nyelvre hites tolmács van alkalmazva.

A fordítási költségek előlegezésére és viselésére nézve a tolmácsi rendelet s a kapcsolatos rendeletek irányadók.

A jelen rendelet nem érinti az 1897. évi március hó 19-én 16.873. IM. szám alatt (l. Osztrák köztársaság c. a.) kelt rendelet intézkedéseit. (9307/907. I. M.)

A kir. igazságügyminiszterium közvetítésével történt fordítások és azok díjának megfizetése. A kir. bíróságok többszöri figyelmeztetés dacára oly esetben is a kir. igazságügyminiszteriumhoz fordulnak valamely idegen nyelvű iratnak magyarra vagy a magyar nyelvű iratnak valamely idegen nyelvre fordítása végett, midőn a kérdéses fordításra más bíróságnál lévő, feljogosított hites tolmács is igénybe vehető volna. Ismételve felhívom tehát az összes kir. bíróságokat, hogy a fordítás közvetítése iránt csak abban az esetben forduljanak a kir. igazságügyminiszteriumhoz, ha az illető nyelvre hites tolmácsi állás az országban rendszeresítve nincs, vagy pedig, ha nem tudják megállapítani, hogy a magyarra fordítandó ügydarab milyen nyelven van kiállítva.

Arra az esetre, midőn a fönnérített okok valamelyikéből a kir. igazságügyminiszterium közvetítésének igénybevétele kikerülhetetlen, a következőket rendelem:

1. A lefordítandó ügydarab rendszerint kísérlőirat nélkül terjesztendő fel hozzám s csak az ügydarab számával ellátott borítékon kell jelezni, hogy az ügydarab magyarra, franciára, németre stb. „fordítás végett” küldetik föl.

2. A fordító (tolmács) az igazságügyminiszteriumtól hozzá áttett ügydarabot annak fordításával és díjjegyzékkel együtt, közvetlenül a fordítást kérő igazságügyi hatóságnak küldi meg, amely viszont a fordítás díját postautalványon közvetlenül a fordítónak (tolmácsnak) küldi. A postautalványnak az írásbeli közleményekre szánt szelvényén hivatkozni kell a tolmács ügyszámára. A postautalványról szóló és az ügydarab számával ellátandó postai levény egyuttal nyugtául szolgál és mint ilyen, megőrzendő.

A jelen rendelet nem érinti a magyar bíróságoknak az osztrák cs. és kir. igazságügyi hatóságokkal való levelezése és az osztrák igazságügyi hatóságok részére teljesítendő kézbesi-

tések tárgyában 1897. március 19-én 16.873. szám alatt kelt igazságügyminiszteri rendelet (I. az Osztrák köztársaság c. a.) intézkedéseit. (4626/900. I. M. sz. r.)

Külföldön kiállított okiratok alakszerűségére (Pp. 335. §. 3. bek.) vonatkozó jogszabályok. (E jogszabályokat alább az egyes államok címe a. közöljük.)

Amerikai Egyesült Államok: 36.059/1901. I. M.

Bulgária: 1912: XXVII. t.-c. 11. c.

Jugoszlávia: 1930: XXXIX. t.-c. 23. és 24. c.

Németország: 1880: XXXVI. t.-c. V. c.

Olaszország: 1927: I. t.-c. 18. c.

Osztrák köztársaság: 16.500/1925. I. M.

Románia: 1925: VI. t.-c. 10. c.

Egyes külföldi államok.

Amerikai Egyesült-Államok.

1926: XXI. t.-c.

az Amerikai Egyesült-Államokkal kötött 1925. évi június hó 24-én Washingtonban kelt Barátsági, Kereskedelmi és Konzuli Szerződés becikkelyezéséről.

I. cikk. Mindegyik Magas Szerződő Fél állampolgárai a Másik Fél területeire léphetnek, azokon utazhatnak és letelepedhetnek; lelkiismereti szabadságot és vallásszabadságot élveznek; akadálytalanul üzhetnek mindennemű hivatásos, tudományos, vallási, jótékonyági, ipari és kereskedelmi tevékenységet, amelyet a helyi törvények nem tiltanak; tulajdonukban tarthatnak, emelhetnek vagy bérelhetnek és elfogadhatnak megfelelő épületeket és bérbe vehetnek telkeket, hogy ott letelepedjenek, vagy azokat tudományos, vallási, jótékonyági, ipari, kereskedelmi és temetkezési célokra felhasználják; tetszésük szerint alkalmazhatnak ügynököket és általában kifejtethetnek mindennemű tevékenységet, amely velejár vagy szükséges ahhoz, hogy a fentemlített kedvezményeket oly mértékben élvezhessék, mint a belföldiek, vagy ezután a legnagyobb kedvezményt élvező nemzetek állampolgárai, amennyiben alávetik magukat a fennálló törvényeknek és rendeleteknek.

Egyik Magas Szerződő Fél állampolgárai sem kötelezhetők a másik Fél területén más vagy magasabb belföldi adók vagy illetékek viselésére, mint aminőkre a belföldiek kötelesek és fizetnek.

A Magas Szerződő Felek állampolgárai, amennyiben alkalmazkodnak a belföldi törvényekhez, akadálytalanul fordulhatnak a törvény által létesített bármelyfokú bírósághoz jogaik érvényesítése és védelme végett.

A Magas Szerződő Felek állampolgárai amennyiben alkalmazkodnak a belföldiekre megállapított feltételekhez, a másik Fél területén személyüket és vagyonukat illetőleg állandó védelemben és biztonságban részesülnek és e tekintetben élvezni fogják a védelemnek azt a fokát, amelyet a nemzetközi jog megkövetel. Vagyonuk törvényes eljárás és megfelelő kártérítés nélkül el nem vehető.

IX. cikk. A Magas Szerződő Felek egyikének területén annak nemzeti, állami és tartományi törvényei szerint és alapján alakult vagy a jövőben létesítendő és ugyanazon területen székhellyel bíró részvénytársaságok és egyéb társaságok és egyesületek jogi állása akár haszon elérésére alakulnak, akár nem, a másik Fél által elismerendő, feltéve, hogy nem alakulnak olyan célra, melyet az illető állam törvényei tiltanak. Joguk lesz továbbá a vonatkozó törvények rendelkezései szerint a bírósághoz akadálytalanul járulni az igazságszolgáltatásnak a törvény által létesített összes fokaiban mind keresetindítás, mind jogaik megvédése érdekében.

Mindegyik Magas Szerződő fél társaságainak és egyesületeinek a másik Fél által elismert az a joga, hogy annak területein letelepedhessenek és ott fióktelepet állíthassanak fel és ugyanott működhessenek, egyedül az illető Szerződő Félnek nemzeti, állami és tartományi törvényeiben szabályozott bejegyzésétől függ.

XV. cikk ut. bek. Konzuli tisztviselők polgári ügyekben az őket befogadó állam bíróságainak vannak alávetve oly fenntartással, hogy amennyiben az illető tisztviselő az öt kinevező állam polgára és nyereségre irányuló magántevékenységet nem folytat, tanuvallomása, kényelmére való kellő tekintettel, lakásán vagy hivatalában veendő fel. Kívánatos azonban, hogy az illető tisztviselő önkéntesen tegyen vallomást a per tárgyalásán, valahányszor ez hivatalos működésének komolyabb megzavarása nélkül lehetséges.

XVI. cikk 2. bek. A konzuli hivatalok és levéltárak mindenkor sérthetetlenek. Azokba semmi körülmények közt sem szabad behatolni a befogadó állam semmiféle hatóságának. Nem szabad a hatóságoknak semmiféle ürtügy alatt sem valamely konzuli hivatal iratait vagy abban letétbe helyezett dolgokat megvizsgálni vagy lefoglalni. Konzuli hivataloknak nem szabad menedéket szolgáltatniuk. Konzuli tisztviselőktől nem kívánható, hogy hivatalos iratokat bíróságnál mutasson be vagy tanuvallomást tegyen azok tartalmát illetőleg.

XIX. cikk. Konzuli tisztviselők saját hazájuk törvényeinek alapján bármely, a hivatali területen belül fekvő alkalmas helyen hazájuk hajóin időzőket vagy bármely honfitársukat vagy oly személyt, aki a konzuli tisztviselő hazájának területén bír állandó lakással, kihallgathatnak. Ezen tisztviselők írásba fog-

lalhatják, tanusíthatják és hitelesíthetik saját honfitársaik egyoldalu ügyleteit, okiratait és végrendeleteit, továbbá oly szerződéseket, melyekben az egyik fél honfitársuk. Felvehetnek, tanusíthatnak, bizonyíthatnak és hitelesíthetnek bármely írásba foglalt okiratot, amely a konzuli tisztviselőt kinevező ország területén fekvő ingatlan tulajdonának átruházását vagy megterhelését foglalja magában, vagy testesíti meg, valamint egyoldalu ügyleteket, okiratokat, végrendeleteket és szerződéseket, amelyek a konzuli tisztviselőket kinevező ország területén fekvő ingatlanra vagy ugyanezen ország területén lebonyolítandó ügyekre vonatkoznak, ideszámítva azon egyoldalu ügyleteket, okmányokat, végrendeleteket és szerződéseket is, melyek kizárólag azon államnak polgáraitól származnak, melyben a nevezett tisztviselők működnek. Ily módon kiállított bizonyítékok és okiratok, valamint azok másolatai és fordításai a konzuli tisztviselő hivatalos pecsétjével ellátva, a Szerződő Felek területén az esethez képest mint eredeti okmányok vagy hitelesített másolatok bizonyító erővel bírnak s azoknak oly jogerejük és joghatályuk van, mintha az illető konzuli tisztviselőt kinevező országban közjegyző vagy más kellőképp felhatalmazott közhivatalnok előtt jöttek volna létre, illetve lettek volna kiállítva, feltéve, hogy ezen okiratok azon állam törvényeinek és rendeleteinek megfelelően szerkesztettek és állítottak ki, amelyben felhasználhatnak.

1890. július 22-én 16.433. sz. a. kelt I. M. rendelet az észak-amerikai Egyesült Államokban tartózkodó tanuk kihallgatása és az ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivétele tárgyában.

Az északamerikai Egyesült Államokban tartózkodó tanuk kihallgatása és az ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivétele iránt az északamerikai Egyesült Államok bíróságaihoz intézendő megkeresések körül a következők tartandók szem előtt:

1. A tanukihallgatásra irányuló megkeresések az A) alatt csatolt minta szerint szerkesztendők.

2. Az északamerikai Egyesült Államokban a tanukihallgatás nagyobb költségekkel jár és azért bűnügyekben az ott tartózkodó jelentéktelenebb tanuknak, valamint jelentéktelenebb bűnügyekben a tanuknak kihallgatása lehetőleg mellőzendő; polgári ügyekben pedig a magyar bíróság tanukihallgatás iránt az északamerikai bíróságokhoz megkeresést csak akkor intézzen, ha a bizonyító fél kötelező nyilatkozatot állít ki, hogy a felmerülő költséget, bárminő lesz is összege, viselni fogja és minden tanu után a bíróság által a körülményekhez képest meghatározandó, de legalább 50 frtnyi előleget tesz bírói letétbe.

A kérdőpontok közé az általános kérdéseket is egyenkint fel kell venni.

3. Az eskü kivételre irányuló megkeresések a B) alatt csatolt minta szerint szerkesztendők.

4. A megkereső levelek (1. és 3. p.) és netalán mellékletei polgári ügyekben az érdekelt fél költségén hiteles német fordítással látandók el és továbbítás végett a kir. igazságügyminiszteriumhoz terjesztendők fel. Büntetőügyben a fordítás az igazságügyminiszteriumban teljesítetik.

A 2. pontban említett nyilatkozat nem fordítandó le, de szintén felterjesztendő.

Minták.

A) Tanukihallgatásra irányuló megkereső levél mintája.

A . . . . . i magyar kir. törvényszék (kir. járásbíróóság) üdvözlét küldi a . . . . . i vagy a jelen ügyben illetékes más bíróságnak az Egyesült Államokban.

Előttünk, alulírott magyar kir. törvényszék (kir. járásbíróóság) előtt folyamatban van (. . . . . megjelölendő polgári ügyben a felek és az ügy természete, bűntetőügyben pedig a terhelt és a terhére rótt bűncselekmény, úgyszintén szabatosan előadandó az eddig beszerzett adatokra való hivatkozás mellett a tényállás és az ügy eddigi menete . . . . .).

Ügy találjuk, hogy ezen ügyben (. . . . . pontosan megjelölendő a tanu neve és lakása . . . . .) igen fontos tanu, kinek vallomása nélkül teljes igazságot a felek közt nem szolgáltatathatunk.

Felkérjük ennél fogva az igazságszolgáltatás érdekében a tisztelt bíróságot, hogy a nevezett tanu maga elé vagy erre ki-nevezendő alkalmas személy elé idézni őt és ezen megjelölendő levélhez fűzött és pecsételt kérdőpontokra kihallgatni, feleleteit írásba foglalni, a tanu vallomására megesketni, ezen vallomást vele aláírtni és aztán azt hozzánk küldeni szíveskedjék.

Mi hasonló esetekben mindig és szívesen készek vagyunk a vizsontszolgáltatásra.

Kelt . . . . .

(P. H.)

(Aláírás.)

B) Eskü kivételre irányuló megkereső levél mintája.

A . . . . . i magyar kir. törvényszék (kir. járásbíróóság) üdvözlét küldi a . . . . . i vagy a jelen ügyben illetékes más bíróságnak az északamerikai Egyesült Államokban.

Előttünk, alulírott magyar kir. törvényszék (kir. járásbíróóság) előtt . . . . . felperesnek . . . . . alperes el-

len . . . . . iránt indított perben következő ítélet hozott:

(. . . . . következik az eskü szövegét tartalmazó ítélet indokolás nélkül . . . . .)

Miután nevezett . . . . . most . . . . . lakik, felkérjük a tisztelt bíróságot, hogy őt maga elé vagy egy arra kinevezendő alkalmas személy elé idézni, tőle a megítélt esküt, ha azt letenni hajlandó, kivenni, az erről szerkesztendő jegyzőkönyvet vele aláíratni, ha ellenben nevezett . . . . . az esküt letenni vonakodnék; ezen körülményt jegyzőkönyvben tanúsítani és a jegyzőkönyvet mindkét esetben hozzánk küldeni szíveskedjék.

Mi hasonló esetekben mindig és szívesen készek vagyunk a vizsontszolgálatra.

Kelt . . . . .

(P. H.)

(Aláírás.)

Az 1907. október 7-én 34.482/1907. I. M. sz. a. kelt rendelet az északamerikai Egyesült Államok területén teljesítendő tanukihallgatás, eskü alatti kihallgatás, eskükivétel és más hasonló hivatalos cselekmények tárgyában.

Ha az északamerikai Egyesült Államok területén tanuk kihallgatása, feleknek eskü alatti kihallgatása, megítélt eskü kivétele, vagy más hasonló hivatalos cselekmény teljesítése szükséges, a magyar igazságügyi hatóságok az 1890. évi július hó 22-én 16.433. I. M. sz. a. (l. fentebb a . . . . . lapon) kibocsátott rendelet, valamint az I. K. III. évf. 47. l. és VIII. évf. 410. l. 46.330/1894. I. M. sz. a. és 70.533/1899. I. M. sz. a. megjelent közlemények szerint járnak el.

Egyes cs. és kir. konzuli hivatalok jelentéseiből, valamint az újabban szerzett tapasztalatokból megállapítható, hogy:

a) az északamerikai Egyesült Államokban székelő bíróságok nem elégszenek meg a hozzájuk küldött megkereséseknek s mellékleteinek német fordításával, hanem angol fordítás csatolását kívánják;

b) gyakran jelentékeny költségmegtakarítást lehet elérni, ha az előlemlített hivatalos cselekményeket a cs. és kir. konzuli hivatal foganatosíthatja, aminek bizonyos körülmények között akadályja nincs.

Ezek alapján az idézett szabályokat a következőkép módosítom és egészítem ki:

I. Tanuk kihallgatása, feleknek eskü alatti kihallgatása, megítélt eskü kivétele, vagy más hasonló hivatalos cselekmény teljesítése iránt az északamerikai Egyesült Államokba intézett megkereső leveleket (Letters Rogatory) vagy megbízásokat (Commissions) és esetleges mellékleteiket polgári ügyekben a költségek előlegezésére kötelezett fél terhére, büntető ügyekben

pedig a bűnügyi költségátalányból előlegezett költségen nem többé német, hanem hiteles angol fordítással kell ellátni és továbbítás végett hozzám felterjeszteni.

Ha azonban polgári ügyekben az érdekelt felek azt kérik, hogy a szükséges fordítás az északamerikai Egyesült Államok területén szereztesse be; a megkereső levelek vagy megbízások és esetleges mellékleteik hozzám fordítás nélkül is felterjeszthetők.

Megjegyzem, hogy a fordítás költsége az északamerikai Egyesült Államokban rendszerint hatszorosát teszi meg annak az összegnek, amennyiben a fordítás beszerzése Magyarországon kerül.

II. A megkereső levelek és megbízások kiállítása mellett az igazságügyi hatóságoknak úgy polgári, mint büntető ügyekben szabadságában áll ahhoz a konzuli hivatalhoz, amelynek kerületében a megkeresés teljesítésének helye fekszik, átiratot intézni az iránt, hogy a megkereső levélben vagy megbízásban jelzett cselekményt saját hatáskörében fogantassza és csak ha ez akadályba ütköznék, vagy nagyobb költséggel járna, mint a megkeresett bíróságnak, vagy a megbízott közegek igénybevétele, akkor juttassa el a megkereső levelet, vagy a megbízást rendeltetési helyére.

Az illetékes konzuli hivatalhoz intézett átiratot fordítás nélkül kell a fentemlített megkereső levéllel, vagy a megbízással s ezeknek angol fordításával hozzám felterjeszteni.

A jelen II. pont első bekezdésében említett átirat nélkül felterjesztett megkereső levélben vagy megbízásban jelzett cselekményt a konzuli hivatal saját hatáskörében nem fogantasshatja.

III. Egyebekben az előidézett szabályok továbbra is alkalmazandók.

IV. Ha csupán kézbesítés teljesítéséről van szó, az 1901. évi szeptember hó 17-én 28.361. I. M. sz. a. (I. alább) kelt rendelet szerint kell eljárni.

Az északamerikai Egyesült Államokban, különösen Illinois államban tartózkodó tanuk kihallgatása és ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivétele. Az északamerikai Egyesült Államokban tartózkodó tanuk kihallgatása és az ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivétele végett az 1890. évi július hó 22-én 16.433. I. M. sz. alatt (I. fentebb 656. lapon) kelt igazságügyminiszteri rendelethez képest ebben a megállapított minták szem előtt tartásával rendszerint megkereső levelet kell intézni az illetékes északamerikai bírósághoz.

A megkereső-leveleknek (Letters Rogatory) mint általános nemzetközi intézménynek alkalmazhatósága minden kétségen felül áll, de fogantatásukat az északamerikai Egyesült Államokban uralkodó jogi viszonyok sajátosságainál fogva

gyakran nagy idővesztéssel, körülményességekkel és tetemes költségekkel jár, sőt néha bizonytalan kimenetelű is.

Ehelyett az északamerikai Egyesült-Államok némelyikének törvényhozása lehetővé teszi, hogy polgári ügyekben tanúkihallgatás végett a külföldi bíróság ne az amerikai bírósághoz forduljon, hanem e részben megbízást (Commission) állítson ki egy ottani közjegyző vagy más illetékes személy részére, aki az illető amerikai állam törvényei szerint jogosítva van a tanút megidézni s őt a megjelenésre és vallomásra kényszereszközökkel szorítani.

Ilyen bírói megbízás (Commission) az Egyesült-Államoknak csak egynémelyik államában és területén (Arizona-Territory, Connecticut, Florida, Illinois, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Missouri, New-York, Ohio, Rhode-Island, Tennessee, Wyoming-Territory, District of Columbia) és rendszerint csupán polgári ügyekben tanúkihallgatás végett használható, ellenben eskü kivétele végett vagy büntető ügyekben nem alkalmazható.

A felsorolt államok közül Illionis államra azonban a chicagói konzulátus jogi tanácsosa hozzá intézett hivatalos fölszólítás következtében akképen nyilatkozott, hogy tekintettel az ottani törvényhozásra (Section 36 Chapter 15., Revised Statutes of Illionis) Illionis államban a bírói megbízásokat (Commission) tanúkihallgatás eszközlése végett polgári és büntető ügyekben egyaránt, polgári ügyekben pedig a felek részére megítélt eskü kivétele végett is alkalmazhatóknak tartja.

A nevezett jogtanácsos, különös figyelemmel Illinois törvényhozására, megfelelő mintákat is dolgozott ki, melyek magyar fordításban és a magyarországi viszonyoknak megfelelően szövegezve, alant A), B), C) alatt közöltetnek azzal, hogy a megbízandó közjegyző (vagy más illetékes személy) nevének és lakhelyének kitöltésére szánt helyet a Commission szövegében legcélszerűbb üresen hagyni s a kitöltést a konzulátusnak átengedni.

Illinois állammal szemben tehát, melynek fővárosa Chicago, ezek a minták is használhatók az 1890. évi július 22-én 16.433. I. M. sz. alatt kelt rendeletben (l. 656. lap) megállapított megkereső levelek helyett, de a fordítás, a költségek és a följegyzetés tekintetében a most idézett igazságügyminiszteri rendelethez kell alkalmazkodni.

Használható továbbá, de csupán az A) alatt foglalt minta Arizona-Territory, Connecticut, Florida, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Missouri, New-York, Ohio, Rhode-Island, Tennessee, Wyoming-Territory és District of Columbia északamerikai államokkal, illetőleg területekkel szemben is; megjegyzendő azonban, hogy — amennyiben az A) alatti foglalt minta nem Illinois állammal, hanem a jelen bekezdésben fentebb elő-

sorolt államokkal, illetőleg területekkel szemben használatnak, — ezeket kell megemlíteni a szövegben Illinois állam helyett és természetesen kihagyandó a szövegből a „Section 36., Chapter 15., Revised Statutes of Illinois” törvényre való hivatkozás is. (46.380. I. M. 94. Mars. IV. 461.)

A) Megbízás tanukihallgatásra polgári ügyben.

A . . . . . i magyar királyi törvényszék (járásbíró-ság) . . . . . közjegyző úrnak . . . . . városban . . . . . grófságban, Illinois államban üdvözlétét küldi.

Miután a . . . . . i magyar királyi törvényszék (járásbíró-ság) úgy találja, hogy (. . . . . pontosan megjelölendő a tanú neve . . . . .) fontos tanú azon perben, mely az alulírott bíróságnál . . . . . felperes és . . . . . alperes közt . . . . . iránt folyamatban van és miután nem eszközölhető az, hogy a nevezett tanú, aki Magyarország területén kívül Illinois államban (. . . . .-ban, ... grófságban) tartózkodik, a per tárgyalására személyesen megjelenjen, ennél fogva Önt, támaszkodva képességére és hűségére, az otani törvény, jelesül Section 36., Chapter 15., Revised Statutes of Illinois értelmében megbízottal (Commissioner) a nevezett tanú kihallgatása végett kineveztük és Önt felhatalmazzuk és megkeressük, hogy a nevezett tanút az Ön által meghatározandó időben és helyre megidézni, őt megeskütése után az idecsatolt kérdőpontokra kihallgatni, feleleteit a kérdések sorrendjében írásba foglalni és a tanúval aláíratni, a valómást hitelesíteni, és azt az Ön előtt felmutatott minden bizonyítékkal, a jelen Megbízással (Commission) és az említett kérdőpontokkal együtt a magyar consulatushoz saját pecsétje alatt és a felek neveivel a külső lapon, mihelyt lehetséges, beküldeni sziveskedjék.

Aminék hitelül szolgál a . . . . . i magyar királyi törvényszék (járásbíró-ság) aláírása és pecsétje.

Kelt . . . . .

(P. H.)

(Aláírás.)

B) Megbízás megítelt eskü kivételére.

A . . . . . i magyar királyi törvényszék (járásbíró-ság) . . . . . közjegyző úrnak . . . . . városban . . . . . grófságban, Illinois államban üdvözlétét küldi.

Miután a . . . . . i magyar királyi törvényszék (járásbíró-ság) úgy találja, hogy (. . . . . pontosan megjelölendő azon ügyfél neve, akitől az eskü kiveendő lesz . . . . .) ügyfél gyanánt szerepel azon perben, mely az alulírt bíróságnál folyamatban van és miután nem eszközölhető az, hogy a nevezett ügyfél, aki Magyarország területén kívül Illinois államban

(.....-ban, ... grófságban) tartózkodik, az alulírt bíróságnál személyesen megjelenjen, ennélfogva Önt, támaszkodva képességére és hűségére, az ottani törvény, jelesül Section 36, Chapter 51., Revised Statutes of Illinois értelmében megbízottul kineveztük és Önt felhatalmazzuk és megkeressük, hogy a nevezett ügyfelet az Ön által meghatározandó időben és helyre megidézni, tőle az idezárt bírói ítéletben megállapított esküt kivenni, az ügyfélnek eskü alatt tett nyilatkozatát írásba foglalni s az ügyféllel átíratni, ha ellenben az ügyfél az esküt letenni vonakodnék, ezt a körülményt tanusítani és a hitelesített jegyzőkönyvet mindkét esetben a jelen Megbízással (Commission) és az említett bírói ítélettel együtt a magyar consulatshoz saját pecsétje alatt és a felek neveivel a külső lapon, mihelyt lehetséges, beküldeni szíveskedjék.

Aminek hitelül szolgál a ..... i magyar királyi törvényszék (járásbíróság) aláírása és pecsétje.

Kelt .....

(P. H.)

(Aláírás.)

Polgári perben bíróság megítélt eskü vagy esküvel megerősített vallomások kivétele közjegyzők által New-York államban. Az északamerikai Egyesült-Államok egyes államaiban tartózkodó tanúk kihallgatása és az ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivételére polgári ügyekben némely államok törvényei szerint közjegyző is fel van jogosítva. Azon államokat, melyekben közjegyző tanúkihallgatást rendszerint csupán polgári ügyekben eszközölhet, a 46.330/1894. I. M. sz. közlemény sorolja fel (l. l. K. III. évf. 14. sz. 427. l.) s ugyanott megemlítetett, hogy a felek részére megítélt eskü kivételére csakis Illinois állambeli megbízott közjegyző van jogosítva. E közlemény kiegészítéseképpen közöltetik, hogy New-York állam törvényei feljogosítják a nyilvános közjegyzőket (Notary Public) hogy polgári esküt (Affidavits) vegyenek ki azon kerületben, illetőleg grófságban, melynek területére kinevezettek, és hogy ily eskü alatt tett vallomások az említett állam bíróságai előtt bizonyítékul használhatók. (70.533/99. Mars. Kieg. 789.)

Jegyzet. Perenkívüli eskü: 1925: VIII. t.-c. 47. §. Te 139. §. 28.200/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXXIV. 83.)

Viszonosság az amerikai Egyesült-Államokkal. Azon megkeresésekre, melyek az amerikai Egyesült-Államok bíróságaitól tanúk vagy szakértők kihallgatása, avagy eskü kivétele végett érkeznek, a magyar bíróságok különös szakszerűségeket nem kívánnak és elegendő oly megkeresés, amely netaláni mellékleteivel együtt magyar nyelven van szerkesztve, vagy pedig magyar fordítással van ellátva. A megkeresés azonban mellékleteivel együtt diplomáciai úton küldendő a külföldi bíróságtól a magyar bírósághoz. (45982/1889. I. M. sz. r. IV. 434.)

Az északamerikai Egyesült-Államokba szóló meghatalmazások hitelesítése. A galvestoni consulates (északamerikai Egyesült-Államok, Texas állam) egy jelentése szerint gyakran előfordul, különösen hagyatéki ügyekben, hogy midőn itteni felek az ottani consulatesnak a hagyatéki tömeg átvételére meghatalmazást adnak, az itteni közjegyző az ily meghatalmazások hitelesítésénél figyelmen kívül hagyják a consulates által mintául megküldeni szokott hitelesítési záradékot; aminek következtében ezen meghatalmazások Texasban rendszerint, különösen ha ingatlanról van szó, a bíróságok által el nem ismeretnek és teljesen értéktelenek.

Az északamerikai Egyesült-Államokban székelő többi consulatesoktól beszerzett értesülés szerint hasonló körülmények forognak fenn a többi államok nagy részében is.

Felhívom a kir. közjegyzői kamarákat, hogy erről a kamarához tartozó kir. közjegyzőket értesítse és figyelmeztesse, hogy a fent előadottakhoz képest az északamerikai Egyesült-Államokba szóló meghatalmazások hitelesítésénél, amennyiben az 1874. évi XXXV. t.-c. és 1886. évi VII. t.-c. rendelkezéseivel nem ellenkezik, az illető consulates által rendszerint közölni szokott formulát használják.

Az illető consulatesok megfelelő eljárásra utasítatnak.

A Texasban előírt két hitelesítési formulát *A)* és *B)* alatt alant közlöm. (21102/892. I. M.)

A) Férfiak vagy önálló nők (özvegyek, hajadonok) által kiállított meghatalmazás jegyzői hitelesítési záradéka Texasban.

Magyarország.

..... város (v. község) Elöttem ..... (név)
 ..... (helység) ..... -i kir. közjegyző előtt mai
 napon személyesen megjelent az általam személyesen ismert
 ..... akinek a neve a fenti okiraton alá van írva
 és ő kijelentette nekem, hogy ő azt az abban kifejezett cél és
 érték végett állította ki.

Kelt kezemtől és hivatalos pecsétem alatt,
 ma, az Urnak 19 ... évében ..... hó ... napján.

N. N.

..... -i kir. közjegyző.

B) Házas nők és férfiak által kiállított meghatalmazás hitelesítési záradéka. (A nő aláírása a férj aláírása nélkül érvénytelen.)

Magyarország.

..... város (v. község) Elöttem ..... (név)
 ..... (helység) ..... -i kir. közjegyző előtt mai
 napon személyesen megjelent az általam személyesen ismert
 ..... akinek a neve a fenti okiraton alá van írva
 és ő kijelentette nekem, hogy ő azt az abban kifejezett cél és

érték végett állította ki. Ugyancsak mai napon személyesen megjelent előttem az általam személyesen ismert, ... a nevezett . . . . . neje, akinek neve a fenti okiraton alá van írva s általam magában és férjétől elkülönítve megkérdezve azt neki egészen megmagyarázván, ő a nevezett . . . . . ezen okiratot saját tettének és cselekményének elismerte és ki nyilatkoztatta, hogy azt nem kívánja visszavonni.

Kelt kezemtől és hivatalos pecsétem alatt,
ma, az Urnak 19 . . . évében . . . . . hó . . . . . napján.

N. N.

. . . . .-i kir. közjegyző.

Kézbesítések teljesítése Nagy-Britannia és Irhon, a brit gyarmatok, úgyszintén Amerika egyes államainak területén.

Ha magyar bírói hatóságtól származó iratot bárminő természetű ügyben, akár magyar honosnak, akár másnak Nagy-Britannia és Irhon a brit gyarmatok és észak-amerikai Egyesült-Államok, Argentína, Brazília, Chile, Columbia, Costa-Rica, Ecuador, Guatemala, Haiti, Honduras, Nicaragua, Paraguay, Peru, Salvador, San-Domingó, Uruguay és Venezuela területén kell kézbesíteni, az eljárás újabb megállapodás szerint a következő:

1. Az említett országok területén kézbesítendő hivatalos iratokat a kézbesítési vevennyel együtt ezentúl is a kir. igazságügyminisztériumhoz kell felterjeszteni, mely a kézbesítés teljesítéséről a (közös) külügyminisztérium és rendszerint a diplomáciai képviselői hatóság közvetítésének mellőzésével közvetlenül a kézbesítés helyére nézve illetékes (cs. és kir.) konzuli hivatal útján gondoskodik. Fordítást csatolni jövőben sem kell, de az érdekelt feleknek, ha a fordítási költséget előlegezik és viselik, jogukban áll kívánni, hogy a felsorolt országokban kézbesítendő iratokat és az ezekre vonatkozó vevényeket a magyar bírói hatóság megfelelő fordítással szereltesse fel.

2. A kézbesítés eredményéről a (cs. és kir.) konzuli hivatalok kivétel nélkül közvetlenül értesítik a kézbesítést kérő magyar bírói hatóságokat, még pedig:

a) a kézbesítés sikerre vezetése esetén a vonatkozó bírósági kézbesítési vevényt, illetőleg posai tértívényt küldik meg, mely utóbbihoz a kézbesítés részleteiről felvilágosítást nyújtó záradékot csatolnak;

b) a kézbesítés sikertelensége esetén az iratokat vissza-küldik, miután ennek okait a kézbesítendő iratra, vagy az aláírás nélkül visszaérkezett bírósági vevényre feljegyezték;

c) abban az esetben, ha a kézbesítés nem sikerül és sem a kézbesítendő irat, sem a bírósági vevény a címzettől vissza nem érkeznek, erről a (cs. és kir.) consuli hivatalok külön át-iratban adnak értesítést.

3. A (cs. és kir.) consuli hivatalok — ha a kézbesítés térítvény mellett az illető országban nem eszközölhető — figyelmeztetik a címzett feleket, hogy a kézbesítési vévénynek záros határidő alatt vissza nem érkezés esetére ügygondnok kinevezése mellett hirdetményi idézésnek lehet a magyar bíróságnál kérelemre helye.

4. Az 1—3. pontok alatt jelzett kézbesítések következtében felmerült postaköltségeket a kir. igazságügyminiszterium téríti meg s így ezek fedezéséről a kézbesítést kérő magyar bírói hatóságoknak gondoskodniuk nem kell.

5. Ha a kézbesítési eljárás során késedelem vagy más ok miatt valamely (cs. és kir.) consuli hivatal ellen panasz merülne fel, vagy bárminő felvilágosításra volna szükség: a magyar bírói hatóságnak a megfelelő intézkedések végett a kir. igazságügyminiszteriumhoz kell fordulnia.

Mindezeket mihez tartás végett oly figyelmeztetés mellett közlöm, hogy a jogsegély egyéb ágaira (tanúkihallgatás, eskükivétel stb.) az eddigi eljárás marad hatályban. Érintetlenül maradnak különösen az 1890. évi július 22-én 16.433. I. M. sz. a. (R. T. 1198. l.) kelt rendeletben és az 1894. évi 46330. I. M. számú (I. K. III. évf. 427. l.) közleményében foglalt rendelkezések. (28631/1901. I. M. sz. r.)

Az északamerikai Egyesült-Államokban érvényes jog egyes rendelkezéseinek megállapítása. Az északamerikai Egyesült-Államok bécsi követsége nyilatkozott arról, hogy miképen lehet az északamerikai Egyesült-Államokban érvényes jog rendelkezéseiről hivatalos tudomást szerezni. E nyilatkozat a következő: Az északamerikai Egyesült-Államokban érvényes jogszabályok három csoportba oszthatók. Először: az Egyesült-Államok congressusa által alkotott jogszabályok. Ezek az összes államokra és nagyrészt területekre (territories) is kiterjednek. Másodszor: az egyes államok és területek törvényei. Ezek a törvények a megfelelő területen kívül nem érvényesek. Harmadszor: a szokáson alapuló, vagyis nem írott jogszabályok, melyeknek az egyes államokban és területeken helyi érvényük van és amelyek helyenként többé-kevésbé változnak. Az Egyesült-Államok kormánya alatt álló — sem diplomáciai, sem más — hivatalnok vagy hatóság nincs felhatalmazva, hogy idegen országokban használandó bizonyítékul hivatalosan tanúsítsa, hogy mi a fennálló jog akár a congressus törvényei alapján, akár az egyes államokban Amerikában úgy az összes hazai hatóságok, mint az egyes államok hatóságai tudomással bírnak a congressus törvényeiről és az államszerződésekről. Az egyes államok és területek hatóságai pedig tudomással bírnak az illető állam vagy terület törvényeiről. A nem írott, vagy a szokáson alapuló jogszabályt épen úgy be kell bizonyítani megfelelő bizonyítékkal, mint más tényt. Az egyik államnak törvényeit a

másik államban 1. vagy az illető törvény hitelesített másolatával, 2. vagy megfelelő tanúkkal lehet bizonyítani. Sok államban törvény mondja ki, hogy a többi államok oly törvényei, amelyeket az azokat alkotó állam hatóságai nyomattak ki, ha ez a címlapról kitűnik, bizonyítékul elfogadandók. A congressus törvényei az államtitkárnál, az egyes államok és területek törvényei pedig az illető államok vagy területek titkáránál vannak letéve. Mindezek fel vannak hatalmazva, hogy az illető törvényekről hivatalos pecsétjük alatt hitelesített másolatokat állítsanak ki. (4980/1901. Mars. Kieg. 784.)

Az északamerikai Egyesült-Államokban kelt okiratok hitelesítésének módjáról. Az északamerikai Egyesült-Államokban kelt azok az okiratok, melyeket az ott székelő kir. consulátusok kellőleg hitelesítettek és hivatalos pecsétjükkel elláttak, semminemű egyéb hitelesítést nem igényelnek. (36.059/901. I. M. sz. I. K. XI. 9. l.)

Az északamerikai Egyesült-Államokban használandó okiratok nyelve. Illetékes helyről tudomásomra hozták, hogy egyes esetekben azok a kir. közjegyzők, akik az 1874. évi XXXV. t.-c. 7. §-a alapján közjegyzői okiratoknak német nyelven való felvételére fel vannak jogosítva, oly magyar nyelvű okiratokat, amelyeket a fél az északamerikai Egyesült-Államok területein kíván használni, az 1874. évi XXXV. t.-c. 91. §-a értelmében német hiteles fordítással szereltek fel, a jelzett nyelvjogosítvánnyal nem bíró egyes közjegyzők pedig figyelmeztették a feleket, hogy a jelzett okiratokhoz hiteles német fordítást szerezzenek.

Tekintettel arra, hogy az északamerikai Egyesült-Államokban a hivatalos nyelv az angol és hogy ennél fogva a magyar nyelvű okirathoz mellékelt német fordítás az Egyesült-Államok hatóságai előtt jelentőséggel nem bír: a kir. közjegyzők hasonló eljárásából a felekre fölösleges költségtöbblet háruul.

Felhívom tehát a kir. közjegyző kamarákat, intézkedjenek, hogy a kir. közjegyzők erre a feleket előforduló esetekben figyelmeztessék és hogy a német nyelvjogosítvánnyal bíró kir. közjegyzők német fordítást magyar nyelvű okirathoz abban az esetben csatoljanak, ha csatolását a fél figyelmeztetés ellenére is kívánja. (6561/1905. I. M.)

Az Amerikai Egyesült-Államokban a perbeli biztosíték tekintetében fennálló szabályok. Az Amerikai Egyesült-Államokból diplomáciai úton beszerzett adatok alapján az igazságügy-miniszter a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 124. §-a értelmében a következőkről értesíti az igazságügyi hatóságokat:

I. Minden felperes, tekintet nélkül állampolgárságára és lakóhelyére, perbeli biztosíték adására kötelezhető az Amerikai Egyesült-Államok következő államaiban:

Connecticut, Florida, Luisiania, Michigan, Missisipi, North Carolina, Ohio, Oblahoma, Tennessee, Texas, Vermont, Virginia, West-Virginia.

II. Minden felperes, akinek rendes lakóhelye az Amerikai Egyesült-Államoknak abban az államában van, amelynek bíróságához fordul, perbeli biztosíték adására kötelezhető a következő államokban: Alabama, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Delaware, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Kentucky, Maine, Maryland, Massachussets, Minnesota, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New-Hampshire, New-Jersey, New-Mexico, New-York, Oregon, Pennsylvania, Rhode-Island, South-Carolina, Utah, Washington, Wiscounsih, Wyoming.

III. Nem érkezett még értesítés a következő államokban fennálló szabályokról: Idaho, Kansas, North Dakota, South-Dakota.

Magyarország és az Amerikai Egyesült-Államok között nem jött létre oly nemzetközi egyezmény és nem áll fenn oly viszonyossági gyakorlat, amelynek értelmében az Amerikai Egyesült-Államok területén székelő bíróságok magyar állampolgárokkal szemben a perbeli biztosíték tekintetében más szabályokat lennének hivatva alkalmazni, mint a fent közölt általános szabályokat. (50.094/1924. I. M. sz.)

Az 50.094/1924. sz. közlemény az annak III. pontjában említett államok tekintetében a következőképpen egészül ki:

1. Kansas állam az említett közleményben I. alatt felsorolt államok közé tartozik, tehát az ottani bíróságok előtt fellépő felperes tekintet nélkül állampolgárságára és lakóhelyére, perbeli biztosíték adására kötelezhető.

2. Idaho, North Dakota és South Dakota államok az említett közleményben II. alatt felsorolt államok közé tartoznak, tehát a felperes, ha rendes lakóhelye nem abban az államban van, amelynek bíróságához fordul, perbeli biztosíték adására kötelezhető. (28.932/1925. I. M. sz.)

L. még az Amerikai Egyesült-Államokkal Washingtonban 1929. január 26-án kötött békéltető eljárási és külön választott bírósági szerződés becikkelyezéséről szóló 1929: XLIII. törvény-cikket.

Argentina.

L. az 1879. okt. 27-én kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződést becikkelyező 1871: XLVIII. t.-cikket.

Belgium.

A hágai perjogi egyezmény alá eső jogsegélyérinkezés nyelve tekintetében Belgiummal, Norvégiával létrejött megállapodás. 1. §. A hágai perjogi egyezmény 3., 10. és 19. cikkei esetében, a magyar bírói hatóságoknak Belgiumba küldendő ügy-

irataikat, ha nem volnának a megkeresett hatóság nyelvén szerkesztve, német vagy francia nyelven kell szerkeszteniök, vagy pedig ügyirataikhoz német vagy francia nyelvű fordításokat kell csatolniok. Ugyanígy a belga bírói hatóságoknak Magyarországra küldendő ügyirataikat, ha nem volnának a megkeresett hatóság nyelvén szerkesztve, német vagy francia nyelven kell szerkeszteniök, vagy pedig ügyirataikhoz német vagy francia nyelvű fordításokat kell csatolniok.

2. §. Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy Magyarország és Norvégia viszonyában egymáshoz:

1. a két állam egyikében a másik állam illetékes hatóságának kérelmére, a hágai perjogi egyezmény 3. cikkének megfelelő módon kézbesítendő ügyiratokat német nyelven kell szerkeszteni, vagy pedig azokhoz német nyelvű fordításokat kell csatolni;

2. a megkereséseket, amelyeket a két állam egyikének bírói hatóságai a nevezett egyezmény 8. cikkének megfelelően a másik állam illetékes hatóságaihoz fognak intézni, német nyelven kell szerkeszteni, vagy pedig azokhoz német nyelvű fordításokat kell csatolni;

3. a költségekben és kiadásokban marasztaló határozatok rendelkező részét, amely határozatokat a két állam egyikének bírói hatóságai diplomáciai uton fognak a másik állam illetékes hatóságaihoz a kérdéses egyezmény 19. cikke értelmében a végrehajtás elrendelése végett átküldeni, továbbá az idevonatkozó okiratokat, úgymint:

a) a megkereső állam illetékes hatóságának tanúsítványát arról, hogy a határozat jogerőre emelkedett,

b) az e hatóság illetékességére vonatkozó bizonyítványt, német nyelven kell szerkeszteni, vagy pedig azokhoz német nyelvű fordításokat kell csatolni. (43110/1913. I. M.)

A hágai polgári jogsegélyegyezmény alá eső jogsegélyérintkezés nyelve tekintetében Belgiummal létrejött megállapodás újból alkalmazásáról. A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt és az 1909: XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 3. cikkének első bekezdéséhez, valamint 10. és 19. cikkeihez képest az egyezmény alá eső jogsegélyérintkezés nyelve tekintetében Belgiummal létrejött és az I. K. XXII. évf. 521. l. közzölt 43.110/1913. I. M. számú rendelet 1. §-ában foglalt megállapodás a belga kir. kormányval folytatott diplomáciai jegyzékváltás értelmében újból alkalmazandó.

Az említett nemzetközi egyezmény az 1921. évi XXXIII. törvénycikkbe iktatott békeszerződés 221. cikke értelmében Belgiummal szemben ismét irányadó és az egyezményben szabályozott jogsegélyérintkezés a 9.000/1909. I. M. számú rendelet

(I. K. XVIII. évf. 119. l.) szerint az igazságügyminiszterium közvetítésével történik. (42.781/1925. I. M. sz.)

Brazília.

Az árúvédjegyek oltalma tárgyában 1886. aug. 28-án kötött egyezmény becikkelyezéséről l. az 1887: XXXIX. t.-cikket.

Bulgária.

Követségi jogtanácsos: dr. Klein Sándor Szófiában. (20.154/1925. I. M. I. K. XXXIV. 58.)

1912: XXVIII. t.-c.

a polgári eljárás egyes kérdései, a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági ítéletek és egyességek végrehajtása, valamint a csődök tekintetében Bulgáriával az 1911. évi május hó 31., 18-ik napján kötött egyezmény becikkelyezése tárgyában.

1. §. A polgári eljárás egyes kérdései, a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági ítéletek és egyességek végrehajtása, valamint a csődök tekintetében Bulgáriával az 1911. évi május hó 31. és 18-ik napján kötött egyezmény a hozzátartozó záró jegyzőkönyvvel együtt az ország törvényei közé iktattatik.

Szövege a következő: (hivatalos magyar fordításban):

A) Peres és nem peres ügyiratok közlése, megkeresése

I. cikk. A szerződő felek kötelezik magukat, hogy polgári és kereskedelmi ügyekben hatóságaik által kölcsönösen kézbesítetik az idézéseket vagy egyéb ügyiratokat és teljesítik a megkereséseket, még pedig a megkeresett állam belföldi törvényei szabta eljárás vagy a megkereső hatóság kívánta különös eljárás szerint, föltéve, hogy e különös eljárás nem ellenkezik a megkeresett állam törvényeivel.

Ha az említett ügyiratok és megkeresések nincsenek a megkeresett hatóság nyelvén szerkesztve, akkor azokhoz Ausztria részére német vagy francia fordításokat, Magyarország részére magyar vagy francia fordításokat, Bulgária részére bulgár vagy francia fordításokat kell csatolni; ugyanez a szabály áll az iratok mellékleteire is. A megkeresett állam nem tagadhatja ugyan meg a kézbesítés végett az említett fordítások nélkül érkező ügyiratok átvételét, de ebben az esetben arra szorítkozhatik, hogy az ügyiratot átadja a címzettnek, ha ez azt önként elfogadja.

Az említett fordítások költségei a megkereső államot terhelik.

A kézbesítés teljesítéséről tanuskodó vagy a kézbesítés teljesítésének akadályát közlő iratokat, a megkeresések folytán keletkezett válasziratokat és a megkeresések teljesítésekenként támadt iratokat, valamint mellékleteiket csak a megkereső állam kívánságára és a fordítási költségek megtérítése ellenében kell fordításokkal ellátni.

A fentemlített iratok egyike sem szorul hitelesítésre, de azokat a kiállító bírói hatóság pecsétjével el kell látni. Az iratok továbbítása akként történik, hogy a megkereső állam részéről felhatalmazott konzuli tisztviselő kérelmet intéz ahhoz a hatósághoz, amelyet a megkeresett állam kijelölt.

A jelen cikkben foglalt rendelkezések nem állanak útjában annak, hogy a szerződő felek a megkereső állam saját polgárai részére kézbesítéseket diplomáciai vagy konzuli tisztviselőkkel közvetlenül, de kényszer nélkül teljesíthessenek.

II. cikk. Az I. cikkben említett valamely kézbesítés teljesítése csak akkor tagadható meg, ha az az állam, amelynek területén a kézbesítést teljesíteni kellene, azt szuverénítésára vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

A kézbesítés bizonyítékául vagy a címzetnek keltezett és hitelesített elismervénye szolgál, vagy pedig a megkeresett állam hatóságának tanusítványa a kézbesítés tényéről, alakjáról és időpontjáról.

Ha a kézbesítendő ügyiratot kettős példányban küldötték át, az elismervényt vagy a tanusítványt az egyik példányra kell rávezetni vagy ahhoz csatolni.

III. cikk. A bírói hatóság, amelyhez az I. cikkben említett valamely megkeresést intéznek, köteles annak eleget tenni és evégből ugyanolyan kényszereszközöket alkalmaz, mint a megkeresett állam hatóságától származó megkeresésnek vagy pedig valamely érdekelt fél részéről ily célból előterjesztett kérelemnek teljesítésénél. Ezeket a kényszereszközöket nem kell szükségképpen alkalmazni, ha ügyfelek személyes megjelenéséről van szó.

A megkereső hatóságot, ha kívánja, értesíteni kell a kért cselekmény teljesítésének időpontjáról és helyéről, hogy az érdekelt félnek módjában álljon annál megjelenni.

A megkeresés teljesítése csak akkor tagadható meg:

1. ha az okmány hitelessége kétséges;
2. ha a megkeresett államban a megkeresés teljesítése nem tartozik a bírói hatalom hatáskörébe;
3. ha az az állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kellene, azt szuverénítésára vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

A megkeresett hatóság illetéktelensége esetében a megkeresést hivatalból át kell tenni a megkeresett államnak ahhoz a

bírói hatóságához, amely az utóbbi állam törvényhozása által megállapított szabályok szerint illetékes.

Mindazokban az esetekben, amelyekben a megkeresést a megkeresett hatóság nem teljesítette, az utóbbi arról a megkereső hatóságot haladéktalanul értesíti, megjelölván a 3. bekezdés esetében az okokat, amelyek miatt a megkeresés teljesítését megtagadta és az előbbi bekezdés esetében azt a hatóságot, amelyhez a megkeresést áttette.

IV. cikk. Az idézések, a kézbesítések, a tanuvallomások és tanúkihallgatások, a szakértői szemlék, a perfelszerelési cselekmények és általában mindazok a cselekmények, amelyeket polgári vagy kereskedelmi ügyekben valamelyik szerződő fél bíróságának megkeresése folytán a másik fél területein végeznek, bélyegtelen papíron és költségmentesen történnek.

Az idézéseknek és más bírósági iratoknak kézbesítésével vagy megkeresések teljesítésével okozott költségek a megkeresett államot terhelik.

Az 1. bekezdés rendelkezése csak azokra az illetékekre vonatkozik, melyek hasonló esetekben az illető kormányznak járnak és nem terjed sem a tanúk és a szakértők díjaira, sem azokra a járandóságokra, amelyek a tisztviselőket vagy ügyvédekét illetik meg, valahányszor közreműködésük a kért cselekmény teljesítésénél a törvények értelmében szükséges. A most említett költségek az érdekelt ügyfeleket terhelik és a költségeket annak az országnak érvényben álló törvényei szerint kell megfizetni, ahol a hivatalos cselekményt teljesítették; ezeket a költségeket, ha szükséges, a megkeresett állam előlegezi.

Az előbbi bekezdésben említett költségeket a megkereső állam viseli, ha azokat az érdekelt ügyfelektől behajtani nem sikerült.

B) Bíróságok igénybevétele. Perbeli biztosíték.

V. cikk. Az egyik szerződő fél állampolgárai azonban fordulhatnak a másik szerződő fél bíróságaihoz és az említett bíróságoknál ugyanolyan feltételek mellett és ugyanolyan módon állhatnak perben, mint a belföldiek. Nevezetesen a szerződő felek valamelyikének állampolgárai, akiknek lakóhelye a szerződő felek egyikének területein van, és akik a másik szerződő fél bíróságai előtt mint felperesek vagy beavatkozók lépnek fel, nem kötelezhetők semmiféle biztosítékra vagy bármi néven nevezendő letétre, sem azon az alapon, mert idegenek, sem pedig azon az alapon, mert az országban nincsen lakóhelyük vagy tartózkodóhelyük.

VI. cikk. Az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott elmarasztaló határozatok alapján, amelyek a szerződő felek egyikének bíróságai előtt olyan felperes vagy beavatkozó ellen keletkeztek, aki a perbeli biztosíték vagy letét alól akár

az 5. cikk, akár pedig az állam törvénye értelmében, ahol a pert megindították, fel van mentve, a másik szerződő fél illetékes hatósága a végrehajtást diplomáciai úton terjesztett kérelemre ingyenesen elrendeli.

VII. cikk. A költségekben és kiadásokban marasztaló határozatok alapján a végrehajtást a felek meghallgatása nélkül kell elrendelni, de elrendelés után a felfolyamodás útja azon ország törvényeinek megfelelően, ahol a végrehajtást folyamatba teszik, az elmarasztalt fél számára nyitva marad.

Az a hatóság, amely a végrehajtási kérelem tárgyában a határozat hozatalára illetékes, csak annak vizsgálatára szorítkozik:

1. vajjon annak az országnak törvénye szerint, ahol az elmarasztaló határozat keletkezett, a határozat kiadmánya tartalmazza-e mindazokat a kellékeket, amelyek közhitelességéhez szükségesek;

2. vajjon ugyanazon törvény szerint a határozat jogerőre emelkedett-e;

3. vajjon a határozat rendelkező része az I. cikk 2. bekezdésében foglalt szabálynak megfelelően van-e szerkesztve vagy fordítással ellátva.

Az előbbi bekezdés 1. és 2. pontjában megszabott előfeltételek teljesítésének igazolására elég, ha a megkereső állam illetékes hatósága tanusítványt állít ki arról, hogy a határozat jogerőre emelkedett. A most említett tanusítványt az I. cikk 2. bekezdésében foglalt szabálynak megfelelően kell szerkeszteni vagy fordítással ellátni.

C) Szegénységi jog.

VIII. cikk. A szerződő felek mindegyikének állampolgárai a másik szerződő fél területein éppen úgy fognak részesülni a szegénységi jogban, mint maguk a belföldiek, ha alkalmazkodnak azon állam törvényhozásához, ahol a szegénységi jogot kérik.

IX. cikk. A szegénységi bizonyítványt vagy a szegénységi nyilatkozatot minden esetben az idegen rendes tartózkodó helyének hatóságai állítják ki vagy veszik át, vagy ha rendes tartózkodó helye nincs, tényleges tartózkodó helyének hatóságai. Abban az esetben, ha a kérelmező lakóhelye nincsen a szerződő felek területein és a lakóhely hatóságai nem állítanak ki ily bizonyítványokat vagy nem vesznek át ily nyilatkozatokat, elég oly bizonyítvány vagy nyilatkozat, amelyet a kérelmező hazájának diplomáciai vagy konzuli tisztviselője állított ki vagy vett át.

Ha a kérelmező nem tartózkodik annak a szerződő félnek területein, amelynek hatóságaihoz a kérelmet intézi, a szegénységi bizonyítványt vagy szegénységi nyilatkozatot azon or-

szágnak valamelyik diplomáciai vagy konzuli tisztviselője fogja ingyenesen hitelesíteni, ahol az okmányt használni kell.

X. cikk. A szegénységi bizonyítvány kiállítására vagy a szegénységi nyilatkozat átvételére illetékes hatóság felvilágosításokat szerezhet a másik szerződő fél hatóságaitól a kérelmező vagyoni helyzetéről.

A hatóság, amely a szegénységi jog iránt előterjesztett kérelem tárgyában határozni hivatva van, megtartja saját hatáskörének korlátai közt azt a jogát és felvilágosításokat kérhet, hogy ellenőrizhes az eléje terjesztett bizonyítványokat, nyilatkozatokat.

D) XI—XXVI. c. a bírósági ítéletek és egyezségek végrehajtásáról, az E) XXVII—XXIX. c. a csődökről, az F) XXX—XXXI. c. záró rendelkezésekről szól.

A m. kir. igazságügyminiszternek 33.000/1912. I. M. sz. rendelete, a Bulgáriával s az 1912: XXVIII. és XXIX. törvénycikkbebe iktatott perjogi és kiadatási egyezmények alá eső jogsegély-érintkezés tárgyában.

1. §. A magyar igazságügyi hatóságok bárminő természetű polgári, kereskedelmi ügyben Bulgária területén kézbesítendő ügyirataikat a kézbesítési vevénnyel együtt, úgyszintén a bulgáriai hatóságokhoz bárminő természetű polgári, kereskedelmi, vagy büntető ügyben intézett megkereséseiket mellékleteikkel együtt ezentúl is a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz terjesztik fel.

Az előbbi bekezdés értelmében a magyar kir. igazságügyminiszteriumhoz felterjesztendő ügyiratokat és megkereséseket, valamint mellékleteiket polgári és kereskedelmi ügyekben az 1912: XXVIII. törvénycikkbe iktatott perjogi egyezmény 1. cikke 2. bekezdésének megfelelő s a magyar kir. igazságügyminiszterium közvetítése nélkül beszerzendő fordítással kell főszerelni.

2. §. Az 1. §-ban említett ügyiratokat és megkereséseket a magyar kir. igazságügyminiszterium természetükhöz képest vagy konzuli úton (1912: XXVIII. törvénycikkbe iktatott perjogi egyezmény 1. cikkének 5. bekezdése) vagy diplomáciai úton (1912: XXVIII. törvénycikkbe iktatott perjogi egyezmény 7. cikke és 18. cikkének 2. bekezdése) juttatja el az illetékes bulgáriai hatóságokhoz.

A kézbesítés vagy megkeresés eredményéről a megkereső magyar igazságügyi hatóság az eset természetéhez képest vagy a magyar kir. igazságügyminiszterium útján vagy pedig közvetlenül a szófiai követségtől vagy Bulgáriában működő valamely konzuli hivataltól nyer értesítést.

3. §. A Bulgáriából kézbesítés végett érkező ügyiratoknak

és a Bulgáriából származó megkereséseknek továbbítása a magyar igazságügyi hatósághoz ezentúl is a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítésével történik.

Ennélfogva a magyar igazságügyi hatóságok a bulgáriai hatóságoktól származó ügyiratok kézbesítése iránt és a bulgáriai hatóságok megkereséseinek teljesítése iránt, csak akkor intézkedhetnek, ha az említett ügyiratok vagy megkeresések a magyar kir. igazságügyminisztérium útján érkeznek hozzájuk.

A kézbesítés vagy a megkeresés teljesítéséről szóló iratokat vagy a netalán fennforgó akadályokra vonatkozó közléseket a magyar kir. igazságügyminisztériumhoz kell felterjeszteni.

Ugyanide kell felterjeszteni azokat az iratokat, amelyek a jelen §. 2. bekezdése ellenére közvetlenül érkeznének Bulgáriából a magyar igazságügyi hatósághoz.

4. §. bűnügyekre vonatkozik.

5. §. Amennyiben a jelen rendelet kifejezetten másként nem intézkedik, a hágai perjogi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1909: XIV. törvénycikk végrehajtása tárgyában 1909. évi április hó 26-án 9000/1909. I. M. szám alatt kelt rendeletnek azokat a szabályait, amelyek a hágai perjogi egyezménynek az 1912: XXVIII. törvénycikkbe iktatott perjogi egyezménnyel lényegükben megegyező rendelkezéseire vonatkoznak, az utóbb említett perjogi egyezmény alá eső jogsegélyérinkezésre is megfelelően alkalmazni kell.

6. §. A magyar igazságügyi hatóságoknak azokban a kivételes esetekben, amelyekben a Bulgária területén működő konzuli hivatalokkal a fennálló szabályok szerint a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítése nélkül közvetlenül érintkezhetnek (például az 1912: XXVII. törvénycikkbe iktatott konzuli egyezmény 11. cikke alá vagy 15—21. cikkei alá tartozó esetekben stb.), megkereséseiket minden ügyre vonatkozólag külön átriatba foglalva kell az illető konzuli hivatalhoz megküldeniük.

7. §. Ez a rendelet az 1912. évi augusztus hó 11-én lép hatályba.

Ugyanakkor hatályát veszti az 1902. évi március hó 21-én 9127. I. M. szám alatt kelt rendelet, a kézbesítések teljesítéséről Bulgária és Kelet-Rumélia területén.

Az 1912: XXVII. t.-cikkbe foglalt konzuli egyezmény. V. cikk. A konzuli tisztviselők (lásd az 1. cikket), valamint a 4. cikk 3. bekezdésében említett alkalmazottak, ha ezek a tisztviselők és alkalmazottak annak a szerződő félnek állampolgárai, amely őket kinevezte és feltéve, hogy kereskedést vagy ipart nem folytatnak, nem kötelezhetők arra, hogy tanuként megjelenjenek annak az országnak a bíróságai előtt, ahol szükség helyük van.

Ha a helyi bíróságnak vallomásukra szüksége van, a bíró-

ságnak lakásukon vagy hivatalos helyiségükben kell megjelenie, vagy oda erre illetékes tisztviselőt kell kiküldenie szóbeli nyilatkozatukról megfelelő jegyzőkönyv készítése végett, vagy pedig írásbeli nyilatkozatot kíván tőlük a bíróság.

Az említett konzuli tisztviselők és alkalmazottak kötelesek a hatóság kívánságához az általa kitűzött határidőben vagy napon és órában igazolatlan késedelmeskedés nélkül alkalmazkodni.

IX. cikk. A konzuli tisztviselők levéltárai mindenkor sértetlenek és a helyi hatóságok semmi ürügy alatt sem kuthatják át vagy foglalhatják le az azokhoz tartozó iratokat. Ezeket az iratokat mindig teljesen el kell különíteni azoktól a könyvektől és iratoktól, amelyek az említett tisztviselők által netalán gyakorolt kereskedésre vagy iparra vonatkoznak.

XI. cikk. A konzuli tisztviselők, úgyszintén irodavezetők és titkárai fel vannak jogosítva arra, hogy hivatalos helyiségeikben, a felek lakásain és országaik hajóin írásba foglaljanak olyan nyilatkozatokat, amelyeket a hajóskapitányok, a hajószemélyzet tagjai, utasok, kereskedők és országaik bármely más polgárai tenni kívánnak.

Ugyancsak fel vannak hatalmazva arra, hogy:

1. írásba foglalják a hatóságuk alá tartozó egyének végrendeleti intézkedéseit és mindazokat az őket érdeklő magánjogi ügyleteket, amelyeknek az érdekeltek hiteles alakot akarnak adni;

2. írásba foglaljanak mindennemű írásbeli szerződést és egyezséget, amelyek a hatóságuk alá tartozó egyének közt vagy ez utóbbiak és annak a szerződő félnek állampolgárai közt jöttek létre, amelynek területein tisztüket gyakorolják, úgyszintén mindennemű jogügyletet, amely csak ezeket az utóbbi személyeket érinti, főlteve természetesen, hogy a legutóbb említett okiratok annak a szerződő félnek területein fekvő javakra vagy ott elintézendő ügyekre vonatkoznak, amely fél az említett tisztviselőket kinevezte.

A fentebb említett okiratokban foglalt nyilatkozatoknak és tanúsítványoknak, amelyeket az említett tisztviselők hiteleseknek nyilvánítottak és hivatali pecsétjükkel elláttak, a szerződő felek területein, amennyiben azt e felek törvényei megengedik, ugyanolyan jogerejük és joghatályuk van, mintha ezek az okiratok a szerződő felek egyikének vagy másikának valamely közhivatalnoka előtt jöttek volna létre, főlteve, hogy ezeket az okiratokat azon szerződő fél törvényeinek megfelelő alakban szerkesztették, amely a konzuli tisztviselőket kinevezte és főlteve, hogy magukat mindazoknak az alakszerűségeknek alávetették, amelyek e részben abban az országban irányadók, ahol a jogügyletet végre fogják hajtani. Az említett okiratokat természetesen abban az országban, ahol a jogügyletet végre kell

hajtani, ez ország törvényeinek és szokásainak megfelelően bélyegzésnek és illeték-kiszabási bemutatásnak is alá kell vetni. Ha valamely konzuli hatóság irodájában belajstromozott ily közokirat hitelességére vagy kiadmányára nézve kétség merülne fel, a közokirat összeegyeztetése az eredetivel meg nem tagadható az érdekelt személy kérelmére, aki, ha szükségesnek találja, ennél az összeegyeztetésnél jelen lehet.

A konzuli tisztviselők országaik hatóságaitól vagy tisztviselőitől származó mindennemű okiratot hitelesíthetnek és ezekről fordításokat készíthetnek, amelyeknek azon szerződő fél területén, ahol tisztüket gyakorolják, ugyanolyan jogerejük és joghatályuk van, mintha az ország hiteles tolmácsaitól származnának. Ezenfelül jogukban áll utleveleket, igazolványokat, áruk származási helyét tanúsító bizonyítványokat és egyéb okiratokat a hatóságuk alá tartozó egyének használatára kiszolgáltatni és láttamozni.

Chile.

L. az 1870. június 14-én kötött barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződést becikkelyező 1871: L. t.-cikket.

Cseh-Szlovákia.

Követségi jogtanácsos: dr. Magerstein Vilmos Prágában. (I. K. XXXIV. 88.)

1927: XVII. t.-cikbbe foglalt kereskedelmi szerződés IV. cikk. 1. A Szerződő Felek mindegyikének állampolgárai személyes jogviszonyukat, ingó és ingatlan tulajdonukat, jogaikat és érdekeiket illetőleg kölcsönösen ugyanolyan kedvező elbánásban fognak részesülni, mint bármely más állam állampolgárai. Joguk lesz arra, hogy ügyeiket a másik Fél területén saját maguk intézzék, vagy azok intézésével saját választásuk szerint más személyt megbizzanak anélkül, hogy e tekintetben más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az illető területen általános érvénnyel bíró törvények és rendeletek megállapítanak.

2. A másik Fél bíróságai és hatóságai elé szabadon és akadálytalanul járulhatnak, érdekeik védelme céljából igénybe vehetnek saját maguk által választott ügyvédeket, vagy képviselőket anélkül, hogy e tekintetben más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az illető területen érvényben álló törvények és rendeletek általában megállapítanak és minden tekintetben ugyanolyan elbánásban fognak részesülni, mint bármely más állam állampolgárai.

VII. cikk. Részvénytársaságok és egyéb kereskedelmi és ipari társaságok vagy pénzintézetek, ideértve a biztosítótársaságokat, valamint a termelő-, fogyasztási és hitelszövetkezeteket is, amelyeknek székhelye a Szerződő Felek egyikének te-

rületén van és ennek törvényei értelmében jogszerűen fennállanak, a másik Fél területén is az ott érvényben levő idevágó törvények és rendeletek szemelött tartása mellett minden jogukat érvényesíthetik és nevezetesen a bíróságok előtt mint fel- vagy alperesek perbe bocsátkozhatnak.

Jegyzet. Cseh-Szlovákia csatlakozása a hágai perjogi egyezményhez 59.832/926. I. M. (I. K. 205.)

Dánia.

L. az 1887. március 14. kötött kereskedelmi és hajózási egyezményt becikkelyező 1887: XXXVI. t.-cikket.

Egyiptom.

L. az 1890. augusztus 16-án kötött kereskedelmi egyezményt becikkelyező 1890: XLI. t.-cikket.

Eszt Köztársaság.

A Magyar Királyság és az Eszt Köztársaság között kötött kereskedelmi szerződés. 3. cikk. Mindegyik Szerződő Fél állampolgárai, amennyiben az Állam törvényeihez alkalmazkodnak, bármely fokú bíróság elé járulhatnak, hogy keresetet indítsanak vagy jogukat megvédjék. Mődjukban lesz továbbá minden fokon az állam törvényei által felhatalmazott ügyvédek, ügyvivők, vagy ügynököket alkalmazni és e tekintetben ugyanazokat a jogokat és kedvezményeket fogják élvezni, mint a belföldiek.

4. cikk. A magas Szerződő Felek kijelentik, hogy kölcsönösen biztosítják a két Állam mindegyik saját törvényei szerint alakult részvénytársaságok és minden kereskedelmi, ipari, pénzügyi és biztosítási társaság és más társulat számára, hogy a másik Állam bíróságai elé szabadon és nehézségek nélkül járulhassanak, egyedül azzal a feltétellel, hogy magukat ezen Állam törvényeinek alávetik.

7. cikk. Mindegyik magas Szerződő Fél kinevezhet főkonzulokat, a konzulokat, és konzuli képviselőket a másik Fél valamennyi kikötőjébe, városába és egyéb helyeire, kivéve azokat a helyeket, ahol ilyen konzuli tisztviselők alkalmazása nem megfelelő. Ezen kivétel mindazonáltal nem alkalmazható a Szerződő Felek egyikére anélkül, hogy ugyanúgy minden más hatalomra is alkalmazást ne nyerjen.

Az említett főkonzulok, konzulok, alkonzulok és konzuli képviselők, miután a kinevezésük helyére illetékes állam kormányá által működésre bocsáttattak vagy az egyéb szükséges felhatalmazást megkapták, a viszonyosság feltételezése mellett jogosultak lesznek, hogy hivatásukat gyakorolhassák és ugyanazokat a kiváltságokat, kivételeket és mentességeket élvezhessék, mint aminők a legnagyobb kedvezményt élvező nemzetek

ugyanolyan, rangosztályba tartozó konzuli tisztviselőit megilletik, vagy a jövőben megilletni fogják.

Tekintettel a viszonyosság következményeire, az egyik Fél konzuli tisztviselőinek a másik Fél területein a legnagyobb kedvezmény alapján adott kiváltságok, kivételek és mentességek nem engedélyezhetők nagyobb mértékben, mint amily mérvben azok ezen utóbbi Fél konzuli tisztviselőinek az előbb említett Fél területein megadattak.

Zárójegyzőkönyv a 3. cikkhez. Egyetértés áll fenn arra nézve, hogy a 3. cikk ama rendelkezései, amelyek szerint a két Szerződő Fél állampolgárai a bíróságok elé járulhatnak, nem alkalmazhatók a szegényjog megadására, a perköltségekért való biztosíték nyújtása alóli mentességre, az ingóhagyatékok kezelésére és csőd esetén a hitelezők helyzetére, mivel ezek az ügyek a viszonyosság alapján vagy külön jogsegélyegyezmény útján nyernek szabályozást. (5192/VI. 1923. M. E. sz. r. Bp. K. 1923. 161. sz.)

Jegyzet: Esztország csatlakozása a hágai perjogi egyezményhez: 1600/1930. I. M. (I. K. XXXIX. 24. I.)

Finnország.

Az 1925. május 29-én Helsingforsban kötött kereskedelmi és hajózási szerződés, 4. cikk. Az egyik Szerződő Fél állampolgárai, valamint az egyik Fél területén székhellyel bíró társulatok, szövetkezetek, egyesülések és érdektársulatok szabadon és ugyanazon feltételek mellett járulhatnak a másik Fél bíróságai és hatóságai elé, mint az illető nemzet állampolgárai. E jog gyakorlatában nem fognak egyéb vagy súlyosabb terhet viselni, mint az illető ország állampolgárai vagy társulatai, szövetkezetei, egyesülései és érdektársulatai.

18. cikk. A két Szerződő Fél kölcsönösen elismeri egymásnak azt a jogát, hogy konzuli képviselőket nevezzen ki a másik fél azon kikötőibe, városaiba és helyiségeibe, ahol bármely más állam konzuli képvisellete engedélyeztetett.

Mindkét Szerződő Fél konzuli képviselői, mihelyt megkapták az exequaturt azon ország kormányától, ahol székhelyük fekszik, élvezetébe lépnek mindazon kiváltságoknak, mentességeknek és jogoknak, amelyek valamely harmadik hatalom konzuli képviselőit megilletik vagy a jövőben megilletni fogják. Azonban a kiváltságok, mentességek és jogok nem fognak az egyik állam konzuli tisztviselői részére a másik államban nagyobb mértékben engedélyeztetni, mint amilyen mérvben azok ezen utóbbi konzuli képviselői részére az előbb említett államban engedélyeztetnek. (2860/M. E. sz. r. Bp. K. 1926. 94. sz.)

Jegyzet: L. még a Finnországgal 1928. december 12-én kötött békéltető eljárási és választott bírósági szerződés beickekelyezéséről szóló 1929: XXXIX. t.-cikket.

Franciaország.

Követségi jogtanácsos: dr. Saget János Párisban.

Az 1926. V. t.-cikket becikkelyező *kereskedelmi egyezmény Franciaországgal. 27. cikk.* Mindkét ország alattvalói a másíknak területén a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet alattvalóit megillető elbánásban részesülnek a letelepülés, kereskedelem és ipar gyakorlása, ingó és ingatlan javak, jogaik és érdekeik szempontjából. Szabadon intézhetik ügyeiket akár személyesen, akár választott képviselők útján, anélkül, hogy e tekintetben más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az érvényben levő törvények és szabályok előírnak.

28. cikk. A két ország egyikének törvényei szerint megalakult polgári, kereskedelmi, ipari, pénzügyi, biztosítási társaságok és általában minden gazdasági jellegű társaság, szem előtt tartva a másik állam törvényeinek előírásait és ha elnyerik a szükséges felhatalmazást oly esetben, mikor e törvények ily felhatalmazást előírnak, akár ebben az országban gyakorolják működésüket, akár ott települnek le és fióktintézeteket vagy ügynökségeket alapítanak, kivéve az oly iparokat, melyek közhasznú jellegükre való tekintettel különleges megszorításoknak vannak alávetve; ugyanazon feltételek mellett szereshetik meg, birtokolhatják, vagy bérelhetik a hasznos működésükhöz szükséges ingatlanokat.

E társaságok hasonlóképp érvényesíthetik ebben az országban összes jogaikat és ott bíróság elé járulhatnak mint felperesek és alperesek, alkalmazkodva a törvényekhez és szabályokhoz.

A nevezett társaságok és fiókvállalataik, fióktintézeik és ügynökségeik minden tekintetben a legtöbb kedvezményt élvező nemzeti társaságait megillető elbánásban részesülnek.

Görögország.

Követségi jogtanácsos: Carapanos Perikles Athén-ben. (I. K. XXXIX. 102.)

Görögországban kézbesítendő bírósági ügyiratok fordítása. A görög kir. igazságügyminisztérium rendeletet bocsátott ki, amely szerint a külföldről szabályszerű úton érkező bírósági ügyiratok Görögország területén akkor is kézbesítendők, ha görög nyelvű fordítással nincsenek ugyan ellátva, de csatolva van az ügyiratok teljes vagy kivonatos francia nyelvű fordítása. (45.582/1927. I. M. sz.)

Perköltségbiztosítékot kell adni: 21035/927. I. M.

Guatemala.

L. az 1870. febr. 28. kötött kereskedelmi és hajózási szerződést becikkelyező 1871: XXXVII. t.-cikket.

Jugoszláv Királyság.

A S. H. S. Királyság neve az 1929. október 4-én életbelépett törvény értelmében Jugoszláv Királyság (Royaume de Jugoslavie) 62.373/1929. I. M. (I. K. XXXVIII. 169. l.) — Jugoszlávia 1930. június 7-iki hatállyal csatlakozott a hágai perjogi egyezményhez: 20.048/1930. I. M. (I. K. XXXIX. 74. l.)

1930. ÉVI XXXIX. TÖRVÉNYCIKK

a polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdésekre vonatkozólag 1929. évi november hó 11-én Belgrádban kelt magyar—jugoszláv Egyezmény és a hozzátartozó Aláírási Jegyzőkönyv becikkelyezéséről.

I. Fejezet. A bíróságok igénybevétele.

Első cikk. A Szerződő Felek állampolgárainak szabadságukban áll jogaikat a másik Szerződő Fél bíróságai előtt érvényesíteni és védeni még ennek a Félnek állampolgáraival szemben is. A Szerződő Felek bíróságai kötelesek őket e tekintetben a belföldiekkel egyenlő elbánásban részesíteni.

Ez az Egyezmény semmiképpen nem érinti a használatos nyelvekre vonatkozó azokat az általános rendelkezéseket, amelyek a belföldiekkel szemben alkalmazást nyernek.

II. Fejezet. Bírósági és gyámügyi jogsegély.*2. cikk. A hatóságok érintkezése.*

A két Szerződő Fél megkeresésre kölcsönösen jogsegélyt nyújt egymásnak peres és nem peres polgári és kereskedelmi ügyben, beleértve a gyámügyi és gondnoksági ügyeket is.

A megkeresett hatóság, ha nem illetékes, a megkeresést hivatalból átteszi államának illetékes hatóságához és erről a megkereső hatóságot egyidejűleg értesíti.

A kézbesítésre irányuló kérelmeket, úgyszintén a megkereséseket a megkereső Fél Igazságügyminisztériuma útján kell továbbítani a megkeresett Fél Igazságügyminisztériumához, kivéve a magyar gyámhatóságoktól származó vagy hozzájuk intézett kérelmeket vagy közléseket, amelyeket Magyarországon a Magyar Királyi Belügyminisztérium közvetítésével kell továbbítani.

3 cikk. A kézbesítésre irányuló kérelmek és a megkeresések fordítása és hitelesítése.

A kézbesítésekre irányuló kérelmeket és a megkereséseket nem kell hitelesíteni, de el kell látni a megkereső hatóság pecsétjével. Ezekhez a kérelmekhez vagy megkeresésekhez, valamint mellékleteikhez Magyarország részére magyar, francia vagy német, — a Jugoszláv Királyság részére szerb, francia vagy német fordítást kell csatolni, ha ezek az iratok nem készültek valamelyik ilyen nyelven vagy a megkeresett hatóság nyelvén. Mindezeknek vagy hivatalos fordításoknak, vagy a megkereső Fél hites tolmácsa által készített vagy hitelesített és aláírásával, valamint hivatalos pecsétjével ellátott fordításoknak kell lenniök; további hitelesítésükre nincs szükség.

A kézbesítést igazoló vagy az ennek akadályát jelentő iratokat, a megkeresésekre készült válasziratokat és a megkeresések teljesítése folytán keletkezett iratokat, úgyszintén mindezek mellékleteit csak a megkereső Fél kérelmére és a fordítási költségek megtérítése ellenében kell fordítással ellátni.

4. cikk. A kézbesítésre irányuló kérelmek és a megkeresések tartalma.

A kézbesítésre irányuló kérelemnek tartalmaznia kell a megküldött ügyiratot kibocsátó hatóságnak, a felek nevének és perbeli állásának, a címzett lakásának és az illető ügyirat természetének megjelölését.

A megkeresésekben meg kell jelölni a kérelmi

tárgyát és szükség esetében röviden ismertetni kell az ügyet, úgyszintén meg kell jelölni a felek nevét, foglalkozását, lakóhelyét, telepét vagy székhelyét.

5. cikk. A megkeresések teljesítésének módja és elintézésük.

A kézbesítésre irányuló kérelmeket és a megkereséseket a megkeresett Fél törvényei szerint kell teljesíteni.

Mindazonáltal a megkereső hatóság kívánságára teljesíthetők valamely különös eljárás szerint is, feltéve, hogy ezt a megkeresett Fél törvényei nem tiltják.

Az illetékes hatóság a megkeresés teljesítése körül ugyanolyan kényszereszközöket alkalmaz, mint a saját államának hatóságaitól származó megkeresések vagy valamely érdekelt fél részéről ily irányban előterjesztett kérelem esetében.

A megkereső hatóságot, ha kívánja, értesíteni kell a kért cselekmény teljesítésének időpontjáról és helyéről, hogy az érdekelt feleknek módjuk legyen ott megjelenni.

6. cikk. A kézbesítendő irat.

Ha az iratot olyan eljárás szerint kell kézbesíteni, amelyet ugyanolyan kézbesítésekre a megkeresett Fél törvényei megszabnak, akkor ennek a Félnek a hivatalos nyelvéen kell azt szerkeszteni vagy ilyen nyelvű fordítással kell fölszerelni.

Ellenkező esetben a megkeresett hatóság arra szorítkozhatik, hogy a kézbesítés teljesítéseként az ügyiratot átadja a címzettnek, ha ez azt önként elfogadja.

7. cikk. A kézbesítésre irányuló kérelmeknek és a megkereséseknek megtagadása.

A kézbesítés teljesítését csak akkor lehet megtagadni, ha az a Szerződő Fél, amelynek területén

teljesíteni kellene, azt szuverénítására vagy biztonságára sérelmes természetűnek tartja.

A megkeresések teljesítését ezenkívül akkor is meg lehet tagadni, ha a kért cselekményre a bíróságok vagy a gyámhatóságok nem illetékesek.

A megkeresett Fél a kézbesítés vagy a megkeresés megtagadásáról a másik Felet az okok közlésével haladéktalanul értesíti.

8. cikk. A kézbesítés bizonyítása.

A kézbesítés bizonyítása vagy a címzettnek keltezett és hitelesített elismervényével történik, vagy pedig a megkeresett Fél hatóságának tanusítványával a kézbesítés tényéről, módjáról és időpontjáról.

Ha a kézbesítendő iratot kettős példányban küldötték meg, az elismervényt vagy a tanusítványt az egyik példányra kell rávezetni vagy hozzá kell csatolni.

9. cikk. A jogsegély költsége.

A kézbesítés és a megkeresések teljesítéséért semiféle díjnak vagy bárminő költségmegtérítésnek nincsen helye. Kivételt alkotnak a megkeresett Fél által a tanúk és szakértők részére fizetett díjak, valamint azok a kiadások, amelyeket valamely különös eljárás alkalmazására irányuló kérelem okozott.

A hatóság nem tagadhatja meg a jogsegélyt abból az okból, hogy azokat a költségeket, amelyeknek megtérítése ennek a cikknek első bekezdése értelmében kötelező, valósággal nem előlegezték, kivéve azt az esetet, amidőn a belföldi állampolgároktól az ugyanilyen hivatalos eljárás céljára költségelőleget lehet követelni.

A bérmentesítés az elküldő hatóságot terheli.

III. Fejezet. Mentesség a perbeli biztosíték és az eljárási költségek előlegezése alól.

10. cikk. Az egyik Szerződő Fél állampolgárai, akiknek lakóhelye a másik Fél területén van és akik ennek bíróságai előtt mint felperesek vagy beavatkozók lépnek fel, nem kötelezhetők semmiféle biztosítékra (*cautio judicatum solvi*) vagy bármi néven nevezendő letétre, sem azon az alapon, mert külföldiek, sem pedig azért, mert az országban nincsen lakóhelyük vagy tartózkodóhelyük.

11. cikk. Az eljárási költségek és kiadások tárgyában hozott jogerős elmarasztaló határozatok alapján, amelyeket az egyik Szerződő Fél bíróságai olyan felperes vagy beavatkozó ellen hoztak, aki a perbeli biztosíték (*cautio judicatum solvi*) vagy letét alól akár a 10. cikk alapján, akár pedig annak az államnak törvénye értelmében, ahol a pert megindították, fel van mentve, a végrehajtást az Igazságügyminisztériumok útján előterjesztett kérelemre a másik Fél illetékes hatósága ingyenesen elrendeli a nélkül, hogy az országának törvényei szerint érdekelt feleket előzően meghallgatná.

Azt, hogy a határozat jogerőre emelkedett, a megkereső Fél illetékes hatósága igazolja.

A végrehajtásra irányuló kérelemhez csatolni kell az említett határozat rendelkező részét; erre a kérelemre, mellékletére, valamint az előbbi bekezdésben említett igazolásra ugyancsak alkalmazni kell a 3. cikk rendelkezéseit.

Ugyanezeket a szabályokat kell alkalmazni azokra a bírósági határozatokra, amelyekkel az eljárási költségek összege utólag nyer megállapítást.

IV. Fejezet. Szegénységi jog.

12. cikk. Az egyik Szerződő Fél állampolgárai a másik Fél területén a szegénységi jog kedvezményét azok szerint a szabályok szerint élvezik, amelyek ott a belföldi állampolgárokra érvényesek.

Az a Fél, aki a szegénységi jogban részesült, ezt a kedvezményt a másik Szerződő Fél bírói hatóságai előtt élvezni fogja minden olyan eljárási cselekményben is, amely az ügygel összefügg. Az ezekkel a bírósági cselekményekkel járó díjakra a 9. cikk rendelkezéseit kell alkalmazni.

13. cikk. A szegénységi bizonyítványt a kérvényező rendes tartózkodóhelyének, ilyennek hiányában tényleges tartózkodóhelyének hatóságai állítják ki.

Ha a kérvényező nem tartózkodik a Szerződő Felek területén, elégséges az állama illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőjének igazolványa.

14. cikk. A szegénységi bizonyítvány kiállítására illetékes hatóság felvilágosításokat szerezhet a másik Szerződő Fél hatóságaitól a kérvényező vagyoni helyzetéről.

Annak a hatóságnak, amely a szegénységi jog iránt előterjesztett kérelem tárgyában hivatva van határozni, saját hatáskörének korlátai között fennmarad az a joga, hogy ellenőrizhesse az eléje terjesztett bizonyítványokat és felvilágosításokat.

V. Fejezet. Rendelkezések a polgári eljárásra vonatkozólag 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt Egyezmény felől.

15. cikk. Arra az esetre, ha a Jugoszláv Királyság csatlakoznék a polgári eljárásra vonatkozólag 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt Egyezményhez, a Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy ez az Egyezmény — mihelyt a Jugoszláv Királysággal szemben életbe lép — helyettesíteni fogja a jelen Egyezmény 1—14. cikkében foglalt rendelkezéseket, kivéve ezeknek a cikkeknek azokat a rendelkezéseit, amelyek a hatóságok érintkezésének megkönnyítése és a magánfelek érdekei szempontjából kedvezőbbek.

VI. Fejezet. Ingó hagyatékok.

16. cikk. A Szerződő Felek öröklési jogának alkalmazása az ingó javakra.

Az ingó javakra vonatkozó öröklési jogok tekintetében az örökhatyó hazai törvényei irányadók.

Abban a kérdésben, hogy mely javakat kell ingóknak tekinteni, annak a Félnek törvényei alapján kell dönten, amelyek területén a hagyatékok van.

17. cikk. Az ingó hagyatékok kiszolgáltatása.

A Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy a másik Fél polgárainak ingó hagyatékát — a jelen Egyezmény 18. és 21. cikkében megállapított kivételekkel — kölcsönösen kiszolgáltatják egymásnak abból a célból, hogy az elhunyt államának bírósága (hatósága) a hagyatékok rendezése és a rávonatkozó vitás kérdések eldöntése körül eljárhasson.

18. cikk. Az első intézkedések és az ingó javak biztosítása.

Annak a Szerződő Félnek a bírósága (hatósága), amelynek területén az ingó hagyatékok van, köteles:

1. a haláleset felvételét teljesíteni, ha a saját területén a másik Félnek állampolgára meghal;

2. megtenni mindazokat az intézkedéseket, amelyek mellőzhetetlenek a hagyatéki javak biztosítása és szabályszerű kezelése céljából, hogy értékük csökkenése vagy bárminő esetleges károsodás elkerülhető legyen;

3. az összes hagyatéki javakról szabályszerű leltárt felvételni és — az eset körülményeihez képest — saját pecsétjét az említett javakra alkalmazni, vagy azoknak biztos helyen való elhelyezését elrendelni, avagy megbízható személyt a hagyatékok kezelőjéül kijelölni.

A jelen cikk 1. és 2. pontjában említett intézke-

déseket az illetékes bíróságnak (hatóságnak) saját államában érvényes szabályok szerint kell fogatosítani. A másik Fél kérelmére azonban ugyancsak fogatosíthatók valamely különös eljárás szerint is, amely nem ellenkezik abban az államban hatályban levő törvényekkel, ahol az illetékes bíróság (hatóság) működik.

Ha az örökösök vagy a hagyományosok annak a Szerződő Félnek állampolgárai, amelynek területén a hagyatéki javak vannak, vagy ha ők ott laknak, az illetékes bíróság (hatóság) kérelemre jogosult az összes hagyatéki javakat vagy azoknak elegendő részét mindaddig visszatartani, amíg a másik Fél illetékes bírósága ezeknek az örökösöknek vagy hagyományosoknak igényeiről jogerősen nem döntött.

Annak a Szerződő Félnek állampolgári kötelekebe tartozó vagy területén lakó hitelezők kérelmére, amelynek területén az ingó hagyaték van, az előbbi bekezdésben említett intézkedéseket ugyancsak meg kell tenni, feltéve, hogy igényeiket kellően igazolták. Ezek felett az igények felett a határozásra kizárólag annak a Félnek bíróságai illetékesek, amelynek területén az ingó hagyaték van.

19. cikk. A kérelmek előterjesztésének határideje.

Az előbbi cikk 3. és 4. bekezdésében említett intézkedések céljából legfeljebb 5 havi határidőt kell kitűzni, amely alatt az említett személyek kérelmeiket a bíróságnál (hatóságnál) előterjeszthetik. Ha ilyen kérelmet ez alatt a határidő alatt nem terjesztettek elő, a hagyatéki ingóságok kiszolgáltatása nem tagadható meg.

Ezt a határidőt kitűző határozatot annak a Félnek területén, ahol az ingó hagyaték van, ennek az országnak a törvényei szerint közzé kell tenni és hitelesített másolatát a másik Félnek haladéktalanul meg kell küldeni.

20. cikk. A másik Fél képviseletének értesítése és közreműködése.

Ha az egyik Szerződő Fél állampolgára a másik területén meghal, az illetékes hatóság köteles erről az elhunyt államának diplomáciai vagy konzuli képviselőjét haladéktalanul értesíteni és a halotti bizonyítványt, valamint a halálesetfelvételi ív kellően hitelesített másolatát — mihelyt lehetséges — hozzá megküldeni.

Ha abban a helységben, ahol az ingó hagyaték van, képviselet működik, a 18. cikk 2. pontjában említett intézkedéseket csak akkor lehet megtenni, ha a diplomáciai vagy konzuli hatóság oly időben értesült róluk, hogy módja volt közreműködni.

Egyéb esetekben haladéktalanul értesíteni kell ezt a képviselőt mindazokról az intézkedésekről, amelyek a hagyaték megőrzése és kezelése érdekében történnek és ezek az intézkedések az ő kérelmére módosíthatók vagy felfüggeszthetők, amennyiben ez annak a Félnek az állampolgárait nézve, amelynek területén a hagyatéki javak vannak, nem jár hátránnyal.

21. cikk. Az eljárás átengedése.

Ha azok az örökösök, akik annak a Félnek állampolgárai, amelynek területén az ingó hagyaték van, a 19. cikkben megállapított határidő eltelése előtt azt kérik, hogy a hagyatékra vonatkozó örökösödési eljárást ennek a Félnek a bírósági folytassák le, az elhunyt hazájának illetékes bírósága (hatósága) — ha csak a többi örökös nem ellenzi — köteles az eljárást annak a Félnek illetékes bírósága (hatósága) részére átengedni, amelynek területén az ingó hagyaték van.

22. cikk. A kiszolgáltatás foganatosítása.

Az előbbi cikkekben megállapított intézkedések foganatosítása után az ingó hagyatékot ki kell szolgáltatni az elhunyt állama diplomáciai vagy konzuli kép-

viselőjének a saját államának illetékes bíróságához (hatóságához) való eljuttatás végett.

Ezekre a kiszolgáltatott javakra szintén alkalmazni kell a kiviteli tilalom tekintetében fennálló szabályokat. Mindazonáltal a két Szerződő Fél kötelezi magát, hogy a jogosultaknak a kiviteli kérelmeit méltányos és jóindulatú elintézésben részesíti.

VII. Fejezet. Az okiratok hitelesítése és bizonyító ereje.

23. cikk. A Szerződő Felek bíróságaitól vagy egyes minisztériumaitól származó, vagy általuk hitelesített és hivatalos pecséttel ellátott okiratok a másik Fél bíróságai vagy hatóságai előtti használatban semminemű hitelesítésre nem szorulnak.

A közjegyzők, a bírósági végrehajtók és egyéb bírósági tisztviselők által kiállított okiratokat az előbbi bekezdésben említett használásuk esetében azon állam bíróságának kell hitelesítenie, amelyben a közjegyző vagy a tisztviselő működik.

24. cikk. Az egyik Szerződő Fél területén készített vagy vezetett közokiratoknak és kereskedelmi könyveknek a másik Fél bíróságai vagy hatóságai előtti használásuk esetében ugyanolyan bizonyító erejük van, mint azoknak, amelyeket ennek a Félnek területén készítettek vagy vezettek.

VIII. Fejezet. Holtaknyilvánítás.

25. cikk. Valamely személy holtaknyilvánítására kizárólag annak a Szerződő Félnek bíróságai (hatóságai) illetékesek, amelynek állampolgára volt eltűnése időpontjában.

Az ilyen tárgyú jogerős határozatok a másik Fél területén minden különös alakiség nélkül érvényesek.

IX. Fejezet. Jogszabályok közlése vagy bizonyítása.

26. cikk. A Szerződő Felek Igazságügyminisztériumai kölcsönösen küldenek egymásnak értesítéseket a saját államuk területén érvényes jogszabályokról.

Az erre irányuló kérelemnek tartalmaznia kell a közölni kívánt szabály tüzetes megjelölését vagy azt a szöveget, amelynek hitelességét bizonyítani kell.

X. Fejezet. A gyermek törvényességének megtámadására irányuló perek.

27. cikk. A gyermek törvényességének megtámadására irányuló perekben annak a Szerződő Félnek a bíróságai illetékesek, amelynek állampolgára az apa.

Az ilyen tárgyú jogerős határozatok a másik Fél területén minden különös alakiség nélkül érvényesek.

XI. Fejezet. A házasság felbontása.

28. cikk. A házasság semmissége, felbontása vagy az ágytól és asztaltól való elválás tárgyában a határozásra kizárólag annak a Szerződő Félnek a bíróságai illetékesek, amelynek állampolgárai a házastársak a kereset beadásakor; ha ebben az időben a házastársak állampolgársága nem ugyanaz, annak a Félnek a bíróságai illetékesek, amelynek legutóbb mindkét házastárs egyidőben állampolgára volt.

Ha a házastársak állampolgársága megváltozott, akkor olyan tényre, amely e változás előtt történt, csak akkor alapítható a házasság felbontása vagy az ágytól és asztaltól való elválás, ha az olyan jellegű, amely a házastársak utolsó közös törvényhozása szerint ok a házasság felbontására vagy az ágytól és asztaltól való elválásra.

Az ilyen tárgyú jogerős határozatok a másik Fél területén minden különös alakiség nélkül érvényesek.

XII. Fejezet. Örökbefogadás és törvényesítés.

29. cikk. Az örökbefogadás megerősítésére és a törvényesítésre annak a Szerződő Félnek a hatóságai illetékesek, amelynek állampolgára az örökbefogadó vagy a törvényesítő személy, nem pedig annak a Félnek a hatóságai, amelynek állampolgára az örökbefogadandó vagy a törvényesítendő személy.

Ha annak a Félnek a törvényei, amelynek állampolgára az örökbefogadandó személy, a beleegyezés és a szükséges jóváhagyások tekintetében az örökbefogadó hazai jogában megszabott követelményektől eltérő rendelkezéseket tartalmaznak, az örökbefogadandó személy hazai joga által megállapított rendelkezéseket kell szem előtt tartani.

Az ilyen tárgyú határozatok a másik Szerződő Fél területén minden különös alakítás nélkül érvényesek.

XIII. Fejezet. Az anyakönyvi kivonatok kölcsönös kicserélése.

30. cikk. Közlés hivatalból.

A Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy hivatalból kölcsönösen megküldik egymásnak azoknak a születési, házassági és halotti anyakönyvi bejegyzéseknek, valamint a házasságon kívül született gyermekek törvényesítéséről szóló bejegyzéseknek kellően hitelesített kivonatát, amely bejegyzésekből az tűnik ki, hogy az ott megnevezett személy a másik Fél állampolgára.

Az említett születési, házassági, halotti és törvényesítési anyakönyvi bejegyzésekről szóló kivonatoknak tartalmazniuk kell az anyakönyvbe bejegyzett minden lényeges adatot és hacsak lehetséges, fel kell tüntetniük az illető személy lakóhelyét vagy születési helyét.

Ez a közlés évenként diplomáciai úton történik.

31. cikk. Közlés kérelemre.

A hatóságoknak vagy a hivataloknak az anyakönyvi kivonatok közlésére irányuló kérelmét és azoknak megküldését a két Belügyminisztérium késedelem nélkül közvetíti.

A másik Szerződő Fél területén lakó magánszemélyektől közvetlenül érkező kérelmeket a belföldi állampolgárok kérelmeivel azonos módon kell elintézni.

32. cikk. A kivonatok elkészítése és költségei.

A kivonatok fordítás nélkül, mindegyik államban a szokásos alakban kell elkészíteni.

Akár hatóságok, akár magánszemélyek részéről kért kivonatok — ha teljes kivonatot kívánnak — ugyanolyan nyelven és ugyanolyan (latin vagy cyrill) betűkkel kell elkészíteni, amilyen az eredeti szöveg.

A kivonatok hitelesítése a kibocsátó hatóság nyelvén történik és további hitelesítésükre nincs szükség.

A hivatalból közlendő, valamint a hatóságok vagy a hivatalok által kért kivonatok elkészítése és megküldése költségmentesen és mindenféle illeték nélkül történik.

A magánszemélyek által kért kivonatok csak akkor költségmentesek, ha vagyontalan egyénről van szó és ha vagyontalanságát a lakóhelye alapján illetékes elsőfokú hatóság igazolta.

XIV. Fejezet. Csőd.

33. cikk. Értesítés a csődnyitásról.

Ha az egyik Szerződő Fél állampolgára ellen csődöt nyitnak, arról a csődbíróság haladéktalanul értesíti azt a Felet, amelynek állampolgára a közzadás.

Ha valamely személy ellen — bármilyen állampolgár is — csődöt nyitnak és feltehető, hogy olyan hitelezők vannak, akik a másik Szerződő Fél területén

laknak, a csődbíróságnak a csődnyitást a másik Félnek erre szolgáló hírlapjaiban és az ott érvényes szabályok szerint a vagyonkezelő útján közzé kell tennie.

34. cikk. A csődtömeghez tartozó ingó javak kiszolgáltatása.

Ha az egyik Szerződő Fél területén valamely személy ellen — bármilyen állampolgár is — csődöt nyitnak és a közadósnek a másik Fél területén ingó javai vannak, de ott lakóhelye nincs, a csődbíróság megkeresésére gondoskodni kell az említett ingó javak biztosításáról, leltározásáról és az említett bíróság részére való kiszolgáltatásáról.

Attól a naptól kezdve, amikor az ilyen megkeresés az illetékes bírósághoz megérkezik, ezekre a javakra semmiféle visszatartási-, tulajdon-, zálog- vagy bármely más dologi jogot szerezni nem lehet. Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy az ingó javak kiszolgáltatásának nincs helye, ha a felsorolt jogok e nap előtt keletkeztek.

35. cikk. A visszatartott javakra vonatkozó eljárás.

Mindazokra az intézkedésekre, amelyek az előbbi cikk értelmében kiszolgáltatás alá nem eső ingó javakra, valamint a csődtömeghez tartozó ingatlan javakra vonatkoznak, annak a Szerződő Félnek a bíróságai illetékesek, amelynek területén ezek a javak vannak.

Ha ezek a javak itt kényszereladásra kerülnek, a jogosult hitelezők kielégítése után maradt vételár-többletet az előbbi cikk értelmében ki kell szolgáltatni a csődbíróságnak.

36. cikk. Egyenlő elbánás a hitelezőkkel.

A két Szerződő Fél állampolgárai közé tartozó hitelezők a csődeljárásban és a kényszeregyességi eljárásban, mint hitelezők, egyenlő jogokat élveznek a belföldi állampolgárokkal.

XV. Fejezet. A szerzői jog.

37. cikk. A Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy a másik Fél irodalmi és művészeti műveire kölcsönösen alkalmazzák az irodalmi és művészeti művek védelme tárgyában 1908. évi november hó 13-án kelt módosított berni Egyezménynek, úgyszintén az ugyanazon napon kelt Pótjegyzőkönyvnek a rendelkezéseit.

XVI. Fejezet. Zárórendelkezések.

38. cikk. A jelen egyezményt meg kell erősíteni és a megerősítő okiratokat — mihelyt lehetséges — Budapesten ki kell cserélni.

39. cikk. A jelen Egyezmény a megerősítő okiratok kicserélését követő három hónap mulva lép életbe és ettől a naptól számított hat éven át marad érvényben.

Ha hat hónappal az említett időszak lejártá előtt egyik Szerződő Fél sem közölte azt a szándékát, hogy az Egyezmény hatályát megszüntetni kívánja, az kötelező marad attól a naptól számított hat hónap elteltéig, amikor az egyik vagy a másik Szerződő Fél azt fel fogja mondani.

Aminek hiteléül az illető Meghatalmazottak aláírásukkal és pecsétükkel ellátták.

ALÁÍRÁSI JEGYZŐKÖNYV.

A polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdésekre vonatkozólag a mai napon kelt Egyezmény aláírása alkalmából az alulírott Meghatalmazottak a következő rendelkezésekben állapodtak meg:

1. A két Szerződő Fél bíróságai érintkezésének megkönnyítése végett kötelezi magát, hogy a jelen Egyezmény életbeléptetése után kölcsönösen közlik

egymással elsőfokú bíróságaik jegyzékét, valamint a későbbi változásokat.

2. A 15. cikkben említett kedvezőbb rendelkezések tekintetében a két Fél már előre megállapítja, hogy ilyeneknek kell tekinteni:

a) a 2. cikk 1. bekezdésének a gyámsági és gondnoksági jogsegélyre,

b) a 2. cikk 3. bekezdésének az Igazságügyminisztériumok közvetítésére,

c) a 3. cikknek a fordítások nyelvére vonatkozó rendelkezéseit.

3. A Jugoszláv Királyi Kormány kijelenti és a Magyar Királyi Kormány tudomásul veszi, hogy a jelen Egyezmény 23. cikkének 1. bekezdésében foglalt rendelkezések alkalmazása szempontjából a Minisztériumokkal egyenlőknek kell tekinteni a következő jugoszláv hatóságokat: az Állami Tanácsot (Drzavni Savet) és a Legfőbb Ellenőrző Bíróságot (Glavna Controla).

A jelen Jegyzőkönyv hatálya és tartama ugyanolyan, mint a mai napon kötött fentemlített Egyezményé.

Aminek hitelül az illető Meghatalmazottak a jelen Jegyzőkönyvet aláírták és azt pecsétjükkel ellátták.

1929: XLVI. t.-c.

a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal 1926. évi július hó 24-én kötött kereskedelmi szerződés becikkelyezéséről.

13. cikk. A Szerződő Felek egyikének állampolgárai a másiknak területein is érvényesíthetik összes jogaikat, amennyiben az ott érvényes törvényekhez alkalmazkodnak; érvényesíthetik jogaikat és érdekeiket az ország bíróságainál és közigazgatási hatóságainál is és mindenekelőtt jogukban áll, hogy a bíróságnál perben álljanak akár mint felperesek, akár mint alperesek, ennélfogva módjukban lesz ügyvédek és meghatalmazottakat is megnevezni. — Ezen fenti rendelkezések hasonlóképpen alkalmazást nyernek részvénytársaságokra is, valamint egyéb kereskedelmi, ipari és pénzügyi társaságokra, ideértve a biztosító társaságokat is, amelyeknek székhelye a másik Szerződő Fél

területén van, amennyiben megalakulásuk ott szabályszerűen történt. Az említett társaságok a másik Szerződő Fél területein az ottan érvényben lévő törvények szemmel tartása mellett mindennemű szerződéseket köthetnek és minden szükséges ténykedést kifejezhetően oly irányban, hogy vételi és eladási szerződéseiket végre is hajthassák. E tekintetben mindazon jogokat és kiváltságokat fogják élvezni, amelyeket bármely más harmadik államból származó hasonló társaság kapott vagy kapni fog. Nem terelhetők meg sem más, sem magasabb adókkal, mint amelyekkel a belföldi társaságok vagy a legnagyobb kedvezményt élvező állam társaságai vannak megterhelve.

Lengyel Köztársaság.

Követségi jogtanácsos Larski (Goldberg) Sándor Konrád Varsóban. (I. K. XXXIII. 124.)

Az 1925: XXVII. t.-cikkbe foglalt kereskedelmi szerződés.
I. cikk. A Magas Szerződő Felek mindegyikének állampolgárai, akik a másik fél területén letelepedtek, vagy ott átmenetileg tartózkodnak, kereskedelmi és ipari tevékenységük megkezdése és folytatása tekintetében a másik fél területén ugyanazokat a jogokat, kiváltságokat, mentességeket, kedvezményeket és kivételeket fogják élvezni, mint a legnagyobb kedvezményben részesülő nemzet állampolgárai.

II. cikk. 1. A Szerződő Felek mindegyikének állampolgárai a másik fél területén személyes jogviszonyukat, ingó és ingatlan tulajdonukat, jogaikat és érdekeiket illetőleg ugyanazon elbánásban fognak részesülni, mint amilyenben a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet állampolgárai részesülnek, vagy fognak a jövőben részesítettetni.

2. Joguk lesz arra, hogy ügyeiket a másik fél területén akár személyesen, akár szabadon választott meghatalmazott útján intézzék és joguk lesz — amennyiben az állam törvényeihez alkalmazkodnak — a bíróságok és hatóságok elé szabadon járulni. Elvezni fogják mindazokat a jogokat és mentességeket, melyek a belföldieket megilletik és érdekeik védelmére, úgy mint ezek, szabadon választott ügyvédek és képviselőket vehetnek igénybe.

III. cikk. 1. Az egyik Szerződő Fél törvényei értelmében jogszerűen megalakult és annak területén székhellyel bíró részvénytársaságok és egyéb társaságok jogi személyisége a másik fél területén is elismertetik, hacsak meg nem engedett, vagy a közérdekekben ütköző tevékenységet nem folytatnak, s ezek a fennálló törvények és szabályok betartásával a bíróságok előtt akár mint fel-, akár mint alperesek szabadon és akadálytalanul perbe bocsátkozhatnak.

Lett Köztársaság.

Magyar Királyság és a Lett Köztársaság között kötött Kereskedelmi és Hajózási Szerződés. 5. cikk. Mindegyik magas Szerződő Fél állampolgárai személyüket és tulajdonukat illetőleg, amennyiben az Állam törvényeihez alkalmazkodnak, állandó és teljes védelmet és biztonságot fognak élvezni, a bíróságok elé szabadon járulhatnak, hogy a jogszolgáltatásnak a törvény által szervezett minden foka előtt jogaikat úgy követelhesék, mint védhessék; jogukban fog állani továbbá, hogy felszólamlásaikat az Állam és szervei ellen a bíróságok vagy más illetékes hatóságok előtt érvényesíthessék, kivéve mindazonáltal azokat a felszólamlásokat, amelyek a világháborúban vagy a forradalmi kormányok ténykedéseiben lelik alapjukat; ami pedig a jogszolgáltatás egyéb ágazatait illeti, élvezni fogják mindazokat a jogokat és kiváltságokat, amelyekkel a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet állampolgárai rendelkeznek.

Minden fokon igénybe fognak vehetni az Állam törvényei által felhatalmazott ügyvédek, képviselők és mindennemű ügynököket és e tekintetben ugyanazokat a jogokat és előnyöket fogják élvezni, mint amelyek a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet állampolgárainak megadva vannak vagy a jövőben megadva lesznek.

10. cikk. A magas Szerződő Felek egyikének törvényei szerint fennálló vagy a jövőben alapítandó részvény- vagy egyéb társaságok és a kereskedelmi ipari és pénzügyi társulatok, amelyeknek az egyik Szerződő Fél területein van a székhelye, felvannak hatalmazva arra, hogy a másik Fél területein, amennyiben ezen Állam törvényeihez alkalmazkodnak, jogaikat gyakorolják és hogy akár mint felperesek, akár mint alperesek a bíróság elé járulhassanak.

Az előbbi rendelkezés semmi befolyással sincs arra a kérdésre, nevezetesen, hogy a hasonló, a két Állam valamelyikében alapított társaságnak vagy társulatnak van-e joga a másik Állam területén kereskedelemmel foglalkozni vagy ipart üzni vagy sem, mivel az erre való jog mindenkor az illető Államokban érvényes törvényektől és rendeletektől függ.

E tekintetben a fentemlített társaságok és társulatok ugyanazokat a jogokat és kedvezményeket fogják élvezni, mint aminőkkel valamely harmadik hatalom hasonló intézményei rendelkeznek vagy a jövőben rendelkezni fognak.

11. cikk. Mindegyik magas Szerződő Fél kinevezhet főkonzulokat, alkonzulokat és konzuli képviselőket a másik Fél valamennyi kikötőjébe, városába és egyéb helyeire, kivéve azon helyeket, ahol ilyen konzuli tisztviselők alkalmazása nem megfelelő. Ezen kivétel mindazonáltal nem alkalmazható a Szerződő Felek egyikére, anélkül, hogy egyenlően minden más hatalomra nézve is alkalmazást ne nyerjen.

Az említett főkonzulok, konzulok, alkonzulok és konzuli képviselők, miután a kinevezésük helyére illetékes Állam kormányja által működésre bocsáttattak vagy az egyéb szükséges felhatalmazásokat megkapták, a viszonzosság feltételezése mellett hivatásuk gyakorlására jogosultak és ugyanazon kiváltságokat, kivételeket és mentességeket élvezik, mint aminők a legnagyobb kedvezményt élvező nemzetnek ugyanolyan rangosztályába tartozó konzuli tisztviselőit megilletik vagy megilletni fogják.

Tekintettel a viszonzosság követelményeire, az egyik Fél konzuli tisztviselőinek a másik Fél területein a legnagyobb kedvezmény alapján adott kiváltságok, kivételek és mentességek nem engedélyezhetők nagyobb mértékben, mint amely mérvben azok ezen utóbbi Fél konzuli tisztviselőinek az előbb említett Fél területein engedélyeztetnek.

Zárójegyzékonyv az 5. cikkhez. Egyetértés áll fenn arra nézve, hogy az 5. cikk ama rendelkezései, amelyek szerint a Szerződő Felek állampolgárai a bíróságok elé járulhatnak, nem alkalmazhatók a szegényjog megadására, a perköltségekért való biztosíték nyújtása alóli mentességre, az ingóhagyatékok kezelésére, csőd esetén a hitelezők helyzetére, mivel ezek az ügyek a viszonzosság alapján külön jogsegélyegyezmény útján fognak szabályozást nyerni. (2285/1925. M. E. Bp. K. 94.)

Jegyzet. Lettország csatlakozása a hágai perjogi egyezményhez: 20.048/1930. I. M. (I. K. XXXIX. 74. l.)

Mexikó.

L. a kereskedelmi viszonyainknak Mexikóval való ideiglenes rendezéséről szóló 1902: X. t.-cikket.

Nagybritannia és Irhon.

Követségi jogtanácsos: Oppenheim M. Albert Londonban. (I. K. XXXV. 169.)

1927. évi XVIII. törvénycikkbe foglalt, a Nagybritannia és Irország Egyesült Királysággal 1926. évi július hó 23-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződés becikkelyezéséről.

4. cikk. A Szerződő Felek állampolgárai, amennyiben alkalmazkodnak az ottan érvényes törvényekhez, szabadon üzhetik a másik Szerződő Fél területein kereskedelmüket, akár személyesen, akár szabadon választott megbízottaik útján.

A Szerződő Felek állampolgárai a másik Szerződő Fél területein akadálytalanul fordulhatnak a bíróságokhoz jogaik érvényesítése vagy védelme végett, ugyanazt az elbánást élvezve, mint a saját állampolgáruk és jogukban áll úgy, miként ezeknek, minden jogesetben az ország törvényei szerint ezen hivatá-

sok gyakorlására jogosultak közül ügyvédeket, jogi tanácsadókat vagy megbízottakat alkalmazni.

Mindazonáltal megegyezés áll fenn arra nézve, hogy azon különleges mentesítések és kiváltságok, melyeket a Szerződő Felek egyike meghatározott körülmények között engedélyez saját állampolgárainak, a másik Szerződő Fél állampolgárai által, ezen mentesítések és kiváltságok bármelyikét illetőleg, csakis viszonyosság esetén igényelhetők.

10. cikk. Részvénytársaságok, más társaságok, társaságok és társulatok, melyek a Szerződő Felek egyike törvényeinek megfelelően létesítettek, vagy fognak létesíttetni, jogosultak a másik Szerződő Fél törvényeinek megfelelően jogaikat gyakorolni és a bíróságok előtt fel- vagy alperesként fellépni.

Londoni magyar követség által hitelesített meghatalmazások. Külföldön kiállított meghatalmazások érvényességére csupán a követség hitelesítése kívántatván meg: az akként hitelesített meghatalmazásoknál, ha a hitelesítési záradékban egyszerűsrimind az is bizonyítatik, hogy a követség az okiratot kiállító személyt ismeri, s hogy ez utóbbi az okiraton látható aláírásának valódiságát a követségnél elismerte, két tanú aláírása nem szükséges. (18.640/70. I. M. sz. r.)

Jogsegély Nagy-Britannia és Irhon területén. Az 1901. évi szeptember hó 17-én 28.631/1901. I. M. sz. a. (l. fentebb 664. lapon) kelt rendelet közölte ama szabályokat, amelyeket egyebek közt a Nagy-Britannia és Irhon területén teljesítendő kézbesítések esetén követni kell.

Az utóbb említett területen teljesítendő jogsegély egyéb ágaira (tanúkihallgatás, eskükivétel stb.) vonatkozó eljárás tekintetében a következők tartandók szem előtt:

I. Polgári és kereskedelmi ügyek. Nagy-Britannia és Irhon törvényei (Foreign Evidence Act. 1856. 19. and 20. Vict. C. 113.) szerint külföldön folyamatban levő polgári és kereskedelmi ügyekben jogsegélynek van helye bizonyítás felvétele végett.

A bizonyítás felvételére irányuló kérelmet előterjeszthetik akár az érdekelt felek, akár az a külföldi bíróság, amelynél az ügy folyamatban van.

Nagy-Britannia és Irhon bíróságai nem foglalkoznak maguk a bizonyítás felvételével, hanem e célra megbízottat (Commissioner) rendelnek. Ki kell azonban mutatni, hogy a vonatkozó ügy valamely külföldi bíróság előtt folyamatban levő polgári vagy kereskedelmi ügy, továbbá hogy az eljáró külföldi bíróságot a bíraskodás megilleti, végül, hogy a külföldi bíróság a bizonyítás felvételét kívánja.

A kihallgatandó tanu, ha költségeinek fedezésére megfelelő összeget kap, kötelezhető arra, hogy kihallgatása végett a megbízott (Commissioner) előtt megjelenjen, a kérdésekre feleljen és okiratokat mutasson be.

A megbízott előtt tett hamis tanuzás ép úgy büntetendő, mintha az a bíróság előtt tétetett volna.

Azok a bírói hatóságok, amelyekhez a felek vagy tanuk kihallgatására irányuló megkereső leveleket intézni kell, a következők: a) Angolországban: „High Court of Justice” London, b) Irhonban: „High Court of Justice” Dublin, c) Skóthonban: „Court of Session” Edinburgh vagy az illető grófság „Sheriff Clerk”-je. Egyébiránt a megkeresés teljesítésére hivatott hatóság megjelölése a londoni követségre is bizható.

A megkereső levélben:

1. meg kell említeni, hogy a megkereső bíróság az előtte folyó ügy elbírálására illetékes és a bizonyítás felvételét elrendelte;

2. kérni kell a megkeresett bíróság intézkedését az iránt, hogy a kihallgatandó fél vagy tanu a bíróság elé vagy a kirendelt megbízott (Commissioner) elé idéztessék, a megkereső levélben foglalt, vagy az ahhoz csatolt általános és különös kérdésekre kihallgattassék, illetve tőle a közölt szövegű eskü kivétséssék és a vallomásról vagy eskütételről, esetleg az utóbbi megtagadásáról felvett jegyzőkönyv megküldéséig;

3. közölni kell, hogy a bizonyítás felvétele körül felmerült költségeket, amennyiben nem a kihallgatandó egyén köteles azokat fedezni, a megkereső bíróság fogja megtéríteni.

A megkereső levél és ennek mellékletei angol fordítással látandók el.

A bizonyítás felvételével járó költségek fedezésének biztosításáról a 9000/909. sz. rendeletben előírt módon kell gondoskodni.

Az eljáró bíróság a megkereső levelet s ennek esetleges mellékleteit fordításaiakkal együtt hitelesítés és továbbítás végett a kir. igazságügyminiszteriumhoz terjessze fel és kísérelésében jelentésében közölje, hogy miképp gondoskodott a bizonyítás felvételével járó költségek fedezésének a biztosításáról, egyébiránt jelölje meg azt az összeget, amelynél több a megkeresés teljesítése céljából fel nem használható.

Megjegyzendő, hogy Nagy-Britannia és Irhon területén a magyar vagy osztrák honosok eskü nélkül való kihallgatását vagy egyszerű felvilágosítások beszerzését az ott székelő konzuli hivatalok is teljesíthetik. (12106/1903. I. M. sz.)

Ha magyar bíróság Angolországban kíván esküt kivételni, megkereső levelet kell intézni az angol főtörvényszékhez (High Court of Justice) az iránt, hogy ügyvédet, (sollicitor) vagy más, a bírósági személyzethez nem tartozó, de alkalmas angol alattvalót rendeljen ki az eskü kivételének eszközülésére.

Az esetleg felmerülő költségek biztosítására a magyar bíróság az eskü letételét szorgalmazó féltől 50 forintot kívánjon

be, mely összeg az ügy lebonyolításáig elnöki letétben kezelendő. (31.990. I. M. Mars. IV. 507.)

Polgári és kereskedelmi ügyekben bizonyításvétel Nagy-britannia és Irhon területén. Nagybritannia és Irhon területén polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás felvétele tekintetében az Igazságügyi Közlöny XII. évf. 4. szám 133. lapján (12.106/1903. I. M. sz. a.) megjelent közlemény tartalmaz útbaigazítást.

Időközben a brit szabályok akkép módosultak, hogy a brit bíróságok a külföldi bíróságoktól diplomáciai úton érkezett megkeresésekre maguk gondoskodnak a bizonyítás felvételéről.

a) ha a peres felek nem kívánnak az eljárásnál jelen lenni és a brit bírósághoz ottani meghatalmazott hiányában nem fordulhatnak;

b) ha nem kell szakértőket kihallgatni;

c) ha kizárólag előre megnevezett tanúkat kell kihallgatni;

d) ha nem kell cégjegyzékeket megvizsgálni, pl. a részvénytársaságok cégjegyzékeit, vagy leltárt felvenni, vagy határozatlan és terjedős természetű kutatásokat foganatosítani, vagy más tetemes időt igénylő és pénzkiadással járó eljárást folytatni.

A jogsegély ezekben az esetekben teljesen díjtalan.

Minden más esetben a bizonyítás felvétele a fent idézett közleményben körülírt módon ottani meghatalmazott közbenjárásával a peres felek költségén teljesíthető. (27.110/1923. I. M. sz.)

Kézbizosítások Nagybritannia és Irhon területén: 28.631/1901. I. M. sz. (I. Amerikai Egyesült-Államok alatt a 664. lapon).

Nagybritanniában és Kanadában a *perköltésgbiztosíték* kérdésében nem az állampolgárság, hanem a lakhely az irányadó. Aki nem lakik az ország területén, akkor is köteles biztosítékot adni, ha odavaló állampolgár: 44.337/1926. I. M. sz. r.

A perbeli biztosítékra vonatkozó jogszabályok Nagybritanniában. A brit kormánytól diplomáciai úton szerzett tájékoztatás szerint a brit hatóság azt a peres felet, akinek Nagybritanniában sem állandó lakóhelye, sem lefoglalható vagyona nincs, rendszerint az előrelátható perköltéseknek megfelelő biztosíték letételére kötelezi, de az alperest csak akkor, ha olyan viszontkeresetet támaszt, ami nem tekinthető tisztán perbeli védekezésnek. Ítéletre vagy váltófizetési meghagyásra alapított kereset esetében a bíróság a felperessel szemben is mellőzheti a biztosítékot.

Ezek a szabályok általában egyaránt vonatkoznak a bel-földi és a külföldi állampolgárokra, tehát a magyar állampolgárokra is, mert a perbeli biztosíték tekintetében Nagybritanniával sem államszerződés, sem eltérő viszonyosság nincs. (34.000/1930. I. M. sz.)

Németalföld.

Németalfölddel 1924. évi december hó 9-én kötött kereskedelmi egyezmény.

I. 1. Mindegyik Szerződő Fél állampolgárai a másik Fél területein, minden tekintetben, nevezetesen a kereskedelem, ipar és hajózás megkezdése és folytatása, ingó és ingatlan javaik, jogaik és érdekeik tekintetében legalább is ugyanolyan elbánásban fognak részesülni, mint a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet állampolgárai.

2. Joguk lesz arra, hogy ügyeiket a másik Fél területén akár személyesen, akár tetszés szerint választott meghatalmazott útján intézzék anélkül, hogy ezért más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az illető területen érvényben lévő törvények és egyéb rendelkezések előírnak. Bíróságok és hatóságok elé szabadon járulhatnak, amennyiben az állam törvényeihez alkalmazkodnak.

II. 1. Részvénytársaságok és egyéb kereskedelmi-, ipari- vagy pénzügyi társaságok, ideszámítva a hajózási társaságokat is, amelyeknek székhelye a Magaas Szerződő Felek egyikének területén van és amelyek ott ezen Fél törvényei szerint jogszzerűen megalakultak, a másik Fél területén ugyancsak érvényesíthetik minden jogukat és különösen bíróságok elé szabadon járulhatnak, amennyiben az ezen Fél területén érvényben lévő törvényeknek és rendeleteknek magukat alávetik. (1321/M. E. sz. r. Bp. K. 1926. 45. sz.)

Németbirodalom.

Követségi jogtanácsos: dr. Katinszky Ernő Berlinben. (5011/1926. sz. M. E. I. K. 131.)

1880: XXXVI. t.-c. a hatóságok és közhivatalnokok által kiállított vagy hitelesített okiratok hitelesítése tárgyában, a Németbirodalommal 1880. február 25-én kötött szerződésről.

II. cikk. A közjegyzők, bírósági végrehajtók és más bírósági segédhivatalnokok által, továbbá a német birodalomban a polgári állapotot nyilvántartó hivatalnokok által, és amennyiben nem az I. cikkben megnevezett hatóságokhoz tartoznak, a jelzálogőrzők által kiállított okiratoknak bírósági hitelesítése szükséges.

Ez megtörténtnek tekintendő, ha az okirat azon állam bíróságai valamelyikének aláírásával és hivatalos pecsétjével el van látva, amelyben a kiállítónak hivatalos lakhelye van.

Közjegyzők, bírósági végrehajtók, vagy bírósági jegyzők által kiállított, és ezeknek hivatalos pecsétjével ellátott váltóóvásoknak további hitelesítése nem szükséges. Ugyanezen tekintet alá esnek a magánokiratok őrzésével törvényesen megbízott

magyarországi székes- és társas káptalanoknak hivatalos pecséttel ellátott kiadványai.

III. cikk. A Németországban a keresztelesekről, esketésekről, vagy halálesetekről vezetett egyházi könyveknek egyházi pecsét alatt kiadott kivonataira nézve szükséges, hogy ezek az illető kerületben illetékes polgári bíróság által hitelesíttessenek, és ezen felül a bíróság által arról szóló bizonyítvánnyal láttassanak el, hogy a kivonat kiállítója ennek kiadására jogosított.

Német katonai lelkész által kiállított ilyenmű kivonatok, a katonai bíróság által hitelesítendőek és látandók el bizonyítvánnyal.

Ausztriában és Magyarországon szükséges, hogy a hivatalos születési, esketési és halálozási anyakönyvek kivonatai, ha csak ezen anyakönyveket nem valamely politikai közigazgatási hatóság vezeti, az anyakönyvvezető feletti felügyeletre hivatott elsőfokú politikai közigazgatási hatóság által hitelesíttessenek.

Ha pedig az anyakönyvet vezető katonai hatóság alatt áll, a hitelesítés a főlöftes honvédelmi minisztérium, illetőleg a hadügyminisztérium által eszközzendő.

A föllebbi határozatoknak megfelelőleg hitelesített kivonatok további hitelesítése nem szükséges.

Magyarország és a Németbirodalom között kötött ideiglenes kereskedelmi egyezmény. X. A két szerződő fél kölcsönösen megadja egymásnak a jogot arra, hogy a másik félnek mindazokba a kikötőibe és kereskedelmi piacaira, ahol valamely harmadik állam is alkalmazhat konzulokat, ilyeneket szintén ki-nevezhessen.

Ezeket a konzulokat megillető előjogokra, szabadalmakra és mentességekre vonatkozólag a két állam konzuli egyezményt fog kötni. Ennek megtörténteig az eddigi gyakorlaton annyiban nem fog változás történni, amennyiben mindkét fél konzulai egyelőre részesülni fognak mindazokban a jogokban, szabadalmokban és mentességekben, amelyeket az osztrák-magyar konzulok Németországban és a német konzulok Ausztria-Magyarországban eddig élveztek. (10.900/1920. M. E. sz. r. Bp. K. 1920. 300. sz.)

1877: X. t.-c. a német birodalommal 1886. évi május 9-én Bécsben, a szegényjog kölcsönös biztosítása iránt kötött államszerződés becikkelyezése tárgyában.

I. cikk. Az osztrák és a magyar honosok a német birodalom és a német birodalmi honosok Ausztriában és Magyarországon a szegényjog kedvezményében ugyanazon törvényes feltételek mellett részesülnek, mint azon ország honosai, amely országban a szegényjog engedélyezését kérik.

II. cikk. A szegényjog kedvezményét igénybevevő idegen

részére a szegénységi bizonyítvány minden esetben rendes tartós lakhelyének hatósága által állítandó ki.

Ha a kérelmező nem azon országban lakik, amelyben a szegényjogért folyamodik, akkor a szegénységi bizonyítvány az Ausztria-Magyarország és a német birodalom közt 1880. évi február hó 25-én kötött szerződés értelmében hitelesítendő.

Ha pedig a kérelmező azon országban tartózkodik, amelyben a kérelmet előterjeszti, akkor ezenkívül felőle hazájának hatóságaitól értesülések szerezhetők.

III. cikk. Azon osztrák, illetőleg magyar honosok, akiknek a német birodalomban, és azon német birodalmi honosok, akiknek Ausztriában vagy Magyarországon a szegényjog kedvezménye megadatott, ugyanott teljes joggal felmentvék minden biztosítékadástól vagy letéteményezéstől is, mely belföldi ellenperelő idegentől, mint ilyenről, azon bíróság törvényei szerint, ahol a per folyik, bármely néven követelhető lenne.

IV. cikk. A jelen egyezmény a megerősítési okiratok kicserélése napján lép hatályba és a szerződő felek egyikének felmondása után még hat hónap lefolyásáig hatályban marad.

1901. évi augusztus 3-án 22.096. sz. a. kelt I. M. rendelet a Németbirodalomhoz tartozó országok igazságügyi hatóságaival való érintkezés tárgyában.

A Németbirodalomhoz tartozó országok igazságügyi hatóságaival való érintkezés szabályait az 1869. évi június hó 24-én 9249. I. M. szám alatt (1869. évi R. T. 83. sz. 729. l.), az 1873. június 16-án 18.900. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. IV. évf. 242. lap), az 1873. évi október 14-én 32.321. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. IV. évf. 242. lap), az 1874. évi december 16-án 34.302. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. IV. évf. 243. lap), az 1875. évi február hó 19-én 29.212/74. I. M. szám alatt (1875. évi R. T. 12. sz. 65. lap), az 1888. évi július hó 3-án 23.271. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. III. évfolyam 274. lap), az 1894. évi augusztus hó 3-án 31.500. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. III. évf. 274. lap), az 1895. évi július hó 6-án 27.013. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. IV. évf. 241. lap),¹⁾ végül az 1899. évi május hó 20-án 30.021. I. M. szám alatt (Igazs. Közl. VIII. évf. 115. lap) kibocsátott rendeletek többszörösen ismételve közzéttek; ezek dacára folytonos a panasz a magyar igazságügyi hatóságok ellen az idézett rendeletekben foglalt szabályok figyelmen kívül hagyása miatt:

A jelzett szabályok a következők:

1. A közvetlen érintkezés akár polgári, akár büntető vagy fegyelmi ügyekben a Németbirodalomhoz tartozó országok kö-

¹⁾ Az itt felsorolt rendeleteket lásd Mars. IV. kötetének 510—523.

zül csak Poroszország hatóságaival van megengedve, de a diplomáciai út s így közvetítem igénybevétele ezek irányában sincs elzárva. A Németbirodalom többi országainak hatóságaival a közvetlen érintkezés — a legsürgősebb esetektől eltekintve — nincs megengedve.

2. Az 1. pontban foglaltak szerint megengedett közvetlen érintkezés is csak akkor foghat helyet, ha nyelvbeli nehézség fenn nem forog, vagyis, ha a Németbirodalomhoz tartozó országok igazságügyi hatóságaihoz közvetlenül küldendő iratok német fordítással s az ezeket tartalmazó borítékok német címmel vannak ellátva.

Közvetítem igénybevétele esetén:

a) polgári ügyekben a fordításra nézve a 9000/1909. (30.021/1899.) sz. a. kelt rendelet irányadó.

3. Miután a Németbirodalomhoz tartozó országok bíróságaival s egyéb hatóságaival váltott levelezésekre nézve a postai díjmentesség megszűnt, a nevezett bíróságokhoz és egyéb hatóságokhoz intézett postaküldemények tekintet nélkül azoknak polgári, büntető vagy fegyelmi természetére, a feladáskor minden egyes esetben bérmentesítendő.

A bérmentesítés költségei az átalányból fedezendők.

4. Valamint a német igazságügyi hatóságok a hozzájuk érkező nem bérmentesített postaküldeményeket elfogadják, de minden egyes esetről felettes hatóságukhoz jelentést tesznek, hogy az okozott költség a feladó hatóság ellenében érvényesíthetőség: úgy a magyar igazságügyi hatóságok is kötelesek a Németbirodalomhoz tartozó országok bíróságaitól vagy egyéb hatóságaitól érkezett bérmentetlen postaküldeményeket elfogadni, minden ily esetről azonban a küldemény számának, keltének, a küldő hatóságnak, a küldemény tárgyát képező ügynek, valamint a fizetett postadíjnak megjelölése, az utóbbinak egyszerűsített igazolása mellett hozzám azonnal jelentést kell tenniök.

5. Németországban feladott postaküldemények bérmentesítésének elmulasztása esetén a felmerült költségek megtérítésére mindig az a bíróság, illetőleg hatósági közeg fog kötelezettni, aki a bérmentesítésre vonatkozó fentemlített szabályt figyelmen kívül hagyta.

6. A polgári jogsegély egyéb kérdéseiben a Hágában létrejött nemzetközi egyezményt becikkelyező 1909: XIV. t.-c. végrehajtása tárgyában kelt rendeletet kell követni.

Idéző végzéseknek és határnapokról való értesítéseknek Németországban tartózkodó felekkel, illetve német bíróságokkal való közlése. Előfordul, hogy a Németbirodalomban tartózkodó felek részére kézbesítendő idézések, valamint a tanúkihallgatási és egyéb határnapokról szóló értesítések úgy a közvetlen, mint a diplomáciai úton való érintkezés eseteiben gyakran el-

késve oly időben érkeznek a kézbesítésre, illetve az értesítés közvetítésére hivatott német hatóságokhoz, amidőn a megidézett, vagy a határnapról értesített németországi fél, illetve képviselője sem személyesen nem jelenhetik meg, sem a tárgyalásnál, a tanúkihallgatásnál stb. képviseltetéséről nem gondoskodhatik. Minthogy ebből a németországi felekre joghátrányok származhatnak és a német törvények szerint is a perben álló feleknek jogukban áll, hogy a tanúkihallgatásnál, bírói szemlénél stb. személyesen vagy képviselőjük által megjelenjenek, a német külügyi kormány kívánatosnak jelentette ki, hogy a magyar bírósági idézéseknél és határnapokról való értesítéseknek Németországba való továbbítása oly időben történjék, hogy az iratok közvetlen érintkezés esetében az illető német bírói hatósághoz legalább 8 nappal, diplomáciai úton való érintkezés esetében pedig a német külügyi hivatalhoz legalább 14 nappal a határnap előtt érkezzenek meg. Tekintettel arra, hogy a diplomáciai út hosszabb időt vesz igénybe, a Németbirodalomba küldendő idéző végzéseket és határnapos értesítéseket a kir. igazságügy-miniszteriumhoz a továbbítás közvetítése végett legkésőbb a határnapot megelőzőleg 4 héttel kell fölterjeszteni. (7400/1901. I. M. Mars. Kieg. k. 804.)

Németországi okirattal való bizonyítás magyar bíróság előtt. Egy németországi cég budapesti ügyvédje magyar bíróság előtt folyamatban levő perben azt a kérelmet intézte a kir. igazságügy-miniszteriumhoz, hogy hivatkozással a Németországgal 1880. évi február 25-én kötött államszerződésre, a kir. igazságügy-miniszterium az okirati bizonyításra nézve Németországgal fennálló viszonságot hiteles kiadmányban igazolja.

A kir. igazságügy-miniszterium kijelentette, hogy a Németbirodalommal 1880. év február hó 25-én kötött és az 1880. évi XXXVI. törvénycikkbe foglalt szerződés csupán a hatóságok és közhivatalnokok által kiállított vagy hitelesített okiratok hitelességére vonatkozik s csak arra szolgál, hogy az okiratoknak diplomáciai úton való hitelesítését tegye nélkülözhetővé.

Amennyiben folyamodó ezt a körülményt akarná igazolni a magyar bíróság előtt, az esetre részletes hivatalos bizonyítvány ki nem állítható, mert eltekintve attól, hogy ily bizonyítványokat a kir. igazságügy-miniszterium csak külföldi használatra állíthat ki, folyamodónak erre szüksége nincs, mert a magyar bíróságnak az 1880: XXXVI. t.-cikkbe foglalt szerződésnek tartalmát ismernie kell.

Ha pedig folyamodónak a magyar bíróság előtt azt kellene igazolnia, hogy a külföldön kiállított okiratok az illető külföldi törvények szerint érvényesek s hogy az illető államban az okiratok általi bizonyításra nézve Magyarország honosai irányában teljes viszonság létezik, az erre vonatkozó bizonyítványt csakis az illető külföldi állam kormánya állíthatja ki.

Ily bizonyítvány vagy diplomáciai úton a kir. igazságügy-miniszterium közvetítésével, vagy pedig magánúton szerezhető. (44.635. I. M. 94. Mars. IV. 526.)

A Németbirodalom területén vezetett kereskedelmi könyvek és az azok alapján kiállított kivonatok bizonyító erejéről. A kir. igazságügy-miniszter az egyik kir. bíróságnak az 1893. évi XVIII. t.-c. 63. §-a alapján felvetett kérdésére a következőkép válaszolt: Már a német polgári perrendtartás életbeléptetése tárgyában 1877. évi január 30-án hozott törvény 13. §-ának 2. pontja hatályon kívül helyezte a mostani (1897. évi) német kereskedelmi törvénykönyv életbelépte előtt a német birodalom területén érvényben volt általános kereskedelmi törvénykönyv 34—36. §-ait és 37. §-ának második mondatát, amelyek a magyar kereskedelmi törvény 31—33. §-aihoz és 34. §-ának második mondatához hasonló rendelkezéseket tartalmaztak; a most hatályban álló 1897. évi német kereskedelmi törvénykönyv pedig az idézett rendelkezésekhez hasonlókat egyáltalán nem foglal magában és így a német bíróságok a kereskedelmi könyvek s azok alapján kiállított kivonatok bizonyító erejét a német polgári perrendtartás 259. §-a (novella 286. §-a) értelmében szabadon mérlegelik. Minthogy tehát a német bíróságok a magyar kereskedelmi könyvekkel s az azok alapján kiállított kivonatokkal való bizonyítás mérlegelésénél nincsenek kötve olyan bizonyítási szabályokhoz, mint aminőket a magyar bíróságokra nézve az 1893: XVIII. t.-c. 75. §-a és 215. §-ának nyolcadik bekezdése fenntartottak: ennél fogva figyelembe véve azt is, hogy a Németbirodalommal nincsenek oly nemzetközi megállapodásaink, melyek másként rendelkeznének, az 1868: LIV. t.-c. 157. §-ának második bekezdéséből az következik, hogy a magyar bíróságoknak a német kereskedelmi könyvek és az azok alapján kiállított kivonatok bizonyító erejét törvényes bizonyítási szabályoktól függetlenül kizárólag a Pp. 270. §-a (az 1893: XVIII. t.-c. 64. §-a és 215. §-ának hetedik bekezdése) értelmében kell mérlegelniök. (1887/1902. I. M. szám, Ig. K. XI. 53.)

Norvég Királyság

Az érintkezés nyelve tekintetében l. a 43.110/1913. I. M. sz. r. Belgium címe alatt.

A Magyar Királyság és a Norvég Királyság között kötött Kereskedelmi és Hajózási Szerződés. III. cikk. Mindegyik Szerződő Fél megadja a másiknak azon jogot, hogy az ő kikötőibe és kereskedelmi gőcpontjaiba főkonzulokat, konzulokat, al-konzulokat és konzuli képviselőket nevezhessen ki, fenntartván maguknak azon jogot, hogy egyes — általuk alkalmas módon megnevezendő — helyeken a hozzájárulást megtagadjassák.

A főkonzulok, konzulok, al-konzulok, konzuli kiküldöttek

és azok hivatalnokai — a reciprocitás elvének fenntartása mellett — mindazon kiváltságokat, előjogokat és mentességeket élvezik, mint aminők a legnagyobb kedvezményt élvező nemzet tisztviselőit megilletik, illetve a jövőben megilletni fogják. (2250/1925. M. E. Bp. K. 94.)

Olaszország.

Követségi, ill. konzulátusi jogtanácsos dr. Manlio Fabri Milánoban (I. K. XXXIII. 295.), dr. Borselli Edgar Nápolyban (I. K. XXXVI. 37.), dr. Benzean Guido Fiumében (I. K. XXXI. 586.)

1927: I. t.-c.

az állampolgároknak kölcsönös törvényes védelme iránt Olaszországgal kötött, 1922. évi április hó 6-án Rómában kelt Egyezmény becikkelyezése tárgyában.

(A megerősítő okiratok Rómában 1927. évi február hó 2-ik napján cseréltettek ki.)

1. §. Az állampolgárok kölcsönös törvényes védelme iránt Olaszországgal kötött, 1922. évi április hó 6-án Rómában kelt Egyezmény az ország törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett Egyezmény (francia eredeti szövege és) hivatalos magyar fordítása a következő:

1. Cím. Az állampolgárok kölcsönös törvényes védelme.

1. cikk. Mindegyik Magas Szerződő Fél állampolgárai a másik Szerződő Fél területén a belföldiekkel egyenlő elbánásban részesülnek személyük és vagyonuk törvényes és bírói védelme tekintetében. E célból szabadon fordulhatnak a bíróságokhoz és ugyanolyan feltételek és alakszerűségek mellett állhatnak perben, mint a belföldiek, különösen a szegénységi jogot és a perköltség biztosítását illetően.

2. cikk. A szegénységi bizonyítványokat mindkét Szerződő Fél állampolgárai számára lakóhelyük, vagy ilyenek hiányában tartózkodóhelyük hatóságai fogják kiállítani.

Ha ezek a hatóságok nem tartoznának a Szerződő Államok valamelyikéhez, a bizonyítványt a kérelmező államának diplomáciai vagy konzuli tisztviselője állíthatja ki.

Ha a kérelmező nem lakik abban az országban, amelyben a kérelmet előterjesztette, a szegénységi bizonyítványt annak az országnak diplomáciai vagy konzuli tisztviselője fogja díjmentesen hitelesíteni, ahol a kérelmet elő kell terjesztenie.

A szegénységi bizonyítvány kiállítására illetékes hatóság felvilágosításokat kívánhat a másik Szerződő Fél hatóságaitól a kérelmező vagyoni helyzetéről.

Az a hatóság, amely a szegénységi jog iránt előterjesztett kérelem tárgyában hivatva van határozni, jogosítva lesz saját hatáskörének korlátai között a nála beterjesztett bizonyítványokat és felvilágosításokat ellenőrizni.

3. cikk. Az a fél, akit valamelyik Szerződő Fél illetékes hatósága a szegénységi jogban részesített, ezt a kedvezményt ugyanabban az ügyben a másik Szerződő Fél bírói hatóságai előtt történt perbeli cselekményeknél is élvezni fogja.

4. cikk. Az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott elmarasztaló határozatok alapján, amelyek a Szerződő Államok valamelyikében olyan felperes vagy beavatkozó ellen keletkeztek, aki a másik Szerződő Fél állampolgára, a végrehajtást az Igazságügyminiszterium közvetítésével, vagy ha annak helye van, az érdekelt fél részéről közvetlenül előterjesztett kérelemre a másik Szerződő Államban az illetékes hatóság ingyenesen fogja elrendelni.

Ugyanez a szabály nyer alkalmazást azokra a bírói határozatokra, amelyek az eljárási költségek összegét utólag állapítják meg.

5. cikk. A költségekben és kiadásokban marasztaló határozatok alapján a végrehajtást a felek meghallgatása nélkül el kell rendelni, de elrendelése után a fellebbvitel útja azon ország törvényhozásának megfelelően, ahol a végrehajtást foganatosítják, az elmarasztalt fél számára nyitva marad.

Az a hatóság, amely a végrehajtási kérelem tárgyában a határozat hozatalára illetékes, csak annak vizsgálatára szorítkozik:

1. vajjon azon ország törvénye szerint, ahol az elmarasztaló határozat keletkezett, a határozat kiadmánya tartalmazza-e mindazokat a kellékeket, amelyek hitelességéhez szükségesek;

2. vajjon ugyanazon törvény szerint a határozat jogerőre emelkedett-e?

A 2. bekezdés 1. és 2. pontjában megszabott feltételek teljesítésének igazolására elég, ha a megkereső Állam illetékes hatósága tanusítványt állít ki arról, hogy a határozat jogerőre emelkedett.

Ennek a hatóságnak illetékességét a megkereső Állam Igazságügyminiszteriuma bizonyítja.

II. Cim. Bírói hatóságok kölcsönös jogsegélye.

6. cikk. Polgári, kereskedelmi és büntető ügyekben a Magas Szerződő Felek bírói hatóságai az ügyiratok kézbesítésénél és a megkeresések továbbításánál Államuk Igazságügyminiszteriumai útján érintkeznek egymással.

Mindazonáltal polgári és kereskedelmi ügyekben megokolt és rendkívül sürgős esetekben a bírói hatóságok közvetlenül érintkezhetnek egymással.

7. cikk. Mindkét Szerződő Hatalom bírói hatóságai az előbbi cikkben említett megkereséseket és ügyiratokat saját államuk nyelvén szerkeszthetik.

Mindazonáltal az előző cikk 2. bekezdésében említett esetekben az irathoz vagy megkereséshez a megkeresett Állam nyelvén készült fordítást is csatolni kell.

8. cikk. A kézbesítéseket és megkereséseket a megkeresett Állam törvényei szerint kell teljesíteni.

Mindazonáltal polgári és kereskedelmi ügyekben a kézbesítéseket a megkereső hatóság részéről kivánt különös eljárás szerint lehet teljesíteni, feltéve, hogy ez nem ellenkezik a megkeresett Állam törvényeivel.

Polgári és kereskedelmi ügyekben a megkeresések teljesítése ugyanilyen feltételek mellett a megkereső hatóság kérelmére hasonlóképen különös eljárás szerint történhetik.

A megkereső hatóságot, ha kívánja, értesíteni kell a megkeresés teljesítésének idejéről és helyéről, hogy az érdekelt feleknek módjukban legyen ott megjelenni.

9. cikk. A kézbesítésről szóló bizonyítványokat és a megkeresések teljesítésére vonatkozó iratokat a megkeresett Állam Igazságügyminisztériuma a megkereső Állam Igazságügyminisztériumához küldi meg.

10. cikk. A megkeresés teljesítése csak akkor tagadható meg:

1. ha a megkeresett Államban a megkeresés teljesítése nem tartozik a bírói hatalom hatáskörébe;

2. ha az az Állam, amelynek területén a megkeresést teljesíteni kellene, azt a közrendre vagy a belföldi közjogra sérelmes természetűnek tartja.

A megkeresett hatóság illetéktelensége esetében a megkeresést hivatalból át kell tenni ennek az Államnak olyan bírói hatóságához, amely az utóbbi Állam törvényhozása által megállapított szabályok szerint illetékes, amikor is ez az Állam a megkereső Állam Igazságügyminisztériumát erről értesíteni fogja.

11. cikk. Polgári és kereskedelmi ügyben a Magas Szerződő Felek mindegyike fenntartja magának a jogot arra, hogy ügyiratokat olyan érdekelték részére, akik állampolgárai, közvetlenül posta útján, vagy saját diplomáciai vagy konzuli tisztviselői útján küldjön meg.

12. cikk. Kézbesítésekért és megkeresésekért polgári és kereskedelmi ügyekben semmiféle díj- vagy költségmegtérítésnek nincsen helye.

Mindazonáltal a megkeresett Állam követelheti a megkereső Államtól a tanudíjaknak és szakértői díjaknak, valamint azoknak a költségeknek a megtérítését, amelyeket hatósági közegeknek tanuk önkéntes meg nem jelenése miatt szükségessé vált

közreműködése, vagy esetleg a megkereséseknél és a kézbesítéseknel a külön eljárás alkalmazása okozott.

13—16. cikk. büntető ügyre vonatkoznak.

III. Cim. Zárórendelkezések.

17. cikk. Mindkét Szerződő Fél Igazságügyminisztériuma a másik Szerződő Fél bírói hatóságától származó hivatalos megkeresésre közölni fogja a területén érvényben lévő törvények szövegét, vagy esetleg a vitás jogi kérdésekben szükséges felvilágosításokat.

A megkeresésben tüzetesen meg kell jelölni azt a jogi kérdést, amelyre a felvilágosítások megadandók.

18. cikk. A Magas Szerződő Felek valamelyikének területén az illetékes hatóságok által kiállított és hivatalos pecséttel ellátott közokiratok hitelességük szempontjából a másik Fél területén ép olyan érvényűek, mint az utóbbinak saját területén kiállított közokiratok, anélkül, hogy diplomáciai vagy konzuli hatóságtól hitelesítésükre volna szükség.

19. cikk. Nem szorulnak diplomáciai vagy konzuli felhitelesítésre azok a magánokiratok sem, amelyeket a két Szerződő Fél valamelyikének területén állítottak ki, ha hitelességüket az illetékes hatóság vagy közjegyző tanusítja.

20. cikk. A jelen egyezményt meg kell erősíteni és a megerősítő okiratokat mielőbb ki kell cserélni.

Csak a megerősítő okiratok kicserélése után fog hatályba lépni és hatályban fog maradni a Magas Szerződő Felek egyike részéről történt felmondás napját követő hat hónapig.

Ennek hitelül az alulírott meghatalmazottak a jelen egyezményt aláírták.

Kelt Rómában, az Ezerkilencszázhuszonkettedik évi Április hó hatodikán, franciául és olaszul, mindkét szöveg egyaránt hiteles lévén, két példányban, amelyeknek egyike az aláíró Államok mindegyikének át fog adatni.

1929: XX. t.-c. Olaszországgal kötött kereskedelmi és hajózási egyezmény.

6. cikk. Mindegyik Szerződő Fél állampolgárai személyükre, javaikra, jogaikra és érdekeikre nézve minden vonatkozásban a másik Fél területén a pénzügyi hatóságok és bíróságok részéről ugyanazon elbánásban és védelemben fognak részesülni, melyben ezen utóbbi Fél állampolgárai részesülnek, amennyiben a közterhekről (mindennemű illetékek és adókról) és közterhek jellegét bíró adókról és más hasonló szolgáltatásokról van szó.

7. cikk. Azon részvénytársaságok és más kereskedelmi, ipari, pénzügyi, kereskedői, szállítási és biztosítási (ideértve a

nyilvános életbiztosítási intézeteket) társaságok, melyek az egyik Szerződő Fél területén érvényesen meg alakítottak és ott jogszerűen állnak fenn, a másik Fél területén jogszerűen fennállóknak fognak elismertetni. Ezek és telepeik ezen területen az érvényben lévő törvények és rendeletek által megállapított módokat mellett és keretek között gyakorolhatják kereskedelmi és ipari tevékenységüket és érvényesíthetik jogaikat. Az említett társaságok a másik Fél területén minden körülmények között ugyanazon jogokat fogják élvezni, mint amelyek a legnagyobb kedvezményt élvező Nemzet hasonló társaságai részére erre vonatkozóan megállapítottak vagy meg fognak állapítani. Ugyanezen társaságokra vonatkozóan alkalmazatni fognak a jelen szerződésben foglalt ama rendelkezések is, amelyek akár a közszolgáltatásokra, akár az adókra, kényszerkölcsönökre vagy katonai foglalásokra vonatkoznak.

Jegyzet. L. még az Olaszországgal 1927. évi április hó 5. napján Rómában kötött barátsági, békéltető eljárási és választott bírósági szerződés becikkelyezéséről szóló 1927: XXVIII. t.-cikket.

Oroszország.

A diplomáciai viszony nincs helyreállítva; semmiféle jogsegély sincs: 40060/923. I. M. sz. r.

Osztrák Köztársaság.

Követségi jogtanácsos: dr. Deutsch Mór Bécsben. (I. K. XXXIV. 57.)

A Magyar Királyság és az Osztrák Köztársaság között kötött kereskedelmi egyezmény.

II. cikk. 4. A Szerződő Felek mindegyikének állampolgárai a másik fél területén személyes jogviszonyukat, ingó és ingatlan tulajdonukat, jogaikat és érdekeiket illetőleg a saját állampolgárokkal egyenlő elbánásban fognak részesülni. Joguk lesz arra, hogy ügyeiket — mint a belföldiek — saját maguk intézzék, vagy azok intézésével saját választásuk szerint más személyt megbizzanak, anélkül, hogy e tekintetben más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az illető terület általános érvényű törvényei és rendeletei megállapítanak.

5. Az összes bíróságok és hatóságok elé szabadon és akadálytalanul járulhatnak épp úgy, mint a belföldiek és bármely más állam polgárai, igénybe vehetnek érdekeik védelme céljából saját maguk által választott ügyvédek vagy képviselőket anélkül, hogy e tekintetben más megszorításoknak lennének alávetve, mint amelyeket az illető terület törvényei és rendeletei általában megállapítanak és minden tekintetben ugyanoly elbá-

násban fognak részesülni, mint a belföldiek vagy bármely más állam polgárai.

6. Részvénytársaságok és egyéb kereskedelmi, ipari vagy pénzügyi társaságok, ideértve a biztosítótársaságokat is, melyeknek székhelye a szerződő felek egyikének területein van és ennek törvényei értelmében jogszerűen fennállanak, a másik fél területein is az ott érvényben levő, idevágó törvények és rendeletek szem előtt tartása mellett minden jogukat érvényesíthetik és nevezetesen a bíróságok előtt mint fel- vagy alperesek pert viselhetnek. Belföldi üzleti tevékenységre a szerződő felek érvényben álló törvényei és rendeletei értelmében bocsátandók, azonban úgy ezen, mint bármely más tekintetben ugyanazon jogokat fogják élvezni, melyek bármely harmadik állam jogszerűen elismert, hasonnemű társaságait megilletik. (1421/1923. M. E. sz. r. Bp. K. 1923. 48. sz.)

XII. cikk. 1. A Szerződő Felek kölcsönösen feljogosítják egymást arra, hogy konzulokat alkalmazhassanak a másik fél mindazon kereskedelmi piacain, ahol valamelyik harmadik ország is alkalmazhat konzulokat. Konzulok alatt mindazok értendők, akik konzuli teendőkkal vannak megbízva.

2. A Szerződő Felek konzulai a viszonzosság feltétele mellett a másik fél területén ugyanazon jogokat, jogosítványokat és mentességeket fogják élvezni, amelyekkel bármely más ország konzulai élhetnek, vagy élhetni fognak.

3. Megegyezés áll fenn arra nézve, hogy — tekintettel a viszonzosság következményére — az egyik fél konzuljainak a másik fél területén a legnagyobb kedvezmény alapján adandó jogok, jogosítványok és kedvezmények nem engedélyezhetők nagyobb mértékben, mint amily mérvben azok ezen utóbbi fél konzuli képviselőinek az előbb említett fél területén engedélyeztetnek.

4. Egyetértés áll fenn arra nézve, hogy az egyenes adók tekintetében csak a mindkét részről való azon hivatásos konzulokat illeti meg az adómentesség, akik azon államnak, melyben hivatásukat gyakorolják, nem állampolgárai és semmi esetre sem nagyobb mértékben, mint a szerződő felek diplomáciai képviselői.

XIII. cikk. 5. A tanúk és szakértők megidézése és kihallgatása tekintetében mindegyik szerződő fél hatóságai a választott bíróságnak az illető kormányhoz intézendő megkeresésére ugyanoly módon fognak jogsegélyt nyújtani, mint a belföldi polgári bíróságok megkeresésére. (1421/1923. M. E. sz. r. Bp. K. 1923. 48. sz.)

Jegyzet. L. még az Osztrák köztársasággal Budapesten, 1923. ápr. 10-én kötött választott bírósági megállapodás becikelyezéséről szóló 1923:XXXI. t.-cikket.

A m. kir. bíróságoknak az osztrák igazságügyi hatóságok-

kal való levelezése és az osztrák igazságügyi hatóságok részére teljesítendő kézbesítések. 1. A magyar kir. bíróságok úgy a polgári, mint a büntető ügyekben összes átirataikat, azok mellékleteivel együtt, közvetlenül, de bérmentesítve posta útján küldik az igazságügyi hatóságoknak és sem kézbesítés, sem fordítás céljából nem veszik többé igénybe a magyar kir. igazságügyminisztérium közvetítését.

Hasonlóképen az osztrák igazságügyi hatóságoknak is megvan engedve, hogy átirataikat továbbra is közvetlenül intézzék és küldjék a magyar kir. bíróságokhoz.

2. A magyar kir. bíróságok nem kifogásolhatják és nem utasíthatják vissza az osztrák igazságügyi hatóságoknak hozzájuk érkezett átiratait azért, mert azok vagy mellékleteik nem magyar nyelven szerkesztvék vagy magyarra fordítással ellátva nincsenek.

Hasonló értelemben utasíttatnak az osztrák igazságügyi hatóságok azon átiratok és mellékleteik tekintetében, melyek a magyar kir. bíróságoktól magyar nyelven szerkesztve érkeznek hozzájuk és német fordítással vagy a megkeresett hatóság nyelvére való fordítással nincsenek ellátva.

3., 4. A magyar kir. igazságügyminisztériumnak évi átalány mellett fordító tolmács most már nem áll rendelkezésére, ennélfogva a m. kir. bíróság az osztrák igazságügyi hatóságtól hozzá érkezett iratnak — amennyiben az sem magyar nyelven szerkesztve, sem magyar fordítással ellátva nincsen és a bíró az irat nyelvét nem érti, annak fordítását a bíróság mellett alkalmazott tolmács által teljesíti az 58600/1916. I. M. sz. r. (I. K. XXV. 11. sz. mell.) 30. §-ának megfelelő módon.

5. Az osztrák igazságügyi hatóságok utasíttattak, hogy amennyiben a magyar kir. bíróságok a kézbesítendő úgyszabványokat külön megkereső levél nélkül és csupán a szabályszerűen kiállított kézbesítési vevény kapcsán küldik át hozzájuk, az átküldésnek ezt a módját ne kifogásolják. Ennélfogva a magyar kir. bíróságoknak az osztrák igazságügyi hatóságokkal szemben ugyanezt az eljárást kell követniök.

Kézbesítés iránti megkeresés esetében csak akkor kell fordítás, ha a bíróság a kézbesítést ilyen fordítás nélkül egyáltalán nem képes teljesíteni, mert a bíróság az irat átvételét fordítás hiánya miatt megtagadja.

Egyebekben az Ausztriában teljesítendő kézbesítésekre nézve az 1877. január 4-én 27.881/1875. sz. a., 1877. január 5-én 28.061/1875. sz. a. és 1890. november 16-án 40.788. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendeletek intézkedései továbbra is érvényben maradnak (l. alább).

6. A jelen rendelet nem érinti az 1890. november 16-án 40.788. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendeletben foglalt azt a rendelkezést, hogy a magyar kir. bíróságok a jogsegély gyorsí-

tása céljából az osztrák igazságügyi hatóságokhoz intézendő megkereséseiket és válaszirataikat a megfelelő fordítással ellátják, vagy hogy különösen sürgős esetekben megkereséseiket és válaszirataikat az illető osztrák igazságügyi hatóság nyelvén is szerkeszthetik.

7. A jelen rendelet intézkedéseit azokra az átiratokra is kell alkalmazni, melyek az osztrák közigazgatási hatóságoktól érkeznek a magyar kir. bíróságokhoz. (16873/97. I. M. sz. r. a mai viszonyoknak megfelelően módosított szövegben).

Ausztria területén, főleg Bécsben a jogsegély különböző nemeinek teljesítésére hivatott hatóságoktól és az ott fogantatandó kézbesítések egyéb szabályairól. A magyar és az osztrák igazságügyi hatóságok közvetlen érintkezésének szabályozása végett 1897. évi március hó 19-én 16.873. I. M. sz. a. kibocsátott rendelet egyik célját, t. i. a jogsegélynyerés gyorsítását gyakran meghusítja a magyar igazságügyi hatóságoknak az az eljárása, hogy az osztrák igazságügyi hatóságok közvetítésével kézbesítendő iratokat és az egyéb jogsegélyre irányuló megkereséseiket illetéktelen hatóságokhoz küldik, úgyszintén, hogy az Ausztriában kézbesítendő határozatok és egyéb iratok vevényein a kibocsátó hatóságot, a felek neveit és lakását olvashatatlanul jelölik meg, az osztrák városok utcáinak neveit magyarra fordítják, stb.

Az ezek miatt felmerült panaszok következtében és az ily eljárásból származható hátrányok elkerülése végett közlöm — összefoglalva, részben módosítva és megfelelően kiegészítve — mindazokat a szabályokat, amelyek a már említett 16.873/1897. I. M. számú rendeletben foglaltakon felül rendelkezéseket tartalmaznak a következőkről, úgymint:

I. az Ausztria területén, főleg Bécsben a jogsegély különböző nemeinek teljesítésére hivatott hatóságok felől;

II. az Ausztria területén teljesítendő kézbesítések felől:

I. 1. A magyar igazságügyi hatóságok Ausztriának csak igazságügyi hatóságaival érintkeznek közvetlenül, ellenben a többi osztrák hatóságokkal ily közvetlen érintkezés megállapítva nincs.

2., 3. p. büntető ügyre vonatkozik.

4. Ha polgári vagy váltó- és kereskedelmi ügyben kell valamely jogsegélyt — kereskedelmi kérvények megvizsgálásának (5. p.) és végrehajtás fogantatásának (6. pont) kivételével — Bécsben kieszközölni, e célból a magyar igazságügyi hatóságok a jogsegély teljesítésének helye szerint illetékes bécsi járásbíróshoz és ne a bécsi országos polgári törvényszékhez vagy kereskedelmi bírósághoz forduljanak. Ehhez képest tehát különösen kézbesítés vagy tanúk és felek kihallgatása végett ahhoz a bécsi járásbíróshoz kell fordulni, amelynek kerületében a címzett vagy a kihallgatandó egyén lakik.

A bécsi közigazgatási és járásbíróági kerületek táblázatát, valamint Bécs utcáinak, utainak és tereinek betűrendes névjegyzékét a kerületek megjelölésével az 1. melléklet tünteti fel.

5. Azokat a megkereső leveleket, amelyek Bécsben vezetett kereskedelmi könyvek megvizsgálására irányulnak, a bécsi kereskedelmi bírósághoz kell intézni.

A 6. p. végrehajtási ügyekről, a 7. p. nem Ausztriáról szól.

II. 8. A kézbesítés Ausztria területén a fél (tanu stb.) részére közvetlenül, vagyis az illetékes osztrák bíróság közreműködésének igénybevétele nélkül, nevezetesen a posta útján nem foganatosítható. (27.881/1875. I. M. sz. rendelet, 1877. R. T. 3. l. és 33.482/1894. I. M. sz. közlemény, I. K. III. évf. 309. l.)

9. A kézbesítés sikere érdekében a kézbesítési vevényen fel kell tüntetni a címzett egyén teljes nevét és lakását, még pedig ez utóbbit a nagyobb városokban a kerület, utca, ut vagy tér eredeti (nem pedig — mint gyakrabban megtörténik — magyarra fordított) nevének és aházzszámnak is megjelölésével. (40.788/1890. I. M. sz. r. I. K. VI. évf. 171. l. 2. jegyzet.)

10. A Bécsben (l. az I. 4. p. is) lakó felek mindegyike részére külön kézbesítési vevényt kell kiállítani. (40.788/1890. I. M. sz. r.)

11. Abból a célból, hogy a kézbesítést teljesítő hatóság a vevényből megállapíthassa, vajjon az melyik hatósághoz küldendő vissza; az Ausztriába szóló iratok mellé csatolt kézbesítési vevényeken a kézbesítést kérő magyar igazságügyi hatóság nevét nem a könnyen elmosódható hivatalos pecsétnek (körbélyegzőnek) odaütésével, hanem olvasható írással kell megjelölni. (21.923/1899. I. M. sz. r. I. K. VIII. évf. 174. l.)

A 12. p. bűnügyre vonatkozik.

Az idecsatolt jbbíróági beosztást és utcajegyzéket l. az Igazságügyi Közlöny 1906. évi folyamában. (18660/906. I. M. sz. r.)

A magyar kir. bíróságoknak az osztrák igazságügyi hatóságokkal való érintkezéséről. A magyar kir. bíróságok és az osztrák igazságügyi hatóságok közt való érintkezés újabb szabályozása óta, melyet a magyar kir. bíróságokra nézve az 1897. évi márc. 19-én 16.873. I. M. sz. alatt (I. K. VI. évf. 4. sz. 170. l.) kelt magyar igazságügyminiszteri rendelet (l. fentebb) foglalt magában, a magyar kir. igazságügyminisztérium többször kénytelen volt az osztrák igazságügyminiszternél panaszt emelni amiatt, hogy egyes osztrák bíróságok a magyar bíróságok megkereséseinek átvételét megtagadják, mert azokhoz német fordítás csatolva nincsen. Az illető osztrák bíróságok ebbeli maguktartásának igazolására többnyire az 1897. évi március hó 1-én kelt osztrák igazságügyminiszteri rendelet (Verordnungsblatt des k. k. Justizministeriums című közlönyben az 1897. évi 8. sz. rendelet) 3. pontjának második bekezdésére hivatkoztak, mely

szerint az osztrák igazságügyminisztérium által alkalmazott fordító igénybe nem vehető, ha kizárólag valamely fél érdekében álló fordításról van szó. Az illető bíróságok e rendelkezést tévesen fogták fel. Az osztrák igazságügyminisztérium tehát az egyik ottani országos főtörvényszékekkel zsinórmértékül a következő alapelveket közölte, amelyek utóbb a nevezett minisztérium említett közlönyének 13. számában, a 187. lapon nyomtatásban is megjelentek: 1. Magyar bíróság részéről végrehajtás foganatosítása iránt érkező megkeresés sohasem tekinthető oly fordításnak, mely „csupán a fél érdekében áll”. 2. Ugyanez áll a Magyarországból érkező összes megkeresésekre nézve általában. Egyes fél érdekében álló fordításokról rendszerint csak akkor lehet szó, ha Magyarországból Ausztriában folyamatban levő magánjogügyekre vonatkozó elintézesek érkeznek osztrák bíróságokhoz. 3. Semmi esetre sem szabad magyar hatóságtól vagy Magyarországon lakó féltől kész fordítást vagy fordítási költségre előleget avagy költségmegtérítést követelni. 4. Kétség esetén az illető magyar iratot az 1897. május 1-én kelt osztrák igazságügyminiszteri rendeletben megszabott módon az osztrák igazságügyminisztériumhoz kell felterjeszteni. (16.970. I. M. 97. Mars. Kieg. k. 669.)

Ausztriai közigazgatási hatóságokkal nincs helye a közvetlen érintkezésnek. A kir. igazságügyminiszter egyik kir. törvényeket figyelemzettette, hogy a magyar bíróságok az 1897. évi március 19-én 18.873. I. M. sz. alatt (I. K. VI. évf. 170. l.) kelt rendelet értelmében Ausztriának csak igazságügyi hatóságaival érintkeznek közvetlenül, ellenben a többi osztrák hatóságokkal és ezek között a községi elöljáróságokkal ilyen közvetlen érintkezés megállapítva nincs; mihez képest amennyiben a szóban forgó esetben telekkönyvi hirdetémények lesznek osztrák községekben közzéteendőek, ezen hirdetémények az illető községekhez leendő juttatása és ottani közzétételének elrendelése iránt a magyar bíróság azon telekkönyvi hatóságot keresse meg, amelynek területén az illető község van. (8519. I. M. 98. Mars. Kieg. k. 670.)

A Magyarország és Ausztria között fennálló viszonyosság alapján igényelt szegénységi jog elnyerésének és a perindításnak megkönnyítése végett az osztrák kormánnyal létesült megállapodás. Magyarország és Ausztria között a szegénységi jog tekintetében 1894. évi május hó 10-én 14.390/1894. I. M. szám alatt kelt rendeletben (Igazságügyi Közlöny III. évf. 6. sz. 158. l.) és az 1915. évi január hó 18-án (1600/1915. I. M. szám alatt kelt rendeletben (Igazságügyi Közlöny XXIV. évf. 1. sz. 51. l.) megállapított viszonyosságon alapuló eljárás megindítása körül nehézségek merültek fel, amelyek abból állottak elő, hogy amíg az osztrák polgári perrendtartás 64. §-ának 4. pontja értelmében olyan ügyekben, ahol az ügyvédi képviselő nem köte-

lező, a szegénységi jogot igénylő fél keresetét lakó- vagy tartózkodóhelyének bírósága előtt is jegyzőkönyvbe mondhatja, — addig a magyar polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. 134. és 135. §-a szerint a kereset beadásának, illetőleg jegyzőkönyvbevételének közvetlenül a perbíróságnál kell történnie; viszont az 1911: I. t.-c. 113. §-a szerint továbbá a szegénységi jogot igénylő fél minden esetben kérheti a szegényvédő ügyvéd kirendelését, aki hivatva van a keresetlevél megszerkesztésére és benyújtására is.

A magyar és az osztrák perrendtartásnak ismertetett eltéréseiből eredő nehézségek elhárítása végett az osztrák kormányal jegyzékváltás útján a következő megállapodás létesült:

1. A magyar bíróság előtt a szegénységi jog igénybevételével felperesként fellépni óhajtó osztrák állampolgár a szegénységi jog elnyerésére és a szegényvédő ügyvéd kirendelésére irányuló kérelmét lakó- vagy tartózkodóhelye alapján illetékes osztrák járásbíróság (gyám bíróság) előtt is jegyzőkönyvbe mondhatja, amely bíróság a kérelemtől felvett eredeti jegyzőkönyvet a szegénységi bizonyítvánnyal együtt az illetékes magyar perbíróságnak küldi meg. Ez a perbíróság határoz a szegénységi jog megadása és a szegényvédő ügyvéd kirendelése felől akkor is, ha a jegyzőkönyv nem magyar nyelven készült. Amennyiben a jegyzőkönyv magyar nyelvre való lefordítása szükséges, a fordítás megszerzésére az 1916. évi november hó 30-án 58.600/1916. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet (Igazságügyi Közlöny XXV. évf. 11. sz. mell.) szabályai nyerne alkalmazást, a fordítás megszerzésével járó költségek pedig egyelőre a dologi kiadások átalányából fedezendők.

2. Az osztrák bíróság előtt a szegénységi jog igénybevételével felperesként fellépni óhajtó magyar állampolgár a lakó vagy tartózkodóhelye alapján illetékes magyar járásbíróságnál jegyzőkönyvbe mondhatja a szegénységi jog elnyerésére és szegényvédő ügyvéd kirendelésére irányuló kérelmét, abban az esetben pedig, ha az ügyvédi képviselőt nem kötelező a keresetet és azt a kérelmet, hogy az osztrák perbíróság ügyének a szóbeli tárgyaláson való díjtalan vitelére képviselőt rendeljen ki. A felvett eredeti jegyzőkönyvet az illetékes perbírósághoz kell megküldeni. Ha a jegyzőkönyv nem ennek a bíróságnak hivatalos nyelvén készült, ez a bíróság az osztrák Rendeleti Közlöny 1919. évi március hó 27-én megjelent 11. számában közzétett osztrák igazságügyi utasítás értelmében a szükséges fordítás megszerzéséről saját hatáskörében intézkedik. (52.703/1924. I. M. sz. r.)

A magyar és osztrák bíróságok és közjegyzők által kiállított vagy hitelesített okiratok felülhitelesítésének mellőzéséről. Az Ausztriában felvett közjegyzői okiratok elismerése tárgya-

ban 1914. évi július hó 31-én 43.500/1914. I. M. szám alatt kibocsátott (az I. K. XXIII. évf. 8. sz. a 472. l.) rendeletben említett viszonyosság kiterjesztésekép az osztrák igazságügyi kormányal olyan megállapodás létesült, amely szerint az osztrák bíróságok és közjegyzők által törvényes hatáskörükben, szabályszerű alakban kiállított vagy hitelesített és hivatalos pecséttel ellátott okiratok a magyar kir. bíróságok előtt a polgári peres és nem peres eljárásban, ideértve különösen a telekkönyvi ügyeket is, felülhitelesítésre nem szorulnak; viszont nincs szükség az ilyen magyar kir. bírósági vagy kir. közjegyzői okiratok felülhitelesítésére, ha azokat az említett ügyekben osztrák bíróságok előtt használják. (15000/1925. I. M. sz. r.)

Az osztrák konzuli hivatalok által hivatali hatáskörükben szabályszerű alakban kiállított vagy hitelesített és hivatalos pecséttel ellátott okiratok Magyarországon a bíróságok előtt sem a polgári peres, sem a nem peres eljárásban, ideértve a telekkönyvi ügyeket is, felülhitelesítésre nem szorulnak. (7783/1922. M. E. I. K. XXXI. 521.)

Peru.

L. az 1870. május 2. kötött barátsági, kereskedelmi és házasági szerződést becikkelyező 1871: XLIX. t.-cikket.

Perzsia.

Szegényjog (60428/1924. I. M.) és perköltség biztosíték (735/1925. I. M.) tekintetében nincs viszonyosság.

Portugál Köztársaság.

L. az 1929. november 14.-én kötött kereskedelmi megállapodás becikkelyezéséről szóló 1930: XXXII. t.-cikket.

Románia.

1925: VI. t.-c.

a polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdésekre vonatkozólag Romániával kötött Egyezmény becikkelyezése.

(A megerősítő okiratok Budapesten, 1925. évi március hó 24.-én cseréltettek ki.)

1. §. A polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdésekre vonatkozólag Romániával kötött, 1924. évi április hó 16.-án Bukarestben kelt Egyezmény és a hozzátartozó Aláírási Jegyzőkönyv az ország törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett Egyezmény és Aláírási Jegyzőkönyv (francia eredeti szövege és) hivatalos magyar fordítása a következő:

I. A bíróságok igénybevétele.

1. cikk. Mindegyik Magas Szerződő Fél állampolgárainak szabadságukban áll jogaikat a másik Fél bíróságai előtt érvenyesíteni és védeni. Mindegyik Szerződő Fél bíróságai kötelesek őket e tekintetben a belföldiekkel egyenlő elbánásban részesíteni.

Az egyik Szerződő Fél területén megnyílt csődöknél a másik Szerződő Fél állampolgárai közé tartozó hitelezők a belföldi hitelezőkkel teljesen azonos elbánásban részesülnek.

II. A polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt egyezményre vonatkozó rendelkezések.

2. cikk. A Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy a jelen Egyezmény életbelépésétől kezdve egymás között alkalmazni fogják a polgári eljárásra vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt Egyezményt, amíg ennek részesei lesznek.

Ez alkalommal megállapítják a Szerződő Felek, hogy a 3., 10. és 19. cikkeken említett fordításokat valamely erre jogosított tisztviselő is hitelesítheti, akinek ezt a minőségét a megkereső hatóság igazolja.

Ugyancsak megállapodnak a Szerződő Felek arra nézve is, hogy a fentemlített Egyezmény rendelkezéseit a két Állam gyámhatóságainak kézbesítési irataira és megkereséseire is alkalmazni fogják.

III. A hágai magánjogi egyezményekre vonatkozó rendelkezések.

3. cikk. A Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy a jelen Egyezmény életbelépésétől kezdve — a kiskorúak gyámosságának szabályozása végett az 1902. évi június hó 12-én Hágában kelt Egyezményen kívül, amely az 1921. évi július hó 26-ától kezdődően a két Szerződő Fél között újból alkalmazandó — mindaddig, amíg részesei lesznek az alább felsorolt többoldalú Egyezményeknek, alkalmazni fogják egymás között a következő Egyezményeket:

1. a házasságra vonatkozó törvények összeütközéseinek kiegyenlítése végett az 1902. évi július hó 12-én Hágában kelt Egyezményt;

2. a házasságok felbontására, valamint az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó törvények és az ily tárgyú bíráskodás terén támadható összeütközések kiegyenlítése végett az 1902. évi július hó 12-én Hágában kelt Egyezményt.

3. a teljes korúak gyámosságára és hasonló védelmi intézkedésekre vonatkozólag az 1905. évi július hó 17-én Hágában kelt Egyezményt.

IV. 4—6. c. az ingó hagyatékokra vonatkoznak.

V. Okiratok hitelesítése.

10. cikk. A Szerződő Felek bíróságaitól vagy egyes minisztériumaitól származó okiratok semminemű hitelesítésre nem szorulnak.

Ezeket az okiratokat el kell látni a kiállító hatóság pecsétjével.

A közjegyzők, a bírósági végrehajtók és egyéb bírósági tisztviselők által kiállított okiratokat hitelesíteni kell. A hitelesítést szabályszerűnek kell tekinteni, ha az okirat el van látva azon Állam valamely bírói hatóságának aláírásával és hivatali pecsétjével, amelyben az okiratot kiállító hatósági személy működik.

Azok a magánokiratok, amelyeket valamely bírói hatóság hitelesített, további hitelesítésre nem szorulnak.

VI. A gyermek törvényességének megtámadására irányuló perek.

11. cikk. Azokban a perekben, amelyeket a törvényes apa vagy örökösei a gyermek törvényességének megtámadása iránt indítanak, annak a Szerződő Félnek bíróságai illetékesek, amelynek állampolgára a törvényes apa, vagy amelynek ő életbenléte esetében állampolgára volna.

Az e tárgyban hozott jogerős határozatok a másik Szerződő Fél területén minden különös alakiség nélkül érvényesek.

VII. Örökbefogadás és törvényesítés.

12. cikk. Az örökbefogadás megerősítése és a törvényesítés azon Állam hatóságainak hatáskörébe tartozik, amelynek állampolgára az örökbefogadó, vagy a törvényesítő személy, nem pedig azon Állam hatóságainak hatáskörébe, amelynek állampolgára az örökbefogadandó vagy a törvényesítendő személy.

Ha annak az Államnak törvényei, amelynek állampolgára az örökbefogadandó személy, a beleegyezés és a szükséges jóváhagyások tekintetében az örökbefogadó hazai jogában megsabott követelményektől eltérő rendelkezéseket tartalmaznak, az örökbefogadandó személy hazai joga által megsabott rendelkezéseket kell szem előtt tartani.

Az ily tárgyú határozatok a másik Szerződő Fél területén minden különös alakiség nélkül érvényesek.

VIII. 13—14. c. anyakönyvi kivonatokra vonatkoznak.

IX. Zárórendelkezések. 14. cikk. A jelen Egyezmény meg fog erősíteni és a megerősítő okiratok kicserélése, mihelyt lehetséges, Budapesten meg fog történni.

15. cikk. A jelen Egyezmény a megerősítő okiratok kicserélésétől számított három hónap mulva lép életbe és ettől a naptól számított tíz éven át marad érvényben.

Ha tizenkét hónappal az említett időszak lejártá előtt a Szerződő Felek egyike sem közölte azt a szándékát, hogy az Egyezmény hatályát megszüntetni kívánja, az kötelező marad attól a naptól számított egy év elteltéig, amelyen a Szerződő Felek egyike vagy másika azt fel fogja mondani.

Aláírási Jegyzőkönyv.

A polgári jogsegély és a magánjog körébe tartozó egyes kérdések tárgyában a mai napon kelt Egyezmény aláírása alkalmából az alulírott Meghatalmazottak a következő rendelkezésben állapodtak meg:

Figyelemmel a román polgári perrendtartásnak a lakóhely megjelölésére vonatkozó rendelkezéseire, a Románián kívül lakó magyar állampolgár felperesek vagy beavatkozók keresetük beadásakor kötelesek valamely Romániában lakó személyt bejelenteni, aki helyettük a peres iratok átvételére jogosult.

A jelen Jegyzőkönyv ugyanolyan hatályú és ugyanolyan tartamu lesz, mint a mai napon kötött fentemlített Egyezmény.

Aminek hiteleül az illető Meghatalmazottak a jelen Jegyzőkönyvet aláírták és azt pecsétükkel ellátták.

Kelt Bukarestben, két eredeti példányban, 1924. évi április hó 16-án.

(P. H.) *Wodianer R.* s. k.

(P. H.) *Filodor N. N.* s. k.

Siam.

L. az 1869. május 17-én kötött kereskedelmi szerződést becikkelyező 1871: XXVIII. t.-cikket.

Spanyol Királyság.

Az 1926: IX. t.-cikkbe foglalt kereskedelmi egyezmény I. c. szerint mindegyik állam polgárainak a másik állam területén joguk van, amennyiben az ország törvényeihez alkalmazkodnak, a bíróságok és hatóságok elé szabadon járulni.

Svájc.

1884: XXXVI. t.-c. a Svájccal 1884. évi január 8-án Bernben, a szegényjog kölcsönös biztosítása iránt kötött államszerződés becikkelyezése tárgyában.

I. cikk. Az osztrák és a magyar honosok Svájcban és a svájciak Ausztriában és Magyarországon a szegényjog kedvezményében, mindazon esetekben részesülnek, amelyekben ezen jog maguknak a honosoknak engedélyeztetik; feltéve, hogy azon

törvényekhez alkalmazzák magukat, amelyek abban az államban érvényben vannak vagy lesznek, ahol a kedvezményt igénybe veszik.

II. cikk. A szegényjog kedvezményét igénybe vevő idegen részére a szegénységi bizonyítvány minden esetben rendes lakhelyének hatósága által állítandó ki.

Ha az idegen nem azon országban lakik, amelyben a kérelem előterjesztetik, a szegénységi bizonyítvány azon ország diplomáciai ügynöke által hitelesítendő díj nélkül, amelyben az használtatni fog.

Ellenben, ha az idegen azon országban lakik, amelyben a kérelem előterjesztetik, felvilágosítások kívánhatók hazájának hatóságaitól.

III. cikk. Azon osztrák és magyar honosok, kiknek Svájcban, valamint azon svájciak, akiknek Ausztriában és Magyarországon a szegényjog kedvezménye megadatik: ugyanott teljes joggal felmentvék bármely elnevezés alatti biztosíték-adástól vagy letéteményezéstől, mely belföldi ellen perelő idegentől azon ország törvényei szerint követelhető, ahol a kereset indíttatik.

IV. cikk. A jelen egyezmény öt évig marad érvényben.

Azon esetben, ha ezen határidő lejártá előtt egy évvel, a Magas Szerződő Felek egyike sem közölte volna szándékát, hogy ezen egyezmény hatálya megszűnjék: ez érvényben marad, egy évig azon naptól számítva, amelyen azt a felek egyike felmondta.

Jegyzet. Az ítéletek kölcsönös végrehajtására „a viszonyosság fennáll a svájci Waadt kantonnal” (17881/1895. I. M. Rend. T. 1885., 422.), L. részletesebben Kovácsnál, II. kiad. 877. l. — L. továbbá a berni és a hágai egyezményeket. — A svájci bíróságokkal a hágai perjogi egyezmény alá jogsegélyérinkezés nyelve tekintetében l. 4714/1929. I. M. (I. K. XXXVIII. 26. l.) — L. még a Svájccal 1924. jún. 18-án Budapesten kötött békéltető eljárási és választott bírósági szerződés becikkelyezéséről szóló 1925: XXV. t.-cikket.

Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (l. Jugoszláv Királyság alatt).

Törökország.

1927. évi XXVII. törvénycikk a Törökországgal 1926. évi december hó 20-án Angorában kötött Letelepdedési Egyezmény becikkelyezéséről.

8. cikk. 1. bek. Az egyik Szerződő Fél területén székelő és ott az ország törvényei szerint alakult részvénytársaságok és egyéb kereskedelmi társulatok, ide értve az ipari, pénzügyi, biztosító, közlekedési és szállítmányozási vállalatokat, a másik Fél területén is törvényesen fennállóknak ismertetnek el és jogosul-

tak arra, hogy a bíróságok előtt pereket vigyenek, akár mint felperesek, akár mint alperesek.

9. cikk. Mindegyik Szerződő Fél állampolgárai a másik Fél területén személyiük és javaik törvényes és bírói védelme tekintetében ugyanazt az elbánást élvezik, mint a saját nemzetbeliek.

Ennek értelmében szabadon és akadálytalanul járulhatnak a bíróság elé, és ugyanazon feltételek mellett állhatnak perbe, mint az ország polgárai.

Addig is, míg a két fél e tekintetben külön egyezményt köt, perköltségeikért való biztosítékre és az ingyenes jogsegélyre vonatkozólag a belföldi törvények és rendelkezések mérvadók.

10. cikk. A két Szerződő Fél kötelezi magát, hogy a személyi állapottal kapcsolatos kérdéseknek, így a házasság, a házastársi közösség, a házasság felbontása, az ágytól és asztaltól való elválásztás, a hozomány, az apaság, a leszármazás, az örökbefogadás, a cselekvési képesség, a nagykorúság, a gyámság, a gondnokság, az ingó vagyon feletti rendelkezés korlátozása, a végrendeleti és törvényes öröklés, vagyonfelosztás és felszámolás és általában a Szerződő Felek állampolgárai családjogi kérdéseinek rendezése tárgyában külön egyezményt köt.

A jelen rendelkezés nem érinti a konzuloknak az anyakönyvvezetésre vonatkozó és a nemzetközi jog által elismert jogkörét.

Jegyzet. L. még a Török Köztársasággal Konstantinápolyban, 1923. dec. 18. kötött barátsági szerződést becikkelyező 1924: XVI. t.-cikket és az 1930. május 21-én kötött kereskedelmi egyezményt becikkelyező 1930: XXXVI. t.-cikket.

Törökországban a perbeli biztosíték tekintetében fennálló szabályok. A török kormánytól diplomáciai úton beszerzett adatok alapján az igazságügyminiszter a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. t.-c. 124. §-a értelmében a következőkről értesíti az igazságügyi hatóságokat:

Törökországban azok a külföldiek, akiknek nincsen eleendő ingatlan vagyonuk, ha felperesi vagy beavatkozói minőségben pert kívánnak indítani török állampolgár ellen, kötelesek a velük szemben esetleg megállapítható perköltség fedezése céljából a bíróság által megszabandó összegű biztosítékot adni, vagy más biztosítékot (jótállást) megjelölni.

Magyarország és Törökország között nem jött létre oly nemzetközi egyezmény és nem áll fenn oly viszonyossági gyakorlat, amelynek értelmében a Törökország területén működő bíróságok magyar állampolgárokkal szemben a perbeli biztosíték tekintetében más szabályokat lennének kötelesek alkalmazni, mint a fent közölt általános szabályokat (30.110/1925. I. M. sz.).

Törökországban használandó meghatalmazások és egyéb

okiratok hitelesítése és fordítása. A török kormány diplomáciai úton az alábbiakat közölte:

Külföldön kiállított meghatalmazási okiratok török bíróság előtt csak akkor érvényesíthetők, ha azokat vagy török konzul, vagy pedig annak az országnak közjegyzője szerkesztette, amelyben az okirat kelt; az utóbbi esetben az okirat a török konzulátus hitelesítésével látandó el. Meghatalmazási vagy más okiratoknak török fordítását török igazságügyi hatóságok csak akkor tekinthetik hitelesnek, ha azt török közjegyző vagy a török konzulátus készítette. (8.201/1927. I. M. sz.)

Zanzibár.

L. az 1887. augusztus 11-én kötött kereskedelmi és hajózási egyezményre nézve az 1889: III. t.-cikket.

Az I. és a II. kötetben közölt törvényszakaszok időrendes mutatója.

A lapszám előtt levő I. megjelölés az I. kötet lapszámát jelenti;
amely lapszám előtt megjelölés nincs, az a II. kötet lapszáma.

- 1874: **XXIII. t.-c.** 1—3. §§. I. 119.
1874: **XXXIV. t.-c.** 27., 28. §§. I. 221.; 41., 42. §§. I. 188.; 50. §. I. 221.; 51. §. I. 301.; 43. §. I. 186.
- 1874: **XXXV. t.-c.** 98., 99. §§. 84.; 101. §. 84.; 103. §. 85.; 89—90. §§. 349.; 92. §. 349.
- 1875: **XXXVII. t.-c.** 31., 32. §§. I. 560.; 33—36. §§. I. 561.; 541—543. §§. I. 561.; 347. §. I. 624.; 371. §. I. 624.; 409. §. I. 624.; 481. §. I. 624.
- 1877: **XX. t.-c.** 1—4. §§. I. 119.; 5—7. §§. I. 120.; 11. §. I. 195.; 28. §. 187.; 124. §. 320.; 125., 126. §§. 321.; 198—199. §§. 170.; 200—203. §§. 171.
- 1880: **XXXVI. t.-c.** II. c. 702.; III. c. 703.
- 1881: **XVII. t.-c.** 9—10. §§. I. 782.
- 1881: **LIX. t.-c.** 94. §. 322.; 95. §. 323.; 96—98. §§. 324.; 99. §. 325.
- 1884: **XXXVI. t.-c.** I. c. 722.; II—IV. c. 723.
- 1885: **VI. t.-c.** 1. §. 187.; 5—8. §§. 193.; 9. §. 194.
- 1886: **XXII. t.-c.** 115—116. §§. I. 144.
- 1887: **X. t.-c.** I—II. c. 703.; III—IV. c. 704.
- 1887: **XXVIII. t.-c.** 2—3. §§. I. 435.
- 1894: **XVI. t.-c.** 7. §. I. 82.; 8. §. I. 83.
- 1894: **XXXI. t.-c.** 48—50. §§. 157.; 56. §. 113.; 57. §. 155.; 59. §. 116.; 68. §. 129.; 72. §. 149.; 76. §. 119.; 77. §. 111.; 78—80. §§. 119.; 83. §. 105., 126.; 87. §. 99.; 91—95. §§. 163.; 98. §. 149.; 99. §. 119.; 100. §. 125.; 101—103. §§. 149.; 105. §. 105., 163.; 106—107. §§. 152.; 114. §. 92.; 116. §. 96.; 117. §. 92.; 118. §. 149.; 127—128. §§. 99.; 147. §. 92.
- 1894: **XXXIII. t.-c.** 74. §. 209.
- 1896: **XXXIII. t.-c.** 141. §. I. 436.; 142. §. I. 437., 144. §. I. 437.
- 1907: **LXI. t.-c.** 1. §. 518.; 2—3. §§. 522.; 4. §. 523.; 5—6. §§. 524.; 7. §. 525.; 8. §. 539.; 9. §. 540.; 10. §. 541.; 11. §. 542.; 12—14. §§. 543., 15—16. §§. 544.; 17—19. §§. 545.; 20—21. §§. 546.; 22—24. §§. 548.; 25—26. §§. 549.; 27—30. §§. 552.
- 1909: **XIV. t.-c.** 1. §. 1. c. 612.; 2—6. c. 613.; 7—9. c. 614.; 10—15. c. 615.; 16—19. c. 616.; 20—21. c. 617.; 22—26. c. 618.; 27—29. c. 619.; 2. §. 620.

- 1909: XVI. t.-c. 12. §. I. 297.;
12. §. 3. és 4. bek. I. 522.
- 1911: XXII. t.-c. 1—6. c. 644.;
7—12. c. 645.; 13. c. 646.
- 1912: VII. t.-c. 6—7. §§. I. 98.;
16. §. I. 261.; 17. §. I. 284.;
32—33. §§. 296.
- 1912: XXVII. t.-c. V. c. 674.;
IX., XI. c. 675.
- 1912: XXVIII. t.-c. 1. §. I. c. 669.;
II—III. c. 670.; IV—VI. c.
671.; VII—IX. c. 672.; X. c.
673.
- 1912: LIV. t.-c. Ppé. 2—3. §§.
290.; 4—5. §§. 291.; 6—7.
§§. 292.; 8. §. 293.; 9—10.
§§. 294.; 11—12. §§. 295.;
13. §. 297.; 14. §. 299.; 15—
16. §§. 301.; 17. §. 303.; 18.
§. 304.; 19. §. 316.; 20. §.
318.; 21. §. 319.; 22. §. 320.;
23. §. 321.; 24. §. 322.; 25—
26. §§. 334.; 27—28. §§. 336.;
29. §. 337.; 70. §. 337.; 71—
73. §§. 340.; 74—75. §§. 341.;
76—77. §§. 342.; 78—83. §§.
343.; 84—85. §§. 344.; 86—
88. §§. 345.; 89—94. §§. 346.;
95—96. §§. 347.; 97—99. §§.
348.; 100—102. §§. 350.;
103—104. §§. 351.; 105—109.
§§. 352.
- 1914: XXXIV. t.-c. 1. §. 290.
- 1914: XL. t.-c. 1. §. 255.
- 1914: XLIII. t.-c. 54. §. I. 199.;
75—77. §§. I. 199.; 78—79.
§§. I. 200.
- 1921: XXXI. t.-c. 1—2. §§. 429.;
3—8. §§. 430.; 9—10. §§.
431.; 11—13. §§. 432.; 14—
18. §. 433.; 19—22. §§. 434.;
23—29. §§. 435.
- 1921: XXXII. t.-c. 80. §. I. 435.
- 1921: XXXIII. t.-c. Bsz. 58. cikk
562.; 61—64. cikk 565.; 65—
66. cikk 566.; 231. cikk 577.;
254. cikk 597.; 232. cikk
605.; 235. cikk 606.; 237.
cikk 606.; 238—239. cikk
607.; 240. cikk 609.
- Függelék az 1921: XXXIII. t.-c.
(Bsz.) 231. cikkéhez: 1—4.
§§. 580.; 5—10. §§. 581.;
11—16. §§. 582.; 17—21. §§.
583.; 22—25. §§. 584.
- 1921: XLIX. t.-c. 24. §. I. 434.;
26. §. I. 434.
- 1922: XVI. t.-c. 3. §. 596.; 4—5.
§§. 597.; 6. §. 605.; 7. §. 606.
- 1922: XVII. t.-c. 24. §. 566.
- 1923: V. t.-c. 38. §. 479.; 44. §.
479.
- 1923: XXVIII. t.-c. 1. §. 592.;
21—23. §§. 593.; 24—27. §§.
594.; 28—33. §§. 595.; 34. §.
596.
- 1925: VI. t.-c. 1—2. §§. 719.;
1—3. c. 720.; 10—12., 14. c.
721.; 15. c. 722.
- 1925: VIII. t.-c. Ppn. 1—2. §§.
I. 96.; 3. §. I. 97.; 4. §. I.
421.; 5. §. I. 426.; 6. §. I.
459.; 7. §. I. 464.; 8. §. I.
465.; 10. §. I. 519.; 11. §. I.
654.; 12. §. I. 656.; 13. §. I.
669.; 14. §. I. 706.; 15. §. I.
754.; 16. §. I. 816.; 17. §. I.
826.; 18. §. I. 809.; 19. §. 118.;
20. §. 258.; 21. §. 357.; 22.
§. 358.; 30. §. 358.; 31—33.
§§. 359.; 34—36. §§. 360.;
37—40. §§. 361.; 41—42. §§.
362.; 43—44. §§. 363.; 45—
48. §§. 364.; 49—54. §§. 365.;
55—60. §§. 366.
- 1925: XXVII. t.-c. I—III. c. 696.
- 1926: V. t.-c. 27—28. c. 679.
- 1926: XIX. t.-c. 1—2. §§. 620.;
3—4. §§. 621.
- 1926: XX. t.-c. 1—2. §§. 646.;
- 1926: XXI. t.-c. 1. c. 654.; IX.,
XV., XVI., XIX. c. 655.
- 1927: I. t.-c. 1—2. §§. 708.; 1—2.
c. 708.; 3—6. c. 709.; 7—12.
c. 710.; 17—20. c. 711.

- 1827: III. t.-c. 1—2. §§. 459.; 3—4. §§. 460.
 1927: IV. t.-c. 1. §. 1. 85.
 1927: XVII. t.-c. IV., VII. c. 676.
 1927: XVIII. t.-c. 4. c. 698.; 10. c. 699.
 1927: XXVII. t.-c. 8. c. 723.; 9—10. c. 724.
 1928: III. t.-c. 55. c. 1—4. §§. 1. 705.
 1928: XXII. t.-c. 1—3. §§. 367.
 1928: XLIII. t.-c. 1. §. 518.; 2—3. §§. 519.; 4. §. 525.; 5. §. 523.; 6. §. 542.; 7. §. 554.; 8—9. §§. 555.; 10—15. §§. 556.
 1929: XX. t.-c. 6—7. c. 711.
 1929: XLVI. t.-c. 13. c. 695.
 1930: XXII. t.-c. 40—42. §§. 325.; 43—45. §§. 326.; 46—47. §§. 327.; 48. §. 328.
 1930: XXXIV. t.-c. Te. 1. §. I. 8.; 2. §. I. 15.; 3. §. I. 30.; 4. §. I. 33.; 5. §. I. 76.; 6. §. I. 104.; 7. §. I. 106.; 8. §. I. 196.; 9. §. I. 202.; 10. §. I. 273.; 11. §. I. 273.; 12. §. I. 396.; 13. §. I. 419.; 14. §. I. 422.; 15. §. I. 426.; 16. §. I. 457.; 17. §. 519.; 18. §. I. 545.; 19. §. I. 582.; 20. §. I. 599.; 21. §. I. 626.; 22. §. I. 658.; 23. §. I. 712.; 24. §. I. 801.; 25. §. I. 812.; 26. §. I. 813.; 27. §. I. 814.; 28. §. I. 819.; 29. §. I. 821.; 30. §. I. 821.; 31. §. I. 824.; 32. §. I. 827.; 33. §. I. 845.; 34. §. I. 851.; 35. §. I. 854.; 36. §. I. 858.; 37. §. I. 868.; 38. §. I. 882.; 39. §. I. 884.; 40. §. I. 897.; 41. §. I. 922.; 42. §. I. 926.; 43. §. I. 931.; 44. §. I. 939.; 45. §. I. 954.; 46. §. 3.; 47. §. 18.; 48. §. 30.; 49. §. 46.; 50. §. 50.; 51. §. 51.; 52. §. 54.; 53. §. 65.; 54. §. 97.; 55. §. 100.; 56. §. 108.; 57. §. 123.; 128. §. 338.; 129. §. 340.; 130—134. §§. 387.; 134. §. 388.; 135. §. 295.; 136. §. 318.; 137. §. 319.; 138. §. 350.; 139. §. 364.; 140—143. §§. 390.; 144. §. I. 869. 145—146. §§. 391.; 147. §. 392.
 1930: XXXIX. t.-c. 1—2. c. 689.; 3—4. c. 681.; 5—7. c. 682.; 8—9. c. 683.; 10—12. c. 684.; 13—15. c. 685.; 16—18. c. 686.; 19. c. 687.; 20—22. c. 688.; 23—25. c. 689.; 26—28. c. 690.; 29—30. c. 691.; 31—33. c. 692.; 34—36. c. 693.; 37—39. c. 694.

Az I. és a II. kötetben közölt rendeleteknek és egyes egyéb jogszabályoknak számsoros mutatója.

A lapszám előtt lévő I. megjelölés az I. kötet lapszámát jelenti, amely lapszám előtt megjelölés nincs, az a II. kötet lapszáma.

- 130/919. I. M. I. 141.
 T. 196/2/904. I. M. I. 583.
 377/922. M. E. 1. §. 474.; 2—5. §§. 475.
 449/926. M. E. 1—3. §§. 604.
 735/925. I. M. I. 719.
 1090/869. I. M. E. 1. §. 510.; 2—10. §§. 511.; 11—17. §§. 512.; 18—22. §§. 513.; 23—26. §§. 514.
 1112/1930. M. E. 1—2. §§. 589.; 3. §. 590.
 1120/1929. M. E. 1. §. 557.; 2—3. §§. 558.; 4—6. §§. 559.; 7—9. §§. 560.; 10—12. §§. 561.
 1149/925. M. E. 1—3. §§. 588.

- 1321/926. M. E. 702.
 1421/923. M. E. II. c. 712.; XII.
 c. 713.
 1520/924. M. E. 1—4. §§. 610.;
 5—6. §§. 611.
 1752/913. I. M. 516.
 1887/902. I. M. 707.
 2250/925. M. E. 707.
 2285/925. M. E. 5., 10., 11. c. 697.
 2350/930. M. E. 1—2. §§. 590.;
 3—4. §§. 591.; 5. §. 592.
 2675/927. M. E. 1—2. §§. 587.;
 3. §. 588.
 2725/895. I. M. I. 522.
 2860/926. M. E. 4., 18. c. 678.
 2930/925. M. E. 1—2., 7. §§. 611.;
 8—10. §§. 612.
 2951/893. I. M. 614.
 3000/915. I. M. 140.
 3681/880. I. M. 652.
 3838/908. I. M. I. 269.
 3982/916. M. E. 1—2. §§. 476.;
 3—4. §§. 477.; 5—9. §§. 478.;
 10—11. §§. 479.
 4444/1929. M. E. 16. §. 496.
 4626/900. I. M. 653.
 4800/923. M. E. 1—3., 12—13.
 §§. 563.; 14., 20—24. §§.
 564.
 4900/926. I. M. 1. §. I. 224.
 4980/901. I. M. 665.
 5192/923. M. E. 3—4., 7. c. 677.
 5282/908. I. M. I. 524.
 5383/910. I. M. I. 582.
 6180/923. M. E. 1—2. §§. 598.;
 3—6. §§. 599.; 7—13. §§.
 600.; 14—16. §§. 601.; 17—
 22. §§. 602.; 23—25. §§.
 603.; 26—28. §§. 604.
 6505/909. I. M. I. 604.
 6561/905. I. M. 666.
 6664/920. I. M. I. 299.
 6801/927. I. M. I. 269.
 6980/882. I. M. I. 592.
 7390/909. I. M. 515.
 7400/901. I. M. 706.
 7529/891. I. M. I. 591.
 7783/922. M. E. 718.
 7922/885. I. M. I. 140.
 8061/907. I. M. 182.
 8201/927. I. M. 725.
 8300/923. M. E. 1. §. 567.; 2—4.
 §§. 568.; 5—7. §§. 569.;
 8—11. §§. 570.; 12—14. §§.
 571.; 15. §. 572.; 21—23. §§.
 572.; 25—29. §§. 573.; 30. §.
 574.
 8519/898. I. M. 717.
 8888/927. M. E. 30. §. 496.; 31.
 §. 496.; 32. §. 497.
 9000/909. I. M. 1. §. 622.; 2—3.
 §§. 623.; 4—5. §§. 624.; 6. §.
 625.; 7. §. 626.; 8. §. 627.;
 9—11. §§. 628.; 12—13. §§.
 629.; 14—16. §§. 630.; 17—
 20. §§. 631.; 21—24. §§. 632.;
 25—26. §§. 633.; 27—28. §§.
 634.; 29—32. §§. 635.; 33—
 34. §§. 636.; 35—36. §§. 637.;
 37—39. §§. 638.; 40. §. 639.;
 41—43. §§. 640.; 44—46. §§.
 641.; 47—49. §§. 642.; 50—
 52. §§. 643.
 9180/920. M. E. 1—2. §§. 409.;
 3—5. §§. 410.; 6—8. §§. 411.;
 9. §. 412.; 10—12. §§. 413.;
 13—17. §§. 414.; 18—20. §§.
 415.; 21—22. §§. 416.; 23—
 25. §§. 417.
 9307/907. I. M. 652.
 9590/922. M. E. 1. §. 585.; 2—6.
 §§. 586.; 7—8. §§. 587.
 9800/922. M. E. 1—3. §§. 470.;
 4—9. §§. 471.; 10—12. §§.
 472.; 13—14. §§. 473.; 15—
 17. §§. 474.
 9874/921. M. E. 1. §. 575.; 2—6.
 §§. 576.; 7—10. §§. 577.
 10130/931. I. M. 1—2. §§. 514.;
 3—4. §§. 515.
 10165/867. V. K. M. 1. §. I. 141.;
 2—7. §§. I. 142.
 10279/894. I. M. I. 592.
 10583/903. B. M. 188.
 10900/920. M. E. 703.
 11463/901. I. M. I. 524.

- 11579/888. I. M. I. 285.
 11719/922. I. M. 39.
 12307/906. I. M. I. 283.
 12106/903. I. M. 699.
 12430/891. I. M. I. 269.
 12595/922. I. M. 647.
 12628/899. B. M. 114.
 13365/888. I. M. I. 526.
 14263/902. I. M. I. 592.
 15000/925. I. M. 718.
 16300/927. I. M. 1—2. §§. 446.;
     3—4. §§. 447.; 5—6. §§. 448.;
     7—9. §§. 449.; 10. §. 450.
 16433/890. I. M. 656.
 16500/925. I. M. I. 548.
 16719/870. I. M. 1—14. p. I. 134.
 16796/922. I. M. 318.
 16843/872. I. M. 650.
 16873/897. I. M. 713.
 16970/897. I. M. 716.
 17087/893. I. M. I. 526.
 18660/906. I. M. 716.
 18050/889. I. M. I. 523.
 18640/870. I. M. 699.
 19056/888. I. M. I. 591.
 19612/904. I. M. I. 593.
 20079/891. I. M. I. 591.
 20430/893. I. M. 651.
 20492/920. I. M. 217.
 20650/921. N. M. M. 317.
 21035/927. I. M. 679.
 21102/892. I. M. 663.
 21135/925. I. M. I. 591.
 21156/93. I. M. I. 42.
 21730/908. I. M. I. 525.
 21752/924. I. M. I. 606.
 21923/899. I. M. 716.
 22096/901. I. M. 1. §. 704.; 2—6.
     §§. 705.
 23.000/924. I. M. 1. §. 484.; 2—5.
     §§. 485.; 6—12. §§. 486.;
     13—16. §§. 487.; 17—18. §§.
     488.; 19—22. §§. 489.
 23041/923. I. M. 1—2. §§. I. 604.
 23224/923. I. M. I. 141.
 23900/924. I. M. 1—4. §§. 480.;
     5—7. §§. 481.; 8—13. §§.
     482.; 14—15. §§. 483.; 16—
     18. §§. 484.
 24762/876. I. M. I. 273.
 25681/874. I. M. I. 591.
 25744/925. I. M. I. 297., 648.
 25926/890. I. M. 4. p., 6. p., 11.
     p. I. 604.
 27000/1930. I. M. 1—2. §§. 505.;
     3. §. 506.
 27110/923. I. M. 701.
 27834/923. I. M. I. 240.
 27881/875. I. M. 716.
 28000/919. I. M. 1. §. 419.; 2—3.
     §§. 420.; 4—6. §§. 421.; 7—
     8. §§. 422.; 9—11. §§. 423.;
     12—15. §§. 424.; 16—17. §.
     425.; 18—19. §§. 426.; 20—
     21. §§. 427.; 22—23. §§. 428.
 28631/901. I. M. 664.
 28702/886. I. M. I. 270.
 28932/925. I. M. 667.
 29200/923. I. M. 1. §. I. 214.; 2.
     §. I. 216.; 3—4. §§. I. 217.;
     5. §. I. 219.; 6. §. I. 220.
 30000/922. I. M. 1—2. §§. 420.;
     3. §. 421.
 30110/925. I. M. 724.
 30567/97. I. M. I. 285.
 30599/925. I. M. 1—3. §§. 401.;
     4—5. §§. 402.
 30600/925. I. M. 1—3. §§. 650.
 31950/926. I. M. 1. §. I. 216.
 31990/891. I. M. 700.
 33000/912. I. M. 1—3. §§. 673.;
     5—7. §§. 674.
 33482/894. I. M. 716.
 34000/930. I. M. 701.
 34115/902. I. M. I. 601.
 34482/907. I. M. 658.
 35000/924. I. M. 1. §. 438.; 2. §.
     439.; 3—4. §§. 440.; 5—6. §§.
     441.; 7—8. §§. 443.
 36059/901. I. M. 666.
 36741/900. I. M. I. 604.
 38580/898. I. M. I. 286.
 38990/900. I. M. I. 601.
 39435/916. I. M. I. 659.
 40060/923. I. M. 712.

- 40662/886. I. M. I. 269.
 40788/890. I. M. 716.
 41254/923. I. M. I. 568.
 42100/914. I. M. Jüsz. 39. §. I. 272.; 72. §. I. 662.; 78. §. I. 816.; 79. §. I. 954.; 80. §. I. 955.; 81. §. I. 815.; 157. §. I. 263.; 158. §. I. 267.; 160. §. I. 266.; 161. §. I. 264.; 162. §. I. 265.; 163. §. I. 745.; 164. §. I. 461.; 166. §. I. 537.; 167. §. I. 510.; 168. §. I. 654.; 169. §. I. 655.; 173. §. I. 664.; 174. §. I. 662.; 175. §. I. 670.
 42200/914. I. M. Tüsz. 72. §. I. 662.; 78. §. I. 816.; 79. §. I. 954.; 80. §. I. 955.; 81. §. I. 815.; 125. §. I. 263.; 126. §. I. 267.; 127. §. I. 264.; 128. §. I. 265.; 131. §. I. 854.; 132. §. I. 854.; 134. §. I. 858.; 135. §. I. 461.; 140. §. I. 858.; 145. §. I. 537.; 146. §. I. 510.; 147. §. I. 654.; 148. §. I. 655.; 150. §. I. 658.; 152. §. I. 661.; 153. §. I. 663.; 154. §. I. 624.; 155. §. I. 662.; 156. §. I. 103.; 159. §. I. 670.
 42400/914. I. M. Füz. 39. §. I. 890.; 170—171. §§. I. 658.
 42563/894. I. M. I. 285.
 42600/914. I. M. I. §. 497.; 2—4. §§. 498.; 5—8. §§. 499.; 9—10. §§. 500.; 11—13. §§. 501.; 14—16. §§. 502.; 17—20. §§. 503.; 21—24. §§. 504.
 42700/914. I. M. I. 1—4. §§. 506.; 5—6. §§. 507.; 7—8. §§. 508.; 9—12. §§. 509.; 13—17. §§. 510.
 42781/925. I. M. 668.
 43110/913. I. M. I. §. 667.; 2. §. 668.
 43198/915. I. M. 317.
 44184/926. I. M. I. 857.
 44200/921. I. M. I. 1—6. §§. 436.; 7—10. §§. 437.; 11—14. §§. 438.; 15—18. §§. 439.; 19—22. §§. 440.; 23—24. §§. 441.; 25—29. §§. 442.; 30—35. §§. 443.; 36—41. §§. 444.; 42—48. §§. 445.; 49—50. §§. 446.
 44200/925. I. M. I. §. 421., 428.; 2—3. §§. 429.
 44337/926. I. M. 701.
 44635/891. I. M. 706.
 45582/927. I. M. 679.
 45715/906. I. M. I. 285.
 45870/893. I. M. I. 601.
 45982/889. I. M. 662.
 46000/930. I. M. I. 1—2. §§. 367.
 46040/887. I. M. 216.
 46380/894. I. M. 659.
 46681/918. I. M. I. 527.
 47234/925. I. M. I. 857.
 47557/925. I. M. I. 141.
 48001/913. I. M. 517.
 48200/926. I. M. 621.
 49000/930. I. M. Ter. I. §. 392.; 2. §. I. 7.; 3. §. 393.; 4. §. I. 197.; 5. §. I. 396.; 6. §. I. 427.; 7. §. I. 520.; 8. §. I. 582.; 9. §. I. 654.; 10. §. 395.; 11. §. 60.; 12. §. 53.; 13. §. 396.; 14. §. 101.; 36. §. 397.; 37. §. 320.; 38. §. 397.
 49100/930. I. M. I. 1—3. §§. 402.
 49240/883. P. M. I. 1—2., 4—5. §§. I. 135.; 10. §. I. 135.; 11—12. §§. I. 136.; 13., 15., 18. §§. I. 137.; 19., 22. §§. I. 138.; 24., 26. §§. I. 139.
 50094/924. I. M. 666.
 50407/920. I. M. 648.
 50761/918. I. M. I. 222.
 51583/884. I. M. I. 301.
 52703/924. I. M. 717.
 54404/915. B. M. 138.
 55893/922. I. M. 649.
 56900/922. I. M. I. 858.
 59500/923. I. M. 574.
 60428/924. I. M. 719.
 62600/926. I. M. I. §. 397.; 2. §. 398.; 3. §. 399.; 7. §. 399.; 62996/926. I. M. I. 1—2. §§. 400.; 3. §. 401.

- 62998/926. I. M. 1—2. §§. 403.
 62999/926. I. M. 1—2. §§. 402.;
 3. §. 403.
 63848/922. I. M. 1. §. 426.
 68300/914. I. M. 1—3. §§. 450.;
 4—7. §§. 451.; 8—12. §§.
 452.; 13—18. §§. 453.; 19—
 23. §§. 454.; 24—26. §§. 455.;
 27—31. §§. 456.; 32—34. §§.
 457.; 35—39. §§. 458.
 68400/914. I. M. 1—2. §§. 460.;
 3—5. §§. 461.; 6—8. §§. 462.;
 9—10. §§. 463.; 11—14. §§.
 464.; 15—17. §§. 465.; 18—
 20. §§. 466.; 21—24. §§. 467.;
 25—26. §§. 468.; 27—32. §§.
 469.
 70533/899. I. M. 662.
 72400/914. I. M. 1. §. 417.; 2—3.
 §§. 418.; 5. §. 419.
 72500/914. I. M. 1—2. §§. I. 203.;
 3—5. §§. I. 204.; 6—8. §§.
 I. 205.; 9—12. §§. I. 206.;
 13—15. §§. I. 207.; 16—17.
 §§. I. 208.; 18—19. §§. I.
 209.
 72600/914. I. M. 1—3. §§. I. 210.;
 4—5. §§. I. 211.; 6—7. §§.
 I. 212.; 8—9. §§. I. 213.;
 11—12. §§. I. 214.; 13—14.
 §§. I. 215.; 15. §. I. 216.;
 16. §. I. 217.; 17. §. I. 217.;
 18—20. §§. I. 218.; 21—22.
 §§. I. 219.
 75101/899. I. M. I. 140.
 88771/915. B. M. 317.
 96505/906. H. M. I. 285.
 116963/906. H. M. I. 285.
Budapesti Tőzsde alapszab. 42.
§-ának függeléke: 1—6. §§.
 490.; 7—11. §§. 491.; 12—22.
 §§. 492.; 23—30. §§. 493.;
 31—41. §§. 494.; 42—46. §§.
 495.
Magánjogi Tvk. jav.: 37. §. I. 54.;
 38. §. I. 54.
Hk. I. R. 112. c. I. 119.

BETŰSOROS TÁRGYMUTATÓ

az I. és a II. kötethez.

A szám minden hozzátétel nélkül a Pp. §-át, a I. jellel megjelölt szám a lapot jelzi; ha a szám nem a Pp. §-át jelzi, ez az illető törvény rövidített jelzésével van megjelölve.

Az I. szám a munka I. kötetét jelenti, a Pp. 1—562. §-ai az I., 563—792. §-ai a II. kötetben vannak.

A

- Adóbizonyítvány kiállításáról eljárás 497. l.
Adósnak a perből elbocsátása 92.
Adóügyekben hatáskör I. 372. l.
Aggályossága bírónak 61., 62.
Alapítványi ügyekben hatáskör. I. 319. l.
Alkuszok naplói és kötjegyei 322.
Alperesség gyermek törvényességének megtámadása iránti perben 697.
— semmisségi és megtámadó perben 650.
Amerikai Egyesült Államokkal jogsegély 654. l.
Atyai elismerés megállapítására irányuló eljárás. 474. l.
— hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás 730., 731., l. Kiskorúság meghosszabbítása a. is.
Auctoris nominatio 93.
Agostai evangélikus egyház képviselője I. 148. l.

- Agy- és asztaltól különélés 119. l.
Allami alkalmazottak illetményi és nyugdíj-ügyeiben hatáskör l. 334. l.
Allami gépgyár alkalmazottainak illetményügyeiben hatáskör I. 340. l.
Allampolgárság 565. l.
Allamvasutak képviselője I. 140. l.
Arvaszék képviselője I. 143. l.
— közreműködése az atyai hatalom stb. eljárásban 731.
— közreműködése kiskorúság meghosszabbítási eljárásban 799.
Arvaszéki ügyész díjának ügyben hatáskör. I. 362. l.
Athelyezése bírónak Ppé. 83.

B

- Bányabírói hatáskör 584., 585.
Bányabíróságok 3., 583.
Bányanyugbérbiztosítási bíráskodás 446. l.
Bányatársulat képviselője I. 131. l.

- Bányaügyekben illetékesség 586.
 — való bíraskodás 583—587.
 Beadványok 129—139.
 — alakja 136—138.
 — példányai 137.
 Beavatkozás 82—88., 704., 720.,
 723., 729., 731.
 Becslés ingatlan értékének meg-
 állapítására 497. l.
 Becslési eljárás, önkéntes 506. l.
 Beismerés 263—266.
 — vagy tagadás 264., 266.
 Belátás felülvizsgálása I. 904. l.
 Belföld, belföldi 798.
 Belgiummal jogsegély 667. l.
 Belső elszámolás a békeszerző-
 désen alapuló tartozásokra
 nézve 592. l.
 Beszállásolási ügyekben hatás-
 kör I. 368. l.
 Beszámítási kifogás esetében
 részítélet 389.
 Békebíró 756., 757.
 Békeszerződés életbelépése
 562. l.
 Békeszerződéssel elszakított bí-
 róságoknak személyi állapo-
 tot tárgyzó ügyekben hozott
 határozatai 575. l.
 — kapcsolatos, eljárást érintő
 rendelkezések 562. l.
 — kapcsolatos ügyekben hatás-
 kör I. 318. l.
 — összefüggő hatásköri és ille-
 tékességi szabályok 567. l.
 Békéltetés, előzetes, házassági
 perben 645—647., 654., 667.,
 685.
 — per folyamán, házassági per-
 ben 668.
 Békéltetési szerződés 245. l.
 Bérlet bírói felmondása, l. Fel-
 mondas alatt.
 — tárgya iránti kereset 637.
 Bérletfelmondási eljárás 604.
 — ügyekben hatáskör I. 320. l.
 Bérleti viszonyok megszüntetése
 tárgyában eljárás 621—638.
 — — eljárás terjedelme 631.
 — — ellentmondás kizárása 633.
 — — fellebbezés 634.
 — — igazolás 633.
 — — ítélet 632.
 — — mulasztás 633.
 — — perköltség 632.
 — — perújítás 635.
 — — teljesítési határidő 632.
 Bérmegeállítási eljárás 495. l.
 Bíró áthelyezése és kirendelése
 Ppn. 35. §. II. 360. l.
 Bírói egység 423.
 — — alapján végrehajtás, ha a
 felek a tudomásülvevő vég-
 zés ellen felfolyamodással
 éltek Te. 23. §. I. 712. l.
 — felmondása bérletnek. l. Fel-
 mondas alatt.
 — hatalom I. 8. l. Te. 1. §.
 — határozatok 387—423.
 — hatáskör 1—12. §§. Te. 2. §.
 — — l. Hatáskör.
 — hatóság kiterjesztése Ppn.
 33. §. 359. l.
 — illetékesség 19—53. §§. Te.
 2. §. l. Illetékesség.
 — képesítés Ppn. 34. §. 360. l.
 — letétek szabályai Ppé. 15. §.
 Biróküldés 51—53., 68.
 — perenkívüli ügyekben Ppé.
 91. §.
 Birónak stb. költségben marasz-
 talása 435.
 Biróság általános hatásköre I.
 13. l.
 Biróság tagjainak az Igazság-
 ügyminisztériumban való al-
 kalmazhatósága Te. 141. §.
 390. l.
 Birósághoz törvénnyel utasított
 ügyek I. 311. és 315. l.
 Birósági személyek kizárása
 59—69. Te. 6. §. l. 104. l.
 Te. 7. §. I. 106. l.
 Biróságok 1—69. §§.

- belső szervezete 56—58. Ppn. 1., Ppé. 10—88.
- Bizonyítás 263—285.
- házassági előkészítő eljárásban 658.
- ismétlése vagy kiegészítése fellebbezési eljárásban 501.
- következtetéssel 223.
- közokirattal szemben 316.
- szorgos méltatása 270.
- Bizonyítása jogszabálynak 268.
- kárnak stb. 271.
- okirat valódiságának 335—338.
- tárgyalási alakszerűségnek 249.
- Bizonyítás, előleges 381—386.
- felvétele 274., 276., 279., 280.
- — eredményének előadása 285.
- — fellebbezési eljárásban 501., 517.
- — felülvizsgálati eljárásban 537.
- — kiküldött bíró előtt 275., 277., 281., 282.
- — külföldön 283., 284.
- — megkeresett bíró előtt 275., 278., 279., 280., 281., 282.
- mérlegelése a felülvizsgálati eljárásban I. 911. l.
- — végett halasztás 275.
- felvételre észrevételek 285.
- Bizonyítási teher 270.
- Biztosíték 124—128.
- esetei 124—125.
- mennyisége 126.
- módja 127.
- visszaadása 128.
- Bontó ítéletté változtatása elválasztó ítéletnek 633., 684.
- Budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék megszűnése Ppé. 84.
- Bulgáriával jogsegély 669. l.
- konzuli egyezmény 674.

C

- Cégvezető képviseleti joga I. 122. l.
- Családjogi ügyekben hatáskör I. 323. l.
- Családtagok fokozottabb védelme 476. l.
- Csatlakozás fellebbezéshez 493., 516. Te. 30. §. I. 821. l.
- felülvizsgálati kérelemhez 531.
- holtaknyilv. eljárásban 739.
- Csehszlovákiával jogsegély 676. l.
- szemben pénztartozások rendezése 590. l.
- Csekk alapján meghagyás 620.
- visszkereset illetékessége 30.
- Cselekvőképesség 70—76.
- házassági perben 643.
- Cselekvőképessége kiskorúnak I. 119. l.
- Cselédügyekben hatáskör I. 349. l.
- Csődmegtámadási perek Ppé. 23
- Csődtömeg képvisellete I. 128. l.

D

- Dánországgal jogsegély 677. l.
- Díjkitűzés 767. 246. l.
- Dologjogi ügyekben hatáskör I. 328. l.
- Döntőszakértői szerződés 767., 242. l.
- Döntvényjog Ppé. 70—79.
- Dunabizottsággal érintkezés 648. l.

E

- Egyenes állami adó és szegény-ségi jog közötti kapcsolat Te. 9. §. I. 202. l.
- Egyesbíróság Ppn. 3., 353. és 367. l.
- Egyesítése pereknek 233., 642.
- Egyesség bírói 423.
- költsége 432.

- Egyességi kísérlet, előzetes 139.
 — — per folyamán 231.
 Egyiptommal kereskedelmi egyezmény 677. l.
 Egyházak képviselője I. 146. l.
 Egyházi ügyekben hatáskör I. 363. l.
 Egylet képviselője I. 129. l.
 Egységes bírói és ügyvédi vizsga Ppn. 43—45. §§. 363. l.
 Együttalkalmazás Ppn. 31. §. 359. l.
 Elállás a keresettől 186.
 — pertől 187.
 Elhalasztása fellebbezési tárgyalásnak 491.
 — tárgyalásnak 239., 241., 242.
 Eljárás atyai hatalom gyakorlata megszüntetésének megtámadása iránt 730., 731.
 — átmeneti szabályozása Ppé. 60., 61., Ppn. 21. §. 357. l.
 — bányaugyekben 583—587.
 — bérleti viszonyok megszüntetése tárgyában 621., 638.
 — elsőfolyamodású bíróságok előtt 129—175.
 — felfüggesztése I. Felfüggesztése az eljárásnak.
 — félbeszakadása I. Félbeszakadása az eljárásnak.
 — gondnokság alá helyezése iránt 718—724.
 — megszüntetése iránt 725—729.
 — gyermek törvényességének megtámadása iránti perekben 696—701.
 — házassági perekben 639—686.
 — házassági perben érvényesíthető vagyoni jogi keresetekre nézve 687—696.
 — házassági ügyekben 639—695.
 — holtaknyilvántási ügyben 732—748. §§. 419. l.
 — kiskorúság meghosszabbítása iránt 702—716.
 — községi bírósági 766.
 — okiratok megsemmisítése iránt 749—754.
 — sommás visszahelyezési és sommás határperekben 575—582.
 — szünetelése 446.
 — — megegyezés alapján 475.
 — — — a fellebbezési eljárásban. Te. 34. §. I. 851. l.
 — — — a felülvizsgálati eljárásban. Te. 41. §. I. 922. l.
 — választott bírósági 767—789.
 Eljárási szabálysértések felülvizsgálása a felülvizsgálati eljárásban I. 906. l.
 — — alapján önálló ténymegállapítás a felülvizsgálati eljárásban I. 914. l.
 Elkülönített végítélet 387.
 Elkülönítése követeléseknek 232.
 Ellenfél meghallgatása 253., 254.
 Ellenkérelem előadása 185. 254.
 Ellentmondás 460—464. I. 758. l.
 — fizetési meghagyásnak 595., 598., 599., 601., 602., 604.
 — kizárása bérletmegszüntetés perben 633.
 — — fizetési meghagyásból keletkezett perben 603.
 Elmeógyógyintézetbe felvétel és onnan elbocsátás Ppé. 19., 20. Te. 136. §. 318. l.
 Elnök 57.
 — helyettesítése Ppn. 32. §. 344. l.
 Elnapolása határnapnak 238., 240—242.
 Előadástól eltiltás 111.
 Előd megnevezése 93.
 Előkészítés az elnök által 204.
 — érdemleges tárgyalásra 194., 205.
 — fellebbezési tárgyalásra 489.
 — járásbírói eljárásban 205., Ppn. 5.
 — okirattal 201., 202.

- vizontkeresetre 197.
 Előkészítő eljárás házassági perben 655—661.
 — — jegyzőkönyv 258., 261.
 — — képviselő 257.
 — — kiskorúság meghosszabbítási eljárásban 710.
 — — mulasztás 253.
 — irat közbenszóló kérdésekben 253.
 — iratok 194—198. Ppn. 4. Te. 14—15. §§.
 — iratok hatálya 203.
 — — közlése 199—200.
 Előzetes békéltetés 645—647., 654., 667., 685.
 — egységű kísérlet 139.
 Előzetes letartóztatás esetei I. 436. l.
 — végrehajthatóság 415—417., 502., 509., 632., Ppn. 14.
 Előleges bizonyítás 381—386.
 — — kir. közjegyző útján Te. 21. §. I. 626. l.
 Előterjesztés 562.
 Elvi határozatok hiv. gyűjteménye Ppé. 78.
 Eskü alatt kihallgatandó személyek 374.
 Eskü alatt kihallgatott fél hamis vallomása Ppé. 95.
 — — — alatti kihallgatás 368—376.
 — — — elrendelése 368.
 — — — házassági és más statusperben 669., 696., 704., 720., 723., 729., 731., 740.
 — — — ismétlése 376.
 — — — kiküldött vagy megkezesett bíró által 375.
 — — — kár stb. mennyiségére nézve 372.
 — — — megeskete 375.
 — — — okirat birtokára nézve 327.
 — — — sorrendje 369., 370.
 — — — szemletárgy birtokára nézve 342.
 — — — vagyon stb. felfedezésére nézve 373.
 — — — vallomás mérlegelése 376.
 Esküje félnek 377—380.
 — szakértőnek 357.
 — tanunak 310—312.
 Eskürebocsátás sorrendje 371.
 Eszt köztársasággal jogsegély 677. l.
 Életbelépés 792.
 Evangélikus egyház képviselője I. 148. l.
 Építési és kisajátítási ügyekben hatáskör I. 333. l.
 Erdemleges tárgyalás 206—264. Te. 10. §. I. 273. l.
 — — előkészítése 194—205.
 — — tárgyalásra határnap 191., 192. Te. 10. §. I. 273. l.
 Érték 5—8. Te. 3. §. I. 30. l. Ter. 2. §. I. 7. l.
 Értékhatárok pengőben 397. l.
 Értékpapírok megsemitése Ppé. 5., Ppn. 51. §. 216. l.
 F
 Fegyelmi eljárásban illetékeség Ppn. 36. §. 489. l.
 „Fegyveres erő” értelme 790.
 Felbontó ítéletté változtatása elválasztó ítéletnek Ppé. 28.
 Feles bérlet Ppé. 90.
 Fellebbezés 476—519. §§. I. 799. l.
 — — — alakja 481., 482. Te. 26. §. I. 813. l.
 — — — bérletmegszüntetési perben 634.
 — — — esetei 476.
 — — — felterjesztése 483.
 — — — holtaknyilvántárási eljárásban 744.
 — — — ítélet előtti határozat ellen 479.
 — — — jegyzőkönyvbe mondása Te. 26. §. I. 813. l.
 — — — kézbesítése 511.
 — — — kizárása 476., 477., 479.

- nyilvános előadása 512., 519. Te. 35. §. I. 854. l.
- — esetén jegyzőkönyv: Te. 36. §. I. 858. l.
- perfelvételi határnap elmulasztása miatti ítélet ellen 477.
- perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében Te. 24. §. I. 801. l.
- szóbeli tárgyalása 485—511. Te. 35. §. I. 854. l.
- tartalma 481. Te. 25. §. I. 812. l.
- végrehajthatósága 509.
- visszautasítása 486., 490., 491., 519. Te. 27. §. I. 814. l.
- visszavonása 496.
- Fellebbezéshez csatlakozás 493., 516.
- Fellebbezési bíróság 478.
  - eljárás szabályai Ppn. 16. §. I. 799. l.
  - — szünetelése Te. 34. §. I. 851. l.
  - eljárásban bizonyítás ismétlése 501.
  - — feloldás 504.
  - — hatályon kívül helyezés 505.
  - — pergátló körülmények 499.
  - — végrehajthatóság kimondása 502.
  - — visszautasítás az elsőbírósághoz 506.
  - — viszontkereset 494.
  - eljárás házassági perben 677—679.
  - érték 476. Te. 24. §. I. 804. l.
  - határidő 480.
  - határozat korlátai 503—506.
  - ítélet tartalma 507. Te. 33. §.
  - kérelem és ellenkérelem előadása 492., Ppn. 17. Te. 29. §.
  - — megváltoztatása 495.
- Fellebbezési kérelemben kere-
setváltoztatás 494. Te. 31. §.
- költség 490., 495., 496., 508., 510.
- tárgyalás elhalasztása 491. Te. 34. §.
- — elmulasztása 510. Te. 34. §.
- — előkészítése 489.
- — felfüggesztése 491.
- — tartalma 498.
- tárgyalási határnap kitűzése 485.
- tárgyaláson előadás 497., Ppn. 17.
- tárgyalásra idéző végzés kézbesítése 488.
- tárgy. idéző végzés tartalma 485.
- Fellebbezésről értesítés 487.
- Fellebbvitel 476—562. §§. I. 791. l.
  - -re alanyi jogosultság I. 796. l.
  - anyagi előfeltételek I. 798. l.
  - indokok ellen I. 797. l.
  - korlátozása I. 793. l.
  - sikerének előfeltételei I. 795.
  - során előzetes végrehajthatóság I. 794. l.
- Fellebbviteli bíróságok I. 792. l.
  - rendszer I. 791. l.
  - Felek 70—128.
- Felfolyamodás 548—561.
  - perújítás esetében 574.
  - elintézése 555., 557—560.
  - esetei 548.
  - örökösödési eljárásban Ppé. 27.
  - felterjesztése 555.
  - halasztó hatálya 556.
  - határidő 552.
  - kiküldött bíró végzése ellen 561.
  - — kizárása 549., 551.
  - tartalma 554.

- telekkönyvi ügyekben Ppé. 13. §.
- végrehajtási ügyekben Ppé. 40.
- visszautasítása Te. 45. §. I. 954. l.
- -t visszautasító végzés elleni felfolyamodás. Te. 45. §. I. 954. l.
- Felfolyamodási bíróság 550.
- Felfolyamodásnál képviselő 470—474.
- Felfüggesztése az eljárásnak 553.
- fellebbezési tárgyalásnak 491.
- pernek 234—236. §§.
- végrehajtásnak fizetési meg-hagyásból keletkezett per-ben 604.
- Felhatalmazás rendeleti szabá-lyozása Ppé. 103., 104., 105., Ppn. 37., 47—49., 54—60. §§.
- Felhívás bérlet tárgyának a kiadására vagy átvételére 627—629. l. Felmondás alatt is.
  - közjegyző útján 637., 638.
- Felmondás alakja 621.
  - alapján végrehajtás 628.
  - ellen kifogás 629., 630.
  - illetékessége 621.
  - kézbesítése 625., 626.
  - közjegyző útján 637., 638.
  - közlése 624.
  - tartalma 622.
  - visszaadása 622.
  - visszautasítása 623.
- Felmondása bérleti viszonynak 621—638.
- Feloldása az elsőbírósági íté-letnek 504.
- Felperesség gondnokság alá he-lyezési eljárásban 719., 721.
  - gondnokság megszüntetése iránti eljárásban 727., 728.
- kiskorúság meghosszabbítási eljárásban 703.
  - — meghosszabbítása iránti eljárásban 717.
- Felsőbíróság 4.
  - Felszólalás az eljárás szabály-talansága ellen fellebbezési eljárásban 500.
  - elmulasztása 223.
  - szabálytalanság ellen felül-vizsgálati eljárásban 536.
- Felülvizsgálat 520., 547. I. 861. l.
  - alapja 534.
  - esetei 520.
  - hatáskör kérdésében 572.
  - ítélet előtti határozat ellen 524.
  - kizárása 521—523.
  - köre 541., 542.
  - perköltség kérdésében 521. Te. 37. §.
- Felülvizsgálati bíróság 525. Te. 38. §.
  - birság 544.
  - eljárás házassági perben 680., 681.
  - eljárásban bizonyítás felvé-tele 537. Te. 40. §.
  - — felek egyező előadása Te. 40. §. I. 897. l.
  - — felszólalás 536.
  - — irányadó tényállás. 534. l. 900. l.
  - — pergátló körülmények 540.
  - — új előadás 535. Te. 40. §.
  - érték 521. Te. 37. §., 44. §. I. 869. l.
  - határidő 526.
  - határozat 543. Te. 42—43. §§.
  - illetékesség kérdésében 522.
  - kérelem alakja 527.
    - — az elsőbíróság ítélete el-len Ppn. 18. §. I. 809. l.
    - — áttétele 529.
    - — elintézése 529., 530.
    - — felterjesztése 528.
  - kérelemhez csatlakozás 531., 545.

- kérelem megváltoztatása 533.
- nyilvános előadása 545.
- tartalma 527.
- visszautasítása 539. Te. 39. §.
- költség 543.
- tárgyalás elmulasztása 538.
- tárgyalási időköz 530.
- tárgyaláson előadás 532.
- új előadás 539.
- válaszirát 531.
- Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal 596. l.
- Félbeszakadása az eljárásnak 465—470.
  - a perbeli cselekvőképesség elvesztése vagy törvényes képviselő halála stb. okából 466.
  - az ügyvéd halála stb. okából 468.
  - csőd miatt 467.
  - fél halála okából 465—470.
  - háború stb. miatt 469.
- Fél halála házassági perben 676.
  - eskü alatti kihallgatása és esküje l. Eskü alatt.
- Finnországgal jogsegély 678. l.
- Fizetési meghagyás 588—605.
  - alakja Te. 50. §. 50. l.
  - ellen perújítás Te. 52. §. 54. l.
  - esetei 588. Te. 49. §. 46. l.
  - magánjogi hatályának fennmaradása 600.
  - megmagyarázása Ter. 12. §. 53. l.
  - tartalma 592., Te. 50. §. 50. l.
  - több adós ellen 593.
  - több követelés iránt 593.
  - végrehajtása 596. Te. 52. §. 54. l.
  - kézbesítése 594.
  - költsége 605.
  - meghagyásból keletkező per 603.
- meghagyási kérelem alakja 590. Te. 50. §. 50. l.
- — — elintézése 591. Te. 51. §. 51. l.
- — — tartalma 590. Te. 50. §. 50. l.
- — — visszaadása 591. Te. 51. §. 51. l.
- — — visszautasítása 591. Te. 51. §. 51. l.
- meghagyásnak ellentmondás 595., 599., 602., Te. 52. §. 54. l.
- Fizetési meghagyásos eljárás átmeneti szabályai Ppé. 65.
  - meghagyásos eljárásban értékhatar Te. 49. §. 46. l.
  - meghagyásos eljárásban képviselet 601. Te. 52. §. 54. l.
  - — — eljárásban költség és díj Ppé. 93.
  - meghagyásra illetékesség 589.
- Főbeavatkozás 82—83.
- Földbirtokrendező Biróság 405. l.
- Földvarnagyi bíróság 403. l.
- Franciaországgal jogsegély 679. l.

G

- Gazdasági cselédügyekben hatáskör I. 352. l.
- Gazdatiszti ügyekben hatáskör I. 349. l.
- Gondnokolt képvisellete I. 122. l.
- Gondnokság alá helyezési eljárás 718—724.
  - — — eljárásban felperesség 710., 721.
  - — — esetei 167. l. 187. l.
  - — — illetékesség 718.
  - — — orvosi bizonyítvány 720.
  - — — ügygondnok 720., 723., 727.
- Gondnoksági ügyekben hatáskör I. 362. l.
  - — — zárlat 724.
  - alá helyezési kérelem 722.

- — I. Kiskorúság meghosszabbítása.
 — megszüntetése iránti eljárás 725—729.
 — — kérelem 722.
 Görög kath. egyház képviselote I. 147. l.
 — keleti egyház képviselote I. 147. l.
 — keletiek ügyében kiküldött bíróság Ppé. 10.
 Görögországgal jogsegély 679. l.
 Guatemalával kereskedelmi egyezmény 679. l.
 Gyámhatóság illetékessége I. 170. l.
 Gyámi számadások Ppé. 22.
 Gyámsági ügyekben hatáskör I. 362. l.
 Gyermekek törvényességének megtámadása iránti perek 696—701.
 — — alperesség 697.
 — — — kir. ügyészi közreműködés 699.
 — — — perbeli cselekvőképesség 698.
 Gyermektartási ügyekben hatáskör Ppé. 21. §.
 Gyógyintézetbe helyezés Ppé. 19., 20. §. kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 712. Te. 136. §.
 Gyorsírói feljegyzése tárgyalásnak 248.
- H**
- Hadiszolgáltatás céljára igénybevétele felmerült vitás kérdésekben hatáskör I. 365. l.
 Hadgyakorlat alkalmával okozott kár megtérítése iránti eljárásban hatáskör I. 368. l.
 Hagyaték képviselote I. 127. l.
 Halasztás keresetre nyilatkozás végett. l. Elhalasztás alatt.
 Halál bizonyítása 748.
 Harmadik személyek részvétele a perben 82—93.
 Haszonbérleti ügyekben hatáskör I. 320. l.
 Hatályban maradt jogszabályok Ppé. 4—8.
 Hatályon kívül helyezése elsőbírói ítéletnek 505.
 Hatályukat veszítő jogszabályok Ppé. 3.
 Határidő elmulasztása 447.
 — kezdete 448.
 — meghosszabbítása 456.
 — számítása 449., 450.
 — teljesítési 397., 418., 618., 632.
 Határidők nemei I. 743. l.
 Határjelzési ügyekben hatáskör I. 333. l.
 Határnap 144.
 Határnap elnapolása 238., 240—242.
 Hatáskör figyelembevétele 10.
 — bányügyekben 584., 585.
 — egyes ügyekben I. 318. l.
 — életközösség visszaállítására kötelezésre 648., 649.
 — hiánya kimondásának hatálya az utóbb eljáró bírósággal szemben 12.
 — járásbírói 1.
 — kérdésében átmeneti szabályok Ppé. 59.
 — — fellebbvitel 11.
 — — felülvizsgálat 522.
 — községi bírósági 758., 759.
 — telekkönyvi perekben Ppé. 12.
 — tengeri ügyekben Ppn. 22. §. 358. l.
 — törvényszéki 2.
 — viszontkeresetre 189.
 Hatásköri bíróság 517. l.
 — összeütközés felmerülte 635. l. 518. l. 524. l.
 — — külföldi hatósággal Ppé. 106.

- szabályok, a békeszerződéssel összefüggőek 567. l.
- Hatáskörre vonatkozó általános jogszabályok I. 13. l.
- Hatósági adó- és becslési bizonyítvány 497. l.
- Háborúban eltűntek holtak nyilváníttása 419. l.
- Hágai házasságjogi egyezmény 643. l.
- jogsegélyegyezmény 612. l. 622. l.
- Házasság felbontása 264. l.
- Házassági perben elállás a keresettől 666.
- — békeltetés, előzetes 645—647., 654., 667., 685.
- — — per folyamán 668.
- — egyesítés 642.
- — eljárás 639—686.
- — előkészítő eljárás 655—661.
- — életközösség visszaállítására kötelezés 648., 649. Te. 56. §. 108. l.
- — érvényesíthető vagyoni jogi keresetek 687—695.
- — fellebbezési eljárás 677—679.
- — felülvizsgálati eljárás 680., 681.
- — fél halála 676.
- — hozott határozatai elszakított bíróságoknak 575. l.
- — ideiglenes intézkedések 674., 675. Te. 137. §. 319. l.
- — igazolás 672.
- — illetékesség 639—641.
- — jegyzőkönyv 673.
- — keresetlevél elintézése 652—654.
- — — tartalma 651.
- — kiskorúak elhelyezése és tartása kérdésében határozat. Te. 137. §. 319. l.
- — külföldi pernek belföldi folytatása 685.
- — különélés elrendelése 665.
- — megállapítási per házasság létezése stb. iránt 686.
- — meghatalmazás 643. Te. 54. §. 97. l.
- — mulasztás 672., 678.
- — nyilvánosság kizárása Te. 57. §. 123. l.
- — officialitás 669., 670.
- — perképeség 643.
- — perújítás 682.
- — tárgyalás 663—673. Te. 57. §. 123. l.
- — új ok felhozhatása 667.
- — ügyészi közreműködés 644. Te. 55. §. 100. l.
- — ügyekben eljárás 639—695.
- Házasságjogi hágai egyezmény 643. l.
- Házasságon kívüli gyermekek fokozottabb védelme 476. l.
- Házasságvédő. Te. 55. §. 100. l.
- jogköre Te. 55. §. 100. l.
- költségei Te. 55. §. 100. l.
- költségeinek előlegezése. Te. 55. §. 100. l.
- Házasságvédők jegyzéke Ter. 14. §. 101. l.
- Házfelügyelők ügyeiben eljárás Te. 138. §. 350. l.
- Házi cselédügyekben hatáskör I. 351. l.
- Hirdetmény házassági életközösség visszaállítására 649.
- holtak nyilváníttási eljárásban 736. §. 419. l.
- kézbesítés 174., 177.
- közzététele Ppn. 50. §. 365. l.
- okirat megsemmisítési eljárásban 750.
- Hitbizomány felügyelete Ppé. 98.
- Hitbizományi eljárás 618., 510. l.
- Hiteles helyek Ppé. 100.
- Hitelesítése iratoknak külföldi használatra 649. l.

- Holtnaknyilvánítás anyakönyvi bejegyzése 209. l.
- Holtnaknyilvánítása háborúban eltűnteknek 419. l.
- Holtnaknyilvánítási eljárás 732—748. §§.; 419. l.
- — eljárásban halál időpontja 734.
- — fellebbezés 744.
- — felülvizsgálat 745.
- — hirdetmény 736.
- — illetékesség 735.
- — ítélet 743.
- — költség 742.
- — mulasztás 741.
- — perújítás 746.
- — tárgyalás 738—740.
- — ügygondnok 736., 737., 741., 742.
- — esetei 733.
- — kérelem 732., 736.
- I
- Ideiglenes intézkedések tisztességtelen verseny ügyében 484. l.
- Idézés 140—149.
- — egyeségi kísérletre 139.
- — mellőzése 149.
- — nélkül megjelenés 146.
- — perújításra 570.
- Idézési időköz 145., 148.
- Idézővégzés, fellebbezési tárgyalásra 485.
- — felülv. tárgyalásra 530.
- — tartalma és kézbesítése 142.
- Időelőttiség 396.
- Időköz, érdemleges tárgyalási 191.
- — fellebbezési tárgyalási 485.
- — felülvizsgálati tárgyalási 530.
- — idézési 148.
- — perfelvételi 145.
- — váltómeghagyásos eljárásban 625.
- Igazolás 451—459. I. 758. l.
- — bérletmegszüntetési perben 633.
- — esetei 451.
- — halasztó hatálya 459.
- — házassági perben 672.
- — kizárása 451., 458.
- — bizonyításfelvétel elmulasztása miatt 280.
- — eskü alatti kihallgatási határnap elmulasztása miatt 376.
- — felülvizsgálati tárgyalás elmulasztása miatt 538.
- — ítélet kihirdetésről elmaradás miatt 308.
- — kifogás elmulasztása miatt 630.
- — perfelvételi határnap elmulasztása miatt 439.
- Igazolási határidő 452.
- — kérelem 452., 453.
- — elintézése 454—457.
- Illetékesség 19—53.
- — alávetés 45. Te. 11. §. I. 273. l.
- — atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban 730.
- — általános 19—25.
- — bányaugyekben 586.
- — bérleti perben 41.
- — cégbejegyzés alapján 33.
- — csekk alapján indított keresetre nézve 30.
- — csődmegtámadási perben Ppé. 23.
- — dologjog iránti perben 39.
- — dologi teher iránti perben 39., 40.
- — fegyelmi eljárásban Ppn. 36. §. II. 360. l.
- — figyelembevétel 50., 140., 141., 180., 499., 591., 608., 623., 652., 677., 681., 696., 716., 720., 723., 727., 731., 750.
- — fizetési meghagyásra 589.
- — gazdaság folytatása al. 28.

- gondnokság alá helyezésre 718.
- — megszüntetésére 725.
- gyámhatósági I. 170. l.
- hagyomány iránti perben 43.
- halálesetre szóló intézkedésből eredő perben 43.
- használatra átbocsátott ingatlan visszabocsátása iránti perben 41.
- haszonbérleti perben 41.
- házasság felbontásából stb. származó vagyonjogi perben 44.
- házassági perekben 639—641.
- hitbizományi perben 42.
- holtnaknyilvánításra 735. §. 419. l.
- huzamosabb tartózkodásra utaló körülmények között tartózkodás al. 26.
- időpontja 219.
- ingatlan fekvése al. 39—41.
- ingóra vonatkozó sommás visszahelyezési perre 38.
- kártérítési perre 29., 37.
- képviselőség alapján 27.
- kérdésében átmeneti szabályok Ppé. 59., 62.
- kijelölés alapján 51—53.
- kérdésében felülvizsgálat 522.
- kir. kincstári stb. 23.
- kiskorúé és gondnokság alatt állóé 22.
- kiskorúság meghosszabbításának megszüntetésére 717.
- — meghosszabbítására 702.
- kizárólagos 30., 33., 35., 39., 42., 43., 83., 139., 382., 413., 566., 586., 621., 639—641., 645., 648., 649., 683., 707., 717., 718., 725., 730., 735., 748., 749.
- községi bírósági 760.
- lakhely alapján 19.
- könnykvivonat al. 32.
- közintézeteké, társaságoké, egyesületeké, alapítványoké stb. 25., 34.
- közszerepményi perben 43.
- külföldi ellen 27.
- — — viszonzóság a. 46.
- külföldön alkalmazott magyar állampolgáré 20.
- különös 26—48.
- orvos díjait és költségeit tárgyzó perben. Te. 5. §. I. 76. l.
- okirat megsemmisítésére 749.
- örökösödési perben 43.
- özvegyi jogot tárgyzó perben 43.
- perbejelentésre 30.
- részletügyletből származó keresetre nézve 29., 31., 45.
- sommás visszahelyezési perben 38., 39.
- számadási perre 35.
- személyes jog iránti perben 40.
- szempontjából hely fogalma 48.
- szerződés teljesítése a. 29.
- tartózkodási hely a. 21.
- társasági és egyesületi tagok perében 34.
- telekkönyvi előjegyzésnek igazolását tárgyzó perre 40.
- telekkönyvi kitörlési perre 39.
- telekkönyvi perekben Ppé. 12.
- telki szolgálmat tárgyzó perre 39.
- telep alapján 28.
- teljesítési hely a. 29.
- tengeri ügyekben Ppn. 22. §. II. 358. l.
- több egyenlően illetékes bíróság esetében 47.
- törvényhatóságé és községé stb. 24.
- ügyvédi díj és költség iránti perre 36.

- üzlet helye alapján 31.
- vagyon fekvése a. 27.
- vagyonkezelésből eredő perre 35.
- váltókeresetre 30.
- viszontkereseti 189.
- Illetékességi összeütközés 51—53.
- szabályok, a békeszerződéssel összefüggőek. 567. l.
- Illetékmentesség I. 217. l.
- a szegényjogon perlekedő fél ellenfele részére. Te. 8. §. I. 196. l. Ter. 4. §.
- Indokok jogereje 411.
- Információ eltiltása Ppé. 88.
- Ingtatlan értékének megállapítására becslési eljárás 497. l.
- stb. visszabocsátása iránti kereset 131.
- Ingtalanforgalmi ügyekben hatáskör I. 331. l.
- Iparhatóságtól járásbírótság elé vitel Ppé. 26., 417. l.
- Ipari ügyekben hatáskör I. 365. l.
- Iratanyag kicserélése 567. l.
- Iratok előterjesztése 227.
- hitelesítése külföldi használatra 649. l.
- megtekintése 252.
- Ítélet 387., 417.
- aláírása 403., 440.
- elismerés alapján 390.
- holtaknyilvántási eljárásban 743.
- hozatalában résztvevő bíró 392.
- indokolása 401., 440. Te. 22. §. I. 658. l.
- írásba foglalása Ppn. 12., Ppn. 11., 12. Ter. 9. §.
- — — fizetési meghagyásból keletkezett perben 603.
- tényállás bizonyító ereje 402.
- jogereje 410—413., Ppn. 13.
- kézbesítése 399., 440.
- kiegészítése 409.

- kihirdetése 398—400.
- kiigazítása 408.
- kijavítása 407.
- korlátai 394., 395.
- közbenszóló 391., 465.
- közlése 399.
- külföldi érvényessége 414.
- lemondás alapján 390.
- megtekintése 405.
- megváltoztatása keresettel 413.
- részítélet 388—390.
- tartalma 401.
- végítélet 387., 390.
- végrehajthatósága előzetesen 415—417.
- Ítéletek a békeszerződésben 606. l.
- Ítéletekről jegyzék 404.
- kiadmány 405.
- másolat 405.
- Ítéleti határozat kötelező ereje 406.

J

- Javak, jogok, érdekek a békeszerződésben 605. l.
- Járadék stb. iránti kereset 131.
- Járásbírótság felügyelete Ppn. 30. §. 358. l.
- hitelsítő eljárása Ppé. 99.
- Járásbírósnági eljárás községi bírósági ügyekben 758., 761., 763—765.
- hatáskör 1. Te. 11. §. I. 273. l.
- — — váltoóvások felvétele alkalmával. Te. 132. §. 387. l.
- bányáügyekben 584.
- körök Ppé. 87.
- Jegyző, önálló működési körrel felruházott 57.
- Járulék 8.
- Jegyzőkönyv 243., Ppn. 6., 7.
- előkészítő eljárásról 258., 261.
- házassági előkészítő eljárásban 661.

- — perben 673.
  - kiküldött vagy megkeresett bíró előtt 251., Ppn. 8.
  - mulasztási tárgyalásról 440.
  - tárgyalási l. Tárgyalási jegyzőkönyv.
  - Jegyzőkönyvvezetés kiküldött vagy megkeresett bíró előtt 251.
  - Jogegységi döntvény Ppé. 70—79.
  - tanácsok Ppé. 70.
  - Jogerő, alaki 410.
  - anyagi 411—413.
  - Jogsegély 13—18. §§.; 612. l.
  - Jogsegély-egyezmény, hágai 612. l., 622. l.
  - Jogsegély az Amerikai Egyesült Áll.-kal 654. l.
  - az Állandó Nemzetközi Bíróságnak 649. l.
  - Belgiummal 667. l.
  - Bulgáriával 669. l.
  - Cseh-Szlovákiával 676. l.
  - Dánországgal 677. l.
  - Egyiptommal 677. l.
  - Eszt köztársasággal 677. l.
  - Finnországgal 678. l.
  - Franciaországgal 679. l.
  - Görögországgal 679. l.
  - Guatemalával 679. l.
  - Jugoszláv királlyal 680. l.
  - Lengyelországgal 696. l.
  - Lett köztársasággal 697. l.
  - Mexikóval 698. l.
  - Nagybritanniával 698. l.
  - Németalfölddel 702. l.
  - Németbirodalommal 702. l.
  - Norvégországgal 707. l.
  - Olaszországgal 708. l.
  - Osztrák köztársasággal 712. l.
  - Peruval 719. l.
  - Perziával 719. l.
  - Portugáliával 719. l.
  - Romániával 719. l.
  - Spanyolországgal 722. l.
  - Svájcjal 722. l.
  - Szerbiával (l. Jugoszláv királlyal a.)
  - Törökországgal 823. l.
  - a Vegyes Döntőbíróságnak 611. l.
  - Jugoszláv királlyal jogsegély 680. l.
  - — szemben pénztartozások rendezése 589. l.
- K**
- Katonai büntető bíróságnak alávetett egyének l. 434. l.
  - épületben kézbesítés, szemle 165., 341.
  - „Katonai” szó értelme 790.
  - Kártérítési ügyekben hatáskör l. 318. l.
  - Kegyuri ügyekben hatáskör l. 363. l.
  - Kereset a tárgyaláson 189.
  - bérlet tárgya iránt 638.
  - előadása 178.
  - halmazat, alanyi 77., 78.
  - — tárgyi 132.
  - járadék stb. iránt 131.
  - ingatlan stb. visszabocsátása iránt 131.
  - jegyzőkönyvbe mondása 135.
  - megállapítása és számadási 130.
  - megváltoztatása 188.
  - visszautasítása 141.
  - szolgáltatás mennyiségének vagy tartalmának megváltoztatása iránt 413.
  - Keresetlevél 129—139.
  - alakja 134., 135.
  - áttétele illetékes bírósághoz: Te. 12. §. I. 396. l.
  - beadása, magánjogi hatályának fennmaradása 184., 186.
  - benyújtása hatályának fennmaradása 439.
  - és elintézése kiskorúság meghosszabbítási eljárásban 736—738.
  - házassági perben 651—654.

- kézbesítése 163.
- kézbesítésének hatályai 147.
- kiigazítása 140.
- meghagyásos váltó 606., 607.
- perújítási 569.
- példányai 134.
- tartalma 129.
- Keresetlevélhez okiratok csatolása 133.
- Keresetre nyilatkozás végett használt 179.
- Keresettől elállás 186.
- — házassági perben 666.
- Keresetváltoztatás 188.
- fellebbezési kérelemben 424.
- Kereskedelmi és iparkamarai választott bíróság 405. l.
- Kereskedelmi könyv 322., 324.
- meghatalmazott képviseleti joga I. 122. l.
- nem peres eljárás 450. l.
- társaság képvisellete I. 129. l.
- utalvány alapján meghagyás 620.
- vétségek esetében követendő eljárás 460. l.
- Kerítésügyekben hatáskör I. 333. l.
- Képviselét I. 211.
- előkészítő eljárásban 257.
- felfolyamodásnál 553.
- fizetési meghagyásos eljárásban 601.
- kiskorúság meghosszabbítási eljárásban 705.
- Kérdések a tanúhoz 306., 307.
- intézése 225.
- Kérelmek alakja 136., 138.
- előadása 220.
- indokolása a fellebbezés tárgyaláson Te. 32. §. I. 827. l.
- Kérvény gondnokság alá helyezésére 722., 728.
- okirat megsemmisítése iránt 749.
- Kézbesítés 150—177.
- átvételének megtagadása 166.
- cégvezető részére 153.
- családtag kezéhez 157.
- csendőr részére 164.
- egyesület részére 160.
- ellenfél kezéhez 161.
- esetében pénzbírság 171.
- váltómeghagyásé 610.
- fegyveres erő tagja részére 164.
- hatóság részére 160.
- helye 156.
- hibáinak orvoslása 171., 172.
- hirdteményi 174—177.
- intézet részére 160.
- katonai épületben 165.
- kényszer nélkül 614. l.
- kézbesítési megbizottnak 155.
- kinek a kezéhez történjék? 153—155., 157., 165.
- közjegyző részére 159.
- község részére 160.
- külföldi bíróságokkal szemben 612. l., 623. l.
- külföldön 173.
- letétellel 157.
- megbizott részére 153—155., 160., 162.
- meghatalmazott részére 153., 154., 160., 162.
- megmagyarázása 168. Ter. 12. §.
- per vitelére meghatalmazottnak 154.
- pénzügyőr részére 164.
- postára feladással 155., 160.
- rendőr részére 164.
- részvénytársaság részére 160.
- személyes átvétele 170.
- szövetkezet részére 160.
- testület részére 160.
- ügygondnoknak 163., 176.
- ügyvéd részére 153., 159.
- üzleti helyiségben 158.
- Kézbesítése fellebbezési ítéletnek 511.
- tárgyalásra idézésnek 488.
- felmondásnak 625., 626.
- fizetési meghagyásnak 594.

- ítéletnek 399., 440.
- keresetlevélnek 163.
- mulasztási ítéletnek 440.
- Kézbesítési bizonyítvány 167.
- Kézbesítő közegek 151.
- közeg költségekben marasztalása 435.
- Kifogás felmondás ellen 629., 630.
- váltó meghagyás ellen 611—617. Te. 53. §. 65. l.
- Kijelölése bíróságnak kizártság okából 68.
- illetékes bíróságnak 51—53.
- Kikiáltás 217.
- Kiküldött bíró 58.
- — által eskü alatti kihallgatás 375.
- — — tanúkihallgatás 89., 291., 302., 309., 313., 314., Ppn. 10.
- — — ellen felfolyamodás 561.
- — — eljárása ellen előterjesztés 562.
- — — előkészítő eljárás 255.
- — — előtt okirat felmutatása 331.
- — — szakértő meghallgatása 351., 356.
- — — jegyzőkönyve 251.
- — — útján szemle 341.
- Kincstár elleni kártérítési ügyekben hatáskör I. 365. l.
- képviselő I. 133. l.
- Kisajátítási ügyekben hatáskör I. 333. l.
- — ügygondnok kirendelése Te. 133. §. 387. l.
- Kisajátítások a békeszerződésben 605. l.
- Kisebbségek védelme 563. l.
- Kisebbségi nyelvek ismerete közhivatalokban 563. l.
- Kiskorú cselekvőképessége I. 119. l.
- képviselő I. 122. l.
- Kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárás 702—716.
- meghosszabbításának megszüntése 77.
- Kiskorúság meghosszabbítási előkészítő eljárás 710.
- — árvaszéki közreműködés 709.
- — felperesség 203.
- — gyógyintézetbe helyezés 712.
- — — illetékesség 702.
- — — keresetlevél és elintézése 706—708.
- — — képviselő 705.
- — — költség 714.
- — — közhirrététel 713.
- — — nyilvánosság kizárása 710.
- — — perújítás 715.
- — — szakértői szemle 711.
- — — személyes meghallgatás 710.
- — — telekkönyvi feljegyzés 713.
- — — ügyészi (árvaszéki) közreműködés 704.
- Kizárás felől határozó fórum 64.
- bírónak aggályosság alapján 61—62.
- — törvénynél fogva 59—60.
- egész bíróságnak 68.
- jegyzőkönyvvezetőnek 69.
- választott bírónak 774.
- Kizárási eljárás 63—67. Te. 6. §. I. 104. l. Te. 7. §. I. 106. l.
- Konok perlekedés bírsága 544.
- Konzuli egyezmény Bulgáriával 674. l.
- — az Egyesült-Államokkal 654. l.
- Kormány megbízottak a Vegyes Döntőbíróság mellett 610. l.
- Koronajóságok felügyelete Ppn. 49. §. 365. l.
- Költség előkészítés hiánya miatt 203.

- fellebbezési 490., 495., 496., 508., 510.
  - felülvizsgálati 543.
  - holtak nyilvántási eljárásban 742.
  - községi bírósági eljárásban 762.
  - tárgyalás elhalasztása miatt 221.
  - Költségben marasztalása bírónak stb. 435.
  - Költsége mellékbeavatkozásnak 433.
  - egyességnek 432.
  - fizetési meghagyásnak 605.
  - kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásnak 714.
  - szakértőnek 364.
  - szemlének 349.
  - ügygondnoknak 434.
  - Könyvkivonat hitelesítése 349. l.
  - Körökre felosztása járásbíróság területének Ppé. 87.
  - Kötelező jegy alapján meghagyás 620.
  - Követelés felemelése és leszállítása esetében hatáskör 8.
  - Követelések összefoglalása esetében érték 7.
  - Közalapítványok képviselete I. 141. l.
  - Közbenszóló ítélet 391., 465.
  - Közbirtokosság képviselete I. 132. l.
  - Közigazgatási bíróság 407. l.
  - hatósághoz törvénnyel utasított ügyek I. 313. l., 315. l.
  - Közjegyző útján előleges bizonyítás Te. 21. §. I. 626. l.
  - perenkívüli eskü kivétele Te. 139. §. 364. l.
  - váltóóvás felvétele Te. 132. §. 387. l.
  - Közjegyző útján felhívás és felmondás 637. és 638.
  - Közjegyzői kamara Ppn. 41., 42. §. 362. l.
  - Közjegyzői tanúsvány a házassági életközösség visszaállítására kötelező eljárás során Te. 56. §. 108. l.
  - Közokirat 315., 316.
  - valóságja 335.
  - Közös okirat Ppé. 92.
  - Községek képviselete I. 144. l.
  - Községi alkalmazottak illetmény ügyében hatáskör I. 340. l.
  - bíráskodás 755—766.
  - eljárás 766.
  - Községi bíróság hatásköre 758., 759.
  - bírósági közegek 755—757.
  - bíróságtól járásbíróság elé vitel 758., 761., 763—765.
  - illetékesség 760.
  - bíráskodásban költség 762.
  - bíróságnál békebíró 756.
  - végrehajtás 762.
  - illetőség 678. l.
  - Köztartozási ügyben hatáskör I. 372. l.
  - Köztudomás 267.
  - Közvetlenség 392. I. 335. l.
  - Kúria döntvényei Ppé. 70—79. Te. 128—129. §§.
  - Külföldi házassági per folytatása belföldön 685.
  - ítélet érvényessége 414.
  - Külföldön használandó iratok hitelesítése 649. l.
  - Külképviseleti hatóságokkal érintkezés 647. l.
  - Külön bíróságok és eljárások 403. l.
  - eljárási költség 400. l.
  - Különélés 675., 677., 678., 680., — elrendelése 665.
- L
- Lakásügyekben hatáskör I. 29. l.; II. 495. l.
  - Lakbérleti szabályok Ppé. 102.
  - Lelkeszi illetményügyekben hatáskör I. 345. l.
  - Lengyelországgal jogsegély 696. l.

Letéti szabályok Ppé. 15.
Lett köztársasággal jogsegély
697. l.

M

Magánértesítés eltiltása Ppé. 88.
Magánokirat 317., 318.
— valóság 336., 337.
Majorsági zsellérbirtok ügyében
eljárás Ppé. 29.
Makacsság, l. Mulasztás a.
Másodelnök a budapesti t.-szék-
nél Ppé. 85.
Máv. alkalmazottak illetmény-
és nyugdíjügyeiben hatáskör
I. 338. l.
Megállapítási kereset 130., 186.,
430.
— per házasság létezése stb.
iránt 686.
Meghagyás kibocsátása váltó
alapján 608.
— kézbesítése 610.
— ellen kifogás 611—617. Te.
53. §.
— — pergátló kifogás 617.
— — perújítás 614.
— tárgyalási időköz 615.
— tartalma 609.
— váltókereset felszerelése 606.
— váltó, kereskedelmi utalvány,
kötelező jegy és csekk alap-
ján 606—620.
Meghallgatása feleknek 253.,
254.
Meghatalmazás alakja 102.
— általános 102.
— házassági perben 643. Te.
54. §.
— hiánya 110.
— korlátozása 105.
— megszűnése 106., 107.
— per vitelére 103.
— terjedelme 104.
— visszavonása 107.
Meghatalmazott cselekménye-
nek hatálya 108.

— előadóképességének hiánya
111.
Meghatalmazottak 94—111.
— járásbíró előtt 94—95.
— többsége 109.
Megkeresett bíró által tanúki-
hallgatás 289., 291., 302., 309.,
313., 314. Ppn. 10.
— — jegyzőkönyve 251.
— — l. Kiküldött bíró.
Megkeresés 13—18.
Megkeresések külföldi bíróság-
gal szemben 614. l. 631. l.
Megtámadása házasságnak
113. l.
Megtámadó kereset indítása
650.
— perben officialitás 670.
Mellékbeavatkozás 84—88., 91.
— költsége 433.
Mexicóval kereskedelmi egyez-
mény 698. l.
Mulasztás 436., 447.
— előkészítő eljárásban 259.,
260.
— bérletmegszüntetési perben
633.
— házassági előkészítő eljárás-
ban 661.
— házassági perben 672., 678.
— holtaknyilvánítási eljárás-
ban 741.
— következményei 436., 437.
— következményei kimondásá-
sának megtagadása 442—444.
Mulasztása érdemleges tárgya-
lásnak 445.
— fellebbezési tárgyalásnak
510. Te. 34. §.
— felülvizsgálati eljárásnak 538.
— határnapnak 438.
— — mindkét fél részéről 446.
— perfelvételi határnapnak al-
peres részéről 440.
— — — felperes részéről 439.
Mulasztási ítélet indokolása 440.
— — kézbesítése 440.

- tárgyalásról jegyzőkönyv 440.
- Munkaügyi bíraskodás 409. l.
- bíraskodásban pengőértékhatár 402. l.
- Munkásbiztosítási bíraskodás 404. és 429. l.
- ügyekben hatáskör I. 348. l.
- Munkásügyekben hatáskör I. 358. l.

N

- Nagybritanniával jogsegély 698. l.
- Napszámosügyekben hatáskör I. 358. l.
- Nemzetközi választott bíróságok 408. l.
- Németalfölddel jogsegély 702. l.
- Németbirodalommal jogsegély 702. l.
- Névalírás hitelesítése 349. l.
- Nominatio auctoris 93.
- Norvégországgal jogsegély 707. l.
- Nők teljeskorúsága I. 119. l.
- Nyilvános előadása fellebbezésnek 512—519.
- — felülvizsgálati kérelemnek 545.
- Nyilvánosság 206—208.
- kizárása 207., 208.
- házassági eljárásban Te. 57. §. 123. l.
- — házassági előkészítő eljárásban 656.
- — kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 710.
- Nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalás közzététele Ppé. 96.
- — tanácskozássra és szavazásra 393.

O

- Officialitás házassági perben 669., 670.

- Okirat, aggályos 320.
- aláírásának bizonyítása 338.
- bíróság vagy más hatóság őrizetében 328.
- bizonyító erejének átmeneti szabályai Ppé. 67.
- felmutatása 323—331.
- bizonyítás közjegyzői okirattal 319.
- felmutatási kötelessége tanúnak 308.
- fordítása 332.
- helyszíni meg szemlélése 331.
- iratokhoz csatolása 339.
- irásának bizonyítása 338.
- kiadása 328., 329.
- kereskedelmi könyv stb. 322., 324.
- közjegyzői okirat 319.
- közokirat 315., 316.
- kizárólagos bizonyító eszköz 330.
- magánokirat 317., 318.
- másolatának bizonyító ereje 334.
- másolatának hitelesítése 349. l.
- megtekintése 333.
- törvény hatályosságának területén kívül kiállított 321.
- Okiratok 315—339.
- csatolása keresetlevélhez 133.
- közlése 202.
- letétele 201.
- megsemmisítése iránti eljárás 749—754.
- őrzése a bíróságnál 339.
- valódisága 335—338.
- Olaszországgal jogsegély 708. l.
- Országos Földbirtokrendező Bíróság 405. l.
- Orvos díjai iránti perben illetékesség Te. 5. §.
- Orvosi bizonyítvány gondnoksági eljárásban 720.
- Osztályperben pertárgy értéke Te. 4. §.

Osztrák köztársasággal jogse-
gély 712. l.

Ö

Önálló ténymegállapítás a fe-
lülvizsgálati eljárásban I.
912. l.

Önkéntes bírói becslés 506. l.

Örökösödési eljárásban folya-
modás Ppé. 27.

Örökösödési perben perérték
Te. 4. §.

Összeférhetetlenség Ppn. 31. §.
359. l.

P

Párberügyben hatáskör (l. Lel-
készi illetményügyek alatt.)

Pengőérték életbeléptetésével
kapcsolatos igazságügyi ren-
delkezések 397. l.

Pengő értékhatárok. Ter. 2. §.
392. l.

Per felfüggesztése 234—236.

— megszünése 446.

— megszüntetése 182.

— — után keresetlevél áttétele
illetékes bírósághoz Te. 12.
§. I. 396. l.

— tárgyának értéke 58. Te.
3—4. §§.

Perbebocsátkozás 185.

— — megtagadása 439.

Perbe hívás 89—92.

Perbeli biztosíték 124—128. §§.
615. l., 637. l., 666. l., 671. l.,
684. l., 704. l., 708. l., 712. l.,
723. l., 724. l., lásd a Per-
költség a. is.

Perbeli cselekvőképesség 71—
74.

— — gyermek törvényességé-
nek megtámadása iránti per-
ben 698.

— jogképesség 70.

Perék egyesítése házassági per-
ben 642.

Perbehívás 446.

Perenkívüli eskü Ppn. 47. §.
Te. 139. §. 364. l.

Perfelfüggesztés a békeszerző-
déssel kapcsolatban 584. l.

Perfeljegyzés. Ppé. 12. §. Te.
135. §. 295. l.

Perfelvételi caesura 145.

— határnap 441. Te. 10. §. I.
273. l.

— — elmulasztása alperes ré-
széről 440.

— — — felperes részéről 439.

— — — miatt hozott ítélet el-
len fellebbezés 477.

— időköz 145.

— tárgyalás 178—193.

Perfüggőség 147.

Pergátló kifogások 180.

— — elintézése 181.

— — tárgyalása házassági per-
ben 604.

— — váltómeghagyásos eljá-
rásban 617.

— — körülmények fellebbezési el-
járásban 499.

— — felülvizsgálati eljárásban
540.

— — hivatalból figyelembevé-
tele 180.

Perindítás hatályai 147.

— hatályainak fennmaradása
439.

— magánjogi hatályának fenn-
maradása 184., 186.

Perképesség 70—76.

— házassági perekben 643.,
98. l.

— hiányának figyelembevétele
75.

Perköltség 424—435.

— bérletmegszüntetési perben
632.

— biztosíték 124—128. l. Per-
beli biztosíték a. is.

— kérdésében felülvizsgálat
521., 531.

— kölcsönös megszüntetése 426.

- lásd Költség, Fellebbezési költség, Felülvizsgálati költség stb. a. is.
- összege 424., 425.
- pertársaké 429.
- -ről határozás helye 424.
- viselése 425., 427., 431.
- Perrendtartás alapelvei I. 1. l.
- életbeléptetése 290. l.
- Pertárgy értéke. 5—8., Te. 3. §. 4. §.
- Pertársak 77—81.
- perköltsége 429.
- Pertől elállás 187.
- Perújítás 563—574.
- alanyi kellékei 7. l.
- atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás 731.
- bérletmegszüntetési perben 635.
- bírósága 566. Te. 47. §. 18. l. 48. §. 30. l.
- esetei 563—565. Te. 46. §. 3. l.
- esetén végrehajtás felfüggesztése 572.
- fellebbezési bíróság által mellőzött bizonyítékok alapján Te. 46. §. 3. l.
- feltételei 8. l.
- fizetésmeghagyás ellen 598.
- határideje 567.
- házassági perben 682.
- holtak nyilvántási eljárásban 746.
- kérdésében fellebbvitel 574.
- kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 715.
- tárgyalása 572., 573.
- váltómeghagyás ellen 614.
- Perújítási keresetlevél 560.
- kereset visszautasítása 571.
- Perújításra idézés 570.
- Pervezetés 224—237.
- Pervitelre való különös felhatalmazás 72.
- — — — figyelembevétele 75.
- Perzsiával jogsegély 719. l.
- Pénzbírság 791.
- felülvizsgálati kérelem visszautasítása esetében 544.
- hirdetményi kézbesítés esetében 175.
- kézbesítő ellen 171.
- konok perlekedés miatt 544.
- meghatalmazás színlelése miatt 111.
- perbeli hazudozás miatt 222.
- rendzavarás miatt 213.
- választott bíró ellen 773.
- Pénzbírságra vonatkozó szabályok 289. l.
- Pénzbüntetés 791.
- rendzavarás miatt 210.
- szakértő ellen 357.
- szegénységi jogra vonatkozó hamis adatbevallás miatt 118.
- szemle megakadályozására 345.
- tanú meg nem jelenése miatt 296., 297.
- tanúvallomás megtagadása miatt 303.
- Pénzbüntetésre vonatkozó szabályok 289. l.
- Pénztartozások rendezése a békeszerződésben 577. l.
- — Cseh-szlovákiával szemben 590. l.
- — Jugoszláv királysággal szemben 589. l.
- — Romániával szemben 588. l.
- — többi állammal szemben 592. l.
- Portugáliával kereskedelmi egyezmény 719. l.
- Posta, postatakarékpénztár képvisellete I. 141. l.

R

- Rajzok stb. előterjesztése 228.
 Református egyház képviselőc
 I. 148. l.
 Rekvirálási ügyekben hatáskör
 I. 368. l.
 Rendelkezési elv I. 235. l.
 Rendes bíróság, l. Bíróság a.
 — választott bírósági eljá-
 rásban 787.
 Rendfentartás 209—217.
 Rendzavarás miatt letartóztatás
 215.
 — — pénzbüntetés és pénzbir-
 ság 210—214.
 Revisio per saltum Ppn. 18. §.
 I. 809. l.
 Résztétel 388—390.
 Részkövetelés perlése esetében
 érték 7.
 Római kath. egyház képviselőc
 I. 146. l.
 Romániai tartozások rendezése
 588. l.
 Romániával jogsegély 719. l.

S

- Segédháfelügyelők jogviszonyai
 Te. 138. §. 350. l.
 Semmisségi kereset indítása
 650.
 — perben officialitás 669.
 Sommás visszahelyezési és som-
 más határpercek 575—582.
 Spanyolországgal jogsegély
 722. l.
 Svájjal jogsegély 722. l.
 Szabadalmi bíróság 405. l.
 Szabadságvesztésre ítélt képví-
 selete I. 126. l.
 Szakértők 350—367.
 — esküje 358.
 — felmentése 356.
 — indítványai 359.
 — költsége 364. Te. 19. §. I.
 582. l.

- költségének előlegezése sze-
 gényjogon folyó perben. Te.
 20. §. I. 599. l.
 — közös véleménye 362.
 — kinevezése 350.
 — kizárása 352—353.
 — meghallgatása kiküldött v.
 megkeresett bíró előtt 351,
 356. Te. 16. §. I. 457. l.
 — büntetése 357.
 — meghallgatásának ismétlése
 363.
 — személye 350.
 — száma 350. Te. 19. §. I.
 582. l.
 — tanú 366.
 — véleményadási kötelessége
 354.
 — véleménye 361.
 — véleménymegtagadási joga
 355.
 Szakértői szemle 360.
 — — kiskorúság meghosszabbí-
 tási eljárásban 711.
 — vélemény felülvizsgálata 367.
 Szakértővel iratok közlése 359.
 Számadási kereset 130.
 Szegénységi jog 112—123.
 — — és egyenes állami adó
 közötti kapcsolat. Te. 9. §.
 I. 202. l.
 — — feltételei 112. Te. 9. §.
 — — hatálya 113., 114., 116.
 Te. 8. §.
 — — kérdésében fellebbvitel
 123.
 — — kérdésében határozás 122.
 Te. 8. §. I. 196.
 — — kérése 115.
 — — megszűnése 118.
 — — terjedelme 117.
 — — utófizetés 119—120.
 — — ügyvédi díj közvetlen be-
 hajtása 121.
 — — ügyvéd-rendelés 116—
 117.

- Szegénységi jog külfölddel szemben 617. l., 640. l., 672. l., 684. l., 704. l., 708. l., 712. l., 717. l., 722. l., 724. l.
- Szegénységi jogon perlő fél ellenfelének illetékmentesség. Te. 8. §. I. 196. l. Ter. 4. §.
- Személyes meghallgatás házassági előkészítő eljárásban 576.
- — — perben 671.
- kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 710.
- megjelenés 226., 227.
- Személyazonosság 618. l., 642. l.
- Személyi állapotot tárgyzó ügyekben hozott határozatai az elszakított bíróságoknak 575. l.
- Szemle 345—349.
- ellenzése 344.
- irányára s módjára indítvány 347.
- katonai épületben 341.
- kiküldött bíró útján 341.
- költsége 349.
- meggátlása 342., 345.
- rendelése 340.
- szakértői 360.
- Szemletárgy bíróság stb. őrizetében 343.
- birtokára eskü alatti kihallgatás 342.
- felmutatása 345.
- megsejmlélése 343.
- rajza vagy fényképe 348.
- Szemléhez megjelent személyi letményei 345.
- Szerb-Horvát-Szlovén királysággal jogsegély (I. Jugoszláv királyság alatt.)
- Szerzetési illetményügyekben hatáskör I. 345. l.
- Szerződés a bekeszerződésben 606. l.
- Szerzői jogi eljárás 470. l.
- Szóbeli tárgyalás I. Tárgyalás és Erdemleges tárgyalás alatt.
- tárgyalása fellebbezésnek 485—511.
- — házassági pernek 663—673.
- Szóbeliség 219. I. 231. l.
- Szolgálati viszonyból származó követelésekre hatáskör I. 318. l.
- Szünetelése az eljárásnak a felek megegyezése alapján 475. Ppn. 15. Te. 34., 41. §§.
- eljárásnak meg nem jelenés alapján 446. Ppn. 15.

T

- Tagadás 264., 266.
- Tanácsi elintézés a törvényszéken Ppn. 58. §., 366. l.
- Tanácsok társas bíróságnál 56. Ppn. 1., 2. Ppé. 80.
- Tanítói illetményügyekben hatáskör I. 342. l.
- Tanúk 286—314.
- Tanú elhozatala 287.
- elmaradása 296., 297.
- előállítás 292.
- figyelmeztetése 305.
- illetményei 314. Te. 18. §.
- megbüntetése 296., 297., 303.
- megeskete 310., 311.
- megesketésének mellőzése 312.
- megjelölése 286., 288.
- megidézése 291—295.
- megidezéséről fellebbvaló értesítése 294.
- meg nem jelenése 296.
- okirat-felmutatási kötelessége 308.
- szakértő 366.
- Tanúhoz intézendő kérdések 306., 307.
- Tanúkép ki nem hallgathatók 298.

- Tanúkihallgatás elrendelése 288.
- tanú lakásán 290.
- foganatosítása 304—309. Te. 16. §. I. 457. l.
- költsége 314. Te. 18. §. I. 545. l.
- kiküldött vagy megkeresett bíró által 289., 291., 305., 309., 313., 319., Ppn. 10. Te. 17. §.
- költségének előlegezése 295. Te. 17. §.
- községi bíróság útján Te. 17. §. I. 519. l.
- szemletárgyra nézve 345.
- Tanúságtétel megtagadása 299—303.
- Tanúvallomás aláírása 309.
- felolvasása 309.
- Tartási ügyekben hatáskör I. 359. l.
- rendezése a békeszerződésben 577. l.
- — Romániával szemben 588. l.
- — többi állammal szemben 592. l.
- Tárgyalás bezárása 237.
- elhalasztása 239., 241., 242.
- érdemleges, l. Erdemleges tárgyalás.
- fellebbezési, l. Fellebbezési tárgyalás 485.
- gyorsírói feljegyzése 248.
- helye 143.
- holtnaknyilvánítási 738., 740. §§.; 419. l.
- nélkül elintézhető kérelmek 254.
- perfelvételi 178—193.
- szóbelisége 219.
- vezetése 224.
- Tárgyalási alakszerűség bizonyítása 249.
- elv I. 236. l.
- időköz, l. Időköz
- jegyzőkönyv 243—252.
- — alakja 247.
- — aláírása 247.
- — gyorsírással 248.
- — járásbíróági eljárásban 246.
- — tartalma 243., 244.
- — tartalmának figyelembevétele 250.
- — trvszéki eljárásban 245.
- — jegyzőkönyvvezető 243.
- — megtekintése 252.
- Tárgyaláson tolmács 229., 230.
- Társasbíróság Ppn. 2.
- Társláda képviselője I. 131. l.
- Távollevő képviselője I. 126. l.
- ügyvédek elleni eljárás Ppn. 39. §., 361. l.
- Telekkönyvi feljegyzése kiskörűség meghosszabbításának 713.
- hatóság Ppé. 11—13.
- ügyekben felfolyamodás Ppé. 13.
- Teljesítési határidő 397.
- — bérletmegszüntetési perben 632.
- — váltómeghagyásból keletkező perben 618.
- — végzésben 418.
- Teljeskörűsége nőnek I. 119. l.
- Teljes-ülési döntvény Ppé. 71—78. Te. 128—129. §§.
- Tengerészeti ügyek Ppn. 22. §. 358. l.
- Termény- vagy gabonacsárnok bíráskodása Ppé. 25.
- Területenkivüliséget élvező személyekre vonatkozó hatáskör 9.
- Tényállás felderítése 226—228.
- megtámadása 534.
- Tényállítások felhozásának helye 221.
- Tényleges birtokos telekkönyvi bejegyzése 296. l.
- katonai egyének I. 434. l.
- Tiltott hírközlés Ppé. 96.

- Tisztességtelen verseny ügyében bírói eljárás 479. l.
 — — — polgári nem peres eljárás 484. l.
 — — — kamarai választottbírói eljárás 480. l.
 Tolmács a tárgyaláson 229., 230.
 Törökországgal jogsegély 723. l.
 Törvénybizonyítvány Ppé. 101.
 Törvényes képviselő 72—74.
 — — hiányának figyelembevétele 75.
 Törvényesség megtámadása iránti perek 696—701.
 — — — perben ítélet hatálya. Ppé. 94.
 Törvényhatóság képviselője I. 143. l.
 Törvényhatósági alkalmazottak illetményi és nyugdíjügyében hatáskör I. 340. l.
 Törvénykezési illeték alól mentesség I. 217. l.
 Törvénykezési szünet. Te. 130. §. 387. l.
 Törvényt napok 146.
 Törvényszéki egyesbíráskodás. Ppn. 1. §. Te. 140. §. 367. l.
 Törvényszéki elnök helyettesítése Ppn. 32. §. 487. l.
 — hatáskör 2. Te. 11. §. I. 273. l.
 — — bányáügyekben 584.
 Törvénytelen gyermek atyai elismerésének megállapítására irányuló eljárás 474. l.
 Tözsdebíráskodás Ppé. 24. 322. l.
 Tözsdebíróóság 406. l.
 — előtti eljárás 490. l.
- U
- Új kereset a tárgyaláson 189.
 — tárgyalása 190.
 Új tényállítás, ténybeli nyilatkozat a fellebbezésben Te. 25. §. I. 812. l.
 Unitárius egyház képviselője I. 148. l.
 Urbérek képviselője I. 132. l.
 Urbéri ügyekben hatáskör I. 331. l.
 Utólagos előadás mellőzése 222.
 Utügyekben hatáskör I. 324. l.
- Ü
- Ügyazonosság 647. l.
 Ügyészi (árvaszéki) közreműködés atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban 731.
 — — — gondnoksági eljárásban 719., 721., 723., 727., 729.
 — — — kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 704.
 — (kir.) közreműködés házassági perben 64. Te. 55. §.
 — — — törvényesség megtámadása iránti perben 699.
 Ügygondnok gondnoksági eljárásban 720., 723., 727.
 — holtak nyilvánítási eljárásban 736., 737., 741., 742. §§.; 529. l.
 — kisajátítási eljárásban. Te. 133. §. 387. l.
 — — — kiskorúság meghosszabbítása iránti eljárásban 704.
 — költségben marasztalása 435.
 — költsége 434. Te. 8. §. I. 196. l.
 — és díja iránti perben hatáskör I. 362. l.
 — jogköre 104.
 Ügygondnoknak kézbesítés 163., 176.
 Ügyvéd mint szegényvédő 116., 117.
 Ügyvédek 94—111.

- Ügyvédi díj- és költségmegállapító eljárás Ppé. 18.
 Ügyvédi jóléti hozzájárulás Te. 142. §. 390. l.
 — kamara választmánya Ppn. 40. §. 361. l.
 — képesítés Ppn. 38. §. 361. l.
 — képviselő 95., 96.
 — alól kivételek 97., 98., 122., 613., 705.
 — hiánya 90.
 — — járásbíróóság előtt 94.
 — — kiskorúság meghosszabbítási stb. eljárásban 705.
 — — korlátozása. Te. 131. §. 387. l.
 — — társasbíróóság előtt 96.
 — — váltóperben 94.
 — rendtartás módosítása Ppé. 16—18.
 Ügyvédjelölt helyettesítő jogköre Ppn. 46. §. 364. l.
 Ügyviteli szabályok Ppé. 103.

V

- Vasuti ügyekben hatáskör I. 375. l.
 Válaszirat, felülvizsgálati 531.
 Választott bíró büntetőjogi felelőssége 257. l.
 — — kártérítési felelőssége 256. l.
 — bíróság 767—789.
 — — alakulása 768—773.
 — — eljárás módja 776—779.
 — — határozata 780—783.
 — — késedelme 780.
 — — kizárása 774. Ppn. 20. §.
 — — ítélete végrehajtásának felfüggesztése 786.
 — — ítéletének és egyezségének érvénytelenítése 784., 785.
 — — — hatálya 783.
 — — nemzetközi vonatkozásai 285. l.
 — — rendes bíróság 787.

- bírósági szerződés 767.
 — — — alanyai 236. l.
 — — — alakszerűségei 240. l.
 — — — érvénytelenítése 241. l.
 — — — perjogi hatása 241. l.
 — — — tárgya 238. l.
 — — szerződés hatályvesztése 775., 780.
 — bírósági eljárás tisztességtelen verseny ügyében 480. l.
 — — (tőzsdei) eljárás 490. l.
 — (nemzetközi) bíróságok 408. l.
 Váló ítéletnek bontó ítéletté változtatása 683., 684.
 Válóperben officialitás 670.
 Váltó alapján meghagyás. l.
 Meghagyásos eljárás váltó alatt.
 Váltói nem peres eljárás 450. l.
 Váltóóvások felvétele. Te. 132. §. 387. l.
 Vámügyben hatáskör I. 376. l.
 Városi alkalmazottak illetmény ügyében hatáskör I. 340. l.
 Vásári ügyekben hatáskör I. 376. l.
 Vegyes bíróságok 408. l.
 — Döntőbíróóság 582. l., 607. l.
 — Döntőbíróóságnak jogsegély 611. l.
 Védelemként új tények, ténybeli nyilatkozatok felhozatala a fellebbezési eljárás során. Te. 28. §. I. 819. l.
 Végítélet 387.
 Végrehajtás a községi bírósághoz 762.
 Végrehajtása Pp.-nak 792.
 Végrehajtási eljárási rendelkezései Ppének Ppé. 31—58.
 — ügyekben felfolyamodás Ppé. 40.
 Végrehajthatóság, előzetes 415—417., 502., 509., 632.
 — kimondása a fellebbezési eljárásban 502.
 Végrehajthatósága fellebbezési ítéletnek 509.

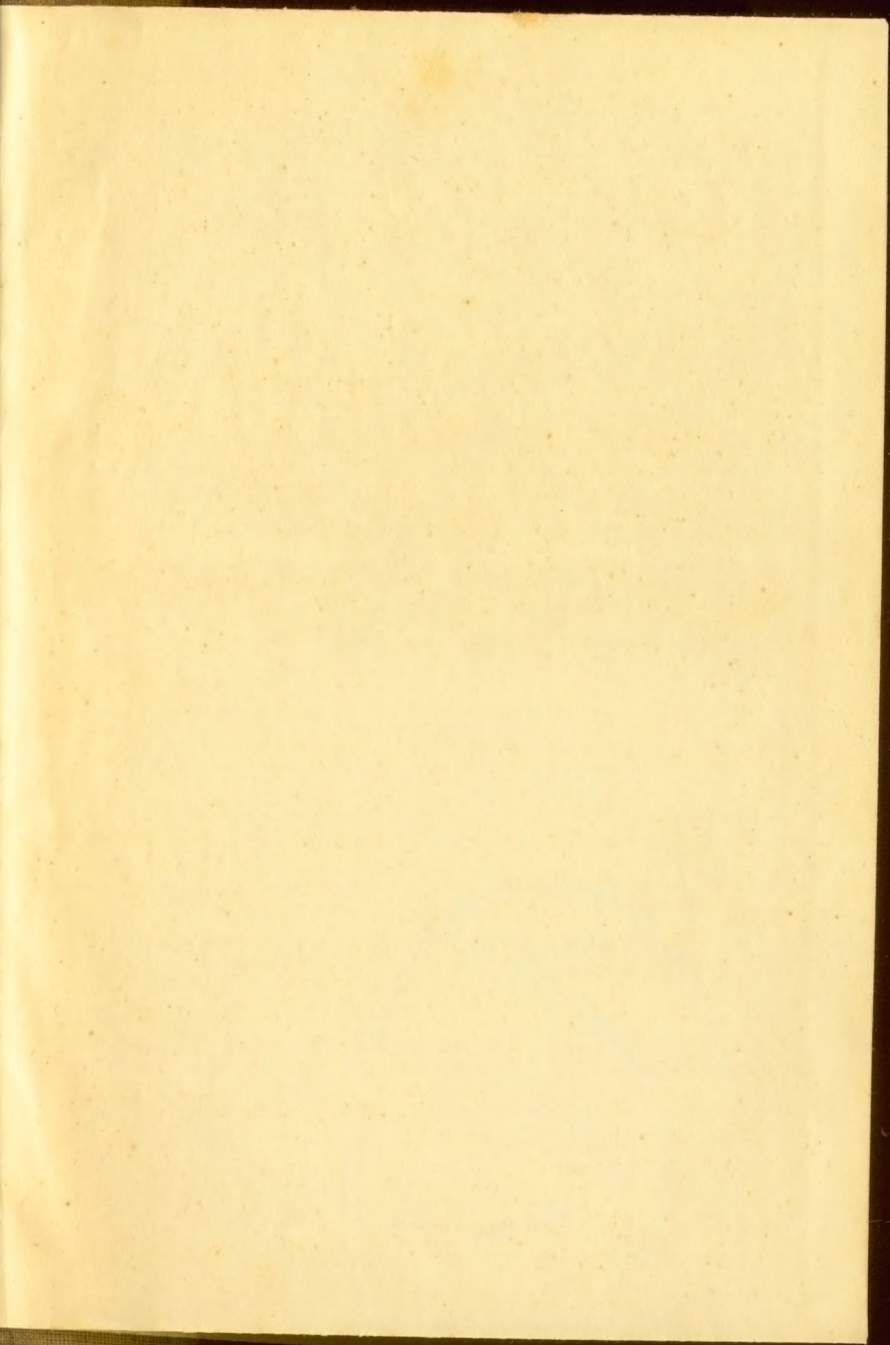
Végrehajtó díja Ppn. 37. §.
361. l.
Vélelem 272.
Végzés 418—422.
— aláírása 422.
— indokolása 421.
— jogereje 410., 422.
— kiadmánya 405., 422.
— kiegészítése 409., 422.
— kihirdetése 420.
— kijavítása 407., 422.
— kézbesítése 420.
— kötelező ereje 419.
— közlése 420.
— teljesítési határidő 418.
— visszavonása 419.
Visszahonosítás 565. l.
Visszautasítás 518.

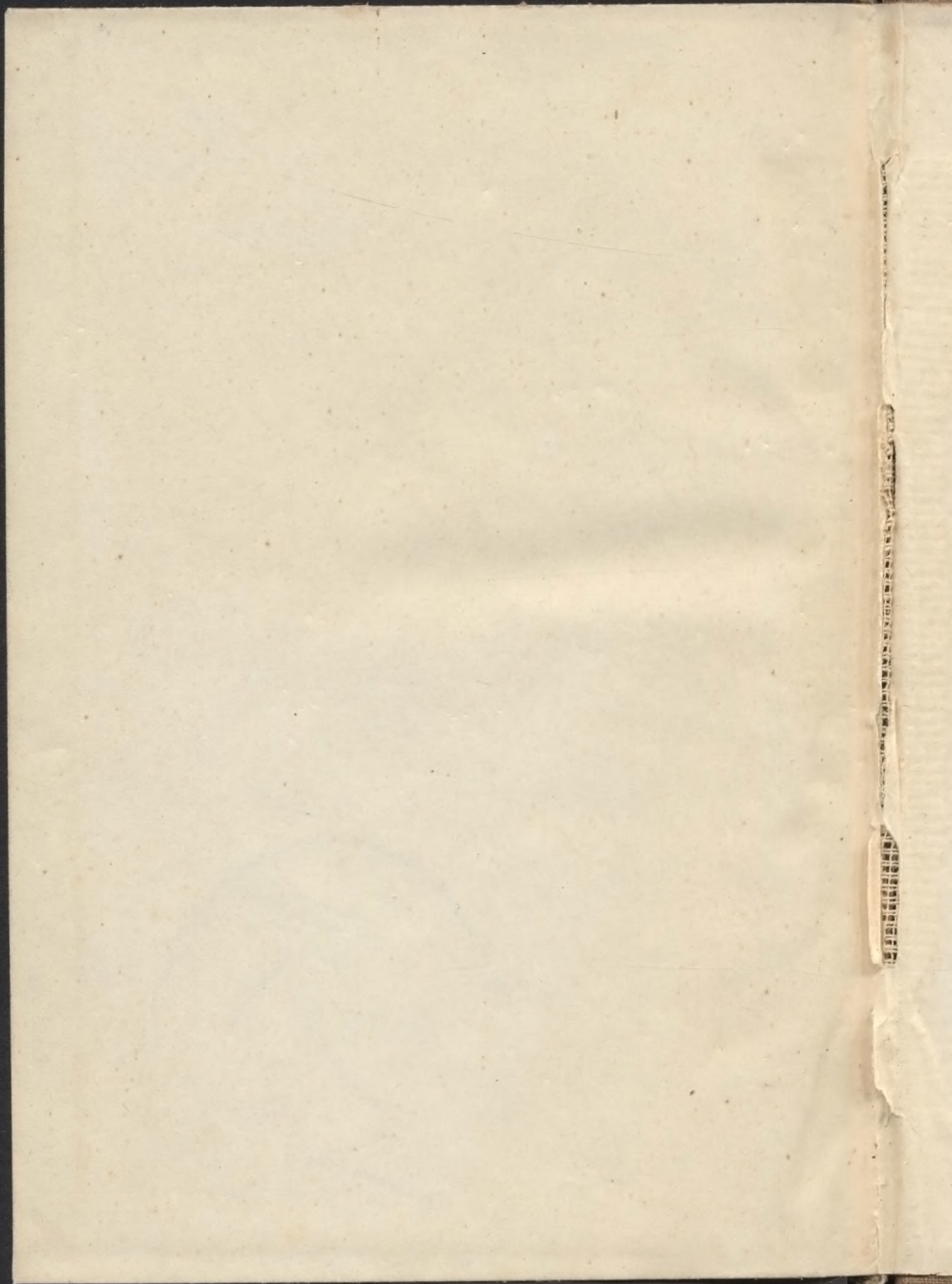
Viszontkereset 189.
— fellebbezési eljárásban 494.
— közlése 197.
— tárgyalása 190.
— vagyoni jogi házassági perben
687., 688.
Vízjogi ügyekben hatáskör I.
326. l.

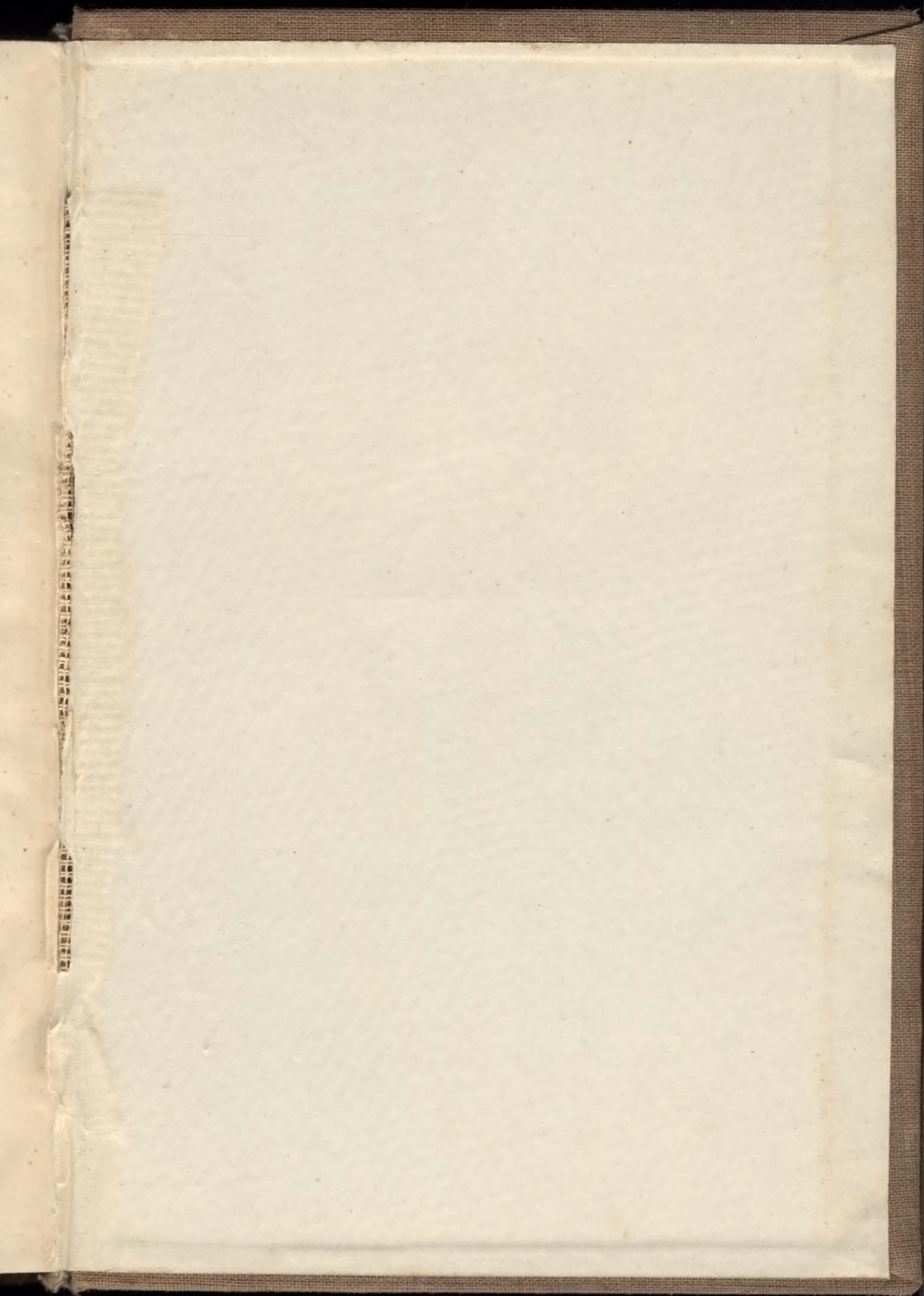
Z

Zárlat, gondnoksági 724.
— királyi vagyona Ppn. 48. §.
364. l.
— tényleges birtokos javára
296. l.
Záró határozatok 789—792.
Zugírászat Ppé. 16.
Zsidó hitközség képviselője I.,
148. l.

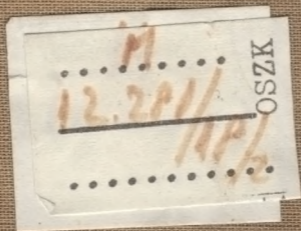

62

MAGYAR TÖRVÉNYEK
GRILL-féle KIADÁSA

FABINYI
POLGÁRI
PERREND-
TARTÁS
II

BUDAPEST
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALAT